O ENCICLOPEDIE
ÎN 160
DE PAGINI

- CARTEA MUNȚILOR

- Agențiile B.T.T. se prezintă

TRASEE TURISTICE PENTRU TINERET

- MUZICA '86

SPORT

AVENTURI MONTANE

S. F.

COLECȚIA ENIGMA

- REBUS
- DIVERTISMENT

UMOR

TOAMNA
SE NUMĂRĂ
TURIȘTII

TURISM și MUNTE

SUB ARCUL DE BOLTĂ AL CELEI MAI RODNICE EPOCI

EPOCA NICOLAE CEAUŞESCU

NEPIERITOAREA FIINŢĂ A PATRIEI

Dintr-o perspectivă a umanului ca şi dintr-o realitate complexă, durabilă şi transformatoare a acestuia ne edificăm neîncetat şi sub forma ideii de patrie. Ea ne defineşte pe planul propriei noastre identităţi, ştiind că sîntem deopotrivă şi moştenitori şi creatori de valori. Că, altfel spus, ne luăm în stăpînire un teritoriu vast şi cu mult mai dinainte de conştiinţa propriei noastre condiţii şi biografii, tot aşa cum, la rîndul său, el, acest teritoriu ne ia în stăpînire ca durată, ca reper, ca altitudine a cuprinderii şi desăvîrşirii sale, că ne comunică, într-un anume fel, tuturor celor mai dinainte şi de după noi şi că, prin ceea ce rostim şi aşezăm noi în acest timp, amplifică, susţine şi înalţă un ecou care este al tuturor generaţiilor.

Este un ecou al patriei acesta, al ideii de patrie prin care se continuă şi se dezvoltă toate sensurile şi orizonturile muncii şi creaţiei. Pentru că munca şi creaţia alcătuiesc această a doua geografie a ţării în care regăsim sub alte forme, şi la alte cote de relief, şi într-o mişcare statornică, vie, toate cuprinderile şi frămîntările munţilor, ale dealurilor şi cîmpiilor sale peste care trecem şi le însemnăm ca să rămînă, să se vadă de la distanţă de secole şi să vorbească despre acest cosmos atît de puternic şi dens care este fiinţa dintotdeauna a patriei. Sînt stele pulsarii în acest cosmos ca şi guri de fîntîni care luminează peste cumpenele tuturor vremilor. Prin ele ţîşnesc sau se aşază, transpar şi se ordonează calme toate energiile. Cerul uneori nu este cel pe care îl privim, cum poate nici norii şi nici aştrii nu sînt aceiaşi, cît mai ales răsfrîngerile ca şi cristalizările înseşi ale acestui cosmos de pe pămînt care este Patria ca o antumitate a tuturor celor ce-i respirăm aerul şi frumuseţile, ca şi o postumitate în care ard şi nu se desprind niciodată din locul şi tăria lor stelele, marile stele purtătoare de cuvînt şi de noroc.

Geografia aceasta a cerului de deasupra şi geografia aceasta a pămîntului de sub el, acest sentiment al patriei, deci, această armonie a patriei verticale. Un sentiment şi o realitate care se află în interferenţe de epoci şi izvoare, la confluenţe de nume, opere, evenimente şi biografii care fac marele arc de timp al patriei şi marea ei individualitate, spiritul ei. Pe o filieră a unei permanente şi laborioase moşteniri, dintr-o voinţă şi o vocaţie care s-au descoperit cu toată ardoarea cauzei pe care au slujit-o şi în inima căreia s-au încorporat ca factori exponenţiali. Indiferent că este vorba de luptă, de muncă, gîndire sau creaţie artistică sau din domeniul tehnicii, al ştiinţei şi practicii umane. Mă refer aici nu numai la acele opere de pionierat în materie de ştiinţă, de tehnică şi civilizaţie românească prin care la urma urmei ne-am constituit în tot atîtea abordări şi tot atîtea soluţii ale viitorului, ci chiar la un mod anume de a gîndi — **în pace şi vizionar** — prin care spaţiul culturii s-a edificat şi s-a dezvoltat tot timpul, frîngînd prejudecăţi — cum frînge şi

ROMÂNIA-CEAUȘESCU-PACE
TRĂIASCĂ PARTIDUL COMUNIST ROMÂN
ÎN FRUNTE CU SECRETARUL SĂU GENERAL
TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU
PCR
RSR

azi ! — legate de accesul și contribuția noastră la lumea valorilor universale. Dar mai sînt și acele opere de natură politică și socială, marile evenimente ale istoriei în focarul cărora au intrat și intră ideile de libertate și independență, lupta pentru afirmarea drepturilor și libertăților noastre fundamentale, puncte vii de sprijin în spațiul culturii, al edificării spiritului revoluționar, creator.

Pentru că nu trebuie să ne sfiim și să vedem că în coordonatele acestui spirit intră și epoci mai dinainte de contemporaneitatea noastră deschisă la propriu de revoluția socialistă și ridicată la rang de conștiință printr-o perspectivă pe deplin unificatoare și descoperitoare de mari, nemaiîntîlnite energii. Temeiurile și rădăcinile acestui spirit merg cu mult mai departe și ele se fixează plenar pe solul tuturor evenimentelor țării, își trag seva și de aici. Ele sînt chiar curenții aceea de adîncime care fac fluxul și vigoarea spiritului național. Și cînd spun aceasta mă gîndesc că ideea de patrie a întemeiat și întemeiază tot timpul un drum care nu obosește nicidecum și nici nu se sfîrșește și care cheamă, aduce de jur împrejur mărturisirile de credință ale tuturor fiilor ei. Și toate zbaterile, toate împlinirile și jertfele lor, pentru că nu există împliniri fără jertfă.

EDIFICĂRILE NECESARE

O logică a evidenței ne arată că nu există patrii în abstract și nici oameni fără identități naționale. Nu, nu acolo unde mi-e bine mi-e neapărat și țara, pentru că nu există o patrie în exclusivitate a binelui, nu există decît ca ficțiune aceasta și după cîte știm chiar și ficțiunile sau mai ales ele au un scop politic mai mult sau mai puțin voalat, fac carieră adesea, dar ce propun în consecință, ce altceva pot să propună ele decît niște ruperi și înstrăinări sfîșietoare și uneori ireparabile în destin ?

Patria acestui bine există în fiecare din noi, după propriile noastre cerințe și posibilități, iar binele patriei este și răspunsul și cerința cu care ne ligitimăm în realitatea multiplă, înconjurătoare. Aici se confruntă și se împămîntenesc adevăruri, aici ne îndreptățim pe noi înșine în lupta și munca noastră pentru binele nostru și al patriei, aici se caută răspuns și se află că greutățile nu sînt străine de propria noastră experiență și că nu sînt nici inexpugnabile și nici în chip fatal de neocolit, dar că nu le punem pe umerii altora și că umerii noștri, ai țării, duc o întreagă istorie pe ei după cum duc și un întreg prezent și un întreg viitor. Congresul al IX-lea al partidului, eveniment inaugural al epocii în care trăim și care poartă numele celui investit la cîrma supremă a destinului nostru național, ne-a hotărît acestui destin văzut în toată claritatea și cu toată limpezimea realității sale ; el, acest eveniment, și suita tuturor celorlalte forumuri comuniste care i-au urmat au ridicat treaptă cu treaptă orizontul muncii și creației și au statuat omul în centrul tuturor preocupărilor politicii partidului și statului, figura centrală a unei uriașe și neîncetate edificări. Umanismul a dobîndit astfel argumente reale, de esență, și a devenit, ca să spunem așa, politica cea mai proprie și de cea mai întinsă rezonanță a realității. O realitate care s-a activizat imens și care ne-a consacrat unei adevărate doctrine a construcției, ea poartă pe frontispiciul său efigia celui care a fundamentat-o ca mișcare a istoriei spre om și spre afirmarea neîngrădită a personalității creatoare, această emblemă de cuget și de acțiune a secretarului general al partidului, președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

EVENIMENTUL ISTORIC

Odată cu marele eveniment inaugural pe care îl reprezenta Congresul al IX-lea al partidului, națiunea română intra pe făgașul unei noi epoci, aceea care avea să însemne o ridicare de altitudine și o primenire, o revigorare morală, politică și socială în toate sferele existenței materiale și spirituale. Momentul trăit atunci, în urmă cu 21 de ani, rămîne de aceea exponențial și focalizează sentimente înălțătoare. Pentru că era dorit și așteptat acest eveniment, el trăia, am putea spune, în spațiul ideilor care își căutau și își cereau o nouă expresie, el ființa ca nădejde, ca orizont amplu și edificator, necesar prin însăși dialectica luptei, a gîndirii și acțiunii revoluționare în scopul vitalizării tuturor demersurilor creatoare ale societății și al desfășurării unui larg front constructiv, pentru a ne putea ridica în chip real și statornic la înălțimea vastelor deziderate ale libertății și independenței, ale progresului și civilizației.

Era dorit, așteptat și necesar acest eveniment pentru că el făcea parte din logica însăși a devenirii și afirmării noastre ca țară și popor, într-o neîncetată și organică legătură cu trecutul de luptă și muncă, într-o permanentă și prodigioasă moștenire a valorilor înaintate ale acestui trecut și, de bună seamă, într-o neîncetată și organică legătură cu viitorul care este o altă ipostază a moștenirii, un alt țel, acela al investiției de încredere și abnegație, de dăruire și patos, în sensul omenesc cel mai exact. Era dorit, așteptat și necesar din multiple și adînci motive care răscoleau conștiința istoriei și viața națiunii ca și conștiința însăși a partidului, dintr-o realitate ca și o perspectivă care priveau propria sa misiune, propriul său rol și de aici nevoia expresă de identitate, de aici nevoia adîncă de transformare și perfecționare, nevoia adîncă de adevăr și de cuprindere în toate a acestuia, nevoia ca și datoria de a se consacra făuririi unui destin nou patriei și poporului.

Dimensiunile acestui destin se prefigurau în strălucitul Raport pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu îl prezenta în fața Congresului, în fața întregii țări. Ele vizau cu maximă forță revelatoare însuși orizontul de gîndire și acțiune comunistă. evaluări și schimbări de substanță prin care prindea rădăcini adînci una dintre cele mai vaste și mai reprezentative experiențe de ordin teoretic și practic, pe terenul creșterilor economice și sociale, în abordarea raporturilor dintre oameni și edificarea unui nou tip de relații, pentru integrarea științei, învățămîntului și culturii, a tot ceea ce-i mai înaintat și valoros în lume, în opera de făurire a unei noi condiții umane. O experiență care devenea și o puternică și originală contribuție pe planul condiției libertății și independenței popoarelor, a construcției unei lumi noi mai bune și mai drepte pe planeta noastră.

De atunci partidul și țara se înfățișează în cea mai deplină și mai puternică unitate de voință, gîndire și acțiune. Este acea unitate în temeiul căreia s-a pornit pe un drum lung și înălțător care străbate spații vii de referință în industrie, în agricultură, în știință, învățămînt și cultură, în organizarea muncii și vieții societății după criterii ce decurg din însuși mersul mereu ascendent spre noi trepte de progres și civilizație, din procesul vast de înfăptuire a idealurilor socialiste și comuniste pe pămîntul românesc. Au survenit multiple și hotărîtoare schimbări dinspre țară spre oameni, beneficiari ai tuturor investițiilor, ai unui adevărat program politic, economic și social fundamentat în urmă cu 21 de ani, și dinspre oameni către țară, matca și orizontul lor suprem. **Congresul al IX-lea a marcat trecerea la o etapă nouă de dezvoltare a societății socialiste românești, de consolidare a cuceririlor socialiste și de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate,** aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu. **În anii care au trecut de la Congresul al IX-lea, prin munca plină de abnegație a întregului nostru popor, am obținut rezultate minunate în dezvoltarea forțelor de producție, în perfecționarea relațiilor sociale, în creșterea avuției naționale, a nivelului de trai material și spiritual al poporului.**

EPOCA MARILOR CTITORII

Epoca inaugurată în urmă cu 21 de ani este epoca marilor ctitorii, a noii revoluții agrare, a realizării unui amplu și original edificiu al democrației socialiste muncitorești-revoluționare, a afirmării spiritului revoluționar, creator, factor de esență al conștiinței noi, înaintate, capabile să schimbe, să dinamizeze și să dezvolte prezentul și să-și apropie, după criterii științifice, viitorul. O politică a unei vaste și inconfundabile întemeieri socialiste a acționat și acționează de atunci, formînd și un consens de aceeași natură al orizonturilor comuniste, o politică de largă și permanentă deschidere internațională, pentru făurirea unei lumi a păcii și înțelegerii și-a tras și își trage seva din aspirațiile și rațiunea existenței înseși a țării, cu o claritate și o angajare umanistă care i-au conferit un loc demn și stimat pretutindeni.

De Congresul al IX-lea al partidului se leagă întreaga noastră existență, prezentul și devenirea neîncetată a patriei, situarea sa pe tot mai înalte trepte ale dezvoltării. Investirea tovarășului Nicolae Ceaușescu la cîrma destinului național a fost acel act de conștiință politică, revoluționară, patriotică, prin care un întreg partid și o întreagă țară și-au văzut întruchipate nu numai idealurile, crezul și aspirațiile, ci și forța hotărîtoare de a le înfăptui, conducătorul și eroul care vedea infinit mai departe și prin opera, prin gîndirea și acțiunea căruia se putea ridica la altitudini și răspunderi noi, istorice, descoperindu-se vocații și energii nebănuite. Congresul al IX-lea este o operă a partidului care, prin secretarul său general, a întrunit și întrunește confirmări strălucite în timp, o dovadă fiind nu numai vastitatea și substanța programelor elaborate, întinderea și densitatea lor la nivelul tuturor generațiilor, ci și concretețea pe care au dobîndit-o, marele lor relief economic și social care a dat o nouă și atît de edificatoare înfățișare geografiei și istoriei țării.

Rostim azi printr-o perfectă sintagmă de spirit : Partidul — Ceaușescu — România, și în substanța ei regăsim întreg și epopeic acest drum deschis de Congresul al IX-lea, vedem cu puterea întreagă a minții și inimii noastre pe cel care în urmă cu 21 de ani lansa toate marile și fascinantele proiecte ale viitorului așezate pe pămînt românesc și nutrite cu gîndurile și energiile creatoare ale țării și poporului său. O ctitorie amplă, de importanță imensă pentru destinul istoriei noastre este însăși această unitate indisolubilă prin care poporul, partidul și conducătorul formează o singură entitate, un singur crez, această durată de fond a muncii și creației noastre, emblema și steagul acestei epoci.

Rostim **Partidul — Ceaușescu — România** și ne rostim de fapt toate adevărurile unui drum lung, eroic și glorios, pe par-

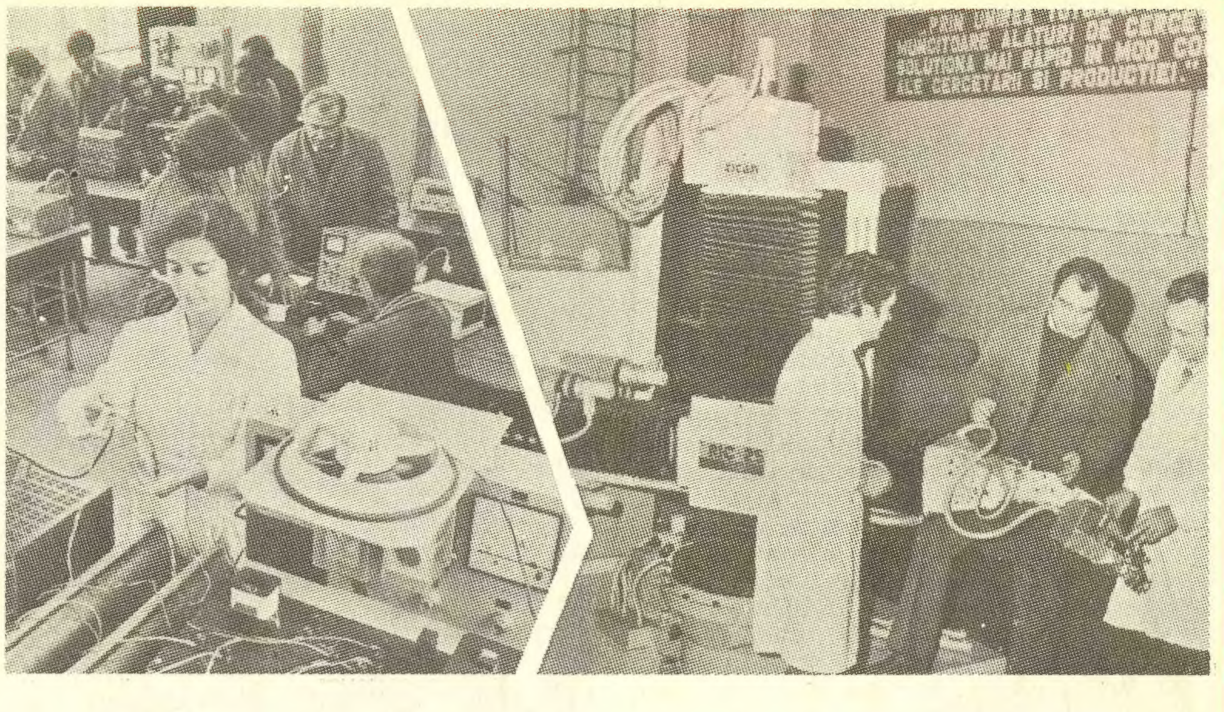
MUNCITOARE ALĂTURI DE CERCE
SOLUȚIONA MAI RAPID ÎN MOD CO
ALE CERCETĂRII ȘI PRODUCȚIEI

cursul căruia am putut învinge și nenumărate greutăți, am traversat și experiențe noi, necunoscute, și ne-am edificat la lumina celor mai arzătoare aspirații. **Orice om de bună credință care privește la tot ce s-a realizat în patria noastră,** spunea secretarul general al partidului, **la transformarea însăși a geografiei României— prin marile lucrări de construcții, de înnoire a orașelor și satelor, prin lucrările vaste de irigații — poate să constate ce forță creatoare are un popor care a scuturat pentru totdeauna asuprirea și inegalitatea, a devenit stăpîn pe bogățiile naționale, pe destinele sale și își făurește în mod conștient propriul său viitor !**

Se află aici în aceste cuvinte și întreagă acea rostire a unității, sensul și cuprinderea vie a tot ceea ce, printr-o sintagmă — **Partidul, Ceaușescu România —** spunem despre prezent și viitor.

Am omagiat 65 de ani de la făurirea partidului și o jumătate de secol de la procesul de la Brașov al luptătorilor comuniști și antifasciști, între care un rol precumpănitor l-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu, tînărul erou comunist de atunci, eroul de azi al României. Am sărbătorit împlinirea a 21 de ani de la istoricul forum comunist care ne-a consacrat celei mai fertile și mai prodigioase epoci, **Epoca Nicolae Ceaușescu.** Un destin istoric, neîntrerupt, își află astfel expresia gîndurilor și sentimentelor noastre fundamentale și ne explică în lumina de azi și de mîine a identității revoluționare, aceea prin care, conform hotărîrilor și programelor adoptate de cel de-al XIII-lea Congres al partidului, România este chemată să se exprime în termenii unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile de activitate și să se înscrie pe orbita unei țări socialiste cu dezvoltare medie. Spiritul inaugural și edificator al forumului de acum 21 de ani lucrează astfel într-o permanență a perspectivei, a viitorului.

DIMENSIUNI DE SPIRIT

Raportată la scara timpului, perioada pe care o consemnăm sub emblema celor 21 de ani de la istoricul Congres al IX-lea formează, desigur, unul din acele segmente de arc ale istoriei prin care luăm act de noi înșine, de trecutul și prezentul nostru ca și de viitorul care ne stă în putere și după imaginea căruia, în plan economic, moral, politic și social, ne configurăm neîncetat propria identitate. Numim de aceea Congresul al IX-lea ca pe cel mai important și mai edificator eveniment al biografiilor noastre de la actul revoluționar al eliberării naționale și sociale încoace, îl numim inaugural pentru destinul și unitatea tuturor generațiilor, ca pe acea forță interioară și de mare profunzime prin care solidarizează și fac liant viu între ele toate gîndurile și sentimentele acestei țări, din perspectiva înaltelor culmi ale progresului și civilizației. El a întărit și dezvoltat acele temelii ale unirii și unității noastre de gînd și voință, trimițînd mereu spre marile surse de energie ale poporului, spre marea sa creativitate, în raport cu cerințele și posibilitățile propriei dezvoltări, dintr-o acută și permanentă nevoie de exprimare în limbajul concret al faptelor, al ridicării de conștiință și sensibilitate către o operă esențială care să-i ateste din plin personalitatea, tradiția de luptă și muncă eroică pentru păstrarea și afirmarea ființei sale libere, demne și suverane.

Privit azi, de pe înaltele trepte ale realității socialiste și prin prisma proprie acestei realități, din unghiul vast al problematicii construcției și făuririi pe mai departe a destinului socialist și comunist, Congresul al IX-lea apare mai mult decît vizionar, el face parte dintre acele date ale istoriei care au dobîndit deja o clasicitate prin modul însuși de referință și atitudine, prin faptul — și el deja clasic de acum și exponențial — că ori de cîte ori analizăm în context o etapă sau alta, ca și perspectiva, recurgem implicit la ideile, sublinierile și orientările formulate la forumul de acum 21 de ani. Și constatăm o frecvență și un spor de altitudini prin care realitatea a cunoscut transformări revoluționare și s-a construit sub semnele marilor deziderate ale dezvoltării. În economie, unde impunătoare edificii ale muncii, ale științei și tehnicii, ale inventivității românești alcătuiesc azi un relief inconfundabil, adevărate magistrale ale progresului și civilizației socialiste cu tot ceea ce aduc ele în consecință și tot ceea ce propun și susțin pe calea mereu ascendentă a înfăptuirii Programului adoptat de partid, a obiectivelor trasate atunci și devenite azi linia de boltă a unei vaste și edificatoare experiențe istorice naționale. În economie, în industrie, în agricultură, în învățămînt, în știință și tehnică, în toate sferele existenței materiale și spirituale, în organizarea vieții și muncii societății, pe planul democratismului, al participării la elaborarea și înfăptuirea politicii, la instituirea și afirmarea unui sistem unic, original, al democrației muncitorești-revoluționare, pulsează spiritul marelui forum.

Raportul prezentat atunci de cel căruia partidul și țara îi încredințau funcția supremă a conducerii alcătuiește în întregime dimensiunile și orizontul acestui spirit : umanist în cel mai înalt grad — pentru că s-a adresat și se adresează omului ca figură centrală a tuturor preocupărilor ; concret și de amplă perspectivă în același timp — pentru că a abordat realitatea, experiența proprie, și a dinamizat însăși condiția și substanța demersului nostru istoric, așezarea în lumină directă, deschisă, a tuturor energiilor și vocațiilor creatoare ; novator — pentru că a operat asupra conceptelor înseși și a contribuit nemăsurat la lărgirea unghiului de vedere asupra existenței, fundamentînd teze și concepții originale care îmbogățesc patrimoniul gîndirii politice și sociale, al activității teoretice și practice în toate domeniile de activitate. Sub cel puțin aceste trei laturi — ca o sinteză a ideii înseși de creație și angajare — Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut acel dar iluminător de gînduri și aspirații care au putut prefața întreaga devenire a istoriei noastre contemporane, epoca în termenii căreia ne regăsim întregi și în fața celor mai mari realizări economice și sociale, la o dimensiune și cu o durată care fac din demersurile muncii și vieții un act de o covîrșitoare conștiință de sine a țării, spiritul și noblețea unui sentiment de adevărată renaștere și înflorire națională.

O ÎNALTĂ ȘI CUPRINZĂTOARE DESCHIDERE

O componentă organică, de neînlocuit, a întregului sistem de norme, teze și concepții prin care Congresul al IX-lea al partidului ni s-a adresat și rămîne pentru istoria noastră actuală și de perspectivă ca un eveniment de maximă forță revelatoare o reprezintă spiritul revoluționar. Această lege de conștiință morală, politică și socială în definiția și justificarea căreia intră și cunoașterea în profunzime a realității și dinamica și orizontul devenirii și perfecționării ei, și scopul și natura preocupărilor prin care poate fi condusă și transformată, și efectele, rezultatele care se produc, și modul de a-i organiza și a-i folosi aceste rezultate și chipul în care, printr-o experiență în mers, îi poți corecta sau amplifica trăsăturile, o poți investi cu maximum de energie și capacități. Spiritul revoluționar este sinonim creației și în acest sens Congresul al IX-lea rămîne edificator pentru cursul și amplitudinea unei întregi epoci.

Arcul de boltă pe care îl fac cei 21 de ani este o înaltă și cuprinzătoare deschidere în economie, în organizarea vieții politice și sociale, dar este și o concentrare în același timp, o densitate de obiective, de comandamente, cerințe și exigențe ale progresului și civilizației cum nu au mai fost niciodată în istoria țării. Într-o ridicare pe verticală imensă și cu multiple, substanțiale și îndreptățite temeiuri se vedea atunci țara, în fața propriei sale conștiințe și a propriei sale identități. Era cel mai cutezător și mai energic drum în fața căruia urma să își hotărască și toate eforturile, și toate făgăduințele, să-și cumpănească măsura în toate și să nu aștepte ca pe o simplă întîmplare viitorul ci chiar să-l grăbească, să-l promoveze după ritmul propriilor sale trebuințe și posibilități. Era și o dovadă a spiritului revoluționar aceasta, era felul în care, prin cuvîntul pe care de atunci avea să-l rostească în fața națiunii întregi, cel care avea să devină și ctitorul și eroul acestei epoci chema România să-și asume și să-și făurească un binemeritat și măreț destin. Se invocau nu numai istoria, nu numai evenimentele, lupta și sacrificiile prin care ființa țării a reușit să izbîndească trecînd prin nenumărate și dramatice încercări, ci și prezentul care era supus unei ferme și lucide analize, curățindu-l de dogme și prejudecăți, pentru ca viitorul să se poată așeza pe un teren sigur și demn și pentru ca generațiile să stăpînească în termeni reali însuși limbajul de fond al libertății.

Era o dovadă a spiritului revoluționar acesta, spirit care include și cutezanță, și realism, și vigoare, și încredere, mai ales încredere și hotărîre, forță și vocație într-un scop care să fie și să rămînă întotdeauna al patriei și al poporului tău, într-un scop care să fie și să rămînă întotdeauna al muncii, al vieții și creației în numele progresului și civilizației națiunii tale. Era acel imperativ al dezvoltării multiple și accelerate care lua forma celui mai exact și mai puternic **acum**, era acel imperativ al ritmului și al investițiilor care se declanșa tot sub semnul și la dimensiunea acestui **acum**, era acel imperativ al efortului, al gîndirii, al inspirației prin care se întruchipau la scară de masă și toate idealurile și întreaga lor forță de a se materializa.

RĂSFRÎNGERI VII ȘI LIMPEZI

Ni se cerea și se cerea în fond muncă, ni se cerea și se cerea o înaltă calificare a acesteia, ni se cerea și se cerea să intrăm în competiția marilor valori ale lumii. Ne moșteneam un trecut de luptă glorios și ne moșteneam totodată un viitor care ne consacra unei adevărate renașteri și înfloriri naționale. Figura de atunci în centrul tuturor preocupărilor omul, către el se întorcea lumea ideilor și idealurilor construcției noii societăți, pentru el se relansa și începea să lucreze viitorul. Și era, iar, o dovadă a spiritului revoluționar aceasta, era de fapt esența și răsfrîngerea lui. Sensul înalt umanist pe care l-a proclamat Congresul al IX-lea și care, sub arcul de boltă al anilor care au trecut, el înseamnă și omul activ, omul dinamic și omul plenar, omul complet pentru țară și țara înfățișîndu-se în toată măreția, în toată demnitatea, în toată munca, viața și creația sa pentru om, pentru binele și fericirea sa.

Spiritul revoluționar emană de la partid și de la conducătorul său, el este dialogul viu și permanent cu oamenii și problemele lor, este expresia ca și cauza luptei prin care se relevă și trebuie să învingă noul, este acea decisivă și însuflețitoare calitate a gîndirii și acțiunii comuniste prin care prevalează interesele societății și prin care dezvolți și trăiești de fapt viața tuturor celor din jur. Este acest dialog pe care secretarul general al partidului îl poartă de 21 de ani cu țara, cu idealurile și împlinirile ei, este această consultare în decizie și acțiune din care tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a făcut o adevărată doctrină, un adevărat cod de norme și principii ale conducerii de partid și de stat și prin aceasta spiritul revoluționar a cîștigat infinit în profunzime, el este modul și altitudinea la care realitatea s-a ridicat și se ridică vizionar.

Nu există practic domenii în care răsfrîngerile vii și limpezi ale acestui spirit nou adus de cel de-al IX-lea Congres al partidului să nu se resimtă în toată puterea lor vie și răscolitoare, ca un act de identitate deopotrivă material și spiritual.

O îmbogățire de substanță s-a produs în toate sferele de existență după cum o îmbogățire de substanță s-a produs în chiar condiția gîndirii și creației. Sondînd în om cît mai adînc, investigînd în el conștiința locului și rolului său în societate, viața și frămîntările sale, pentru a-i vedea tot mai adînc aspirațiile, pentru a nu i le confunda sau a i le pierde, știind că în forța exemplară, modelatoare a destinului său stă însăși exemplificarea de mîine a țării. Cadrul larg de manifestare a personalității umane și-a găsit de fapt și sensul și mijloacele odată cu marele forum care a marcat începutul acestei epoci. Îi regăsim dimensiunile în spațiul însuși al culturii și artei, îi regăsim aici acea expresă și clarificatoare metaforă a izvoarelor permanent vii și limpezi pe care le constituie realitatea, sursă a inspirației pentru clădirea unui om nou și a unei noi conștiințe, sursă a inspirației prin care într-o prodigioasă și neîncetată moștenire a trecutului să vorbim contemporanilor și urmașilor despre tot ce am năzuit și am înfăptuit în acest timp.

Este o dovadă a spiritului revoluționar aceasta și este o dovadă implicită a înțelegerii, a rațiunii, că prin cultură și artă revoluția atinge și trebuie să atingă orizonturi noi de afirmare și emancipare. Că prin aceasta patriotismul muncii și al creației rămîne nu ca o ipostază, ca o contemplare a realității, ci tot mai mult și mai hotărît ca o angajare, ca o răspundere și o asumare a ei.

PROGRAMELE DEZVOLTĂRII

Dar sînt infinite laturile sub care poate fi privit și situat Congresul al IX-lea, cum infinite sînt răsfrîngerile lui în lumea realității și a impactului de conștiință pe care îl trăim. O idee reprezentativă pentru întreaga actualitate politică, economică și socială este aceea conform căreia, în cel de al optulea cincinal, România trebuie să atingă stadiul unei țări socialiste cu dezvoltare medie, o treaptă nouă, superioară, de largă semnificație și cu multiple consecințe în tot ceea ce înseamnă realitatea și aspirațiile propriei noastre munci și vieți, orizontul destinului nostru socialist. În acest sens, hotărîrile celui de al XIII-lea Congres al partidului cunosc concretizări și măsuri menite să conducă la o optimă și necesară transpunere în practică, pentru asigurarea fermă a mersului înainte al țării și înfăptuirea, sub semnul unei noi calități, a tuturor programelor și obiectivelor stabilite. În acest sens Plenara C.C. al P.C.R. care a avut loc la începutul verii și îndeosebi cuvîntarea secretarului general al partidului rostită în deschiderea lucrărilor marchează un moment important, cît se poate de elocvent pentru modul cum trebuie gîndit și acționat din perspectiva marilor scopuri ale construcției socialiste, pornind de la evidența realității și ajungînd la imaginea de ansamblu, complexă și edificatoare, a tuturor posibilităților, a tuturor mijloacelor materiale și spirituale care trebuie să conlucreze și să dea un substanțial impuls întregii activități.

Planurile și programele supuse dezbaterii au consensul larg, general, ele vizează prezentul imediat ca și perspectiva, formează acel front de lucru amplu și exact prin care ne exprimăm însăși condiția asumării propriului nostru destin și condiția participării la făurirea acestei condiții, felul cum ne înțelegem și ne construim viitorul. Aceste planuri și programe asigură, așa cum s-a subliniat, creșterea intensivă, în ritm susținut, a eficienței și calității muncii în industrie și agricultură, în întreaga economie națională, asigură dezvoltarea puternică a științei, învățămîntului și culturii, asigură sporirea bunăstării sub directa îndrumare a secretarului general al partidului și vădesc, sub toate laturile și în toate implicațiile lor, o grijă statornică, de un înalt și înflăcărat patriotism, devotament nemărginit față de interesele supreme ale poporului, încrederea nestrămutată în forța și talentul tuturor făuritorilor de bunuri materiale și spirituale, atașamentul profund, inestricabil, față de cauza libertății și independenței patriei, a emancipării pe cele mai înalte culmi de progres și civilizație.

Se ilustrează toate acestea ca o calitate supremă a conducătorului de partid și de stat, a cărui viață și operă sînt închinate binelui țării și poporului, gîndind și acționînd în spiritul realității, al cerințelor, al normelor de ordin politic și social pe care le reclamă prezentul ca și în spiritul perspectivei, al devenirii permanente și necesare, într-un fel care îi este propriu și reprezentativ în lumea contemporană, într-un fel care îi este unic și exponențial pentru viitor.

Noua etapă de dezvoltare economico-socială, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, impune creșterea și mai mult a rolului științei, învățămîntului și culturii, a activității politico-educative de formare a omului nou, ca factor hotărîtor în unirea eforturilor întregului nostru popor pentru înfăptuirea obiectivelor Congresului al XIII-lea al partidului, de pe poziția realității complexe de azi și a devenirii, a transformării și perfecționării acestei realități : **noi edificăm o societate a muncii libere, în care tot ce se produce aparține întregului popor, asigură dezvoltarea generală a patriei și ridicarea continuă a bunăstării materiale și spirituale a poporului !** Sînt definite prin aceste aprecieri atît sensurile și conținutul actualei etape cît și orizonturile pe care se sprijină realitatea viitoare.

SENTIMENTUL ȘI FORȚA CERTITUDINILOR

Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la adunarea solemnă organizată cu prilejul aniversării a 65 de ani de la făurirea partidului rămîne ca un elocvent și cuprinzător document de referință pentru modul de a aborda și privi istoria cu toată încărcătura sa de semnificații. Drumul eroic, de adevărată epopee națională prin care istoria partidului și a țării se împletește atît de strîns în epoca modernă a luptei pentru afirmarea drepturilor și libertăților noastre fundamentale are, așa cum s-a subliniat, temelii și rădăcini adînci, nepieritoare în existența milenară a țării și urcă victorios către culmile de azi ale înfăptuirilor socialiste, cu vigoarea și conștiința insuflate de partid, centrul vital al întregii națiuni. Sînt reliefate în această cuvîntare momentele hotărîtoare ale făuririi destinului nostru politic și social în configurația sa care a dat azi cea mai profundă identitate națiunii.

România se prezintă în plenitudinea forței și vocației sale creatoare în toate domeniile existenței. De orizonturile și programul politicii partidului sînt legate prin cauză și scop toate marile cetăți ale industriei, avîntul agriculturii, magistralele progresului și civilizației sub semnul cărora s-a ridicat spre noi cote de relief întreaga geografie a țării.

De orizonturile și programul politicii partidului sînt legate toate schimbările revoluționare produse în condiția umană și socială, noua fizionomie a clasei muncitoare, a țărănimii, a intelectualității. Unitatea nouă a poporului, act făuritor asemeni atîtor și atîtor ctitorii, este, de asemenea, una din operele acestei politici. Democrația socialistă muncitorească-revoluționară în fundamentarea si exercitarea căreia un rol precumpănitor l-a avut și-l are secretarul general al partidului țin în același chip de doctrina, de ideologia și practica partidului, în consens cu dezvoltarea continuă, armonioasă a țării, a oamenilor și instituțiilor, a vieții ca ansamblu al înfăptuirii idealurilor socialiste și comuniste. În acest fel „partidul — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — reprezintă astăzi centrul vital al întregii națiuni, el este conștiința revoluționară a poporului nostru, de la care radiază energiile creatoare ale întregii națiuni și care luminează calea spre înaltele piscuri ale civilizației comuniste". În proiecția anilor nouăzeci și a sfîrșitului de mileniu, România apare pe noi trepte de civilizație ca urmare a hotărîrilor și obiectivelor stabilite de cel de al XIII-lea Congres al partidului. Drumul acesta spre viitorul cert și măreț al propriei noastre identități începe odată cu marele act inaugural care a fost Congresul al IX-lea al P.C.R. și a primit, treaptă cu treaptă, confirmări de natură să-l ridice și mai sus, mereu, și să-l ateste ca singurul — rapid și esențial — pentru a transforma opțiunea socialismului într-o realitate de netăgăduit.

FORUMUL DEMOCRAȚIEI MUNCITOREȘTI

Instituționalizat din inițiativa secretarului general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, Congresul oamenilor muncii, aflat la a treia sa întrunire, reprezintă una din manifestările de prim ordin ale democrației noastre muncitorești-revoluționare, avînd multiple și hotărîtoare consecințe asupra întreg ansamblului muncii și vieții societății românești contemporane. Sistemul unic și complex al democrației României în anii care au urmat celui de al IX-lea Congres al partidului și care este o fundamentare de natură teoretică și practică a însuși mersului nostru înainte, una din acele condiții de fond ale dezvoltării care privesc deopotrivă țara și oamenii săi, crezul și idealurile luptei și muncii pentru înfăptuirea marilor programe ale înfloririi economico-sociale, ale progresului și civilizației socialiste, acest sistem unic și complex, așadar, vasta lui arie de răsfrîngere în conștiințe, în gînduri și sentimente, constituie, la ora actuală, modul plenar de a aborda prezentul si viitorul, pornind de la temeliile unei vaste și prodigioase experiențe în toate domeniile și sectoarele de activitate.

Deschizîndu-și lucrările sub președinția secretarului general al partidului, Congresul al III-lea al oamenilor muncii la care au fost prezenți peste 11 000 de delegați, reprezentînd clasa muncitoare și intelectualitatea tehnică, urmează dezbaterilor democratice largi la care a participat întregul popor și a hotărît asupra viitorului patrei din următoarea etapă a construcției socialiste. Prin aceasta, înaltul forum a avut menirea să dezbată și să stabilească în spiritul înaltei responsabilități revoluționare măsurile în vederea îndeplinirii în cele mai bune condiții a hotărîrilor istorice ale Congresului al XIII-lea al partidului, a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a țării spre comunism. O spune însuși secretarul general al partidului, în magistrala cuvîntare rostită în fața marelui forum : **„obiectivul strategic în cincinalul 1986—1990 îl constituie trecerea României la o nouă etapă de dezvoltare, iar în perspectiva anilor 2000 patria noastră va deveni o țară socialistă multilateral dezvoltată în care se vor manifesta cu tot mai multă putere principiile comuniste de muncă, de repartiție, de viață, de etică și echitate revoluționară.**

Către imaginea amplă, grandioasă, a țării de mîine duc imaginile marilor ctitorii socialiste de pînă acum, acest uriaș flux de energie prin care partidul, țara, poporul și conducătorul formează o singură entitate și un mod unic, indestructibil, al voinței de a gîndi și acționa în sensul istoriei, al libertății și independenței, al înfloririi națiunii noastre. **„Lung e drumul de luptă și jertfe** — spunea secretarul general al partidului — **de la apariția pe scena istoriei a clasei muncitoare, pînă la transformarea muncitorimii în clasa conducătoare a întregii națiuni ! Cinstim cu cea mai mare venerație jertfele revoluționarilor, ale patrioților care și-au dat viața pentru victoria revoluției, pentru patrie, pentru independența și suveranitatea României !"** Considerînd amintirea și cinstirea acestui drum ca pe o înaltă îndatorire patriotică, elogiul istoriei poporului se transformă prin cuvintele secretarului general al partidului în memorabile mărturii pentru ideea de angajare și răspundere față de destinele țării, față de viitorul pe care îl făurim. Înalte calități morale, politice și sociale ale făuritorilor de bunuri materiale și spirituale — producători, proprietari și beneficiari — înalte virtuți ale muncii, gîndirii și creației trec asupra tuturor categoriilor sociale și fac ansamblul de trăsături ce vizează omogenitatea poporului, gradul său de creativitate, spiritul său revoluționar. „Societatea pe care o edificăm este o societate a muncii creatoare, a dreptății și echității sociale. Trebuie să avem permanent în vedere că însuși omul — creația supremă a naturii — este rezultatul muncii, deci formarea și dezvoltarea omului se pot realiza numai prin muncă, prin activitate creatoare de valori materiale și spirituale în toate domeniile". Aceste aprecieri privesc esența societății, modul concret și dinamic prin care participarea la dezvoltarea intensă a țării se transformă într-un act de democrație activă a fiecăruia dintre noi.

La o asemenea altitudine a înțelegerii și răspunderii îndeamnă tovarășul Nicolae Ceaușescu, printr-o asemenea vastă și lămuritoare imagine se constituie întreaga noastră actualitate.

MENIREA LUPTĂTORULUI

Drumurile unui tînăr. Sau fascinația idealurilor care nu au vîrstă, ci doar durată, doar tensiune aspră, încordare de spirit, nebănuită forță de atracție, o uriașă propensiune din rădăcini a tot ceea ce le-a zămislit și le-a dat act de identitate morală, politică și socială, acea realitate care în istoricitatea ei le-a născut și tot ea le însoțește creșterea și împlinirea, dintr-o perspectivă mereu mai înaltă și transformatoare. Cînd idealurile acestea se cuprind de biografii și fapte de excepție, ele au darul de a consacra și tulburătoare simboluri de la care istoria emană pe întinderi de epoci și generații, perpetuînd semnificații dintre cele mai adînci. O infinită legătură se stabilește astfel între destinul oamenilor și destinul însuși al idealurilor pe care le slujesc, o infinită legătură se stabilește între oamenii, țara și orizontul acestor idealuri ca o sudură la flacăra mereu vie și purificatoare a gîndurilor și sentimentelor care animă lupta și viața poporului nu doar pe un anume segment de timp, ci pe întreaga traiectorie a devenirii și înălțării sale.

Biografiile de excepție fac în acest fel calea de a înțelege și a-ți asuma istoria. Este acesta sentimentul cu care, prin memoria însăși a țării, străbatem azi, cu ochii minții și ai inimii, un drum tumultuos, eroic și revoluționar pe care Eroul de azi al României îl parcurgea acum 50 de ani. Era unul dintre momentele cele

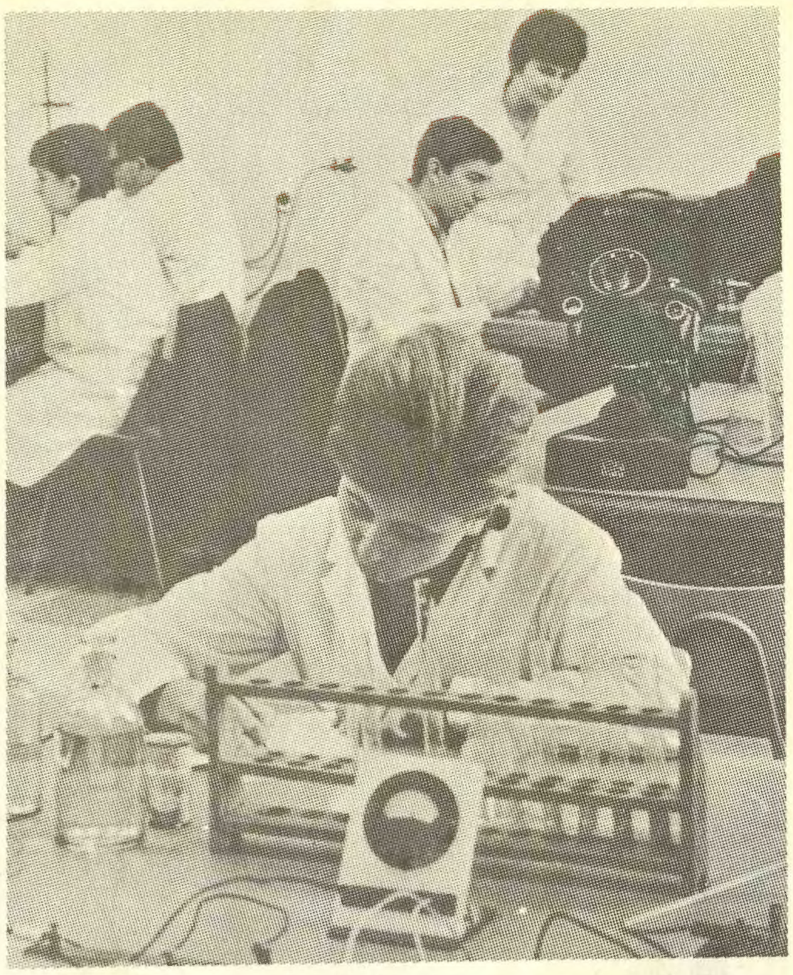

mai complexe și mai dramatice ale istoriei, nu numai sub aspect național ci, prin toate implicațiile și în conexiunea tuturor întîmplărilor de atunci, și internațional. Între timp, prin documentele scoase la iveală, istoricii au clarificat multe din datele și complicațiile acelor ani iar învățămintele sînt mai mult decît de ordinul moralei, al eticii gîndirii și acțiunii popoarelor în lupta lor pentru libertate și independență. Drumurile tînărului erou comunist, militant neînfricat al partidului, aveau astfel un temei pe cît de profund politic și național, pe atît de amplu și, în răsfrîngerile sale umaniste, internațional. Nu-l puteau opri din cale, nu-l puteau abate de la idealurile pe care și le asuma și din care își edificase deja o biografie pe măsură, nu-l puteau descuraja nici procesele, nici închisorile. Sînt cincizeci de ani de cînd intra după gratiile Doftanei și aceasta nici nu era totul. Mai urmau și alte temnițe, mai urmau și alte interdicții, mai urmau și alte încercări. Într-un capitol de roman al unui mare prozator, un tînăr este purtat de jandarmi din post în post, supus interdicției de a mai acționa. În istorie, ca și în realitate, idealurile au fost supuse și ele constrîngerilor, dar poate că tocmai de aceea au sondat mai adînc și mai edificator în oameni, în conștiința lor și au ieșit, s-au clădit apoi mai tari, mai puternice, mai vii.

Prin biografia tovarășului Nicolae Ceaușescu idealurile acestea alcătuiesc și condiția exemplară a luptătorului, a eroului care știa că înfrîngerile și greutățile sînt momentane și oricît de dramatice, oricît de împovărătoare ar fi, nu sînt insurmontabile și nu lasă loc nici îndoielii, nici descumpănirii. Credința în victorie înseamnă totul, după cum hotărîrea ca și sentimentul unei lupte duse pînă la capăt mărturisesc o inepuizabilă și însuflețitoare forță a dăruirii cu toată ființa și cu toată ardoarea pentru o cauză care țintește infinit mai departe și unește, solidarizează între ele toate biografiile țării. Pentru că, chiar și acolo, între zidurile temnițelor, idealurile de libertate n-au încetat să lucreze și au găsit în pilduitoarea conștiință politică revoluționară a tînărului comunist un mod propriu de a se exprima. Pentru că și acolo, spun documentele : „...în penitenciarul Doftana, comuniștii, deși izolați în celule, duc totuși muncă politică printre elementele de acolo. Astfel se țin zilnic conferințe și se fac discuții asupra problemelor ce agită partidul comunist, ei fiind organizați într-un colectiv care înglobează pe toți deținuții pentru comunism. Afară de aceasta, există o celulă comunistă alcătuită din toți membrii partidului comunist care de fapt conduce colectivul și, conform instrucțiunilor din afară, dau linia de conduită întregului colectiv".

Simbol și pavăză a luptei, cuget și speranță a acestora, tinerețea își spunea, ca în atîtea alte prilejuri, cuvîntul, transformînd chiar și temnițele într-o înaltă școală a educației revoluționare. Omagiind împlinirea a cincizeci de ani de atunci, aducem prinosul nostru de recunoștință celui care dădea și un statut istoric și patriotic nou acestei vîrste, adăugînd-o țării și partidului ca pe o menire a tinereții. Era ceea ce de fapt avea să confirme întreaga istorie — menirea luptătorului, a patriotului revoluționar.

EMBLEME ÎN AUGUST

Sub arcul de boltă al celor 21 de ani de la istoricul eveniment care a fost Congresul al IX-lea al partidului, patria și-a cinstit marea sărbătoare națională, celebrînd prin fapte de muncă și de creație acel memorabil act întemeietor al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă. Cursul nou al istoriei, al muncii și vieții societății românești aflată azi pe înalte trepte ale identității sale economice și sociale își trage din acest act sevele adînci și răscolitoare și urcă spre edificări de spirit care fac din biografiile noastre o consonanță a prezentului și viitorului în strînsă și indisolubilă legătură cu patria, cu ideile și idealurile socialismului și comunismului. Mari convergențe de ordin politic, economic și social, tehnic și științific formează în această nouă etapă cauza și mobilurile devenirii și desăvîrșirii noastre ca țară socialistă mediu dezvoltată, punctînd la orizont însuși relieful, geografia însăși a eforturilor și împlinirilor creatoare, experiențe care consolidează contribuții de fond, originale, în patrimoniul umanității și dezvoltă teze, concepții și principii care țin de însăși vitalitatea gîndirii și practicii revoluționare, de forța imensă de transformare și emancipare care există în oameni, în condiția lor, în abnegația și dăruirea cu care slujesc cauza libertății, a independenței și suveranității.

Mari convergențe de ordin material și spiritual alcătuiesc sensul actualității noastre moral-politice, fac acest indestricabil flux al unității noastre în jurul partidului, al secretarului său general, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu. În lumina lor se gîndește și se creează, se făurește neîncetat acea nouă calitate a muncii și vieții, un deziderat care este tot al revoluției și implică în chip hotărîtor spiritul revoluționar. Mari convergențe ale istoriei alcătuiesc realitatea unei întregi epoci și de aici sentimentul distinct al unei adevărate înfloriri naționale, de aici forța și argumentele unor întinse și mobilizatoare programe ale dezvoltării, ale afirmării pe mai departe a progresului și civilizației, de aici sentimentul ca și imaginea în multiple și inconfundabile forme de relief a unei opere istorice durabile, de cea mai mare importanță pentru destinele de azi și de mîine ale României.

Numărăm anii epocii noastre de la Congresul al IX-lea încoace, pentru că el, acest eveniment este și treapta cea mai de sus a istoriei noi care a început la 23 August 1944. Inaugural și expozițional în același timp, el este pîrghia vastă de orizont prin care realitatea și preocupările țării au cunoscut profunde și succesive mutații spre oameni, spre problemele lor, dintr-o perspectivă a unei permanente și laborioase ascendențe pe calea progresului și civilizației.

Numărăm anii acestei epoci pe filiera a cinci mari forumuri comuniste, care înseamnă tot atîtea repere ale istoriei contemporane, tot atîtea argumente ale ei. Congresul al XIII-lea a marcat o nouă etapă și face una dintre cele mai exacte și mai complexe linii de legătură cu viitorul apropiat și depărtat. În sensul că explicitează acest viitor și-l duce pe terenul creșterilor cantitative și calitative ale economiei, științei și tehnicii din ultimii ani, pe terenul atît de fertil al unei vaste experiențe creatoare. Înalte, monumentale și dense ctitorii care au schimbat însăși geografia țării fac această legătură cu viitorul și dau substanță tuturor proiectelor care figurează la scara următorilor ani.

Temeiurile adînci ale libertății și independenței care au dobîndit atunci, la 23 August 1944, cele mai ample și mai eroice răsfrîngeri în inima și conștiința națiunii constituie și legămîntul muncii și creației prin care s-au făurit și se făuresc magistrale înaintări în timp, în lumea civilizației socialiste, cu prețul propriilor eforturi, cu ardoarea angajării tuturor resurselor și capacităților noastre.

LEGĂMÎNT DE INIMĂ

Țara și-a cinstit după datini marea sărbătoare, adăugînd în paginile noii sale istorii un nou capitol, acela al glorioasei aniversări a 42 de ani de libertate și construcție vastă, socialistă, pe temeiul celor mai profunde idealuri care animă ființa poporului. A 42-a aniversare a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, a avut în simbolica sa manifestare populară embleme nepieritoare ale traiectului istoric inaugurat la 23 August 1944, omagiul și recunoștința față de partidul nostru comunist, față de conducătorul său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prin care identitatea noastră a dobîndit confirmări de o extraordinară anvergură moral-politică, socială și economică, într-o viziune prin care se certifică însuși destinul socialist. Marile izbînzi care au urmat Congresului al IX-lea al partidului și care formează însăși esența libertății și independenței își trag seva nepieritoare din actele eroice ale lui August, unind toate marile momente cruciale ale istoriei într-o vastă și inconfundabilă constelație a spiritului patriotic, revoluționar, pe măsura geniului creator al poporului aflat azi în deplină stăpînire a drepturilor și libertăților sale democratice, pe cele mai înalte trepte ale manifestării personalității sale.

Marile izbînzi, marile ctitorii care au urmat Congresului al IX-lea al partidului și care au schimbat radical înfățișarea țării, geografia ei în plan economic, dar și uman și social, sînt indisolubil legate de lupta, de opera și de viața secretarului general al partidului, președintele României, și poartă în emblema lor numele și destinul celei mai prestigioase epoci. Este epoca marilor întemeieri și a marilor deschideri. Interesele supreme ale poporului, slujite cu un nețărmurit și exemplar devotament, au triumfat și triumfă necontenit, transformîndu-se în dimensiuni de fond, inestricabile, ale existenței, și în orizonturi de vastă creativitate.

Epoca Nicolae Ceaușescu înseamnă întreagă această uriașă conștientizare a țării față de propriile ei idealuri, înseamnă întreg acest uriaș și necontenit consens de voință și acțiune națională prin care partid, popor și conducător formează o singură și indestructibilă unitate, un permanent și însuflețitor mod de a privi și aborda istoria, munca, gîndirea și viața.

A 42-a aniversare a eroicului act de la 23 August 1944 a cuprins în emblema sa faptele de muncă și creație ale țării aflată într-o nouă etapă, pe un nou segment de timp, în fața împlinirii istoricelor hotărîri ale Congresului al XIII-lea al partidului. Cel dintîi an al celui de al optulea cincinal își trimite semnele sale hotărîtoare și gravitează în jurul acelei imagini de ansamblu prin care România se va înscrie pe orbita unei țări socialiste cu dezvoltare medie, sub egida unei noi calități a muncii și vieții. Trăim întreg acest timp cu sentimentul unei permanente și revelatoare descoperiri de sine, proces viu și cuprinzător prin care țara își îmbogățește izvoarele și natura propriilor sale posibilități, făcînd totul, așa cum i-o cere conducătorul său, pentru a-și sluji condiția libertății și independenței, prezentul socialist și viitorul comunist. De aici, dintr-un atare unghi, se văd marile reliefuri ale construcțiilor care țintesc vast către ziua de mîine, se vede arhitectura economică și socială spre care oamenii și țara urcă neîntrerupt și își sporesc avuția, zestrea nepieritoare pentru toți cei de azi și pentru urmași.

A. I. Zăinescu

ÎNTÎLNIREA TINERETULUI CU ISTORIA

Este o acțiune tradițională în județul Hunedoara, organizată din anul 1968 și care se desfășoară de regulă în luna mai a fiecărui an pe o perioadă de o lună. La sfîrșitul lunii, în localitatea Costești, la poalele cetăților dacice din Munții Orăștie, se organizează „Zilele turismului pentru tineret“, sub genericul „Popor de daci și de romani“, la care participă peste 30 000 tineri din județul Hunedoara și județele vecine. Tinerii participă la proiecții de filme istorice, focuri de tabără, jocuri distractive și drumeții la cetățile Costești și Blidaru. În afara acestora pot fi vizitate și alte cetăți dacice : Piatra Roșie, Sarmizegetusa Regia.

CETĂȚILE DACICE

Zona cetăților dacice se întinde pe o suprafață de cca 150 kmp. Acestea au fost ridicate cu peste 2 000 de ani în urmă, ele constituind nucleul civilizației dace de pe vremea lui Burebista (70—44 î.e.n.) și apoi a lui Decebal (86—106).

CETATEA COSTEȘTI

Situată pe dealul „Cetățuia“ pe malul stîng al Apei Grădiștei, Dealul Cetățuia, cu cetatea de pe culmea sa, formează un minunat punct de pază care dă posibilitatea observației la mare distanță. În zilele senine ochiul poate urmări orice mișcare ce se petrece pe cuprinsul văii, pe o distanță de cca. 18 km (se vede orașul Orăștie).

Sistemul de apărare al cetății se bazează pe succesiunea a trei tipuri de fortificații : un val de pămînt înalt de 2 m, un zid de piatră gros de 3 m flancat de trei bastioane și o dublă palisadă (îngrădire cu pari groși), ce înconjoară partea de sus a înălțimii.

Timpul de realizare și de înflorire a așezării dacice cuprinde perioada de la Burebista la Decebal. Distrusă în urma războiului al doilea de cucerire a Daciei de către romani (105—106), cetatea nu a mai fost refăcută.

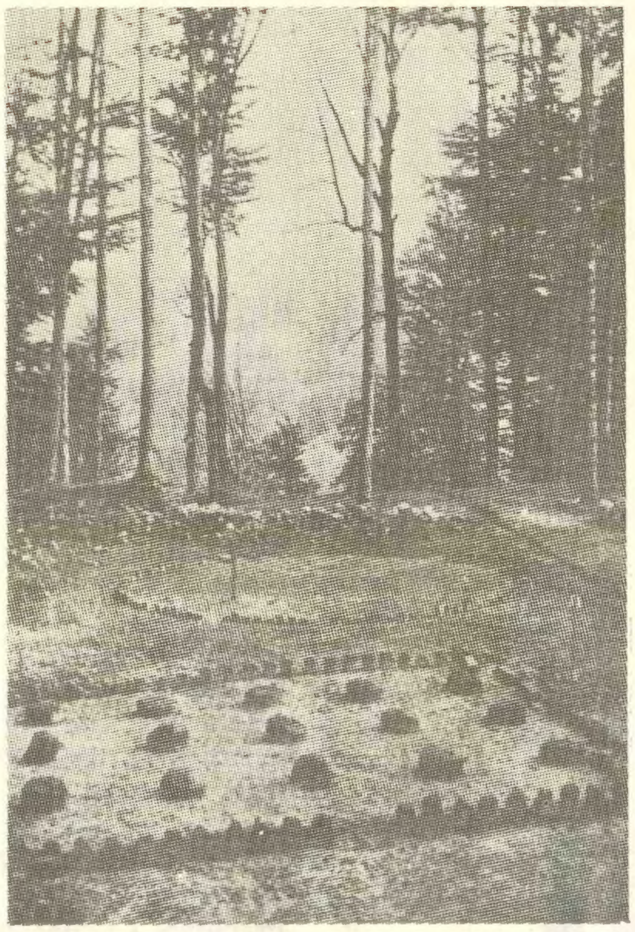

La Sarmizegetusa

CETATEA BLIDARU

Situată pe culmea Blidaru (705 m) este cel mai puternic complex fortificat din această zonă, fiind întins pe un platou de aproape 6 000 m^2.

Fortificația este alcătuită din două cetăți, unite între ele, avînd împreună șase turnuri puternice.

Mai veche este cea situată în punctul cel mai înalt al platoului. Are forma trapezoidală și este prevăzută la colțuri cu patru turnuri. Spre vest de prima cetate a fost construită apoi cetatea a doua, avînd forma pentagonală.

Aprovizionarea cu apă a cetății era asigurată printr-o cisternă patrulateră, cu ziduri duble sau întreite, lungă de 8 m, lată de 6 m și adîncă de 5 m. Deosebit de interesantă este pardoseala cisternei, alcătuită dintr-un ciment sui-generis, avînd în compoziția sa mortar, cenușă și cărbune de lemn.

CETATEA PIATRA ROȘIE

Dealul Piatra Roșie, o înălțime de 831 m, pe vîrful căruia se află cetatea, se ridică izolat în fundul văii Luncanilor.

Cetatea ridicată din piatră, de formă patrulateră, cu laturile de 102×45 m, are patru turnuri dispuse pe colțuri iar al cincilea pe mijlocul laturii răsăritene.

Cetatea, parte componentă a sistemului de fortificații dacic, avea scopul de a bara înaintarea dinspre Valea Streiului a dușmanilor care încercau să atace Sarmizegetusa.

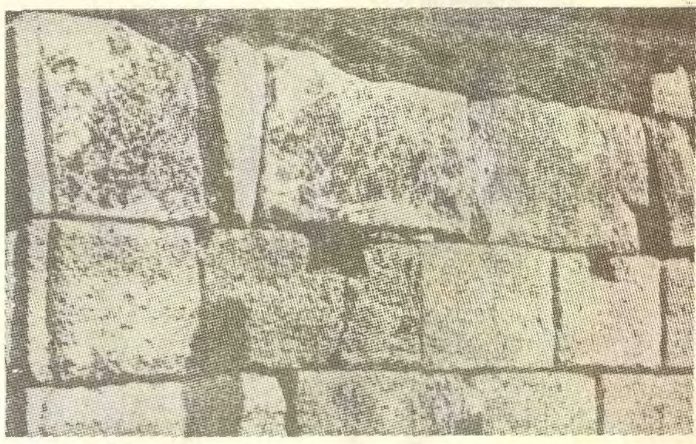

La Costești

Intrarea în cetatea dacică de la Blidaru

CETATEA SARMIZEGETUSA REGIA

Cetatea de la Grădiștea Muncelului, grandioasa capitală a statului dac, se prezintă ca o incintă de apărare construită din blocuri de piatră, avînd forma unui patrulater neregulat (240 m lungime și 152 m lățime — dimensiuni maxime).

Ea ocupă punctul cel mai înalt de pe dealul Grădiștei, la 1 200 m altitudine. Pe laturile de est și de vest, cetatea are cîte o poartă. Drumul spre interiorul incintei este pavat cu piatră de rîu.

La 100 m est de cetate, se găsește incinta sacră, cel mai important obiectiv de pe culmea Grădiștei. Este vorba de ruinele (uneori numai urmele lor) unor edificii monumentale (sanctuarele).

Sanctuarul mare rotund este cel mai important loc de cult. El este împrejmuit cu un cerc cu diametrul de 30 m format dintr-un rînd de blocuri de andezid.

Sanctuarul mic rotund (diametrul 12 m) este format dintr-o succesiune de 13 grupuri de stîlpi.

Al treilea sanctuar, de forma patrulateră, este îngrădit cu stîlpi de granit. Interiorul construcției este lung de 12 m și lat de 9 m.

Așezarea civilă se întinde pe zeci de terase amenajate, constituind cea mai mare locuire dacică cunoscută. Aici se aflau grupuri de locuințe, ateliere meșteșugărești, depozite, hambare. Într-una din locuințe a fost descoperit celebrul vas dacic, cu ștampila Decebalus Per Scorila.

După biruința asupra dacilor, în urma unei rezistențe eroice opuse de către aceștia, romanii au instalat în cetate o garnizoană, formată din detașamente ale legiunii a IV-a Flavia Felix.

Emilia Floriș

PEISAJ DIN MUNŢII FĂGĂRAŞ

MUNŢII ŞI NOI

Muntele semnifică pentru noi, românii, nu doar un simplu spaţiu geografic, ci şi un spaţiu de suflet. Carpaţii ne-au vegheat leagănul încă de la naşterea ca popor, venirea noastră pe lume săvîrşindu-se în cîntecul izvoarelor şi foşnetul de frunză al codrilor. Ei întruchipează pentru noi bărbăţie şi tărie a firii, îndrăzneală şi statornicie pe pămîntul străbun în înfruntarea viscolelor viclene ale istoriei. Simbol al continuităţii, Carpaţii sînt reazim şi nădejde într-o soartă pe care am învăţat să ne-o ocrotim singuri, trecînd prea adesea prin furtuni ce ne-au stat împotrivă, dar pe care le-am biruit prin jertfă de sînge.

Piscurile Carpaţilor, care n-au alt hotar decît cerul, sînt cele dintîi pămînturi sărutate de soare în dimineţi senine. Ei iscă murmur de ape şi din înălţimile lor — ce poartă pînă tîrziu, în vară, scînteierile zăpezilor — pornesc grăbite spre Dunăre rîurile ce vor împrospăta priveliştile şi vor potoli dogoarea cîmpiilor în zăpuşeala amiezilor. Din undele lor nărăvaşe, neastîmpărate, oamenii vor învăţa să smulgă scînteile electricităţii, ca să împrăştie peste întinsuri lumină.

Carpaţii mai înseamnă tezaur de tradiţii şi plai al Mioriţei, păstoritul fiind pentru români o îndeletnicire milenară statornică, moştenită de la moşii şi strămoşii noştri. Tezaur de tradiţie, dar şi de simţire, pentru că aici s-a păstrat mai bine ca oriunde portul nostru tradiţional, comoară creată de milenii, neasemuită prin sobrietate, estetică, armonie cromatică şi bun gust. Oamenii munţilor întrunesc acele virtuţi morale şi curăţenie sufletească remarcate de marii noştri înaintaşi. „La munte — scria Alecsandri cu mai bine de un secol în urmă — omul este mai simplu, viaţa lui este mai în linişte, năravurile sînt mai nevinovate. Munteanu-i curat la suflet, liber la gînd şi la vorbă şi verde la trup ca brazii subt care trăieşte. Munteanca-i înaltă la boi, albă, veselă, sprintenă, isteaţă şi frumoasă“. Cuvintele poetului caracterizează cum nu se poate mai bine viaţa românului de la munte, trăsăturile lui ce se pot vedea şi astăzi, în ciuda mutaţiilor fundamentale pe care le-a adus societatea nouă, socialistă.

Muntele ne-a dăruit îndrăzneala şi şansa ca — în efortul nostru superb spre înălţimi — să ne cunoaştem mai bine pe noi înşine, să ne desluşim puterile şi trăsăturile morale, deoarece confruntarea cu împărăţia de piatră a Carpaţilor nu este o înverşunare sterilă, ci o confruntare cu propria noastră fiinţă.

După ce-şi scaldă culmile în rouă de stele, Carpaţii coboară, în trepte uşoare, în Subcarpaţi, pierzîndu-şi parcă anume semeţia în dulceaţa şi cuminţenia dealurilor domoale şi cîmpiei, făcînd trup comun cu pămîntul îndrăgit al ţării.

Ne-am putea oare închipui viaţa noastră fără cununa de nestemate a Carpaţilor ?

PEISAJ DIN MUNŢII BUCEGI

PĂMÎNTURI, OAMENI ŞI CULOARE

- BUCURIA DANSULUI
- LA FEREASTRĂ
- SÎMBRA OILOR LA MOŞENI, OAŞ

ŢARA OAŞULUI

„Carpaţii intră în România, pe la nord, ca nişte munţi sălbatici şi întunecaţi. Vin strînşi în lanţuri înalte... fără o ştirbitură prin care s-ar putea strecura vreo trecătoare... Dar curînd după intrarea în ţară crestele se domolesc şi ţinutul capătă un aspect mai senin..."

Cu aceste cuvinte creiona nordul ţării marele geograf român, George Vâlsan, în ale sale „Descrieri". Ochiul său ascuţit, de om de ştiinţă şi pana sa înzestrată au zugrăvit expresiv realitatea. Într-adevăr, aceşti munţi îmbrăcaţi în mantia întunecată a coniferelor, care destramă cu vîrfurile lor fuga cenuşie a norilor umezi, au fost numiţi de slavi Cernahora (Munţii Negri). Trecînd însă hotarul de nord al României, culmile înghesuite se destind parcă, se evazează, străbătute de trecători şi încingînd bogate şesuri înalte, mănoase depresiuni. Ele capătă aici caracteristica tuturor Carpaţilor româneşti : frumoase zone depresionare atît de bine circumscrise şi adăpostite încît populaţia care le locuia le-a dat numele de „ţări". Nuclee de intensă populare, aceste „ţări" şi-au dezvoltat în decursul istoriei o personalitate proprie devenind absolut caracteristice — o varietate care exprimă magistral unitatea etnică românească. Ţara Oaşului este şi ea un astfel de nucleu care exprimă azi bogăţia tradiţiilor milenare şi ritmurile timpului nostru.

În colţul de nord-vest al României, de pe crestele de adezit ale munţilor înalţi, privirea cuprinde pînă departe un şes vălurit, ticluit de natură parcă anume cu fereală în îmbrăţişarea de piatră a munţilor Oaş şi Gutîi — debutul celei mai lungi şi impresionante catene vulcanice din Europa. E „cetatea naturală" a Ţării Oaşului străbătută de ape repezi, cu povîrnişuri îmbrăcate în codri. Frămîntările trecutului geologic, care au înălţat cîndva din adîncuri reliefuri noi, au păstrat ici-colo tipice forme conice de vulcan, azi blînde şi împădurite. Ele poartă din străfunduri bogăţia minerală topită şi disimulată de lave în ascunzişul de piatră. Chipul locurilor de deasupra e aidoma. Îl exprimă gama coloristică ce porneşte de la cerul boltit şi sprijinit parcă pe rama de piatră a „ţării" pînă la ierburile şi florile cîmpului — privelişte meşterită neîntrerupt de paleta anotimpurilor.

Din timpuri ce se pierd în legendă, oşenii şi-au petrecut fiinţa în acest peisaj şi s-au confundat cu ritmurile lui exprimîndu-l. Înalţi, cu părul roşcat şi ochii ca limpezimile cerului, ei coboară direct din ramura dacilor de nord conservîndu-şi cu dîrzenie parcă originile — prin înfăţişare, spirit creator şi tradiţii morale. Sînt oameni cu rădăcinile înfipte în aceste pămînturi, ca acelea ale brazilor din pădurile lor, oameni peste care au trecut în valuri furtunile timpului cum trece vîntul peste piatra muntelui lăsînd urme scrise adînc, dar neizbutind s-o clintească. Aşa sînt oşenii : dîrji şi frumoşi, generoşi şi harnici.

Satele lor sînt în cea mai mare parte aşezări risipite, cu casele dispuse la distanţe mari unele de altele. Peisajul inspiră curăţenie şi prospeţime, ca o rufă abia spălată. O natură ce îndeamnă la optimism, ca şi primăverile exuberante sau toamnele grele de rod cînd din frunzişul dealurilor blînde mijeşte albastrul brumăriu al prunelor. Aceste prune se preschimbă — mai ales în satul Turţ — în ţuică tare şi aromată care, sub numele satului de baştină călătoreşte azi pe multe meridiane.

Agricultori, mineri şi muncitori forestieri, oşenii au dat acestor profesii tradiţionale, aproape ancestrale, dimensiunile şi profunzimea veacului nostru. Aşezările lor rurale şi urbane (Cămărzana, Negreşti, Bixad, Vama, Sarasău) sînt aşezări întinerite, modernizate, scoase din anonimatul patriarhal al trecutului. Dar ele păstrează în înfăţişarea lor alura tradiţiilor care excelează mai ales în arhitectura bazată pe meşteşugita folosire şi decorare a lemnului. Era şi firesc să fie aşa la cei care din tată-n fiu s-au născut tăietori de lemne, la cei pe care lemnul îi însoţeşte de la naştere pînă la mormînt.

Istoria şi natura i-au inspirat pe oşeni de-a lungul mileniilor conferind manifestărilor lor artistice (muzică, dans, port, literatură, ţesături, datini) o vigoare şi o personalitate remarcabilă. De aceea cercetătorii de folclor, în orice domeniu vor investiga, vor găsi doine şi balade, melodii şi expresia lor coregrafică, migală de broderii la fel de expresive şi frumoase, la fel de nuanţate şi purtînd patina unor străvechi origini. Aici doar, şi în zonele învecinate, au fost scrise acele prime texte româneşti care, alături de altele provenite din sudul ţării, au stat mai tîrziu la baza celor dintîi tipărituri româneşti ! Aici, cîmpurile dese şi compacte de broderie multicoloră strînse lîngă gît, pe pieptii şi pe mînecile costumelor albe, pe panglica pălăriilor de pai cu boruri înguste sau pe absolut caracteristica „taşcă" purtată de bărbaţi (costumul nu are buzunare) sînt reprezentări vii ale naturii înconjurătoare. Le-au filtrat oşenii din culorile anotimpurilor, din foşnetul marilor păduri, din zborul păsărilor, din răsăritul şi apusul soarelui, din flori, iarbă, murmur de ape, din călătoria cu forme veşnic schimbătoare a norilor, din şuierul cîntat al vîntului. Sînt comori neînstrăinate care se păstrează în case şi astăzi cînd becul electric a înlocuit de mult feştila lămpii cu petrol, cînd antenele televizoarelor şi ale radiourilor aduc în această veche „ţară" paşii timpului de pretutindeni, cînd maşina de spălat rufe, frigiderul sau motoreta au devenit componente tot atît de fireşti ale cotidianului cum erau odată toporul sau ţapina în casa pădurarului. Se păstrează pentru că oşenii sînt mîndri şi azi, în prezentul pe care-l iubesc, de pădurile lor mari, de valurile împietrite ale vulcanilor care stau ca un zid de cetate în jurul pămînturilor lor, de unduirea grînelor, de şipotul apelor, de spaţiul prin care şi-au petrecut fiinţa veacuri şi veacuri de-a rîndul, urcînd către soare.

Dorin Iancu

PE „SCALAE GEMONIAE“, CAPUL LUI DECEBAL ÎNFRUNTĂ TRIUMFUL ROMEI

REPORTAJ DIN ROMA ÎN VARA ANULUI 106

de

Cicerone Theodorescu

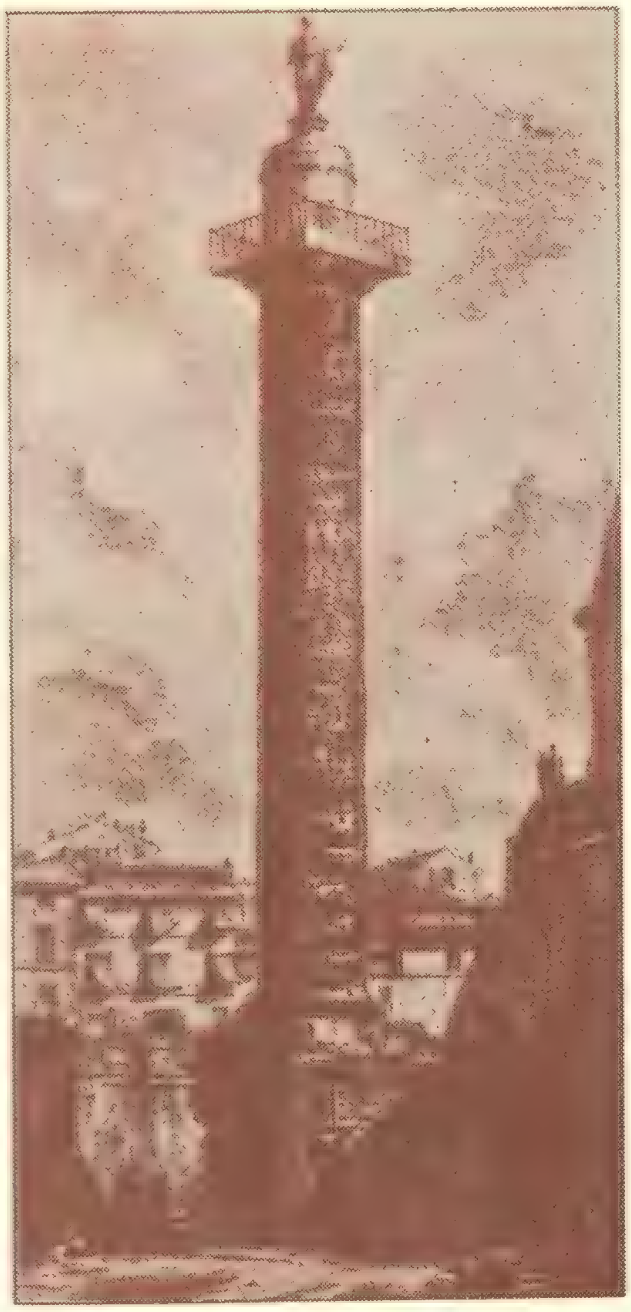

E arşiţă toridă a lunii iulie 106. La Roma. Pămîntul cîmpiei latine coace de azi înainte fără grijă roadele îmbelşugate ale biruinţei. Asigurate pe deplin, vor urma în curînd deliciile culesului : figurile plebei rumenesc de aşteptări şi nădejdi, figurile patricienilor strălucesc mai avid ca oricînd după ospeţele delectării.

Nu va mai trece mult pînă cînd mărinimia imperială victorioasă îşi va împărţi după tradiţie darurile, iar marile foruri ca şi toate micile pieţe publice vor fi pline de prăzile dacice scoase de generali şi de ostaşi la vînzare: ţesături şi velururi, arme şi obiecte ciudate, argintării şi aurării de tot felul, sclavi frumoşi şi puternici, superbe salbe ieftine.

Pînă şi lespezile caldarîmurilor par nişte bulbucate pleoape fierbinţi închise într-o meditaţie orgolioasă, într-o fericită încîntare de sine. Zilele acestea, o delegaţie de fruntaşi ai legiunilor a înfăţişat într-un cadru festiv Senatului un tulburător trofeu, o minunată şi indiscutabilă adeverire a victoriei asupra dacilor.

Acum, pe străzile Romei, parada puţin obişnuită a pretorienilor călări. Străbătînd în uniforme fastuoase întregul oraş, ei aduc dinspre castrul lor scumpul şi rîvnitul trofeu destinat anume să stîrnească ecouri publice extraordinare.

Obiceiul pămîntului are legile lui transmise de generaţii. Programat după tradiţii rămase în neclintire din epoca republicii şi încă mai înainte, după vremea de legende a regilor, ritualul victoriei se desfăşoară cu aceeaşi senină ferocitate.

Urmează să se ofere cetăţenilor o privelişte de zile mari.

Pasul cailor încetinează brusc, copitele scapără trecînd printre forul lui Cezar şi cel al lui August : mută mărturie a unui omagiu solemn, stegarii înclină flamura cu acvila încă o dată credincioasă moştenirii părinţilor patriei.

În trap lent, călăreţii au intrat ocolind pe Via Sacra, continuîndu-şi drumul pe prelungirea acesteia, Clivus Capitolinus, binecunoscuta cale a triumfurilor şi procesiunilor, singura cale de acces pentru cai şi care spre Capitoliu. Celelalte sînt, cum se ştie, două scări de urcat numai cu piciorul, săpate în tuful colinei mai înainte de începutul republicii : Gradus Monetae şi Scalae Gemoniae (sau Gradus gemitorii).

În dreptul acesteia din urmă, între Templul lui Saturn şi Templul lui Vespasian, pretorienii se opresc.

Ne aflăm la sfîrşitul ceremoniei militare. În urma ei, ţinîndu-se cît mai aproape, participă intens la tot ce se întîmplă, se înghesuie şi înaintează de-a valma valurile admiraţiei populare : aici, pe „Scalae Gemoniae“ — care urcă dinspre Forul roman spre Capitoliu pe lîngă întunecata gropniţă a supliciilor, închisoarea Tullianum — pretorienii au înfipt într-o suliţă, pe cea mai înaltă treaptă, capul lui Decebal.

O inscripţie va fi săpată spre amintire. Va fi păstrată poate în For. Poate la Ostia.

Răpăiala infernală a lamelor de gladius, care bat a sărbătoare în înfierbîntatele scuturi de bronz, a încetat.

Şi îndată podideşte peste marea de capete o linişte torenţială. Ca un buimăcitor duş de gheaţă. Ca o rece şi scrîşnitoare chemare :

„Priviţi !...“

Printre pleoapele boţite de văpaia orbitoare a verii, toate privirile izbucnesc ca din catapulte către capătul de sus al scărilor Gemoniei.

Regele dacilor n-a putut fi prins viu ca altă dată Vercingetorix al galilor. Dar dovadă neîndoielnică a triumfului lui Traian — şi final liniştitor al unor prelungi încleştări atît de neliniştitoare — capul lui Decebal se află, iată-l, acolo sus, în văzul şi spre încredinţarea tuturor.

În faţa mulţimii cîtă nu mai încape îngrămădită în jurul tribunei Rostrelor, la valea Forului, un orator — parcă am recunoaşte în el pe senatorul Liciniu Sura, sfetnic al împăratului şi tovarăş al lui în timpul expediţiilor — rosteşte cuvinte puternice ale căror frînturi sînt purtate pînă departe, ca pentru a se întipări pe totdeauna în memoria oamenilor şi în hrisoavele viitorului :

— Acest cap ştia bine că mai înainte învinsese nu pe romani, ci pe Domiţian şi că acum avea să lupte cu romanii şi cu împăratul Traian...

— Era priceput în ale războiului şi iscusit la faptă : ştiind cînd să năvălească şi cînd să se retragă la timp, meşter a întinde curse, viteaz în lupte, ştiind a se folosi cu dibăcie de o victorie şi a scăpa cu bine dintr-o înfrîngere...

Desigur, vorbitorului nu-i stă în gînd nicidecum să facă elogiul duşmanului imperialului. El caută să pună numai în lumină însemnătatea doborîrii unui inamic atît de primejdios.

— El strîngea în văzul tuturora oşteni şi îndemna la război pe vecini, spunîndu-le că de-l vor părăsi se vor primejdui şi ei, iar de-i vor lăsa să piară pe daci, şi ei vor pieri...

— Numai cînd Maximus Liberius prinse pe sora lui, el păru gata să se învoiască la toate poruncile : nu că avea de gînd să se ţină de ele, ci încolţit, ca să mai răsufle puţin...

— Numai cînd împăratul se apucă să urce culmile lor luînd cu pericole munte după munte, în timp ce Lucius Quietus atacînd din altă parte cu maurii călări măcelări mulţime de daci, numai atunci Decebal îşi trimise solii...

Printre elogii şi glorificări se strecoară şi unele frînturi de fraze la auzul cărora se trezesc amintiri fără glorie :

— Acest cap momea şi trăgea la sine soldaţi de-ai noştri în număr mare şi încă din cei mai viteji !...

Parcă siluete de umbră se ghemuie încercînd să se piardă în umbra scundă a tufelor de mirt, parcă urmărite de un deget acuzator ele aleargă să se ascundă în uitare.

Dar rămîn neuitate.

Solia fără iertare a unor vinovăţii recente face să se aplece o clipă spre pămînt, ferindu-se de ochii din preajmă, frunţile îmbrobonate nu numai de sudorile arşiţei.

Mai ales figurile ostaşilor amestecaţi în popor le împurpurează şi altceva decît canicula: sînt adevăruri cunoscute tuturor şi care nu plac nimănui. Fapte pe care le-au săvîrşit ai lor. Întîmplări de care se ruşinează cu toţii.

Un suspin de uşurare se ridică în sfîrşit, murmurul de dezaprobare al mulţimii se stinge, cetăţenii sorb bucuroşi cuvintele care zboară de pe tribuna Rostrelor :

— Luîndu-i-se scaunul domniei şi ţara întreagă şi în pericol însuşi de a fi prins, îşi făcu seama singur şi aşa capul lui fu dus la Roma...

Se anunţă apoi veştile care stîrnesc, ca de obicei, entuziasmele cele mai fremătătoare :

— S-au găsit şi comorile lui, ascunse sub rîul Sargeţia care curge pe lîngă capitala Daciei...

Bărbaţii de rînd, cu feţele arse, saltă învioraţi în caliga lor cu tălpile roase, gîndind că, în sfîrşit, laptele şi mierea vor curge şi pentru ei de aici înainte. Ceea ce se va şi întîmpla.

— S-au rînduit serbări pe mai bine de o sută de zile, în circuri vor lupta 10 000 de gladiatori, vor urma scutiri de impozite, arderea registrelor fiscale, daruri pentru populaţie şi petreceri publice...

La rîndul lor nerăbdătoare, femeile din obşte îşi adună în jurul trupului poalele ferfeniţite ale stolei lor cu tivul îngust, parcă de pe acum pregătindu-se, gata parcă de pe acum să înceapă dansurile şi desfătările curmate cu totul în timpul ultimilor ani de încercări şi nesiguranţe.

Tălăzuind mai departe în mare număr din toate colţurile oraşului încoace, la cîteva ore numai după aspra ceremonie a pretorienilor, cetăţenii romani îi puteau auzi aici în faţa scărilor Gemoniei pe scriitorii, cunoscuţi tuturora, Cornelius Tacitus şi Gaius Suetonius, stînd de vorbă îngînduraţi, comentînd cu măsură, unul, cu aprindere celălalt, tragicul spectacol :

— Dacii lui ! Ajunseseră vestiţi prin înfrîngerile noastre...

Puseseră în cumpănă taberele întărite ale legiunilor şi însăşi stăpînirea noastră...

— Şi Cezar, dorind să-i ţină în frîu, se gîndea să pornească o expediţie împotriva lor, iar mai tîrziu August, după cît am eu ştiinţă, o făgăduise pe Iulia lui Cotiso, regele de atunci al dacilor, cerînd în schimb în căsătorie pe fiica acestuia...

La cîţiva paşi de cei doi păşeşte poetul Caninius Rufus, alături de prietenul său Plinius Caecilius Secundus, căruia îi împărtăşeşte un îndrăzneţ proiect literar, precizînd fără înconjor că ar vrea, dacă l-ar ţine puterile, să scrie un poem după exemplul autorului Eneidei :

— Sînt peste o sută de ani de cînd Virgiliu ni-i înfăţişa ca pe nişte tulburătoare arătări ale nordului îngheţat : „dacii care coboară pe Istru conspirînd împotriva noastră...“, „acest neam de oameni neînfrînaţi, bătuţi de vîntul

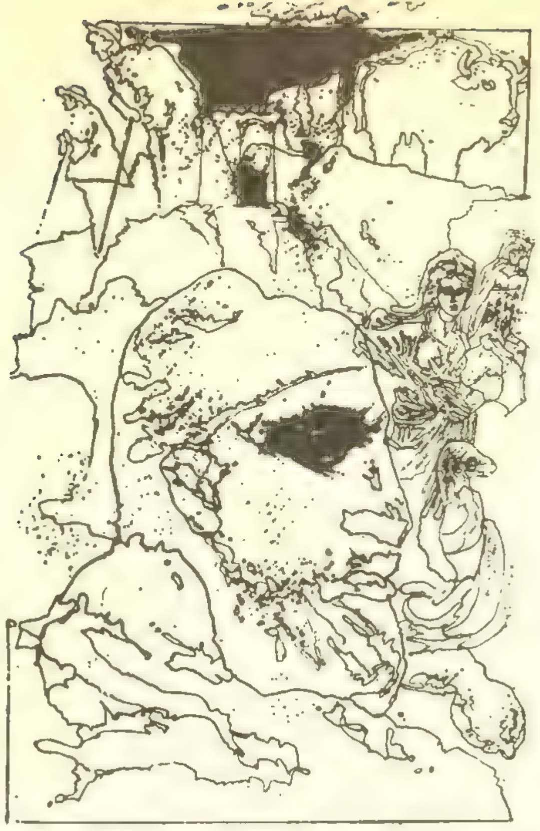

Grafică de Vasile Socoliuc

din răsărit....", „acolo unde arama crapă pe ger, hainele îngheață pe trup...", „vinul se taie cu securea" iar „cerbilor, țintuiți sub zăpadă, abia li se mai vede deasupra vîrful coarnelor"...

Pliniu, cu pleoapele ușor strînse și lungindu-și încă mai mult gîtul lui de cocor, privește placid în sus, fără ca nici o emoție să-i întunece trăsăturile limpezi și distinse, contemplînd mai degrabă grosimea lancei de pe Gemonia decît înfiorătoarea priveliște a capului înfipt acolo.

Prieten cu Tacit, deși departe de a i se asemui în vreun fel, protector al literelor și artei, dar chinuindu-se în zadar să fie socotit el însuși scriitor, Pliniu se arată foarte sensibil la proiectele poetului și, ieșind din seninătatea lui amorțită, îl încurajează declamînd din toată inima :

„Foarte bine faci, Caninius, că te pregătești să scrii despre războiul dacic. Căci ce subiect poate fi mai actual, mai bogat, mai vast, în sfîrșit mai plin de poezie și mai de domeniul legendelor, deși este vorba de lucruri foarte adevărate ? Vei cînta rîuri noi, fluvii conduse peste cîmpii, noi poduri aruncate peste fluvii, tabere așezate pe coastele abrupte ale munților și pe acest rege alungat din capitala lui, izgonit chiar din viață fără ca să-și fi pierdut niciodată nădejdea...".

Caninius Rufus se înflăcărează, citînd noi îndreptățiri și adăugînd noi temeiuri planurilor sale, plin de efuziuni lirice :

— Și Horațiu ne vorbea despre „dacii cei aspri" care „se pricep mai bine decît toți la aruncarea săgeților" și „cărora pămîntul nehotărnicit le dă roade și cereale libere"... Acolo, zicea el, „soția cu zestre nu ajunge stăpîna bărbatului și nici nu se încrede într-un amant chipeș. Zestrea cea mai de seamă este cinstea părinților și virtutea femeii..."

Intenții mărețe și gînduri ce se anunță fertile par să descătușeze din adîncuri rostirile din gură ale poetului, în tot timpul pe măsura și avînd întreagă aprobarea prietenului de totdeauna și criticului său ocazional.

Dar, după știința tuturor, lucrările sale cele mai cunoscute, deocamdată, pun o ușoară pecete de zădărnicie peste frumoasa lui gravitate orală.

Pregătite din fibrele cele mai subțiri ale minunatei plante aduse de pe țărmii Nilului și îmbăiate, ca să înfrunte durata, în cele mai fine uleiuri de cedru, papirusurile sale ni se înfățișează ca niște misterioase giulgiuri sacerdotale : încărcate excesiv de el însuși și neamintind nicidecum simplitatea viguroasă a lui Virgil sau claritatea sugestivă a lui Horațiu, se răsucesc în ele palide și fragile, anevoioase și silnice la lectură. Versurile lui seamănă leit cu gesticulațiile și convulsiile nepieptănate, cu cîlții și tenebrele care-i inundă fruntea și ceafa.

Tacit întoarce capul înapoi peste umăr către perorațiile prietenilor săi. Îi privește fără grabă și fără să clipească. Tăcut, cercetător, nedecis, ca și cum i s-a dat să dezlege o problemă încîlcită. Șovăie dacă să se amestece sau nu în discuția asta.

Ochii lui sînt încărcați de povara unor adînci răspunderi, ca ai unui ostaș într-o grea misiune de recunoaștere, ca ai unui comandant căutînd cu încordare rezolvări și căi de ieșire pe o hartă încă nedeslușită.

El cîntărește fără emfază întreaga măreție zguduitoare a împrejurărilor la care a luat parte. E un bărbat în plină maturitate. A trecut de mult pragul a cincizeci de ani. Integritatea conștiinței lui, cu toate că ani de-a rîndul — împotrivindu-se fără tocmeală proprelilor asupra cugetului — a trebuit să suporte oprelişti trăind sufocat de călușele despotice ale lui Domițian, nu au tulburat-o nici amărăciunile, nici insultele nedrepte. Membru al Senatului în timpul fostului împărat dar nu părtaș în vreun fel la nelegiuirile, desfrîurile și crimele acestuia. Netulburat nici de înalte onoruri sau distincții publice atunci cînd, el nealergînd după acestea, ele nu l-au ocolit, a rămas un scriitor fără compromisuri, cu deplină stăpînire și respect al meșteșugului său. Își cunoaște cumpăna exactă a forțelor.

Dar încă stă la îndoială dacă știința și puterea lui de cuprindere sînt cu adevărat pe măsura timpului său sau dacă nu e nevoie să mai aștepte limpeziri și statorniciri viitoare. Zice apoi, în sfîrșit ;

— Și eu... dacă mă voi învrednici să trăiesc, am pus de o parte pentru zilele de bătrînețe domnia divinului Nerva și împărăția lui Traian, subiect mai îmbelșugat și mai fără primejdii, căci avem rara fericire de a trăi o vreme în care e îngăduit ce vrei și să spui ce gîndești.

O, dacă făgăduiala lui Tacit s-ar împlini !

El este astăzi cel mai strălucit dintre scriitorii Romei și fără îndoială cel mai capabil să redea pentru generațiile ce vin dimensiunea reală a acestor fantastice războaie dacice, cinstind riguros și adevărul și potențialul întîmplărilor așa cum ele s-au petrecut, fără să le mutileze prin istețimi ușuratice sau prin adausuri trădătoare ale fanteziei.

Arșița verii încețoșează scările Gemoniei într-o lumină de plumb topit.

Numai arșița umezește fețele mulțimii. Dar nu cu lacrimi.

Nici o lacrimă pentru dușmanul de moarte, care se știe acum că a pierit, al imperiului care se crede că va dăinui de aici înainte cît lumea.

Coborînd în ocoluri leneșe, curînd împiedicată prin resturi și bolovani, apele pestilențiale ale vechiului cartier de proastă faimă Subura, traversînd valea vechiului For roman între Senat și poalele Palatinului, Cloaca Maxima aduce din cînd în cînd o lîncedă boare de miasme.

După ce va fi văzut de toți, după zilele de însetoșare a curiozității și de îndestulare a triumfului, capul regelui dac va fi aruncat acolo, lăsat să se rostogolească în nepăsarea unanimă.

Va fi dus de apele tulburi. Va fi tăvălit încet, nopți și zile în șir, prin prundul mare al pietrelor, printre șirurile lor de rînjete cariate și înverzite. Și va fi înghițit pe vecie, trecînd pe sub gingia neagră a deschizăturii de lîngă templul Fortunei Virile, în valurile Tibrului.

Dar pînă atunci, capul lui Decebal sclipește din întunericul vînăt, vîscos, însîngerat, al părului și al bărbii, ca o pată de marmură gălbuie. Din ea țîșnesc două spărturi : ochii — rămași deschiși în gol, în încremenirea sticloasă a morții.

Neîmpăcați sînt ochii aceștia. Neîmpăcată e apusa lor suferință, dură, rece, disprețuitoare, care nu vrea să audă nici una din vorbele împrăștiate de vînt odată cu trîmbele de pulbere de pe Palatin și care nu vrea să vadă nimic din torentele de trufie îmbulzite în jur, ale învingătorilor.

Dar ce curioasă e culoarea ochilor împietriți ! Aidoma cu a cerului Romei. Parcă geamănă peste vreme cu ea.

Ca două cuțite de gheață, ei te lasă să crezi că ar privi totuși ceva.

Hieratici, într-o singură direcție sînt ei ațintiți : spre Tullianum, închisoarea din vale, teribila gropniță a gemetelor lui Vercingetorix, învinsul lui Cezar și captiv altă dată acolo, ucis abia după o captivitate de șase ani.

De sus, lucind într-o stranie bucurie a împlinirii, ochii regelui dac par să cerceteze acel loc de groază, senini, triumfători, căci liberi pînă în ultima clipă și de aceea înălțînd către zeul lor, milostivul Zamolxis, prinosul de slavă și tainica mulțumire de a nu-i fi osîndit să împărtășească destinul nedrept — și umilința — galului prizonier.

„Muntele își merită oamenii pe care ii are. Am văzut inși singuratici călătorind de zile întregi pe necunoscutele șosele de zăpadă și întrebîndu-i dacă nu-i deprimă singurătatea, m-au privit cu uluire. Au dreptate: nu sînt singuri, își au muntele".

EUGEN BARBU

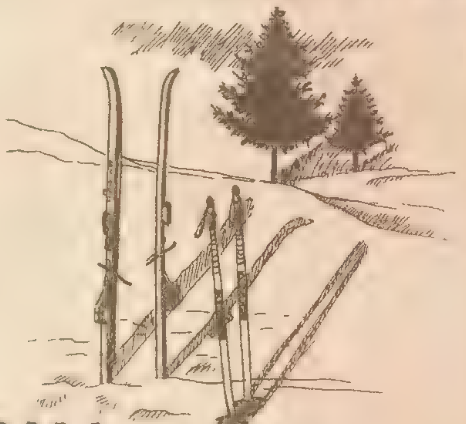

IARNA
în munții noștri

Avem în țara românească avantajul munților și al pădurilor ! Nu faci un pas fără să simți încîntarea inegalabilei varietăți a peisajului alpin.

Poate că nu cunoaștem atît cît ar trebui iarna în munții și pădurile noastre. Nu ne pasionează încă îndeajuns, din nefericire, chemarea zăpezilor cu potecile și drumurile troienite, limitîndu-ne de cele mai multe ori, atunci cînd o facem, la plăcerea, nu scutită de comoditate, a coborîrilor șerpuitoare pe pîrtiile special amenajate pentru schi. Cine n-a străbătut o pădure de brazi cu ramurile încovoiate de greutatea zăpezii într-o zi de iarnă nu-și poate închipui transfigurarea pe care o ia mantia verde întunecată, cu străluciri care merg de la viul marginilor de poiană, cînd soarele e la amiază, pînă la catifelarea violetă ce îmbrățișează amurgul. Lumina și transparența atmosferei dau reliefului munților și albeții zăpezii depărtate o putere de atracție deosebită, provocînd stranii iluzii de perspectivă.

Priviți într-o zi de iarnă cu soare mult și aerul pur, de pe promontoriul Clăbucetului, de lîngă Predeal, rotindu-vă privirea spre Bucegi, Piatra Craiului, Postăvar, Piatra Mare și Gîrbova, și veți avea impresia unei panorame de o neasemuită măreție. iluzia optică apropiind depărtările, dînd o altă dimensiune liniilor. Chiar atunci cînd ceața își aruncă faldurile spre valea Prahovei, a Rîșnoavei sau a Timișului, peisajul nu-și pierde din splendoare, mai ales cînd, din involburarea ceturilor, se înalță roșietice vîrfurile Acelor Morarului, creasta dantelată a Pietrii Craiului sau piscurile semețe, sub pulberea fuioarelor de zăpadă, ale Făgărașului.

„Cine se gîndea acu' douăzeci de ani la turismul de iarnă ? își începea Bucura Dumbravă mărturisirea, în minunata poemă a Carpaților noștri, «Cartea Munților», scrisă la sfîrșitul anului 1919. Îndată ce cădea zăpada, munții se preschimbau din nou într-o regiune de teroare antică. Două scîndurele lungi, legate de picioare, slujindu-ne drept aripi, ca să zburăm peste nămeții cei mai mari, ne-au apropiat iară de înălțimi și ne-au deschis un rai alb, sclipitor, plin de taine uimitoare, chiar în locurile cele mai cunoscute".

Vă invit, deci, stimați cititori, să ne cunoaștem munții pe timp de iarnă și să schiem nu numai pe pantele Postăvarului, Clăbucetului sau Bucegilor, ci și în Banat, pe Muntele Mic, în Munții Coziei, ai Leaotei, ai Făgărașului, în Apuseni, în împrejurimile Abrudului, Cîmpenilor, Stînei de Vale sau Băisoarei, în Muntii Călimani, Bîrgău și Rodnei, în Paring, pe muntele Straja, înspre Țarcu și Godeanu, pe Semenic, la Diham, în Rarău și Giumalău sau în Maramureș, la Borșa, Mogoșa și Izvoarele, în Retezat și încă în multe alte locuri de basm, cu convingerea că veți iubi deopotrivă munții și schiul.

Ion Matei

O imagine a Borsecului la 1844

În partea sudică a munților Călimani, la 24 km depărtare de Toplița, se găsește renumita stațiune balneoclimaterică Borsec. Așezată pe valea largă a Topliței, într-un minunat peisaj de păduri de brazi și tăpșane, stațiunea este cunoscută de aproape 200 de ani pentru izvoarele sale tămăduitoare. La începutul veacului al XIX-lea ele au fost captate și, ca urmare, au luat ființă stabilimentele balneare. Treptat-treptat, faima apelor minerale din localitate s-a răspîndit în întreaga țară și dincolo de hotarele ei, încît, la fel ca la Herculane, la Amara sau la Balta Albă, veneau aici, pentru cură de aer și tratament, oameni de pretutindeni.

Unul dintre vizitatorii stațiunii a fost și Vasile Alecsandri, care a descris călătoria sa la băi în povestirea-reportaj intitulată **Borsec**, publicată integral în anul 1845, în **Calendarul Foaiei Sătești** din Iasi.

Pe atunci, scria bardul de la Mircești, Borsecul era „o adunătură de vreo 50 de case de lemn, pustii și are multă asemănare cu muștele, care stau moarte toată iarna, pentru ca să învieze în primăvară". Odată cu începutul lunii iunie, relata în continuare poetul, „casele se locuiesc încet-încet și în puțină vreme ele se transformează într-un tîrgușor viu și plin de tot soiul de figuri străine".

Renumele de localitate cu ape tămăduitoare aduce aici, așadar, o mulțime de vilegiaturiști, prilej pentru Alecsandri de a crea o pitorească galerie de portrete. El descrie ritualul curei : dimineața, cu ochii încă umflați de somn, oamenii beau burcut de la fîntînă, după care urmează baia propriu-zisă.

Alecsandri schițează fizionomiile și grimasele celor ce suportă cu greu răceala apei, creînd o atmosferă dantescă de Infern. El se referă, de asemenea, la contrastele dintre indivizii aparținînd diferitelor națiuni veniți la băi, contraste care dispar în groaznicul bazin, căci la Borsec toți sînt „frați în borviz". Dincolo de prezentarea acestui spectacol, surprins de scriitor cu umor și ironie, el comunică interesante informații despre cele patru bazine existente la vremea aceea în stațiune. Ele se numeau Lobogo, Saroș, Elisabeta și Lazăr, și aveau proprietăți curative oarecum aparte : bazinul Saroș era indicat, mai ales, pentru reumatism, în timp ce Lobogo pentru anemie.

Sînt înfățișate, totodată, modalitățile de petrecere a timpului liber. Oaspeții, precizează Alecsandri, au posibilitatea să participe la balurile organizate, de două ori pe săptămînă, într-o sală de lemn „fără nici o altă decorație decît niște fofeze de brad în care ard vreo 20 de lumînări de seu" Mai indicate erau însă promenadele la punctele de interes turistic din localitate „la Steclărie, la Cascadă, la Peșteră, la Stînci". Atracția principală rămîne însă vizitarea Peșterii. Recomandînd-o, poetul scria : „dar pentru ca să fie văzută în toată sălbatica sa frumusețǎ, trebuie ca persoanele ce vor intra înlăuntrul ei să poarte torții. In acest chip priveliștea e cu adevărat minunată... Umbrele ce se întind în toatele părțile ca niște uriești, gioeul, mișcările lor răpizi și spăimîntătoare iți insuflă un soi de groază ce mărește efectul acelei fantasmagorii".

Prin reportajul său dedicat Borsecului, în urma călătoriei făcute aici în 1844, Vasile Alecsandri surprinde o imagine realistă a așezării de atunci. O imagine care se constituie într-o veritabilă sursă documentară privind un moment de demult din istoricul renumitei stațiuni balneoclimaterice de astăzi.

Mirella Vasile

SARMIZEGETUSA REDIVIVA...

Sarmizegetusa Ulpia Traiana...

Sub bolțile umbroase ale prunilor, printre ruinele anticului oraș se face simțit duhul trecutului...

Țăranii care scormonesc alături ogorul, umblă în măruntaiele telurice descoperind frumuseți pe care timpul le-a îngropat de mult.

Prunele grase și brumării — atîrnînd printre crengile verzi — ametiste și smaralde, miresmele ierburilor crude — aduc viață în vechile zidiri. Albine și cosași își zumzăie melopeea monoton printre florile de cîmp ce împestrițează valurile verzi.

Mă las cufundat în oceanul mătăsos și închid ochii. E amiază. Soarele coboară moleșeală de plumb în mădulare. Raze fierbinți se înfig în catifeaua pleoapelor — luminînd întunericul ființei, rupînd zăgazul dintre mine și lume ! Acopăr ochii cu streașina mîinii și cobor încet în baia neagră a neantului, alunecînd pînă la porțile visului.

Negura se sfîșie dezvelind suluri de lumină cu nuanțe roșietice și gălbui reverberînd purpură și aur...

Hoinăresc pe pietrele albe presărate ici colo cu pete strălucitoare... Am senzația că un patrician bogat a risipit în drumul său sestreți lucitori... dar plebea mută a refuzat să-i primească ofranda.

Pașii îmi sună vuind ca hula valurilor... Intorc ochii, temător de tulburarea ce o aduc acestei pustietăți, dar nimeni nu-mi apare în față. Picioarele înfășurate în șuvițe subțiri și roșii de piele mă poartă ușoare oprindu-mă în mijlocul unei piețe. Forumul. De aici spre miazăzi zăresc panteonul ce găzduiește busturile personalităților din oraș. Zeci de femei și bărbați în togi albe își țes pașii spre miazăzi... Aici porticuri albe mărginesc clădirea termelor. Sînt parcă de esență imaterială, căci mă strecor cu ușurință printre pelumuri albastre și roșii, alunec printre grațioase chitoane ce mîngîie în onduiri de mătase brațe și talii zvelte. În umbra unei coloane de travestin cinci bărbați cu fețe bronzate strînși cap lîngă cap — aruncau boabe de năut, jucînd astragale... Profitînd de făptura-mi invizibilă pașii mă poartă peste cîteva clipe în incinta termelor. Aici oamenii erau în postură de cameleoni după cum parcurgeau una sau altă încăpere. In laconicum printre norii groși ai aburilor totul părea coborît din împărăția lui Hades. Fețe stacojii ca de purpură sfîșiau din loc în loc, în ochiuri verzi, lațele dese ale aburilor. Apele fierbinți ale caldoriumului — frigeau trupurile molatice — ale căror brațe se onduiau ca niște pești. În trepidarium — apele călduțe borborosind parcă o litanie, aduceau culoarea bieților paters urbi mai aproape de cea reală... Iar Frigidarium-ul rece și cristalin îi punea din nou în propria piele... La ieșire, dintr-o Caupona mărginașe răzbat pînă la mine hohotele chefliilor. Vinurile vechii Dacii știu a dezlega și limbile romane...

Ajuns din nou în Forum privirea îmi e atrasă ca de un magnet spre Palatul Augustalilor. La intrare așteptau un șir de cvadrige. Spre miază-noapte monumentalul Aedus Augustalium își deschide un atrium ca o corolă mărginită de petale albe — coroanele corintice îngemănate perechi. Lîngă ele ca niște adevărate cariatide înfrățite cu marmora în nemișcarea lor — un șir de slujitori cu trisuri în mînă — însemnele lui Dionisos. Ștrengari trențăroși alergau printre oameni și pietre ciugulind cîte o boabă din ciorchinii de struguri ce atîrnau pe toiege.

Din fața altarului se deschideau două săli largi — Trapezele. Mă oprii în pragul celei din dreapta... Sunete de sistrum și sirexe țeseau o melodie domoală. În aplauzele cîtorva zeci de patricieni așezați harababura pe covoare și lectusuri, un bărbat înveșmîntat într-o togă vișinie se urcă pe podium începînd să recite... Și poezia dadaistă ce o debita pe nerăsuflate își adormi auditoriul în cîteva clipe. Aveam în fața ochilor cenaclul cetății și poetul, cugetai eu, scăpase de săgețile confraților....

În sala din stînga ceva mai mare, pe al cărui fronton, la intrare, alături de signus regis trona un țipător afiș — era deschisă o expoziție de pictură suprarealistă. Sala părea destul de pustie dar nu cred că lipsa de interes în asimilarea noului să fi gonit pe vizitatori... Într-un colț un bărbat stătea pironit locului în fața unui tablou. După modul cum în care-l privea, cu ochii lipiți de pînză, se vedea clar că este miop. M-am apropiat tiptil pe la spatele lui, curios să aflu ce pînză

MĂCIUCA ZBURĂTOARE

— BUMERANGUL —

Lunga istorie a bumerangului a început cu cel puțin 14 mii de ani în urmă. Săpăturile arheologice au dovedit că încă în epoca preistorică el era răspîndit deja pe toate cele cinci continente. Mai tîrziu se pare că a fost, de asemenea, foarte popular căci chiar în mormîntul faraonului Tutankhamon s-a găsit un bumerang confecționat din fildeș și împodobit cu aur.

Pentru contemporani însă patria măciucii din lemn zburătoare este Australia. Aici a fost inventat bumerangul care se întoarce la cel care l-a aruncat. Strămoșii aborigenilor australieni l-au denumit „vonguin" ; el era folosit la vînarea păsărilor dar constituia, în același timp, un obiect de distracție. În afară de aceasta australienii aveau și niște bumeranguri plate denumite „vumera" cu care nu numai că vînau canguri dar omorau și oameni. Denumirea de bumerang provine de la englezi care după ce au pătruns în insulă au denumit astfel orice fel de armă.

Producerea bumerangurilor de către amatori și aruncarea acestuia a devenit un hobby al multor oameni. În ultimii ani au apărut, de asemenea, și profesioniști care concurează în mai multe probe. Este vorba de precizia aruncării — bumerangul trebuie să se întoarcă întotdeauna în mîna celui care l-a aruncat ; lungimea aruncării — recordul mondial este de 36,325 secunde în timpul cărora bumerangul zboară la o distanță de peste 100 de metri ; îndemînarea în jonglarea cu două bumeranguri — cei mai buni concurenți sînt capabili să le prindă de 150 de ori. Se desfășoară, de asemenea, concursuri nocturne în timpul cărora sportivii încearcă să imprime bumerangurilor cele mai sofisticate trasee, vizibile datorită becurilor instalate pe ele. Numărul cel mai de efect, gustat de spectatori și televiziune este cel à la Wilhelm Tell în care un măr este tăiat în două de bumerangul care se întoarce.

Boom-ul bumerangurilor a început la 14 mai 1981 cînd cel mai mare cotidian australian „Sydney Daily's Telegraph" a lansat titlul „Fiecare australian care-și iubește cît de cît țara trebuie să se rușineze astăzi". Aceasta s-a întîmplat după ce doisprezece americani au cîștigat cupa mondială la aruncările cu bumerangul. Chiar în patria acestuia. După întoarcerea în S.U.A. învingătorii au fost primiți precum cosmonauții la întoarcerea pe pămînt. Ei au cîștigat cu acest prilej atenția industriei, reclama și mijloacele de mass-media. Viața lor s-a transformat într-un șir de concursuri, demonstrații și showuri de televiziune.

Au început să fie produse bumeranguri cu capete magnetice destinate invalizilor din cărucioare — magnetul slujește la atragerea bumerangului care se întoarce ; nevăzătorii folosesc un bumerang care în timpul zborului emite un șuierat datorită căruia ei pot să se orienteze asupra traiectoriei și pot să-l prindă cu mîna la întoarcere.

Majoritatea concurenților încep de la meșteritul bumerangurilor. Apoi bumerangul devine pasiunea lor. Au renunțat la slujbe lucrative și au devenit producători de bumeranguri. Prețul unui bumerang se ridică de la 15 la cîteva zeci de dolari. Întotdeauna ele sînt colorate și bogat împodobite. În plus ele sînt dotate cu diverse accesorii în scopul adaptării la puterea vîntului și la vremea ploioasă ca să nu mai vorbim de profilul precis al aripilor.

Cei mai buni sportivi analizează fiecare aruncare luînd în calcul poziția corpului, forța și direcția vîntului. Unul dintre aceștia, Rusty Harding, fost constructor de avioane și rachete, a scris „Biblia bumerangului", un op de 550 de pagini, dar el afirmă că acesta conține doar știri și formule de bază întrucît este mai ușor de explicat un zbor în lună decît o aruncare de 50 de metri cu bumerangul. De acest lucru s-a convins olandezul Felix Hess care și-a dedicat 7 ani de viață rezolvării acestei probleme și cu toate că disertația lui de 700 de pagini i-a adus titlul de doctor la Universitatea din Grőninger, n-a izbutit să o rezolve.

Vasile Matei

îi reținea atît de mult atenția. Doi cilindri, un con și o sferă purtau închegați într-o „operă" un tulburător titlu : „Nud la oglindă". I-am zărit privirea aprinsă de patimă și-am ieșit încet, fiind convins că era fie un reputat estet, fie un obsedat...

Trec printr-o arcadă monumentală străjuită de doi soldați romani din legiune cu coifuri și scuturi lucitoare. În centrul incintei ce se deschide în față se înalță statuia ecvestră a lui Augustus... călărită și de un bufon ce-și spînzura picioarele roșii și verzi sub pîntecul de bronz al calului. În dreptul altarului de jertfă cîteva matroane durdulii înarmate cu făcălețe și polonice își ciomăgeau cu sîrg bărbații, prinși în toiul libațiunilor către Bacus. Printre gîfîieli și icnituri am cugetat la... infimul progres făcut de ustensilele casnice !

Curtea sacră în care intrai avea pe latura din fund un edificiu impunător — Oecusul. Fațada lui era încadrată de pilaștrii ionici ai căror capete susțineau ca niște Atlași încremeniți — arcele de piatră profilate în retrageri succesive și prinse în zborul spre senin ca aripa desfăcută a unei lebede, de o cornișe puternică. Central, deasupra cisternelor, aflate la subsol, se ridica solemnă Capela Sacelum, din care răzbătea un miros de smirnă... În dreapta — o baie — în care un bărbat și o femeie se zbenguiau fără grijă cu ușa dată de perete. Pe coridorul alăturat doi bătrînei care văzuseră și ei scena șușoteau... Urechea îmi prinse fărîme de vorbe...

— De s-ar scula din morți Parcllius Regulus și MARCUS Niceta să vadă ctitoria lor... — O tempora o mores !...

Probabil că bătrîneii se refereau la expoziția de pictură suprarealistă, fiind criticii de artă ai cetății... mereu nemulțumiți ! La capătul coridorului, într-o încăpere întunecoasă o vestală urmărea la un televizor transmiterea unei întreceri între gladiatori... în direct. După disperarea cu care își smulgea vălurile era clar că favoritul ei — pierdea, sau că temperatura din încăpere devenise de nesuportat... La ieșire mă mușcă și pe mine șarpele curiozității, mînîndu-mă spre amfiteatru. Îl recunosc de la distanță după forma lui elipsoidală și după îmbulzeala din dreptul porților. Am înțeles din discuția celor aflați în apropierea lojilor (a guvernatorului și a vestalelor) că vor avea loc lupte între gladiatorii din Roma și cei localnici. Totul era colorat, zeci de flamuri fîlfîiau ca niște păsări multicolore, profilate pe cerul azuriu. Amfiteatrul, împărțit în 12 sectoare, părea un cazan ce fierbea, gata să explodeze. Culoarul și scările de acces erau pline-ochi, iar în cele patru celule pentru fiare, legionarii romani păzeau... elementele localnice turbulente. Pe banca de marmoră din dreptul primei loji prefectul orașului se trăgea nerăbdător de barbă... Toate privirile se ațintiseră asupra porții Triumphalis. Și deodată, în uralele mulțimii în incinta amfiteatrului intră un grup de tîmplari cu ciocane, scînduri și cuie... care începură să înalțe un podium festiv...

Împăratul Traian

După acest „zbuciumat" spectacol simți neapărat dorința de purificare. Ocolesc cazarma gladiatorilor și ajung în fața sanctuarului zeiței Nemesis. Știam că zeitatea greacă (adoptată și de romani) era înfățișată cu arătătorul mîinii drepte la buze, invitînd prin gestul ei la tăcere... Cînd colo, chiar în cella centrală cîteva patriciene se plîngeau de necinstea tot mai mare ce domnea în cetate.

— Ce crezi, istorisea una, la o pungă de mere de aur pe care le-am luat de la Karpis și care s-a jurat că provin din grădina Hesperidelor, jumătate erau doar suflate... O alta se plîngea că bărbatul său cumpărase pentru copii un pui de tigru care la prima ploaie se curățase de dungi, redevenind un pisoi jigărit. Mai multe matroane cîrteau calitatea smirnei, amestecată cu te miri ce... N-ar fi de mirare, se lamentau ele, ca zeii să ne refuze ofrandele ! Discuția se stinse cînd o cohortă romană trecu prin apropiere. Drumul pe care apucasem mă călăuzi spre sanctuarul lui Liber Pater. În sala mare printre statuile zeilor Liber, Libera, Silvanus și Diana oficiau 15 flamini. Preoți gravi sub maiestoasele bolți desfășurau ritualul unui sacrificiu cumplit... O clipă, a trebuit să-mi rezem spatele de coloana rece de piatră pentru a nu cădea de uimire. Pe un piedestal de piatră 7 patricieni se jertfeau primind din mîinile tremurînde ale preoților 7 potire cu apă ! Martirii fură în final îmbrățișați și pentru casnele lor primi fiecare cîte un butoi cu vin din pivnițele templului...

Am crezut că e de datoria mea să vizitez și sanctuarul lui Esculap. La periferia lui am văzut două fîntîni pline cu pietre... Probabil că la fiecare eșec terapeutic, aparținătorii aruncau o piatră în fîntînă, presa neexistînd. În centrul ansamblului se ridica templul propriu zis. Intru într-o încăpere pătrată înconjurată de portice și după ce urc o scară monumentală sînt întîmpinat de o preoteasă a Hygiei. În mînă ține o ramură de măslin cu care îmi atinge fruntea...

Deschid ochii, văpaia soarelui arde ca focul. O pasăre apleacă o creangă elastică spre pămînt. Ceva mai încolo o bătrînă adună de pe crengi veștede, doborîte de o trecută furtună, fructe cu coaja zbîrcită de timp...

Astfel și palatele roase de dintele vremii, răvășite de stihiile trecutului, acoperite cu pămînt și uitare se dezghioacă în ruine și zidiri știrbite pe care numai ochiul deschis spre vis le-a reclădit amestecîndu-le bizar și absurd.

Sever Miu

„MUNŢII NOŞTRI“

O COLECŢIE DE MARE CĂUTARE

Carpaţii româneşti au fost asemuiţi — pe bună dreptate — cu Alpii, atît pentru măreţia şi diversitatea lor, cît şi pentru tezaurul de frumuseţi pe care-l păstrează. Atracţia către cununa lor de nestemate este irezistibilă şi de aceea zeci de mii de iubitori ai muntelui îi caută cărările în orice anotimp al anului.

Drumeţia de munte, cu vechi tradiţii în turismul românesc, beneficiază astăzi de instrumente de teren infinit mai numeroase şi mai eficiente decît în trecut. Printr-o generoasă activitate editorială, sînt puse la îndemîna oricărui iubitor de natură, de drumeţie montană — căci mai cu seamă despre aceasta este vorba aici — ghiduri şi hărţi care să-i fie călăuză în temerara tentativă de cucerire a înălţimilor.

În rîndul acestor instrumente se înscrie cu succes colecţia „Munţii noştri“, scoasă de Editura Sport-Turism. Ajunsă la nr. 36, în cei peste zece ani de la primul număr, colecţia şi-a cîştigat o popularitate binemeritată în masa cititorilor (fiecare număr a apărut într-un tiraj de 30 000—50 000 exemplare), popularitate explicabilă poate şi datorită modalităţilor prin care autorii au reuşit să surprindă trăsăturile definitorii ale masivelor montane tratate, să evidenţieze particularităţile ce-i fac inconfundabili în desfăşurarea lanţului carpatic.

Parcurgînd lista apariţiilor, constatăm că au fost descrişi pînă acum cei mai „umanizaţi“ şi mai îndrăgiţi munţi ai ţării : Bucegii, Făgăraşul — cu Retezatul, Iezer-Păpuşa şi alte masive —, Ceahlăul, Semenicul, Rarău-Giumalău, Suhardul, Parîngul etc. Este şi firesc, deoarece aceste masive oferă largi posibilităţi de drumeţie şi posedă o infrastructură conformă cu aşteptările : cabane, moteluri, hoteluri, popasuri, refugii ş.a. Vor fi cuprinse în continuare în lista de apariţii masive interesante, de asemenea îndrăgite de iubitorii de drumeţie montană : Munţii Lotrului, Obcinele Bucovinei, Munţii Bîrgău, Munţii Cozia, Munţii Bihor, Gutîi şi Ţibleş etc.

Printre autorii lucrărilor din colecţia „Munţii noştri“ întîlnim nume de geografi, geologi, biologi — ei înşişi mari iubitori de drumeţie montană : Dan Bălteanu, V. Trufaş, I. Popescu-Argeşel, Maria Niculescu, Mihai Grigore, Nicolae Popescu, H. Kräutner. De asemenea, nume de oameni cu vechi „state de serviciu“ în drumeţia de munte şi în general în turismul românesc : Ion Ionescu-Dunăreanu, regretatul şi neuitatul Emilian Cristea, Nae Popescu şi alţii, îndrăgostiţi pînă la patimă de peisajul înălţimilor, veşnic ispitiţi de crestele cu fruntea în soare.

35
33 MN
MUNŢII NOŞTRI
Maria
PĂR
Ion Ionescu-Dun
IEZER

De observat că fiecărui masiv îi este consacrată o prezentare micromonografică geografico-geologică, fiind apoi descrise în detaliu traseele turistice care traversează muntele respectiv în toate direcţiile. Prezentarea generală a masivului este însoţită de o hartă în şase culori pe care sînt figurate traseele cu marcajele respective, drumurile şi potecile mai cunoscute, aşezările de munte şi chiar stînele mai importante, monumentele naturale (chei, peşteri, rezervaţii), precum şi curbele de nivel pentru orientarea drumeţului. Sînt marcate totodată posibilităţile de acces, locurile de practicare a sporturilor de iarnă (schi-lifturi, pîrtiii), izvoarele de unde se pot face tururi de orizont asupra munţilor înconjurători, punctele de interes etnografic, ca şi locurile şi monumentele istorice. Turiştii montani au astfel posibilitatea de a-şi alege traseele preferate, fiind călăuziţi pentru a ajunge într-un anume punct sau loc, în funcţie de opţiunile fiecăruia.

Lucrările care apar în colecţia „Munţii noştri“ sînt redactate de obicei într-un limbaj sobru, la obiect. Privite în ansamblu, ele se constituie totuşi — într-un anume fel — într-un adevărat poem închinat munţilor îndrăgiţi ai ţării, pămîntului românesc atît de dăruit de natură. Am putea spune în acelaşi timp că lucrările din colecţia „Munţii noştri“ reprezintă o nouă „carte a munţilor“, cu mult mai completă şi mai pragmatică decît acel poem al Bucurei Dumbravă scris cu mai bine de o jumătate de secol în urmă.

D. Martiniuc

CARTEA MUNŢILOR

Cartea cu acest titlu a apărut în 1920. Era consecinţa unei experienţe de umblet de trei decenii prin munţi, a unei pasiuni statornice. A dragostei sincere pentru natura şi tineretul patriei. A fost şi gîndită şi scrisă, în primul rînd, pentru a fi oferită, ca un buchet de flori proaspete, tineretului. Din iubire pentru el a fost scrisă şi lui i-a fost închinată. Un dar unic, rar reiterabil, instructiv, educativ. Pînă la **Bucura Dumbravă** nimeni n-a urzit o asemenea operă. Ce s-a publicat în domeniu după tipărirea primei ediţii[1] n-a mai atins valoarea ei.

Cartea munţilor a apărut la o vîrstă mediană a mişcării noastre turistice. Literatura pentru turism îşi cucerise deja o tradiţie pînă în 1920 ; exista literatura cu caracter invitativ-stimulatoriu şi cea cu profil pragmatic, de îndrumare, alături de memorialistica inspirată, mai ales, de spaţiul extern.

Cartea munţilor întruneşte calităţi ce se revendică tuturor celor trei categorii de scrieri : e un îndemn, un stimulent la practicarea drumeţiei ; conţine sfaturi şi recomandări referitoare la conduita excursioniştilor ; furnizează numeroase informaţii de ordin memorialistic, importante pentru cercetătorul istoriei turismului din România.

Analiza detaliată a conţinutului acestei cărţi, travaliu ce n-a tentat pe nimeni pînă acum, din cîte ştim, va evidenţia o multitudine de aspecte, valabilitatea aserţiunilor autoarei, sensul axiomatic şi permanent al multora dintre ele.

Spuneam că opera a fost (continuă să fie !) un dar oferit tineretului. I-a şi fost închinată tinerei generaţii, de altfel, căreia, din ipostaza prestigioasă pe care şi-o făurise scriitoarea, îi făcea o urare : **„Doresc tineretului dorul de munte. Dorul de munte să-i fie călăuza de pe pragul vremii nouă“.**

„Vremea nouă“ se deschisese o dată cu sfîrşitul primului război mondial, o vreme în care „Ura şi vărsarea de sînge vor fi socotite ca păcatele cele mai ruşinoase de omenirea viitoare“.

Tragedia conflagraţiei abia sfîrşite, care a prăvălit pe toboganul morţii sute de mii de vieţi şi în care s-a implicat, spălînd şi uscînd bandajele rănilor, cîrpind uniforme militare, i-a intensificat Bucurei privirea de influenţă teofizică asupra lumii. De aceea, convinsă, postula : **„Viitorul nu este al forţei brutale, ci al frăţiei“.** Pentru dezvoltarea frăţiei între oameni se cere stăruinţă, încît acesteia să-i fie pregătită o atmosferă lipsită de stressuri nocive, în ambele compartimente — a moralului şi a materialului. Unde poate fi asigurată această atmosferă ? Unde se găseşte ea „in forma ei cea mai desăvîrşită ?“ Răspunsul e simplu : La munte ! **„La munte pier toate deşertăciunile şi sperieturile, piedicile cele mai de frunte împotriva duhului frăţiei.“** Ca o consecinţă a crezului exprimat atît de limpede, îndemnul se întrupează de la sine, în termeni aşteptaţi. **„Organizaţi-vă viaţa astfel ca să vă rămînă vreme de dus la munte ; atunci şi munca voastră va fi sănătoasă şi bine cumpănită.“**

Dubiul îşi face loc, totuşi, în vibranta pledoarie pentru drumeţia montană, dar nu pendulează spre o atitudine pasivistă, ci ia formă pronunţat revendicativă : **„Cereţi pentru toţi dreptul la odihnă în mijlocul naturii, dreptul la lumina soarelui, la aerul curat, la codrul verde, la vîrfurile dorului de înălţare. Cereţi şi înfiinţaţi mijloace bune şi ieftine pentru drumeţie, de care toţi să se poată folosi. Pînă acum numai cei avuţi au putut face turism în ţara românească.“**

Tonul e, cum se poate observa, propagandistic, menit să mascheze dubiul intim al încercatei drumeţe. Ea cunoaşte exact vîrsta turismului nostru din anii '20. Ştie că nu e una de culme, cunoaşte nivelul de organizare a mişcării, cadrul material de care dispune şi pe beneficiarii ei — „numai cei avuţi“. În condiţiile de pace de după război, „dreptul la lumina soarelui, la aerul curat, la codrul verde“ se cuvine tuturor. Ca şi introducerea „spiritului democratic“ în practica turistică, aşa cum se procedează „dincolo de munţi“, în Transilvania, unde turismul este „altruist şi pus la îndemîna tuturora.“

Aserţiunilor din **Închinare**, rîndurile din deschiderea cărţii[2], le succedează problematica ei, diversă, dar circumscrisă integral

---

[1] Ediţiile ulterioare au apărut în 1924, 1942, 1972.

CARTEA MUNȚILOR

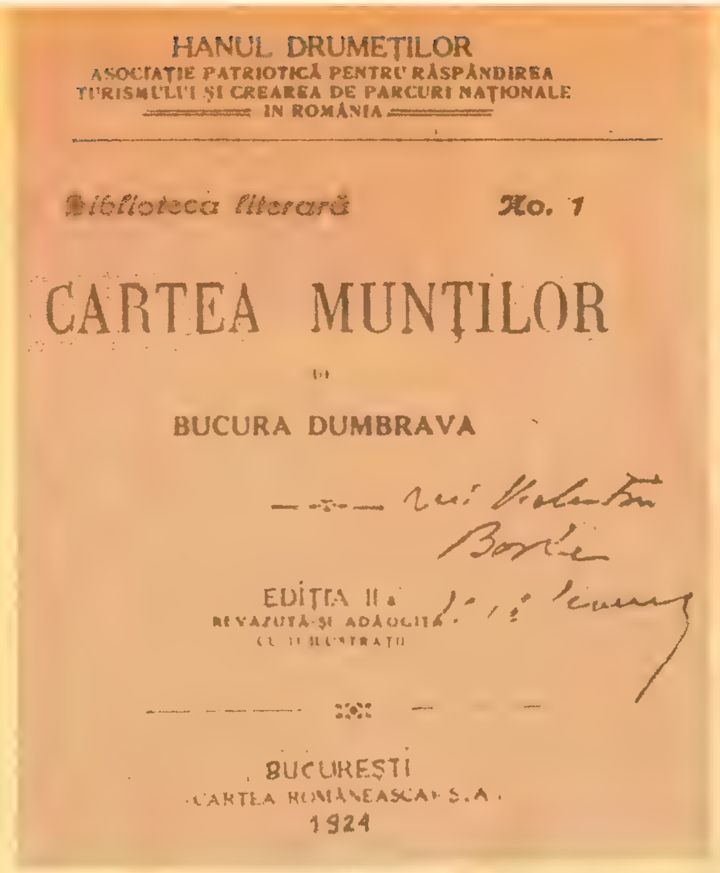

HANUL DRUMEŢILOR
ASOCIAŢIE PATRIOTICĂ PENTRU RĂSPÂNDIREA
TURISMULUI ŞI CREAREA DE PARCURI NAŢIONALE
IN ROMÂNIA

Biblioteca literară No. 1

CARTEA MUNŢILOR
DE
BUCURA DUMBRAVA

lui Valentin [illegible]

EDIŢIA II-a
REVĂZUTĂ ŞI ADĂOGITĂ
CU [illegible] ILUSTRAŢII

BUCUREŞTI
CARTEA ROMÂNEASCĂ S.A.
1924

ideii de drumeţie. E compartimentată în capitole, variat dimensionate[3], finalitatea fiecăruia conturîndu-se precis : **Plecarea, Tovarăşii, Hainele şi dichisul drumeţului, Hrana, Economia forţelor, Întrebările, Cuviinţa, Conversaţia, Focul, Stînele, Florile, Anotimpurile, Apărarea munţilor, Duhul munţilor, Stîncile, Singurătatea.**

Capitolele glosează pe marginea a două chestiuni fundamentale : nevoia iniţierii anterioare exerciţiului drumeţiei, în sensul însuşirii regulilor de conduită ; conservarea templului naturii. Pledoaria se încheagă pe baza experienţei personale : numai rar se disting ecouri livreşti în demonstraţie. Spaţiul geografic de la care pornesc şi în care sînt plasate majoritatea exemplelor este cel românesc ; „cartea munţilor“ e a Munţilor Carpaţi, sfaturile şi recomandările sînt făcute pentru munţii noştri, pentru tineretul nostru, iar elogiile formulate la adresa oamenilor sînt la adresa românilor ; şi singurătatea, şi florile, şi stînele, şi cuviinţa, şi „duhul munţilor“ habitează în spaţiul carpatin, se întrupează din el, sînt specifice lui.

Primele capitole **(Plecarea, Tovarăşii, Hainele şi dichisul drumeţului, Hrana, Economia forţelor, Întrebările, Cuviinţa, Conversaţia)** au o foarte pronunţată valoare pragmatică, de iniţiere. Nu în întregime, dar acest conţinut prevalează. Ultimele **(Focul, Stînele, Florile, Anotimpurile, Apărarea munţilor, Duhul munţilor, Stîncile, Singurătatea)**, fără a le lipsi caracterul pragmatic, sînt veritabile elogii aduse naturii şi elementelor ce o însufleţesc. Şi capitolele de la început arată o mare grijă pentru expresie, şi ele tind către desăvîrşire stilistică. Se reţin însă, în primul rînd, recomandările din ele.

Clipa plecării la munte e de cea mai mare însemnătate, de ea depinzînd întreaga desfăşurare a excursiei. E de importanţa notei de debut dintr-un concert ; dacă sună fals, poate pricinui fuga auditorilor.

Excursia trebuie să fie „o operă de artă“. De aici o serie de obligaţii pentru participanţi. Mai întîi exactitatea sosirii la locul hotărît pentru întîlnire, dar nu oricum, ci cu voie bună, „mai ales dacă cerul e întunecat şi vîntul bate a ploaie“. Starea sufletească a drumeţilor e o condiţie a reuşitei acţiunii turistice, ca şi încrederea. Spiritul prevăzător e o necesitate, o expresie a înţelepciunii, contrazicînd obiceiul celor ce-şi asumă ipostaza de cobe, „în stare să strice expediţia cea mai frumoasă prin atmosfera de critică şi de fricoasă nemulţumire ce răspîndeşte în jurul ei“. Plecarea la munte în ceas matinal, „cînd muritorii de rînd (...) moţăie încă“, are în ea ceva tainic, misterios, iar obligaţia de-a umbla în vîrful picioarelor, de a vorbi în şoaptă la ivirea, înaintea plecării, a zorilor, trebuie să devină habitudine ; atitudinea aceasta este preludiul unor stări paroxistice de euforie, neegalate, pe care numai traiul la altitudine e capabil să le procure unui drumeţ pasionat. „Vom porni spre raiul munţilor“, exclamă autoarea vrăjită de clipă şi emoţionată la gîndul că în curînd se va bucura ca un copil, între libertăţile unei vieţi „cu totul nouă, fără răspundere sau datorie, o viaţă neîncepută, închinată numai frumuseţii şi veseliei celor mai curate şi sănătoase“. Pentru ea, petrecerea cîtorva ore sau zile la munte echivalează cu tot atîta timp de fericire supremă. Pentru ea şi pentru toţi care iubesc pacea edemică a înălţimilor.

Drumeţia montană, în concepţia Bucurei Dumbravă, are farmec numai în grup. Solitudinea mersului pe potecile umbroase nu intră sub incidenţa înţelegerii sale. Grupul, avînd în componenţa lui şase sau şapte persoane, se va constitui de fiecare dată aşa încît forţele fizice ale acestora, ca şi moralul lor, să fie aproximativ egale ; numai astfel se va realiza „caracterul de intimitate şi de prietenie, care e adevăratul farmec turistic“ ; astfel se va respecta şi un adevăr axiomatic ştiut de toţi drumeţii : „Că muntele nu are nimic egalitar în felul cum primeşte pe cei care vin la el, că el selecţionează fără milă după legea firii întregi“. Alegerea tovarăşilor de drum e un privilegiu al conducătorului excursiei, al „căpitanului“, care „ştie rostul meşteşugului său“ şi care trebuie ascultat şi iubit ca şi „căpitanul de haiduci“.

Îmbrăcămintea este „o parte integrantă a forţelor drumeţului“, scrie Bucura Dumbravă. Ea are şi o valoare estetică : „Estetica este tot atît de însemnată pe munte ca şi saloane“. Un adevăr pe care i l-a relevat, odată, Ioniţă Chioru, o călăuză vestită din Sinaia : „Cînd întîlnim o ceată de turişti improvizaţi, cu pantaloni şi surtucuri de oraş, şi femeile cu ghetuţe de lac şi pălării înflorite şi ne întrebăm : «Cine or fi ăştia ?», Ioniţă Chioru zicea cu dispreţ : «Cine să fie ? Junghie, tuse şi zdreanţă»“. Ca îmbrăcăminte, drumeţii primeau din cartea Bucurei sfaturi să poarte ghete groase, ţintuite, jambiere, un costum bine croit şi bine cusut „dintr-o stofă trainică“, o manta de ploaie, un „sweater“ sau o „vestă îmblănită“ iar ca hrană, la nivelul anilor '20 ai secolului, se recomandau slănină, brînză, pîine, ciocolată, mere, zahăr, ceai, unt proaspăt.

Bucura Dumbravă

Dozarea efortului în exerciţiul drumeţiei înseamnă „îndoirea forţelor fizice“, adică posibilitatea prelungirii plăcerii de-a te afla în mers pe căi alpestre. Economisirea efortului începe chiar din start, pornind „cu pas domol şi măsurat“. „O sforţare prea timpurie îţi taie genunchii pentru toată ziua“, or „triumful turistului cuminte“ e să se întoarcă cu toate încheieturile „unse“, iar nu „înţepenite“. Pentru aceasta, cîteva sfaturi suplimentare sînt imperios necesar a fi reţinute :

— cînd urci pe o coastă brăzdată de mai multe poteci, mergi pe cea aflată mai sus ; cînd cobori — pe cea de jos ;

— un bolovan apărut în cale nu se trece „ca pe o treaptă, ci azvîrlindu-ţi piciorul împrejurul lui, într-o mişcare semicirculară“ ;

— conversaţia în timpul mersului trebuie să fie zgîrcită ;

— obligaţia de-a-i înţelege pe cei slabi, de-a le respecta odihna, de a-i aşeza, mai cu seamă la drumuri lungi, în capul coloanei, încît ritmul de mers să fie stabilit după pasul lor, se impune ca o necesitate ;

— la fel, grija ce trebuie acordată încărcării rucsacului : „Greutatea pe care o duci în spate să nu-ţi împiedice răsuflarea, nici să nu grăbească bătăile inimii“.

„Cuviinţa“ este un aspect căruia i se acordă mare importanţă. Pe bună dreptate, fiindcă nicăieri nu e mai multă nevoie de cuviinţă decît la munte, sub cerul larg, în aerul curat, unde **„o lipsă de bună creştere e mult mai supărătoare ca într-un salon“.** Pe munte armonia este desăvîrşită, iar un gest de educaţie lacunară produce distonanţă în peisaj, îl tulbură. Ţăranii români ştiu acest lucru, de aceea ei nu pîngăresc natura cauzîndu-i răni, dimpotrivă, o respectă şi o protejează ; ei au simţul armoniei adînc sădit în suflet, manifestîndu-şi-l atît în relaţia cu ea, cît şi în portul, cusăturile, jocurile lor, care „dovedesc cel mai desăvîrşit dar al proporţiilor“.

Liniştea constituie unul dintre elementele contribuind la armonia din natură. Exemplul dat de scriitoare este mai mult decît grăitor : ea povesteşte că întorcîndu-se de la Omul cu un însoţitor, în tăcere, acesta, probabil spre finalul itinerarului, a spus : **„Ce zi frumoasă am avut, n-am auzit glas de om“.** Sigur, evitarea zgomotelor, a ţipetelor, a rîsului prostesc în natură nu presupune interdicţia conversaţiei civilizate, însă aceasta se va purta la locul de popas, în jurul focului.

Astfel de sfaturi şi recomandări se întregesc în **Cartea munţilor,** cum am spus, cu elogiile aduse unor elemente ce sporesc farmecul excursiei. Focul este unul dintre ele. E indispensabil ceasurilor de popas, ziua şi noaptea, vara şi iarna, la stîni, la schituri, pe culmi, la cabane. Prezenţa lui aureolează atmosfera, îi imprimă fior. Clipa aprinderii focului e sublimă, iar cel ce o provoacă pare a fi, adesea, un sacerdot, ca sinăianul care a ciobănit trei ani pe coastele sălbatice de miazăzi ale Vîrfului-cu-Dor. Focurile la munte se aseamănă, dar fiecare are „un suflet individual“. Flăcările lor se construiesc treptat : apar mai întîi cîrlionţii de fum albăstrui, apoi norii de fum gros, alb, înecăcios; în urmă izbucneşte vîlvătaia. Flacăra cea mai puternică o dau stejarul şi fagul, spre deosebire de anin, care nu arde. Cetina de brad produce o flacără „care înveseleşte şi trupul şi sufletul“, pe cînd focul de şnepeni nu e „prea călduros“.

Ştiinţa Bucurei Dumbravă referitoare la calitatea focurilor, în funcţie de lemnul ce le întreţine, izvorăşte din experienţă nemijlocită şi îndelungată. Ea a

---

[2] *În prima ediţie (1920) şi în cea de a doua (1924), capitolul* Închinare *apare la sfîrşit. Editorii din 1943 (Valeriu Puşcariu) şi 1972 (Mircea Handoca) l-au adus în faţa restului textului.*

[3] *Capitolele* Stîncile *şi* Singurătatea *nu figurează în ediţia princeps.*

CARTEA MUNȚILOR

adăstat la „umbra“ flăcărilor în varii locuri ale Carpaților : pichetul roșu de pe Diham, valea Rîului Mare de la poalele Retezatului, dealul Vlădeștilor din județul Argeș, pe vîrful Negoiu, în Făgăraș, Peștera Ialomiței, Jepii Mari... A văzut sute de focuri în toate anotimpurile, și a meditat asupra lor.

Focul la munte face parte integrantă din ceremonialul excursiei ca și stîna, „vatra aceea milenară (...) lîngă care se vorbește de aceleași lucruri ca acum o mie de ani, de oi, de lupi și de urși“. Stîna e (era !) un loc primitor de adăpost în munți la începutul veacului. Un semn al perenității unei îndeletniciri tradiționale. O oază pentru călătorul înamorat de relieful înalt... Împrejurul ei „stau strajă, de zece mii de ani, munții falnici și brazii înalți, neatinși de luptele și de zvîrcolirile umanității de pe șesuri“. Ciobanii români sînt, în multe cazuri, îndatoritori și „credincioși datinilor vechi de ospitalitate“, convinși că „oricît de mult s-ar lăuda această lume cu drepturile și puterile ei, ea nu ființează decît prin munca baciului și a fratelui său întru hărnicie, plugarul“.

Elogiul ciobanilor și al țăranilor români este frecvent în **Cartea munților.** Elogiul florilor cuprinde unul din cele mai întinse capitole. Un capitol cu geneza în dragostea feminină pentru flora carpatină, dar și o dovadă a erudiției autoarei ; în plus — o pledoarie pentru cunoașterea florilor montane în intervalul situat între aprilie și octombrie, cînd „Bucegii sînt un rai de flori“. Cum se numesc ? Unde cresc ? Ce înfățișare au ? Ar fi superfluu să reluăm **in extenso** demonstrația scriitoarei-drumețe. Vom selecta doar, parcimonios...

Ghioceii, brîndușele și cocoreii liliachii apar în poieni „Cînd grosul zăpezii abia s-a topit“. Galbenul deschis al primulelor și albastrul aprins al viorelelor sînt „asemenea unor picături din cerul românesc“. Către sfîrșitul lunii aprilie — începutul lunii mai „un adevărat curcubeu se așterne pe coastele munților“, el fiind format din culorile unor flori ca ochiul păsăruicii **(myosotis)**, nu-mă-uita, curpenul de munte, ghințura de primăvară. În iunie se ivește, mai ales în Bucegi pe fețele Furnicii, „minunea minunilor“, smirdarul, care poartă și alte denumiri : cocăzar, bujor de munte, merișor, iederă de munte, popodele, ruja, trandafiraș de munte. Smirdarul, cupa și floarea ruginei alcătuiesc „trinitatea clasică de flori alpine“. Floarea reginei anunță apariția verii la munte, anotimpul cînd pot fi admirate alte și alte flori : ochiul boului, ceapa ciorii, nigritela, odoleanul, garofița de munte, zlăvocul...

Vorbind despre flori, numindu-le, descriindu-le, Bucura Dumbravă face și recomandări privind conduita vizavi de ele. Poate surprinde, de exemplu, faptul că se exprimă pentru culegerea lor în anumite condiții : „Să nu rupi nici o floare, dacă nu ești hotărît s-o duci pînă acasă și s-o îngrijești, așezînd-o într-un vas cu apă“. Așadar, nu interdicția de-a te bucura de frumusețea florilor, ci sfatul de a-ți prelungi această bucurie și la sfîrșitul excursiei. O opinie, credem noi, sănătoasă, notabilă și azi, dacă exceptăm plantele ocrotite de lege și dacă știm să evităm gesturile rebarbative, care pîngăresc peisajul.

„Cînd e bine să te duci la munte ?“ se întreabă autoarea în capitolul **Anotimpurile.** Răspunsul, simplu, e sprijinit pe o argumentație riguroasă : **„Nu e anotimp, care ar putea să-ți închidă drumul spre înălțimi“.** Condiția accesului permanent în munte rezidă în dragostea pentru natură. Dacă ea există cu adevărat, orice manifestare a acesteia — ploaie, vijelie, zăpadă, zi înnegurată — i se va părea firească drumețului, el știind să-și armonizeze sufletul cu starea naturii. Mai mult, simțul estetic al călătorului îl va ajuta să vadă frumusețea și a unei furtuni dezlănțuite și a unei ore de ceață. Comuniunea perfectă turist-natura e posibil să se realizeze numai dacă dragostea omului pentru mediul montan (în cazul de față) este voluptoasă. Într-un asemenea caz, eșecul datorat vremuielii al unei excursii nu înseamnă eșec, ci motiv de a organiza o nouă expediție pe același traseu, pentru a descoperi ceea ce ți-a ascuns privirii întunecimea. Și asta în orice timp, pentru că fiecare anotimp are farmecul său : toamna prezintă lumina cea mai strălucitoare (**„Lumina toamnei este sărbătorească, prevestitoare de înaltele trepte strălucitoare, pe care ochiul nostru omenesc nu poate încă să le perceapă“**) ; primăvara se remarcă prin frăgezimea și vitalitatea vegetației (**„Florile se ivesc una după alta, ca valurile unui rîu grăbit, care se revarsă pe pămînt, peste tufișuri și peste pomi, iar în aer plutesc nori de miresme răcoroase și tinere, împreună cu cîntecul păsărilor“**) ; vara, poienile și pădurile sînt de un verde uniform, ziua e lungă, cerul albastru, noaptea spuzit de stele ; **„Farmecul unei zile de iarnă luminoasă e mai transcendent, mai material decît al verii“.**

Explicabilă pentru anii cînd a scris cartea este aserțiunea Bucurei Dumbravă din capitolul **Apărarea munților.** Aici se exprimă împotrivirea față de introducerea mijloacelor mecanizate de deplasare în munte. Este acceptată doar penetrația trenurilor electrice pe văi, nicidecum mai sus. Ca să-și susțină ideea — și ea cu sorgintea în favoarea sentimentelor pentru lumea materială a înălțimilor alpestre — autoarea apelează la experiența țării cu cel mai avansat turism, Elveția. Pe baza ei și propulsată de propriile-i simțăminte, opțiunea este enunțată în termeni lipsiți de orice nuanță echivocă : „Cu instinctul lui sănătos, el (elvețianul, n.n.) pricepe că funicularele sînt înjghebarea unor vînători de tantieme, — din fericire totdeauna dezamăgiți după o vreme —, și că nu sînt de nici un folos pentru alte soiuri de oameni ; mai ales de nici un folos moral, ci dimpotrivă ele aduc printre populația simplă și harnică din fundul văilor roiuri de trîntori, care nu trec fără fel de fel de stricăciuni“. Culmile e bine să fie cucerite cu pasul, din plăcere, prin efort acceptat deliberat, nu cu trenul. Muntele trebuie simțit ca pe o ființă vie care îți acordă încredere, dacă se convinge de loialitatea ta. Altfel, ce rost deplasarea pe potecile lui de taină, pe crestele lui ascuțite ori pleșuve ? Despre el, informațiile pot fi receptate și cu prilejul unor conversații accidentale. Bucura Dumbravă este neînduplecată în a-și susține convingerea : **„Publicul care se lasă cărat de un tren pînă în creierii munților nu e în stare să simtă sufletul lor. N-ai decît să asculți conversația într-un funicular. Acolo nu domnește evlavia drumețului în prezența naturii ! Trenul nu duce altceva spre vîrfuri decît tot snobismul și toată prostia orașelor și le coboară de vale neschimbate“.** În cazul concret al Bucegilor, introducerea funicularului ar fi un sacrilegiu : „Sufletul Bucegilor ar fi cu desăvîrșire otrăvit prin «cumpania» — vorba lui Ioniță Chioru — pe care funicularul ar sui-o pe culmi (...) Un funicular ar știrbi pășunile și ar dezagrega coastele ; căci munții noștri nu sînt vulcanici și conglomeratul lor se sfărîmă și se surpă ușor“. Un ultim argument în demonstrație este cel economic : valoarea investițiilor pentru construirea unui funicular „nu s-ar acoperi niciodată prin produsul unui «sezon» scurt de vară“. De unde și concluzia definitivă : „Deci întreprinderea ar fi o greșeală și economicește“.

Fără îndoială, se poate discuta mult în marginea opțiunilor Bucurei Dumbravă. Poate fi negată intransigența ei privitoare la utilizarea mijloacelor mecanice pentru deplasarea turiștilor la mari altitudini. Practica ulterioară anilor 20 a arătat că și în Bucegi telefericul și telescaunele joacă rol de atragere către munte a unui număr mare de turiști. Ar fi deplasat să abordăm polemic chestiunea. Am consemnat doar concepția inegalabilei drumețe scriitoare referitoare la nevoia — imperioasă și actuală — a apărării munților, a conservării lor.

E de adăugat, cu menționarea ultimelor capitole ale **Cărții munților (Duhul munților, Stîncile, Singurătatea)**, că Bucura Dumbravă își mărturisește, cu aceeași constantă consecvență, iubirea pentru „raiul“ care i-a fericit viața. Nu există loc în munți, care să nu-i fie drag adevăratului drumeț. În munte, în natură nici nu există urîțenie. Totul curge armonios, doar omul poate sluți muntele. El este și cauza accidentelor petrecute sub cupola lui : **„Cele mai multe accidente le întîmpină aceia care pleacă fără călăuze, fără echipament desăvîrșit, fără știința topografică și geografică îndestulătoare, sau cu o prea mare încredere în ceea ce știu și în forța lor fizică. Prostia, amestec de vanitate și ignoranță, îi ucide, iar nu munții“.**

Fiecare loc din cuprinsul Carpaților „are duhul său deosebit“ crede, pe bună dreptate, pătimașa alpinistă. Pentru acest „duh“, ea s-a pasionat de atîtea și atîtea colțuri pitorești : lacurile Făgărașului, muntele Bucura, din Retezat, Vîrful cu Dor, Piatra Arsă, Jepii, Caraimanul, Coștila, Valea Albă, Omul, Bucșoiu, Colții Morarului, Peștera Ialomiței („m-am dus acolo de mai multe sute de ori, și sper să mă tot duc“) din Bucegi...

Stîncile au fost „dragostea specială“ a Bucurei Dumbravă („Contactul cu stînca ne umple de o fericire puternică și liniștită...“). Nu le-a ocolit nici în Carpați — urcase pe Acul Mare al Morarului în 1921 —, nici în străinătate (Cervin, 1921 ; ghețarul Le Buée, 1925). Cum n-a ocolit, ci a căutat liniștea în singurătatea munților, pe care îi închipuia uneori ca pe niște ființe și cărora le-a dăruit o pasiune statornică. Dovadă și acest poem în proză — **Cartea munților** — neîntrecut în literatura română, pînă acum. Cu forța lui se pot măsura doar cărțile „inginerului din Bușteni“, Nestor Urechia.

Valentin Borda

TRASEUL PARCURS. ECHIPAJUL E PE VÎRF

SPRE VÎRFURI DE MUNTE

Într-o iarnă grea ne-am propus o ascensiune în premieră pe care de mult doream să o realizăm. Data a fost stabilită pentru februarie. Am început pregătirile din vreme, cu săptămini înainte. S-au efectuat pe trasee cunoscute ascensiuni și escalade cu greutatea specifică în spate, folosindu-se tehnica de escaladă, baterea pitoanelor în fisuri blocate de gheață, ascensiuni — cu folosirea colțarilor — în culoare foarte înclinate dormate din gheață, bivuacuri în perete și pe creste.

Apropiindu-se timpul fixat pentru plecare, am făcut o ultimă verificare a echipamentului și a materialelor necesare: corzile, pitoanele, carabinierele, colțarii, pioleții, sacii de dormit, pufoaicele, primusul.

Citeva zile înaintea plecării de la cabană, vremea nu s-a arătat deloc prielnică acțiunii noastre, dar în preziua stabilită pentru ascensiune, norii s-au risipit și un cer albastru și-a făcut apariția. Dimineața, la prima oră, pe un frig pătrunzător ne-am luat rămas bun de la calda și ospitaliera cabană, înaintînd prin zăpadă spre obiectivul nostru. Am ajuns la baza obiectivului unde ne-am instalat tabăra. În cele cîteva ore în care a mai fost lumină, am mai făcut o ultimă verificare și am stabilit ruta pe care urma să o parcurgem a doua zi. Seara în cort la sfîrîitul primusului, discuțiile se purtau numai în jurul problemelor tehnice ce le aveam de rezolvat.

A doua zi, după o masă consistentă, am început ascensiunea. Primele lungimi de coardă sînt parcurse repede. Capul de coardă folosește cu succes colțarii pe pragurile acoperite de gheață, iar două culoare sînt străbătute cu ajutorul treptelor săpate cu pioletul și a două pitoane fixate în peretele lateral.

După această mică încălzire ne aflăm în fața unui perete vertical, culminat în partea superioară de o surplombă.

Se fac unele tatonări în stînga și în dreapta.

Inutil! Peretele este compact și nu dă nici o posibilitate de a se ocoli obstacolul.

Capul de coardă pornește asigurat la două pitoane, fără rucsac și fără colțari. După primii metri este obligat să renunțe și la mănuși. Prizele sînt foarte fine.

Înaintează puțin, rezolvă o porțiune printr-o bavareză și în sfîrșit se aude sunetul metalic de batere a unui piton.

Secunzii răsuflă ușurați. Camaradul lor este asigurat. Se speră într-o înaintare mai rapidă, dar vai! Din nou răsună baterea unui piton. Și la intervale scurte... iar! Pasajul de sub surplombă este foarte dificil.

Timpul trece foarte repede și gerul cumplit ne pătrunde tot mai mult. Facem fel și fel de mișcări, pe micuța platformă pentru a ne încălzi puțin și iată o mare bucurie. Capul de coardă apare în surplombă, suspendat în scărițe între pămînt și cer. Mai bate un piton. Mai pune o scăriță și cînd să se salte: un țipăt! O smucitură a corzii și capul de coardă a dispărut.

Pitonul nu a ținut.

Se așterne o liniște apăsătoare. Dar clipele de disperare nu țin prea mult. Cu o voce calmă, capul de coardă strigă de sub surplombă:

— Nu am nimic! Acum o să bat pitonul mai bine! Manevra se repetă. Bate pitonul. Pune o scăriță și dispare deasupra surplombei.

Un chiuit de bucurie anunță coechipierii că a găsit o regrupare bună.

Era și timpul! Eram înghețați tun!

Acum pentru secunzi escalada se efectuează mai repede. Problemele tehnice se rezolvă ușor.

Dar groaznic este momentul cînd trebuie să pui mîna, fără mănușă pe carabinieră. Metalul parcă se sudează cu pielea.

Ajunși cu toții deasupra acestui obstacol traseul a continuat succesiv peste citeva țancuri și creste ascuțite, cu urcări și apoi coboriri în rapel.

Am fost surprinși de lăsarea întunericului, pe o mică platformă, la baza ultimului mare perete. care ne mai separa de vîrf.

Legați în corzi, îmbrăcați cu pufoaice, în sacii de dormit fiecare caută ca pe mica platformă să-și găsească un loc cit mai bun.

Timpul trecea greu. Frigul devenea tot mai pătrunzător. Din cînd în cînd, la lumina lanternei ne supravegheam reciproc ca să nu ne înghețe fața.

Dimineața, un soare strălucitor ne-a înviorat puțin. Atmosfera se încălzea din minut în minut și repede au fost pregătite cele necesare continuării traseului.

O lungime de coardă este rezolvată doar cu 7—8 pitoane. Alta, care ne conduce printr-un culoar vertical, ne dă unele emoții: Capul de coardă a parcurs aproximativ 30 metri asigurat numai de 5 pitoane. A ajuns la o placă de gheață subțire. La următorul pas colțarul pătrunde gheața și dă de stîncă. Impactul face ca legătura colțarului să se rupă. Nu a mai fost posibilă recuperarea colțarului, care în fracțiuni de secundă a dispărut în abisul de sub noi.

Cu mare efort este rezolvată și această porțiune și în sfîrșit ne aflăm pe ultimii metri spre vîrf.

Parcurgem asigurați la piolet o creastă foarte ascuțită. Ocolim niște cornișe. Urcăm o cupolă și dintr-o dată o panoramă splendidă se prezintă în fața ochilor noștri.

Îmbrățișări, stringeri de miini, ultimele fotografii.

Cu bucuria în suflet de a fi realizat o nouă victorie, începem coborirea.

Matei Schenn
— maestru emerit al sportului —
secretar al Federației române
la alpinism

VALEA OLTULUI

O simplă privire pe harta României aduce fără voie în ochi cursul Oltului. Poate datorită poziției sale centrale, poate deselor și lungilor lui schimbări de direcție, care sugerează necurmate zbateri în luptă cu stîncile munților pe care-i străbate.

Trei mari „porți" a dăltuit Oltul în Carpații românești : defileul de la Tușnad, defileul de la Racoș și defileul Turnu Roșu — Cozia. Acesta din urmă, cel mai frumos, constituie subiectul traseului nostru. Multe milenii a fierăstruit Oltul piatra, tăind în cele din urmă de-a latul lanțul Carpaților Meridionali și sculptînd o vale de o rară plasticitate peisagistică. Pe 50 de km rîul a dăruit aici călătorilor filmul natural al unui drum cu priveliști neașteptate la fiecare pas.

Din vechi timpuri această frumoasă vale carpatică a găzduit așezări. Legiunile împăratului roman Traian, venite dinspre Dunăre, și-au purtat acvilele pe malul drept al apei, presărînd drumul cu castre, o parte din ele clădite pe vetrele unor vechi sate dacice. Drumul Oltului — numit de romani Limes Alutanus — a fost una din ramurile învăluitoare pe care ostașii Romei s-au scurs spre inima Daciei — Sarmizegetusa — în cele două războaie de cucerire. Urmele continuității strămoșești sînt evidente pretutindeni și le întîlnim mereu lîngă firul apei, începînd din antichitate pînă la vîrsta noastră.

Sate pitorești, în lărgiturile de vale sau la confluențe, înfățișează o priveliște tihnită : poduri arcuite peste ape, maluri cu prundiș cenușiu, curgerea masivă și calmă a rîului, tăpșane cu iarbă și case acoperite cu șiță, avînd pridvoare meșterite în lemn, risipite la adăpostul staturii împădurite a masivelor muntoase. În defileul sinuos, mărginind de-o parte și de alta apa, o șosea (variantă a drumului european 15) și o cale ferată (una din cele mai vechi din țară și de o remarcabilă virtute inginerească sub raportul construcției) urmează capriciile rîului. Secvența cea mai frumoasă a văii este porțiunea Brezoi — Cozia. Nici azi, în acest loc, trudirea Oltului nu este încă desăvîrșită. Apele clocotesc, se alungă, izbesc cu jerbe de stropi piatra, cioplind-o. Cînd soarele înfige suliți în clocotul acestor jerbe, se aprind jocuri de curcubee împrăștiate de vînt odată cu stropii reveniți în matcă.

Proiecte îndrăznețe, intrate deja în operă, includ Oltul în sistemul de exploatare a resurselor energetice. Vigoarea acestui important rîu interior va fi captată de turbinele unor hidrocentrale, lucrările pentru acumulările plănuite „în salbă" sînt unele realizate, altele în curs. Pe principalul afluent al Oltului din zonă — Lotrul — au fost construite, cu ani în urmă încă, un baraj și o hidrocentrală în jurul cărora a luat naștere o veritabilă stațiune climaterică modernă — Voineasa.

...Și apele se deapănă între maluri, înfrățindu-și susurul cu cel al pădurii. Pe-o coastă împădurită, sus, se află mînăstirea Turnu, cu zidurile ei albe în masa de vegetație. Chiliile călugărilor de aici sînt vechi locuințe rupestre săpate direct în trupul muntelui — o mică așezare monahală cum sînt și altele prin țară. A rămas pitoresc și filă de istorie.

Ieșind din defileu, Oltul se lățește și se domolește. Cu o buclă largă, el ocolește un mic promontoriu pe al cărui mal se înalță zidurile mănăstirii Cozia. Acest monument de un desăvîrșit echilibru al proporțiilor, loc istoric de faimă, este o ctitorie a voievodului Mircea cel Mare, care a domnit lung și înțelept de la 1386 la 1418. Mănăstirea constituie un loc întărit nu numai de zidurile din jur, ci și de trupul pietros al munților. O singură cale, cea dinspre sud, rămînea deschisă. Pavăza naturală a ferit de ruină monumentul, transmițîndu-l urmașilor, peste veacuri. Restaurările au redat complexului aspectul inițial, înviind expresia artei meșterilor populari făurită în piatră și culoare.

Foto : C. Săvulescu

COTUL OLTULUI LA CÎINENI

Cîndva, incinta mănăstirii era puternic fortificată și ochiul dibaci mai poate desprinde în ferestrele chiliilor urmele vechilor creneluri transformate. La zidul dinspre Olt contraforturi puternice sprijină incinta, sugerînd încă vechea ei masivitate. Din micul foișor al colțului sud-estic se desfășoară în susul apelor o magnifică priveliște. Se zăresc la orizont formele culmilor dintre care Oltul scapă la larg minîndu-și spumele pe sub păduri către temeliile albe ale zidului mănăstirii. Între toate, se distinge încă construcția bisericii, cu splendida ei armonie de proporții, cu decorația fațadelor și cu pictura murală din interior.

Cozia este plasată în aria celor două stațiuni aproape contopite — Călimănești și Căciulata — care sînt punctul nodal al văii. Munții dimprejur sînt, practic, parcul lor natural. Un miros mineral stăruie ușor pe sub umbrare. Prin 1848, după ce ciobanii descoperiseră virtuțile tămăduitoare ale apelor de la Căciulata și după ce călugării din împrejurimi se obișnuiseră s-o bea, descoperind că are efecte miraculoase asupra corzilor vocale, se fac primele amenajări de cură. Adevărata virtute a apelor a fost descoperită însă ceva mai tîrziu și vestea puterilor ei a ajuns atît de departe, încît prin 1870 Napoleon al III-lea, care suferea de piatră la rinichi, hotărîse să viziteze stațiunea. N-a putut să-și pună însă planul în aplicare. Apele Căciulatei le-a băut totuși acasă, duse în sticle de curieri imperiali. Izvorul principal al Căciulatei este captat în mijlocul parcului. Datorită lui și altor izvoare din apropiere, stațiunile s-au dezvoltat devenind loc ideal de cură pentru numeroase afecțiuni ale tubului digestiv și glandelor anexe ale rinichilor și multor altor maladii. (În paranteză trebuie să spunem că în România există peste 160 de stațiuni balneoclimaterice în care pot fi îngrijite, și, adesea, vindecate aproape toate bolile cunoscute azi). Amenajări medicale moderne, un personal de înaltă calificare, dotări hoteliere excelente, cu baze curative, fac din Călimănești și Căciulata locuri foarte căutate în care peisajul pe care l-am înfățișat contribuie și el din plin la o memorabilă vacanță.

I. Dorin

ÎN TRECERE

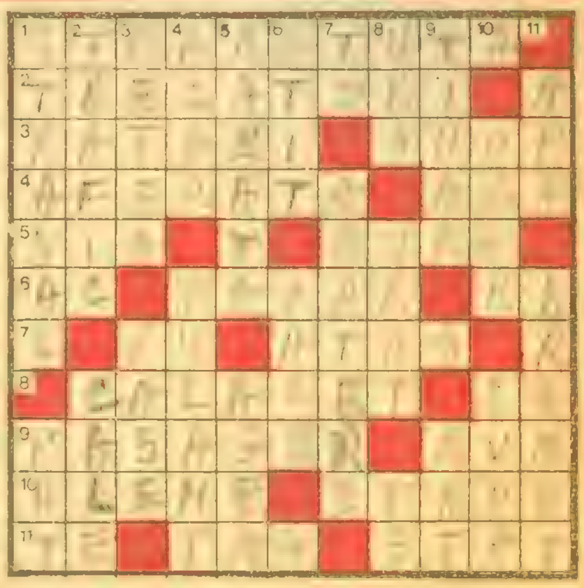

ORIZONTAL: 1) Cale bătută. **2)** Își poartă pașii. **3)** Nimeriri ...pe-alăturea cu drumul (fig.) — Rămași în urma secerătorilor. **4)** Subiectul unor false preocupări (adj., fem.) — Curcanul din bagaje! **5)** Primele din diagramă! — O cădere din cer ...cu țîrîita. **6)** Vîrful copacilor! — Pescuitor de... clești vii — Nord-est! **7)** Depuse în centru! — Însoțitor de drum... tras pe-o roată. **8)** Unul care merge pe picioarele altuia — Împreună, în cursă! **9)** Trecător (!) într-un mijloc de transport — Zvon de bătaie. **10)** Mișcare cu încetinitorul — O bucată de drum (pl.). **11)** Trecere laterală! — Refrenul trăpașilor! — Oprire pe hartă.

VERTICAL: 1) Caracteristic drumurilor citadine — Popasul rîvnit de un somnoros. **2)** Transport... în mare — Un drum... la florărie. **3)** O împletitură de drumuri — Treceri efectuate cu balonul. **4)** Responsabil de direcție la căile ferate — Pod mobil. **5)** Oprită din drum — Asta nu-i ușor de dus. **6)** Stop ! — Tradiționalele vehicule... cerești. **7)** Teo, în călătorie! — Drum ocolitor. **8)** E cam greoi, dar nu lipsește din nici o cursă! — Colindat cu... vorbe bune — Tras pe margine! **9)** Abia ia startul în cursa vieții — „Garnitură" pentru o traistă. **10)** Sprinter de ocazie, neîntrecut în probele de urmărire — Se ridică... la un noroc! **11)** Drum fără pulbere — Globetrotter fără pretenții.

AGENȚIA B. T. T. VÎLCEA
vă invită la excursii
pe Valea Oltului
și pe văile afluenților săi

JUDEȚUL GORJ — VALEA OLTEȚULUI

Prin așezarea sa geografică, județul Vîlcea beneficiază de toate caracteristicile unei zone turistice complexe, îmbinînd forme de relief variate dispuse în trepte de la Nord la Sud, cu pitorești defilee ale Oltului și Lotrului, frumuseți naturale întregite de salba de lacuri de acumulare de pe aceste rîuri.

Meleagurile vîlcene posedă numeroase monumente istorice care atestă momente din lupta seculară a poporului nostru pentru libertate socială și națională

Monumentele de artă și arhitectură, circa 300, reliefează măiestria meșterilor locali, care au durat în timp opere de o deosebită valoare artistică.

Tabloul turistic al județului Vîlcea este completat de stațiunile Călimănești, Căciulata, Olănești, Govora, Ocnele Mari renumite pentru efectele terapeutice ale izvoarelor minerale și pentru pitorescul așezării.

Aceasta este pe scurt prezentarea județului făcută de agenția de turism pentru tineret Vîlcea care în același timp vă propune traseul turistic Rîmnicu Vîlcea, Călimănești-Căciulata-Valea Lotrului.

Municipiul Rîmnicu Vîlcea, despre a cărui existență luăm cunoștință dintr-un document din 1388, este așezat în zona dealurilor subcarpatice. Situarea la întretăierea unor importante drumuri — Drumul Oltului dinspre Sibiu, Drumul Argeșului — dinspre Est, Drumul Jiului din Vest și Drumul Sării din Sud, a favorizat dezvoltarea negoțului, Rîmnicu Vîlcea fiind cunoscut ca un important centru comercial.

Documentele vremii mărturisesc că spre Rîmnic i-au purtat pașii pe Mircea cel Bătrîn, Neagoe Basarab, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu și alții. Pe lîngă rolul comercial, orașul a fost întotdeauna un important centru cultural. Dintr-o statistică a anilor 1503—1830 reiese că între cele 31 de centre tipografice ale Țării Românești, Rîmnicu Vîlcea ocupa locul IV cu 146 cărți. Aici, în 1705, Antim Ivireanu, om de vastă cultură și mare patriot, pune bazele unei tipografii. De sub teascurile ei apar — „Întîia învățătură pentru tineri“ (1726), primul manual didactic și de norme etice și prima „Gramatică“ apărută în limba română al cărei autor este Enăchiță Văcărescu (1787).

Dintre obiectivele turistice ale municipiului, pe care vi le recomandă agenția de turism pentru tineret Vîlcea amintim : Muzeul județean cu secții de istorie (ceramică, unelte, podoabe dacice și romane, bogat fond de carte) și artă plastică (pictură, grafică și sculptură de artiști români contemporani) ; Casa memorială Anton Pann, monument de arhitectură tradițională din zona Vîlcea ; aici a locuit Anton Pann, care a fost profesor de muzică și care a înființat în anul 1843 o tipografie. Complexul muzeistic Magheru, unde se află și casa în care generalul și colaboratorii săi au instalat sediul statului major al taberei militare revoluționare în anul 1848 ; parcul Zăvoi : lacul de acumulare al hidrocentralei Rîmnicu Vîlcea, care atinge lungimea de 7,5 km.

La 18 km de municipiu, se află Călimănești-Căciulata, stațiune pe care marele istoric Nicolae Iorga o denumea „Sinaia Vîlcii“. Situată la o altitudine de 280 m, stațiunea beneficiază de o climă blîndă, fără schimbări bruște de temperatură sau umiditate. Temperatura medie anuală este de 10°C.

Aerul, mereu proaspăt, este ventilat de vînturile ce bat paralel cu Oltul și de briza de munte. Ceea ce i-a atras însă faima sînt izvoarele sale de ape minerale. În secolul trecut printre alți beneficiari ai miraculoaselor izvoare se află și Napoleon al III-lea care a făcut o cură cu ape de aici, la recomandarea doctorului Carol Davila.

În apropierea localității Brezoi, situată la 13 km Nord de Călimănești se află capătul unui pitoresc drum care urmează Valea Lotrului, ajunge la Voineasa și de aici peste Obîrșia Lotrului la Petroșani. De-a lungul Văii Lotrului înconjurată de Munții Făgăraș și Lotru, se întinde interesanta zonă depresionară Brezoi-Titești sau Țara Loviștei unde trăiește de veacuri o populație românească.

Lăsînd în urmă hidrocentralele și lacurile de acumulare construite pe Lotru ajungem la Gura Lotriței, unde se bifurcă și drumul spre localitatea Ciunget, important punct hidroenergetic, centru turistic și spre Voineasa, una din cele mai tinere și pitorești stațiuni montane din țară, loc de practicare a sporturilor de iarnă. Iată o invitație făcută cu multă plăcere de către Ag. BTT Vîlcea care vă dorește întotdeauna drum bun și timp frumos.

Ion M. Petre

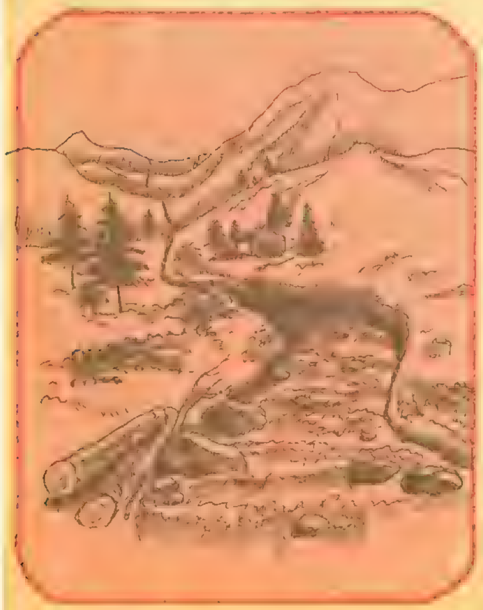

Valea Oltului — Amintirea Romei „Tabula Traiana“

INTELIGENȚA SE MOȘTENEȘTE?

Este sau nu ereditară inteligența? Este rezultatul educației și influențelor mediului? Iată două întrebări asupra cărora oamenii de știință nu s-au pus de acord. Dacă inteligența s-ar moșteni, geniile ar avea descendenți superdotați. Dacă educația are un rol preponderent ar ajunge cîteva condiții pentru potențarea inteligenței. Sau poate ca inteligența e un „cocktail“ al celor două elemente!

Răspunsul este dificil. Pedagogii și geneticienii nu oferă date precise. Un studiu documentar alcătuit de [illegible] Laurent și Martin Read încearcă unele deslușiri.

Inteligent ca tata

Toți ar dori ca inteligența să fie ereditară în glumă spus, chiar și cei care n-o au. Fiecare ar vrea ca fata sau feciorul să le semene, fiindcă fiecare se consideră inteligent și ar dori ca „urmașul“ să fie bun la învățătură și — cu puțin noroc — să aibă succesul în buzunar pentru viitor.

Lucrurile nu sînt însă atît de simple. Mulți oameni de știință afirmă, pe baza unor probe, că inteligența depinde de îngrijirea, stimulentele și educația pe care un individ le primește.

Balanța în favoarea ideii inteligenței ereditare a început să încline în epoca victoriană cînd Ch. Darwin, cu lucrarea sa **Originea speciilor**, i-a convins pe burghezi în epoca ascendenței capitalismului că doar „cei mai buni supraviețuiesc în aspra luptă pentru existență“. Vărul lui Darwin, Francis Galton, a emis chiar teorii într-o carte intitulată **Geniul ereditar.** Galton afirma că dacă spiritul este legat de trup, capacitatea mentală are și ea aceeași legătură și se moștenește odată cu caracterele fizice. Exemplele pe care le aduce în sprijinul afirmației sale sînt succesivele generații ale familiilor Bach și Mozart. El face arborii genealogici ai unor familii celebre, bogate în personalități eminente. Numai că genealogia nu e suficientă pentru a convinge.

De cealaltă parte se situa etnologul Jehan Vellard, care explorase în perioada interbelică o regiune din Paraguay, rămasă în totală sălbăticie, în care indigenii trăiau la un nivel de civilizație de un primitivism absolut. Vellard luă cu sine un copil de 2 ani, o fetiță abandonată, și o ținu în preajmă-i, dîndu-i o educație adecvată. Mica paraguayană se adaptă perfect noului mediu. La vîrsta de 10 ani vorbea bine franceza și portugheza, iar mai tîrziu a devenit o valoroasă colaboratoare a tatălui ei adoptiv. Inteligența i-a înflorit prin condițiile de viață oferite.

Întorcîndu-ne la genealogiile lui Galton, trebuie să remarcăm că în silogismele sale el omite complet condițiile excepționale ale copiilor din familiile dotate de care vorbește, de personalitățile cu care au fost în contact zilnic, de dialogurile ca niște jerbe de artificii la care au asistat și care, neîndoielnic, și-au avut partea de contribuție.

Valoarea testului de inteligență

Cercetările și concluziile lui Mendel, blajinul papă cultivator de mazăre, asupra eredității (formulate în 1865), fuseseră o vreme date uitării. În ultimele decenii însă cercetările relative la capacitatea mentală au căpătat un nou impuls. A fost pus la punct chiar un procedeu de măsurare (prin teste) a Q.I.-ului: coeficientul de inteligență. Încrederea în acest test a devenit absolută, ca și încrederea în capacitatea „de ameliorare“ a speciei umane. Ideea a produs și fațete monstruoase, dacă n-ar fi să ne gîndim decît la „ameliorarea rasei“ așa cum era înțeleasă în Germania lui Hitler; ideea sterilizării unor oameni lipsiți de inteligență, a unor handicapați mentali pentru a împiedica „multiplicarea“ lor. Într-o vreme, urmările unor asemenea concepții vizînd inferioritatea au prins și s-au manifestat și în S.U.A. Pe un alt plan. S-a constatat după media rezultatelor unor măsurători de Q.I. că negrii sînt mai puțin inteligenți decît albii. Dar iarăși n-au fost luate în considerație condițiile de mediu: cu totul altele sînt cele în care cresc copiii negri, față de cele în care se dezvoltă cei albi. Oamenii de știință au respins, ca atare, un asemenea exemplu, ca fiind fără argument.

O altă greșeală au făcut cei care aplicau măsurători de Q.I. în Noua Guinee. Testele erau concepute după parametrii societății occidentale industrializate, referindu-se la capacitatea logică a oamenilor dintr-un astfel de mediu. Ce efect puteau avea asemenea „măsurători“ asupra unor vînători dintr-o zonă sălbatică, a căror supraviețuire depinde de abilitatea fizică, de instinctul cvasianimal, foarte dezvoltat, prin care pot distinge și preveni un pericol? Așadar n-are nici-un rost să măsori inteligența unor asemenea oameni cu un test alcătuit într-un alt mediu. Cei din Europa s-ar dovedi și ei inapți dacă ar fi supuși unor probe specifice vînătorilor din Noua Guinee...

Ce se întîmplă dacă gemenii nu cresc împreună ?

Nu numai indivizi, clase sau grupuri sociale au fost studiate sub acest raport. Gemenii monozigați (născuți din același ovul) au fost și ei studiați. În cazul lor este evident că patrimoniul genetic este identic. Așadar, dacă este adevărat că educația și mediul modifică inteligența, este suficient să constatăm ce se întîmplă cu doi gemeni monozigați în cazul cînd sînt separați și puși să trăiască în două medii diferite. Prima încercare de acest fel a fost făcută în 1937, în S.U.A., cu 19 perechi de gemeni, o a doua în 1962 cu 40 de perechi și apoi celebrul studiu al lui Burt (tot englez) cu 53 de perechi. Burt era considerat o autoritate în materie și rezultatele cercetărilor lui tindeau să confirme că inteligența este ereditară. Dar observații minuțioase au arătat că astfel de studii nu pot fi concludente. Pentru că separarea lor n-a însemnat „alte lumi“, ci „aceeași lume“. De pildă, prin moartea mamei unul din copii a rămas cu tatăl, altul a fost luat de un unchi. Trăiau însă în același oraș și urmau aceeași școală. Mediul era, așadar, identic și separarea doar formală.

Mai interesante au fost adoptările. În 194[illegible] în S.U.A. au fost analizate cazurile a o sută de copii săraci adoptați de familii cu bunăstare. S-a constatat, după cîțiva ani, existența unui raport între nivelul intelectual al mamei adevărate și al copilului adoptat. Ceea ce ar fi în favoarea eredității. Dar rezultatele, evident superioare, ale copilului adoptat față de cele ale familiei de origine pledează pentru prevalența mediului și a educației asupra eredității în materie de inteligență.

Care sînt mai buni la învățătură : copiii adoptivi sau cei naturali ?

O asemenea cercetare a făcut Michel Schiff, în Franța, pe 32 de copii ai unor părinți de nivel cultural foarte scăzut, adoptați de familii bine situate și educate. Rezultatul: copiii adoptivi au avut aceiași parametri la testul Q.I. și aceleași succese la învățătură ca și copiii naturali ai familiei care i-a adoptat. Nivelul intelectual al adoptivilor s-a vădit însă mult superior față de al fraților și surorilor lor rămași în familiile de origine.

Concluzia pare că se impune de la sine. Totuși, astăzi încă oamenii de știință nu s-au pus de acord asupra faptului dacă în materie de inteligență prevalează bagajul ereditar sau mediul și educația.

Mulți oameni de știință sînt de părere că întrebarea e falsă sau incorect pusă. Nu se pot trage concluzii viabile, cu caracter exclusiv, într-o chestiune atît de delicată și subtilă ca dotarea mentală. Ei cred că inteligența este fructul interacțiunii unor diverse elemente, și crește în raport cu „antrenamentul“. A mai fost pusă în evidență și o considerație de ordin biologic. Genele — particulele organice responsabile cu transmiterea caracterelor ereditare — sînt inferioare numeric celulelor sistemului nervos și posibilităților lor de conexiune, adică sînt inferioare „bazei fizice“ a inteligenței. Și s-a născut atunci întrebarea: cum e posibil ca genele să poată determina integral un asemenea complex? Nimeni n-a răspuns.

Fapt este că în actualul ei stadiu știința nu poate spune prea multe despre bazele ereditare ale inteligenței. Nu există încă date sigure pentru a putea afirma că ereditatea condiționează, integral sau parțial, valoarea intelectului, fie că e vorba de rasă, grup social sau individ.

D.I.

RECREERE ÎN HAINE DE LUCRU

Pentru mine speologia înseamnă știința în domeniul căreia lucrez cu pasiune de cîteva decenii la Institutul creat de Emil Racoviță. Pentru speologi amatori ea este însă un **hobby,** o îndeletnicire plăcută și constantă în afara preocupărilor profesionale, o recreere în haine de lucru. Activitatea echipei noastre desfășurîndu-se cu precădere în carstul bănățean, am avut prilejul să colaborez cu membrii cercului „Exploratorii“ din Reșița, încă de la constituirea sa. Acest cerc speologic este unul din cele mai vechi din țară, fiind înființat în 1961 din inițiativa unui tînăr muncitor, inovator și fruntaș în producție, Günther Karban. De atunci, împreună cu el, cu Mihai Țiglă, Radu Bala și alți tineri destoinici, am explorat, cot la cot, numeroase peșteri, fiindu-ne reciproc de mare ajutor. I-am văzut pe parcursul anilor dăruindu-și timpul liber pentru explorare, tîrîndu-se prin argila cleioasă, forțînd galeriile strîmte și puțurile adînci, ferind podoabele concreționare de stricăciuni, confecționînd porți pentru protecția peșterilor frumoase. Fiind relativ aproape de Reșița, activitatea lor se desfășoară mai cu seamă în Cheile Carașului, aceste minunate chei lungi de aproape 18 kilometri, rezervație botanică, cinegetică și peisagistică de prim ordin, ocrotită de lege. De cîte ori descopereau peșteri noi, abia așteptau să venim să ni le arate, să ne spunem părerea de profesioniști. Pentru o mai mare eficiență, în 1983 am organizat împreună o primă tabără biospeologică destinată studierii faunei noilor goluri subterane explorate în anul precedent. Ne-au condus în sectorul cel mai sălbatic al cheilor, un fragment de natură cu totul intactă, zonă în care se răsfață pe lîngă scumpie, mojdrean și liliac, numeroase alte specii interesante de origine mediteraneană, adevărate rarități în flora României. Una dintre peșterile noi cercetate atunci, Răsuflătoarea, m-a impresionat în mod deosebit, deși în viața mea de speolog am văzut destule în țară și peste hotare. De cum pătrunzi prin gura strîmtă a peșterii trebuie să înaintezi tîrîș, cu mîinile întinse pe lîngă cap, strecurîndu-te vreo 20 de metri cu mișcări de șarpe. Te pomenești transportat într-o lume de basm. Tavanul se înalță brusc iar pereții se dau la o parte ca să admiri nestînjenit podoaba concreționară înghesuită pe vreo 750 metri de săli și galerii vaste. Podeaua scînteiază feeric în bătaia lămpilor de carbid, fiind acoperită de o crustă fină alcătuită din cristale de calcit din care se avîntă spre boltă grațioase și fragile stalagmite-lumînări înalte și subțiri, alături de domuri masive și coloane răsucite amintind de turlele meșterului Manole de la Curtea de Argeș. Din tavan atîrnă o puzderie de stalactite lăptoase sau străvezii, drepte, înclinate sau cotite, adevarate fulgere încremenite. În mod firesc dorești să nu murdărești cu cizmele pline de argilă truda multimilenară a apei de picurare și, ca într-un muzeu cu parchet din lemn prețios și comori de artă, te descalți și înaintezi pe podeaua imaculată și sclipitoare cu respect pentru puterea creatoare a naturii, avînd senzația că te afli undeva pe calea lactee, pășind printre și peste stele. Într-o sală privirea ți se fixează pe un craniu de capră **ibex** complet încrustat cu cristale de calcit, iar în alta calci cu băgare de seamă printre cranii și oase mari incluse în substrat. Ele au aparținut urșilor de cavernă ce au locuit peștera cu zeci de mii de ani în urmă. Unele sînt de urși maturi, altele de pui. Oare ce cataclism i-au surprins înăuntru, închizîndu-le calea spre o altă intrare, largă, azi dispărută ? Pentru că nici urșii și nici omul nu puteau pătrunde prin intrarea actuală. Tinerii speologi au trebuit să sape zile în șir ca să lărgească o mică fisură de la baza peretelui de calcar, prin care răbufnea un misterios aer rece, trădînd un gol subteran ademenitor, înferbîntîndu-le imaginația. Nu s-au lăsat pînă n-au răzbit prin galeria strîmtă și cotită, cu sifoane, la comorile de frumusețe bănuite si mult rîvnite. Și, călcînd pe zăpada de calcit, s-au gîndit să ia măsuri imediate împotriva vizitatorilor care ar fi putut murdări sau distruge inconștient fragilele formațiuni, ca în atîtea alte peșteri. În consecință au lucrat o portiță grea de metal, au cărat-o în spate prin locuri prăpăstioase și au montat-o în ciment la capătul interior al galeriei de acces, iar pentru speologii care vin s-o studieze au pus dincolo de poartă papuci ca la intrarea în muzee sau case memoriale.

Aceștia sînt speologii reșițeni de care noi, profesioniștii, mentorii lor, sîntem mîndri. În anii următori, văzîndu-i avizi de cunoștințe, de cercetare științifică propriu zisă, i-am instruit în cadrul unor tabere biospeologice organizate anual în Cheile Carașului, avînd ca bază de lucru sediul lor de la Comarnic, o cabană amenajată prin muncă voluntară ca laborator de ocrotire a naturii. Ca urmare au reușit performanța de a elabora prima lucrare de ecologie cavernicolă realizată de niște speologi amatori în țara noastră. Prezentată cu succes la întrunirea națională anuală a cercurilor speologice de la Cluj-Napoca („Speosport 1985“), ea va fi publicată în acest an (1986) în Buletinul informativ al Comisiei centrale de speologie sportivă a Federației române de turism-alpinism. La întrunirea amintită ei au raportat și alte realizări, dintre care rețin terminarea lucrărilor de protecție a peșterilor care au deja statut de rezervație speologică (peșterile Comarnic, Popovăț și 2 Mai) sau care vor avea acest statut în viitorul apropiat (peșterile Răsuflătoarea, Speosport 77 și Frumoasă), executate în paralel cu o viguroasă propagandă vizuală prin diapozitive, diasonuri și diaporame. Ca urmare cercul „Exploratorii“ s-a clasat pe locul I pentru activitatea științifică și pe locul II pentru activitatea de protecție a peșterilor. Acești lauri se adaugă la cei obținuți pentru rezultatele de excepție raportate la întrunirea națională precedentă de la Tomești (1984) și la cea specială de la Rîmnicu Vîlcea (1985). Astfel la „Speosportul“ de la Tomești li s-a acordat cupa Federației române de turism-alpinism atribuită clubului de speologie declarat campion național ; premiul pentru cel mai bun cadastru și premiul pentru montaj expozițional, iar la Festivalul de la Rîmnicu Vîlcea intitulat „Speologia-știință-artă și pasiune“, li s-a conferit trofeul „Buila-Vînturarița“ pentru cele mai multe premii acordate în cadrul acestui festival tineresc. Iată o simplă enumerare a lor : premiul pentru progresul tehnic constînd din realizarea unui aparat pentru măsurarea ionizării, premiul pentru prepararea fluoresceinei din materii prime indigene (în care un rol important l-a avut inginerul Ioan Virag, și el membru al cercului) ; premii pentru sculptură, grafică și ceramică ; premii pentru diason și diaporame ; premii pentru fotografii alb-negru și diapozitive color. Ambițioșii speologi ai cercului mereu tînăr „Exploratorii“ nu intenționează să se culce pe lauri. Ei vor ca în acest an (1986) cu prilejul împlinirii a 25 de ani de activitate, să participe, cu noi și importante explorări de peșteri la cea de a 14-a reuniune națională „Speosport“.

Iată ce pot realiza niște speologi amatori inimoși în timpul lor liber, recreîndu-se în haine de lucru. Iată de ce sînt convins că tinerețea speologilor nu rezidă neapărat în numărul anilor, ci în capacitatea de a rămîne mereu tineri prin pasiune, dorința de a învinge, dăruire și realizare de performanțe în scopul nobil de a elucida tainele lumii subterane românești.

Ștefan Negrea

● Frumuseți subterane în Cheile Carașului (foto : G. Korban)
● În sălbaticele Chei ale Carașului (jos)

O precizare pentru „GUINESS BOOK OF RECORDS“

E arhicunoscută în toată lumea acea *Carte a recordurilor* — „Guiness Book of Records“ pe adevărata sa numire, în limba engleză — care apare la Londra, anual retipărită, ce conţine cele mai neaşteptate performanţe ale oamenilor de pe Terra. Sînt consemnate toate marile sau micile recorduri imaginabile, de la cele sportive sau profesionale pînă la cele mai insolite — sînt înscrise numele şi isprăvile, bunăoară, şi ale celor mai mari mîncăi, băutori, vorbitori sau inşi care au dansat zile şi nopţi la rînd, etc etc etc — încît dacă răsfoieşti această carte nu se poate să nu exclami : „mare-i grădina lumii !“. Dar tot uitîndu-mă cu mare atenţie — şi o să aflaţi de ce — la consemnările despre călătoriile cu pluta, vă spun drept că am sărit în sus de şapte coţi. După care m-am aşezat să scriu aceste rînduri. Ştiţi, britanicii sînt extrem de meticuloşi, iar această *Carte a recordurilor* este o dovadă elocventă a unei trebi excelent făcută. Şi totuşi, iată o inadvertenţă, ba chiar mai multe, în prestigioasa *Carte a recordurilor.* Mă grăbesc să le semnalez nu pentru a reproşa ceva acestei prestigioase lucrări, ci pentru a se şti adevărul. Despre ce este vorba ? Despre recordurile europene în domeniul navigaţiei cu pluta, care ar trebui, zic eu, reconsiderate de editorii *Cărţii recordurilor.*

Istoriceşte vorbind, şi se ştie foarte precis, s-au consumat pe mările şi oceanele planetei albastre 20 de expediţii cu pluta. Conform lucrării lui Andrzej Urbanczyk intitulată „Escapade îndrăzneţe“ (Editura Sport-Turism, 1977, Bucureşti) primul navigator cu pluta a fost Odiseus, eroul războiului troian, cunoscut mai ales după numele-i latinizat de Ulise. După ce s-a sfîrşit războiul din Troia, Ulise a vrut să se întoarcă în regatul său, Itaca, dar zeii i-au încurcat mereu drumurile şi marele erou n-a ajuns acasă decît după zece ani şi mai bine. Toate păţaniile lui Ulise le cunoaştem din „Odiseea“, una din capodoperele lui Homer. Se ştie că cealaltă operă literară a lui Homer, „Iliada“, a dus la o descoperire ştiinţifică senzaţională făcută de Heinrich Schliemann (1822—1890), arheolog german, autodidact ; acesta studiind cu atenţie versurile din „Iliada“, a descoperit ruinele a trei mari cetăţi — Troia, Micene, Tirint — prin care s-au dezvăluit culturile preclasice ale mileniului 2 î.e.n. din bazinul Mării Egee. A fost o confirmare de netăgăduit a veridicităţii operei homeriene. Dar ce legătură are Schliemann cu periplul pe plută al lui Ulise şi cu *Cartea recordurilor* ? Aveţi răbdare !

Autorul lucrării „Escapade îndrăzneţe“ este de fapt şi el un navigator cu pluta. A fost comandantul plutei poloneze *Nord* care în 1957, deci în timpurile noastre, a stabilit un record european de navigaţie cu pluta, parcurgînd 250 mile marine, de la coasta poloneză a Mării Baltice pînă la coasta suedeză. Recordul european al plutei *Nord* este consemnat la locul cuvenit de *Guiness Book of Records* deşi, dacă e să vorbim cinstit, recordul lui Ulise nu fusese doborît de polonezi. Acest adevăr indubitabil rezultă chiar din cartea mai sus menţionată a lui Andrzej Urbanczyk. Pentru că în tabelul cronologic al expediţiilor cu pluta din lucrarea acestuia se specifică, pe baza unor cercetări ştiinţifice, că Ulise a navigat *400 de mile marine.* Autorul polonez, însuşi, invocă şi lucrarea ştiinţifică ce atestă distanţa străbătută pe ape de eroul războiului troian în urmă cu vreo 28 de secole : se intitulează „Drumurile lui Ulise“ şi este semnată de fraţii *Armin* şi *Hans Wolf* din R.F.G. Ca să vedeţi cum se repetă istoria ! Cei doi fraţi au procedat ca şi compatriotul lor Schliemann : au întreprins un amplu studiu, cu mijloace dintre cele mai moderne, analizînd cu competenţă şi meticulozitate versurile „Odiseei“, comparîndu-le, apoi, cu aplombul cercetătorilor, cu hărţile marine ale Mediteranei. În urma unei munci titanice de ani de zile au ajuns la o concluzie care a produs senzaţie : călătoria pe mare a lui Ulise n-a fost rodul imaginaţiei lui Homer sau al fanteziei populare, cum susţineau cei ce-l contestau pe marele scriitor antic, *ci a avut loc într-adevăr.* Fraţii Wolf au demonstrat — şi cercetările lor le-au verificat şi prin opinia unor savanţi de renume, precum şi prin confirmarea prin computer a datelor problemei studiate — că Ulise vrînd să se înapoieze acasă după războiul troian a efectuat o lungă călătorie care, de fapt, a durat peste zece ani, răstimp în care se includ şi escalele îndelungate pe care le-a făcut în insulele Ciclade, capul Malea, Malta şi Sicilia, unde înţeleptul şi şiretul rege din Itaca a avut nemaipomenitele sale aventuri. Cei doi fraţi cercetători au reuşit să elucideze chiar pasaje confuze din epopeea lui Homer, cum ar fi, de pildă, întoarcerea în Grecia din insulele Lipare — unde domnea prea frumoasa regină-nimfă Calipso — fără a trece prin strîmtoarea Messina şi alte zone dificile pentru navigaţia cu vele. Măsurînd cu precizie traseul străbătut de pluta lui Ulise, fraţii Wolf au stabilit că el a străbătut 400 mile marine ! Iată că adevăratul record pentru Europa, într-ale navigaţiei cu pluta îl deţinea Ulise — cu 400 de mile marine şi nu pluta „Nord“ cu 250 mile marine ! Dar pentru *Cartea recordurilor* longevitatea performanţei lui Ulise constituie, ea însăşi, un record. Un record care a dăinuit peste 28 de secole — se pare că este vorba de recordul care a „trăit“ cel mai mult — pînă ce a fost

Reparaţie în plină mare

Se prepară mîncarea

cu adevărat doborît de pluta românească „Dacia 2050".

Aşa că aş propune editorilor *Cărţii recordurilor* să facă precizarea de rigoare: recordul european de navigaţie cu pluta îl deţine pluta „Dacia 2050"*) şi a fost stabilit în 1978 de echipajul alcătuit din *Victor Molocea*, *Gerö Szekeres* — ambii ingineri din Iaşi, — *Emil Braharu*, lăcătuş mecanic, tot din Iaşi, *Emeric Szuhanek*, tehnician auto din Petroşani, *Ladislau Aradits*, reporter la Televiziunea română, şi *Ion Preda*, redactor la revista „România pitorească", amîndoi din Bucureşti. Cei şase au construit cu mîna lor, ca şi ceilalţi „plutonauţi", o plută clasică alcătuită din zece buşteni de brad, prevăzută cu un catarg şi trei vele şi au lansat-o pe Marea Neagră.

Au plecat pe mare cu gîndul să doboare recordul polonezilor de 250 de mile (pe vremea aceea nu ştiau că performanţa bătrînului Ulise încă mai era valabilă), să demonstreze că şi pe Marea Neagră, cea veşnic înfurtunată, se poate naviga cu pluta în siguranţă şi să facă o seamă de observaţii ştiinţifice. După 14 zile şi 14 nopţi de navigare pe o mare mereu bîntuită de furtuni — dintre care una de gradul 8 !

Nr. crt.	Ambarcaţiunea	Dimensiuni în metri	Echipajul	Mascota	Traseul		Timpul Distanţă în mile marine
					Start	Punctul terminus	
0	1	2	3	4	5	[illegible]	7
1.	?	10,0 × 6,0 probabil lemn	Ulise solitar	—	Malta sec. IX/VIII	Grecia	17 zile 400
2.	NONPAREIL	7,6 × 3,0 cauciuc	John Mikes + 2	găină	New York 4.06.1867	Southnmpton 25.07.1867	51 zile 4 000
3.	KON-TIKI	13,7 × 6,0 balsa	Thor Heyerdahl	papagal	Callao 28.04.1947	Raroia 07.08.1947	101 zile 5 000
4.	HERETIQUE	4,6 × 1,8 cauciuc	Alain Bombard solitar	—	Casablanca 19.10.1952	Barbados 21.12.1952	65 zile 3 000
5.	SEVEN LITTLE SISTERS	10,0 × 6,0 balsa	William Willis solitar	pisică + papagal	Callao 22.07.1954	Pago Pago 14.10.1954	115 zile 6 700
6.	L'EGARE II	10,0 × 5,5 lemn	Henry Beaudont + 2	2 pisici	Halifax 24.05.1956	Falmouth 21.07.1956	87 zile 3 000
7.	TAHITI-NUI	13,5 × 4,5 bambus	Eric Bisschop + 4	2 pisici	Tahiti 8.02.1956	Spre Chile 26.05.1957	199 zile 4 000
8.	NORD	10,0 × 4,5 brad	Andrzej Urbanczyk + 3	un pisoi care a fugit la plecare	Elba 28.08.1957	Lilla Karlsoe 8.09.1957	10 zile 250
9.	TAHITI-NUI II	13,5 × 4,5 chiparos	Eric Bisschop + 4	—	Constitution 15.02.1958	Rakahanga 29.08.1958	141 zile 6 000
10.	CANTUTA II	10,7 × 6,0 balsa	Edward Ingris + 3	—	Callao ?.04.1959	Tuamotu 2.07.1959	3 luni 5 000
11.	POT-AU-NOIR II	9,1 × 4,6 lemn	René Lascombe solitar	—	Vestul Africii ?.?.1960	Barbados ?.?.1960	50 zile 3 000
12.	1 000 BORNES	7,6 × 2,7 oţel	René Lascombe solitar	—	Guadelupa 8.03.1963	Flores ?.04.1963	2 luni 3 000
13.	AGE UNLIMITED	10,3 × 6,1 oţel	William Willis solitar	pisică	Callao 4.07.1963	Apia (Samoa) 11.11.1963	130 zile 7 500
14.	AGE UNLIMITED	10,3 × 6,1 oţel	William Willis solitar	—	Apia (Samoa) 26.06.1964	Australia 09.II.1964	75 zile 3 000
15.	TANGAROA	12,8 × 4,9 balsa	Carlos Caravedo + 2	—	Callao 26.08.1965	Tahiti 23.II.1965	121 zile 5 000
16.	RA	17,0 × 5,0 trestie	Thor Heyerdahl + 6	maimuţă	Safi 23.05.1969	Spre Antile 17.07.1969	55 zile 2 700
17.	RA II	13,0 × 4,9 trestie	Thor Heyerdahl + 7	maimuţă	Safi 17.05.1970	Bridgetown 12.07.1970	57 zile 3 200
18.	LA BALSA	12,8 × 4,9 balsa	Vidal Alsar + 3	motan	Gnayaquil 29.05.1970	Australia 06.11.1970	160 zile 10 000
19.	DACIA 2 050	12 × 4,5 lemn de brad	Gerö Szekeres Victor Molocea Emeric Szuhanek Emil Braharu Ladislau Aradits Ion Preda	răţoi	Sulina 28.08.1978	Odesa 10.09.1978 5.10.1978	14 + 9 zile 480

20. O plută cu echipaj francez a traversat în 1985 Atlanticul din America de Nord în Europa — nu s-au dat publicităţii amănunte.

P.S. După cum se vede din acest tabel recordul mondial îl deţine pluta LA BALSA (poziţia 18), iar cel european pluta DACIA 2050 (poziţia 19).

Ladislau Arado

Emil Brabaru

Vasile, rațoiul

Victor Mal[illegible]

Ion Preda

Szekeres Gerö

Emeric Szaban[illegible]

— pluta „Dacia 2050" a acostat la Odesa. După alte cîteva zile de odihnă, răstimp în care echipajul a reparat ambarcațiunea serios deteriorată de furtunile ce au izbit-o, pluta a fost lansată iarăși pe mare, spre Sulina, de unde ea a pornit ; dar alte furtuni puternice au lovit-o mereu și după încă nouă zile a fost împinsă din nou la Odesa — după cum se vede, cu o astfel de „navă" și azi zeul Eol face ce vrea, întocmai ca pe vremea lui Ulise. Pluta a parcurs în total 480 mile marine, depășindu-se cu 80 mile marine multisecularul record al lui Ulise. După a doua acostare la Odesa, fiind foarte tîrziu, era în 5 octombrie — vremea devenise friguroasă, ceața se lăsase grea peste mare, furtunile se întețiseră — echipajul a dezafectat pluta și a sosit în țară cu trenul. Tot traseul parcurs de pluta „Dacia 2050" a fost confirmat în jurnalul de bord al expediției de Căpitănia portului Odesa, după verificările făcute la navele cu care ne-am încrucișat pe mare. Doar cu titlu informativ mai adaug că filmul (color) făcut în timpul expediției a obținut, ulterior, la Festivalul „Omul și marea" ce se ține din trei în trei ani la Riga, *premiul special al juriului* pentru cel mai bun reportaj de televiziune realizat pe mare ; rețineți că președintele juriului de la Riga este comandantul Yves Cousteau, iar vicepreședinte — Thor Heyerdahl...

Sper ca editorii *Cărții recordurilor* să nu mi-o ia în nume de rău pentru toate aceste precizări în legătură cu recordul european de navigație cu pluta. Și alăturat reproduc și un tabel cu expedițiile întreprinse în lume cu acest arhaic mijloc de navigație, preluat din volumul „Escapade îndrăznețe" și completat la zi de semnatarul acestor rînduri, din care reiese și recordul mondial în domeniu, deținut încă de pluta spaniolă „La Balsa".

Ion Preda

---

*) Despre expediția românească cu pluta apare în acest an în Editura „Albatros" volumul „Expediția DACIA 2050" semnat de Ion Preda.

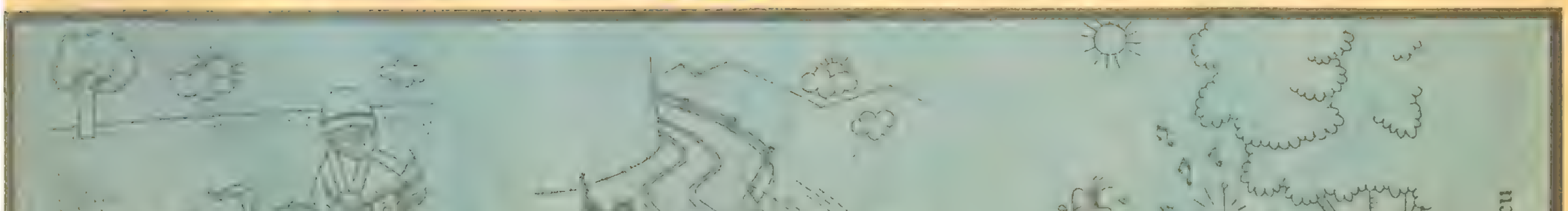

Ion Jalea : „Dragoş Vodă şi zimbrul"

Dincolo de legenda «DESCĂLECATULUI»

La [illegible] I şi II, [illegible] se poate [illegible] avea să noteze mai [illegible] cu forme de organ[illegible] s-a izolat [illegible] cucerite în Transilvania. Pentru secolele XII—XIV [illegible] de rezistenţă [illegible] căreia se alegeau [illegible].

[illegible] în Transilvania [illegible] închegare a primelor formaţiuni politice prefeudale (începută în secolul al IX-lea), populaţia românească locală [illegible] ai veacului [illegible] nicăieri Maram[illegible] din voievodatul [illegible] indirect, că n-a fost ocupată de [illegible] de Satu Mare se afla [illegible] maramureşeni.

Vînătoare regală

La început au venit cu spada. După ce i-a creştinat Ştefan zis cel Sfînt, ungurii îşi măresc pretenţiile asupra Transilvaniei voievodale, în numele catolicismului european, românii rămînînd consecvenţi ritului străbun, adică ortodoxismului, şi după Marea Schismă din 1054, cînd Papa de la Roma şi Patriarhul din Constantinopol se excomunică reciproc ! Apoi au venit şi cu spada şi cu crucea, aducîndu-i, ca „oaspeţi", pe colonii de origină germanică şi pe cavalerii cruciaţi. Această din urmă cale era la îndemîna regilor Ungariei, deoarece făceau parte din dinastiile Arpadienilor şi Angevinilor. Şi cum sîngele, mai ales cel „albastru", apă nu se face, au fost repede preluate şi altfel de metode occidentale, mai puţin violente şi mai mult diplomatice...

Ceea ce nu stăpîneau efectiv, în secolele XI—XII, în nord-estul regatului, cancelariile numeau „pădure regală" sau „domeniu regal", adică tocmai teritoriul muntos care despărţea Ungaria de Polonia ; culmea, această regiune nu făcea parte din nici un stat (feudal) ! Din nou, privirile se îndreaptă într-acolo şi încep tatonările, sub forma unor „expediţii" de vînătoare, practică obişnuită în acele vremuri, cînd goana după vînat avea, de fapt, ca scop final cunoaşterea zonei, aprecierea potenţialului economic şi în special al celui de apărare ; din contactul nemijlocit şi paşnic cu populaţia locală, se putea deduce în ce măsură şi cînd este posibilă şi necesară o intervenţie militară. La o asemenea vînătoare regală, suita era foarte numeroasă, cuprinzînd şi „specialişti" în cu totul alte domenii decît cele strict cinegetice.

Cîte asemenea vînători a făcut regele Emeric în Maramureş, nu se ştie, dar cea din 1199 a intrat în istorie, deoarece cu această ocazie avem prima atestare documentară a numelui regiunii. Printr-o „diplomă", regele îi acordă comitelui Laurenţiu o moşie în comitatul Sopron, ca răsplată pentru serviciile aduse şi în special pentru ajutorul dat cu prilejul unui accident „in Maramorisio tempore venationis". De la această dată, „silva regis" se numeşte fie Maramarosi, fie Maramvrissio, fie terra Maramarus, în funcţie de caligraful care scria documentul regal de danie : din actele veacului XIII rezultă, pe de o parte, că hotarul regatului maghiar era fixat la limita dintre Ugocea şi Maramureş, iar pe de alta că, după 1271, încep să „treacă" acest hotar tot mai mulţi „oaspeţi regali", întemeind aşezări pe ambele maluri ale Tisei şi propovăduind catolicismul în rîndurile autohtonilor. Numeroasele privilegii acordate unor români maramureşeni, în secolul al XIV-lea, de către dinastia angevină, arată o altă faţă a penetraţiei maghiare aici : găsind o stabilă organizare social-economică şi politică, autoritatea regală şi coloniştii s-au văzut nevoiţi să atragă de partea lor unele căpetenii locale sau să-i răsplătească „domneşte" pe oştenii folosiţi în diferite bătălii, în special contra tătarilor. Proces îndelung şi greoi, datorită tocmai rezistenţei ancestrale a masei maramureşenilor la influenţele şi imixtiunile exterioare ; proces care nu convenea cancelariei şi cronicarilor respectivi, rămînînd doar „diplomelor" să consfinţească laconic o danie sau alta, să numească anumite persoane sau localităţi (din cele 100 de aşezări identificate şi localizate cer.).

Şi din nou intrăm în legendă, mai ales că sîntem în vremea „descălecatului Moldovei", subiect abordat veacuri de-a rîndul în fel şi chip, de la grosolana răstălmăcire, pînă la exagerată credinţa în litera scrisă sau totală neîncredere în izvoare. Legenda, transmisă prin cronici, vorbeşte tot de o vînătoare...

„La leatul 6867 de la facerea lumei cu ajutorul lui Dumnezeu s-a început Ţara Moldovei şi s-a început aşa : a venit Dragoş Voievod den Ţara Ungurească, din Maramureş, la vînătoare de zimbri şi a domnit doi ani".

(Dragoş, însoţit de) „cîteva sute de oameni înarmaţi a ieşit pe un rîu pe atunci fără nume, care curgea deasupra Sucevii spre Roman ; la ieşirea din munţi, au întîlnit un zimbru pe care socotindu-l ca semn bun, l-au gonit în josul rîului. Avea aşel Dragoş o căţea pe care o chema Molda ; aceasta, oriunde se ascundea zimbrul, îl descoperea, pînă ce, în sfîrşit, istovind zimbrul, îl omorîră, iar capul, spre pomenire, îl aşezară într-un par pe malul rîului, iar căţeaua aceea, după această osteneală a ei, bînd apă din rîu a crăpat chiar pe malul rîului ; de la moartea acesteia au început să dea rîului numele Molda, apoi Moldova, iar de la numele rîului Moldova se trage numele poporului : moldoveni".

„Că îmblînd păstorii de la Ardeal, ce se chiamă Maramurăş, în munţi cu dobitoacele, au dat peste o fiară ce se chiamă **bour** şi, după multă goană ce o au gonit pren munţi cu dulăi, o au scos la şesul apei Moldovei. Acolo fiind şi fiara obosită, au ucis-o la locul unde se chiamă acum Bourenii, deaca s-au descălecat sat. Şi hierul sau pecetea capul de bour însemnează. Şi căţeaoa cu carea au gonit fiara aceia au crăpat, pre care o au chiemat Molda. Iar apei, de pre numele căţelii Moldiei, i-au zis Molda sau, cumu-i zic unii, Moldova. Aşijderea şi ţării de pre numele apei, i-au pus numele Moldova" **(Grigore Ureche).**

„...un bărbat înţelept şi viteaz, anume Dragoş (...), a pornit cu drujina (n.n. ceată de războinici a unui şef politic) lui la vînătoare de fiare şi au aflat sub munţi înalţi urma unui bour şi au pornit pe urma bourului prin munţii înalţi şi au trecut peste plaiurile înalte (plonini) şi au ajuns pe urma bourului la locuri de şes şi frumoase şi au prins din urmă călări pe un bour la un rîu, pe mal, sub o salcie şi l-au omorît şi s-au ospătat din vînatul lor. Şi le-a venit de la Dumnezeu în inimă gîndul să-şi caute loc de trai şi s-au aşezat aici şi s-au unit într-un singur gînd şi au hotărît cu toţii să rămînă aici. Şi s-au întors înapoi şi au spus tuturor alor săi despre frumuseţea ţării şi despre rîuri şi despre izvoare, ca să se aşeze acolo. Şi drujina lor a lăudat gîndurile lor şi au hotărît să se ducă acolo unde fuseseră ei. Şi au cercetat locul, pentru că era loc pustiu şi la marginea ţinuturilor în care rătăceau tătarii (...). Şi au pornit ei din Maramureş cu toată drujina şi cu femeile şi cu copiii peste munţii înalţi, cînd tăind pădurea, cînd dînd pietrile în lături, şi au trecut peste munţi cu ajutorul lui Dumnezeu şi au ajuns la locul în care Dragoş ucisese bourul şi le-a plăcut şi s-au aşezat acolo. Şi au ales în drujina lor un bărbat înţelept, anume Dragoş, şi l-au ridicat domn şi voievod al lor.

Și de atunci s-a început, cu voia lui Dumnezeu, Țara Moldovei.

Și Dragoș voievod a întemeiat cel dintîi oraș pe rîul Moldova și după aceea a întemeiat orașul Baia și alte orașe pe rîuri și la izvoare. Și și-a făcut pecetie voievodală în toată țara, cu capul de bour“ (**Cronica moldo-rusă,** prima jumătate a secolului XVI).

Două secole mai tîrziu de la „descălecat“, Miron Costin trece prin Maramureș (1674), află și scrie legenda, transmițînd-o ca pe un adevăr de necontestat, fiind și primul care a „descoperit“ că și Bogdan Vodă era maramureșan ! Prin povestiri și cîntece de tot felul, vînătoarea-descălecatul lui Dragoș a pătruns adînc în conștiința poporului român, producțiile folclorice pe această temă constituindu-se ca un ecou tîrziu al unui mit foarte vechi, „vînătoarea rituală“, studiat profund de Mircea Eliade, în capitolul «Le prinse Dragos et la «chasse rituelle», din volumul „De Zamolxis à Gengis Khan“ :

«Anumite popoare, vechi și moderne, au conservat mituri și amintiri mitologice mai mult sau mai puțin fragmentare relativ la „originile lor“. Exaltate de istoriografia romantică, aceste tradiții fabuloase au fost mai tîrziu „demitizate“ de istoriografii de tip critic și raționalist (...) ; ne întrebăm dacă asemenea eforturi de „de-mitizare“ merită osteneala de a fi urmate. Să te străduiești în continuare să probezi non-istoricitatea cutărei sau cutărei tradiții legendare ar fi timp pierdut. Astăzi se admite că mitul și legenda sînt „adevărate“ în alt sens decît, de exemplu, o realitate istorică este considerată „adevărată“. Este vorba de două moduri diferite ale spiritului în interpretarea lumii ; moduri de existență și activități ale spiritului care, de altfel, nu se exclud. Un popor, ca și un individ, poate fi conștient de responsabilitățile sale în istorie asumîndu-și-le curajos, continuînd în același timp să se bucure de vechile mituri și legende... Dragoș și vînătoarea zimbrului fac parte dintr-un univers de structură simbolică... Este vorba desigur de o „vînătoare rituală“, căci urmărirea zimbrului are ca rezultat descoperirea unei țări necunoscute și în cele din urmă întemeierea unui stat. Această temă mitică este extrem de răspîndită, fie sub formă de mituri ale originii (originea popoarelor, a statelor, a dinastiilor), fie sub formă de legende folclorice punînd în evidență consecințele neașteptate ale urmăririi unui animal (...), funcția de călăuză pe care și-o asumă un animal, fie întîlnit în timpul vînătorii, fie că apare în alte împrejurări... Tema „vînătorii rituale a zimbrului“ este cu siguranță autohtonă. La daci acest animal se bucura deja de un prestigiu religios (...). Aceste mituri și legende, cînd le raportăm la evenimentele „istorice“, constituie **începuturile** prin excelență, **originea, actul de întemeiere** și devin mai tîrziu punctul de plecare și modelul exemplar în istoriografiile naționale».

Bogdan Stihi : „De strajă la hotare“

Tapiserie de Georgia Lavric

În Maramureș, forța acestui mit este copleșitoare, figura legendarului Dragoș punînd în umbră chiar personalitatea lui Bogdan Vodă, despre care se știe precis unde-și avea reședința — la Cuhea — în ce împrejurări și cînd a plecat în Moldova, ca întemeietor de țară. Iată ce-mi relata arheologul Radu Popa, cel mai autorizat specialist în istoria Țării Maramureșului, cu privire la prima sa călătorie în locurile de baștină ale voievodului, în vara anului 1959 (ulterior, comuna va fi numită „Bogdan Vodă“) :

— Aici, la Cuhea, eram acasă la Bogdan, în locul din care el plecase exact cu șase veacuri înainte, peste munți, prin Prislop, și în noaptea aceea, am adormit sub cergă gîndindu-mă la căutările din ziua următoare. Am bătut a doua zi ulițele Cuhei și împrejurimile satului, spre Ieud și Dragomirești, și am stat de vorbă cu bătrînii ce mai purtau plete. Mi-a părut rău aflînd că oamenii vorbeau mai mult despre „Dragoș Vodă“, vînătorul de zimbri și „descălecătorul“ tradiției cronicărești, venit în sat prin cărțile din ultima sută de ani și veșnicit cu vreo trei decenii înainte printr-o troiță pusă pe o sprînceană de deal. Și tot atunci mi s-a arătat într-o grădină o movilă, străjuită de un nuc, despre care mi s-a spus că ar fi „grajdurile lui Dragoș Vodă“...

Da, înainte de a fi așternut pe hîrtie, Maramureșul a fost scris în suflet sau, cum spunea Nicolae Bălcescu, „cei dintîi istorici au fost poeții“ și „oamenii întîi cîntă și pe urmă scriu“. În Maramureșul de demult, oamenii își cîntau bucuriile și necazurile și-și scriau cu sabia drepturile moștenite din moși-strămoși, avînd de partea lor întregul univers. Zice un cîntec din Sălіștea de Sus :

De-ar fi cerul de hîrtie
Și luna cănțălărie
Și soarele domn să scrie
Și tăt n-ar putea să știe,
Care om îmi place mie.

Pe urmele lui Bogdan Vodă

Vom putea repeta versurile-emblemă cu care se fălesc nordicii :

Maramureș, țară veche,
Cu oameni fără pereche.

Pînă la „descălecatul“ lui Dragoș și acțiunea lui Bogdan „întemeietorul“, aici se închegase un puternic voievodat românesc, toponimicul Maramureș fiind tot mai des menționat în actele cancelariei, în diferite forme (Maramorisius, Maramurus, Maramorosius, Maramoros, Maramorossio), pentru ca în 1299 să apară termenul **„terra Maramorus“**, adică „țara Maramureș“, folosit pentru prima oară. Culmea, documentele oficiale nu menționează niciodată un „voievodat al Maramureșului“, ci folosesc formulele „voievod de Maramureș“ sau „voievod al românilor din Maramureș“, ajungîndu-se și la „voievod al nostru din Maramureș“, vrînd să se înțeleagă prin aceasta că regiunea („țara“) aparținea coroanei ! Realitatea este că în veacul XIV, aceeași cancelarie numește Țara Românească „terra nostra transalpina“ și Moldova „terra nostra Moldavana“ ! Atunci, să nu mai mire pe nimeni că, printr-o abilă aducere din condei, un act emis de regele Andrei al III-lea, în anul 1300, menționează „terra nostra Maramurus“. Între ce ar fi vrut regalitatea maghiară, în ceea ce privește țările române, și ce era de fapt, cancelaria nu făcea nici o deosebire... Unii cred că tot ce visează este și realitate...

Să-i lăsăm să viseze pentru a ne continua călătoria în voievodatul maramureșan, care tocmai în secolul al XIV-lea intrase în faza de disoluție, datorită din ce în ce mai puternicei imixtiuni străine, acceptată de voie, de nevoie, sau negată fățiș, cum a fost cazul lui Bogdan „răzvrătitul“.

La fel ca în cazul atestării satelor, cînd înscrisul informează despre existența localității respective și nu întemeierea ei (excepție fac împămîntenirile de coloniști), apariția în documentele vremii a cnezatelor maramureșene reflectă o realitate mult anterioară datei emiterii lor. Societatea feudală maramureșană se cristalizase în veacul XIII, cnezatele avînd o structură bine închegată, ca urmare a unei evoluții îndelungate și firești din vechile obștii sătești. Se poate spune că legile nescrise ale pămîntului — „juxta modum olachorum“ și „antiqua lex olachalium“, stabilite din perioada gentilică, „ab antiquo“ — au fost împletite de bătrînii înțelepți ai satelor cu noile insemne ale puterii cneziale, constituindu-se pe văile apelor primele formațiuni prestatale. Încă de la sfîrșitul secolului XIII, remarca Radu Popa, „cnezii maramureșeni reprezentau o clasă de stăpîni ereditari ai satelor, întemeindu-și drepturile pe o situație de fapt creată de evoluția social-economică desfășurată pînă la acea vreme. Stăpînirea lor se exercita în mod colectiv, în cadrul familiei cneziale“. Și cînd în documentele cancelariei apar „danii din domeniul regal“, acestea nu sînt altceva decît „întăriri în stăpînire“, deoarece regalitatea nu putea oferi ceea ce nu avea !

În fruntea obștilor sătești s-au ridicat **cnezii de sat,** care constituiau principala categorie a feudalității maramureșene, **cnezatul de sat** fiind o instituție generalizată în întreaga societate românească din Maramureș. Necesități de ordin economic, social, militar și de cult au făcut ca în cuprinsul unor microzone, bine delimitate geografic de văile rîurilor, să se constituie **cnezatele de vale,** conduse de **cnezi de vale,** cu drept ereditar. Dintre aceștia se alegea „voievod de Maramureș“, „voievodul nostru din Maramureș“ sau „voievodul românilor din Maramureș“ titlu consfințind o realitate istorică de care trebuia să se țină seama și cu care se vor confrunta regii Ungariei Carol Robert de Anjou (1308—1342) și urmașul său, Ludovic I, zis cel Mare.

Au fost șapte cnezate de vale : 1) **Cnezatul Izei și Vișaelor** (sau Cnezatul de Vale al Bogdăneștilor), cuprinzînd 22 sate, pînă în defileul dintre Bîrsana și Strîmtura, avînd reședința la Cuhea, unde trăiau frații Bogdan și Iuga ; 2) **Cnezatul Marei,** cu 9 sate, în frunte cu cnezii giuleșteni Dragoș și fiii săi Dragomir și Giulea ; 3) **Cnezatul Cîmpulungului** (sau Cnezatul Sarasăului, sau Cnezatul de vale al Codrenilor), cu 16—18 sate, așezate pe Tisa superioară și Teceu, plus afluenții lor, Ronișoara, Apșa, Sarasău, în stăpînirea familiei voievodului Codrea cu fiii săi Oprea și Mariș și a fratelui său Stan cu fiul Nicolae. Pe lîngă aceștia mai erau cnezii familiei drăgoșeștilor din Bedeu și cei din Apșa, Virișmort, Crăciunești, Biserica Albă ; 4) **Cnezatul Cosăului** era format din 7 sate și condus de familia cneazului Stan Albul, cu centrul la Berbești sau Ferești ; 5) **Cnezatul Varaliei (Subcetate),** pe cursul inferior al Izei, cel puțin 4 sate (Bîrsana, Nănești, Oncești și Valea Porcului) și probabil Vad și Tursad, fiind cunoscute două familii cneziale, în Oncești și Bîrsana ; 6) **Cnezatul Talaborului** format din 10—12 sate ; 7) **Cnezatul văii Bîrjava**, cu limita de sud în apropierea Tisei și cea de nord pe creasta munților, se pare că a fost un cnezat împărțit între două ramuri ale familiei bilcenilor (în 1338 „moșia Bilca“ aparținea lui Crăciun și fiilor săi).

Acesta-i voievodatul Maramureșului, al cărui conducător era ales de adunarea cnezilor țării, în veacul XIV voievozii provenind din familiile cneziale ale codrenilor, bogdăneștilor și drăgoșeștilor, în următoarea succesiune : **Codrea** (cca. 1320—1330), **Bogdan** (înainte de 1343), **Oprea**, fiul lui Codrea (1345), **Ioan**, fiul lui Iuga, fratele lui Bogdan (1349 și 1355), **Ștefan**, fiul lui Iuga (1360), **Balc**, fiul lui Sas (1365), **Drag**, fiul lui Sas (înainte de 1387).

Dar unde-i Dragoș ?

— Dragoș era încă un personaj neînsemnat, afirmă istoricul medievalist Ștefan S. Gorovei, absent de pe scena istoriei Maramureșului, în vremea cînd această „țară“ era condusă de voievodul Bogdan de Cuhea.

În desișul diplomelor, cronicilor, compilărilor, legendelor în proză sau versuri, unele contemporane evenimentelor, dar cele mai multe ulterioare și chiar foarte tîrzii, este greu, dar nu imposibil, să te descurci ! Față de mitul vînătorii și „descălecatul“ lui Dragoș, care se îmbină într-o legendă clară ca lacrima, existența reală a lui Dragoș Vodă a suscitat interesul tuturor marilor istorici români, dînd loc la cele mai contradictorii interpretări.

Schematic, faptele s-au petrecut așa ; pornind de la certitudinea existenței pericolului ce-l reprezentau tătarii Hoardei de Aur pentru centrul Europei, în lupta contra acestei colosale forțe fiind angajată și regalitatea angevină. În expedițiile militare inițiate de Carol Robert în primele decenii ale domniei, la răsărit de Carpați, s-au aflat mai mulți cnezi maramureșeni, printre care Dragoș din Bedeu. Acesta, în urma unei victorii strălucite asupra tătarilor (se pare că în zona Siretului), rămîne în Moldova ca reprezentant al coroanei maghiare (cam prin anii 1352—1353) „și au ocupat mai întîi locurile de sub munți“ (Miron Costin), trecînd rapid la organizarea noului teritoriu, ca „marcă militară“ sub sceptrul lui Ludovic I : este primul „descălecat“ al Moldovei ! În 1354, Dragoș „descălecătorul“ moare, fiind îngropat, se pare, în modesta bisericuță de lemn din Volovăț, sub piatra pe care scrie „Dragoș Vodă“ ; îl urmează, ca voievod al Moldovei, fiul său, **Sas**, care se stinge cîțiva ani mai tîrziu, lăsîndu-l la cîrmă pe **Balc**, fiul cel mare, în 1359.

În toată această din urmă perioadă, personalitatea cea mai marcantă din Maramureșul voievodal era **Bogdan de Cuhea**, ales în înalta demnitate de voievod cu mult înainte de anul 1343. Luăm în considerație această dată, fără a putea preciza de cînd era Bogdan voievodul Maramureșului, deoarece la 21 octombrie 1343 se emitea primul document, semnat de Ludovic I, în care se vorbea despre Bogdan „fost Voievod de Maramureș, infidel de-al nostru“ (Bogdan quondam Voyvoda de Maramarosio noster infidelis).

La 21 iulie 1342, cînd preia coroana Sfîntului Ștefan, Ludovic I avea doar 16 ani și, după cum se știe, tînărul rege era destul de măsurat în acțiuni și hotărîri. De aceea, se crede, că nu el, ci Carol Robert i-a retras titlul lui Bogdan, cu puțin timp înaintea morții sale. La întrebarea, ce putuse determina o asemenea măsură radicală, răspunsul ține tot de analiza fenomenului pătrunderii autorității maghiare în Maramureș și, implicit, a restrîngerii celei voievodale românești. Chiar dacă la începutul „carierei“ sale, Bogdan va fi fost credincios regelui, consolidîndu-și poziția dominantă în „țară“ și ridicînd la Cuhea o adevărată cetățuie-reședință, abuzurile și arbitrariul curții precum și presiunile tot mai mari ale oaspeților regali și ale feudalilor maghiari, încurajați de comitele de Ugocea și Maramureș, l-au făcut să ia poziție împotriva celor care vizau desființarea autonomiei românești. Nu se știu formele acestei „răzvrătiri“, dar cert este că, apărînd vechea rînduială a pămîntului, Bogdan și-a atras, pe de o parte, disgrația regală, iar pe de alta, simpatia și sprijinul populației și al multor cnezi sătești și de vale. Aceștia aveau să-l aleagă pe **Ioan**, nepotul său de frate, ca voievod al Maramureșului, regele văzîndu-se nevoit să-l accepte. Bogdan continuă actele de împotrivire, îndreptîndu-și mînia împotriva fruntașilor trecuți de partea regelui. În 1349, la îndemnul său, **Ștefan**, fratele voievodului Ioan, intră pe moșiile din Giulești ale familiei cneziale a drăgoșeștilor, le incendiază casele și alungă pe proprietari ! În replică, este emisă o nouă diplomă în care Bogdan este calificat „infidel notoriu“...

Apele tulburate atîta amar de vreme se mai limpezesc în anii următori, putîndu-se vorbi chiar de o conciliere între Bogdan și Ludovic, acesta din urmă fiind angajat, după cum am văzut, în campania antitătărască din Moldova ; avînd nevoie de cît mai mulți ostași maramureșeni, regele caută o împăcare cu Bogdan, și-i de acord, din nou, să-i acorde titlul de voievod, care apare într-un document din 1353. Dar liniștea-i de scurtă durată : nemulțumirile lui Bogdan sînt din ce în ce mai mari, pe măsura pretențiilor lui Ludovic, care odată scăpat de grija Moldovei (!) se preocupa îndeaproape de soarta Maramureșului (!), ațîțînd disensiunile dintre apărătorii fideli ai lui Bogdan și cnezii aserviți coroanei.

Bogdan a cumpănit bine șansele unui conflict direct cu Ludovic, ajungînd la concluzia că nu se poate baza pe o armată destul de puternică, mai ales că mulți ostași maramureșeni erau dincolo de munți, iar aici nu se putea bizui decît pe o parte dintre cnezi. Se hotărăște la o acțiune rapidă, mai ales că avea știri despre nemulțumirile multor feudali moldoveni față de aservirea țării lor coroanei maghiare. Cu o mică oaste de viteji (100–200 familii, în special cneziale) trece în Moldova, prin pasul Prislop, și înfrînge rezistența oastei lui Balc, minată din interior atît de o parte din maramureșeni cît și de moldoveni. Era în anul 1359. Deoarece asupra anului celei de-a doua „descălecări“ sînt mai multe opinii, apelăm la concluzia lui Radu Popa :

„Din aceste motive considerăm, în continuare, data de 1359 ca an al «întemeierii» Moldovei,cu precizarea că acțiunile militare care au precedat-o, în Maramureș sau la răsărit de Carpați, acțiuni în care Bogdan a avut un rol principal, au putut începe cu mulți ani înainte. Informațiile de care dispunem ne dau dreptul să apreciem că **revolta lui Bogdan a fost inițial o acțiune de apărare a autonomiei locale maramureșene, care a devenit în scurtă vreme o dispută dintre voievodul Maramureșului și regele angevin pentru dominația politică în Moldova**“ (s.a.).

Replica lui Ludovic a venit imediat. În toamna aceluiași an, trimite o oaste împotriva lui Bogdan, condusă de Dragoș de Giulești, opozantul principal al voievodului Maramureșului. De aici, provine confuzia făcută de un copist din vremea lui Ștefan cel Mare, unificîndu-i pe cei doi Dragoși — de Bedeu și de Giulești — scriind că Dragoș voievod a descălecat Moldova în 1359. Acțiunea de „restaurare“ a suveranității coroanei maghiare asupra Moldovei a eșuat, ca și celelalte încercări din următorii ani, inițiate de Ludovic. În aceste lupte, purtate timp de 6 ani, Bogdan Vodă își dă măsura calităților de ostaș dar și de om politic activ, știind să se facă prețuit nu numai de maramureșenii rămași credincioși, ci și sau în primul rînd de către moldoveni, întemeind o țară și apărîndu-i independența. Văzînd că nu mai există nici o speranță pentru înfrîngerea „răzvrătitului“, la 2 februarie 1365, Ludovic I semnează documentul prin care-i numește pe Bogdan și fiii săi „infidelii noștri notorii“, confiscîndu-le moșiile din cnezatul Izei și Vișaelor, dăruindu-le nepoților lui Dragoș de Bedeu. De aici înainte, drăgoșeștii aveau să joace un rol de prim ordin în nordul Transilvaniei.

Constantin Iordache : „Războinic“

Monumentul lui Ștefan cel Mare de la Suceava. Operă a sculptorului Eftimie Bîrleanu

Bogdan Vodă moare la puțin timp, în a doua jumătate a anului 1365, lăsînd o Moldovă independentă și o dinastie — a Mușatinilor — din care s-a născut Ștefan cel Mare și Sfînt. Despre acest deschizător de drumuri, Nicolae Iorga scria : „Bogdan întemeietorul și-a găsit odihna veșnică în biserica de lemn, pe atunci, a Rădăuților. În timpuri neorînduite și sălbatice ca acelea, nici o lespede nu s-a așezat pe mormîntul celui care a dat românilor, ca o puternică cetate, Țara Moldovei“.

Peste mai bine de un secol, în biserica de piatră „Bogdana“, ridicată pe locul celei vechi, ca necropolă a primilor voievozi ai Moldovei, Ștefan cel Mare pune să se așeze lespezi funerare sculptate. Prima din ele glăsuiește :

> Din mila lui Dumnezeu,
> Io Ștefan Voievod,
> Domn al Țării Moldovei,
> Fiul lui Bogdan Voievod,
> a înfrumusețat acest
> mormînt al străbunicului său,
> bătrînul Bogdan Voievod,
> la anul 6988 (1480),
> luna Ianuarie, 27.

În fața acestui monument istoric și de arhitectură, a fost ridicat un impresionant monument ecvestru „Bogdan Vodă“, opera sculptorului Marius Butunoiu.

Valentin Hossu-Longin

PE JOS, PRIN FRANȚA

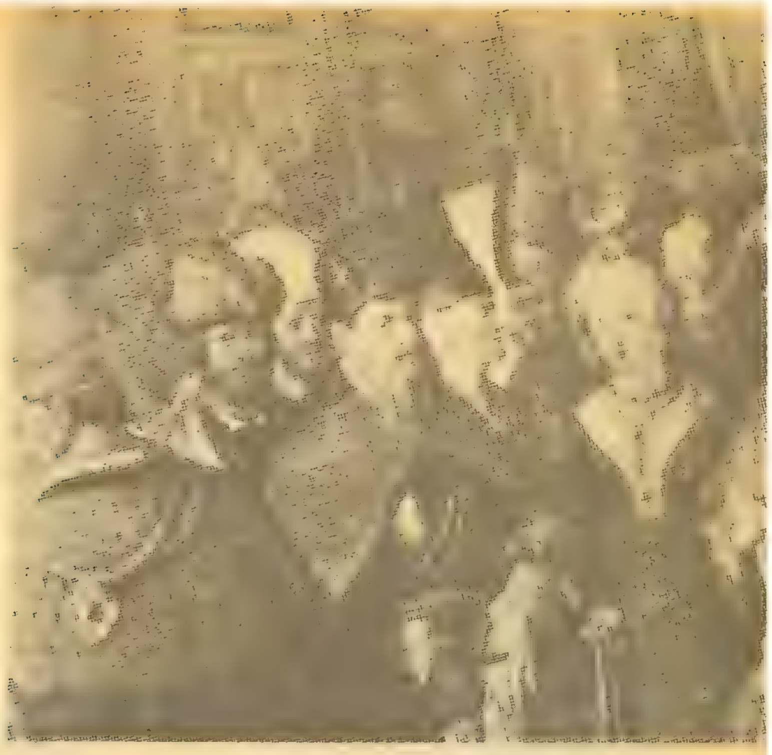

Mihai Viteazul şi fiica sa, domniţa Florica, la curtea împăratului Rudolf. Detaliu din tabloul lui Franz Fracken cel Tînăr „Cresus arătîndu-şi comorile lui Sobu" aflat la Muzeul „Calvet" din Avignon.

„Legăturile care unesc cele două ţări ale noastre (Franţa şi România — n.n.), **legături de origine comună, latină, legături de cultură, de idei, de patriotism, de ataşament la aceleaşi aspiraţii de libertate, de justiţie şi de pace, sînt atît de puternice** încît nu se pot concepe o Franţă şi o Românie decît prietene şi surori !".

Rostind aceste cuvinte în 1939, la Bucureşti, diplomatul francez d'Ormesson sintetiza de fapt fundamentul istoric şi spiritual pe care s-a clădit şi s-a consolidat de-a lungul timpului edificiul colaborării dintre cele două ţări, colaborare ale cărei perspective ar putea deveni şi în prezent pe măsura numeroaselor mărturii ale trecutului.

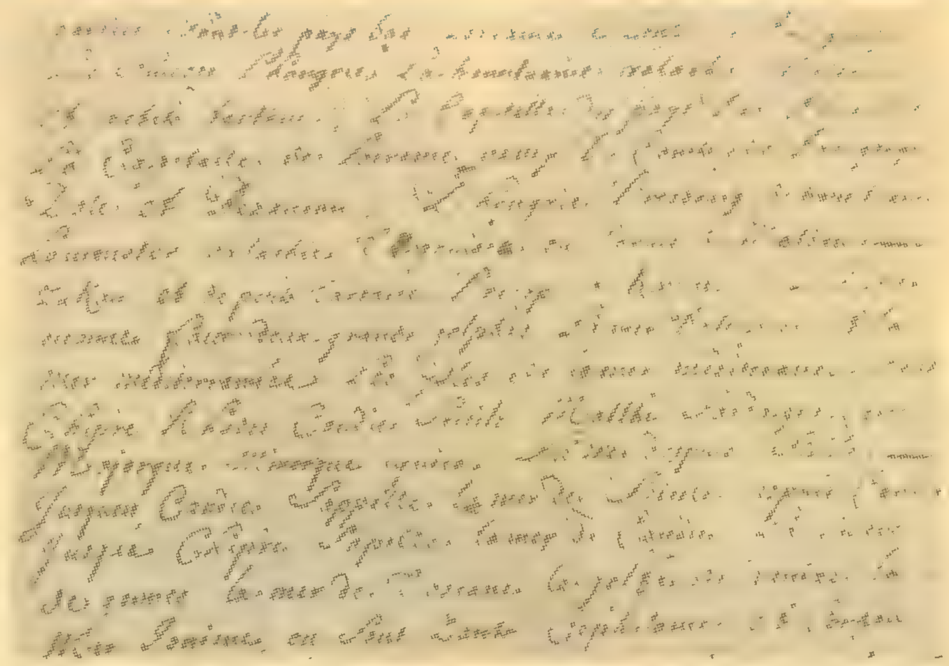

Menţiuni despre ţările române într-o lucrare franceză de geografie din sec. XVII (Biblioteca Municipală Carpentras)

File de cronică

Încă de la 1396 — atestă cronica — îndepărtaţii cavaleri burgunzi ai lui Jean de Nevers, fiul ducelui de Burgundia, au luptat alături de oştenii lui Mircea cel Bătrîn, frăţia de arme lăsînd loc, după cîteva secole, călătorilor-scriitori Guillebert de Lannoy, Bongars, Fourquevaux, Lescalopier ş.a., apoi colaborării diplomatice, în cadrul căreia precursorii lui Nicolae Titulescu au găsit în Peysonnel (1762), Bourquenay (1855), Walewski (1856), sau ministrul de externe Barthou, oaspete al României în frămîntata vară a anului 1934 — interlocutori valabili întru servirea prin cuvînt şi influenţă a idealurilor comune.

Diplomaţia şi cunoaşterea prin cultură au mers mai departe alături, „secolul luminilor" şi ideile revoluţiei franceze găsind în condiţiile social-politice ale României un ecou capabil să le transfigureze, poate mai mult ca în oricare altă ţară din Europa, în idealuri care aveau să constituie multă vreme după aceea laitmotivul unei lupte comune pentru emanciparea materială şi spirituală, pentru libertate şi dreptate. Există, astfel, o mare bogăţie de mărturii din cele mai diverse.

Mărturii

Mă gîndesc, de pildă, la cele peste şapte mii de documente directe privind România, care se găsesc în bibliotecile franceze şi din care o bună parte au fost deja răsfoite în ultimii ani, dar a căror transcriere în sinteze mai continuă să rămînă din păcate parţială.

Din aceste mii de manuscrise şi altfel de multe mărturii sînt cîteva dovezi ale trecerii românilor prin vîrstele culturii franceze care pot înlocui cu uşurinţă orice fel de comentariu. Numele lui Dimitrie Cantemir, de pildă, este încrustat pe frontispiciul bibliotecii Sainte Geneviève din Cartierul Latin, spiritul enciclopedic al gînditorului român fiind astfel onorat alături de cele mai reprezentative personaliăţi ale celui de-al optsprezecelea veac european. În Arhivele Naţionale din capitala Franţei se găseşte, apoi, scrisoarea în limba latină din 1288 a arhiepiscopului Lodemer din Gran, din vremea lui Ladislau al IV-lea Cumanul, regele Ungariei, în care românii sînt amintiţi ca popor egal în drepturi cu ungurii, saşii şi secuii din Transilvania şi tot aici sînt peste două mii o sută de documente din perioada 1603—1824, cuprinzînd corespondenţa diplomatică şi rapoartele consulare franceze privitoare la istoria ţărilor române. Lîngă Paris, la Fontenay-aux-Roses, există localul fostei Şcoli române de înalte studii din Franţa, întemeiată de Nicolae Iorga în 1921 şi care adăpostea la etajul al III-lea o bibliotecă formată încă la 1930 din peste 3 000 de volume, între care trei sute din fondul vechii biblioteci a studenţilor români din Paris, creată în 1846. La Bibliothèque des Augustins de l'Assomption, printre manuscrisele rare se găseşte şi „Pedagogia creştină" a lui Grigore de la Neamţ, manuscris grecesc din secolul al XVIII-lea cuprinzînd opera unui cărturar român, probabil viitorul mitropolit Grigore al IV-lea al Ungro-Vlahiei (1823). La Bibliothèque de l'Institut de France (impresionanta reşedinţă a „nemuritorilor" de pe Quai Conti, nr. 23) se găseşte o colecţie de documente cuprinzînd date despre eforturile lui Petru Cercel de a obţine domnia Ţării Româneşti cu ajutorul curţii franceze, informaţii despre pretendentul Ioan Bogdan şi o scrisoare din 2 mai 1626 în limba italiană prin care Ale-

Biblioteca Municipală Carpentras unde se păstrează numeroase manuscrise şi tipărituri româneşti xandru Coconul, domn al Țării Românești, își oferă prietenia lui de Cesy, ambasadorul Franței la Constantinopol ; la Biblioteca Națională se găsește hrisovul lui Alexandru cel Bun din 11.II.6908 (1401) prin care îl răsplătește pe vameșul Dan cu o moșie alcătuită din șase sate (Sutinești, Minjești, Toderești, Serbetești, Lățcani și Iacobești) pentru osteneala sa folositoare domniei, alături de un manuscris românesc in-quarto (secolul al XVIII-lea), pe hîrtie de 59 file, cuprinzînd viața Sfîntului Vasile cel Nou sau călătoriile Patriarhului Macarie în Valahia, Moldova, Țara Cazacilor și la Moscova, între anii 1652—1659, însemnări bogate în descrierea Moldovei și Țării Românești din timpul lui Matei Basarab și Vasile Lupu.

„Philatheon Parerga“ este opera lui Nicolae Mavrocordat, trimisă în manuscris de către marchizul de Bonnac, ambasadorul Frației la Constantinopol, lui Bignon, bibliotecarul regelui Franței, care îi răspunde, la 10 mai 1720, ambasadorului de Bonnac mulțumindu-i pentru darul său și spunîndu-i că acest codice „ocupă un loc de frunte printre manuscrisele bibliotecii regale“.

„Principatul Moldovei...“

La departamentul hărților din aceeași Bibliotecă Națională franceză se găsește și un exemplar din harta Moldovei realizată de Dimitrie Cantemir — „Principatus Moldaviae nova et accurata descriptio. Decineante principe Demetrio Cantemirio“ — format 510×385 mm, publicată în Olanda la 1737 și aparținînd orientalistului Heinrich Julius Klaproth de la care a fost achiziționată în anul 1832.

În colecția franceză Paul Baudry, de pe 57, rue de Grenelle, în apropierea actualului sediu al Ambasadei române de la Paris, se găsesc, de asemenea, desenele și picturile cu imagini și tipuri din țările române, realizate de pictorul Paul Baudry, decoratorul Operei din Paris, care a călătorit prin anii 1856—1860 în această parte a lumii, în legătură cu Comisia Europeană a gurilor Dunării, care apelase la serviciile sale.

La cunoscutul Institut Pasteur de pe strada Dr. Roux a fost așezată o placă de marmură în memoria profesorului doctor Ion Cantacuzino (1863—1934), cunoscutul microbiolog de renume internațional, unul din cei mai apropiați colaboratori ai celebrului institut. Arhivele Oficiului Național al proprietății industriale din capitala Franței consemnează, la rîndul lor, actul brevetului de inventie din 25 mai 1827 emis de către guvernul francez inventatorului român Petrache Poenaru, autorul unui „condei portăreț, fără sfîrșit, alimentîndu-se el însuși cu cerneală“ (stilou) ale cărui desene s-au pierdut, din păcate. Tot aici se găsesc și actele brevetului nr. 179.001 din 12 octombrie 1886 atribuind meritele de descoperitori ai unei butelii cu gaze comprimate, servind la propulsarea vehiculelor aeriene sau nautice prin forța reacției, lui Just Buisson și românului Al. Ciurcu (1854—1922).

Nicolae Titulescu

Mai sînt bibliotecile, scrierile și prietenii încă în viață ai lui Nicolae Iorga, rămas în amintirea vecinilor din Rue des Chataigniers ca o icoană peste care trecerea timpului n-a așternut nici o umbră ; apoi sînt prietenii și operele lui Nicolae Titulescu, amintirile evocate prin vîrsta nu știu cîtei tinereți din condeiul Genevièvei Tabouis, care, în cartea sa : „20 ans de suspens diplomatique“, după evocarea Ligii Națiunilor și a personalității lui Titulescu, găsește în România socialistă contemporană convingeri pe care ne face plăcere să le considerăm întemeiate : „L'essor étonnant de la Roumanie, fondée avant tout sur l'étincelante intelligence de son peuple, constitue déjà et constituera toujours davantage, dans le coeur de l'Europe, un facteur important pour la réglementation de problèmes litigieux, réglementation qui mènera enfin à un «modus-vivendi» de l'entente Est-Ouest“.

Placă in memoria Prof. Ion Cantacuzino (Institutul Pasteur)

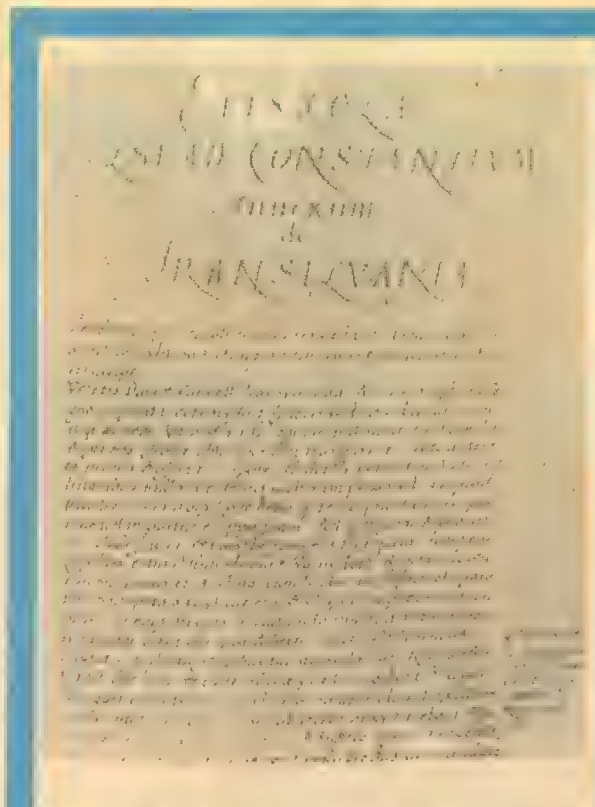

Anexa despre Transilvania la epistola lui Celsus către Constantin (manuscris latin) Carpentras. Biblioteca Municipală

Nicolae Titulescu

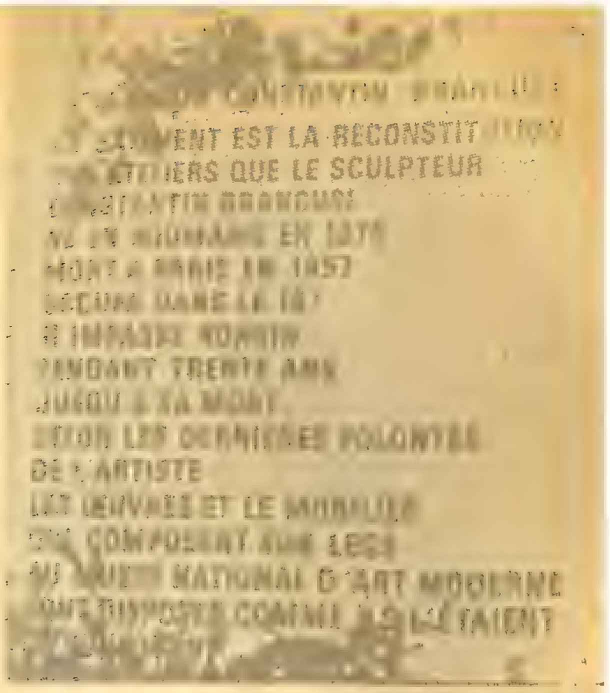

Placă memorială la atelierul lui Constantin Brâncuși (Paris, Beaubourg, Centrul Pompidou)

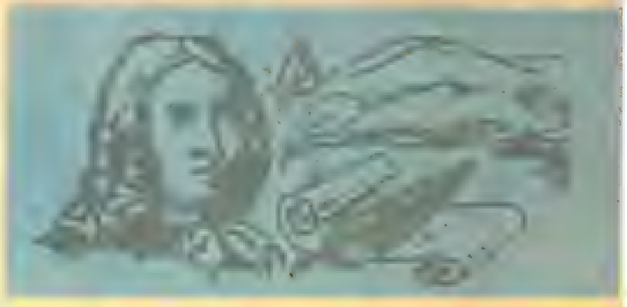

Unul din cele mai luminate spirite ale veacului său : Dimitrie Cantemir

...Distinsul perpétuel al Academiei diplomatice internaționale, domnul Frangulis, păstrează la rîndul său portretul lui Nicolae Titulescu în salonul de onoare al impozantului edificiu de pe Avenue Hoche, împreună cu actele de constituire a acestei instituții, purtînd semnătura ministrului de externe român. De la tribuna sa prezidențială i s-a întîmplat să aducă nu o dată un omagiu atît de sincer rolului românesc în această organizație, încît toată lumea și-l amintește : „Românii, spunea octogenarul președinte, au onorat Națiunile Unite și onorează acum O.N.U. și UNESCO cu o atît de consistentă contribuție, încît atunci cînd la o sesiune jubiliară a O.N.U. de la New York cineva a adus vorba de UNESCO, un oaspete m-a întrebat foarte discret : «Cunoști cumva personal pe această frumoasă romancă ?»

Aluzia nu se referă doar la rezonanța foarte bucureșteană a numelui organizației (UNESCO, Ionesco, Popesco, etc.) dar, mai ales, la ceea ce domnul Frangulis s-a obișnuit să numească încă de pe vremea lui Titulescu „...o gîndire atît de europeană, încît paternitatea ei aparține intereselor lumii întregi“.

Pentru că au fost evocate frumoasele romance, nu le putem uita pe Elena Văcărescu și pe contesa Anna de Noailles, sentimentala noastră brîncoveancă, al cărei mausoleu de lîngă Thonon-les-Bains, pe malul francez al lacului Leman, a devenit loc de întîlnire al unor pelerinaje literare care se țin în fiecare an, la începutul lui august.

Mihai Viteazul

Tot în sudul Franței, la Avignon, în saloanele muzeului Calvet, se găsește un portret al lui Mihai Viteazul. Hîrtiile domnești ale lui Ștefan Tomșa sînt conservate la arhivele municipale din Carpentras. Dintre documentele mai recente, proiectul publicistului ardelean Nicolae Preda — înaintat la 23 ianuarie 1893 Camerei deputaților francezi, pentru constituirea unui modern institut financiar al Franței — este înregistrat la arhivele Camerei deputaților ; la Ministerul de Externe francez se păstrează memoriul lui Alexandru Ioan Cuza adresat lui Napoleon al III-lea la 10 octombrie 1865 ; dosarul prințului Cantacuzino „...venit cu doamna sa la Paris, unde a locuit un timp la peruchierul Royer“ ; documente privitoare la pretendentul Radu Cantacuzino (bibliotecile Arsenalului și Bastiliei) împreună cu mai multe sute de scrisori ale marilor ardeleni către reprezentanții diplomației franceze și alte documente privind istoria țărilor române.

Acestor momente foarte precise ale evoluției gîndirii și acțiunii românești li se adaugă cîteva personalități bine cunoscute cercurilor științifice franceze : Victor Babeș, Gh. Marinescu, C.I. Parhon, Ștefan Nicolau. În lumea scrisului și a scenei, numele lui Tristan Tzara, de Max, Marioara Ventura, Alice Cocea sau Jean Yonnel vorbesc și ele de la sine intelectualului parizian. Mai există, apoi, realitatea de azi a marelui Paris, familiarizat atît de durabil cu afișele proaspete ale spectacolelor Eugen Ionescu sau Elvira Popescu, cu opera completă a lui Panait Istrati, ieșită nu demult de sub teascurile Editurii Gallimard, sau cu nobila abundență a vitrinelor Editurii Salabert, care oferă interesaților partiturile lui Enescu și ale noii școli de muzică românească, imprimate în tiraje impresionante. Atelierul lui Brâncuși, reconstituit cu migală în saloanele Centrului Beaubourg, constituie, la rîndul său, una din cele mai emoționante prezențe românești în inima Franței.

Mărturii contemporane

Numeroase titluri de poezie românească au fost tipărite în urmă cu ani la Editura Seghers, iar teatrele franceze au inclus în repertoriul lor piese de I.L. Caragiale. Actul de prezență al culturii române în Franța explică, astfel, afirmația cunoscutului critic francez Pierre de Boisdeffre, autor, printre altele, al unei Antologii a poeziei franceze, apărută și în țara noastră : „...Beaucoup de Français ont été, pendant très longtemps, très étonnés de constater que dans l'Extrême Orient européen les Daces aient réussi a maintenir leur culture et leur foi le long de nombreux siècles d'invasions.

Un nouveau sujet d'étonement et d'admiration : l'essor de l'art, de la culture et de la littérature roumaines qui, de nos jours, figurent aux toutes premières places de la culture européenne".

De exemplu, această rue du Magdebourg, scurtînd alunecarea dinspre Porte de la Défence și strada Victor Hugo spre piața Iena. Această stradă fără claxoane gălăgioase și fără pălăriile epocii în care o mînă de oameni începuseră să creadă ambițios în puterea nebănuită a ecranului, care adusese lumina pe peretele din fața începutului de secol, ca un cuvînt înainte la noua istorie a civilizației.

Comitetul Internațional pentru Difuzarea Artelor și Literaturii prin intermediul Cinematografului — C.I.D.A.L.C. a luat ființă la Paris în anul 1930, din inițiativa lui Nicolae Pillat, fratele poetului român Ion Pillat.

Încă de la început, alături de eminente personalități ale culturii franceze, printre membrii Comitetului internațional s-au numărat și personalități române de prestigiu ca Nicolae Titulescu, Nicolae Iorga, George Enescu, Elena Văcărescu, Henri Coandă și nu numai ei.

La București a fost constituit curînd după înființarea Comitetului Internațional de la Paris un Comitet Național C.I.D.A.L.C. al cărui președinte a fost Mihail Sadoveanu. Printre membrii Comitetului român se numărau scriitorii Liviu Rebreanu, Ion Pillat, Victor Eftimiu, Adrian Maniu și alții.

În luna decembrie 1969, Comitetul Internațional pentru Difuzarea Artelor și Literaturii prin intermediul Cinematografului a decernat organizatorilor români Medalia de aur și diploma de onoare pentru reușita organizare a Festivalului internațional de folclor : „România—1969".

Cu prilejul ceremoniei care a avut loc la Paris, academicianul Georges Auric, președintele C.I.D.A.L.C., a reînnoit înaltele aprecieri la adresa eforturilor pe care România le depune în toate domeniile de activitate pentru apropierea dintre popoare, precum și permanentizarea în actualitate a unor vechi și rodnice tradiții de colaborare între cele două țări „prietene și surori" — citîndu-l pe diplomatul francez d'Ormesson.

Și, desigur, nu numai pe el...

Teofil Bălaj

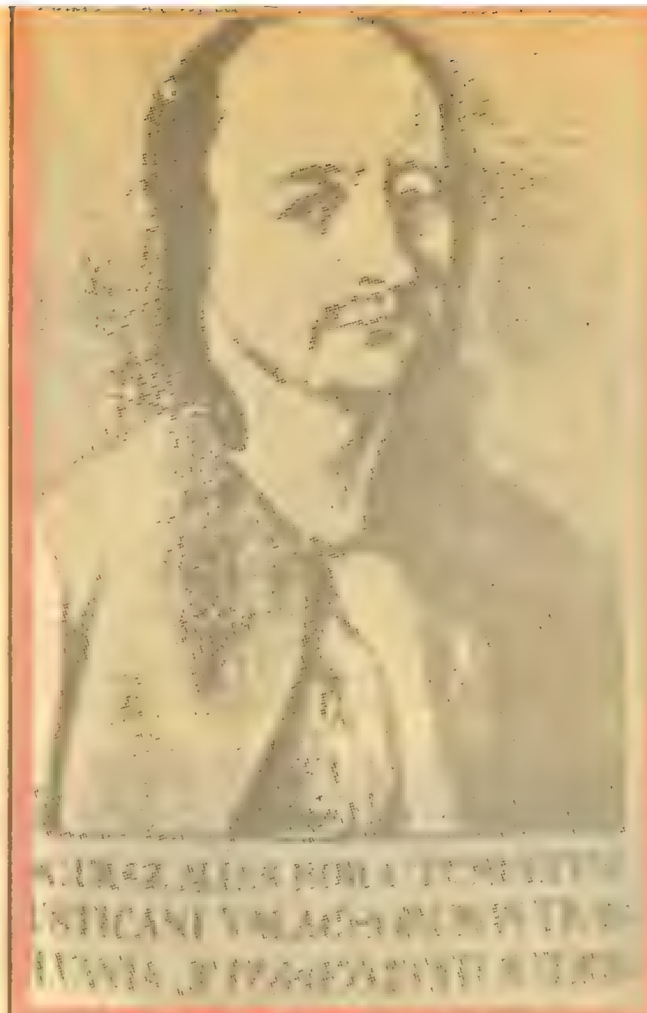

CASA LUI HOREA

Casa lui Horea a fost la Albac. Stăpînul ei n-a avut mormînt. Rupt cu roata, sfîrtecat apoi, trupul i-a fost împărțit în bucăți, la răscruci, spre înspăimîntarea gloatelor.

În Albac, pe valea Arieșului, casele, moștenite din tată-n fiu, sînt lucrate arătos, păstrînd nota locului —, lemnul cioplit, care spune prin înfățișarea lui voia meșterilor, glasul pădurilor.

Casa lui Horea nu mai este. La 54 de ani de viață, stăpînul ei, acel „țăran de cremene", cum îl numește Aron Cotruș într-o poezie, a lăsat-o. Se numea Vasile Nicola Ursu și era un meșter îndemînatec : își făcuse singur casa și porțile sculptate. Cioplea lemnul, ridica porți, case, biserici. Cioplea fluiere și cînta la ele duios de i se dusese vestea. Porecla, schimbată mai tîrziu în renume, de acolo i se trăgea : „horea" frumos, cum zic și azi moții din Munții Apuseni pentru **cînta**, și Horea i-a rămas numele — între ortaci, la dușmani, în istorie și mai presus de toate în mintea și inimile românilor. A tuturor generațiilor scurse de la el pînă azi.

Casa lui Horea e Istoria românilor.

Un întreg popor îl poartă în sufletul său așa cum a fost, neînfricat, demn, erou. Prin Munții Apuseni cîntecele îl mai pomenesc și azi, nenumărate, așa cum îi memorează chipul picturi, gravuri, stampe, medalii, desene răspîndite în toată Europa.

O cetate de piatră sînt Munții Apuseni. Mai scunzi decît ceilalți Carpați românești, dar cu peisaje de un pitoresc și o varietate, egalate numai de bogăția lor : minereuri de tot felul și păduri. Mai presus de toate, aurul. A fost aici un **El Dorado** al antichității, căci pentru acest aur al dacilor a pornit Imperiul roman războiul de cucerire a Daciei. Un munte ruinat, în măruntaiele căruia legiunile Romei au săpat de sus în jos, poartă și azi numele de Cetatea Romanilor.

Purtător de comori, frumuseți și amintiri istorice, Arieșul își rostogolește în liniște apele

Faima minelor se răspîndise pe continent, iar după ocuparea Transilvaniei de regii unguri și mai apoi de habsburgi, minele au fost izvoare de bogăție pentru visteriile lor. Moții — țărani din Munții Apuseni — care încă din antichitate erau băieși (mineri) nu s-au ales decît cu chinuitoarea muncă a scoaterii aurului la lumină. Locuiau în păduri, lucrau lemnul, iobăgeau la „domni" și la stat, alegîndu-se doar cu sărăcie, foame și deznădejde. Cu sancțiuni, pedepse corporale sau chiar spînzurări erau nevoiți să lucreze la drumuri, întreprinderi publice, la transporturi grele. Un regim feudal necruțător îi apăsa cumplit și sub raport social și sub raport național.

Izbucnită după secole de cruntă apăsare, răscoala din 1784 s-a întins ca un foc, ca un diluviu. Înăbușirea ei sîngeroasă n-a frînt decît eroii, căci după un an iobăgia a fost desființată în Transilvania. Lupta a continuat apoi, în 1848, cu Avram Iancu, atunci cînd moții și-au spus din nou cuvîntul, pînă la biruința cea mare din 1918. Mersul istoriei nu mai putea fi oprit...

Casa lui Horea din Albac ne poartă cu gîndul înapoi la acest Spartacus al românilor. „Cît a fost Horea-mpărat / Domnii nu s-au descălțat / Nici la masă n-au mîncat."

Horea a devenit simbol. Casa lui era un modest spațiu țărănesc, aspru ca și munții din preajmă, simplu ca natura de baștină.

...Arieșul (Aurarum, cum îl numeau romanii) își mînă undele cu nisip aurifer prin ținuturi de-o frumusețe răscolitoare. În mijlocul lor sînt răspîndite satele în care au ars în 1784 primele vîlvătăi : Mesteacăn, Curechiu, Cărpiniș, Criștior, Ribița, Lunca, Hălmagiu, Baia de Criș. Apoi Abrudul, Bradul, Zlatna (alt toponimic, de astă dată slav, atestînd existența aurului).

Șteampuri de măcinat minereu aurifer aproape de pe vremea lui Horea

Sînt sate pitorești, așezări risipite pe versante sau adunate în văi, mărginite de culturi cerealiere și pometuri, de păduri și tăpșane. Oamenii sînt tot mineri, agricultori, crescători de animale și pădurari. O lume perpetuată în sine, cu tradițiile ei, într-o epocă în care baza și sensul existenței sînt radical schimbate. „Strănepoții" lui Horea au intrat în „lumea mare" a țării — muncitori, tehnicieni, ingineri, cărturari (unii chiar de frunte). Cei mai mulți s-au întors pe plaiurile natale să slujească la propășirea lor.

...Risipit cine știe pe unde, trupul lui Horea s-a făcut de mult frunză, iarbă, apă de izvor, foșnet de pădure. Ca o ființă tutelară a locurilor pe care memoria urmașilor o cinstește.

Casa din Albac ne poartă cu gîndul înapoi în duhul vieții de altădată al moților. Aici a locuit cel despre care marele istoric de la 1848, Nicolae Bălcescu, zicea : „...Horea luă securea în mînă... și scrise cu dînsa drepturile nației române și programul politic și social al revoluțiilor viitoare".

Casa lui Horea a fost în Albac. Cineva o reconstruiește acum pentru pomenirea lui. El s-a strămutat însă de mult, prin fapta sa, în Istoria românilor.

Dancu Iarin

HIMALAIA

Muntele munţilor

Misterul unei tragedii de demult

Istoria ascensiunilor pe Everest este presărată cu nenumărate pagini tragice. Cucerirea lui Mount Everest, considerat cîndva ca fiind de necucerit, a costat vieţile multor alpinişti curajoşi. Între aceştia se află şi englezii Mallory şi Irvine, care au dispărut fără urme cu ocazia unei ascensiuni din anul 1924. Nici pînă acum nu s-a putut da un răspuns la întrebarea dacă ei au reuşit să atingă vîrful sau au pierit la cîteva sute de metri mai înainte de a ajunge pe el.

Şi astăzi se caută urme care să amintească de ei, Cunoscutul cercetător englez Ralph Barker a reuşit să găsească unele însemnări ale lui Noel Odell, unul dintre participanţii la expediţia lui Mallory.

Cînd Noel Odell, care se îngrijea de ascensiunea lui Mallory şi Irvine spre partea finală a Everestului, a atins tabăra a şasea, la înlăţimea de 8 174 metri, a găsit acolo totul răvăşit, claie peste grămadă. Aceasta demonstra că alpiniştii plecaseră de acolo în mare grabă, siliţi de împrejurări. În cortul miniatural părăsit de cei doi, Odell a dat peste rezervoare de oxigen, tuburi de legătură şi o mulţime de alte ustensile. Dezordinea indica faptul că cei doi alpinişti şi-au pregătit în grabă şi au reglat aparatele pentru oxigen, aflîndu-se la marginea disperării.

Odell, un geolog în vîrstă de treizeci şi patru de ani şi cu o bogată experienţă în materie de ascensiuni, a pornit în căutarea celor doi alpinişti. A urcat repede o stîncă abruptă şi pentru că nu era ceaţă a reuşit să vadă întregul perete dinspre nord-est al Everestului. Undeva pe acest versant, în drum spre vîrf, ar fi trebuit să se afle Mallory şi Irvine.

PE URMELE DISPĂRUŢILOR

Odell simţi dintr-odată inima bătîndu-i să-i sară din piept : observă două puncte care se mişcau, dar nicidecum în zona vîrfului, cum era de aşteptat, ci undeva jos, lîngă una din stînci.

Mallory şi Irvine ?

În momentul acela între Odell şi punctele mişcătoare s-a interpus un nor astfel încît Odell nu a mai putut urmări dacă punctele acelea mişcătoare erau cu adevărat cei doi alpinişti. În comparaţie cu graficul urcării, cei doi aveau o întîrziere de aproape patru ore. Chiar dacă Odell a luat în considerare eforturile extraordinare pe care cei doi le-au făcut din cauza gerului, el nu şi-a putut explica această întîrziere. Ar fi existat totuşi două explicaţii : fie unul dintre ei nu se afla în formă, fie ascensiunea fusese mult mai anevoioasă decît se presupusese.

În timp ce Odell îşi bătea capul cu aceste probleme, a început dintr-odată să ningă. Vîntul, care întreaga dimineaţa abia adiase, s-a înteţit brusc. Odell se gîndea că Mallory, care în momentul acela se găsea undeva pe peretele dinspre nord-est, se afla în faţa luării hotărîrii dacă, în condiţiile date, trebuie să continue să urce sau să coboare la tabăra de bază.

Odell îşi zise că dacă va continua să ningă atît de dens, Mallory se va găsi în situaţia de a nu mai nimeri tabăra numărul şase. Asta cu atît mai mult cu cît aceasta fusese instalată sub o stîncă, care o acoperea. Cuprins însă de o grijă deosebită pentru soarta celor doi, Odell o porni pe urmele lor.

Vizibilitatea era foarte proastă, nu se putea vedea decît la cîţiva metri. Ajungînd cu 60 metri mai sus, pe o stîncă, Odell a început să strige şi să fluiere în speranţa că Mallory şi Irvine îl vor auzi în cazul că se aflau prin apropiere. Glasul şi fluierăturile lui au fost însă înghiţite de rafalele de vînt care băteau din ce în ce mai sălbatec.

Frigul care pusese stăpînire pe el îl obligă se revină la tabără.

FĂRĂ SPERANŢE DE SALVARE

Îndată ce Odell a ajuns la tabăra numărul şase, furtuna s-a liniştit ca prin farmec iar versantul dinspre nord al Everestului a fost inundat de razele soarelui. A cercetat încet cu privirea fiecare versant în speranţa că îi va repera pe cei doi. În cazul că ar fi stat pe undeva ascunşi, timpul frumos i-ar fi obligat acum să iasă pentru a-şi continua drumul sau pentru a coborî.

Odell se uită la ceas. Era trecut cu puţin de ora patru. Ar fi vrut să rămînă mai departe şi să-i aştepte pe Mallory şi Irvine pentru a le da ajutor în cazul că ar fi fost nevoie. Potrivit ordinului lui Mallory, el ar fi trebuit să se afle deja la tabăra numărul patru unde să preagătească cele necesare pentru evacuare în cazul că s-ar fi declanşat musonul aşteptat. Pe lîngă astea, trebuia să se gîndească şi la condiţiile de la tabăra numărul şase. Ar fi fost posibil ca Mallory şi Irvine, obosiţi şi abia ţinîndu-se pe picioare, să apară acolo la lăsarea întunericului, situaţie în care nu ar fi putut rămîne toţi trei în tabără peste noapte, condiţiile de spaţiu nepermiţînd acest lucru.

Hotărî să coboare la tabăra numărul patru. A ieşit din cort, l-a închis cu grijă şi a început să coboare repede.

La 18,45 se afla deja la tabăra numărul patru unde îl întîlni pe John Hazard, cu care împărţea cortul. Pînă să se întunece complet, cei doi au scrutat în permanenţă stîncile în speranţa că îi vor vedea sau auzi pe cei doi.

La ivitul zorilor Odell a ieşit din nou din cort şi s-a uitat în jur dar n-a reuşit să repereze nimic. Nici o mişcare, nici un zgomot. Era clar că ceva nu era în regulă cu Mallory şi Irvine. La tabăra numărul patru, în jurul prînzului se aflau şi trei şerpaşi. Nici unul dintre ei nu a avut însă curajul să atace vîrful muntelui. În cele din urmă Odell a reuşit să-i convingă pe doi dintre ei, iar la 12,15 s-au pornit toţi trei spre pisc. Ajungînd la tabăra numărul cinci, au constatat că era goală. Mallory şi Irvine ar fi trebuit să se găsească aici...

Toate speranţele lui Odell erau legate acum de tabăra numărul şase. Şerpaşii erau însă atît de epuizaţi încît nu au mai putut continua drumul pînă la această tabără.

Odell a reluat urcuşul de unul singur. Înainte de a pleca, el a fixat bine două corturi mici de teamă ca nu cumva vîntul înteţindu-se să le zboare. După aceea a început să urce în ciuda vîntului care sufla tot mai tare.

Aparatul de supravieţuire îl ajuta foarte mult, dar cu toate acestea urca destul de încet. Bolta cerului se acoperise din nou de nori, vîntul sufla tot mai puternic. A fost nevoie să se adăpostească de cîteva ori după stînci pentru a-şi dezgheţa degetele de la mîini şi de la picioare. Gîndul la soarta celor doi îl chinuia cumplit, de aceea nu lua în seamă durerile fizice. Busola lui Mallory era tot pe locul pe care o lăsase, semn că cei doi nu se abătuseră pe acolo.

Moartea! Aceasta a fost singura explicaţie pe care Odell o găsi pentru deznodămîntul celor doi. Acum era sigur de aceasta. În cort, Odell găsi cîteva rachete luminoase. Mai mult ca sigur că alpiniştii n-au putut lansa un semnal SOS pentru că nu aveau cum s-o facă fără pistol şi fără rachete.

Concluzia era una singură : cei doi au degerat !

Odell începu să urce din nou pe urmele lui Mallory şi Irvine, trecînd timp de două ore obstacole incredibile, ajungînd el însuşi la capătul puterilor. A început să coboare. Ajuns la tabăra numărul şase se prăbuşi ca secerat...

După ce furtuna s-a mai potolit, Odell şi-a adunat toate forţele care-i mai rămăseseră, a luat din cort doi saci de dormit, după care a căutat o porţiune de stîncă ce putea fi văzută de jos. A aşezat cei doi saci în formă de cruce : situaţie extraordinară !

Au ajuns Mallory şi Irvine în vîrf înainte de a fi pierit ? Odell era convins că ei au reuşit să cucerească Everestul ! !

Odell a luat aparatul de oxigen, busola lui Mallory şi a încuiat cortul. O clipă s-a gîndit să înnopteze la tabăra numărul şase, urmînd ca în zori să reînceapă operaţiunile de căutare a dispăruţilor. Dar cum cei de jos erau îngrijoraţi de situaţia lui, Odell a hotărît să coboare, operaţiunile de căutare trebuiau organizate jos.

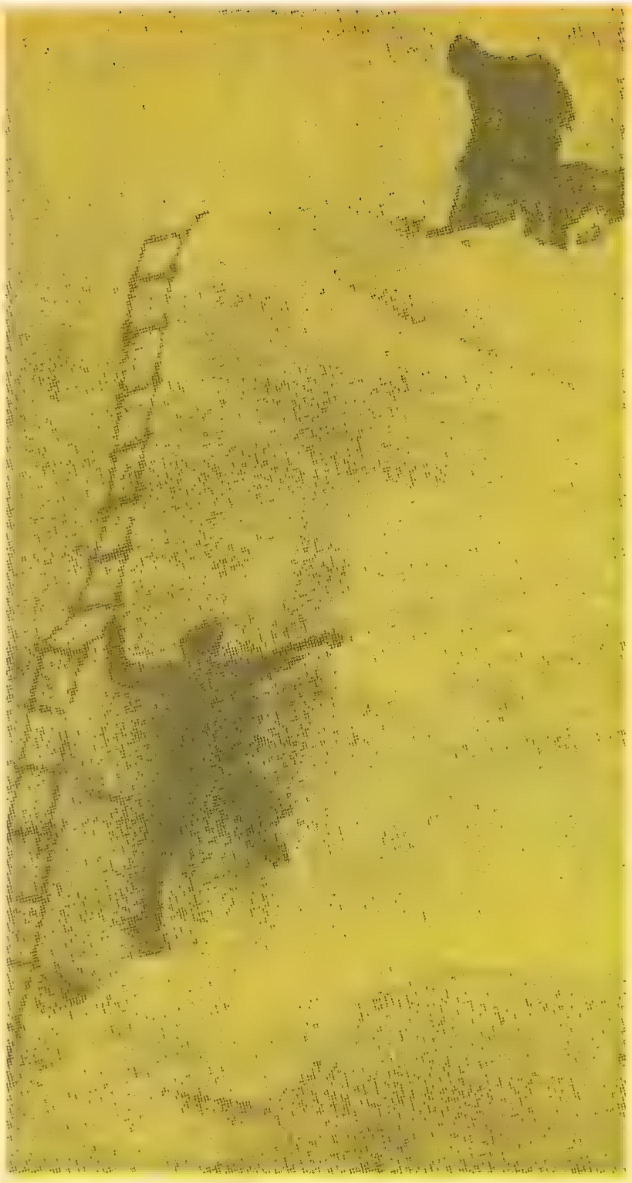

Ajuns la tabără găsi un ordin foarte clar : întrucît ninsoarea putea începe dintr-o clipă într-alta, versanţii Everestului trebuie părăsiţi de urgenţă !

Noel Odell, care pe parcursul a trei zile şi trei nopţi a urcat de cîteva ori la peste 8 200 metri, a demonstrat cu prisosinţă că ziua în care omul va cuceri cu acte în regulă Mount Everest nu putea fi departe.

CARE A FOST CAUZA TRAGEDIEI ?

După pieirea lui Mallory şi a lui Irvine, în 1924, primii oameni care au urcat din nou pe Everest au fost englezii Wynn Harris şi Lawrence Wayger, care în anul 1933 au încercat să elucideze misterul morţii lui Mallory şi Irvine. În zorii zilei de 30 mai 1933 cei doi au ieşit din tabăra numărul şase pe care o fixaseră la 8 305 metri şi au început să urce pe versantul nordic. Wynn Harris, care era cap-coardă, zări la un moment dat un piolet. Era ca nou. În oţelul lui era gravat numele firmei elveţiene care executase toate ustensilele necesare expediţiei lui Mallory. În această situaţie, pioletul nu putea fi decît al lui Mallory şi Irvine.

Cum se explică faptul că pioletul a fost găsit tocmai în acel loc şi că a rămas pe acel loc timp de nouă ani ? Wynn Harris şi Wayger au ajuns la concluzia că locul în care au găsit pioletul a fost locul tragediei.

Toate împrejurările demonstrează că alpiniştii, urcînd o suprafaţă linsă a stîncii, erau legaţi cu frînghia. Mai mult ca sigur că unul dintre ei a făcut un pas greşit. Celălalt a dat drumul pioletului pentru a avea amîndouă mîinile libere pentru a putea ţine frînghia. Întrucît el nu a putut frîna căderea colegului său, a fost antrenat de el în prăbuşire. Cu aceasta se pare că enigma morţii celor doi a fost elucidată. Neelucidată a rămas însă problema dacă ei au cucerit Everestul.

Ipoteza coborîrii celor doi pe întuneric este mai mult decît plauzibilă. Coborînd, Mallory şi Irvine au pierdut orientarea şi de teama de a nu-i prinde noaptea, au început să se grăbească. Mîinile şi picioarele îngheţate nu i-au mai ascultat, ei izbindu-se de stînci.

Dar au atins ei vîrful ?

În anul 1953 cînd Edmund Hillary şi şerpaşul Tenzing (care a încetat din viaţă la începutul anului 1986) au reuşit să cucerească (primii ?) Everestul, ei nu au găsit nici o urmă care să ateste că Mallory şi Irvine ar fi ajuns pe vîrf.

Să acceptăm că Hillary şi Tenzing au fost sinceri.

Dar dacă nu sîntem dispuşi să o facem ? În acest caz primatul în cucerirea Everestului rămîne în continuare o mare taină...

SINGUR PE EVEREST

În anul 1978 răspunzind unei intrebări „dacă omul ar putea urca de unul singur pe Everest ?", cunoscutul alpinist Reinhold Messner a răspuns : „Asta ar fi o adevărată nebunie !"

Doi ani mai tîrziu, in 1980, realiza de unul singur această „nebunie" ajungind in vîrful Ciomolungma din Everest. Revenit cu bine, şi încununat de succes pe... Terra, celebrul alpinist a relatat cititorilor revistei vestgermane „Stern" sentimentele şi intîmplările trăite pe ultimii două mii de metri ai vîrfului Ciomolungma. Redăm cîteva fragmente din relatările lui Reinhold Messner.

1. PRIZONIER IN INCHISOAREA DE GHEAŢĂ

„Am simţit deodată zăpadă prăbuşindu-se pe lîngă mine. Lampa pe care o aveam fixată în frunte s-a stins iar eu m-am simţit purtat spre necunoscut. Pieptul şi spatele mi-au fost pe rînd lovite de stîncile de gheaţă. Am pierdut noţiunea timpului. La un moment dat am simţit pămînt sub picioare şi mi-am dat seama că mă aflam într-un loc de unde nu voi mai putea ieşi niciodată.

Nu-mi rămăsese altceva de făcut decît să pun mîna pe aparatul de emisie pentru a o chema pe Nena, prietena mea canadiană, care rămăsese cu 500 metri mai jos, la ultima noastră tabără, situată la altitudinea de 6 500 metri. De Nena m-am despărţit la ora 5 dimineaţa şi am pornit-o de unul singur spre vîrful Ciomolungma. Ea este o alpinistă foarte experimentată, ar putea veni pînă la locul în care mă aflu, pentru a da drumul unei frînghii şi a mă scoate din închisoarea de gheaţă. Aparatul cîntăreşte cam tot atît cît trei bombiţe cu oxigen, de aceea am considerat mai indicat să iau cu mine combustibil pentru fierbător.

Am pipăit după lampă, aceasta s-a aprins singură, ca prin minune. Mi-am dat seama că mă aflu într-o groapă de gheaţă adîncă de vreo opt metri, cu un diametru de vreo doi metri. Blocul de gheaţă care mi-a oprit căderea era de vreun metru pătrat. Am început să tremur din tot corpul. Mi s-a făcut frică şi nu am mai îndrăznit să mă mai mişc de teama de a nu cădea mai adînc. În cele din urmă am reuşit să ies singur la suprafaţă uitîndu-mă cu groază la groapa de gheaţă care ar fi putut să-mi fie mormîntul.

Începe să se lumineze iar din întuneric să se distingă partea dinspre Nord a Ciomolungmei. Va fi în curînd ora şapte. Căderea în groapa de gheaţă m-a trezit cu totul. Mi-am dat seama că mă aflam exact pe locul de unde aş fi putut escalada peretele de gheaţă înalt de 300 metri dinspre

nord. Îmi era însă imposibil să o fac pentru că nu aveam cu mine frînghia și alte ustensile cu care expedițiile alcătuite din mai mulți membri pot depăși asemenea obstacole. Toată „aparatura" mea se compunea din două bețe de ski și un piton dintr-un metal dur. M-am aplecat cu grijă și am împins cu toată puterea în peretele de gheață...

S-a luminat de ziuă. Am făcut bine în luna iulie cînd am întrerupt ascensiunea. Atunci bătea un muson cald care ar fi putut pune în mișcare mase mari de zăpadă înmuiată. Știam că pe versantul dinspre nord și-au pierdut viața cîțiva alpiniști de marcă. Azi — 18 august — zăpada este înghețată și rezistentă.

Lumina dimineții pune stăpînire pe vîrful Ciomolungma și prin aerul transparent văd fiecare piatră. În anul 1924 aici au fost văzuți pentru ultima dată George Mallory și Andrew Irwine în încercarea lor de a ajunge în vîrf. Nici pînă astăzi nu se știe dacă au pierit în timp ce urcau sau în timp ce coborau. Dacă ei au ajuns cu adevărat în vîrf, atunci acești doi englezi au fost primii din lume care au cucerit cel mai înalt munte de pe Pămînt, pe care tibetanii îl numesc Ciomolungma — Marea zeiță a Pămîntului. Cu o aparatură cu care nu m-aș încumeta să atac nici Matterhorn-ul, Mallory și prietenul său au trecut pentru prima dată în istoria alpinismului de granița celor opt mii de metri.

Încercări de a escalada Muntele Everest au mai fost, dar muntele a rezistat pînă în anul 1953 cînd a fost cucerit de membrii expediției britanice compusă din neozeelandezul Edmond Hillary și șerpașul nepalez Tenzing (acesta din urmă a încetat din viață la începutul anului 1986 — nota noastră). Ei au ales pentru ascensiune partea sudică, cea dinspre Nepal. După ei au urmat japonezii care au atacat muntele pe versantul nordic.

Altimetrul indică 7 360 metri.

Este ora nouă. Am urcat două ore, acum merg încet, pe unele porțiuni înaintez pe coate prin zăpadă, fiecare metru cere eforturi deosebite. Mîine și poimîine va fi și mai rău. În dreapta mea se află versantul nordic, o suprafață imensă de stînci întunecate. Se zăresc foarte bine urmele lăsate de avalanșă. Nu se vede însă nici o urmă lăsată de mine anterior, totul a fost acoperit de zăpada groasă. La un moment dat, la 7 560 metri, zăresc o frînghie roșie legată de stîncă. Mai mult ca sigur că ea a fost lăsată de japonezi, care și-au construit un adevărat complex de tabere și care în portiunile cele mai dificile au fixat frînghii cu ajutorul cărora, în caz de înrăutățire bruscă a vremii, să poată reveni repede la una din tabere.

O tactică asemănătoare am adoptat și eu în anul 1978 cînd am ajuns în vîrful Ciomolungma urcînd pe versantul sudic. Atunci eram optsprezece alpiniști și ne însoțeau zece șerpași specialiști în urcușul la mari altitudini. Ultimii 800 metri i-am parcurs împreună cu Peter Habeler, fără aparate de oxigen. Acum sînt singur. În rucsacul din spate am un cort, pe care trebuie să-l strîng după fiecare noapte și să-l port mai departe. Nu am aparat de oxigen, dar și fără el port o încărcătură de 15 kilograme, care devine tot mai grea pe măsură ce înălțimea crește. Mă opresc la fiecare cincisprezece metri și-mi reglez respirația. Mă odihnesc din ce în ce mai des și mă ridic cu tot mai multă greutate pentru a continua drumul.

2. ATACUL FINAL

Prima oprire nu-mi place prea mult, dar a trebuit să o fac pentru că mă aflam la capătul puterilor. Nu sînt în stare să-mi ridic cortul, de aceea m-am așezat pe zăpadă. Mă uit în jos spre ultima tabără în care rămăsese Nena. O crevasă îmi slujește drept sac de dormit. Ziua aici este o caniculă insuportabilă iar noaptea mercurul termometrului coboară pînă la —21°, Soarele mă usucă pur și simplu. Îmi torn pe limbă două picături de ulei japonez din plante și încep imediat să respir mult mai ușor.

Mai mult ca sigur că Nena mă urmărește cu binoclul. Presupun că e calmă. Înainte de a începe urcușul am asigurat-o că totul se va desfășura normal, fără probleme, dacă în prima zi voi reuși să urc mai sus de 7 200 metri...

Minicortul meu nu cîntărește nici măcar 2 kilograme, cu toate acestea rezistă la un vînt de peste 100 kilometri la oră. Este atît de mic încît pot dormi în el numai cu genunchii strînși. Am fixat cortul cu ajutorul bețelor de ski și al pioletului. Trebuie să-mi fierb ceva pentru că nu am înghițit nimic cald de dimineață, dar fixarea cortului m-a epuizat într-atîta încît nu reușesc să stau altfel decît întins. Reușesc numai cu mare greutate, cu mari eforturi să pun ceva la fiert. Omul nu-și poate imagina de cîtă zăpadă este nevoie pentru a obține un kilogram de apă ! Mai întîi am fiert o ciorbă de roșii, apoi un ceai tibetan sărat. Trebuie să beau zilnic cel puțin patru litri de lichide pentru că, în caz contrar, sîngele mi s-ar diminua incredibil de mult.

Fiertul a durat cîteva ore. Am mîncat puțină carne uscată și brînză și piure tare de secară. Am dormit în sac îmbrăcat cum mă aflam. Deschizînd ochii nu mi-am putut da seama dacă se crăpase sau nu de ziuă, iar la ceas nu aveam chef să mă uit.

Îndată ce primele raze de soare cad pe cortul meu încep să-mi strîng încet lucrurile. Am la mine două sticluțe cu ulei, o bombiță cu oxigen și jumătate din rezerva de ciorbă și ceai. Timpul este bun iar mîine dimineață trebuie să ajung în vîrf.

Primii 50 de metri i-am făcut încet, după care am intrat în tempoul meu din ce in ce mai rapid. Mă aflam cumva lateral dreapta de versantul nordic. Am urcat uniform, cu multe opriri, și atît de concentrat încît nici n-am băgat de seamă că vremea se înrăutățise. Peste tot în jurul meu se prăvălea o ceață deasă. La orele trei după amiază, la mai puțin de 200 metri de Prăpastia lui Norton m-am uitat la altimetru. Arăta 8 220 metri. Eram foarte decepționat întrucît trebuia să fi ajuns mai sus.

Mi-am întins din nou cortul. N-am mai avut putere nici măcar să fac o fotografie pentru că ridicarea cortului și pregătirea aparatului m-au epuizat. Mi-am făcut ceva de băut. La noapte voi dormi în ghetele mele duble...

Ce voi face dacă ceața deasă nu se va risipi ? Voi aștepta ? Asta n-ar avea sens. Mîine sau poimîine voi fi atît de slăbit încît n-aș mai putea ajunge în vîrf. Mîine va trebui fie să urc, fie să cobor. Ceva trebuie făcut !

În timpul nopții mi-am luat de două ori pulsul — 100 bătăi pe minut. Noaptea este nesfîrșită. În dimineața zilei de 28 august am lăsat totul la ultimul popas, luînd cu mine numai pitonul. Drumul spre „Prăpastia lui Norton" nu este din cale-afară de greu..

Zăpada devine din ce în ce mai moale și trebuie să încetinesc ritmul. M-am cățărat pe o stîncă perpendiculară. Ceața este atît de deasă încît pur și simplu mi-am pierdut simțul de orientare. În următoarele trei ceasuri timpul a încetat să mai existe pentru mine. De fiecare dată cînd ridicam capul mă așteptam să zăresc vîrful. În cele din urmă l-am zărit ! Eram la 8 882 metri, singur pe cel mai înalt munte din lume ! Trebuie să fac neapărat o fotografie, dar totul este asediat de ceață.

Nu adie nici un vînt, peste tot nori și iar nori. Nu știu cum am reușit să ajung aici, știu însă că nu-mi mai trebuie nimic. Decît să mă ridic și să încep coborîrea..."

Prezentare și adaptare
Nicolae Nicoară

În masivul Munţilor Himalaya, în Nepal, trăieşte, la înălţimi variind între 2 500 şi 4 500 m, populaţia sherpa, care numără circa 18 000 de suflete. Din rîndul acestora provin renumiţii alpinişti care-i însoţesc pe acei ce se încumetă să escaladeze cele mai înalte piscuri muntoase de pe glob. Unul din aceşti sherpa, pe nume **KARMA SHERPA**, este student la Facultatea de ziaristică de pe lîngă Academia „Ştefan Gheorghiu". El este autorul acestui articol scris pentru almanahul nostru.

SHERPAŞII

DIN MUNŢII HIMALAYA

„Acolo, la înălţimi ameţitoare, unde nu există decît munte, zăpadă şi cer, principalul este să fii şi să poţi să rămîni în viaţă". Sînt cuvinte ce aparţin cunoscutului alpinist Reinhold Messner, care încerca în acest fel să explice marea aventură pe care o trăiesc toţi cei, puţini la număr, care încearcă să ia piepţiş culmile semeţe ale Munţilor Himalaya. Dar în zilele noastre, asemenea aventuri nu mai sînt acte izolate; tot mai mulţi oameni vizitează aceste locuri de o frumuseţe sălbatică, brutală, încumetîndu-se să-şi încerce forţele în confruntarea cu muntele, fie din dorinţa firească de a spune că au urcat pe Himalaya, fie de a avea posibilitatea doar să-şi arunce o privire, din avion, peste această adevărată minune a planetei,

Ce este, totuşi, Himalaya ?

În lume sînt multe lanţuri muntoase, dar nici unul nu se poate compara cu Himalaya. Situaţi în Asia Centrală, Munţii Himalaya acoperă o suprafaţă cu o lungime de 2 400 km şi o lăţime de 180—350 km, între fluviile Indus, la vest, şi Brahmaputra, la est. Masivul se întinde pe teritoriul a cinci ţări: R.P. Chineză, Nepal, India, Bhutan şi Pakistan.

Numele acestor munţi vine din sanskrită — „him" însemnînd „zăpadă", iar „aalaya" — „casă", „locuinţă" ceea ce s-ar putea traduce „locuinţa (domeniul) zăpezilor".

Pentru a înţelege mai bine măreţia Munţilor Himalaya este suficient, cred, să arăt că baza lor porneşte de acolo de unde se termină Munţii Alpi. În întregul masiv muntos al Himalayei există 14 vîrfuri înalte de peste 8 000 m (9 aflîndu-se pe teritoriul Nepalului). Dintre acestea, cel mai înalt este vîrful Everest, situat la frontiera dintre Nepal şi R.P. Chineză. În majoritatea ţărilor i se spune Everest. În limba nepaleză acest vîrf este cunoscut ca „Sagarmatha", ceea ce înseamnă „vîrful cerurilor". Populaţia sherpa îi spune însă „Chomulungma", adică „Zeiţa-mamă a lumii". Indiferent, însă, sub ce nume este cunoscut, acest cel mai înalt punct de pe glob stîrneşte imaginaţia oricărui alpinist — începător sau nu — dedicat acestui sport care cere atît de multe aptitudini — pe primul plan aflîndu-se curajul, rezistenţa fizică, priceperea. Şi mai cere un echipament adecvat, multifuncţional.

Despre această „creaţie unică a naturii" s-a vorbit şi s-a scris mult. S-a menţionat că ar exista şi anumite „taine", că ar avea nişte „secrete". Hinduşii şi budiştii au considerat masivul Himalaya ca fiind cel mai bun loc de meditaţie. Personal nu cred în asemenea supoziţii sau în cine ştie ce „virtuţi" speciale ale Himalayei, deşi chiar şi în zilele noastre mulţi locuitori din vecinătate efectuează îndelungate şi obositoare călătorii pe munte crezînd că atunci cînd se întorc acasă au mintea mai clară. Din propria-mi experienţă pot afirmă că orice călătorie pe munte, pe oricare munte, îţi provoacă aceeaşi stare, îţi alimentează aceleaşi simţăminte.

Pe latura sudică a vîrfului Everest trăieşte o populaţie de origine tibetană numită „sherpa". Despre aceşti oameni, uitaţi de lume atîta amar de vreme, a început să se vorbească nu de mult. Cel mai cunoscut dintre fiii sherpa-şilor a fost Tenzing Norgay Sherpa, cel care, împreună cu neozeelandezul Edmund Hillary, la 29 mai 1953, au izbutit să cucerească vîrful Everest. Erau primii oameni care atingeau înălţimea ameţitoare de 8 848 m. De atunci mai mulţi sherpa au reuşit să ajungă pe Everest. Unul din ei, Sundare Sherpa, în vîrstă de 28 de ani, originar din Pangboche, localitate de lîngă Namche Bazaar, situată la 4 000 m înălţime, deţine recordul: a urcat pînă acum de patru ori pe Everest.

De obicei, în presa internaţională se arată că sherpa-şii sînt nişte oameni care poartă în rucsacul de pe spatele lor cele necesare alpiniştilor străini pentru escaladarea vîrfurilor masivului Himalaya. Această imagine nu corespunde, însă, realităţii. Sherpa-şii nu sînt „hamali de povară". Adaptaţi natural la înălţimi (ei îşi trăiesc viaţa acolo unde alpiniştii amatori au nevoie să poarte masca de oxigen), sherpa-şii sînt ghizi şi ajutoare indispensabile ale alpiniştilor şi turiştilor care se încumetă să efectueze expediţii în Himalaya. Industria turismului a adus multor sherpa o creştere a standardului de viaţă. Dar majoritatea locuitorilor acelor meleaguri se ocupă cu agricultura şi creşterea animalelor. Alţi sherpa au devenit profesori, doctori, funcţionari. Cîţiva sînt membri ai parlamentului nepalez.

Adevărul este că serviciile turistice nepaleze recrutează ghizi şi alpinişti nu numai din rîndul populaţiei sherpa. Deosebit de capabili s-au dovedit şi cei din populaţia Tamang şi Gurung, de asemenea, locuitori ai zonelor din masivul Himalaya.

La 8 mai 1986, la Darjiling, a încetat din viaţă Tenzing Norgay Sherpa, în vîrstă de 72 de ani. Împreună cu neozeelandezul Edmund Hillary, el a ajuns pe Everest în 1952. Pentru această ispravă lui Hillary i s-a acordat titlul de „sir". Tenzing a rămas toată viaţa un om modest. Niciodată n-a vorbit despre el, despre marea lor reuşită, la care şi-a adus o contribuţie preţioasă, fiind cel care cunoştea mai bine decît oricare membru al expediţiei potecile de munte. Tocmai de aceea Edmund Hillary avea să afirme despre sherpa Tenzing că a fost „cel mai mare alpinist al perioadei postbelice".

Traducere de
Iulia Cojocariu-Plopeanu

Pe urmele lui YETI

Singurul lucru care se cunoaşte este că se ascunde în văile înalte, înzăpezite din munţii Himalaya. Nepalezii îl numesc „Yeti" sau „înspăimîntătorul om al zăpezilor". Cei care l-au zărit spun că măsoară 3 m, că este acoperit cu păr negru sau brun, are capul conic şi este dotat cu o asemenea forţă încît poate ca dintr-o lovitură să omoare un bou. Un miliardar american, Tom Slick, în urma unui pariu cu un prieten neîncrezător, a organizat o expediţie pentru a captura monstrul. După unii savanţi, Yeti ar fi veriga care lipseşte între maimuţă şi om. Exploratorii s-au angajat să-l aducă viu, după imobilizarea lui cu ajutorul unei săgeţi cu curara trasă dintr-o arabelă specială. Au ajuns la valea pierdută la 500 metri altitudine, unde animalul a fost văzut ultima oară de către doi copii. Aşteptînd în cort, americanii nu au ieşit suficient de repede şi nu au mai găsit decît urmele unui picior uriaş. Yeti nepalez corespunde în zoologia mitică monstrului din Loch Ness.

După săptămîni de pîndă, exploratorii americani descoperă într-o dimineaţă urmele pasului gigantic al lui Yeti, la cîţiva metri de cortul lor. El măsoară 30 cm lungime şi se distinge urma degetului mare. Omul zăpezilor a dispărut în noapte, înainte de a fi observat de către membrii expediţiei, însă aceştia au auzit foarte aproape un suflu aspru şi şuierător şi apoi, în depărtare, un strigăt sfîşietor.

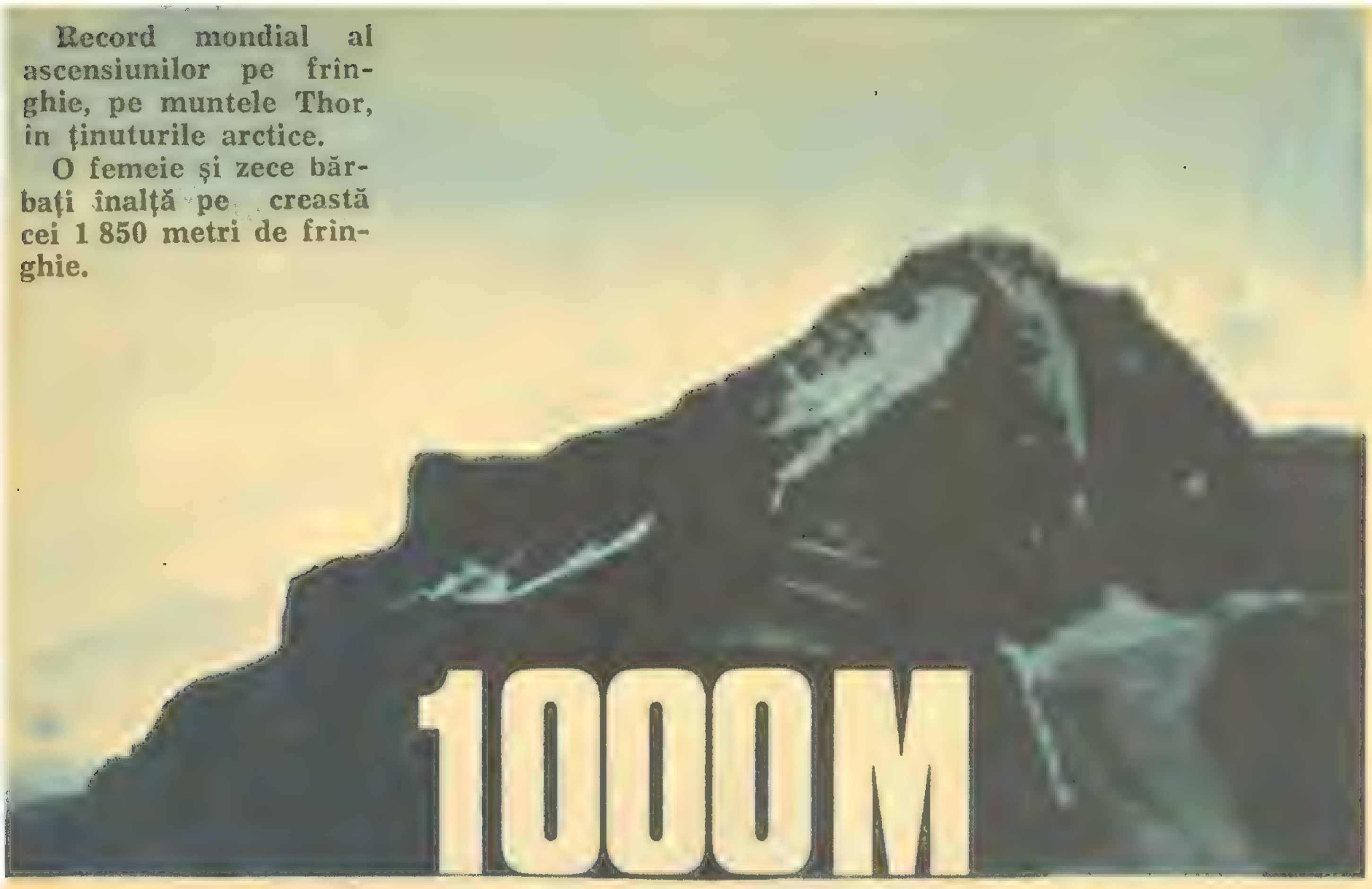

Record mondial al ascensiunilor pe frînghie, pe muntele Thor, în ţinuturile arctice.

O femeie şi zece bărbaţi înalţă pe creastă cei 1 850 metri de frînghie.

1000M LA CAPĂTUL UNUI FIR

După ce s-au scos cei trei saci de dormit, se scoate frînghia care era pliată într-o ladă uriaşă, şi se desfăşoară înainte de a fi lansată în gol.

Jim Youmans îşi prinde centura înainte de coborîre.

Cinci ore de ascensiune cu forţa braţelor, realizată de Jim şi Cathy.

Acesta este urcuşul. Cathy Perrodin şi Dan Twilley, ale căror echipamente împiedică urcarea, bat, centimetru cu centimetru, imposibilul lor record.

Este cel mai înalt perete stîncos din lume. Muntele Thor din insula Baffin, în extremitatea nordică a Canadei, prezintă un versant vertical neted, de 900 metri, şlefuit de un gheţar. Cu mulţi ani în urmă, Steve Holmes, din Atlanta (Giorgia), a jurat să-l escaladeze pe o frînghie. Pentru aceasta a avut nevoie de cel mai lung cablu din lume. Întreprinderea Pigeon Mountains din Lafayette i-a fabricat un cablu unic, de 1850 metri lungime, cîntărind 175 kg. La 17 iulie 1983 ora 3 dimineaţa, într-o interminabilă zi polară, imensul fir a fost desfăşurat de-a lungul peretelui. Capătul firului se balansa vertiginos.

Pentru a-şi pregăti atingerea acestui record, a fost necesar ca în prealabil să se ridice pe creasta muntelui imensul rulou de frînghie. Sosită în zona respectivă la 2 iulie, prima echipă a fost blocată timp de zece zile datorită ceţii. În sfîrşit, la 13 iulie, dimineaţa, 11 persoane au început ascensiunea pe versantul estic, cel mai accesibil. Din cauza zăpezii îngheţate în care se afundau, alpiniştii aveau picioarele amorţite, pe punctul de a-şi pierde complet sensibilitatea. Ploaia acţionase asupra stabilităţii terenului.

Bucăţi de rocă se desprindeau sub ochii lor la cea mai mică apăsare şi erau ameninţaţi de riscul unei avalanşe. Ascunse sub zăpadă, îi ameninţau o mulţime de prăpăstii. Escaladarea a durat patru zile. În sfîrşit, la 17 iulie, ora 3 dimineaţa, sub un cer perfect limpede, frînghia agăţată de un piton a putut fi lansată în gol, de-a lungul peretelui, avînd fixate la capăt blocuri de rocă, pentru a-i împiedica balansul provocat de vînt. Privită de sus, tabăra apărea ca un punct de culoare contrastantă cu tonalitatea bleu-verde a fiordului Pangnirturg, unde se aduseseră materialele cu ajutorul caiacelor. Acolo a început, odată cu primul plonjon al lui Dan Twilley, cucerirea unui record paradoxal, care constă întîi în coborîrea de pe o culme şi apoi în urcarea în acelaşi fel, faţă în faţă cu inexpugnabila stîncă de granit.

Coborîrea în abis n-a durat decît 25 de minute. Pentru a evita încălzirea frînghiei, alpiniştii au pus piedici mecanice care să frîneze coborîrea. De-a lungul peretelui stîncos al muntelui Thor, oamenii suspendaţi în aer nu păreau mai mari decît o muscă pe faţada unui imobil. Imediat după sosirea la baza stîncii, prima echipă, formată din doi oameni, a început călătoria în sens invers. Graţie unor antrenamente de luni de zile, efectuate pe un turn înalt de 120 m în Atlanta, şi cu ajutorul unor dispozitive care se blocau pe coardă pe măsură ce avansau, Cathy Perrodin şi Jim Youmans au atins piscul după cinci ore de strădanii. În orele care au urmat, sub un cer rămas senin ca prin minune, membrii echipei au strîns pe o rolă firul interminabil. După acest record, n-au putut rezista plăcerii de a împărţi în unsprezece părţi cea mai lungă frînghie din lume.

Traducere şi adaptare
Maria Clujeanu

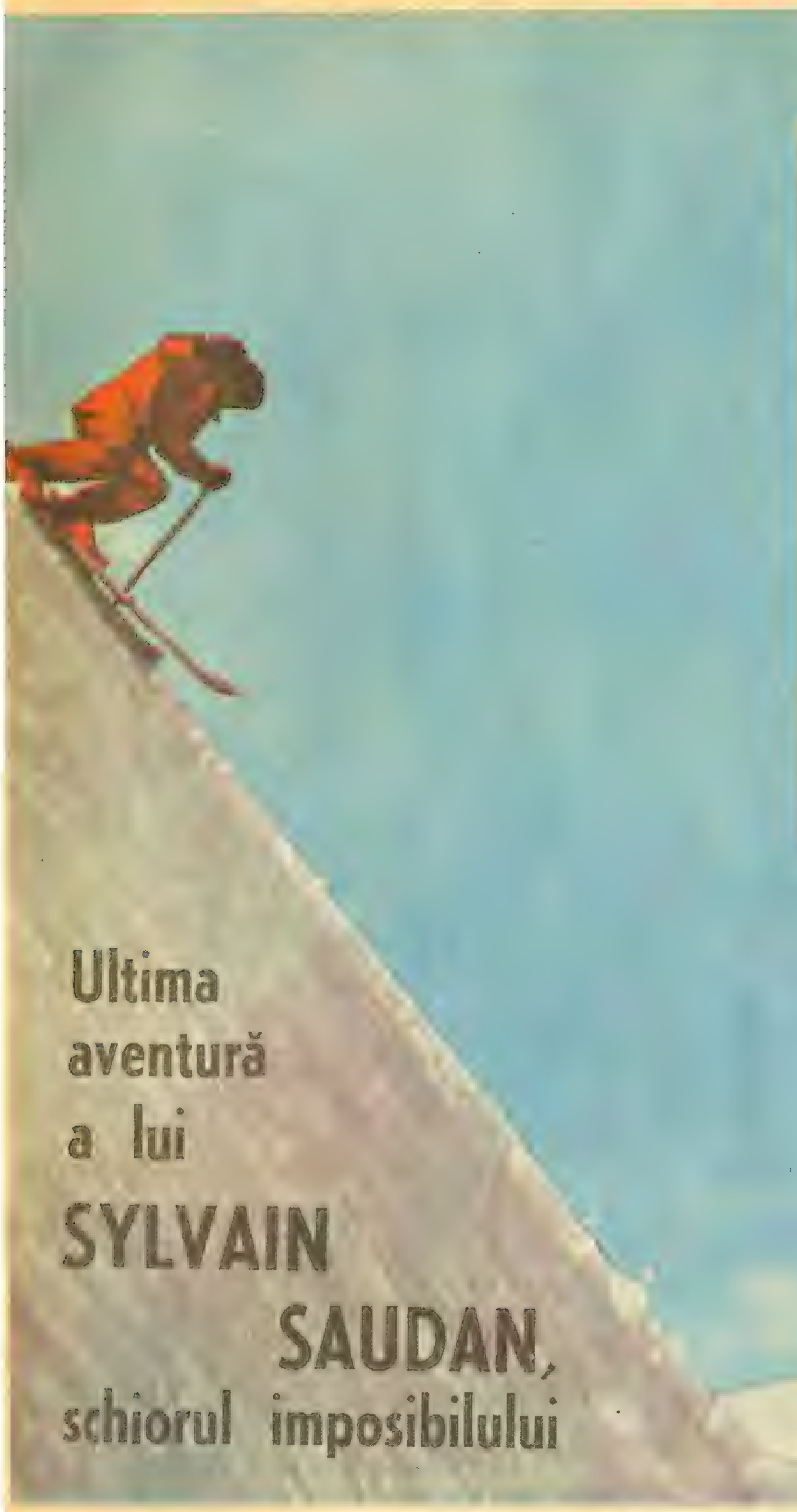

Schiorul elvețian Sylvain Saudan, 44 ani, cuceritor al munților Himalaya.

Ultima aventură a lui SYLVAIN SAUDAN, schiorul imposibilului

3 000 de viraje pe o pantă de 50 grade a Hidden Peak-ului. Această fotografie, realizată de Felix Oppenheim, fotograful suedez al expediției, la cca. 7 000 metri altitudine, înfățișează panta vertiginoasă a Hidden Peak-ului. Pentru a coborî pe schiuri, Sylvain Saudan este nevoit să frîneze, executînd peste trei mii de viraje. Orice greșeală înseamnă moartea.

Prin Sylvain Saudan, Himalaya cunoaște un nou record : prima coborîre pe schi de la 8 000 de metri ! O expediție care a fost pregătită mai bine de trei ani. În mai 1979, Sylvain atacase la Daulaghiri, un alt lanț muntos din Himalaya, în Nepal, care culminează tot cu o altitudine de 8 000 metri. Au fost surprinși de o avalanșă la 400 de metri de vîrf. Era miezul nopții. S-au repezit la adăpostul precar pe care îl oferea o stîncă. Dar trei oameni lipseau de la apel : Jean-Louis Sabarly în vîrstă de 30 de ani, Eric Poumailloux, 27 ani și Pemba, un sherpaș de altitudine, care au fost surprinși de rafale agățați de o coardă fixă. Supraviețuitorii au petrecut două nopți și două zile luptînd cu frigul (minus 30°), Sylvain avea miinile degerate ; lui Marie-Josée Valençot, partenera sa, i s-a amputat un deget de la piciorul drept ; lui Jean-Pierre Ollagnier, ghid la Chamonix, trei degete de la mîna dreaptă.

Trei ani mai tîrziu, la 27 iulie 1982, urmau să cucerească împreună Hidden Peak (8 068 m), un alt vîrf din Himalaya, în Pakistan, după o ascensiune de 35 de zile. Și Sylvain a reușit să coboare pe pe pisc cei 3 000 metri pînă la tabăra de bază, în nouă ore.

Saudan, un elvețian în vîrstă de 44 ani, a intrat în „cartea recordurilor“ cînd a sfidat Mackinley, cel mai înalt vîrf din America de Nord, în Alaska, coborînd pe un versant denivelat, pe o distanță de 4 000 metri. Marie-Josée era acolo. Ea a fost alături de Sylvain și în 1977 în Cașmir, pe vîrful Nunkun (7 000 m), situat tot în Himalaya la circa 50 km de Hidden Peak. Marie-Josée a debutat la 23 de ani pe pantele din Aconcagua. Astăzi este, la cei 8 068 metri, „franțuzoaica cea mai înaltă din lume“. Împreună cu Mohamed Ali, primul sherpaș de altitudine care a atins o asemenea culme, au rămas timp de o oră, în timp ce vîntul înghețat le biciuia fața, fascinați de grandioasa priveliște pe care le-o ofereau munții Himalaya. Terra era sub privirile lor. Puteau, în sfîrșit, să-și savureze revanșa pentru Daulaghiri. Sylvain, care își dorise acest succes simbolic, a ales un alt versant, deoarece, spunea el, „nu trebuie să te încăpățînezi, nu te răzbuni pe munte. Muntele sfîrșește întotdeauna prin a cîștiga“. Și-a dat drumul. Singur. O mie de metri mai jos, a scăpat ca prin minune de o moarte sigură ; într-un moment de sprijin, s-au desprins două bucăți de zăpadă de sub schiuri. A fost un miracol că a scăpat. Vă prezentăm în culori această coborîre a schiorului imposibilului. Este mai mult decît o aventură. Este un act de curaj.

240 DE SHERPAȘI — 35 DE ZILE PENTRU A AJUNGE PE PISC

Aceste fotografii arată figuranții fără care Sylvain Saudan nu și-ar fi putut duce la bun sfîrșit capodopera. Expediția, plecată de la Dasso, la 200 km de frontiera chineză, a pornit asaltul asupra Hidden Peak, la 23 iunie. Este o caravană multicoloră formată din 240 de hamali (cărăuși). Fiecare din ei poartă o încărcătură regulamentară de 25 kg, cu excepția a 15 sherpași de altitudine care nu-și cară decît echipamentul personal. Un ofițer din armata pakistaneză supraveghează marșul echipei. Aceasta este comandată de un

„sindar“, un fel de agent de legătură. Pentru a ajunge la instalarea taberei de bază (la 5 200 metri) le trebuie zece zile. Și încă douăzeci și cinci de zile pentru a ajunge pe culme (8 068 metri). Fiecare duce o rație zilnică de 250 g orez, 250 g zahăr, ceai, linte și 1 kg de făină ; pentru aceastea primește o indemnizație zilnică de 60 rupii (40 franci francezi) și cîte zece țigări.

SINGUR, ÎNTR-O ULUITOARE COBORÎRE DE 9 ORE

La 27 iulie, orele 17, Sylvain Saudan se lansează, singur, în coborîrea de pe culme. Cu 3 000 de metri mai jos, pe ghețarul Baltoro, se află instalată tabăra de bază. În prima zi coboară 700 m. Se face tîrziu. Peste două ore este nevoit să doarmă în bivuac. Niciodată pînă atunci, în toată cariera sa, nu a mai întîlnit o asemenea zăpadă : gheață pe vîrf și drumul presărat cu plăci de gheață avînd înfățișarea și consistența unor cioburi de sticlă.

Condițiile climaterice nefavorabile din această zonă a munților Himalaya nu au permis soarelui să transforme gheața în zăpadă. Riscul declanșării unei avalanșe constituie o permanentă amenințare. Fiecare gest reclamă o vigilență deosebită, cu atît mai mult cu cît gerul diminuează reflexele. După o noapte în care a dormit prost, datorită aerului rarefiat, temperaturii scăzute (minus 30°), pericolelor permanente și tensiunii nervoase, Sylvain Saudan se avîntă din nou pe panta abruptă. Îi vor trebui șapte ore ca să ajungă la obiectiv. În total nouă ore. O „premieră absolută“ pe schi la 8 000 m altitudine.

Pe drumul spre tabără, cu coloana de sherpa, pe cel mai lung ghețar din lume: Baltoro (80 km).

★

La orizont munții Karakorum, din Himalaya. Mai jos, la stînga, Sylvain Saudan pregătit de start.

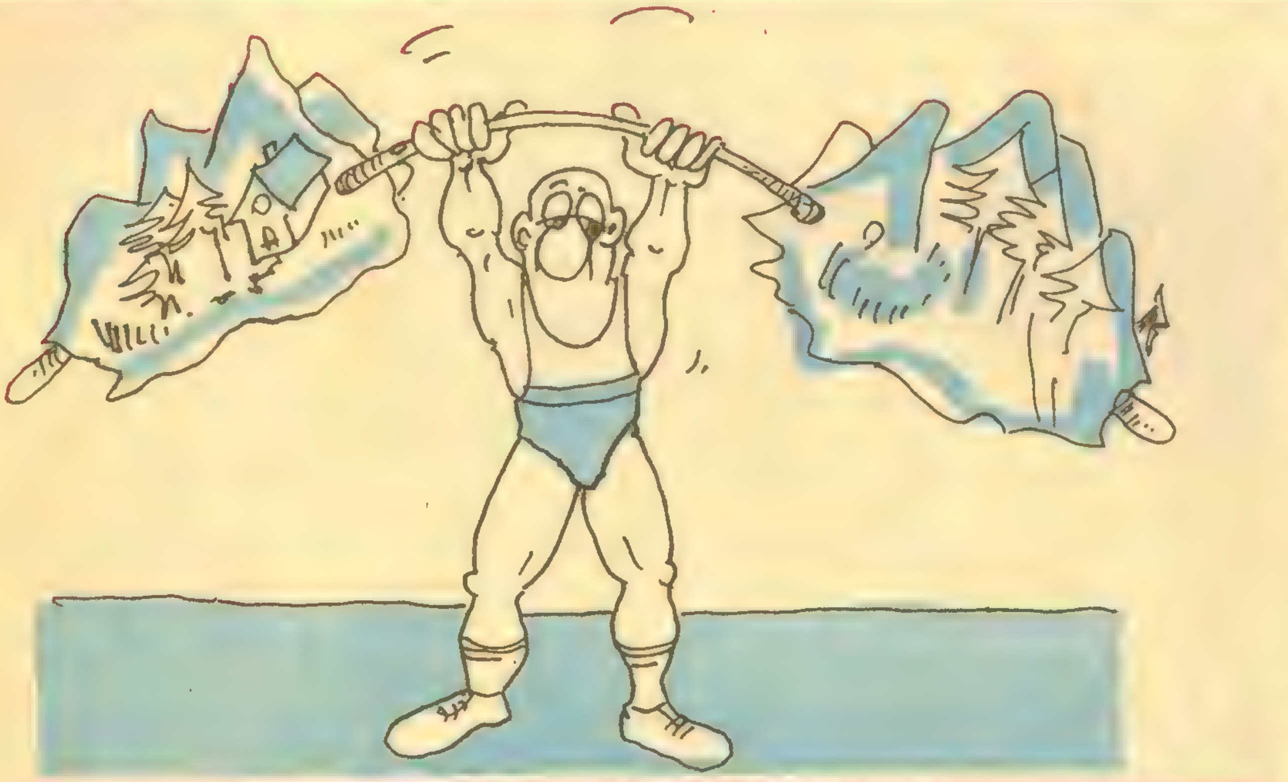

Ceaiul între legendă și adevăr

Ceaiul, care își are obîrșia în China și Japonia, a cucerit în secolul trecut întreaga Europă din Rusia pînă în Marea Britanie. Nouă, europenilor, cînd sorbim o ceașcă de ceai bun pentru a ne întrema, rareori ne trece prin cap că ținem în mînă o băutură misterioasă avînd o istorie multiseculară. Nu se știe cu precizie de cînd există obiceiul de a bea ceai. Legenda povestește că în India a trăit cîndva un prinț pe nume Darma care, devenind ascet, a plecat în pelerinaj pentru a răspîndi budismul pe drumurile care duceau spre China. El a jurat că nu va mai dormi niciodată. Dar într-o bună zi, în timp ce medita, a adormit. Cînd s-a trezit fu cuprins de rușine și hotărî ca pentru a evita pe viitor o astfel de întîmplare să-și taie pleoapele și să le îngroape.

A trecut multă vreme pînă cînd Darma trecînd din nou prin apropierea locului unde se automutilase a observat un arbust necunoscut. A rupt cîteva frunzulițe, le-a mestecat și a observat că somnul îi dispare și mintea i-a devenit mai clară. A luat apoi semințele miraculosului arbust și astfel a început cariera ceaiului.

Există o multitudine de arome de ceai din care se pot prepara diverse esențe. La început, ceaiul a fost considerat doctorie, dar el a devenit cu repeziciune un obicei cotidian al locuitorilor Orientului. În secolul al VIII î.e.n. ceaiul apare în China. Acolo acesta devine simbolul rigorii, al forței și al voinței — trei caracteristici ale naturii chinezilor. Despre „elixirul nemuririi“ se vorbește în scrierile chineze din sec. I î.e.n. Primul tratat despre ceai este opera unui poet din epoca Tang, Lu Yu, care după moarte a fost denumit „bardul ceaiului“.

Japonezii au creat cu cinci secole în urmă un adevărat cult al ceaiului, care urmărea să ferească această băutură de banalitatea folosirii cotidiene. Ceremonia băutului ceaiului constituie un ritual complicat și rafinat și este una din căile de atingere a zen-ului. Nu este deci vorba despre întîlniri de societate ca în Europa.

În China ceremonialul ceaiului este o parte componentă a filozofiei taoiste în conformitate cu care fiecare mișcare trebuie să exprime elogiul vieții și să fie o capodoperă a formei ca și cum ar fi primul dar, în același timp, și ultimul gest. Pentru îndeplinirea ritualului se cere ca obiectele folosite să fie cît mai frumoase, ca gesturile să păstreze o formă corespunzătoare, iar participanții să aibă o stare de armonie internă.

Poetul Lu Yu considera că ceaiul are calitatea de a ne reda forța vitală primară. El nu este, deci, numai un leac împotriva somnului dar, în egală măsură, un mijloc care-l ajută pe om să-și recapete vitalitatea. Ceainăriile înființate în secolul XIII sînt și astăzi importante locuri de întîlnire a oamenilor, mai ales în Șanhai.

Prin Persia și Rusia cultura ceaiului a ajuns în Europa. Ceaiul a devenit o băutură populară mai ales în Rusia și Anglia, iar originea lui nobilă nu a fost uitată, ca de altfel și ritualul estetic și filozofia de care este legat. Acest fenomen care este în egală măsură cultural cît și o componentă a vieții cotidiene și-a găsit un larg ecou în literatură. Ritualul ceaiului ajuns în Europa a luat diferite forme în diferite țări — de la englezescul five o'clock tea pînă la cunoscutul samovar rusesc.

Poetul chinez Lo Tung a scris: „Prima ceașcă de ceai îmi stropește gura și gîtul. A doua îmi îndepărtează somnolența. A treia pătrunde în măruntaie și naște sute de gînduri. A patra îndepărtează din mine toate relele. La a cincea ceașcă mă simt purificat. A șasea mă duce în regatul nemuritorilor. A șaptea, oh, a șaptea ! Aceasta n-o mai pot bea“.

Vasile Matei

AGENȚIA B.T.T. ALBA VĂ PROPUNE...

ALBA IULIA — POARTA CETĂȚII

CHEILE RÎMEȚI

Aflat în centrul României, județul Alba se impune în peisajul turistic prin locuri unice în cadrul patrimoniului natural, istoric și de artă. Mai deține și particularitatea de a fi fost, din timpurile cele mai vechi, focar al vieții social-politice a țării, de a fi găzduit de-a lungul secolelor evenimente capitale din tumultuoasa epopee a românilor animați de visul unirii și al libertății.

Acest ținut situat în inima Daciei (care din 106 e.n. a intrat în stăpînirea romană) a rămas dintotdeauna al românilor, trup din trupul țării unite pentru prima dată de Mihai Viteazul în 1600, pămînt stropit cu sînge de iobag în vremea lui Gheorghe Doja, cutreierat de duhul lui Horea și bătut pas cu pas de Craiul munților, Avram Iancu.

Meleagurile Albei intră sub semnul unei noi istorii în ultimile decenii. Printre întreprinderile industriale amintim pe cele de industrializarea lemnului din Cîmpeni, Blaj, Întreprinderea de prefabricate din beton de la Aiud, întreprinderea „Porțelanul“ din Alba Iulia, Combinatul de produse sodice de la Ocna Mureș etc. Un loc important în agricultura județului îl ocupă viticultura, vinurile din podgoriile Alba Iulia, Blaj, Jidvei, Valea Lungă sînt foarte cunoscute.

După o foarte pe scurt prezentare a județului, Agenția BTT Alba vă propune următorul traseu : Alba Iulia—Zlatna—Abrud—Cîmpeni—Avram Iancu.

Alba Iulia este așezată în culoarul larg al Mureșului, la confluența cu Ampoiul și la contactul dintre podișul Transilvaniei și Munții Apuseni, la poalele munților Metaliferi, la o altitudine de 230 m.

Dintre obiectivele turistice se desprind **Cetatea Alba Carolina** construită între anii 1714—1738. Ea a fost concepută în sistem Vauban și se întinde pe o suprafață de 70 ha. Este cea mai mare și ultima fortificație de acest fel din Transilvania. Din cele patru porți inițiale, azi se mai păstrează trei.

În incinta cetății se află principalele monumente ale orașului : **Muzeul Unirii** (întemeiat în anul 1877, fiind unul din cele mai vechi și mai bogate muzee din Transilvania. Clădirea care adăpostește muzeul are un aspect de cetate și este decorată cu elemente arhitectonice în stiluri baroc și Renaștere) ;

Sala Unirii (clădirea unde se află această sală a fost ridicată în anul 1898. Aici s-au adunat la 1 Decembrie 1918 cei 1228 deputați reprezentînd toate clasele, profesiunile din Transilvania, și au semnat actul Unirii Transilvaniei cu România. Picturile din interiorul sălii reprezintă o seamă de figuri istorice : Traian, Iancu de Hunedoara, Matei Corvin, Andrei Șaguna etc.) ; Biblioteca documentară Batthyaneum, unde se află circa 60 000 de volume. Cea mai importantă colecție o reprezintă cele 1 230 manuscrise, codexuri, printre care și „Codex burgund“ ; **Statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul,** care a fost dezvelită în anul 1968, cu ocazia aniversării semicentenarului Unirii Transilvaniei cu România, ca un simbol al unității neamului nostru. Ea reprezintă pe marele voievod intrînd triumfal în Alba Iulia.

Părăsind, prin nord-vestul orașului. Alba Iulia, turistul va trece prin comuna **Șard,** amintită în documente din anul 1283 și care în secolul al XVII-lea, era denumită „oraș cîmpenesc“, întrucît devenise reședința de vară a principilor Transilvaniei. Ea este cunoscută pentru calitatea vinurilor sale, amintite și în „Geografia marelui Principat al Ardealului“ scrisă de Karl Gottlieb de Winisch în anul 1790.

Trecînd prin comunele **Meteș** (pe teritoriul ei aflîndu-se o rezervație de calcare fosilifere) și **Feneș,** se ajunge în orașul **Zlatna,** situat în Munții Apuseni, pe Valea Ampoiului. Este o străveche așezare, cu un trecut istoric bogat. În timpul romanilor Zlatna se numea Ampelum. La gimnaziul din localitate a studiat Avram Iancu. Aici în anul 1838 s-a folosit prima mașină cu aburi din Transilvania. Azi sînt dezvoltate exploatările auroargentifere și industria chimico-metalurgică.

Continuînd drumul ajungem în orașul **Abrud,** situat în Munții Apuseni, cunoscut încă de pe timpul romanilor pentru bogatele zăcăminte aurifere. Aici s-au găsit multe vestigii romane, printre care și table cerate. Orașul a fost unul din centrele răscoalei din 1784 condusă de Horia, Cloșca și Crișan și ale mișcării revoluționare din 1848.

În sfîrșit în centrul Țării Moților, se află orașul **Cîmpeni,** situat pe malul stîng al Arieșului și menționat documentar în 1565. În mai 1782 aici s-a produs o revoltă a țăranilor iar în timpul răscoalei de la 1784 orașul a fost ocupat de cetele lui Horea și a constituit ultimul punct de rezistență al răsculaților. Tot la Cîmpeni, în 1848, Avram Iancu și-a stabilit cartierul general.

Dintre obiectivele turistice se remarcă beciul de unde au fost scoase în stradă și zdrobite butoaiele cu mied și vinars, la 14 august 1780 ; statuia ecvestră a lui Avram Iancu ; clădiri moțești vechi de cca 200 de ani.

În împrejurimi pot fi vizitate satul **Ponorel,** unde se află Dealul melcilor, rezervație fosiliferă ; comunele **Roșia Montană** (pe teritoriul căreia se află Detunatele, monument al naturii) ; localitatea **Avram Iancu** (muzeul memorial „Avram Iancu“ organizat în casa natală) ; platoul „Găina“ unde se organizează anual „Tîrgul de fete“ ș.a.

Emilia Floriș

Suspendat
la capătul unei frînghii
de 100 de metri, un om
se balansează
între două poduri
cu o viteză de 140 km/h

UN TARZAN AL ALPILOR

A fost un vis, a devenit o obsesie, apoi o realitate. René Ghilini a dat frîu liber fanteziei și a desenat în aer la capătul unei frînghii lungă de 100 de metri cea mai uluitoare traiectorie pe care a reușit să o facă vreun om pînă în prezent. Au rămas în urmă recordurile lui Tarzan cu lianele și baobabii lui. Încercarea, care nu a avut alt scop decît satisfacerea propriei sale plăceri, a avut loc la zece kilometri de Annecy, mai jos de rîul La Caillé. Două poduri, unul vechi și unul nou, la o distanță de 70 metri și o prăpastie de 167 metri i-au servit drept cadru de acțiune. Frînghia a fost fixată de cablurile de oțel ale vechiului viaduct și cealaltă extremitate a fost ridicată peste parapetul celui de-al doilea pod și legată de centura de alpinist a îndrăznețului René Ghilini, înainte de a se lansa în fabulosul său zbor. Jandarmii au sosit prea tîrziu pentru a-l putea opri pe vagabondul vidului.

Frînghia la început nu este întinsă. Primii douăzeci de metri sînt cădere liberă. Accelerația îi biciuiește obrajii și un nor negru îi întunecă privirea. Suspendat la capătul firului, trece pe sub arcada vechiului pod cu o viteză de 140 km/oră și se înalță pe partea cealaltă a podului la 45°. După trei balansări, acest du-te-vino se oprește. Nu-i mai rămîne decît să urce pe frînghia pe care o transformă în scară. Tarzanul din La Caillé trebuie să acționeze repede pentru a nu fi reperat de patronul Barului Celor Două Poduri, permanent vigilent datorită disperaților acestei regiuni care vin să se arunce de pe parapet. René Ghilini are timp să urce și să repete acțiunea de șase ori, înainte de a sosi jandarmii. Pentru plăcerea lui. La 28 de ani, Ghilini totalizează cinci expediții în Himalaya. În 1976 a zburat cu un deltaplan de pe vîrful Huascaran din Peru, la 6 768 m altitudine. Este autorul unei cărți în care își descrie vertiginoasele aventuri, cu titlul „Vagabondul vidului". Fiul lui, Arthur, își dă drumul deja de pe acoperișul garajului, de la 3 metri înălțime. Nu are decît treisprezece ani.

Elin Iara

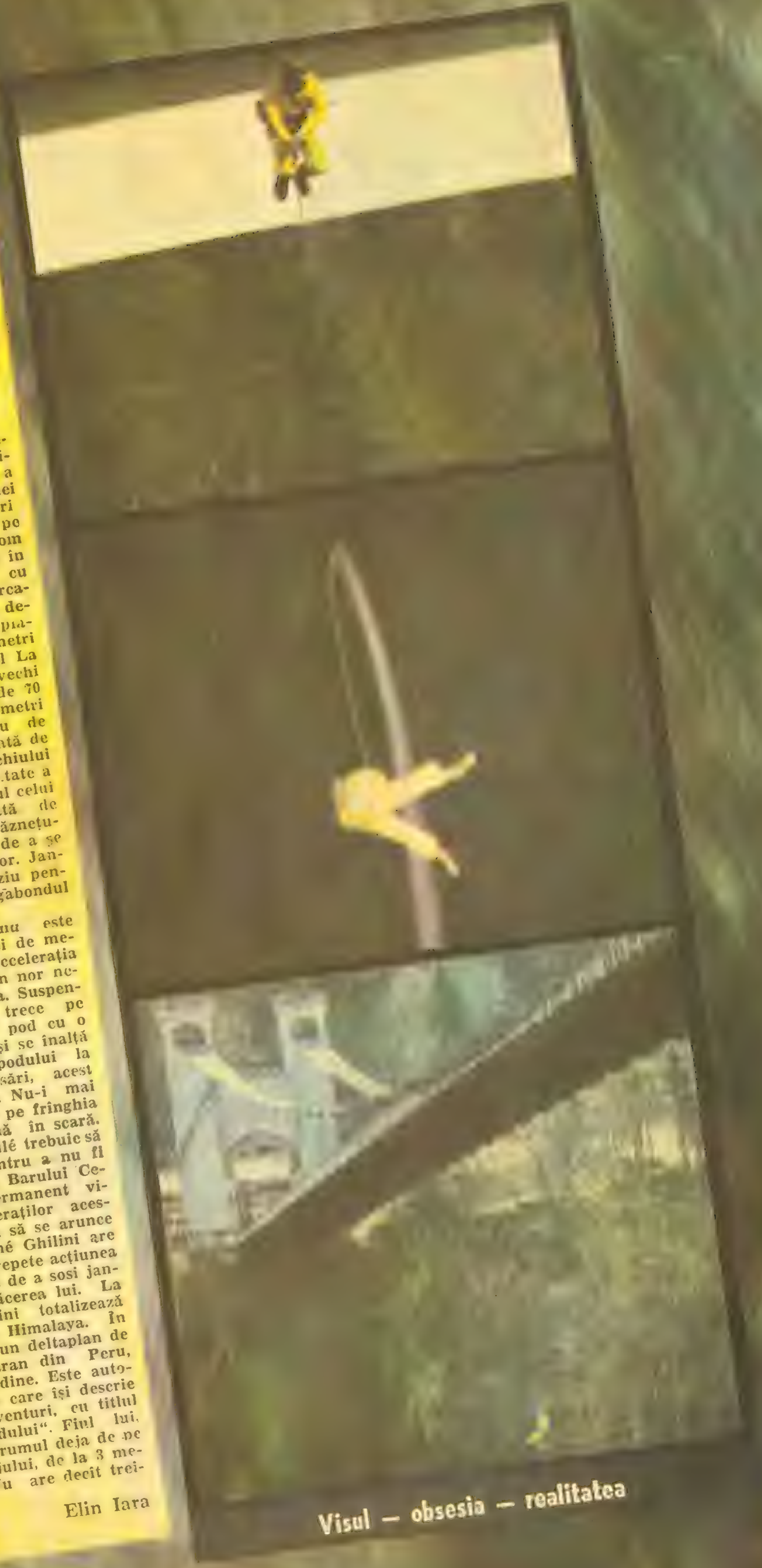

Visul — obsesia — realitatea

46
47
48
49
50
51
3
3
0
5
8
5
0

CUNOAŞTERE, CULTURĂ, CIVILIZAŢIE

PRIN AGENŢIILE JUDEŢENE DE TURISM PENTRU TINERET

AGENŢIA MARAMUREŞ

Minunatele meleaguri ale patriei noastre, locurile şi monumentele istorice care evidenţiază existenţa milenară a fiinţei noastre, bogăţia şi frumuseţea tradiţiilor culturale şi marile edificări ale construcţiei socialiste constituie factorii determinanţi ai dezvoltării şi perfecţionării turismului civilizat în ţara noastră.

Drumeţind pe cărările scumpei noastre ţări orice călător se convinge de frumuseţea plaiului românesc, ajunge să cunoască pagini vii din marea epopee a istoriei românilor, care au luptat şi trăit, veacuri în urmă, pe teritoriul vechii Dacii şi care, prin hărnicia lor, au lăsat generaţiilor viitoare o inestimabilă moştenire, un bogat tezaur de cultură şi artă.

În cadrul turismului naţional, colţul de nord al ţării — Maramureşul, se înscrie cu o peisagistică deosebită, păstrîndu-şi nealterate considerabile zone geografice şi, mai mult ca orice, gradul înalt de originalitate şi autenticitate a datinilor şi obiceiurilor locale.

Turiştii care vizitează Maramureşul sînt atraşi de frumuseţea staţiunilor de odihnă „Izvoarele“, Borşa, de locurile de agrement „Stejarul“, „Două veveriţe“, atîtea altele. În Săpînţa, un punct de o deosebită atracţie îl reprezintă „Cimitirul vesel“, o neîntrecută operă de artă populară. Pe văile Marei, Izei, Vişeului, Lăpuşului, în satele din Codru şi Chioar sînt păstrate şi materializate în tradiţii, datini şi obiceiuri, adevărate giuvaere ale cugetului, simţirii şi meşteşugului oamenilor de pe aceste frumoase meleaguri. La dălţuirea lemnului, în modelarea lutului, în ţesături, în potrivirea vorbelor şi însăilarea melodioasă a sunetelor, maramureşeanul a pus din viaţă tot ce are mai frumos, mai demn, mai omenesc.

Cei care străbat ţinutul Maramureşului vor putea admira frumuseţi fără pereche, codri nesfîrşiţi şi ape repezi, lacuri glaciale şi piscuri vulcanice cu şesuri dulci, măiestrit lucrate de mîna harnicilor gospodari maramureşeni.

Drumeţul care-şi va purta paşii prin cele patru „ţări“ ale judeţului (Chioar, Codru, Lăpuş, Maramureş) va întîlni satele maramureşene care încîntă prin neîntrecuta arhitectură populară, în cadrul căreia la loc de frunte se situează cioplitul bîrnelor din stejar pentru construcţia caselor, biserica cu turla ei ameţitoare şi monumentala poartă de lemn, încrustată de cei mai desăvîrşiţi artişti populari, toate acestea constituind un adevărat Pantheon al artei populare româneşti. La acestea se adaugă măreţia spectacolului oferit de portul popular maramureşean, care se impune printr-o specificitate deosebită, evidenţiată de ineditul coloristicii şi manierei de lucru.

Acestea sînt doar o mică parte din argumentele care ne-au îndreptat atenţia, de această dată, către Agenţia Maramureş a B.T.T. — o agenţie care-şi înscrie activitatea între vîrfuri de simţire şi faptă, într-un peisaj generos în care predomină munţii, cu frumoasa lor podoabă peisagistică...

BAZA DE TURISM PENTRU TINERET

ŞUIOR

Toate drumurile duc la... MUNTE!

Ceea ce reţine atenţia oricărui iubitor al turismului şi vizitator al judeţului este, în primul rînd, varietatea zonelor de relief, între care predomină lanţurile muntoase, splendide opere de artă ale naturii. Din discuţia pe care am purtat-o cu vicepreşedintele agenţiei, am revenit adesea asupra acestui subiect. Mai mult, din primele cuvinte am cerut interlocutorului nostru să ne facă o trecere în revistă a masivelor judeţului, ale căror creste tentează atît de mult pe iubitorii drumeţiilor, ai turismului, în general.

Şi iată ce am aflat : Munţii Gutîi reprezintă cel mai cunoscut şi vizitat masiv, favorizat de existenţa drumului naţional ce traversează muntele prin pasul cu acelaşi nume şi prin care se asigură acces pînă în inima lui. Ei fac parte din grupa nordică a munţilor vulcanici, care căptuşesc la vest Carpaţii Orientali. Se găsesc în întregime în judeţul Maramureş şi sînt străpunşi de o mulţime de filoane metalifere.

Rocile sînt reprezentate de diferite tipuri de andezit, deosebit de folositoare la construcţii. În urma acţiunii agenţilor externi, andezitul scos la suprafaţă se prezintă în forme interesante, ca nişte adevărate monumente ale naturii (Creasta Cocoşului, peretele de andezit din vestul Ignişului, Piatra Lucii pe Brezele, Piatra Bîlzului la Blidari, Piatra Şoimului sub vîrful Strîmba, coloanele uriaşe din Cheile Tătarului).

Munţii Gutîiului sînt mărginiţi de depresiunile Maramureşului, Oaşului şi Băii Mari, brăzdaţi de afluenţii direcţi sau indirecţi ai Tisei şi Someşului (Săpînţa, Mara, Săsarul cu Firiza, Cavnicul). Deosebit de pitoreşti sînt lacurile artificiale : Firiza, Bodi — Baia Sprie, Bodi — Ferneziu, Albastru — Baia Sprie, Nistru şi Izvoarele.

Activitatea vulcanică se evidenţiază prin vîrfurile ce s-au ridicat la peste 1 200 m : Vîrful Gutîiului (1 447 m), Vîrful Igniş (1 307 m), Vîrful Pleşca (1 291 m), Vîrful Breza (1 258 m), Vîrful Mogoşa (1 243 m), Vîrful Ţiganul (1 224 m), Vîrful Pietroasa (1 201 m).

Spinările rotunjite ale acestor munţi par ca un şirag de clăi de fîn, care nu sînt altceva decît rămăşiţele fostelor conuri vulcanice, măcinate de agenţii atmosferici. În această zonă creşte o bogată vegetaţie (iarba grasă) prin care se asigură condiţii optime dezvoltării păstoritului.

Deosebit de valoroase sînt pădurile de răşinoase şi foioase în care întîlnim o bogată faună ; cerbi, căprioare, urşi, vulpi, lupi, iepuri, veveriţe, mistreţi, rîşi. Apele Gutîiului sînt bogate în peşte, mai ales în păstrăvi.

O menţiune specială merită făcută asupra rezervaţiilor importante din această zonă : Creasta Cocoşului, formată din turnuri verticale, Rezervaţia fosilieră din Groapa Ghiuzbăii, Mlaştina Vlăschinescu din zona Izvoarele, în care întîlnim specii rare de vegetaţie, Mlaştina Poiana Brazilor, unică în ţară prin existenţa jnepenilor la cea mai joasă altitudine din Carpații românești (970 m); Tăul Brebilor sau Tăul Morărenilor, situat pe versantul nordic al Gutîiului, la care adăugăm cea mai nordică prezență din Europa a rezervației de castan comestibil de pe Dealul Florilor.

După o zi de intensă drumeție, turiștilor li se oferă posibilitatea unei depline reconfortări și recreeri la cabanele, complexele și punctele turistice, situate în locurile cele mai pitorești : Baza B.T.T. Șuior (620 m), Hanul lui Pintea Viteazul (989 m), Izvoarele (916 m), Pleșca (780 m), Usturoi (282 m).

Asaltul spre Masivul Gutîi se poate face pornind din orașele : Baia Mare (prin Ferneziu și Valea Neagră), Baia Sprie (prin terasa Gutîi) și Sighetu Marmației (prin cartierul Iapa).

Această „deschidere" ne-a oferit unul dintre cele mai puternice argumente în sprijinul afirmației interlocutorului nostru, aceea că **„în Maramureș, toate drumurile duc la munte !"** De aici și direcția imprimată discuției în interviul pe care-l consemnăm în continuare, avînd ca obiect acțiunile întreprinse în cadrul agenției, rezultatele obținute în timp...

Tradiție, aspirație spre culmi

— Prin ce este aparte, tovarășe vicepreședinte, agenția Maramureș a B.T.T., între celelalte agenții din țară ?

— Aș spune că prin bogăția deosebită a piesajului care ne oferă reale posibilități, facilități de realizare a unor acțiuni turistice „consistente", inedite, de largă audiență. Relieful predominant muntos al județului, străbătut de culmile Munților Maramureșului, Rodnei și ale Munților Oaș—Gutîi—Țibleș ; în nord, depresiunea Maramureșului, adevărată cetate naturală și în sud depresiunile Baia Mare și Lăpuș constituie un cadru ideal, apreciat ca atare de către iubitorii turismului pentru drumeție, pentru excursii, în decorul mirific al acestui colț de țară. Să adăugăm că, spre exemplu, zona Mogoșa—Șuior, unde se află de altfel și baza turistică pentru tineret, este bine reprezentată din punct de vedere al posibilităților de practicare a sporturilor, îndeosebi a celor de iarnă. Să nu uităm că la Șuior avem o pîrtie de circa 3 km lungime, cu o înclinație ce ajunge pînă la 45 de grade, dotată cu un telescaun.

— La aceasta trebuie să adăugăm acel argument de inimă, de largă respirație, ce revine adesea în cuvintele maramureșenilor.

— Vă referiți, desigur, la tradițiile care brăzdează profund existența Maramureșului, la faptul că a vorbi despre Maramureș înseamnă să vorbești despre satele care-i dau dimensiunea, aceste adevărate muzee în aer liber unde pot fi admirate, de la porțile și stîlpii sculptați ai caselor și bisericilor (dintre care unele se numără printre cele mai înalte construcții de lemn din Europa), pînă la lingurile, furcile de tors și lăzile de zestre, care vorbesc de rezonanța lemnului în trăirile și patimile maramureșenilor. Evident, aici este și locul folclorului, o altă latură a existenței maramureșene, care se vădește în oricare acțiune turistică. Zona noastră este un loc generos în exprimare care păstrează viu, nealterat folclorul maramureșean, de la doinele tărăgănate, hăulite, orații de nuntă, bocete, „țipături", la „giocul" bărbătesc în care picioarele bat pămîntul apăsat, nenumăratele balade sau legende care glorifică eroii noștri populari, la datinile și obiceiurile legate de mituri străvechi...

— Care sînt acțiunile turistice cu cea mai mare audiență la tineretul maramureșean ?

— Excursiile și drumețiile organizate la sfîrșit de săptămînă pe diferite trasee din județ și în județele limitrofe, cu autocarele agenției. Se detașează drumețiile din masivele Gutîi și Rodna organizate pe timp de vară, excursiile ce privesc practicarea sporturilor în zona Mogoșa—Izvoare—Borșa. Dar aceasta nu înseamnă că de mai diminuat interes turistic se prezintă pentru tinerii din județul nostru drumețiile de pe valea Izei, pe traseul comuna Vadu Izei—Borșa pînă la pasul Prislop. Ei au posibilitatea, pe care experiența noastră o dovedește că o și folosesc din plin, de a cunoaște vechile construcții de lemn, case și porți, măiestrit sculptate, precum și portul popular specific zonei, în care culorile vii (predominind mai ales portocaliul și roșul) sînt rezultatul neîntrecutei măiestrii a producției casnice maramureșene de coloranți vegetali.

Dar, poate pe primul loc se situează acțiunile organizate la baza turistică pentru tineret Suior, una din cele 10 baze ale B.T.T., aflată pe teritoriul județului nostru, la circa 18 km de capitala de județ, Baia Mare, unde se practică sporturi atît de vară cît și de iarnă, facilitate prin dotarea bazei cu o pîrtie de schi și telescaun, terenuri diverse — volei, handbal, tenis ; drumeții în zone pitorești, la Cabana Mogoșa, de pe malul lacului Bodi, rezervația geologică Creasta Cocoșului și pe multe, multe alte trasee de o inegalabilă frumusețe, ușor de abordat.

— Evident, însă, activitatea agenției Maramureș nu se oprește aici...

— Chiar și numai o succintă enumerare a unor mari obiective turistice poate da o dimensiune cît de cît apropiată de aceea care ne punctează activitatea : Valea Marei, Valea Izei, cu Moiseii și Borșa, „Țara Lăpușului" (cu Tîrgu Lăpuș din care se întreprind incursiuni în Munții Țibleșului), „Țara Chioarului" (cu comuna Șomcuța Mare de unde se ajunge în satul Berchezoaia unde se găsesc ruinele cetății Chioarului și Asuaju de Sus unde are loc sărbătoarea tradițională „Tîrgul cepelor") etc., etc.

— Și, alături de toate aceste informații pe care ni le furnizați ?...

— ...o invitație adresată tuturor tinerilor din țară să ne viziteze, să cunoască, prin intermediul agenției, neasemuita frumusețe a județului cu creațiile originale ale harnicilor săi locuitori, împlinirile prezentului cît și „semnele" de o nobilă strălucire ale legendei și ale istoriei...

56
57
58
59
60
61

Ştiaţi că...?

Agenţia de turism pentru tineret MARAMUREŞ

● organizează, anual, excursii pe trasee turistice străbătînd întreg teritoriul ţării pentru un număr de peste 51 000 tineri din întreprinderi, instituţii, şcoli, facultăţi ?

● este gazdă primitoare pentru toţi tinerii iubitori ai turismului din alte judeţe care doresc să viziteze Maramureşul, numărul acestor tineri „găzduiţi“, an de an, de agenţia Maramureş ridicîndu-se la 6 000 ?

● a acordat şi acordă sprijin în organizarea acţiunilor turistice tuturor cercurilor de turism din judeţ astfel că, numai în acest an, a facilitat organizarea de excursii prin intermediul cercurilor de turism pentru un număr de 60 000 tineri ?

● organizează în fiecare an, la sfîrşitul lunii februarie, Zilele turismului pentru tineret — în cadrul cărora au loc splendidele „Serbări ale zăpezii“ în zona Mogoşa-Şuior cu 15 000 tineri ?

● oferă tuturor tinerilor posibilităţi de petrecere a concediilor ori a vacanţelor în tabere organizate, şi la sfîrşit de săptămînă, pentru un număr de 9 000 tineri în baza Suior, în fiecare an ?

● oferă, anual, pentru fruntaşii tinerei generaţii circa 1 000 de locuri în Staţiunea tineretului Costineşti ?

● dispune de 5 autocare şi microbuze cu care poate asigura cele mai temerare şi mai inedite excursii în judeţ cît şi în judeţele limitrofe ?

Vă prezentăm baza turistică pentru tineret

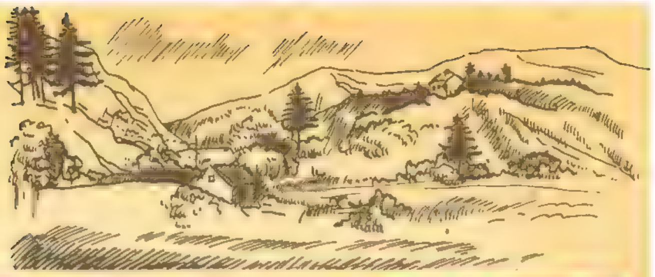

ŞUIOR

Baza turistică pentru tineret Şuior, aparţinînd agenţiei judeţene B.T.T. Maramureş, este amplasată la 18 km de municipiul Baia Mare, pe drumul naţional nr. 18 către Sighetu Marmaţiei, sub vîrful Mogoşa din Munţii Gutîi, la altitudinea de 620 m.

Baza dispune de un club, sală pentru vizionare TV, terenuri de sport : volei, handbal, tenis.

În imediata apropiere a bazei se află o pîrtie de schi dotată cu telescaun, precum şi lacul Mogoşa pe care se pot face plimbări de agrement cu bărcile sau se poate practica înotul. Tinerii turişti aflaţi în baza de la Şuior participă la drumeţii sau excursii organizate la următoarele obiective : Cabana Mogoşa (731 m) pe malul lacului Bodi, Releul de televiziune Mogoşa, rezervaţia geologică Creasta Cocoşului, rezervaţia de castani comestibili de pe dealul Florilor, precum şi municipiul Baia Mare, oraşul Baia Sprie etc.

Cunoaşteţi Baia Mare...?

Monumente istorice, de arhitectură, artă, muzee, statui :

Piaţa Libertăţii — vechiul centru comercial şi administrativ al localităţii, cu majoritatea clădirilor construite în stil gotic şi baroc, declarate monumente de arhitectură.

Turnul Ştefan — Piaţa Libertăţii. Construcţie în stil gotic (sec. XV) cu o înălţime de 50 m; din foişor se dezvăluie privirilor o frumoasă panoramă a oraşului.

Bastionul monetăriei — Str. Bicazului nr. 1—3, tel. 1 15 01 — 1 42 42. Vestigiu al vechii cetăţi, clădirea va fi amenajată ca sediu al Muzeului judeţean şi al Secţiei de mineralogie a Muzeului judeţean, cu o colecţie de „flori de mină“ celebră prin frumuseţea şi varietatea exponatelor.

Bastionul măcelarilor — Piaţa Izvoarele, clădire care făcea parte din sistemul de apărare al cetăţii băimărene (sec. XV).

Casa Iancu de Hunedoara — Piaţa Libertăţii nr. 18. Clădirea datînd din 1446, din timpul lui Iancu de Hunedoara, restaurată ulterior, adăposteşte diferite expoziţii.

Hanul vechi — Str. 1 Mai colţ cu str. Baia Sprie, clădire datînd din sec. XVIII—XIX.

Secţia de artă a Muzeului judeţean — str. 1 Mai nr. 8, tel. 1 39 64; 1 28 95. In secţia de artă se găsesc opere ale pictorilor clasici români, ale reprezentanţilor şcoli băimărene de pictură şi ale artiştilor contemporani.

(În anul 1896, Simion Hollosi-Corbul, maestru de pictură din şcoala de la München, înfiinţează la Baia Mare o colonie de pictură la care s-au format tineri artişti talentaţi. După plecarea lui în 1902, adepţii au întemeiat „Şcoala liberă de pictură“ şi „Societatea pictorilor din Baia Mare“. Tot un elev al lui Hollosi, Alexandru Ziffer grupează în 1932 în jurul său mai mulţi artişti tineri printre care Martin Katz, Vida Gheza, Paul Erdös, Vasile Kazar, Lidia Agricola etc. Continuînd o valoroasă tradiţie şi preocupaţi în creaţiile lor de oglindirea veridică a problemelor sociale contemporane, artiştii plastici băimăreni ca Alexandru Sainelic, Traian Hrişcă, Mihai Olos, Nicolae Apostol ş.a. îşi manifestă plenar activitatea, lucrările lor fiind expuse la Galeriile de artă ale Filialei băimărene a Uniunii Artiştilor Plastici, în diverse locuri din oraş ca opere statuare sau în alte localităţi din ţară).

Monumentul ostaşului român — parcul oraşului — operă realizată de sculptorul Andrei Ostap, dedicată eroilor români, căzuţi în războiul antihitlerist.

Sfatul bătrînilor — str. 17 Octombrie 40 — grup statuar, opera artistului băimărean Vida Gheza.

...şi nu prea departe

● **Baza turistică pentru tineret Şuior** (18 km, pe DN 18 către Sighetu-Marmaţiei), punct de referinţă în turismul pentru tineret maramureşean, centru de drumeţii în Munţii Gutîi, loc ideal pentru practicarea atît a sporturilor de vară cît şi de iarnă.

● **Băile Apă Sărată** (8 km sud), staţiune balneară de importanţă locală, cu ape minerale cloruro-sodice, sulfuroase şi iodate... sezon de vară, cabană.

● **Băile Dăneşti** (15 km sud), staţiune balneară de importanţă locală, cu ape minerale sulfuroase, bicarbonate, clorurate, sulfatate, sodice, hipotone, sezon de vară, vile.

● **Barajul Firiza** (11 km nord), lac de acumulare unde se pot face plimbări cu vaporaşul şi cu barca, canotaj.

● **Mogoşa** (20 km sud), staţiune situată la 730 m alt., pîrtie de schi, telescaun, restaurant. În apropiere, lacul Bodi cu ştrand, bază de ambarcaţiuni şi agrement.

● **Izvoare** (32 km nord-est), staţiune climaterică deschisă tot timpul anului, vile, restaurant, pîrtii de schi. Datorită aşezării sale, staţiunea oferă multiple posibilităţi de excursii în munţii Gutîi, în satele de pe Valea Marei, la Sighetu Marmaţiei etc.

Invitație în...

inedit și pitoresc

Atît în municipiu, cît și în alte localități din județ au loc importante manifestări cultural-artistice, renumite prin inedit și pitoresc, veritabile „perle“ între „obiectivele“ turistice, demne de a fi văzute și revăzute cu fiece nou prilej :

— **„Toamna băimăreană“** — Baia Mare — prestigioasă manifestare cultural-artistică (prima decadă a lunii octombrie).

— **„Festivalul datinilor și obiceiurilor laice de iarnă“** — Sighetu Marmației — amplă manifestare folclorică (ultima săptămînă a anului).

— **„Tînjaua“** — comuna Hoteni — serbare folclorică desemnînd pe primul țăran care a început munca cîmpului (sfîrșitul lunii aprilie).

—**„Hora la Prislop“** — pasul Prislop — manifestare folclorică unde se întîlnesc formații artistice din județele Maramureș. Suceava, Bistrița-Năsăud (a doua duminică a lunii august).

— **„Festivalul tineretului maramureșan“** — Izvoarele — manifestare artistică și sportivă (prima duminică a lunii iulie).

— **„Festivalul cîntecului, dansului și portului lăpușan“** — comuna Stoiceni — pitorească manifestare folclorică (luna iulie).

— **„Tîrgul cepelor“** — comuna Asuajul de Sus — serbare tradițională (mijlocul lunii septembrie).

— **„Sîmbra oilor“** — Huta — Certeze, județul Satu Mare — renumită serbare folclorică marcînd plecarea ciobanilor cu turmele la munte (prima duminică a lunii mai).

POARTĂ ȘI PORT POPULAR DIN MARAMUREȘ

DRUMEȚIE ÎN MASIVELE MARAMUREȘENE

Moto : „Oprește-te acolo sus și fii fericit o clipă“

M. SADOVEANU

Vă prezentăm 17 trasee pentru drumeție realizate cu concursul purtătorilor cravatelor roșii cu tricolor din Maramureș :

TRASEUL 1 : **Baia Mare — Vf. Pleștioara :**

— marcaj : bandă roșie ; timp de mers : 2 1/2 — 3 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Mare (Cîmpul Tineretului, 228 m), str. Petöfi, Valea Usturoiului, hotel Usturoi (în locul băilor Usturoi), Vf. Pleștioara (806 m);

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 2 : **Baia Mare — Pleștioara :**

— marcaj : bandă galbenă ;

— timp de mers : 2 1/2 — 3 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Mare (Cîmpul Tineretului), dealul Florilor (370 m). Vf. Pleștioara (806 m) ;

TRASEUL 3 : **Baia Mare — Vf. Strîmba :**

— marcaj : banda albastră ;

— timp de mers:2 1/2 — 3 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Mare (Cîmpul Tineretului), Dealul Florilor (370 m), Piatra Șoimului, Vf. Strîmba (838 m) ;

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 4 : **Vf. Strîmba :**

— marcaj : triunghi albastru ;

— timp de mers : 3—3 1/2 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Mare (Podul Săsarului din str. 23 August (228 m), str. Minerilor, str. Griviței, Valea Plisei, Lacul Bodi — Ferneziu (430 m), Vf. Strîmba (838 m) ;

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 5 : **Borcutul Ferneziului — Vf. Pleștioara ;**

— marcaj : triunghi roșu ;

— timp de mers : 1 1/2—2 ore ;

— principalele puncte de reper : Borcutul Ferneziului (pe malul vestic al lacului de acumulare, stația autobuzului nr. 18 (380 m), Valea Romanei, Vf. Pleștioara (806 m);

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 6 : **Ferneziu — Complexul Turistic Izvoarele — Stîncile Brezei :**

— marcaj:triunghi roșu ;

— timp de mers : 7—8 ore ;

— principalele puncte de reper : Ferneziu (cariera de piatră Limpedea, 280 m), Valea Limpedea, Valea Jidovaia, Groapa Ghiuzbăii (550 m) — depuneri de fosile, Creasta Ignișului (1 250 m), Complexul Turistic Izvoarele (916 m), Stîncile Brezei (1 150 m);

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 6A : **Groapa Ghiuzbăii — Vf. Igniș :**

— marcaj : punct albastru ;

— timp de mers : 2 1/2—3 ore ;

— principalele puncte de reper : Groapa Ghiuzbăii (562 m); (pe traseul nr. 6), Borcutul Ghiuzbăii, coloanele de andezit Izvorul de sub Creastă, Vf. Igniș (1 707 m) ;

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 7 : **Complexul Turistic Izvoarele —Cheile Tătarului :**

— marcaj : punct roșu ;

— timp de mers : 2 1/2 — ore ;

— principalele puncte de reper : Complexul Turistic Izvoarele (916 m), Valea Runcului, Cheile Tătarului (770 m) ;

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 8 : **Valea Neagră — Complexul Turistic Izvoarele :**

— marcaj : punct albastru ;

— timp de mers : 2 1/2 — 3 1/2 ore ;

— principalele puncte de reper : Valea Neagră (414 m), (Capătul liniei autobuzului nr. 18 care circulă între Baia Mare — Firiza), Cabana forestieră Trestia (649 m), Complexul Turistic Izvoarele (916 m).

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 9 : **Vf. Igniș — Vf. Iezuri — Creasta Cocoșului :**

— marcaj : bandă roșie ;

— timp de mers : 6—7 ore ;

— principalele puncte de reper : Vf. Igniș (1 307 m), capătul drumului forestier Izvoarele — Creasta Ignișului, Vf. Pietricea (1 176 m).

Un grup de turiști din Baia Mare într-o excursie prin B.T.T. la Praga, Karlovy-Vary și Marianske Lazne (iulie, 1984). În fotografie — în fața căminului studențesc din Praga (foto: Victor Marin Udriște).

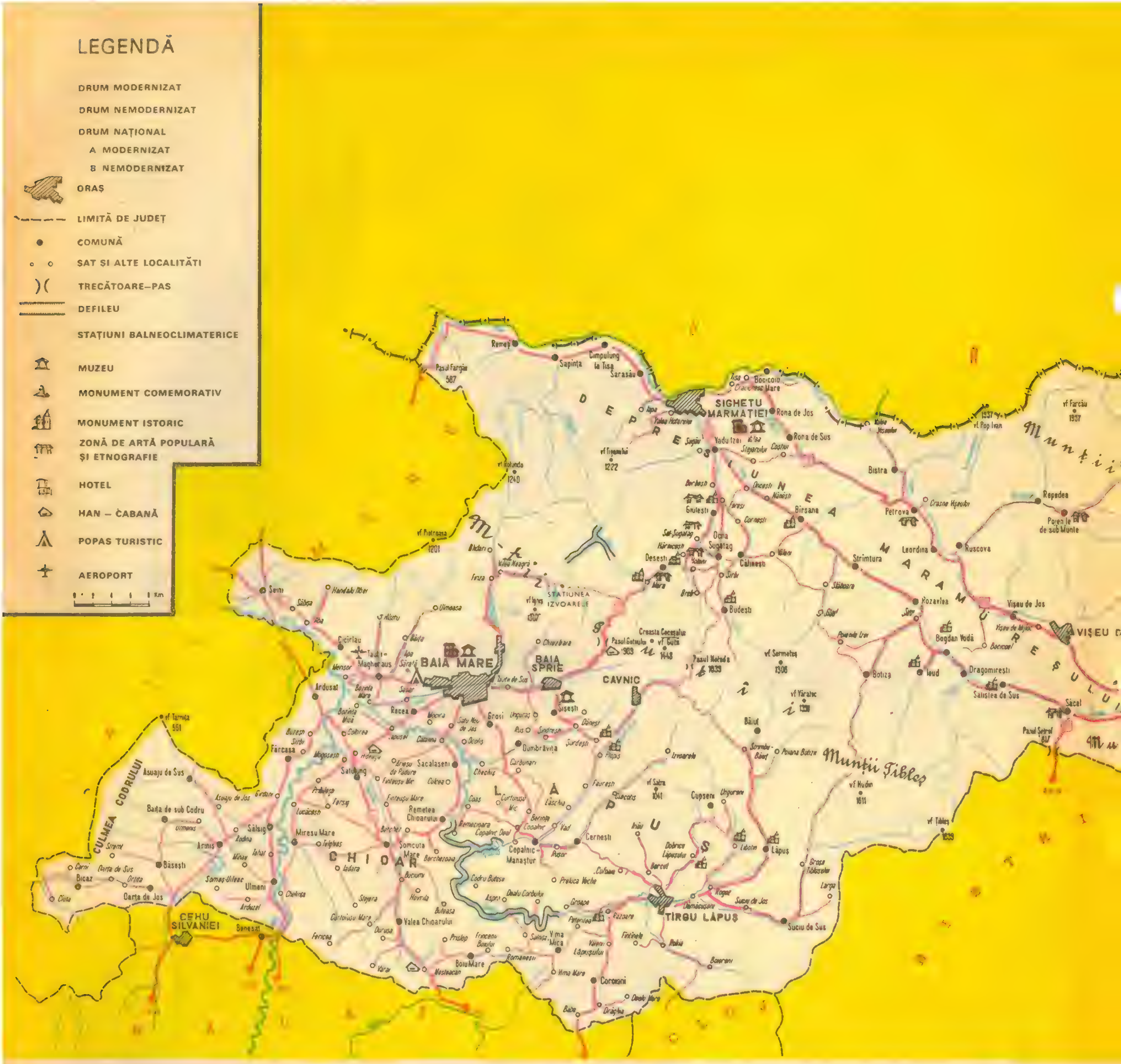
LEGENDĂ
DRUM MODERNIZAT
DRUM NEMODERNIZAT
DRUM NAȚIONAL
A MODERNIZAT
B NEMODERNIZAT
ORAȘ
LIMITĂ DE JUDEȚ
COMUNĂ
SAT ȘI ALTE LOCALITĂȚI
TRECĂTOARE–PAS
DEFILEU
STAȚIUNI BALNEOCLIMATERICE
MUZEU
MONUMENT COMEMORATIV
MONUMENT ISTORIC
ZONĂ DE ARTĂ POPULARĂ ȘI ETNOGRAFIE
HOTEL
HAN – CABANĂ
POPAS TURISTIC
AEROPORT
Km
SIGHETU MARMAȚIEI
BAIA MARE
BAIA SPRIE
CAVNIC
STAȚIUNEA IZVOARELE
TÎRGU LĂPUȘ
CEHU SILVANIEI
VIȘEU DE
DEPRESIUNEA MARAMUREȘULUI
Munții Gutîi
Munții Țibleș
Munții
CULMEA CODRULUI
CHIOAR
LĂPUȘ
Remeți
Săpînța
Cîmpulung la Tisa
Sarasău
Pasul Fărgăs 587
Rona de Jos
Rona de Sus
Bistra
Petrova
Repedea
Poienile de sub Munte
Ruscova
Leordina
Strîmtura
Rozavlea
Vișeu de Jos
Bogdan Vodă
Dragomirești
Ieud
Botiza
Săliștea de Sus
Săcel
Bîrsana
Ocna Șugatag
Călinești
Budești
Desești
Giulești
Vadu Izei
vf. Farcău 1957
vf. Pop Ivan 1937
vf. Rotunda 1240
vf. Petreasa 1201
vf. Ignis 1307
vf. Gutîi 1443
vf. Țarnița 551
vf. Hudin 1611
vf. Țibleș 1839
vf. Șermeteș 1306
Pasul Gutîi 987
Pasul Neteda 1033
Pasul Șetref 817
Creasta Cocoșului
Seini
Cicîrlău
Tăuții-Măgheruș
Ardusat
Recea
Șișești
Groși
Dumbrăvița
Săcălășeni
Satulung
Fărcașa
Asuaju de Sus
Bîrla de sub Codru
Băsești
Bicaz
Sălsig
Ariniș
Ulmeni
Mireșu Mare
Somcuta Mare
Remetea Chioarului
Cernești
Cupșeni
Copalnic-Mănăștur
Lăpuș
Valea Chioarului
Boiu Mare
Coroieni
Suciu de Sus
Băiuț

Vf. Iezuri (1 069 m), Apșia Mică (1 065 m), Izvorul lui Pintea, Hanul lui Pintea (pe punctul culminant al șoselei naționale nr. 18 (989 m), Rîtul Boilor (1 057 m), Săritura lui Pintea, Creasta Cocoșului de pe Creasta Gutiiului (1 398 m);

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 9A : **Complexul Turistic Izvoarele — Vf. Iezuri :**

— marcaj : triunghi albastru ;

— timp de mers : 1 1/2— 2 ore ;

— principalele puncte de reper : Complexul Turistic Izvoarele (916 m), drumul forestier Izvoarele — șoseaua națională nr. 18, Saua sub Iezuri (1 020) ;

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 10 : **Baia Sprie — Groapa Ghiuzbăii :**

— marcaj : punct galben ;

— timp de mers : 3 1/2—4 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Sprie, Piața Libertății (362 m), Borcutul Baia Sprie, Saua Pocii (710 m), Satul Ghiuzbaia (501 m), Cabana forestieră din Groapa Ghiuzbăii legătura cu traseul nr. 6 (570 m) ;

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 11 : **Baia Sprie — Lacul Bodi — Baia Sprie :**

— marcaj : bandă roșie ;

— timp de mers : 2—21/2 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Sprie — capătul liniei de autobuz nr. 8 Baia Mare — Baia Sprie (380 m), șoseaua națională nr. 18 — pînă la podeț, lacul Bodi — Baia Sprie (731 m);

— perioada recomandabilă : tot anul.

TRASEUL 12 : **Baia Sprie — Creasta Cocoșului :**

— marcaj : bandă albastră ;

— timp de mers : 4—5 ore ;

— principalele puncte de reper : Baia Sprie — capătul liniei de autobuz nr. 8 Baia Sprie (380 m), șoseaua națională nr. 18 tăind serpentinele de la păstrăvărie (Poiana Suior"); Drumul Măriuții pînă la Rîtul Boilor (1 057 m), unde se intîlnește cu traseul nr. 9;

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 13 : **Cantonul nr. 1 — Lacul Bodi — Baia Sprie.**

— marcaj : triunghi galben ;

— timp de mers : 3/4—1 oră ;

— principalele puncte de reper : Canton nr. 1, pe șoseaua națională nr. 18 (618 m), Valea Suiorului, Lacul Bodi — Baia Sprie (731 m);

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 14 : **Lacul Bodi — Baia Sprie — Vf. Mogoșa :**

— marcaj : triunghi albastru ;

— timp de mers : 2—3 ore ;

— principalele puncte de reper : Lacul Bodi — Baia Sprie (731 m), Saua Mogoșei, Vf. Mogoșa (1 243 m);

— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 15 : **Lacul Bodi — Baia Sprie — Drumul Măriuții :**

— marcaj : triunghi roșu ;

— timp de mers : 2—21/2 ore ;

— principalele puncte de reper : lacul Bodi, Baia Sprie — valea Suiorului, drumul Măriu-

Stogu
1851
vf. Budescu Mare
1679
vf. Pietrosu Bardăului
1850
Maramureșului
S.
Ș
vf. Coman
1724
vf. Toroiaga
1930
US
Baia Borșa
BORȘA
vf. Fîntîna Stanchii
1726
Cearcănu
1847
vf. Zimbroslavele
1689
BORȘA
vf. Pietrosu
2303
Rodnei
vf. Puzdrele
2188
Bătrîna
1710
A - N Ă S Ă U D
SUCEAVA

ții — legătura cu traseul nr. 12;
— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 16 : Sighetu Marmației — Solovan — Agriș :
— marcaj : cruce roșie ;
— timp de mers : 21/2—3 ore ;
— principalele puncte de reper : Sighetu Marmației — Grădina Morii, Solovan, Agriș;
— perioada recomandabilă : vara.

TRASEUL 17 : Sighetu Marmației — Valea Jepii — Agriș ;
— timp de mers : 2—21/2 ore ;
— principalele puncte de reper : Sighetu Marmației — capătul liniei autobuzului nr. 3 Valea Jepii; Agriș ;
— perioada recomandabilă : vara.

SFATURI LA DRUM

Reușita acțiunilor turistice este condiționată de respectarea următoarelor cerințe :

— Stabilirea din timp a itinerarului, a lungimii etapelor zilnice, a locurilor de popas și a sarcinilor ce revin participanților ;

— Scopul acțiunii și anotimpul de desfășurare impun o bună selecție a materialelor :

— Membrii echipajelor se vor conforma normelor și principiilor turismului civilizat (respectarea timpului de odihnă, a liniștii, a curățeniei și igienei locurilor de popas, protejarea florei și faunei zonelor parcurse) ;

— Respectarea ritmului stabilit pentru deplasarea grupului în funcție de dificultățile traseului și a formației adoptate ;

— Parcurgerea traseelor din zonele muntoase numai în timpul zilei cu respectarea strictă a marcajelor turistice pentru o deplină securitate a participanților ;

— La locurile de popas se va asigura momentul de igienă personală, a timpului de odihnă și refacere a capacităților fizice, prin organizarea de activități sportive și cultural-educative ;

— Aprindeți focul numai în locuri indicate sau în cele în care este înlăturat orice pericol de incendiu, la plecare neutralizarea totală a focului este obligatoric ;

— În condițiile atmosferice nefavorabile se va renunța la continuarea traseului, iar în caz de surprindere pe itinerar se vor evita zonele periculoase (alunecări de teren, căderi de stînci, avalanșe etc.) cu adăpostirea grupului la cel mai apropiat punct ;

— Asigurarea unei truse medicale dotată cu : atele, feși, vată, spirt sanitar, comprese sterile, foarfecă, leocoplast, tablete (piran — în caz de febră, algocalmin — în caz de dureri, cărbune medicinal — în caz de diaree).

NU UITAȚI!

Nu porniți pe munte decît în stare perfectă de sănătate. Alimentați-vă des, dar rațional. Un echipament incomplet sau necorespunzător vă poate periclita viața. Să aveți întotdeauna haine de schimb (mănuși, pulover, ciorapi). Nu umblați de unul singur pe cărările munților. Nu vă angajați în rezolvarea problemelor care vă depășesc posibilitățile fizice sau psihice. Nu există munte sau itinerar montan fără posibilități de accidente mai ales iarna după ninsori abundente. Tineri, fiți curajoși, dar nu imprudenți, veseli, dar nu gălăgioși, iar pe munte și în cabane să aveți un comportament demn. Respectați-vă tovarășii de drum, iar cînd sînt în pericol nu-i părăsiți.

S.O.S.

În caz de pericol codul de semnalizare folosit în munți constă din 6 semnale acustice sau luminoase pe minut, adică la fiecare 10 secunde cîte un semnal, după care urmează un minut de pauză. Semnalul de răspuns constă din 3 semnale acustice sau luminoase pe minut și un minut pauză.

— Să ne comportăm cu accidentații blînd, zîmbitor, optimist, dar hotărît ;

MUNTELE
GAINA

— Primul ajutor se acordă pe loc. Accidentatul este culcat în poziție comodă, i se desfac cingătorile și hainele. Nu i se ridică capul ;

— Iarna accidentatul va fi protejat contra frigului, iar vara contra căldurii ;

— Pe răni nu se pun frunze, pămînt sau alte „leacuri“ care pot provoca îmbolnăviri grave (infecții, tetanos) și nu aduc nici un folos momentan.

Avînd permanent în atenție aceste indicații, pionierii și școlarii vor putea să-și petreacă în mod plăcut și util timpul liber în mijlocul naturii.

PEȘTERA
SCĂRIȘOARA

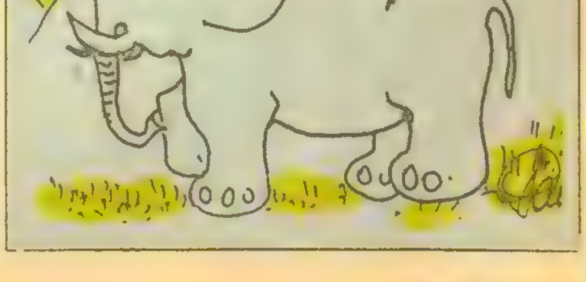

Desene de
Dan Ioanițescu

SERBĂRILE ZĂPEZII ÎN MARAMUREŞ

Ne îndreptăm către linia de start. Greu la deal !

Atenţie ! Înainte de a porni în iureş, pe pîrtie, se creează un moment organizatoric în care se divulgă „secrete"...

La această probă te simţi pe picioarele tale. Dar ce folos ?!

E joc, dar nu în joacă ! Este un moment de respiro, în care evoluează ansamblul U.T.C.

Orientarea în teren îşi spune cuvîntul. Sîntem din ce în ce mai puţini. În curînd se încheie concursul — ultimii (rămaşi) vor fi cei dintîi !

CERCURILE DE TURISM

CENTRE POLARIZATOARE ALE IUBITORILOR NATURII

Aici, în Maramureş, în acest ţinut bogat în semnificaţii în care tradiţia îşi află un binemeritat loc prin comoara de nestemate folclorice şi de rod al meşterilor populari în sculptura lemnului, în care peisajul reprezintă o la fel de importantă comoară de ziditi ale naturii, e firesc să se işte şi să se întreţină vie flacăra pasiunii pentru turism, pentru drumeţie în cadrul mirific al masivelor muntoase care înfrumuseţează nespus peisajul maramureşan. E, deci, firesc să afli tineri reuniţi de o aceeaşi pasiune în cercuri de turism, între care şi cele specializate, active şi mereu iscoditoare, pornite să afle cele mai neştiute secrete ale naturii, să „cristalizeze" înţelesurile lumii vii a munţilor şi văilor maramureşene. Statistica, în felul ei rigidă, ne indică pentru judeţul Maramureş existenţa, la nivelul acestui an, a 176 de cercuri de turism, din care 80 s-au format în întreprinderi, 16 fiinţează la instituţii, 38 la şcoli şi 42 la sate... Ceea ce nu poate arăta această enumerare este însă tocmai suflul tineresc care a născut aceste centre polarizatoare ale iubitorilor naturii. În speranţa definirii măcar a uneia din dimensiunile de gînd şi faptă ale acestor tineri, am apelat la exemplul oferit de cercul de turism „Creasta cocoşului", al agenţiei B.T.T. Maramureş :

„Creasta cocoşului"

Nimic mai frumos decît drumeţia montană. Acesta este adevărul cu care membrii cercului de drumeţie montană de pe lîngă Agenţia Maramureş a B.T.T. au purces la drum, la asaltul culmilor din masivele muntoase ale judeţului. Stau de vorbă cu Traian Boncoş, lăcătuş mecanic la U.M.T.C.F. Baia Mare şi preşedinte al cercului, şi aflu istoria acestui grup de împătimiţi ai drumeţiei montane :

«Totul a pornit de la cercul care fiinţa în întreprinderea noastră. „Bradul argintiu" Cîţiva „inimoşi" ne-am reunit în intenţia de a întreprinde incursiuni la sfîrşit de săptămînă la Şuior, la Izvoarele. Apoi, „pretenţiile" şi ambiţiile au crescut, oarecum şi pregătirea. A urmat o întîlnire cu corpul de ghizi ai agenţiei B.T.T. Aceasta ne-a hotărît. Ceea ce ne lipsea, îndrumarea de specialitate, informaţiile în detaliu, unele servicii, sprijinul în organizarea unor acţiuni de amploare, ne devenea accesibil, palpabil. Acum, cînd sîntem ai agenţiei, constituiţi în acest cerc de drumeţie montană, formăm un colectiv unit de circa 60 de persoane, cu un nucleu de 40 turişti activi, tineri de diverse categorii socio-profesionale, muncitori, ingineri, tehnicieni, specialişti, din marile şi micile unităţi ale judeţului : I.M.M.U.M., Întreprinderea textilă, Întreprinderea de poştă şi telecomunicaţii, I.C.R.A. etc.

Avem deja înscrise în palmares participări şi premii importante în concursuri naţionale şi zonale. Chiar în acest an am obţinut un merituos loc III la faza finală a concursului de drumeţie şi orientare tu-

● Un moment liric, la Şuior, în ascensiune spre (adevărata) Creastă a cocoşului.

CREASTA COCOŞULUI
BTT
MARAMUREŞ

ristică, organizat sub egida C.C. al U.T.C. Tot astfel, am înregistrat succese în „Ștafeta munților“, la Cupa „SALT“, la cupa „Pelendova“. Evident, în timp ne-am îmbogățit și paleta de acțiuni. În prezent realizăm drumeții la sfîrșit de săptămînă, amenajarea unor zone turistice, remarcarea unor trasee turistice, cum au fost și cele de la Șuior la Mogoșa și de la Șuior la Creasta cocoșului, marcarea în colaborare cu Salvamontul a unor trasee din Munții Rodnei și masivul Gutîiului, proiecții de «diaporame» etc., etc. Cuvintele interlocutorului nostru erau mereu mai aprinse, vădind o reală și emoționantă dragoste pentru natură, pentru frumusețile peisajului montan. Acestora le adaug și intervențiile altor doi tineri, inimi tinere în inima cercului, Ioan Alexa, de la I.T. Maramureș și Gavril Iusco, de la I.M.M.U.M. care au reușit, într-o admirabilă demonstrație de frumos, să mă determine să înțeleg în profunzime adevărata și tentanta afirmație : „nimic nu este mai frumos decît muntele, drumeția montană“...

● Obiectivul a fost atins, Creasta cocoșului aparține, timp de cîteva ore, numai și numai temerarilor membri ai cercului de drumeție montană al Agenției B.T.T. Maramureș. (sus). ● Au fost și diplome, cîștigate cu „prețul“ dragostei pentru drumeție, pentru natură. În clișeu — laureați ai Serbărilor maramureșene. (stînga jos). ● Opririle scurte și... dese (?) să fie cheia succesului ? (dreapta jos).

Popasuri maramureșene în Valea Marei

Baia Sprie *(10 km), oraș, vechi centru de extracție a minereurilor neferoase, cunoscut în sec. XIV sub denumirea Medium Mons. După secole de existență amară, populația de mineri din această așezare cunoaște în anii socialismului înnoiri substanțiale atît în domeniul economic cît și în cel social-cultural. Pe culmea pasului Gutîi (1 109 m) la care se ajunge străbătînd spectaculoase serpentine, putem face un popas la „Hanul Pitea Viteazul“ (restaurant, bar de zi, camere cu 2 paturi). În apropiere se află „Izvorul lui Pintea“, loc legat de amintirea vestitului haiduc maramureșan Grigore Pintea (1670—1703) căzut eroic în timpul răscoalei antifeudale și antihabsburgice din 1703—1711. De aici pe potecă, marcaj bandă roșie, se ajunge la stînca sugestiv denumită „Creasta Cocoșului“ (1 438 m) și la vîrful Gutîi 1 442 m).*

Mara, *sat, un adevărat muzeu de artă populară în aer liber, case, stîlpi și porți de lemn sculptate cu elemente tradiționale pentru „țara“ Maramureșului — semnul soarelui simbolul vieții. Dintre cele mai frumoase porți de lemn semnalăm pe acea care se află la casa cu nr. 88.*

Sat-Șugatag, *atelierul de cojocărie al meșterului popular Nicoară Hotea (casa cu nr. 228). De aici pe un drum lateral (5 km) se ajunge la Ocna Șugatag, stațiune balneoclimaterică de importanță locală, cu bază de tratament, bazine acoperite și în aer liber.*

Hoteni, *sat, în fiecare an în prima duminică a lunii mai are loc serbarea „Tînjaua“, manifestare menită să desemneze pe țăranul care a început primul munca cîmpului.*

Berbești, *sat. Dintre casele de lemn de aici a fost adusă în Muzeul Satului și de artă populară din București o construcție datînd din 1775, cu tot inventarul din interior și uneltele de muncă.*

Vadu Izei, *comună, cu cele mai multe și frumoase porți de lemn sculptate ; aici se află atelierul vestitului meșter cioplitor Gheorghe Borodi (casa de la nr. 84).*

Sighetu Marmației, *municipiu (274 m alt.), așezare atestată documentar în 1346, a doua localitate a județului atît ca mărime cît și ca importanță economică, azi însemnat centru de industrializare a lemnului, industria materialelor de construcții, industrie ușoară etc. Este și un important centru cultural cu vechi tradiții. Municipiul Sighetu Marmației are un aspect nou atît prin ansamblurile de locuințe cît și prin instituțiile cultural-sociale care s-au înălțat în ultimii ani.*

Obiective turistice : Muzeul municipal (str. Bogdan Vodă nr. 1) cu secție de etnografie cuprinzînd valoroase colecții de măști populare, ceramică veche, covoare, cioplituri în lemn ; Muzeul satului maramureșan, în aer liber ; Parcul din centrul orașului, unde se înalță monumentul ostașilor sovietici. În apropiere de piața orașului se află un obelisc în amintirea unui grup de partizani executați de horthyști ; Parcul „Grădina Morii“ de pe malul Izei; strandul. În ultima săptămînă a anului Sighetu Marmației este gazda unei ample manifestări folclorice intitulată „Festivalul datinilor și obiceiurilor laice de iarnă“, o trecere în revistă a portului și măștilor populare, a frumoaselor tradiții păstrate pe aceste meleaguri.

Din Sighetu Marmației spre vest, pe D.J. 183 se ajunge în comuna Săpînța (km 18), așezare de oieri, unde turiștii pot admira renumitele cergi maramureșene — pături de lînă mițoasă lucrate în culori și motive originale de harnicele țesătoare de aici cît și un original cimitir cunoscut sub numele de „Cimitirul vesel“ (pictor Ion Stan Pătraș). În continuare pe D.J. 183 spre Negrești-Oaș la km 37,5 putem poposi la hanul „Sîmbra oilor“ de pe Dealul Huta care constituie delimitarea între județele Maramureș și Satu Mare, zonă de atractivitate turistică denumită „Țara Oașului“.

Agenţia Maramureş a B.T.T.

vă invită în excursii

CU AUTOCARUL

1. Baia Mare — Baia Sprie — Baza Turistică pentru Tineret Şuior — Releul Mogoşa. (Durata 2 zile).

2. Baia Mare — Surdeşti — Sişeşti — Cavnic şi retur. (Durata 1 zi).

3. Baia Mare — Baia Sprie — Gutîi — Sighet — Săpînţa — Sîmbra Oilor — Negreşti — Seini — Baia Mare (Durata 1 zi)

4. Baia Mare — Gutîi — Valea Izei — Moisei — Complexul Borşa — Vişeu de sus, Sighet — Gutîi — Baia Mare (Durata 2 zile).

5. Baia Mare — Tg. Lăpuş — Gîlgău — Mesteacăn — Somcuta Mare — Baia Mare (Durata 1 zi).

6. Baia Mare — Tăuţi Măgherăuşi — Aeroport — Băiţa (Casa memorială „Ion Şugariu") şi retur. (Durata 1 zi).

7. Baia Mare — Baraj — Firiza — Aeroport tur oraş Baia Mare. (Durata 6 ore)

8. Baia Mare — Fărcaşa — Ulmeni — Poiana Codrului — Baia Mare. (Durata 1 zi)

...CU MICROBUZUL

1. Baia Mare — Seini — Negreşti — Săpînţa — Sighet — Ocna Şugatag — Gutîi — Baia Mare. (Durata 1 zi)

2. Baia Mare — Gutîi — Sighet — Vişeu — Moisei — Complex Borşa — Valea Izei — Gutîi — Baia Mare. (Durata 2 zile)

3. Baia Mare — Satu Mare — Carei — Oradea — Felix. Dr. Petru Groza — Peştera Urşilor — Oradea — Ciucea — Cluj-Napoca — Dej — Baia Mare. (Durata 3 zile).

4. Baia Mare — Dej — Cluj-Napoca — Dej — Baia Mare. (Durata 2 zile)

5. Baia Mare — Dej — Cluj-Napoca — Alba Iulia — Cluj-Napoca — Baia Mare. (Durata 2 zile).

6. Baia Mare — Dej — Bistriţa — Vatra Dornei — Cîmpulung — Gura Humorului — Suceava — Tg. Neamţ — Iaşi — Piatra Neamţ — Bicaz — Cheile Bicazului — Gheorghieni — Izvorul Mureşului — Sovata — Reghin — Dej — Baia Mare.

7. Baia Mare — Dej — Reghin — Tg. Mureş — Sighişoara — Braşov — Poiana — Predeal — Buşteni — Sinaia — Ploieşti — Bucureşti — Piteşti — Rm. Vîlcea — Sibiu — Alba Iulia — Cluj-Napoca — Baia Mare. (Durata 7 zile).

8. Baia Mare — Satu Mare — Oradea — Arad — Timişoara — Deva — Geoagiu Băi — Alba Iulia — Cluj-Napoca — Baia Mare. (Durata 4 zile).

9. Baia Mare — Satu Mare — Carei — Oradea — Felix — Oradea — Satu Mare — Mare (Durata 2 zile).

10. Baia Mare — Cluj-Napoca — Alba Iulia — Geoagiu Băi — Deva — Petroşani — Tg. Jiu — Turnu Severin — Herculane — Timişoara — Arad — Oradea — Satu Mare — Baia Mare (Durata 2 zile).

...CU TRENUL

1. Baia Mare — Satu Mare — Carei — Oradea — Felix şi retur. (Durata 2 zile).

2. Baia Mare — Dej — Cluj-Napoca şi retur. (Durata 2 zile).

3. Baia Mare — Dej — Cluj — Alba Iulia — Deva şi retur (Durata 3 zile)

4. Baia Mare — Dej — Cluj-Napoca — Alba Iulia — Sibiu — şi retur. (Durata 3 zile).

5. Baia Mare — Dej — Topliţa — Miercurea Ciuc — Sf. Gheorghe — Braşov şi retur (Durata 3 zile).

6. Baia Mare — Satu Mare — Oradea — Arad — Timişoara şi retur. (Durata 3 zile).

7. Baia Mare — Dej — Vatra Dornei — Suceava şi retur (Durata 3 zile).

8. Baia Mare — Braşov — Bucureşti şi retur. (Durata 3 zile).

9. Baia Mare — Braşov — Bucureşti — Tulcea (Excursie de 3 zile în Delta Dunării). (Durata 5 zile).

Grupaj realizat de
Emeric Szekely

Desene de Daniela Băieşu

„CREASTA COCOŞULUI" DIN MASIVUL GUTÎI
Foto: A. [illegible]

PE O CARTE ILUSTRATĂ DIN MARAMUREŞ

Există în istoria milenară a uriaşei cetăţi naturale de hotar a ţării, care-i Maramureşul, cîteva puncte de referinţă pentru îndîrjita continuitate şi aspiraţiile nedesminţite ale unui popor legat prin cele mai profunde fibre ale sale de aceste locuri : de aici au suit visurile de independenţă ale voievozilor Dragoş şi Bogdan ; pe aceste plaiuri au haiducit Pintea Viteazul şi alţi eroi deveniţi legendari ; din acest perimetru geografic provin cele mai vechi mărturii de scris românesc ; aici, în Maramureş, prin răzvrătirea lor din 1435 împotriva cămăraşilor regali, truditorii din ocnele de sare au lăsat prima pagină din istoria organizării muncitorilor de pe teritoriul patriei noastre ; la Sighetul Marmaţiei se înfiinţează în 1861 „Asociaţia pentru cultura poporului român din Maramureş" ; aici, la începutul secolului nostru setea de dreptate şi împotrivirea ţărănimii cunosc manifestări care atrag aprobarea — printre alţii — şi a marelui poet maghiar Ady Endre ; minerii Maramureşului dau glas după 1921 în aşezările acestui vechi ţinut românesc celor mai importante acţiuni iniţiate şi conduse de Partidul Comunist Român ; şi, tot aici, în Maramureş, în înflăcăratul an 1944, trece în nemurirea pietrei cumplita jertfă a patrioţilor de la Moisei.

Dar oricît de grăitoare ar fi aceste emoţionante repere istorice, cînd e vorba despre afirmarea năzuinţelor celor mai vii ale maramureşenilor, despre locul judeţului lor în marea operă de înflorire socialistă a întregii patrii, mărturie a deplinei împliniri a idealului unirii cu ţara îl constituie propăşirea contemporană a ţinuturilor Izei şi Vişeului, hotărîtoarele transformări pe care le-au cunoscut în ultimele decenii toate laturile vieţii materiale şi spirituale a oamenilor din aceste locuri.

Şi e de ajuns să ne referim la procesul revoluţionar pe care l-a reprezentat şi pentru Maramureş industrializarea socialistă. Privită prin prisma cantitativă producţia industrială actuală a judeţului este de peste 16 ori mai mare decît cea din 1950 ; în circa două săptămîni se extrage o cantitate de minereuri egală cu cea a întregului an 1948, numărul minerilor crescînd de şase ori, şi noi mine intrînd în funcţiune la Toroioaga, Ilba, Şuior, Gura Băii şi-n alte locuri.

Cît despre progresele calitative, exprimate mai ales prin accentuarea diversificării producţiei şi valorificarea superioară a resurselor existente şi a forţei de muncă, în Maramureş au apărut şi s-au dezvoltat rapid ramuri noi ale industriei, cum ar fi : metalurgia neferoasă, construcţia de maşini şi utilaje miniere, prelucrarea superioară a lemnului, industria textilă şi de confecţii, a materialelor de construcţii şi a materialelor plastice.

MONUMENTUL DIN COMUNA MOISEI

Cu aproape 30 de ani în urmă se semna actul de naştere a ramurii constructoare de maşini din Baia Mare ; azi, Întreprinderea mecanică de maşini şi utilaj minier realizează peste două mii de produse complexe, larg solicitate în economie, utilajele de înaltă tehnicitate purtînd marca „Simared" bucurîndu-se de apreciere în ţară şi peste hotare.

Celălalt municipiu al judeţului, Sighetu Marmaţiei, şi-a durat prin munca înfrăţită a fiilor săi o zestre de 20 unităţi economice dintre care 6 de importanţă republicană, cum sînt Combinatul pentru prelucrarea lemnului, întreprinderile textile „Unitatea" şi „Maramureşeana", Fabrica de şuruburi, Fabrica de mase plastice.

În acelaşi timp, expresie a politicii consecvente a Partidului de repartizare armonioasă, eficientă, a forţelor de producţie pe teritoriul ţării, unităţi industriale noi, moderne, au fost amplasate în aceşti ani şi în alte aşezări ale Maramureşului, în oraşele Baia Sprie, Borşa, Vişeul de Sus, Tîrgu Lăpuş, Cavnic, ca şi în unele comune ca Seini, Ulmeni, Somcuta Mare, care de altfel se află înscrise din plin pe calea devenirii urbane, polarizînd în jurul lor alte comune menite să se bucure de dotările edilitar-gospodăreşti ale unei vieţi civilizate.

Baia Mare, fostul tîrg al minerilor aflat în actele de proprietate ale lui Iancu de Hunedoara, e cetatea de scaun a împlinirilor maramureşene de azi. Spectaculoasa sa dezvoltare arhitecturală de acum dar, mai ales, efortul productiv din noile şi modernele sale uzine iradiază, cu forţa exemplului incontestabil, în tot judeţul. Un judeţ ale cărui realizări de zi cu zi exprimă simplu şi demn voinţa locuitorilor săi de toate naţionalităţile, de a munci mereu mai spornic, uniţi în cadrul marii familii a întregului popor, pentru înflorirea patriei comune, România socialistă.

Noe Smirnov

Un crîmpei din istoria turismului

României i s-a spus pe bună dreptate „ţară a turismului" de cu ani şi ani în urmă. Peisajul ei, de o frumuseţe unică, cu oameni demni şi ospitalieri a determinat firesc acest lucru. Dar de-abia în 1936 România şi-a oficializat statutul de ţară a turismului prin înfiinţarea **Oficiului Naţional de Turism,** organism specializat anume pentru promovarea turismului, organism pentru care au militat cu ardoare numeroşi intelectuali de seamă ai vremii : Nicolae Iorga, Emil Racoviţă, Cezar Petrescu, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu ş.a. Dealtfel O.N.T-ului i-au fost înaintaşe o seamă de asociaţii turistice din care se cuvin amintite **Societatea alpină a Transilvaniei** (1873), **Cercul excursioniştilor** (1891), **Societatea carpatină „Sinaia"** (1895) şi altele.

Încă înainte de a fi legiferat ca organism O.N.T.-ul avea o revistă, aceasta începînd să apară din octombrie 1935 sub numele de **Buletinul Oficiului Naţional de Turism** (în fotografie nr. 4 al acestuia şi care conţinea şi un articol semnat de **Mihail Sadoveanu** în care se milita pentru legiferarea O.N.T.-ului).

Înfiinţat în 1936 **Oficiul Naţional de Turism** a contribuit prin toate mijloacele la promovarea unui turism organizat, la dezvoltarea bazei materiale a acestuia. În primii ani de activitate O.N.T.-ul şi-a îndreptat atenţia spre litoralul Mării Negre din care voia să facă un veritabil „sanatoriu al Europei". Astfel au fost construite primele hoteluri la Eforie Nord şi Mamaia, s-au pus primele temelii turistice Deltei, iar Carpaţii au venit în prim plan. Toate activităţile însă au fost stopate de război. De-abia după Eliberare turismul românesc intră din nou în atenţia cuvenită, în ultimii ani dezvoltîndu-se prin reţeaua Ministerului Turismului necontenit şi deosebit.

A trecut o jumătate de secol de la înfiinţarea O.N.T. şi România a devenit cu adevărat o Ţară a Păcii şi a Turismului, promovînd cu consecvenţă prietenia şi colaborarea. Turismul slujind practic nobilele idealuri de Pace ale României socialiste.

Gh. Daragiu

CASTELUL DIN CĂRŢI DE JOC

DRAGOSTE LA PRIMA VEDERE

Spre deosebire de Claudiu, împăratul roman care a urmat la tron după dementul Caligula, gras peste măsură, semănînd mai curînd cu un butoi decît cu o ființă omenească, tînărul de 25 de ani, purtînd același nume, era înalt, suplu, cu o înfățișare plăcută, ochii verzi deschiși care te priveau direct, specifici oamenilor sinceri care n-au nimic de ascuns. Prin înfățișarea și comportarea lui, Claudiu ciștiga mult în viață. Imaginați-vă că îl aveți în fața ochilor aflîndu-se în „tratative" cu blonda trecută de 35 de ani, puțin cam plină pentru înălțimea sa de doar un metru și cincizeci, care s-a ridicat în picioare înroșindu-se, cînd proaspăta sa cunoștință masculină a intrat în birou. „Domnișoară Natalița, am venit cu formele de transport să mi le semnați. Sper că nu v-am deranjat !" „Nici vorbă, abia așteptam. De ce să mint, mi-ai plăcut, cum se zice, de la prima vedere. Ai o înfățișare care exprimă încredere. Prietena dumitale trebuie să fie mîndră de dumneata. Cîte fete nu și-ar dori un asemenea amic ?".

„Dar n-am nici o prietenă, frumoasă domnișoară blondă. Parcă am timp ? Plec odată cu cîntatul cocoșilor și mă întorc tîrziu, seara, frînt de oboseală, cînd, sincer să vă spun, nu-mi mai arde de nimic. Mă culc și apoi iarăși o iau de la început. Munca de șofer e grea, nu glumă". „Păcat că așa un băiat tînăr, frumos, să ducă o asemenea viață de ascet, să nu aibă un suflet lîngă el care să-i mai îndulcească viața". „Sper, dragă Natalița, nu te superi că-ți spun pe nume ?" „Vai, chiar îmi face plăcere !" „Sper să avem în viitorul apropiat o perioadă mai liniștită, cînd sarcinile de transport vor fi nu chiar așa de mari și cînd viața șoferilor de la autobaza noastră nu va fi atît de plină de tensiune". Fata se uita vrăjită la ochii de un verde clar ai tînărului, ca la o icoană, acum cînd soarele se reflecta în ei și trimitea înapoi mii de raze. „Spune-mi, frumosule vrăjitor de fete, cu ce pot să-ți fiu de folos ?" „Păi,... știți dv. cu ce", zice tînărul cu un zîmbet plin de subînțelesuri. „Ohoo, răspunde ea, aș vrea eu, dar dacă ești așa de ocupat !" „Să sperăm, scumpa mea Natalița, într-o prietenie durabilă. Acum însă să trecem la concretul trebii noastre prozaice. Adică, să-mi semnezi foile astea de parcurs".

Fata trece cu vederea în grabă rubricile documentului. Se vede de la o poștă că n-are intenția să se apuce de verificarea celor scrise de șofer în hîrtiile lui. „O singură întrebare, frumosule : cum ai reușit să faci cîte cinci curse pe zi ? Cinci înmulțit cu 30 fac 150 de kilometri. Drum greu, neasfaltat, vorba aia, de șantier, plus descărcatul, încărcatul. Cînd îți mai tragi, și tu, sufletul, cînd mai mănînci ? Asemnea performanțe n-a atins nimeni încă în șantierul nostru. Lucrezi de fapt cît trei șoferi ! Dacă e așa, bravo, de trei ori bravo, meriți evidențiat. Păcat că nu ți-am văzut fotografia la panou. Dar nu-i tîrziu. Am făcut remarca ca să nu-ți faci cumva impresia că sînt o fraieră". Și rîsul malițios al fetei parcă glăsuiește : „Te-am prins, te-am prins". „Vai, domnișoară Natalița, se poate să mă bănuiți de incorectitudine ! Nu vă spuneam mai înainte că muncesc ca un rob, din zori și pînă-n noapte ?" „Nu-ți fă probleme, Apollo, n-am cituși de puțin intenția să aprofundez problema curselor tale. S-o facă alții dacă țin neapărat. Ca să-ți spun sincer, eu iți semnez chiar dacă pe foaia ta e înscrisă lungimea ecuatorului. Doar nu dau de la mine. Da cu hîrtiile astea ce-i ? Blidaru Marin. Fasole Ghiță, Prundu Milică". „Păi, scumpă domnișoară Natalița, sînt colegii mei. De la șantier pînă aici is cinci kilometri. Băieții sînt serioși, îi cunoașteți doar ?" „Ii cunosc, cum să nu, dar știi instrucțiunile. Fiecare se prezintă personal pentru confirmarea curselor. Doar astea sînt acte financiare. Dacă mă prind șefii, mă dau afară fără nici un fel de menajamente. Și după aceea mă ajuți dumneata, frumosule ? Nu, îmi întorci spatele și te faci că plouă". „Domnișoară Natalița, sînt uluit, se poate să gîndiți așa despre mine ? V-am provocat eu cel mai mic rău de cînd ne cunoaștem ? Am zis să dau o mînă de ajutor colegilor mei, dar dacă nu se poate, nu insist și îmi cer chiar scuze. Poate o să ziceți că și ei au curse exagerat de multe dar dumneavoastră știți, ne vedeți toată ziua, noi formăm un fel de micro coloană, ne ajutăm în caz de pene unul pe altul, ne mai încurajăm la greu... În consecință, și rezultatele noastre în muncă sînt aproximativ la fel". Femeia îi aruncă o privire ironică, însoțită de un zîmbet cu aceeași semnificație, care vrea să însemne : „Orice mi-ai spune tot nu te cred". „Bine, tinere cu nume de împărat roman, dă hîrtiile încoace. Te rog să reții, fac toate astea pentru tine și numai pentru tine, nu pentru golanii tăi de așa zis colegi, pentru că îmi ești simpatic și sper că într-o bună zi vom fi realmente prieteni. De ce îi numesc golani ? Pentru că se leagă de fete, nu știu să se poarte, pentru că îi văd destul de des pe două cărări. Ca să-ți spun sincer, mă surprinde că dumneata, un tip, să zic așa, mai scuturat, mai elevat, ai asemenea «colegi», niște oameni de nimic". „Domnișoară, plec de la dv. dezolat. Nu din cauza dv., care sînteți o lady, o generoasă, ci din pricina prietenilor mei, ale căror comportări, vă mărturisesc sincer, nu le-am cunoscut. Dacă nu reușesc să-i fac oameni, mă debarasez de ei urgent, urgent". „Pe mine mă interesează persoana dv. si numai a dv. Astfel de oameni ca Blidaru si ceilalti sînt un veritabil gunoi. Nu mă privește cituși de puțin persoana lor. La revedere și nu uita că te aștept oricînd. Îmi placi, de ce să nu-ți spun sincer". „Vă mulțumesc din suflet, domnișoară Natalița. Sînteți o ființă superioară. Voi căuta să mă ridic la nivelul dv. Vă promit !".

NOI METODE, NOI VERIGI

„Gîsculița s-a prins că treaba nu e curată, dar s-a făcut că plouă. Și asta numai pentru mine, junele prim care i-am căzut cu tronc. Ea tot speră... iar eu o încurajez. Ați știut voi pe cine să trimiteți ca emisar. Cu mine nu veți avea probleme. Fata, doamna, duduia, mă rog, cum vreți să-i spuneți, confirmă orice. Dacă-i arăt că am făcut 5.000 de km într-o zi, ea semnează cu ochii închiși, deși nu-i chiar așa de proastă cum o credem noi. Își dă perfect seama că kilometrii sînt umflați, dar nu zice nimic. Cred că trebuie să-i facem un cadou". „Știm noi ce cadou ar vrea ea, remarcă Prundu, și numai tu poți să i-l oferi, dar mătăluță nu vrei să te sacrifici, deși dacă Florina ar știi că treaba asta ne aduce cîteva zeci de miare, ar fi de acord. E o fată prea practică Florina asta a ta". Ochii lui Claudiu începură să se întunece. Scînteile mîniei se profilau tot mai pregnant pe figura lui, pînă atunci calmă, chiar binevoitoare. „Adică ce vrei să spui, că Florinei nu-i pasă dacă o înșel ?" Prundu își dă seama că a cam întins coarda. Încearcă să dreagă busuiocul. „N-am vrut să spun asta. Cum aș putea face o asemenea gafă cu șeful nostru spiritual, cu cel mai deștept dintre noi ? Vă respectăm prea mult, pe Florina și pe tine, pentru a putea măcar gîndi ceva rău despre voi ! Noi iți sîntem recunoscători. Confirmarea foilor ne-a adus o „economie" de cel puțin 500 de litri de motorină. Asta nu-i glumă ! Vorba-i, unde o depozităm ?" „Să fi tu sănătos, Prundule, de cînd e rezolvată problema depozitării, sări Fasole, Păi ce, eu dorm ? Toate patru mașini au rezervoare suplimentare. Ce, Fasole al vostru, în ciuda numelui lui ridicol, să n-aibă nici un rol în afacere ? Patru mașini ori trei sute înseamnă 1.200 de litri. Asta e capacitatea rezervoarelor negre. Înseamnă cîteva bune sute de kilometri, ca să nu mai vorbesc de canistrele cu această prețioasă hidrocarbură pe care le aduc clienții noștri, beneficiari ai riscantelor noastre curse. De fapt, noi n-ar trebui să lucrăm decît cu motorina lor. Cea «economisită» la șantier să reprezinte un fel de rezervă strategică pe care să o folosim doar în cazuri extreme". „Asta așa-i, confirmă Blidaru, motorina de la șantier trebuie utilizată numai la curse lungi și bine plătite. Riscul îi prea mare". „Călătoriile lungi, așa cum spuneți, interveni urmașul lui Caligula, devin din ce în ce mai riscante. Cred că trebuie adoptate noi măsuri. Unu : sporirea tarifelor, căci și Miluță, șeful de coloană, a mărit taxa pentru acordarea curselor negre. Nu se mai mulțumește cu cinci sutare, vrea o bătrînă. Și doi : găsirea unor trasee mai sigure. Sînt de preferat drumurile de țară, mai lungi, ce-i drept, dar mai puțin circulate, unde mai puțin des își fac apariția, știți voi cine ! Trec ei mai rar pe asemenea șosele, dar... și cînd trec. Fac prăpăd, nu alta !" „Dracul nu-i nici el chiar așa de negru, Fasole dragă !" Se aștern cîteva clipe de tăcere. Fiecare se gîndea de fapt la „treaba" în care se angajaseră de cîteva luni, pînă acum, ce-i drept, bănoasă, dar și plină de pericole, unele din ele încă necunoscute.

„Mîine, rupse tăcerea Claudiu, plec eu. Șeful știe că-s bolnav, iar paznicul nu-mi face greutăți la plecare. Cursă de patru mii. Încărcătura : ceramică pentru mare. S-a deschis sezonul. Cred că o să le cer o mie în plus. Aşa, un fel de spor de pericol. Pînă seara înapoi. Florentina, alta care mi-a declarat că face orice pentru mine, în schimbul unui dram de „afecţiune", de curînd divorţată, mi-a şi făcut formele. Cică transport marfă pentru cooperaţie. Am ştampile, semnături, mă rog, totul e beton armat. „Mă fetiţă, i-am zis, ştii ce înseamnă ce ai făcut tu ?" „Cum să nu, fals, iar folosirea foilor de către tine se încadrează la uz de fals !" „Da de unde ştii, tu, toate astea, Florentino mamă ?" „Trebuie să-ţi mărturisesc că am scos de mult semnul de începătoare de pe parbriz. Nu mai am emoţii ca prima oară. Am eu 30 de ani, dar am făcut deja «pensionul». Pot să vă povestesc şi vouă cum o s-o duceţi la «reciclare,» căci sînt convinsă că pînă la urmă tot acolo ajungeţi". „Muşcă-ţi limba, Florentino ! Am eu grijă de băieţi, să-i păzesc. Şi ce-ai vrea să-ţi aduc de la mare ?" „O scoică de aia de se aude muzica în ea parcă de pe altă planetă şi... puţină dragoste cu tine, care presupun că eşti teribil". „Bine, s-a făcut, eşti o veritabilă doamnă". „Pa şi succes. La control păstrează-ţi calmul, ăsta-i secretul. Cît despre acte, n-ai nici o grijă. Doar un ochi prea expert poate să le descifreze".

CÎT COSTĂ O RELAXARE

Împăratului i-a reuşit planul. Au mai plecat în curse şi el şi ucenicii lui în diferite direcţii. Mărfuri, din cele mai diverse. Curajul lor creştea văzînd cu ochii, aşa cum se întîmplă de obicei în asemenea situaţii, cînd nici un pericol pare să nu întunece seninul prezentului. Ajutorul fetelor era tot mai valoros. Nataliţa confirma, iar Florentina falsifica, falsifica. Florina se împăcase cu ideea că împăratul trebuie să-şi împartă generozitatea şi în alte direcţii. „La nevoie, zicea ea, te faci prieten şi cu dracu". Începutul a fost mai greu, plînsete, ameninţări cu despărţirea, chiar blesteme, dar foiţele foşnitoare au împăcat lucrurile. „Spune-mi măcar că nu le iubeşti, că o faci doar pentru reuşita afacerii, aşa-i ?" „Da, scumpa mea, e vorba despre nişte interese meschine, dar fără aceste verigi, lanţul s-ar rupe. Adevărata mea dragoste eşti tu, iubita mea". „Sărută-mă, precum făceau eroii din filmul de aseară". Şi împăratul se execută.

Între timp, au început să apară zvonuri despre afaceri cu carburanţi eşuate, despre rezervoare suplimentare care n-au putut fi atît de bine camuflate, despre forme care s-au dovedit false. I-a adunat inginerul şef într-o dimineaţă şi le-a spus : „Uite colo ce-au făcut unii, uite dincolo, pe o şosea din nord, ce-au dres alţii care au crezut că pot vinde motorina statului, transformînd drumul într-o piaţă. Băgaţi-vă minţile în cap. Stimabilul şef de coloană, care vă înlesnea unora dintre voi „zile libere" şi folosirea maşinilor, chipurile să vă vizitaţi familiile, e acum la zdup".

„Băieţii" făceau feţe, feţe şi îşi dădeau coate. „Sper să nu-l pună dracu să vorbească vrute şi mai ales nevrute acolo unde e !", îi şopti Fasole împăratului. „Să sperăm, altceva ce putem face ?".

Într-o seară, cei patru hotărîră să se relaxeze puţin după cursele tot mai dese din ultima vreme. Au „împrumutat" o dubiţă de la şantier, dar cînd să iasă pe poartă, paznicul s-a opus. Împăratul a scos atunci două sutare şi i le-a băgat în buzunar. „Distrează-te şi mata, nea Furcoi. Nu te-am cinstit niciodată". „Aşa bacşiş gras n-am primit niciodată. Să aveţi sănătate. Vă înţeleg, nu puteţi pleca la plimbare cu maşinile voastre de 12 tone. Ce vă rog, însă, e să nu veniţi cu dubiţa prea tîrziu, s-ar putea să am control". „Nici o grijă, nea Furcoi, doar nu sîntem puşti". Şi totuşi, unul dintre ei s-a dovedit puşti : Blidaru. La întoarcere, nu era tîrziu, pe la 10 seara, le apăru în faţa maşinii cam la 1 km, un grup de trei fete. Veneau de la acelaşi bal. Se ţineau de braţ şi cîntau, chiar frumos, o melodie îndrăgită pe plaiurile lor. „Şi acum scumpii mei colegi, eu care am fost alergător la curse de viteză, vreau să vă demonstrez cum se face un slalom veritabil. Vă rog să mă urmăriţi. Uitaţi-vă cum voi ocoli grămezile de pietriş de pe mijlocul şoselei". Într-adevăr, se recunoştea în Blidaru alergătorul de pe vremuri. Controla derapajul, stăpînea autoutilitara, deşi o asemenea maşină nu-i Porsche. Ceilalţi trei îl admirau. „Şi acum, fetele vor încasa o sperietură pe cinste". Strigătul împăratului „Nu fă asta", fu înăbuşit de zgomotul produs prin accelerarea la maximum a motorului maşinii. Manevra de ocolire a grupului era ca şi terminată cînd una din fete făcu un pas spre dreapta. Rochiţa albă, largă, făcută sul, agăţată de roata din spate a maşinii, avu pentru cîteva fracţiuni de secundă rolul unei funii care o tîrî cîţiva metri. În final, fata fu proiectată cu capul într-o bornă kilometrică. Cînd tinerii au sărit din maşină, apropiindu-se de locul cu pricina, învăţătoarea abia mai răsufla. Respiraţia gură la gură, bandajul făcut în pripă la mîna care sîngera puternic, n-au mai avut nici un efect.

„Ai turbat de prea bine, Blidarule", rosti sentenţios împăratul.

Au început întrebările ca nişte focuri încrucişate. De la „luatul" autodubiţei, s-a trecut la modul cum cei patru şoferi îşi „petreceau" zilele libere, apoi la rezervoarele suplimentare, la cursele cu ceramică spre litoral, la relaţiile cu şeful de coloană, care povestise deja despre înlesnirile interesate acordate grupului, şi, deodată, totul s-a prăbuşit aidoma unui castel de cărţi de joc. Cele două graţii care suspinau în cor după Claudiu au ajuns şi ele după gratii. Cea care mai fusese la „pension", mai puţin emoţionată, exclamă cînd o văzu pe Nataliţa. „Iat-o deci şi pe rivala mea. Nu credeam, dragă, că ne vom cunoaşte în asemenea împrejurări, ce-i drept nu prea fericite". Cealaltă îi întoarse spatele. Numai de cunoştinţe, şi mai ales feminine, nu-i ardea Nataliţei acum.

Victor Beda

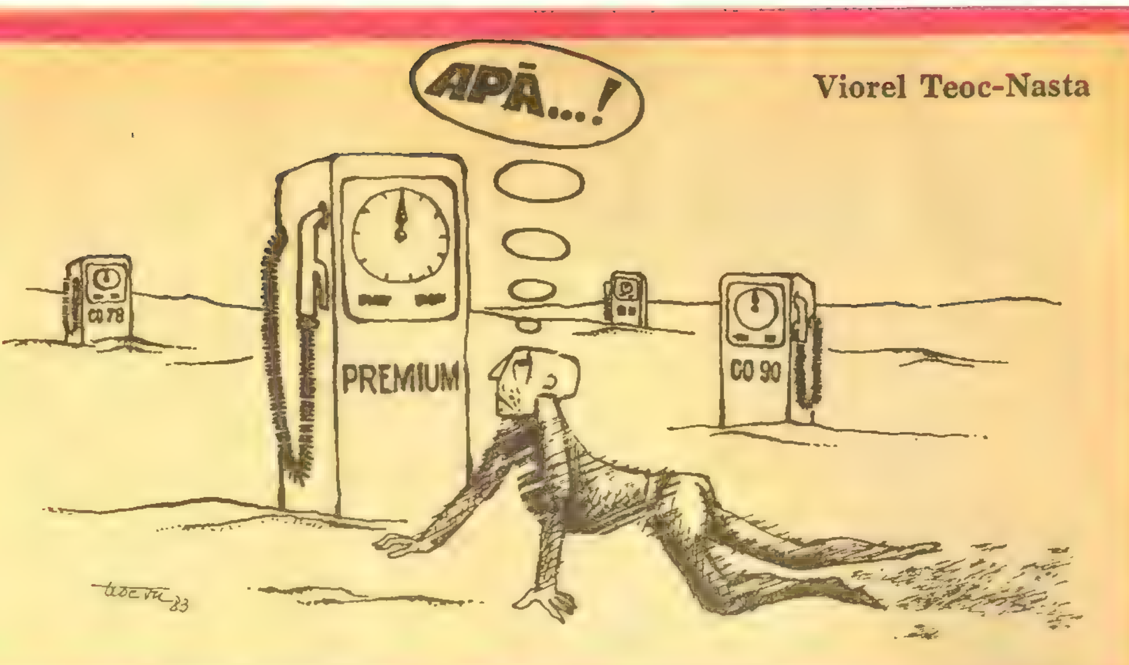

Viorel Teoc-Nasta

Din lirica sovietică

SERGHEI ESENIN

MESTEACĂNUL

Albule mesteacăn
sub fereastră stînd
ţi-a-nvelit omătul
trunchiul de argint.

Crengile pufoase
cu ninsoare grea
ţin în loc de muguri
franjuri lungi de nea.

Ai rămas, mesteacăn,
linişti legănînd,
fulgii de ninsoare
foc de aur sînt.

Leneş te-nconjoară
zorile sticlind
presărînd pe ramuri
proaspătul argint.

RUGĂCIUNEA MAMEI

O căsuţă veche-n margine de sat,
mama la icoane iarăşi s-a rugat.

De băiat bătrîna-şi aminteşte iară,
pruncul ei, departe, luptă pentru ţară.

Murmură bătrîna, lacrimi curg şuvoi,
ochii, osteniţii, nasc iluzii noi.

Vede cîmpul luptei, sîngerosul front
şi pe cîmp băiatul îi apare mort.

Sîngele se-nchează peste pieptu-i lat,
mîna lui mai strînge steagul capturat.

Şi de fericire, tristă a-ngheţat
capul peste braţe alb şi l-a plecat.

Şi încărunţeşte pînă la sprîncene ;
ochii au mărgele tremurînd în gene.

ARŢARUL

Arţarul meu la pîndă, arţarule-ngheţat
Ce-mi stai în vijelia albă aplecat ?

Ai văzut tu ceva, poate-ai auzit ?
şi din sat spre cîmpuri singur ai pornit.

Ca un paznic criţă luneci peste drum
spintecînd nămeţii, şchiopătînd acum.

Chiar şi eu mă clatin siguranţă n-am
nu ajung acasă de la cel chiolhan.

Iată-n drum o salcie, dincolo un pin,
ceva despre vară-am să le cînt puţin.

Eu, de fapt, pe mine, mă credeam arţar
dar nu frînt de mijloc ci-n vigoare iar.

Şi fără ruşine, crîncen fiind de beat,
un mesteacăn tînăr am îmbrăţişat.

⁂

Dimineaţă sfîntă, matinal canon,
peste albi mesteceni clopote dau svon.

Se trezeşte satul după sărbători,
vîntul prevesteşte primăvara-n zori.

Mici obloane, ramuri şi eşarfe strîng,
am să merg la slujbă peste flori să plîng.

Vietăţi din crînguri mă vor ajuta
Să-ngropăm prin cîntec tinereţea mea.

Dimineaţă sfîntă, matinal canon
Peste albi mesteceni clopote dau zvon.

Traducere de
Mircea şi Maria Micu

MOTTO :

„Păstrează Itaca mereu în gînd,
S-ajungi acolo unde ți-e țelul
Dar nu te grăbi în această călătorie.
Mai bine să dureze mulți ani.

Și acum bătrîn, să acostezi pe insulă,
bogat doar prin ce ai cîștigat pe drum“.
(KAVAFIS)

peste 9 munți

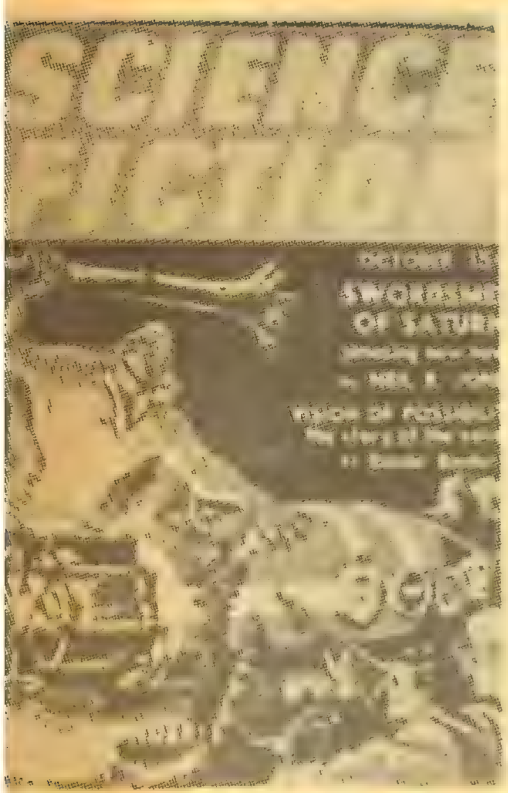

„Călătoria“ a fost de fapt motivul cu care a debutat S.F.-ul, sub forma „voiajului imaginar“ : descoperirea unor tărîmuri fantastice, populate cu monștri sau oaze paradisiace. Este o modalitate de schimbare a concepției călătorului, îmbogățit prin impresiile adunate, și în forma fantastică, o formă de exprimare a celor mai ascunse dorințe sau temeri.

Imboldul este întotdeauna dat de o tensiune, de o nevoie de cunoaștere, care explodează în actul voiajului, în basm, o formă de inițiere, căci peripețiile eroului sînt menite să-l îmbogățească cu o înțelegere superioară a lumii. Iar aventurile cu care este presărată călătoria sînt treptele condiției eroului spre starea finală a împlinirii sale umane. În studiul său despre „Literatura de frontieră“, Silvian Iosifescu (1) nota : **„Călătoria a fost inseparabilă de aventură. Într-o lume cu frontiere puțin cunoscute, în care oamenii și natura ascund neprevăzutul, orice deplasare spre puncte mai îndepărtate implică peripeții și primejdii“.** Aventurile sînt **„locuri de popas“**, de fapt ceea ce ne interesează, nu **„momentul mișcării“**. Încă și astăzi călătoria propriu zisă este tratată succint, insistîndu-se asupra popasurilor, la fel ca în basm, unde **„mișcarea nu este niciodată amănunțit descrisă“** (2).

„Călătoria ca mișcare este mai favorabilă asimilării de cunoștințe prin reconstituire“ (3), este un procedeu utilizat în epoca modernă **„cînd se dorește realizarea unei opere de popularizare științifică într-un mod mai agreabil“** (3). Ideea intimă a călătoriei fantastice este confirmarea unei teorii, poate prima tentație de a confrunta o teorie dogmatică cu o realitate imaginară, potrivită sau nu cu teoria. Astfel, în basm, toate principiile gîndirii magice se confirmă în planul fantastic al aventurilor eroului, iar în SF-ul secolului XIX, aventurile profesorului X îi confirmau teoria spre disperarea confraților care pînă atunci rîdeau copios de el. Nivelul de credibilitate era însă total diferit și, de aceea, pînă la consolidarea genului, eroul în general pierdea pe drum dovada validării teoriei, spre marea dezamăgire a tinerilor cititori, care însă, reconstituind mental aventurile acestuia, asimilau o cantitate impresionantă de cunoștințe, pe nesimțite și într-un mod plăcut.

Intenția persistă în forma aceasta și în S.F. de astăzi. Drumul lui Dutch Learmonth, din **„Omul și năluca“** de Adrian Rogoz, este presărat cu date privind zborurile spațiale. Explorarea planetei Venus constituie realizarea fantastică a visului de a zbura pe alte planete cu racheta, nu în vis, de a întîlni „semeni întru rațiune“. Maniacul Reinhard, un fel de Nemo-redivivus, comandantul navei „Cygnus“ din **„The black hole“** (1979) de Alan Dean Foster, confirmă, pe ultimele pagini ale romanului, ideea că printr-o gaură neagră se poate trece.

Holland Dan, unul din personaje, remarcă „A visa e una, a-ți urmări gîndurile în mod periculos e alta...“. Pericolul științei manipulată în mod aventuros ni se revelează prin remarca unui membru al echipajului navei „Palomino“, prizonier pe „Cygnus“, „Știința are nevoie de un sistem de încercări și echilibrări ca la o lege“.

Eroii „crucișătorului stelar Galactica“ (**„Battlestar Galactica** (1978) de Glen A. Larson și Robert Thurston) ne transmit la fiecare aventură un mesaj : „Dumnezeu este una din trivialitățile intelectuale ale rasei noastre“ ; „Viața este prețioasă. Nimeni nu are dreptul să se joace cu viața altuia fără să riște să și-o piardă pe a sa“ ; „Un paradis care sugerează expansiunea potențialului uman este o reducere generală la starea de inerție“. Serialul după scenariul căruia s-a făcut romanul, deși înțesat cu lupte între oameni și Cyloni și inspirat din **„Star war“** propagă o serie de idei asemănătoare ; unele emoționante („Nu cylon și om, ci prieteni !“ concluzia unui Cylon împrietenit în condiții fortuite ca unul din eroi), altele științifice (hiperspațiu).

Protagoniștii basmului, ca și cei din proza anticipativă, pornesc în călătorie pentru a cunoaște posibilitățile oferite de universul fantastic în a cărui exploatare se angajează. Personajele mitului ajung de obicei **„într-o altă lume“, asemeni eroilor lui Lucian din Samosata. Influențele religioase se fac simțite în lumea călătoriilor imaginare în viziunile ținuturilor celeste** (Dante) care însă par doar deformări ale lumii reale, procedeu aplicat și astăzi, după cum observa R. M. Albérès (4) ; **„în imagistica modernă lumile imaginare sau mistice, în loc să constituie un univers supranatural, exterior lumii unde se desfășoară existența banală, sînt reduse la o geometrie insolită a lumii reale“.**

Adeseori, strădania celor care au construit miturile de-a evoca o lume ascunsă, exterioară universului nostru și incomprehensibilă, duce la imagini interpretabile astăzi după cele mai moderne canoane. Popoarele uralo-altaice își imaginau cerul compus din „pături cerești“ suprapuse de 9, 12, 16 sau 17 straturi, iar Steaua polară era locul din cer **„prin care se poate trece dintr-o lume în alta. Toate lumile erau unite între ele prin deschideri practicate în apropierea Stelei Polare, utilizate de șamani în cursele dintr-o lume în alta, sau de către eroii unor legende“** (5). Concepția aceasta ar putea fi astăzi interpretată ca descrierea unor „universuri paralele“, „hiperspațiu“ cu un minim de precizări. De fapt, ascensiunea la cer a eroului este o călătorie pentru dobîndirea forței, căci **„simplul fapt de a se fi ridicat, de a se găsi sus, echivalează cu a fi puternic“ (5).**

Călătoria celestă poate fi invocată și în legătură cu concepția despre figurile imaginare trasate de constelații pe cer. După vechii indieni, acestea constituiau dublul, cauza secundă, a animalelor și oamenilor figurați (5). Cunoașterea lor însemna cunoașterea acestora și, metaforic vorbind, drumul tehnologiei spre zborul spațial a înlesnit de fapt cunoașterea propriei planete, prin saltul tehnicii, catalizat de acest imbold milenar care este zborul la stele.

Sumerienii asociau și ei fiecărui obiect terestru, unul ceresc, matrice după care s-au format lucrurile pe pămînt. După Constantin Daniel (7) reprezentarea aceasta ar fi fost cauzată de o interpretare a mirajelor, fenomene curente în zonele deșertice dintre Tigru și Eufrat. Astfel s-ar fi născut ideea unui univers paralel cu al nostru, o lume a zeilor, care uneori se putea vedea.

O lume paralelă o constituie și visul. **„Pentru primitiv visul este o realitate“** (7). Ceea ce le apărea în vis era pentru ei o realitate obiectivă, o trăire efectivă într-un spațiu, pe care putîndu-l situa cu precizie undeva pe o hartă, l-au mutat în cer, sub pămînt, sau pur și simplu „dincolo“.

În basm, ascensiunea eroului la cer are loc cel mai des profitînd de „arborele ceresc“, fasole, mazăre, varză, stejar, care cresc pînă cînd ajung la cer. Eroul se urcă pe plantă și se întoarce cu daruri, talismane. În această variantă, ce a inspirat și cunoscuta poveste **„Jack și fasolea fermecată“**, motivul este răspîndit în toată Europa (6).

Eroii miturilor se folosesc de vehicole miraculoase pentru zbor, înlocuind prin imaginație lipsa aripilor. Abaris se slujea de o săgeată magică din aur, dăruită de zeul Apollo, cu care de altfel și pleacă de la greci înapoi spre hiperboreeni. Bușteanul ielelor din basmul **„Omul de piatră“** este un vehicol autopropulsat care se deplasează cu viteze paradoxale (8).

Tronul tras de vulturi poate lipsi, eroul încălecînd ca Etana, pasărea, în zborul nenorocos spre cer. „Calul năzdrăvan“ este un Pegas „alimentat“ cu jăratec, uneori **este artificial, ca în** „Istoria calului fermecat“ din ciclul celor 1001 nopți.

Carul, cel de toate zilele, devine în mit „car de foc“ cu care profetul Ilie s-a ridicat la cer (II. Regi

şi nouă galaxii

II, 11) sau carul lui Indra, care apărea pe cer **„ca şi cum ar fi despicat norii, umplînd zările lumii de un zgomot aidoma tunetului unei uriaşe furtuni“**, cu **„guri scuipînd foc arzător“** tras de **„zece mii de cai vineţi, aidoma vîntului“, „pe un drum nezărit de muritori“**. (Mahabharata III, după 8).

Carul ceresc din miturile antice constituie o enigmă, căci toate referirile la el par denaturări ale unei unice descrieri, probabil ale unui obiect real **„Samargananasutradhara“** vorbeşte despre carele cereşti în termeni foarte tehnici :

„Despre chipul în care se pot făuri părţile alcătuitoare ale carului zburător nu vorbim nimic, nu pentru că nu am şti, ci spre a păstra lucrurile în taină. Nu se dau în vileag amănuntele făuririi deoarece, aflate de toţi, instalaţia ar putea fi întrebuinţată întru săvîrşirea răului (...). Corpul (său) trebuie să fie puternic şi trainic, fiind înjghebat din lucrări uşoare şi semănînd cu o mare pasăre în zbor. Înăuntru se cuvine să se pună o instalaţie cu mercur şi sub ea alta de fier, care s-o încălzească pe cea dintîi. Prin mijlocirea puterii ce se ascunde în mercur şi care pune în mişcare viforul purtător, omul aflat înăuntrul acestui car poate să străbată în zbor mari depărtări prin cer în chipul cel mai uimitor. Patru vase trainice pentru mercur se cuvine să fie aşezate înăuntru. Cînd ele vor fi încălzite de focul călăuzit din alcătuirile de fier, datorită mercurului, carul va dobîndi o putere de mişcare ca a trăznetului. Şi numaidecît carul se va preface într-un mărgăritar pe cer“... (După A. Gorbovski, citat în (7).

Se pare că nu este singurul text despre „caruri cereşti“ de factura aceasta. Brad Steiger (9), citează şi el din „sutrele“ amintite mai sus („sutra“ are aproximativ sensul de „vers“, „verset“,) vorbind şi despre **„Vymana Shastra“**, un adevărat tratat despre tehnicile de pilotaj ale carelor numite „vimane“. Astfel, tehnica **„maantrika“** permite să se dea forţă unei nave şi ca aceasta să fie indestructibilă se folosea **„taantrica“**, **„Goodha“** o făcea invizibilă, **„roopanara“** îi modifica mărimea, altele permiteau pilotului să vadă în interiorul unei nave inamice, să meargă în zig-zag, sau să se mascheze într-un nor. Asemănarea cu legendele OZN-uri este mai mult decît frapantă.

Charroux (10) pomeneşte la rîndul său un manuscris descoperit la Lhasa, în care sînt descrise nave spaţiale, a căror mişcare, bazată pe o forţă necunoscută astăzi, ar fi fost independentă de gravitaţie. Şi aici apar tehnici ciudate, ca **„antima“** care face nava nevăzută sau **„garima“** care îi dă greutate. Navele sînt denumite **„astras“** şi ar fi capabile de o călătorie interplanetară, se vorbeşte chiar de o călătorie în Lună, fără a fi clar, după autorul citat, dacă este un proiect sau o realizare...

Textele acestea, dacă nu sînt mistificări sau greşeli de interpretare, sînt printre cele mai mari enigme ale civilizaţiei noastre. Dacă nu sînt descrieri ale unor nave reale, nu ne mai rămîne decît să tragem concluzia că **sînt texte S.F.** ! Iar în acest caz vechimea genului...

Simboluri ale unor vehicole mitice ar fi şi piramidele, servind călătoriei în împărăţia lui Ra pe **„o scară sau rază de lumină care coboară din înălţimi“** (11).

Pe aceeaşi filieră mitologică apare în S.F. ideea „teleportării“, transportul instantaneu dintr-un punct în altul al spaţiului. Edgar Page Mitchell în **„Straniul tablou al lui Corot“** şi Alfred Bester în **„The Stars My Destination“**, la cîteva decenii distanţă, reiau ideea într-o formă puţin prelucrată. Se poate recunoaşte uşor aici facultatea şamanului de a se deplasa instantaneu dintr-un punct al spaţiului în altul. Nu este vorba de o proiecţie (recepţie psihică aşa cum apare la Jack London în **„Rătăcitor printre stele“**, ci de transportul efectiv al persoanei ai cărei atomi, după cum arată Mihail Leaşenko în **„Omul rază“** sînt reconstituiţi la destinaţie.

Sub forma aceasta „scientizată“ ideea pare a avea, după Arthur C. Clarke (20), şanse importante de realizare într-un viitor, poate nu prea îndepărtat, într-un timp contemporan cu noi.

Dar călătoria poate avea şi sensul invers, în zonele subterane, de „descinderi infernale“ (6) în ţinuturi care după tradiţie aparţin morţilor, monştrilor şi spiritelor malefice. „Eroii civilizatori“ vor aduce de acolo, ca şi din cer, „obiecte fermecate“ ca **„ceaunul care nu se goleşte niciodată“** răpit de Pwyll şi Arthur“ **„sau cunoştinţe folositoare“** (12).

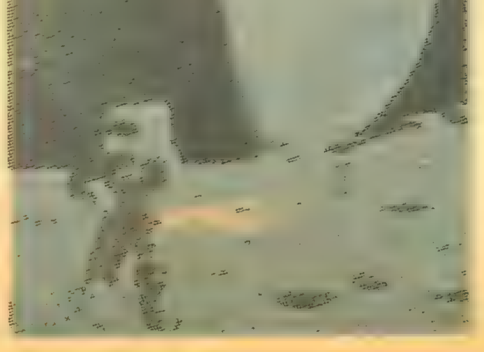

Feţii-frumoşi din basm coboară ca să scape **„fete de împărat răpite de zmei şi pentru aflarea furtului merelor de aur“** (6) ca Orfeu în căutarea Euridicei, ca Ulise şi Eneas, sau pentru a explica simbolic o viziune misterioasă de tipul deceurilor. („Deceul“ este „un basm menit a da soluţiunea unei probleme“) (6).

Îndrăzneţii din S.F. descoperă în descinderile lor subterane „lumi ascunse“, relicve ale unei vechi civilizaţii, uneori chiar Atlantida ca Jules Verne (**„O călătorie spre centrul Pămîntului“**) sau la Obrucev (**„Plutonia“**). Uneori nu descoperă nimic, se descoperă însă pe sine şi confirmă o teorie, cu sacrificii pe „altarul ştiinţei“ **ca prizonierii beznei de foc“** de Boris Fradkin

Ideea de „lume subpămînteană“ în S.F. pare a proveni via „teoria pămîntului găurit“, răspîndită în 1918 de americanul John Cleves Symmes, după care **„Pămîntul este gol şi locuit pe dinăuntru, conţinînd un număr de sfere solide, concentrice, închise una în alta şi deschise spre poli cu 12 sau 16 grade“** (13), deşi asemănările cu mitul (eroii descind printr-o peşteră, vulcan, falie în scoarţa) sînt destul de pregnante.

Călătoria în S.F. debutează, după cum am arătat, cu „voyages extraordinnaires“, descoperă, asemeni lui Ulise, o serie de insule, pete albe de pe mapamond, pe care le populează cu relicve ale preistoriei, descoperite de eroii lui E.R. Bourroughs sau de profesorul Challenger, eroul lui Arthur Conan Doyle. „Insulele telepaţilor“ din povestirea lui Edward Bellamy **„Cei care vor găsi aceasta“** ar fi putut intra în traseul oricărui erou mitic, dar autorul a procedat în stilul înfiripat în secolul XIX ; telepatia este **argumentată**, dezvoltată prin evoluţia în urma distrugerii organului vorbirii. „Monştrii“ din **„Tărîmul uitat de timp“** a lui A.C. Doyle sînt fosile vii şi, de altfel, se mai vorbeşte şi astăzi despre posibilitatea de a descoperi un dinozaur... viu.

Insulele, din călătoriile navigatorului din basm şi mit „puncte de oprire“, sînt **„simboluri ale unui centru spiritual primordial“** (5) şi atunci şi acum, căutarea lor (astăzi căutăm planete) „evocă refugiul“, **„unde conştiinţa şi voinţa se unesc pentru a scăpa asalturilor inconştientului“** (5).

Zborul rămîne calea principală de realizare a călătoriei căci astfel se împletesc două năzuinţi, cea de a călători, şi cea de-a zbura. Din căile mitului, icaric, levitaţional, mecanic sau magic (coada măturii, covorul zburător) (8), raţiunea a păstrat zborul mecanic, pe care l-a concretizat într-un vehicol, denumit generic **„navă“**.

Jules Verne visa să zboare cu un proiectil de tun pe Lună şi ideea nu era decît o reluare a unui vechi motiv pe un plan tehnic, teoretic posibil. Goodwin, în 1638, îşi imagina un zbor în lună propulsat de 25 de păsări înhămate la vehicol. Zece ani mai tîrziu, Cyrano de Bergerac concepe şi el o serie de mijloace pentru a călători în lună şi în soare.

După romanul lui Verne, ideile tehnice abundă. Henri Stahl în **„Un român în Lună“** se foloseşte de un magnet care atrage nava continuu... cam la fel cum ne-am ridica trăgîndu-ne de păr. Ideea ghiulelei va continua să persiste, chiar după ce s-a realizat faptul că acceleraţia bruscă striveşte ocupanţii cabinei. Doi ingineri francezi, Mas şi Drouet, proiectează o roată de 100 m în diametru, accelerată treptat pînă la 40 de rot./sec. care lansează un obuz. Henri de Graffigny dorea să construiască un tunel circular cu diametru de 20 km, vidat în interior, în care proiectilul este accelerat treptat pînă la lansare. Soluţiile se dovedesc ineficiente şi specialiştii îşi dau seama curînd că viteza de 11 km/sec. nu se poate obţine în aer, ci trebuie crescută treptat, iar acestui scop nu-i corespunde decît un singur vehicol : racheta. (14).

Autorul articolului citat mai sus se întreaba retoric **„ce credeţi de o călătorie în Lună ?“** şi în 1936, acum cincizeci de ani, răspundea : **„Ideea este amuzantă, dar de roman... de pur roman“**. Goddart, Tiolkovski, Oberth visau în schimb, poate sub influenţa lui Jules Verne şi a lui W.G. Wells, la zborul rachetei, ajungînd la aceeaşi concluzie ca şi Konrad Haas din Sibiu : rachetă în trepte.

Cu toate acestea în America anilor '50 doar un mic grup de experţi şi fanii S.F. credeau în realitatea rachetei ca vehicol spaţial. Majoritatea priveau racheta ca pe o „tîmpenie din comicsuri", „evazionism nevrotic" sau „simbolism falie" după cum arată Judith Merril (19). Nu este însă singurul caz. Anii '40 aduc în S.F. ideea bombei atomice şi a consecinţelor ei. În nr. 8 din 15 febr. 1944 al „Ziarului ştiinţelor şi al călătoriilor" se afirma: **„Dacă asemenea superproiectile sînt de domeniul posibilităţilor, altele ca «bomba cu uraniu», sînt simple himere".** (pag. 144, „Himera" va exploda exact un an şi jumătate mai tîrziu...)

În Orăştie, juristul Nicolae Văideanu concepea „Calcule de construcţie a rachetelor fotonice", visa rachete termosolare, construia modele, pasionat pînă la moarte de visul omului de a ajunge pe stele (7). Au trecut cei cincizeci de ani acordaţi de autorul articolului pînă la zborul lunar, şi aceasta a devenit deja istorie însemnat în praful lunar de urmele paşilor lui Neil Armstrong. Omenirea este în drept acum, cînd „epopeea spaţială" nu mai este utopie ci istorie, să se întrebe ce sens a avut pentru ea acest zbor, exceptînd avansul tehnologic provocat de frenezia cuceririi spaţiului.

Cooper, cosmonaut pe „Gemini 5", încearcă să răspundă tot printr-o întrebare: **„De ce oamenii trebuie să se bată între ei, în loc să se bucure de frumuseţea şi bogăţia lumii? Este o întrebare la care nu ştiu să răspund".** (15). Dar „odiseea spaţială" abia a început, planetele încă n-au fost vizitate, iar stelele rămîn un ideal de cucerit. Lino Curci găseşte un sens în această căutare frenetică a minţii în spaţiile infinite: De aici rezultă, relativ la anii-lumină necesari pentru legătura cu lumile dintr-un alt sistem, **„contopirea ideii de ins în ideea de umanitate căci numai ca atare poate să treacă la realizarea unor astfel de acţiuni"** (15).

S.F.-ul concentrat pe explicitarea sistemului nostru solar şi-a îndreptat tîrziu atenţia asupra altor stele. Universul, iniţial asimilat lumii vii, devine începînd din sec. 17 exterior, infinit, în mişcare. (18). Planetele soarelui sînt populate pentru a ilustra teoria heliocentrică, sînt concepute ca „Loc de popas" ca în basme şi prilejuiesc expunerea teoriilor asupra universului.

Th. von Harbou în **„O femeie pe lună"** (1929 ed. franceză) populează Luna cu statui de aur, relicve ale unei civilizaţii pierdute, dar ceea ce cîştigă într-adevăr eroii lui este mesajul sacrificiului de sine al lui Helius. **„O planetă numită Shayol"** de Cordwainer Smith, nu este „loc de popas" ci „punct de plecare" pentru descrierea îndobitocirii unor oameni „crescuţi" pentru piese de schimb, legaţi prin „unde de plăcere".

„Placed, planeta nebună" a lui Frederic Brown este o maşină de creat iluzii, se învîrte mai repede decît imaginea ei, are un miez superdens şi păsări din acelaşi material, pentru care scoarţa este atmosfera.

Un S.F. în formare va creşte întotdeauna prin descoperirea lumii înconjurătoare, a planetelor vecine ca la Xino Jianheng în **„Misterul Venusianului".**

Debutînd prin studiile astronomilor asupra unor planete pe care le-au populat pentru a se da mai multă greutate teoriilor ştiinţifice, S.F.-ul rămîne legat de sistemul solar pînă la Edward „Doc" Smith, **„primul autor care a ieşit în «galaxie»,** prin anii '20 (16). La noi, Al. Herzog visa, în '36, să ajungă pe Sirius.

Edward E. Smith în **„Galactic Patrol"** (1937) oferă o amplă frescă a Galaxiei, divizată în două grupări antagonice, în luptă „pe viaţă şi pe moarte". Motivul va reveni în anii '70 în ciclul „Războiul stelelor". Rudy Rucker, în **„Spacetime Donuts"** (1981), porneşte la cucerirea microcosmosului, la fel cum eroii lui Ray Cumminge vor cunoaşte la începutul secolului „oamenii" care populează atomii. „Fata din atomul de aur", „Poporul...", „prinţeasa..." din nuvelele lui Commigs erau rezultatele unei analogii, aceea dintre sistemul solar şi modelul planetar al atomului, conceput de Rutheford.

Apoi urmează marile odisei, încununate de **„2001 Odiseea spaţială"** a lui Arthur C. Clarke, în căutarea misterului „obeliscului negru". După confruntarea dintre Dave Bowman şi computerul Hal, omul va cunoaşte misterul cosmosului şi-şi va pierde individualitatea, pentru a se integra în univers, la fel ca eroii lui Alan Dean Foster din **„The black hole"**; **„Pe o plajă era un grăunte de nisip. Nisipul era o parte dintr-un continent, continentul aparţinea unei lumi, iar lumea, un grăunte de substanţă pe marea infinitului. Ei erau o parte a acelei lumi, trecînd prin gaura albă** (care expulzează materia absorbită de gaura neagră — n.n. —) **materia lor s-a dispersat. Un atom din Charley la un sistem cu nouă lumi, o moleculă din Kate la o aglomerare locală de stele, o bucată din Holland împrăştiată peste doisprezece galaxii".**

La capătul călătoriei, dincolo de Univers, omul se va întîlni cu sine.

Constantin Cozmiuc

NOTE:

1. Silvian Iosifescu: „Literatura de frontieră" Ed. ptr. literatură, Bucureşti, 1969.

2. V.I. Propp: „Rădăcinile istorice ale basmului fantastic". Ed. Univers, Bucureşti, 1973.

3. „Călătoriile epocii romantice", Ed. Univers, Bucureşti, 1972.

4. R.M. Albérès: „Istoria romanului modern", E.S.P.L.A., Bucureşti, 1968.

5. Jean Chevalier; Alain Charbrant: „Dictionnaire des symboles", Ed. Seghers et Jupiter. Paris, 1974, vol. II—IV.

6. Lazăr Şăineanu: „Basmele române", Ed. Univers, Bucureşti, 1978.

7. Constantin Daniel: „Civilizaţia sumeriană", Ed. Sport Turism, Bucureşti, 1983.

8. Victor Kernbach: „Dicţionar de mitologie generală", Ed. Albatros, Bucureşti, 1983.

9. Brad Steiger: „World before our own", Berkley Books, 1978.

10. Robert Charroux: „Archives des autres mondes". R. Laffont, Paris. 1977.

11. Al. Tănase: „O istorie a culturii în capodopere" vol. I.

12. Henri Hubert: „Celţii şi civilizaţia celtică", Ed. şt. şi enciclopedică. Bucureşti, 1983.

13. Ion Ilie Iosif: „Bizarerii astronomice" în: „Omicron satelit 3".

14. Ziarul ştiinţelor şi al călătoriilor nr. 49, X, 1 dec. 1936.

15. Lino Curci: „Raport din Cosmos", Ed. Univers, Bucureşti, 1972.

16. x x x Science Fiction Art.-The fantasies of S.F., „compiled and introduced by Brian Aldiss. New English, library. Trewin Gopplegtone Publ. Ltd. 1975.

17. Almanah „Flacăra" 1985.

18. Acad. de şt. sociale şi politice a R.S.R. „Istoria filozofiei moderne şi contemporane" vol. I, ed. Acad. R.S.R., Bucureşti, 1984.

19. x x x „S.F.: the other side of realism", Editor Th. D. Clareson Browling, Green Univ. Press Ohio, 1971.

20. Arthur C. Clarke: „Profiles of the future", Herper & Row. New York 1973 (ediţie revăzută).

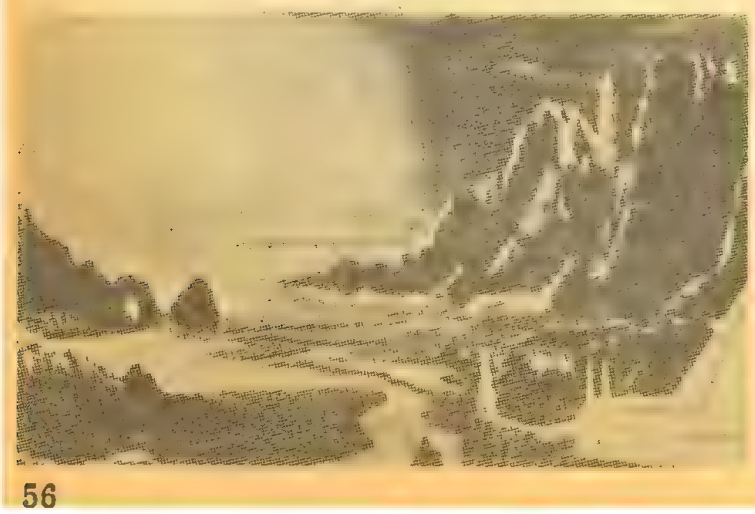

ALFRED BESTER

TUNELUL TIMPULUI

Iată povestea unui om care a sabotat istoria, a spulberat imperii și a distrus dinastii. Din cauza lui Columbus (Ohio) va trebui schimbat în Capot (Ohio). Din cauza lui numele Mariei Curie ar fi trebuit să fie renegat în Franța și nimeni n-ar mai trebui să jure pe barba Profetului... Ca să spunem adevărul, aceste fapte reale n-au avut loc, căci omul era un savant nebun sau dacă vă place mai mult așa, nu a reușit decît să le facă ireale.

Cititorul nostru răbdător este familiarizat cu legendarul savant nebun, ce creează în laboratoare monștri care dintr-o dată se întorc împotriva creatorului lor și-i amenință adorabila fiică. Povestea de față nu are un asemenea erou. Ea îl descrie pe Henry Hassel și faptele sale, un veritabil profesor, puțin maniac, în genul ilustrului Ludwig Boltzman („legea gazului perfect“), Jacques Charles sau André-Marie Ampère (1775—1836).

Toată lumea știe că amperul electric a fost numit astfel în onoarea lui Ampère. Ludwig Boltzman a fost un fizician austriac „distins“. renumit atît pentru lucrările sale asupra corpurilor intunecate, cit și acelea asupra gazelor perfecte. Puteți verifica în „Encyclopedia Britanică“ vol. 3. BALT pînă la BRAI.[1]). Jacques Alexandre César Charles a fost primul matèmatician care s-a interesat de aerostate și a inventat un balon cu hidrogen. Erau oameni adevărați.

Erau, de asemeni adevărați excentrici. Iată un exemplu : Ampère călătorea la o importantă întilnire de savanți la Paris. În taxi a avut o idee luminoasă (de natură electrică presupun) : scoase un creion și zgîrie ecuația pe fotoliul mașinii. În mare demonstrația ducea la : $dH = pdl/r^2$ (p fiind distanța perpendiculară de P la dreapta) unde $dH = \sin Q\, dl/R^2$. Este ceea ce se numește de asemeni legea lui Laplace, cu toate că acesta nu a participat la reuniune.

Oricum ar fi fost, taxiul ajuns la Academie. Ampère ieși, plăti șoferului și se grăbi la reuniune pentru a spune tuturor ideea sa luminoasă. Atunci și-a dat seama că n-are fițuica la el, își aminti unde a lăsat-o și a trebuit să urmărească taxiul prin tot Parisul pentru a-și recupera ecuația plimbătoare. Îmi place să cred că în același fel a pierdut Fermat renumita sa „Ultimă teoremă“, cu toate că nici el nu figura printre persoanele prezente la sus numita reuniune, fiind mort cu două sute de ani mai devreme.

Sau să ne gindim la Boltzmann. Cînd vorbea de gaze perfecte complexe își umplea cursurile cu calcule complicate pe care le făcea rapid din cap. Studenții săi nu erau prea tari la mate, așa că l-au rugat pe Boltzmann să-și scrie ecuațiile pe tablă. Boltzmann și-a cerut scuze spunind că va fi mai explicit pe viitor. La cursul următor începu : „Domnilor, combinind legea lui Boyle cu legea lui Charles, ajungem la ecuația : $pV = P0V0\ (1 + at)$. Deci e evident dacă $aSb + f(x)dn0\ (a)$, vom avea $pV = RT$ și $vSf(x, y, z)dV = 0$. Este la fel de simplu ca și doi și cu doi fac patru“. În acest moment Boltzmann își aminti cele promise. Întorcîndu-se spre tablă, scrise conștiincios $2 + 2 = 4$ și-și urmă cursul continuînd să facă socoteli complicate în memorie.

Cît despre Jacques Charles, strălucitul matematician care a descoperit legea lui Charles (numită uneori legea lui Gay Lussac) de care Boltzmann vorbea în cursurile sale, el dorea cu o pasiune maniacă să devină un paleograf reputat, adică un descoperitor de manuscrise vechi. Cred că faptul că a fost nevoit să împartă meritul cu Gay Lussac l-a deranjat puțin. A cumpărat cu 200 000 de franci de la un escroc pe nume Vrain-Lucas, scrisori olografe pretinse a fi scrise de Julius Cezar, Alexandru cel Mare și Pilat din Pont. Charles, omul care vedea prin orice gaz, perfect sau nu, crezu cu adevărat în autenticitatea acestor falsuri în ciuda faptului că blestematul de Vrain-Lucas le-a scris în franceza modernă, pe hîrtie modernă, conținind filigrame moderne. Charles încearcă chiar să le doneze la Louvre.

Și țineți cont că acești oameni nu erau imbecili. Erau oameni care plăteau un bir greu pentru geniul lor, căci restul intelectului lor era în afara acestei limbi. Un geniu este uneori cineva care a ajuns la adevăr pe căi neașteptate. Din nefericire căile neașteptate duc la dezastru în viața cotidiană. Și asta i s-a întîmplat lui Henry Hassel, profesor de documentare aplicată la Universitatea Necunoscută a anului de grație 2006 (în original 1980, n. tr.).

Nimeni nu știe unde este Universitatea Necunoscută, nici ce se predă acolo. Ea are un corp de profesori de circa două sute de excentrici, și un grup de studenți de două mii de neghiobi... de genul celor care rămîn anonimi pînă cînd iau premiul Nobel sau ajung primii pe Marte. Veți recunoaște ușor diplomele de la U.N. cerîndu-le celor care au studiat acolo. Dacă obțineți un răspuns evaziv de genul : „Oh, o școală oarecare de care n-ai auzit vorbindu-se“ puteți paria că au absolvit sus numita universitate. Sper să vă pot spune mai multe într-o zi despre această universitate, un adevărat centru de cultură... în sensul în care înțelegeau cuvîntul membrii clubului Pickwick.

În orice caz, într-o după amiază, Henry Hassel părăsi mai devreme biroul său din Centrul Psychotic, trecînd prin arcada închinată Culturii Fizice pentru a se duce acasă. S-a spus că voia să vadă studentele goale care practicau Arcanele Eurytmice ; nu-i adevărat, Hassel prefera să admire trofeele dispuse sub arcadă, în memoria Marilor Echipe ale Universității care au cîștigat genul de campionate în mod obișnuit de echipele U.N. — în sporturi ca Strabismul, Ocluzia și Botulismul (Hassel a fost el însăși campion la simplu în Framcoeur, trei ani la rînd). Ajunse acasă vesel și intră bucuros și-și găsi nevasta în brațele unui bărbat.

Creatura minionă de treizeci și cinci de ani cu părul roșcat vaporos și ochi migdalați se lăsa îmbrățișată cordial de un tip cu buzunarele pline de prospecte, de aparate microchimice și un ciocan de încercat reflexul rotulei... un veritabil produs al U.N., după cum vă puteți da seama. Se sărutau atît de concentrați că nici una din părțile active nu remarca prezența lui Henry, furios, în antreu.

Amintiți-vă de Ampère, Charles și Boltzmann. Hassel cîntărea optzeci și cinci de kilograme. Era mușchiulos și fără complexe. Ar fi fost o joacă să-i facă surcele pe nevastă-sa și amantul ei. Dar el era din categoria geniilor ; creierul său nu funcționa altfel.

Hassel respiră profund, se întoarse și goni pînă în laboratorul său personal. Deschise un sertar marcat „duodenum“ și scoase din el un revolver calibrul 45. Deschise alte sertare, cu etichete la fel de interesante și compuse un aparat din diferite piese. În exact șapte minute și jumătate (atît era de furios) fabrică o mașină de călătorit în timp (atît de mare îi era geniul).

Profesorul Hassel asamblă mașina în jurul său, reglă cadranul la 1923, strînse revolverul în mînă și apăsă butonul. Mașina emise un zgomot de canalizare defectă și Hassel dispăru. Reapăru în Philadelphia în 3 iunie 1923, merse direct pe strada Walnut la numărul 1 218 (o casă de cărămidă roșie cu fațadă de marmoră) și sună. Un personaj, pe care l-ar fi putut numi Smith de exemplu, deschise poarta și-l privi pe Henry Hassel.

Pista de schi de la Berchtesgaden (R.F.G.) una dintre pistele de acest gen din lume a fost dotată cu „covoare“ de zăpadă artificială care permit sportivilor de performanță să se pregătească pentru competiții chiar și în timpul verii.

---

[1] In lipsă se poate utiliza cu succes „Dicționar cronologic al științei și tehnicii universale“. Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc. 1979, pag. 688, col. a II-a, Boltzmann. — n. tr.

— Domnul Jessup ? întrebă Henry cu o voce sufocată.

— Da.

— Sînteţi domnul Jessup ?

— În persoană.

— Aveţi un fiu, Edgar ? Edgar Allan Jessup... numit astfel din cauza regretabilei dumneavoastră admiraţii pentru Poet ;

Celălalt păru nedumerit.

„Din cîte ştiu nu, spuse el. Nu sînt însurat".

— Veţi fi, spuse Hassel mînios. Şi eu am ghinionul de a mă fi însurat cu Greta, fiica fiului dumneavoastră. Scuzaţi-mă.

Ridică revolverul şi-l doborî pe cel dinaintea lui, bunicul soţiei sale.

„Gata, acum ea nu mai există, murmură Hassel suflînd fumul ce ieşea pe ţeava armei. Voi fi celibator. Sau poate... poate m-am însurat cu alta. La naiba ? Cu cine ?

Hassel aşteaptă nerăbdător ca întoarcerea automată a maşinii sale de explorat timpul să-l readucă la laboratorul său personal. Nevastă-sa cea roşcovană era tot acolo, tot în braţele tipului.

Hassel încremeni.

„Aşa va să zică, mormăi el. Fidelitatea e tradiţională în familia asta... Bine, mai vedem noi. Aranjăm noi asta !

Îşi permise un rîs crud, se întoarse în laborator şi se trimise în 1921, unde trase în Emma Hotchkiss, bunica nevestei sale. Reveni în casă. în epoca sa. Roşcovana tot acolo... în aceeaşi postură.

„Dar ştiu sigur, capra bătrînă era bunica ei, murmură Hassel. Asemănarea era izbitoare. Ce naiba s-a putut întîmpla ?".

Hassel era confuz, consternat ; nu însă fără resurse. Intră în biroul său, avu cîteva greutăţi să formeze numărul, în cele din urmă reuşi să obţină legătura cu laboratorul de Antipractică... degetul îi aluneca mereu pe butoane.

„Sam ?, făcu el. Aici Henry".

— Cine ?

— Henry.

— Vorbiţi mai tare.

— Henry Hassel !

— O ! Bună Henry .

— Vorbeşte-mi despre timp.

— Despre Timp ? Hm...

Sam, directorul Simplex şi Multiplex, aşteptă ca circuitele datelor să se alinieze, apoi începu : „Timpul : 1⁰ absolut ; 2⁰ relativ ; 3⁰ periodic, 1⁰ absolut : perioadă, durată, ziuă, eternitate...

—Îmi pare rău Sam. Întrebarea mea n-a fost pusă bine. Vreau : Timp, referinţe : succesiunea, călătorie in.

Sam schimbă circuitul şi începu din nou. Hassel asculta atent. Bombănea.

„Hm, hm. Bine. Văd. Asta mă gîndeam şi eu. Un continuu zici ? Actele comise în trecut trebuie să altereze viitorul. Bine. Atunci sînt pe calea cea bună. Dar actul să fie semnificativ. Cee ? Acţiunea să aibă efect asupra maselor. Nesemnificativul nu poate deturna curentul fenomenelor existente. Hummm. Dar pînă la ce punct o bunică este nesemnificativă ?

— Ce vrei să faci Henry ?

— S-o fac pe nevastă-mea să dispară — lătră Henry.

Închise. Se întoarse în birou. Reflectă, devorat de către demonul geloziei.

„Să faci ceva semnificativ, murmură el. S-o elimin pe Greta. Să elimin tot. Perfect, la naiba. Le arăt eu lor".

Hassel se duse în 1775, vizită o fermă din Virginia şi trase asupra unui colonel. Numele său era George Washington şi Hassel se asigură că murise. Reveni în casa lui, în propriul timp. Nevastă-sa era tot acolo, tot roşcată, tot în braţele altui bărbat.

„La dracu !" înjură Hassel.

Muniţiile îi erau pe terminate. Deschise o nouă cutie de cartuşe, se întoarse în timp şi-i masacră furios pe Cristofor Columb, Napoleon Bonaparte, Mohamed şi încă o jumătate de duzină de personaje istorice marcante.

„La naiba ! De data asta trebuie să reuşesc !" îşi spuse Hassel.

Se întoarse în timpul său şi-şi găsi nevasta în postura mai sus menţionată.

Genunchii i se muiară ; picioarele păreau că vor să se înfigă în sol. Ajunse în laborator traversînd un coşmar nămolos.

„Ce naiba poate fi semnificativ ? se întreba Hassel cu accente de durere. Cît trebuie făcut pentru a schimba viitorul ? De data asta, pe toţi zeii, am să-l schimb de tot. Bucăţi îl fac !"

Călători pînă la Paris, la începutul secolului XX şi se duse să o vadă pe Marie Curie într-un atelier de lîngă Sorbona.

„Doamnă, spuse într-o franceză execrabilă, eu sînt un străin pentru dumneavoastră, dar totuşi sînt un om de ştiinţă. Vă cunosc experienţele asupra radiului... oh ? Încă n-aţi ajuns la radiu ? Nu-i nimic. Am venit ca să vă învăţ tot ceea ce priveşte fisiunea nucleară".

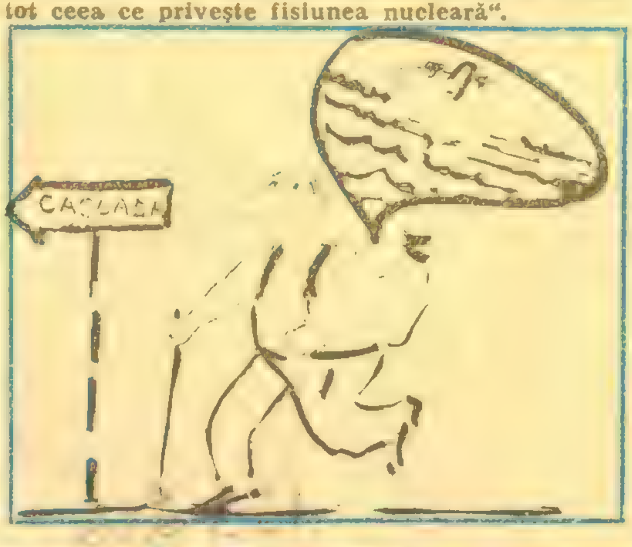

Ceea ce şi făcu. Avu satisfacţia să vadă ciuperca atomică răsărind deasupra Parisului, înainte ca returul automat să-l aducă acasă.

„Asta o să le înveţe minte pe femei să mai fie infidele, mormăi el... Guhhh ! (Aşa s-ar putea reda sunetul scos de buzele sale cînd o văzu pe roşcovana de nevastă-sa care era tot... inutil să insistăm asupra unor amănunte pe care le cunoaşteţi).

Hassel se întoarse în laborator clătinîndu-se şi se aşeză să reflecteze. Cît timp rămîne cu ocupaţia asta merită să vă previn că aceasta nu este o povestire convenţională despre timp. Dacă vă imaginaţi că bărbatul care-i răsfaţă nevasta este el însuşi vă înşelaţi. Vipera nu e Henry Hassel, nici fiul său, nici chiar Ludwig Boltzmann (1844—1906). Hassel nu parcurgea un circuit închis în timp, încheiat acolo unde începe povestirea, spre satisfacţia nimănui şi ciuda fiecăruia... pentru simplul motiv că Timpul nu e circular, nici liniar, sau biliniar, discoid zigurat, longitudinal sau cu ramificaţii. Timpul este o problemă personală, aşa cum descoperi şi Hassel.

„Trebuie că m-am înşelat undeva, murmură Hassel. E necesară o verificare, neapărat".

Luptă cu telefonul, ce părea că s-a făcut de cîteva tone, şi reuşi, în cele din urmă să obţină biblioteca.

„Alo, Biblioteca ? Henry la aparat.

— Cine ?

— Henry Hassel.

— Mai tare vă rog.

— HENRY HASSEL !

— O ! Bună Henry.

— Ce date ai despre George Washington ?"

Biblioteca zornăia în timp ce camerele video răsfoiau cataloagele.

„George Washington. Primul preşedinte al...

— Primul preşedinte ? N-a fost asasinat în 1775 ?

— Haide Henry. Întrebare absurdă. Toată lumea ştie că George Wash...

— Nimeni nu ştie că a fost ucis ?

— De către cine ?

— De mine.

— Şi cum ai făcut-o ?

— Am un pistol.

— Nu asta, vreau să spun cum ai putut să o faci acum peste două sute de ani ?

— Am o maşină de călătorit în timp.

— Ei bine. Aici nu scrie nimic, făcu Biblioteca. La mine figurează la locul potrivit. Poate l-ai confundat.

— N-am confundat nimic. Şi Cristofor Columb ? Ai ceva despre moartea lui în 1489 ?

— Dar... a descoperit Lumea Nouă în 1492.

— Nu... A fost ucis în 1489.

— Cum ?

— Un glonte de 45.

— Tot tu Henry ?

— Da.

— Nici o urmă aici, insistă Biblioteca. Tragi ca o cizmă.

Pe Valea Prahovei

ORIZONTAL : 1) Cunoscută staţiune prahoveană indicată pentru afecţiuni ale aparatului respirator — **Piatra...**, cabană aflată la cca 4 ore de Buşteni şi ...precis la 1 950 m deasupra nivelului mării. 2) Zonă cu animale şi plante declarate monumente ale naturii şi ocrotite de lege. aşa cum este o mare parte a masivului Bucegi. 3) Lucrător la căile ferate — **Prahova, Timişul, Zamora** etc. — Întocmai. 4) Zaharescu Emil — La poalele **Padeşului** ! — Asociat. 5) Eşuat într-un refugiu solitar. 6) Şa străbătută pe traseul turistic dintre cabana **Pîrîul Rece** şi **Diham-Poiana Izvoarelor** — Insulă daneză. 7) Afluent al Ialomiţei pe valea căruia se află cabana **Peştera** şi rezervaţia naturală **Poiana Crucii** — Abis ! 8) Aşezare braşoveană cu o exploatare de calcare şi argile refractare — Parte ! 9) Usturoi (reg.) — Posedă — Munte asiatic a cărui toponimie l-a „inspirat" pe spătarul Mihail Cantacuzino-ctitorul unei frumoase staţiuni prahovene. 10) Pădure bătrînă, de mare întindere — Cel mai înalt vîrf din masivul Bucegi (2 505 m) şi important obiectiv turistic (var.). 11) ...şi culme muntoasă din acelaşi masiv, care domină printr-un abrupt Valea Prahovei — Curea !

VERTICAL : 1) Aşezare prahoveană cu un modern combinat petrochimic — Aproximativ (abr.). 2) **Pîrîul...**, cunoscută bază turistică pentru tineret — apreciat loc de odihnă şi punct de plecare pentru numeroase excursii — Munte situat la stînga Văii Prahovei, în zona localităţii **Azuga**. 3) Comună în Franţa — **Jepii...**, punct de reper pe traseul turistic **Buşteni-Caraiman** — Opere ! 4) „Pozele" vedetelor — Aşezare cu rezonanţă istorică, între **Comarnic** şi **Sinaia**. 5) Zer ! — În special cele de iarnă găsesc în staţiunile prahovene condiţii optime de practicare. 6) Plasă de pescuit — Iută... amestecată ! — La capătul drumului ! 7) Scăpătate — Primul la popas ! 8) Nu-i scapă nimic — Ion cu sarcină negativă. 9) Carie ! — Dar — Nume avocalic ! 10) Parte dintr-o uzină (pl.) — Evoluează în arenă. 11) Vîrf pe versantul prahovean al Bucegilor, cu înălţimea maximă de 2 495 m.

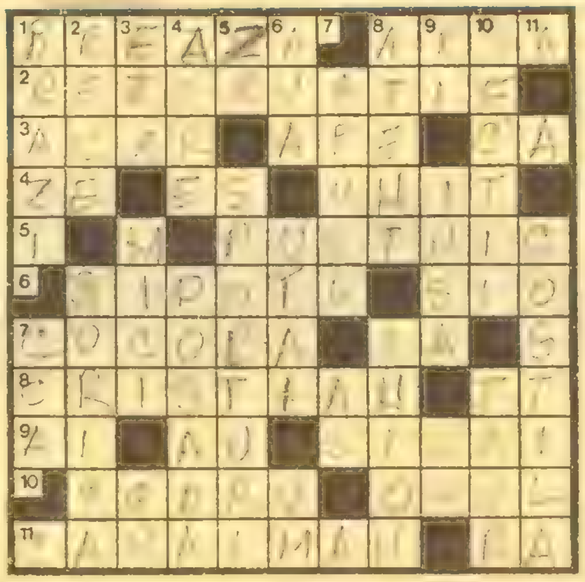

Dicţionar : SIO, EZA, AVA, UTAI.

ACOLO, SUS...

ORIZONTAL : 1) Înălţimi. 2) Cortegii... ajunse la înălţime — Omul înălţimilor. 3) Înălţată din temelii — Ieri, la ridicatul stelelor (pop.). 4) O pagină de istorie — Privitor la stele. 5) Finalul unei ascensiuni ! — Zboară în urmărirea vînatului (pl.). 6) Una dinaintea lunii ! — Un vîrf... răsucit ! 7) Bătătură — Particularitate a unui anume arbore. 8) Scena trapeziştilor şi a altor acrobaţi — Lipsit de companie. 9) Drum parcurs la mare altitudine — Un nume adunat pe-o carte. 10) Drumuri spre înălţimi.

VERTICAL : 1) Maşini de zburat... la domiciliu. 2) Însuşire — Supra... ponderal. 3) Arborele secular al înălţimilor — Ţinut fără apă. 4) Firul Bistriţei ! — O pînză... de ţară. 5) Terasa de sus ! — Dudă. 6) A salva de la înec (sic !) — Abis ! 7) A se amuza — Pol antimagnetic ! 8) Se prind în brîu — Înălţime. 9) Coşul... pieptului — Cromatic. 10) Te ridică undeva, sus... (adj. pl.)

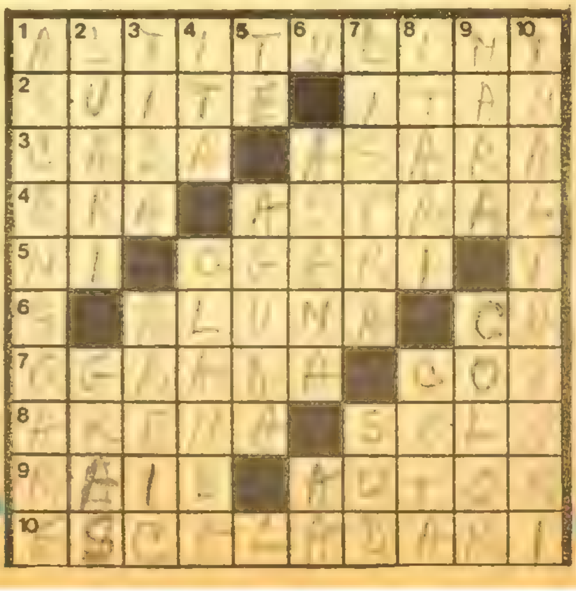

— Nu-mi voi pierde singele rece, făcu Henry cu vocea tremurîndă.

— De ce nu, Henry ?

— Pentru că e un lucru împlinit, urlă el. Bine ! Şi Marie Curie ? A descoperit sau nu bomba atomică ce a distrus Parisul la începutul secolului ?

— Nu ea a descoperit. Enrico Fermi.

— Ba da !

— Nu.

— I-am arătat personal cum se face. Eu, Henry Hassel.

— Toată lumea e de acord că eşti un excelent teoretician dar în ceea ce priveşte explicaţiile, Henry, tu...

— Du-te naibii, măgarule. Am nevoie de o explicaţie !

— Pentru ce ?

— Am uitat. Aveam ceva în cap... dar nu-i nimic. Ce-mi propui ?

— Ai o maşină de călătorit în timp ?

— Da.

— Atunci întoarce-te şi verifică“.

Hassel se întoarse în anul 1775, se duse la Mount Vernon şi intrerupse semănăturile de primăvară.

„Iertaţi-mă colonele“ începu el.

Bărbatul înalt îl privi curios.

„Drăguţ accent ai. De unde vii ?

— Oh ! dintr-o şcoală oarecare de care oricum n-aţi auzit.

— Şi aspectul dumitale e ciudat. Posomorit. cum s-ar spune.

— Spuneţi-mi colonele, ce ştiţi despre Cristofor Columb ?

— Nu mare lucru, răspunse colonelul Washington. A murit acum vreo două-trei sute de ani.

— Cînd a murit ?

— Pe la 1500 şi ceva, din cîte-mi aduc aminte.

— Nu a murit în 1489 ?

— Te-ncurci la date bătrîne. Doar a descoperit America în 1492.

— Cabot a descoperit America. Sebastian Cabot.

— Nu, Cabot a ajuns un pic mai tîrziu.

— Am o probă infailibilă...“ începu Hassel.

Dar se opri, văzînd că se apropie un bărbat solid, chiar... corpolent, cu faţa strîmbată comic de furie. Purta nişte pantaloni şifonaţi şi o vestă prea mică pentru el. Strîngea în mînă un Colt 45. Lui Henry i-a trebuit o clipă să-şi dea seama că se privea pe sine însuşi... şi apariţia asta nu-l încînta de loc.

„Ce chestie ! murmură Hassel. Iată-mă călătorind pentru prima dată în timp ca să trag în Washington. Dacă ajungeam cu o oră mai tîrziu îl găseam pe Washington mort. Hei ! strigă el. Nu acum ! Aşteaptă puţin ! Am ceva de verificat mai întîi“.

Celălalt Hassel nu-i dădu nici cea mai mică atenţie ; nici măcar nu-i observase prezenţa. Merse drept spre colonelul Washington şi trase. Colonelul se prăbuşi, mort. Primul asasin îl privi, apoi, plecă, ignorind eforturile lui Hassel de a angaja o conversaţie.

„Nu m-a auzit, se miră Hassel, nici măcar nu m-a simţit cînd l-am atins. Şi de ce nu-mi amintesc să fi încercat să mă opresc, eu pe mine, prima dată. Ce naiba se intîmplă ?“

Profund tulburat, Hassel porni spre Chicago şi ajunse pe terenurile de joc ale Universităţii oraşului în 1940. Aici intr-o grămadă de cărămizi din grafit şi praf de grafit lucra un savant italian pe nume Fermi.

„Ei dottore, refaci cercetările Mariei Curie, după cîte văd ?“ făcu Hassel.

Fermi privi în jur ca şi cum ar fi auzit un zgomot uşor.

„Refaci cercetările Mariei Curie dottore ?“ urlă Hassel.

Fermi îl privi cu un aer straniu.

„De unde vii amico ?

— Dintr-o şcoală oarecare, de care n-ai auzit niciodată. Nu-i aşa dottore că Marie Curie a descoperit fisiunea nucleară în 1900 ?

— Nu ! Nu ! Nu ! strigă Fermi. Noi sîntem primii, şi încă n-am ajuns pînă acolo. Poliţia ! Poliţia ! Un spion !

De data asta intru în istorie“ mormăi Hassel.

Îşi scoase fidelul 45 şi-l descărcă în doctorul Fermi, apoi aşteptă o arestare, şi un proces care l-ar fi făcut să intre în arhivele ziarelor, spre marea sa uimire. Doctorul Fermi nu se prăbuşi. Doctorul Fermi se pipăi doar la piept cu un gest neglijent şi le spuse oamenilor ce sosiseră la apelul său.

— Nu-i nimic. Am simţit adineaori o senzaţie de arsură ; poate o nevralgie a nervului cardiac, dar mai probabil o indigestie.

Hassel era prea agitat pentru a aştepta returul automat. În loc de aceasta se trezi dintr-o dată în faţa Universităţii Necunoscute... şi asta fără intervenţie exterioară, ceea ce ar fi trebuit să-i dea de gîndit dar era prea absorbit ca să mai observe şi asta. Atunci l-am văzut eu (1913, —)... o siluetă vagă rătăcind printre maşinile garate, cu faţa iluminată de o hotărîre demnă de un dement.

A apărut în Bibliotecă, gata de o discuţie epuizantă, dar nu se putu face auzit de către cataloage. Merse în Laboratorul de Anticipaţie, unde computerul Simplex şi Multiplex, Sam avea camere sensibile pînă la dimensiuni de 10 700 angstromi. Sam nu-l putu vedea pe Henry, dar reuşi să-l audă prin nu ştiu ce fel de fenomen de interferenţă hertziană.

„Sam, făcu Hassel am făcut o descoperire uluitoare.

— Faci mereu descoperiri, gemu Sam. Spaţiul care ţi-a fost acordat pentru descoperiri s-a epuizat. Trebuie să încep altă bandă pentru tine ?

— Am nevoie de un sfat. Care e cel mai bun specialist în Timp, referinţe: succesiunea, călătorie în ?

— Fără îndoială că Israël Lennox, profesor de mecanică spaţială la Universitatea Yale.

— Cum pot să mă intilnesc cu el ?

— Nu poţi Henry. A murit. Acum cinci ani.

— Ce specialist în viaţă cunoşti în ceea ce priveşte Timpul, referinţe: succesiunea, călătorie în ?

— Wiley Murphy.

— Murphy ? De la noi ? Interesant. Unde-i acuma ?

— S-a dus la tine Henry, să-ţi ceară ceva.“

Hassel se întoarse acasă — fără să meargă — căută în birou, în laborator, fără să găsească pe nimeni şi în cele din urmă intră plutind în camera de zi unde nevastă-sa, cea cu părul roşcat de care povesteam, era tot în braţele altuia (Aţi înţeles desigur că toate acestea s-au petrecut în timpul celor cîteva secunde ce au urmat construcţiei maşinii de explorat timpul... aceasta este natura stranie a Timpului şi a Călătoriei temporale). Hassel îşi drese vocea şi riscă să-şi bată pe umăr soţia. Degetele sale trecură prin ea.

— Scuză-mă scumpo, spuse el. N-a trecut pe aici Wiley Murphy ?

O privi mai atent şi observă că bărbatul care-i îmbrăţişa soţia era chiar Murphy.

— Murphy ! exclamă el, pe tine te căutam. Tocmai am făcut cea mai fantastică experienţă.

Murphy îl ignora pe Hassel, la fel cum a făcut şi doamna Hassel. Ecuaţiile le-am scris pe capota unui taxi care tocmai trecea.

„Ascultă-mă Murphy, spuse Hassel. Greta scumpo, ne laşi singuri o clipă ? Ei... la naiba, nu mai terminaţi o dată ? E o chestie serioasă“.

Hassel încerca să-i despartă. N-a putut nici să-i atingă, nici să se facă auzit. Obrazul îi viră din nou spre roşu, deveni brusc turbat, începu să dea cu pumnii în doamna Hassel şi în Murphy. Era ca şi cum ar fi boxat cu un gaz perfect. Am crezut că e momentul să intervin.

— Hassel !

— Cine-i acolo ?

— Ieşi o clipă. Vreau să-ţi spun ceva.

A ieşit grăbit, trecînd prin perete.

— Unde eşti ?

— Aici.

— Eşti un pic... difuz.

— Ca şi tine.

— Cine eşti ?

— Numele meu este Lennox. Israël Lennox.

— Israël Lennox. Profesor de Medicină Spaţială la Yale ?

— Chiar el.

— Dar n-ai murit în 1996 ?

— Am dispărut în 1996 !

— Am inventat o maşină de călătorit în timp.

— Fantastic ! Şi eu, făcu Hassel. În după-amiaza asta. Ideea mi-a venit dintr-o dată.. nu mai ţin minte de ce... şi am făcut un experiment extraordinar Lennox. Timpul nu e un continuu...

— Nu ?

— Este o serie de particule infime... ca perlele intr-un şirag.

— Da ?

— Fiecare perlă este un Acum. Fiecare Acum are un trecut şi un viitor. Dar nici unul nu are raport cu celelalte. Vezi ? Dacă $a = a^2 ji + 0ax (b_1)$...

— Slăbeşte-mă cu calculele, Henry.

— Este o formă de transfer cantitativ de energie. Timpul este emis în corpuscule infime, sau cuante. Putem vizita separat fiecare cuantă şi să operăm orice modificare, dar o schimbare într-un corpuscul nu le afectează pe celelalte. Aşa este ?

— Fals, am spus eu trist.

— Cum aşa, fals ? spuse el gesticulînd febril printr-o studentă care tocmai îl traversa. Gîndeşte-te le ecuaţiile trohoidale şi...

— Fals i-am repetat eu ferm. Vrei să mă asculţi, Henry ?

— Bine, bine, dă-i drumul.

— Ai remarcat că ai devenit oarecum imaterial ? Vag ? Spectral ? Timpul şi spaţiul nu te mai afectează.

— Ah ?

— Henry, am avut nenorocul să construiesc o maşină de explorat timpul în 1996.

— Mi-ai mai spus-o. Şi forţa electrică ? Cred că e nevoie de aproape 7,3 kilovaţi pentru...

— Las-o baltă cu forţa electrică, Henry. La prima mea călătorie în timp am vizitat pleistocenul. Eram nerăbdător să fotografiez mastodonţi, leneşul gigant şi alte animale. Şi atunci pe cînd mă dădeam inapoi ca să prind integral în cadru un mastodont, în cîmpul unui f/6,3 la 100, în fine, pe scara IVS...

— Las-o baltă cu scara IVS...

— Din greşeală am călcat o mică insectă din pleistocen.

— Ha ! ha ! spuse Hassel.

— Am fost îngrozit de acest accident. Aveam viziunea unei lumi schimbate în întregime în urma acestei morţi accidentale. Imaginează-ţi surpriza mea, cînd am constatat că nimic nu s-a schimbat.

— Ho ! Ho ! făcu Hassel.

— Am devenit curios. M-am întors în pleistocen şi am ucis mastodontul. Nimic nu s-a schimbat în 1996. M-am întors în pleistocen şi am masacrat fauna... tot fără efect. M-am plimbat apoi prin timp, ucigînd şi distrugînd, încercînd să modific prezentul.

— Ai făcut exact ca mine, exclamă Hassel. E de mirare că nu ne-am intîlnit.

— Nu-i de mirare deloc.

— L-am ucis pe Cristofor Columb.

— Eu pe Marco Polo.

— Eu pe Napoleon.

— Eu l-am considerat pe Einstein mai important.

— Mohamed n-a schimbat nimic... mă aşteptam la mai mult din partea sa.

— Ştiu, şi eu tot pe el.

— Cum adică şi tu ?

— L-am ucis în 16 septembrie 599.

— Eu în ianuarie 598.

— Te cred.

— Dar cum ai putut să o faci după ce am făcut-o eu ?

— Am făcut-o amîndoi.

— Este imposibil.

— Băiete, i-am spus. Timpul este o problemă personală... o experienţă personală dacă vrei.

— Vrei să spui că este imposibil să călătorim în timp ? Dar am făcut-o !

— Desigur, la fel ca alţii din cîte ştiu. Dar fiecare dintre noi călătorim în propriul nostru trecut şi nu în cel al altei persoane. Nu există un continuu universal Henry. Există doar miliarde de indivizi, fiecare cu propriul său continuu, şi un continuu nu-l poate afecta pe altul. Sîntem la fel ca un milion de spaghete întinse pe aceeaşi farfurie. Nici un călător temporal nu va putea întîlni un alt călător temporal, în trecut sau în viitor. Fiecare trebuie să călătorească în lungul propriei sale spaghete.

— Si totuşi în acest moment ne-am întîlnit.

— Nu mai sîntem călători temporali Henry. Am devenit sosul spaghetelor.

— Sosul spaghetelor ?

— Da. Noi doi putem vizita toate spaghetele pe care le vrem, căci ne-am distrus pe noi înşine.

— Nu înţeleg.

— Cînd un om modifică timpul, el n-o face decît pentru propriul său trecut... nu al altuia. Trecutul este ca o amintire. Cînd îi ştergi memoria unui om, îl elimini, dar nu-l elimini pe altul. Tu şi cu mine, ne-am şters propriul nostru trecut. Lumile individuale ale altora continuă, dar noi am încetat să existăm.

— Cum... nu mai existăm ?

— Ne-am dizolvat cîte puţin în fiecare distrugere. Acum am dispărut complet. Am comis un cronicid. Sîntem fantome. Sper ca doamna Hassel să fie fericită cu domnul Murphy... Acum hai pînă la Academie. Ampère va povesti ceva interesant despre Ludwig Boltzmann.

Traducere de
Constantin Cozmiuc

E.P. BOZMAN (S.U.A.)

POVESTE PENTRU OAMENII DE ȘTIINȚĂ

Margaret Jolliwell se opri o clipă gîfîind în vîrful dealului; apoi își aruncă pălăria — care căzu pe jos, sub acțiunea gravității — și se trînti pe iarbă cît era de lungă. Razele soarelui căzură prependicular asupra ei și ea se bucură de căldura lui, exultînd din pricina convertirii energiei radiațiilor sale în căldura cinetică obișnuită, în traversarea rochiței ei subțire de vară. Închise ochii pentru a intercepta razele luminoase pe unde scurte emise de soare și-și trecu degetele prin iarba friabilă **(Arrbenatherum avenaceum).**

Totul era atît de minunat și de tulburător. Mintea ei încă mai palpita la fel de repede ca și pulsul, căci nu trecuse decît o scurtă oră (ca să fim mai preciși 59 de minute) de cînd EL o ceruse în căsătorie — el, Julian Uxbridge, adoratul ei preceptor, șef de lucrări și asistent, cel mai pur om de știință pe care-l cunoscuse. Totul se petrecuse în laboratorul de cercetări unde ea prepara un extras de gastrocnemius dintr-o broască. De multe luni își făcuse el obiceiul să vină și să discute munca ei în laborator și ea nu mai trăia decît pentru aceste ceasuri neprețuite. Dar niciodată pînă astăzi nu se coborîse el de la general la particular. Glasul lui, vibrațiile căruia aveau întotdeauna să trimită unde și fiori de plăcere prin coloana ei vertebrală, îi mai răsuna încă în urechea medie. Se apropiase prin spate și spusese:

— Bună dimineața, domnișoară Jolliwell! Astăzi îmi dai voie să-ți spun Margaret?

Roșise ca o școlăriță — oare de ce nu izbutea să-și controleze nervii vasomotori? — și nu răspunse nimic.

El continuase:

— Margaret, te iubesc încă de cînd te-am văzut prima dată făcînd un test Brown Ring, acum aproape un an. Dragostea mea pentru tine este Normală, dar Pasionată; îmi găsesc în ea expresia fizică și împlinirea mintală. Unirea cu tine va fi **ex hypothesi** eugenică și copiii noștri (aici Margaret roși din nou) vor fi în mod inevitabil echilibrați sufletește și trupește. Margaret, vrei să consimți să-mi fii soție?

Creierul Margaretei mai refuza încă să transmită limbii stimulii aferenți corespunzători și în tăcerea ei uluită, Julian continuase:

— Dar, firește, Margaret, copila mea, tu nu ai de unde să știi nimic despre mine. Dă-mi voie să-ți spun. Tatăl meu a fost astronom, s-a apucat de lucruri în mare, iar mama histoloagă, s-a ocupat de lucruri în mic, pe lamela microscopului, ca să zic așa. Sînt produsul lor perfect echilibrat, **in mediis rebus,** fără cusur după cîte îmi dau seama, afară doar de un singur defect tragic. Sufăr de maladia congenitală Erythema Pernio, cunoscută sub numele popular de degerături, și toată viața am fost chinuit de întrebarea îngrozitoare dacă maladia e transmisibilă. Altfel ți-aș fi adresat cererea în căsătorie încă de multă vreme; luni și luni de cercetare m-au adus în sfîrșit la o concluzie precisă, și acum simt că am căpătat toate îndreptățirile, prin metoda inductivă și deductivă, să te cer de nevastă.

Pentru Margaret acesta era momentul suprem al vieții ei. Acum un an cînd îl văzuse prima dată pe Julian Uxbridge se simțise instinctiv la fel de atrasă de el ca și o bilă cu încărcătură pozitivă de un conducător cu încărcătură negativă. Numai distanța care-i separa o împiedica să se arunce în brațele lui și această distanță i se părea ei la fel de mare ca și cea dintre steaua Betelgeuse și pămînt — cel puțin cîteva sute de ani lumină. Iar acum el făcuse primul pas către ea și pe măsură ce se apropia atracția lui pentru ea varia invers proporțional cu pătratul distanței. Și totuși, consecventă comportamentului tipic al sexului ei, ea căuta să cîștige timp și răspunse:

— Trebuie să-mi dați timp de gîndire. Totul a venit așa pe neașteptate. Vă rog frumos să-mi lăsați puțin timp de gîndire.

Și fără să se poată stăpîni, alergase către colina ei însorită, la 59 de minute depărtare de oraș.

Acolo zăcea acum, absorbind raze ultraviolete, învîrtind în minte toată chestiunea, încercînd să prindă sensul acestui lucru uluitor care i se întîmplase. Bineînțeles că mai existaseră și alți bărbați în viața ei, cel mai de seamă fiind maiorul Trevor, care mergea la vînătoare împreună cu tatăl ei și o cunoștea încă din copilărie și deja îi făcuse unsprezece propuneri de căsătorie. Mintal și provizoriu se hotărîse să i-o accepte pe cea de cincisprezecea. Desigur că-i prețuia dragostea și se simțea fericită și superioară în prezența lui, pe cînd Julian Uxbridge o făcea să se simtă ca un atom de hidrogen într-o moleculă de acid gras.

În cele din urmă ea așeză totul sub forma următoarei ecuații:

Fie x = atracția mea pentru Harry Trevor.

Fie y = dragostea mea pentru părinți.

Rezultă y mai mare decît x.

Fie z = atracția mea pentru Julian Uxbridge

Rezultă z vizibil mai mare decît y.

...z mai mare decît x.

Cu alte cuvinte, „z” cîștigase. În mintea ei luase hotărîrea.

. . . .

Ajunse la laborator 59 de minute mai tîrziu și-l găsi pe Julian făcînd analiza Marsh pentru arsenic. Nu-i spuse altceva decît „Vai, Julian!“ dar pe el îl cuprinse o emoție atît de violentă încît lăsă flacăra de hidrogen să-și inverseze circuitul și întreaga aparatură explodă, stropindu-i pe amîndoi cu acid sulfuric fierbinte.

Dar nici unuia din ei nu păru să-i pese.

Traducere de
Andrei Bantaş

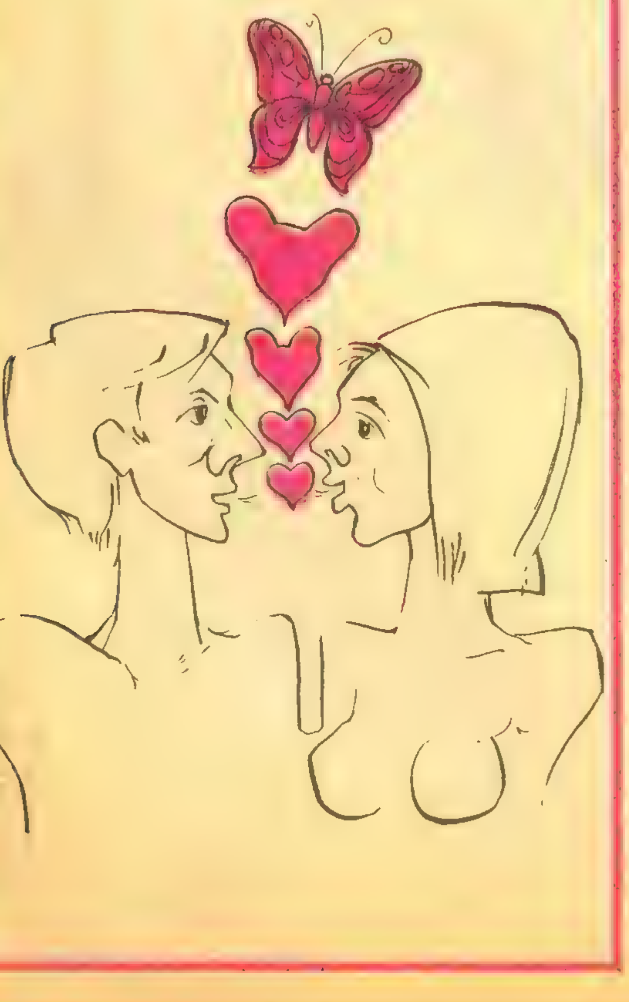

O PARODIE

MIRCEA DINESCU:
„Vindecarea prin iarnă“
Rimbaud negustorul
(Ed. Cartea Românească, 1985)

Vindecarea prin Atlantidă

Colecționar de poduri, de pianuri fără coadă
de strechii nevropate și dragoste hoțească
îmi explodează-n creier frecvent cîte-o grenadă
și schijele se-adună la Cartea Românească!

Strănutul păpădiei îmi gîdilă timpanul
și-aud cum cîntă gara cu harfa ei de șine
eu intuiesc chiar dacă sughite pelicanul
ce să mai spun, de-o vreme, tușesc numai în rime.

Sînt ochiul ce privește prin unghiul drept al roții
cum cromozomii veseli sînt descărcați pe rampă,
cum de pe continente au dispărut toți hoții
și-n sere se cultivă fitilele de lampă

Iar din Utilitate l-am implorat pe Aton
ca Hercule sau Wotan — desigur contra cost —
sfidînd geografia și confirmînd pe Platon
să pună Atlantida exact unde a fost.

Florin Vasiliu

C. J. Charpentier este un reputat scriitor suedez, preşedinte al Uniunii Scriitorilor din sudul Suediei. În ianuarie 1984 ne-a vizitat ţara, ocazie cu care a fost semnat un contract cu Editura Cartea Românească prin care se prevedea publicarea în colaborare cu o editură din Suedia a unei antologii de literatură română şi a unei antologii de literatură suedeză, ambele antologii urmînd să apară în cursul anului 1985.

C. J. Charpentier a publicat printre altele şi cărţi de călătorie. Povestirea Adevărata poveste despre Mehmet Baspinar aparţine unei culegeri de acest gen, povestire pe care o găzduim cu deosebită plăcere ca fiind unul dintre contactele posibile dintre literaturile celor două ţări.

C.J. CHARPENTIER

Adevărata poveste despre Mehmet Baspinar

Era într-o seară tîrziu, în Konya, în inima Turciei, într-o primăvară friguroasă.

Era în primăvara aceea cînd mă obişnuisem să cinez către miezul nopţii, pentru a evita să-mi petrec întreaga noapte la hotel. Camera mea era jilavă şi tristă, iar după căderea serii se făcea îngrozitor de frig, aşa încît preferam să mă duc la culcare abia în zori. În local era însă cald, ardea focul în cămin ; pulovărele groase emanau miasme înţepătoare în căldura şi în izul de sudoare, ulei de măsline şi condimente, iar eu rămîneam acolo cît puteam să rezist, pînă cînd ospătarii cu ochii înroşiţi nu mai erau în stare să servească de oboseală. Din pricina climei mă deprinsesem să stau noaptea tîrziu şi să beau mult alcool. Îmi închipuiam că alcoolul are darul de a menţine căldura corpului, deşi asta era bineînţeles o simplă iluzie. Dar mă ajuta să suport frigul din încăpere.

Într-o astfel de seară l-am întîlnit pe Mehmet Baspinar.

Am intrat în local ca de obicei, pe la ceasurile unsprezece, şi mi-era foame ; rătăcisem toată ziua printre monumentele şi portalurile sculptate ale îndepărtatelor vremuri cînd oraşul nu era turcesc şi cînd domnea seleucizii, iar Konya era supus sultanului din Rum. Înainte oraşul fusese grecesc, apoi roman, iar în 1466 au venit turcii.

Avusesem o zi foarte bună şi acum savuram specialitatea mea preferată, **levrek**, biban înăbuşit cu legume şi pîine. **Levrek** era specialitatea cea mai scumpă a localului — o porţie costa cincizeci de lire, care pe-atunci erau echivalentul a şaptesprezece coroane. Astăzi, şaptesprezece coroane sînt cinci sute de lire. Inflaţia a făcut ravagii în Turcia.

Pe masă o sticlă de vin alb de Kavat, şi peştele se etala fraged în furculiţă. În timp ce mîncam, mă gîndeam nerăbdător la cafeaua tare şi dulce, care mă aştepta, şi la o mică prăjitură cu miere, caldă şi lipicioasă. Încăperea aceea îngheţată, care ar fi devenit insuportabilă după cîteva ore, nu mă mai preocupa.

În localul pe jumătate plin nu se aflau decît bărbaţi. Cei mai mulţi erau de prin partea locului şi multe chipuri îmi erau cunoscute ; vînzătorul de stofe din bazar, casierul de la biroul filialei băncii de stat, cîţiva funcţionari de administraţie, doctorul şi cel care exporta papuci de piele şi poşete. Cîţiva m-au salutat dînd din cap, în hainele lor negre, cu pulovărele lor mari, cu plămînii lor arşi de tuse tabacică. Toţi purtau mustaţă şi fumau ţigară de la ţigară.

Or, în seara aceea, a apărut o figură nouă în local. Era un ins de vreo patruzeci de ani, care şedea singur cu cîteva mese mai încolo. Purta şi el mustaţă, ca toţi ceilalţi şi aceeaşi croială demodată. Dar era un chip nou. De-aceea l-am şi remarcat. A sosit apoi cafeaua tare, într-o ceaşcă aproape microscopică — şi prăjitura cu miere era lipicioasă exact atît cît trebuia să fie, caldă şi nefiresc de săţioasă. Mi-am aprins o ţigară de foi şi m-am lăsat în voia gîndurilor, care îmi zburară întîi la cei de acasă, apoi la generalii care preluaseră puterea, în cele din urmă la violenţa permanentă care cuprinsese o parte a ţării, la ziariştii şi conducătorii sindicali care fuseseră închişi, la Ecevit şi la social-democraţii lui care îndrăzniseră să se opună atît generalilor cît şi neînduplecaţilor reacţionari.

Dar şirul gîndurilor mi-a fost întrerupt de noul venit, pe care nu-l mai văzusem pînă atunci şi care mi-a făcut semn cu mîna şi, pînă să reacţionez în vreun fel oarecare, mă şi trezesc cu el la masă întrebîndu-mă dacă îi îngădui să ia loc.

— Mehmet Baspinar din Ankara, a spus el şi mi-a întins mîna. Ce vă pot oferi de băut ?

Nu-mi stă în obicei să mă las invitat de necunoscuţi, dar pentru că omul ar fi putut lua refuzul meu drept o impoliteţe, am cerut un rachiu mic.

— Noroc, a spus Mehmet Baspinar cînd sosiră paharele cu rachiu.

Am băut fără chef şi cu prudenţă ; învăţasem că trebuie să mă feresc de iscoade politice şi de fascişti — şi-apoi nu voiam ca un om cu nevoile sale băneşti să-şi cheltuiască lirele cîştigate cu sudoarea frunţii pe băuturile mele.

— De fapt, eu sînt albanez, a spus Mehmet Baspinar, după ce ne-am aşezat la vorbă. Afurisiţii ăia de comunişti ne-au luat tot ce aveam, şi atunci am fugit în Turcia.

Am simţit cum mi se strînge stomacul şi cum toate fibrele corpului mi se încordează. Să fi fost individul ăsta doar un palavragiu şi un singuratic, să fi urmărit el cine ştie ce alte scopuri ? Lunile pe care le petrecusem în haosul acela politic mă făcuseră să devin uşor paranoic ; se vorbea tot timpul de oameni ucişi sau dispăruţi.

— Mai doriţi unul ? întrebă el.

N-am spus nici da nici nu, l-am întrebat doar cu ce se ocupă.

— Sînt în trecere, mă lămuri. Reprezint o mare firmă englezească de oţeluri. E atît de trist să n-ai cu cine schimba o vorbă seara.

— Încă unul, spusei eu fără şovăire, socotind în sinea mea că devreme ce individul reprezintă o întreprindere britanică de oţeluri, pot să mă las invitat cu conştiinţa împăcată.

Am băut vreo patru-cinci pahare de rachiu şi Mehmet Baspinar achită generos nota de plată. Am avut o discuţie lungă şi plăcută, nu despre politică, ci despre dumnezeu şi istorie, despre poezie şi tradiţiile căzute pradă uitării. Agentul întreprinderii de oţeluri Baspinar era un bun locuitor şi în zori, cînd ne-am despărţit, deveniserăm ca şi prieteni. M-am dus la hotel şi m-am ghemuit în patul rece, cu stomacul încălzit şi simţindu-mă înălţat aşa cum te simţi numai după o conversaţie plăcută la o masă bună şi cu un pahar alături. Apoi zilele se scurseră mai departe în Konya, primăvara cea rece se făcu pe încetul caldă şi n-am mai fost nevoit să rămîn treaz pînă noaptea tîrziu ca să scap de frig. Pe Mehmet Baspinar nu l-am mai întîlnit, dar am aflat, într-un tîrziu că, într-adevăr, omul reprezenta o întreprindere britanică de oţeluri. Mehmet Baspinar stătea în bazarul din Adana şi vindea lame de ras englezeşti, în faţa unui mic cărucior pe patru roţi.

În româneşte de
Cornelia Ilie

SFÎRŞIT DE TOAMNĂ

Nouri vineţi şi ursuzi
Stau călări pe munţii uzi.
Speriaţi copacii goi
Fug învălmăşiţi prin ploi.

Din păduri, poieni şi crîng
Urmele de paşi mă plîng.
Iar iernaticii fiori
Reci mă fulgeră cu ciori.

Constantin Atomii

COTROPITOR SENTIMENTUL

Cu limba-ncremenită
Într-un şuier de moarte,
Un şarpe metalic adastă
La-ncheietura mîinii tale

Mîna ta unduind
Ca un şarpe
Mă înfăşoară

Sub puterea ei
Ca sub ţintuitoare
Priviri de reptilă
Se zbate trupul meu
Între fire şi nefire,
Hrană
Puterii născătoare.

Corin Bianu

SINGURĂTATEA

ardea şi ploaia pe noi
cînd primăvara agoniza
purtînd în zale albastre
îmbrăţişările mute
acum ne sclipeşte în ochi
metalic singurătatea
urmele tale au rămas în aer
iubire
miroase peste tot
a părul tău lung
a părul tău lung.

Gheorghe D[illegible]ragiu

PE URMELE CĂLĂTORULUI frenetic

N-ați mai citit demult o pagină din Egon Erwin Kisch ? ! O, nu, să nu credeți c-am intrat în posesia vreunor însemnări inedite descoperite în cine știe ce colț de lume vizitat cîndva de el! Dar n-am constatat de-atîtea ori că opera acestui mare ziarist păstrează și peste decenii acel farmec inefabil al observației sclipitoare, al adevărului smuls din miezul lucrurilor, al cunoașterii pasionate a realității covîrșitor de diversă ? Rezultă aceasta fără îndoială și din faptul că Egon Erwin Kisch a fost primul scriitor de talie mondială care a dat reportajului densitatea romanului, profunzimea eseului social, dinamismul conflictelor dramatice, statuînd noblețea unei specii literare și creînd un model neîntrecut pentru memorialistica de călătorie. Dar ce omagiu mai vibrant i-am putea aduce reporterului militant care se năștea în Praga în anul 1885 decît retrăind prin paginile lui cîteva din acele împrejurări care i-au răscolit conștiința și l-au determinat să le aducă la cunoștința întregii omeniri ? !

Iată-l pe Egon Erwin Kisch în 1928 cutreierînd America de Nord în lung și-n lat, cu numele împrumutat Becker sub care putuse să obțină viza de intrare în S.U.A., și dezvelind de sub foița de staniol a reclamelor Lumii Noi rugina unor moravuri atît de semnificative ! :

„Harstdale : cel mai aristocratic cimitir de cîini din America. Într-adevăr, costul unui loc este mult prea pipărat pentru muritorii de rînd; de aceea necropola aceasta nu-i prea aglomerată, deși a fost fondată încă din 1896 (de către Dr. Samuel Johns, distinsul prieten al animalelor). Trebuie să admitem că toți cei îngropați aici își dorm somnul întocmai precum au trăit : ca-n sînul lui Avram. Monumentele funerare sînt opera celor mai celebri sculptori din America. Un slujbaș al cimitirului îi arată doctorului Becker cîteva sculpturi pentru care s-au plătit peste optzeci de mii de dolari".

În altă parte Kisch scria : „Nimic nu e mai frapant ca adevărul, nimic nu e mai plin de exotism decît ceea ce ne înconjoară, nimic nu e mai fantastic decît lumea concretă. Și nimic pe lume nu e mai extraordinar decît timpurile pe care le trăim". Această sete de adevăr îl purta nu numai în junglele Africii sau în pustiurile Asiei, ci și pe continentul său, în Europa. În 1933, cu cîțiva ani înainte de a se afla în tranșeele războiului civil din Spania, neînfricatul reporter pătrundea în sinistrele catacombe ale minelor de mercur de la Almaden. Spectrul șomajului care amenința și pe nefericiții sclavi ai acestei mine îi inspira o comparație plină de incisiva ironie care-i caracterizează scrierile :

„Cine-ar fi putut să-și imagineze vreodată o asemenea viziune : o cameră a Inchiziției, unde nenorocoșii puși la cazne tremură de teama ca nu cumva să li se scoată șuruburile din degete, ori ca nu cumva să fie despărțiți de «fecioara de fier», sau goniți de pe scîndura pe care-s ținuți. O gloată imensă se îmbulzește la ferestre și-i privește cu invidie pe cei întinși pe roată, trași în țeapă sau ciuruiți de împunsături... și gloata imploră : «Luați-ne și pe noi la rînd !».

— He-he, da' ce-i aici, pomană ? zbiară călăii către amatorii de afară. Ia mai cărați-vă la dracu' ! La dracu' ? Fără-ndoială că de mult a fost luată jos de acolo vechea inscripție care te sfătuia să-ți lași toate speranțele la intrare.

Fără-ndoială că astăzi pe poarta iadului scrie numai atît : «Închis. Nu mai sînt locuri»".

Nu întîmplător, în Europa anului 1936, cînd fascismul își pregătea demențiala sa agresiune, Kisch scria un spectaculos reportaj din „orășelul cu 3 000 de nebuni", așezarea Gheel din Belgia care fusese transformată într-un original ospiciu, unde reporterul nota și astfel de situații pline de tîlc :

„Părăsind vila, ne întîlnim cu doctorul — un om care a călătorit mult și a trecut prin clinicile de psihiatrie din Olanda, Scandinavia și Germania. Am aflat de la el că de cele mai dese ori, dintre nebunii grandomani nu se pot menține la Gheel decît bogătașii. Bolnavii mai puțin avuți, ale căror fantasmagorii megalomanice nu pot fi totdeauna satisfăcute de către gazde, devin agitați și trebuie internați la balamuc, unde — se-nțelege — nălucirile lor se bucură de și mai puțină atenție. Prin casele de nebuni, cazurile de megalomanie sînt extrem de frecvente. Doctorul nostru a întocmit chiar o mică statistică, numărînd cîți dumnezei a avut el în tratament, cîte Sfinte Fecioare, cîți Napoleoni, cîți... L-am întrebat dacă printre bolnavii lui n-a întîlnit vreun Hitler.

— Încă nu. Dar un Göring am avut, un caz dificil.

— Era neamț ?

— Da, era chiar Göring..."

Dar să nu uităm că „reporterul frenetic", cum Kisch însuși s-a portretizat, a fost și protagonistul unei lungi și adeseori periculoase „aventuri pe cinci continente !" Poate că numai imperfecțiunea mijloacelor de explorare din timpul său l-a împiedicat să încrusteze un reportaj și pe platoșa de gheață a Antarctidei. Să-l urmărim însă pe meleagurile Australiei, descoperind în felul său caracteristic arma specifică aborigenilor :

„Ne găseam lîngă Sydney, pe niște dune din spatele suburbiei Lapérouse. Ne cuprindea încîntarea ori de cîte ori Hughie arunca bumerangul, fără să bănuim ce minuni de măiestrie, înfăptuite de această bucată de lemn curbat, ne erau hărăzite să admirăm mai tîrziu prin pădurile Queensland-ului ; după ce-și zvîrle bumerangul, locuitorul acelor păduri ia în mînă o lance și, cînd arma se întoarce înapoi, ea se așează în vîrful lăncii și se învîrte mai departe, precum farfuria pe bățul jonglerului.

În ce-l privește pe Hughie Nobel, acesta se trage din tribul Murumbidgi și poartă un tricou de fotbalist, cu dungi verzi și roșii spălăcite (în zilele-i bune fusese jucător în selecționata ligii pan-australiene de rugbi). A fost unul dintre puținii soldați australieni de culoare care au luat parte la războiul mondial și s-a întors la vatră cu cîteva decorații. De cînd Australia albă a năvălit peste australienii negri, aceștia au adus foloase însemnate, dar numai în domeniile în care li s-a îngăduit să pătrundă...

Pe vremea cînd civilizația australiană era încă în fașă, populația neagră număra peste 500 000 de capete. Azi, după un veac și jumătate de domnie a civilizației, n-au mai rămas decît 60 000, număr la care poți adăuga 20 000 de mulatri. Toate viețuitoarele importate în Australia — oameni albi sau oi, iepuri de casă ori cactuși — s-au înmulțit în milioane de exemplare ; poporul, însă, poporul plin de fecunditate, care a viețuit aici din moși-strămoși, pînă în veacul al 18-lea, a fost decimat către finele acestui veac. Și cînd spun «decimat» asta înseamnă micșorat nu cu o zecime, ci pînă la o zecime".

S. Mihail

Din culisele CONCERTELOR

Jim Mc Donald (21 ani) de la Stray Cats a făcut o cucerire extramuzicală: Britt Eklunf (40 ani) fosta prietenă a lui Rod Stewart. Se poate spune că avem de-a face cu o mare amatoare de muzică.

Little Richard (cînd nu este pe scenă poartă sutană) a oficiat căsătoria solistei Joni Mitchell (39 ani) cu basistul Larry Klein (și el puțin mai tînăr).

Jimmy Carter a dorit să cînte la chitară bas alături de steaua muzicii country, Willie Nelson intr-un concert. Acesta i-a permis ex-președintelui să interpreteze alături de el o singură melodie, iar apoi i-a făcut cadou un tricou cu poza lui. Carter și familia sa il consideră pe Nelson drept cel mai bun countrist din S.U.A.

Din lipsă de venituri suplimentare Mick Jagger a scos pe piață o colecție de haine pentru copii „Rolling Stones Clothes". Între timp inregistrează alături de colegii săi la Paris un nou L.P. Apropo de colegi, Ron Wood se certa cu vecinul său de apartament din cauza petrecerilor zgomotoase și a exersărilor nocturne. Fără avizul Asociației locatarilor.

Elton John a adormit la regina Angliei! Printre cei 500 de invitați la dineu erau prezenți și „bătrînii" F. Sinatra și Perry Como care au cîntat, probabil, cîntece de leagăn!!!

Robby Krieger (The Doors) nu s-a putut abține și s-a urcat pe scenă ca să-i arate lui Adam Ant cum se cîntă la chitară. Asta in timpul unui concert al acestuia. Ce să-i faci, urechea muzicală nu iartă...

Cîţiva paşi prin Europa

HOTEL MEDITERRANEAN, RHODES, GREECE

Freiburg în Breisgau

Pentru a treia oară am fost în tihnitul orăşel considerat în Germania Federală un refugiu al pensionarilor şi o cetate universitară. Clima blîndă, ca a Braşovului nostru, se explică prin aşezarea oraşului într-o depresiune înconjurată de munţi. Aflat la cîţiva kilometri de graniţa franco-elveţiană, Freiburgul este şi un oraş turistic. Obiectivele industriale nu interesează pe nici un vizitator. Elementele de atracţie sînt reprezentate de castelul Colombi, Muzeul de istorie naturală, grădina botanică, faimoasa catedrală, cruţată de aviatorii anglo-americani în cursul ultimului război mondial datorită turnului ei filigranat, şi Universitatea Albert Ludwig.

Dacă vrei să cumperi vreo piesă pentru un aparat, în nici un magazin nu eşti servit, în cazul că nu poţi indica nu numai marca aparatului, dar şi anul de fabricaţie şi numărul aparatului respectiv, pentru că o anumită probitate îl împiedică pe orice vînzător să-ţi ofere ceva care s-ar putea să nu-ţi fie de folos.

Sergentul Schmidt controlează neobosit parcările şi împarte amenzi celor care depăşesc timpul de parcare plătit, cu mai mult de 10 minute. Aceste amenzi sînt de 10—20 de mărci, deci sînt mici, dar marca este respectată fiind considerată preţul muncii.

Oriunde poţi zări inadaptabili, acum numiţi „punks", căci vin din Anglia. Pe româneşte li s-ar putea spune „creste de cocoşi", căci au tîmplele rase. Îmbrăcămintea le este de cerşetori romantici. Ceea ce m-a frapat la ei este lipsa de violenţă în privire şi, în general, în alură. Localnicii afirmă însă că ar exista şi exemplare violente. Un număr mare de „greieri" : chitarişti, violonişti, flautişti, de sex incert, îşi agonisesc pîinea cea de toate zilele, cîntînd. Unii cu talent real, alţii — organizînd chiar pantomime. Totul lasă impresia că găsirea unui loc de muncă este o problemă dificilă. Se construieşte mai puţin decît se repară şi, de aceea, toate clădirile par foarte noi, chiar dacă au venerabila vîrstă de 200 de ani. În cafenele şi restaurante se bea bere. Aşa e vara, în Germania.

Strassbourg

Într-o duminică, petrec cîteva ore la Strassbourg. Urc în turnul catedralei de unde se poate admira panorama unui oraş de piatră, medieval. Accesul pe acoperişul catedralei este cam piperat. Totul este comercializat. Aerul Franţei, chiar aici, în Alsacia, are o savoare aparte pentru noi, românii, „verii" din răsărit. Piaţa Catedralei este plină de turişti, din toate ţările şi de localnici care vînd amintiri din Strasbourg. Printr-o ulicioară ajung în Piaţa Castelului. Aici este vechea Şcoală de război şi Facultatea de medicină. Pe ziduri, diferite plăci comemorative. Astfel, zidurile povestesc istoria, pentru toată lumea. Una dintre plăci evocă memoria lui Albaran, celebrul medic din secolul trecut. Indiferent de meseria pe care o ai, găseşti ceva de ţinut minte. În depărtare, într-o zonă verde — centrul Strasbourg-ului nu are deloc verdeaţă — între nişte arbori se zăreşte silueta elegantă, de transatlantic, a parlamentului vest-european. În acest oraş de graniţă, mărcile merg la fel de bine ca francii. Există o vagă oboseală a ţării în care se produce cultură, în care spiritul secretă idei, pentru restul planetei. Forţele producătorilor sînt întotdeauna proaspete. Şi totuşi Strassbourg-ul nu este Parisul. Este însă Franţa, de care este foarte greu să te saturi, chiar dacă nu poţi resimţi acel elan pe care ţi-l dă corectitudinea germană. Este însă prezentă senzaţia de siguranţă pe care o ai în familie. Sau, mai bine zis, ar trebui să fie, dacă n-ar exista tinerii turişti vagabonzi, care şi aici încearcă să se simtă ca acasă, deşi mulţi n-au, desigur, un domiciliu stabil. Dacă în Germania sînt exteriori şi pitoreşti, aici sînt exteriori şi, într-un fel, populanţi, îţi vine să-i găseşti răspunzători de o transparenţă imaterială imperfecţiune a prezentului, ca peisaj spiritual. Cu autobuze, taxiuri sau trăsuri speciale se poate face turul oraşului. Dacă l-aş face, mi-ar fi teamă că n-am pentru ce să mai revin aici...

Desen de Luminiţa Tudor

Salonic

După ce, în mai mult de o zi, străbat Iugoslavia, de la Maribor la Geogelija, înspăimîntat, din loc în loc, de epavele unor automobile ale turcilor, presărate pe marginea şoselelor prea înguste pentru traficul rutier intens, intru în Grecia, unde peisajul este cu totul altul. Iarba e pîrjolită de secetă. N-a plouat de trei luni şi ţăranii jinduiesc chiar şi după grindină. Seara sînt la Salonic. Munţii de pepeni roşii din pieţe sînt ceva mai mari. Deci mă aflu într-un oraş important.

Grecii pot fi zîmbitori, veseli, amabili. Obiceiul de a întrerupe munca la amiază şi a dormi, pentru că e prea cald pentru vreo altă îndeletnicire, mi se pare odios. Seara şi noaptea, la cafenea, grecii joacă table sau cărţi. Aperitivele stau pe o măsuţă mai mică, un accesoriu al mesei principale, de joc. Cînd stă singur la masă, grecul fumează. La cumpărături, în Grecia, lumea se tocmeşte, ceea ce denotă o anumită dezordine fiscală.

Dimineaţa, între 5 şi 8, mijloacele de transport în comun funcţionează gratis. Maşinilor parcate în locuri nepermise li se scot numerele de înmatriculare, care pot fi răscumpărate de la poliţie, după minimum 20 de zile. Numărul ciudăţeniilor este încă mai mare. Viaţa este mai ieftină decît în Occident, dar aproape nimeni nu e în situaţia de a nu avea numai un serviciu. Fiecare se mai ocupă de un mic negoţ al său, pentru a-şi rotunji veniturile.

Cel mai mult am apreciat, la Salonic, cultul mozaicului, vizibil în fiecare casă, unde terasele şi saloanele sînt pardosite cu măiestrite covoare realizate din mozaic de diferite culori şi ciment alb, roşu, verde, negru etc., impecabil finisate. Amestec de vestigii şi civilizaţie în construcţiile din piatră, ca şi în cele ale sufletului, Grecia rămîne un ţinut bizar, plin de contraste, a cărui cunoaştere este în măsură să desfete nelimitat spiritele extrem de mobile.

N.N. Basarab

Peisaje

ORIZONTAL : 1 Vîrful Moldoveanu ! 2) Geniul vînturilor şi furtunii în mitologia persană, care prezida a 22-a zi a lunei. 3) Localitate în care se află un impunător monument al ostaşului român. 4) Zonă din sudul ţării, un adevărat grînar al patriei. 5) Regiune din nord-vestul României, cu peisaje de un pitoresc aparte. 6) A aprecia valoarea... produselor unei podgorii. 7) Închide ochii. 8) Pe crestele cele mai înalte ale munţilor. 9) Abreviere pentru sud.

VERTICAL : La fel.

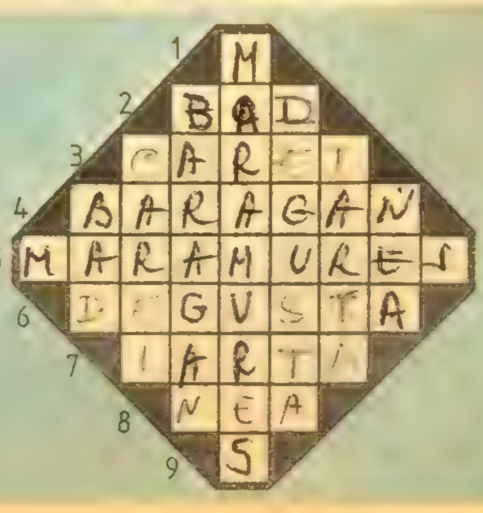

DIPLOMATUL NICOLAE TITULESCU

Investigații recente, efectuate în biblioteci și arhive din Polonia, au dus la depistarea a o serie de documente, între care și unul privitor la marele diplomat român, Nicolae Titulescu. (Documentul face parte din fondul Ministerului Afacerilor Externe, păstrat la Arhiva Actelor Noi din Varșovia — care conține un mare număr de documente, în special corespondență diplomatică, dintre care o parte referitoare la politica internă și externă a României, cît și la relațiile româno-polone).

Este vorba de un raport (din 16 martie 1933) al lui M. Arciszewski, ministrul Poloniei la București, adresat lui Jozef Beck, ministrul afacerilor externe al Poloniei, referitor la discuția avută cu Nicolae Titulescu privind politica României față de Germania, Italia și alte state, relațiile cu țările Micii Antante și cu Polonia. Din pasajele pe care vi le prezentăm în continuare, se poate vedea figura marelui nostru diplomat, lupta sa statornică pentru stăvilirea acțiunilor revizioniste ale unor țări care doreau destrămarea statu-quo-ului teritorial și politic stabilit în Europa după primul război mondial.

„Folosind prezența de cîteva săptămîni a d-lui Titulescu la București, m-am prezentat la dînsul în ziua de 14 martie a.c., dorind să am o explicație autorizată privind pactul Micii Antante. Așteptînd în salon, am auzit o discuție furtunoasă în cabinetul d-lui Titulescu la care, după cum mi-a spus secretarul, se afla în vizită ministrul italian Ugo Sola. La un moment dat, dl. Titulescu a intrat în salon foarte agitat, m-a luat de braț și m-a introdus în cabinetul său în care se găsea încă ministrul italian. Adresîndu-mi-se și ocolindu-l pe ministrul italian, dl. Titulescu a declarat că „acest om îmi propune combinații politice imposibile, care ar constitui o totală bulversare în Europa Centrală și care nici nu pot fi luate în considerare de România". Ca răspuns, ministrul italian, tulburat la început de apariția mea în cameră și de comportarea cu totul neașteptată pentru el a d-lui Titulescu, după ce și-a revenit un pic, a declarat, continuîndu-și bineînțeles declarațiile sale inițiale, că acea combinație a sa poate fi lărgită cu Polonia și, în cazul acesta, el poate propune d-lui Titulescu concepția : Italia, Ungaria, România, Bulgaria, Polonia. La care dl. Titulescu a adăugat : „C'est excellent, mais encore la Jougoslavie et la Tchécoslovaquie" (Este excelent, dar să intre și Iugoslavia și Cehoslovacia — orig. lb. franceză). Ministrul italian a ripostat : „Niciodată", la care dl. Titulescu, cu cuvintele : „Donc, c'est la guerre entre nous" (Deci, între noi e război — orig. lb. franceză), l-a concediat.

După plecarea ministrul Sola, dl. Titulescu, sub rezerva că cele spuse sînt cît se poate de confidențiale, mi-a declarat că ministrul italian venise să-i propună amînarea ratificării pactului Micii Antante și trecerea la discuții pe tema creării unei noi combinații politice care ar consta în aceea că Ungaria și Bulgaria ar renunța la toate pretențiile teritoriale față de România, în schimbul dezinteresului României față de revizuirea granițelor iugoslavo-ungare și iugoslavo-bulgare. Astfel, s-ar ajunge la crearea unui bloc dunărean, unit, cu o Iugoslavie micșorată, în care rolul dominant ar reveni Italiei și României. După cuvintele lui Titulescu, acesta este răspunsul Italiei la propunerea făcută ei de dl. Titulescu, ca mandatar al Micii Antante, de a încheia un pact de colaborare. Italia declarase clar că respinge orice colaborare cu Mica Antantă.

„Dl. Ugo Sola — a continuat Titulescu — îmi prezintă concepția italiană ca cea mai bună garanție de securitate pentru România. E un nonsens. Ar trebui să pierdem singurul prieten care are graniță pe Dunăre cu noi, Iugoslavia, iar în schimb să ajutăm la extinderea Ungariei și a Bulgariei. Aceasta este o politică sinucigașă. **Revizionismul trebuie combătut în fiecare punct, oriunde apare el, și fiecare din noi, apărîndu-și interesele, apără în același timp Transilvania, Dalmația, Pomerania și Alsacia.** Dl. Ugo Sola susține că, datorită pactului Micii Antante, România a renunțat la politica sa independentă. Poate are dreptate dacă este vorba de politica intrigilor, dar se înșeală dacă avem în vedere politica colectivă constructivă europeană. În prezent, în afara Micii Antante, am tratate politice cu Franța, Polonia și Italia. Mica Antantă nu mă împiedică în ceea ce privește o eventuală reglementare a relațiilor cu Sovietele, ci dimpotrivă îmi întărește poziția. În etapa de față, las aliaților noștri prioritatea relațiilor cu Germania. Cu Italia pot să reînnoiesc tratatul, întrucît articolul 6 al pactului, care cuprinde cuvîntul „dorenavant" (de acum înainte — orig. lb. franceză) nu constituie o piedică. De mai mult nu am nevoie. Dorința mea este de a atrage acum spre noi Ungaria. Bineînțeles că trebuie început de la problemele economice. Știu că Italia face în prezent eforturi mari la Budapesta pentru a împiedica apropierea noastră, terorizînd de-a dreptul Ungaria, care are mulți oameni cu simțul realității. Roma a fost foarte nemulțumită vizavi de faptul că opinia maghiară nu a reacționat destul de puternic — după părerea italiană — față de pactul Micii Antante. Disonanță pe acest fond există, fără îndoială, între Roma și Budapesta. Roma este neliniștită și începe să-și piardă capul. Pe Dunăre, timpul lucrează în defavoarea Romei. De aceea, într-adevăr mă tem un pic ca Italia să nu provoace un conflict la granița ungaro-iugoslavă care să ne atragă într-o acțiune militară. Consider că, pentru noi, războiul este o nenorocire. România nu are putere, nu este încă consolidată în interior și nu este pregătită. Dl. Ugo Sola a insinuat că avem cu Iugoslavia o convenție militară secretă împotriva Italiei. Am respins această insinuare. Obligațiile militare față de Est și Vest depășesc deja puterile noastre ; ar fi un nonsens să contractăm noi obligații".

Vasile Matei

Nicolae Titulescu, ministru al afacerilor străine al României (1927—1928 ; 1932—1936). ● Imagine de la Conferința de la Montreux (iulie 1936) pentru stabilirea regimului strîmtorilor Mării Negre la care România a fost prezentă cu o delegație condusă de Nicolae Titulescu

---

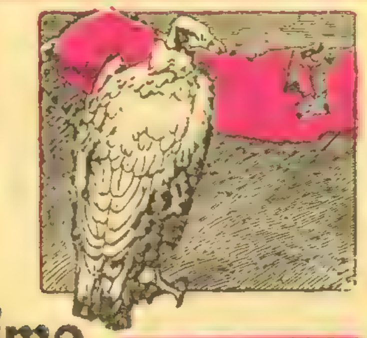

La înălțime

ORIZONTAL: 1) A prinde pe sus — Aer de mare. **2)** Estradă ad-hoc pentru un concert în aer liber (pl.) — Căzută din nori. **3)** Atmosferă sănătoasă — Lună! **4)** Odihnă... teatrală — Legat la cap! **5)** Atacă pe aripi — Te ridică-n slavă. **6)** E cam aerian! — A lua pe sus. **7)** Trăsnit la cap! — Gît gol! — Popas rustic. **8)** Cu aripi... de albină — Agent de circulație! **9)** Rezultatul acțiunii fulgerătoare a rachetei! — Înfrumusețată de lumina bucuriei — Comerț exterior! **10)** Unde ești, cînd ești în aer! — Atinge culmi nebănuite. **11)** Se-nșurubează în aer — Cu noaptea-n cap. **12)** Mistuite-n întuneric — „Antrenează"... săriturile în aer.

VERTICAL: 1) Face o bună „atmosferă" — La el se lucrează în salturi. **2)** Atenție! Explodează! — Sînt în aer. **3)** Zburător înarmat! — Tăiată pe din două! — Se dă la fund. **4)** Alarmă aeriană! — Telefon (abr.) — Luat la întrebări. **5)** Aer comprimat! — Mare în mare — Salut rpman. **6)** Erou al aerului — Mamifer blindat. **7)** Aerian (fig.) — Ridicat în grad (pl.). **8)** Steaua polară-junior — Stachetă pentru capră — La fel cu... întregul! **9)** Rudă modestă a diamantului — Pui de pădure între păduri de blocuri. **10)** Călător în circuit pe drumul de vis al eterului — Limbă de pasăre!

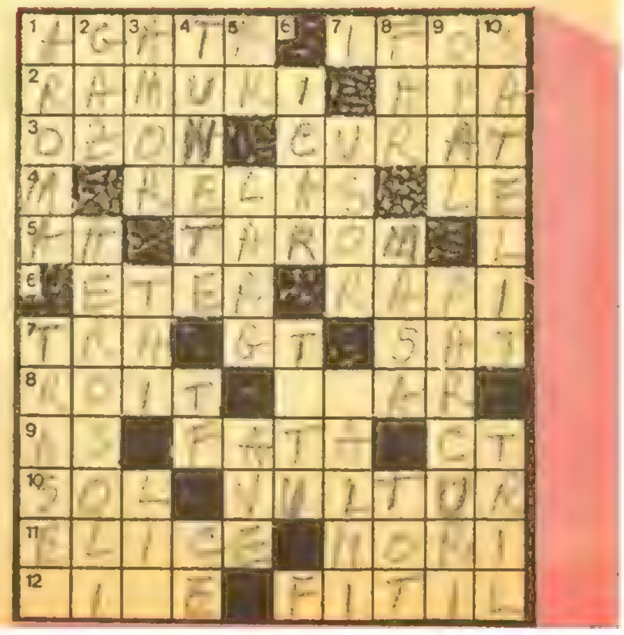

Această sfîntă iubire de munte

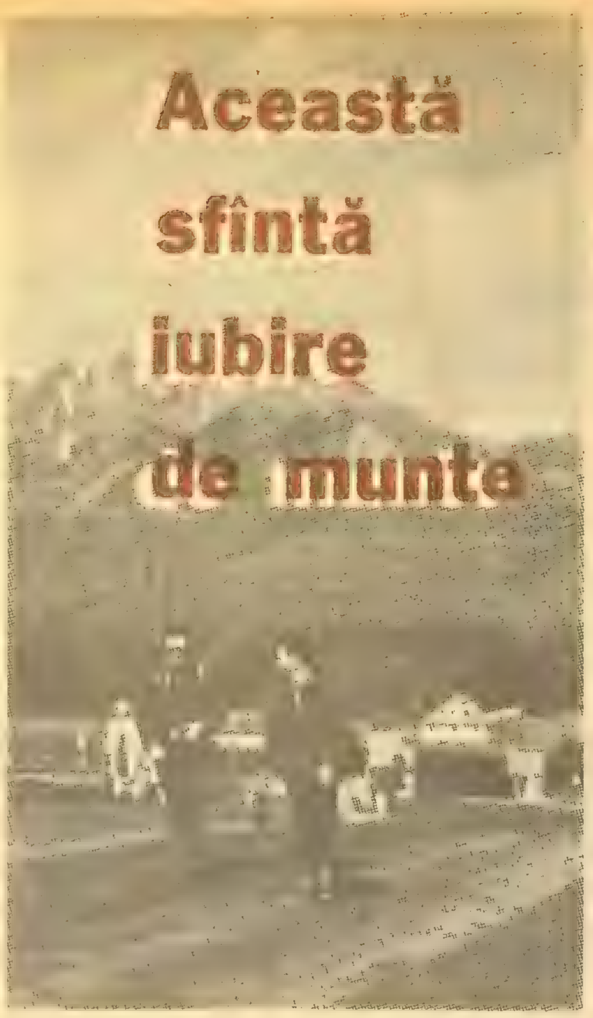

Ce i-a unit pe aceşti oameni, peste o sută la număr, atît de puternic încît, acum, sînt ca o familie bine închegată pe care nimic n-o mai poate spulbera, pe ei oameni de vîrste şi profesii diferite şi care în urmă cu ceva vreme nici măcar nu se cunoşteau ?

Întrebarea o adresez lui Ferdinand Adler, economist de meserie, dar care în timpul său liber este conducătorul unui cerc de turism numit, cam ciudat la prima vedere, „Amicii Salvamont". Imi răspunde după multe clipe de gîndire. — Ce să zic ? Uite. Nimeni nu m-a întrebat aşa ceva. Dar să-ţi spun ce cred eu. Ne uneşte pe toţi o sfîntă iubire pentru munte. Dacă stau bine şi chibzuiesc nu este numai această dragoste pentru natură. Pentru că la început, într-adevăr, de aceea ne-am constituit într-un cerc de turism, pe lîngă Casa de cultură a oraşului Braşov, — să plecăm pe cărări de munte, să petrecem o zi-două la umbra pădurii, în aer curat. La început am fost cîţiva cei care am alcătuit mica noastră confrerie de iubitori ai naturii — Aneta Gabor, Nicolae Novak, Octavian Olaru, Petre Gabor, Cătălin Berbec, Szekely Emil, Horia Dolhan, Szatmari Andras, Paul Dumitru, Bara Iozsef. Oameni care iubeau cu ardoare munţii şi natura, crescuţi în această iubire de părinţii lor. Ne-am creionat şi un statut, iar comportarea fiecăruia era ireproşabilă. De cîte ori făceam cîte o excursie de sfîrşit de săptămînă nici nu se cunoştea pe unde ne făceam tabăra de corturi. Dar cu vremea am băgat de seamă că pe munte vin fel de fel de oameni care nu ştiu să respecte natura, frumuseţea şi liniştea ei; îi vedeam pe unii trăgînd chefuri pe la cabane ori distrugînd brăduţi abia sădiţi sau murdărind locurile pe unde treceau. Şi-atunci ne-am zis că ar trebui să adunăm pe lîngă noi cît mai mulţi dintre cei ce vor să meargă pe munte, să-i învăţăm cu tot ce ştim noi despre respectul pentru natură, să le arătăm cum se ocroteşte fiecare floare şi copac, să-i cultivăm, adică, în acel spirit în care ne-au crescut părinţii şi prietenii lor care ne luau de mici pe munte. Aşa ne-am descoperit o altă iubire — aceea pentru oameni. Am primit în mijlocul nostru foarte mulţi tineri — muncitori, elevi, studenţi. În scurtă vreme zeci de noi membri ai cercului nostru au devenit oameni ai muntelui desăvîrşiţi. Nu admiteam abateri de nici un fel, de la felul în care te echipezi sau vorbeşti, pînă la comportarea în societate, la şcoală sau la locul de muncă. Să ştiţi că mi-am dat seama că în cercul nostru oamenii sînt doritori de o comportare frumoasă, de relaţii civilizate între ei şi că teoriile acelea care susţin că tineretul asimilează cu precădere ce este rău n-au acoperire faptică. Cum trăieşte cercul nostru ? Ne întîlnim odată pe săptămînă, joia, la Casa de cultură şi punem la cale excursia pentru fiecare sfîrşit de săptămînă. Unii au început de mult să facă fotografii sau diapozitive, aşa că organizăm mereu expoziţii foto sau proiecţii cu imagini din munţii pe care-i batem cu pasul. Ne petrecem mai tot timpul liber în excursii. Am făcut drumeţii şi prin alte masive carpatine decît munţii înconjurători. Mai tîrziu am început să facem şi alpinism, mai toţi am învăţat să şi schiem. Cei mai buni au devenit monitori de alpinism şi de schi, atrăgînd noi prozeliţi la practicarea acestor minunate sporturi ale muntelui. Ne implicam tot mai mult în complexa viaţă a iubitorilor de munte. Atunci cînd cineva a propus la o întîlnire de-a noastră să refacem o serie de marcaje turistice de pe munţii apropiaţi ni s-a părut absolut normal să gospodărim cu toată grija spaţiul în care noi ne găseam linişte şi relaxare. Iată un scurt bilanţ al acestei griji : am refăcut marcaje de-a lungul a 250 km de poteci turistice, am deschis trasee noi pe alţi 29 km. Ştiţi cîtă muncă este necesară ca să plantezi peste 7 000 de semne de orientare, să revopseşti sute şi sute de stîlpi purtători de marcaje turistice, să plantezi alte cîteva sute de asemenea stîlpi — cărîndu-i în spinare ore întregi, laolaltă cu cimentul şi pietrişul necesare pentru fixarea lor ? Dar toate aceste mii de tăbliţe pentru marcaje le-am confecţionat şi vopsit cu mîna noastră, adesea transformîndu-ne casele şi curţile în ateliere mecanice, spre disperarea mamelor şi soţiilor noastre. Dar omul cînd face ceva cu drag i se pare că niciodată nu face de-ajuns. Şi am început să ne îngrijim direct şi de întreţinerea potecilor, deşi asta este treaba consiliului popular — le curăţam de iarbă, de crengi, le reparam cînd rupeau puhoaiele, le amenajam podeţe, parapete de trecere şi locuri de popas cu mese, bănci şi umbrare. Am preluat mai apoi şi supravegherea pîrtiilor de schi — am abătut chiar traseul unor poteci care le intersectau pentru a se evita accidentele. Între timp mulţi din cercul nostru, în special cei tineri, au ajuns foarte buni alpinişti şi schiori, ba au ajuns şi arbitri oficiali. Răspunderea noastră pentru ocrotirea muntelui şi a celor care vin să-i cunoască frumuseţea a crescut mereu. Şi într-o altă adunare a cercului s-a hotărît să sprijinim direct şi activitatea Salvamontului. Cum ? Să patrulăm pe potecile turistice, să pilotăm grupurile de excursionişti, să supraveghem circulaţia pe pîrtiile de schi — să ajutăm la prevenirea accidentelor, adică aşa am ajuns la denumirea actuală a cercului nostru de turism montan, „Amicii Salvamontului". Vedeţi, de la un simplu cerc de iubitori ai muntelui am ajuns la o mică instituţie cu răspunderi sociale, lucrativă, care lăsăm ceva bun pe munte, făcut de mîna noastră. Noi, acum, cei de la „Amicii Salvamontului" am ajuns să ne considerăm direct răspunzători de starea potecilor, a marcajelor turistice, a refugiilor alpine ; cînd ceva e în neregulă punem mîna la treabă. Dacă se întîmplă vreun accident în munţii din jur sărim imediat în ajutorul salvamontiştilor, ne dăm obolul la căutarea victimelor, la transportarea lor. Vrem acum să reparăm toate refugiile din Piatra Craiului, să refacem o serie de trasee din acest superb masiv, să punem la punct marcajele. Nimeni nu ne plăteşte pentru ceea ce facem. Nici nu ne obligă cineva să muncim pe munte. O facem doar pentru munte, pentru cei ce-l iubesc. Da, cred că acesta-i răspunsul la întrebarea ce mi-aţi pus-o : facem toate acestea îndemnaţi de sfînta iubire pentru munte ce ne-au sădit-o în suflet înaintaşii noştri şi pe care va trebui să o transmitem generaţiilor ce vor veni ca pe o ştafetă a omeniei..."

P. Ion

Radu Ştefănescu

„Tradiţia vie nu are prejudecata imobilităţii proprii. Iar înnoirile cu adevărat vitale se fac întotdeauna în numele tradiţiei şi nu împotriva ei. Tradiţia e continuitatea în timp a unui lot de valori a căror vechime iese, aproape, din marginile temporalităţii. Tradiţia e, cu alte cuvinte, capacitatea valorilor de a se transmite de la o eră la alta".

Asemenea înţelesuri, formulate într-o serie de manifestări programatice ale generaţiei de mijloc, în ultimul deceniu de artă modernă românească, hrănesc de asemenea răbdătoarea şi fermecătoarea conturare plastică a tînărului Radu Ştefănescu. Optînd, deci, pentru situarea în curgerea fertilizantă a tradiţiei de pictură veche românească, şi, in-extenso, pentru înscrierea în aria de expresie est-europeană a picturii pe panou de lemn sau pe sticlă, Radu Ştefănescu îşi asumă o dificilă probă a personalităţii creatoare. Căci, faţă de tradiţie, a spus-o cîndva şi T.S. Eliot, nu „personalitate" trebuie să fii, ci „mediu". Mai nuanţat spus, tradiţia conferă un statut aparte mediatorului, adică celui investit cu facultatea de a mijloci accesul la modernitate al valorilor tradiţionale. Adevărul artistic al unui asemenea tip de creator se constituie dintr-un înnăscut simţ al tradiţiei şi, în acelaşi timp, un sigur instinct al adaptării, o echilibrată înţelegere a lumii şi a momentului în care vieţuieşte şi căruia vrea să-i încredinţeze, prin mesajul său plastic, tradiţia.

Răsfrîngerea unui astfel de program etic şi cultural în imaginea propriu-zisă o încarcă cu cîteva particularităţi de elecţie. O marcă de primă instanţă este tonicitatea şi optimismul de conţinut al imaginii, bucuria actelor umane colective, sărbătoreşti sau ritualice, ori implicarea în acţiune, cu respiraţie de basm sau legendă.

Compoziţional, tramele sînt dense, dinamice, tinzînd cel mai ades spre monumentalizarea scenei, căci lecţia de construire a imaginii este descifrată din eminenţa frescelor vechi româneşti. Exuberanţa cromatică, de mare efect empatic este atinsă migălos şi cu răbdător meşteşug tradiţional, cel al suprapunerilor, vecinătăţilor tonale şi al învăluirilor cu „lumini". Orice artist iubitor al tradiţiei are vocaţia evlaviei faţă de meşteşug, gîndul şi gestul fără urmă de nerăbdare. Creaţia lui Radu Ştefănescu, vitală şi legitimă faţă de izvoarele pe care le invocă, este o punte de care se slujeşte „spiritul locului" pentru a se perpetua în timp.

Aurelia Mocanu

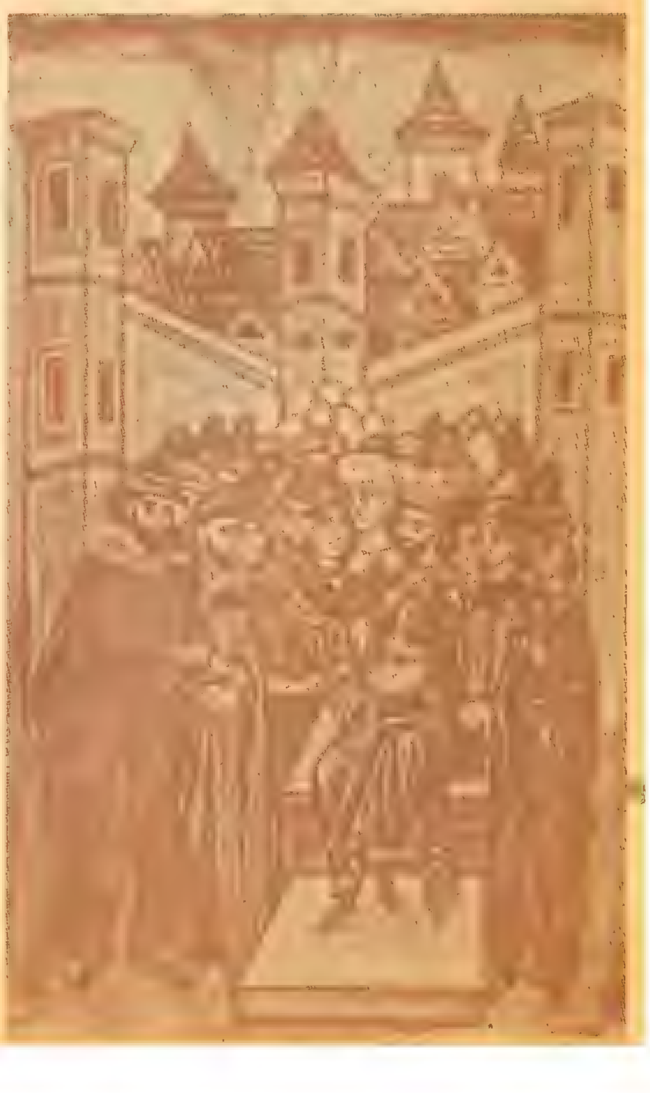

Minicod de comportare civilizată

PE MUNTE

— În mijlocul naturii bunul simţ este de multe ori mai necesar ca în plin centrul urbei.

— A-ţi însemna trecerea, sculptînd copacii, rupînd crengile, călcînd florile, nu denotă dragostea... pentru natură.

— Pe munte pornirile bachice nu sînt de loc binevenite. Ele au condus de multe ori la dezastre.

— Semnele şi marcajele turistice au fost cu grijă şi trudă executate, iar întreţinerea lor se face cu mari eforturi. Glumele unora de-a scrijeli tablele indicatoare şi de a le strîmba sau de a le schimba sensul denotă o gravă lipsă de respect pentru truda celor ce s-au ostenit să ofere turistului un reper orientativ. În plus pe timp nefavorabil, o săgeată indicatoare rotită cu numai cîteva grade induce în eroare pe cei aflaţi deja în dificultate.

— Poluarea fie şi sonoră a muntelui nu este permisă. Animalele pădurii iubesc liniştea.

— Radioul sau casetofonul dat la maximum strică armonia muzicii naturii. Vieţuitoarele pădurii au muzica lor neîntrecută, care i-au pus de multe ori pe gînduri chiar pe marii maeştri ai muzicii simfonice.

— Refugiile, locurile de adăpost, de pe anumite trasee dificile, au fost făcute nu numai cu o trudă a minţii, dar şi a spatelui, celor ce au cărat lemn cu lemn, obiect cu obiect, tot ce a fost necesar pentru ca drumeţul obosit şi de multe ori înfrigurat să găsească un „acoperiş", unde să se poată odihni şi eventual înnopta. „Distracţia" unora de a arunca din vîrful muntelui mobilierul refugiului reprezintă o atitudine care nu poate fi decît condamnată de orice om care munceşte şi respectă cuvîntul muncă.

— Dacă v-aţi oprit într-o poiană să luaţi masa, nu uitaţi ca după ce plecaţi să nu lăsaţi urmele ospăţului, încît să se poată reconstitui cu exactitate meniul, fără nici un fel de dificultate.

— Cît de bună e apa de izvor, captată de undeva dintr-o crăpătură a muntelui şi care şiroieşte printr-un mic jgheab ! Deşi instalaţia de captare este rudimentară, îşi face pe deplin rolul. De aceea nu vă osteniţi s-o modificaţi sau să o desfiinţaţi pur şi simplu, declarînd-o necorespunzătoare.

— Aruncarea, chiar în glumă, a unei pietre din creastă poate lua aspect de cataclism, prin antrenarea altor pietre şi accidentarea turiştilor care urcă.

— Fumatul pe munte este un nonsens. Mergi la aer curat să-ţi umpli plămînii cu fum. Dar, mă rog, asta este ! Omul nu se poate lăsa de fumat nici cînd respiră aerul cel mai pur. Atenţie însă unde aruncăm mucurile şi cum le stingem. Dintr-o ţigară aprinsă poate lua foc o întreagă pădure. La fel, atenţie mărită la focurile făcute în scopul pregătirii hranei. Evitaţi pădurea pentru asemenea îndeletniciri, retrăgeţi-vă la o distanţă suficientă pentru a evita pericolul unui incendiu.

— Dacă în drumul pe care-l străbateţi întîlniţi un cort ai cărui locatari sînt plecaţi, nu este cazul să faceţi „spirite de glumă cu caracter hazliu", oferindu-le cele mai subtile surprize proprietarilor.

— Smulgerea rarităţilor florei cum ar fi floarea de colţ, sîngele voinicului, garofiţa Pietrei Craiului şi a altor minuni pe care le-a creat natura, este interzisă prin legea ocrotirii naturii. Chiar şi în cazul florilor mai puţin rare, cum ar fi narcisele spre exemplu, smulgerea fără inimă a zeci de exemplare şi aruncarea lor după cîtva timp este un gest reprobabil. Împodobirea rucsacului cu crengi de brad este la fel de inutilă. Gîndiţi-vă ce s-ar întîmpla dacă toţi turiştii ar proceda astfel.

— Cînd pătrundeţi într-o peşteră nu fiţi tentaţi să puneţi ordine printre stalactitele şi stalagmitele care stau nemişcate din timpuri străvechi. Într-o secundă distrugeţi ceea ce natura a construit zeci de mii de ani.

— Pe munte cabana este casa drumeţului. Deci respectaţi-o aşa cum vă respectaţi propria casă.

— Iarna nu faceţi imprudenţe, de altfel ca şi vara, de a vă aventura pe trasee ce depăşesc cunoştinţele tehnice şi fizice pe care le posedaţi. Orice imprudenţă poate costa mult !

— Atunci cînd se ivesc probleme, cînd se caută un turist rătăcit, cînd este vorba de transportul unui accidentat nu vă grăbiţi s-o „ştergeţi", lăsîndu-i pe alţii să se descurce cum ştiu. Pe munte este poate mai valabil ca oriunde vorba „unde-s mulţi puterea creşte", şi poate niciunde nu se vede mai bine adevărata „faţă" a omului, ca pe munte.

Florin Colonaş

Un sfat cu adresă

Cum ne pregătim RUCSACUL

— Pe munte nu se merge cu sacoşa, valiza sau servieta.

— Rucsacul (sacul de spate) are avantajul prin aceea că se adaugă greutăţii corpului, distribuindu-şi greutatea pe întregul trunchi, deci pe coloană şi membrele inferioare.

Purtarea unei sacoşe (fie ea şi foarte uşoară), în mînă sau la şold, solicită asimetric grupele musculare şi provoacă o oboseală musculară rapidă şi accentuată, dezechilibrînd totodată corpul.

— Trebuie să existe o potrivire între fizicul persoanei care-l poartă şi dimensiunile sacului purtat în spinare.

— Rucsacul trebuie să fie, din punct de vedere al construcţiei, uşor, cît mai încăpător şi cît mai impermeabil. Curelele sale trebuie să fie late pentru a nu răni claviculele şi umărul şi dublate cu pîslă.

— Partea de jos a sacului trebuie să fie depărtată de spate (zona lombară), printr-o chingă, întinsă. Spaţiul care va rămîne liber este necesar pentru a permite circulaţia aerului şi a evita în acest mod transpiraţia exagerată.

— Verificaţi trăinicia construcţiei rucsacului şi a curelelor sale atunci cînd îl cumpăraţi. Este bine să vă sfătuiţi cu un prieten mai experimentat într-ale turismului montan în legătură cu tipul de rucsac pe care doriţi să-l achiziţionaţi.

— Timpul pe munte se schimbă brusc aşa că îmbrăcămintea trebuie să fie adecvată. De aceea nu uitaţi să puneţi în interiorul rucsacului, un trening, un pulover şi ciorapi de schimb în caz de ploaie şi de trecere a umezelii prin încălţăminte. Pentru că nu trebuie să uităm că pe munte, buna dispoziţie vine de la ... „picioare".

— Este bine ca rucsacul să aibă buzunare încăpătoare în care se pun o serie de lucruri mărunte, dar de mare importanţă : lanterna, cheia de desfăcut conserve, cutia cu chibrituri, săpunul, mîncarea pentru următoarele ore, eventual o conservă de rezervă, hărţi, briceagul, ochelarii de soare, pelerina de plastic, şapca, perechea de ciorapi de schimb, cîteva bucăţi de zahăr puse într-o cutiuţă metalică.

— În interiorul sacului trebuie să domnească ordinea. În plus, obiectele aflate în el nu trebuie să incomodeze la mers. Astfel obiectele tari se pun pe fundul sacului. Obiectele bombate (de exemplu o pîine rotundă) se pun în partea din faţă a sacului (dinspre buzunare), în contact cu spatele venind obiectele mici de îmbrăcăminte care trebuie să fie protejate pentru a rezista uscate şi la cele mai teribile ploi. Pungile de plastic le oferă cea mai bună protecţie. De altfel aranjarea obiectelor în rucsac trebuie să ţină seama şi de faptul că pentru uşurinţa mişcărilor, centrul de greutate trebuie plasat cît mai jos.

— Nu plecaţi la drum fără a vă umple bidonul cu apă. Cele mai eficiente sînt bidoanele de aluminiu cu dop metalic cu filet, corpul bidonului fiind acoperit cu postav. Bidonul se va plasa într-unul dintre buzunare, pentru a fi cu uşurinţă scos la nevoie. De regulă, el va fi pus în acelaşi buzunar cu mica cutioară în care se află zahărul, de preferinţă cubic.

— Rucsacul trebuie să permită şi etajarea lui, prin suprapunerea cortului sau a sacilor de dormit.

— Nu uitaţi lanterna şi pastilele de spirt solid (care nu se aprind niciodată în cort, deoarece emană gaze periculoase pentru ochi).

— Pentru prepararea hranei sînt indicate vasele din aluminiu, cît mai uşoare şi cît mai rezistente la eventualele şocuri.

— Folosirea tubului de plastic pentru apă este strict individuală. Cu el se poate sorbi apa din crăpăturile cele mai fine. El poate fi ţinut într-un buzunar al rucsacului, fie în cel al hanoracului.

— Ochelarii de soare pot să salveze de multe ori, mai ales iarna, datorită albului zăpezilor, ochii de la o conjunctivită extrem de dureroasă şi periculoasă, prin aceea că turistul nemaivăzînd, orbit de luciul zăpezii, se dezorientează, se demoralizează, poate cădea în zăpadă şi pot apare degerături. În cazul cînd nu există la îndemînă ochelari, o simplă bucată de tifon pusă pe ochi şi pe faţă este eficientă în protejarea ochilor pînă la prima cabană.

— Nu uitaţi ceasul, important în drumurile pe munte, pentru a controla parcurgerea traseului.

— O mică trusă cu cîţiva nasturi, ac de cusut, ace de siguranţă, o mică trusă de prim ajutor şi farmacie şi o bucată de sfoară, bună la te miri ce, este bine să figureze în inventarul rucsacului.

— Arta alcătuirii rucsacului şi a încărcării sale face parte din arta pregătirii excursiei.

Nu uitaţi ! Cînd cari un rucsac, fiecare gram contează mai ales la urcuş. Febra musculară se instalează uşor şi dispare greu, iar gustul excursiei începe să nu mai fie cel dorit.

Citeva recomandări de igienă privind

MERSUL PE MUNTE

● În succesul unei excursii pe munte planificarea raţională a etapelor ce urmează a fi parcurse este de o mare importanţă. Organismul trebuie antrenat atît înainte de excursie, prin excursii mai uşoare, ca şi în timpul excursiei respective prin planificarea unor etape mai lejere la începutul ei.

● Somnul are un mare rol în refacerea forţelor, a organismului turistului, de aceea excursiile grele care urmează unor „nopţi albe", petrecute la cabană sau în alte locuri, se soldează de foarte multe ori cu un eşec.

● Ritmicitatea mersului este o condiţie a succesului. Stabilirea unui pas comod, constant, foarte apropiat ca frecvenţă la urcat, pe drum drept, şi la coborîre, asigură spor la mers.

● Repausul de 10 minute la un mers de 50 de minute este deosebit de necesar pentru odihna muşchilor.

● În timpul repausului, atunci cînd este o pantă se poate sta cu rucsacul în spate sprijinindu-l de o piatră, stînd cu spatele la pantă şi faţa spre vale.

— În timpul repausului se completează rezerva de apă. Atenţie însă la consumul apei reci, cînd corpul este transpirat ! Cel mai indicat este ca, atunci cînd popasul este efectuat la o cabană, să se bea un ceai călduţ. Se poate lua o măslină, care completează rezerva salină sau se pot lua dulciuri sau zahăr, care au un puternic rol caloric ştiindu-se că în timpul efortului muscular sistemul nervos consumă multe calorii.

— Respiraţia trebuie reglată în ritm cu mersul. Nu se vorbeşte în pantă, nu se cîntă, nu se fluieră. Este un efort suplimentar, inutil organismului. Nu se fumează, de asemenea, dereglîndu-se respiraţia şi expunînd organismul la eforturi suplimentare, fără rost.

— Alcoolul ridică gradul de oboseală la efort prelungit, de aceea se vor evita chefurile, urmate de excursii lungi, care în condiţii climatice deosebite devin periculoase. S-au întîlnit destule cazuri de „turişti băuţi", căzuţi în zăpadă şi degeraţi.

— Igiena trebuie menţinută cu mare grijă în tot timpul drumeţiei.

— Aerul rece care pătrunde în camera-dormitor a cabanei prin fereastra larg deschisă este de preferat aerului stătut, închis, încălzit.

— Nu consuma mai multe alimente decît simţi că îţi sînt necesare. Dimineaţa masa va fi consistentă, în timpul mersului se va mînca la două-trei ore, iar seara masa nu va fi alcătuită din alimente greu digerabile.

— Drumul nu se începe pe stomacul gol, dar nici cu „burta plină" aşa cum se zice în mod obişnuit.

— O supă caldă, un ceai cald, un lapte cald ajută intestinul să lucreze mai bine şi să evite constipaţia care aduce mari supărări turistului.

— Fructele şi legumele nespălate, şi pe munte, ca oriunde de altfel, expun organismul la îmbolnăviri dintre care ar fi suficient să amintim hepatita epidemică.

— Nu consuma conserve bombate sau care dau semne de alterare şi au un miros şi un gust care nu îţi inspiră încredere. Deosebit de periculoase sînt conservele de peşte şi ouăle de raţă care au salmonele ce dau grave toxiinfecţii alimentare. Cînd conserva se deschide, la prima înţepătură, dacă proiectează în afară lichide sau gaze, este alterată. În mod normal, ea trebuie să aibă presiune negativă. Deci în aceste cazuri se renunţă la ea. Mai bine se face puţină „foame", decît să se provoace o îmbolnăvire.

— Salamurile nu se transportă vara mai mult de 24—48 ore. Nu se pun în cutii ermetice sau în pungi de plastic, deoarece se alterează şi mai rapid. Ele se învelesc în hîrtie şi se plasează la gura sacului pentru a avea contact cu aerul.

— Brînzeturile uscate sau conservate trebuie aruncate cînd îşi schimbă culoarea sau devin sfărîmicioase sau au gust amar sau de mucegai.

— Laptele praf ţinut în pungă sau cutie va fi bine închis, la fel procedîndu-se după ce se ia cantitatea dorită. Dacă îşi schimbă culoarea, mirosul, gustul, se va renunţa la el.

— O lămîie este bine să se afle undeva în buzunarul rucsacului. Pe lîngă faptul că aduce o cantitate de vitamină C în organism, are şi rolul de a tăia setea, şi în cazul unei indispoziţii digestive diminuează reflexul de vomă.

— Semnele unei toxiinfecţii alimentare apar în general brusc la 3 pînă la 24 ore de la ingestia alimentului, greaţă, vărsături, crampe, diaree, dureri de cap, transpiraţie, febră, stare generală de rău, ameţeli.

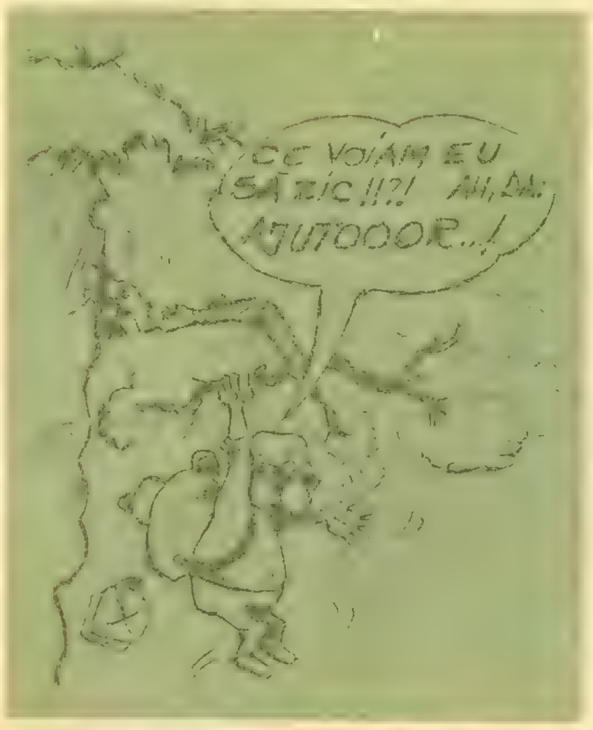

— Primul ajutor în acest caz : repaus la umbră, comprese umede pe frunte, lichide date tot timpul cu linguriţa, ceai de muşeţel sau de mentă, lămîie şi puţin zahăr.

— Din trusa medicală nu trebuie să lipsească o faşă, 50 g de vată, o sticluţă de 50 g alcool medicinal, cîteva pastile de antinevralgic, algocalmin, laxative, pastile de calciu, o cutiuţă de pudră de talc necesară cînd apar „opăreli" şi rosături. Talcul se aplică însă numai pe pielea curată şi uscată.

— Pentru evitarea constipaţiei care apare de regulă în primele zile de drum, datorită schimbării regimului alimentar, consumării apei de băut calcaroase, din cauza transpiraţiei excesive în urma eforturilor, se vor consuma fructe cu coajă după o atentă spălare a cojii lor, consumarea de lichide calde pe drum sau la cabane şi în ultimă instanţă administrarea unui drajeu laxativ. Ea scade randamentul şi mai ales buna dispoziţie.

— Băile de soare trebuie făcute cu grijă. Razele ultraviolete şi infraroşii sînt foarte puternice, pe munte, la înălţime, dimineaţa sau după ceaţă, uneori pe zăpadă, chiar în timpul ceţii. Expunerea neraţională la soare dă arsuri şi complicaţii mari : stare generală proastă, frison, temperatură, greţuri, vărsături, leşin, imposibilitate de deplasare şi de purtare a rucsacului.

VALEA LOTRULUI LA BREZOI

— Primul ajutor acordat celui în suferinţă — transportarea la umbră, aşezarea lui culcat cu capul şi umerii mai sus decît corpul. Se va stropi uşor cu apă rece. Se pun comprese reci pe cap, dar nu cu gheaţă, fricţiuni răcoritoare la încheieturi cu alcool, oţet aromatic. Apoi este transportat la adăpost unde se fac fricţiuni, i se unge pielea înroşită (eritem) cu unguente.

— Băi în apa de rîu sau lac. Normal temperatura apei ar avea 17—18°C. Baia nu se face imediat după masă şi nici după eforturi fizice deosebite. La fel după transpiraţii abundente. Pauza de 20—30 minute se impune. Poate apare frisonul. În plus, apa rece poate acţiona asupra muşchilor de la gambe sau coapse supraîncălziţi, ducînd la ruperea lor, la blocare musculară, ceea ce face imposibilă deplasarea.

— Pentru a preveni degerăturile este necesar ca părţile periferice să fie apărate de frig. Astfel degetele de la picior, mînă, urechile, nasul trebuie ferite de acţiunea frigului.

— Picioarele vor fi protejate prin ciorapi uscaţi, eventual învelirea în ziare şi apoi introducerea în bocanc. În mîini mănuşi cu cinci degete, introduse în mănuşi cu un deget. Nasul va fi protejat cu un unguent, iar lobul urechilor cu o bandă de lînă sau o căciulă de lînă, peste care se trage gluga bluzei de vînt.

— Se recomandă o unsoare două părţi camfor şi o parte glicerină cu care se ung părţile expuse la degerături.

— Accidentele provocate de trăsnet, rare dar posibile. De aceea se vor preveni, neexpunîndu-ne sub copaci, abandonînd obiectele ce au fier mult, cum ar fi umbrele, stîlpii de metal ai cortului etc. în cazul unei furtuni cu descărcări electrice. Cel mai bun loc de refugiu, la adăpostul unei grote.

— Cîrceii — apar în timpul efortului muscular prelungit, în timpul repausului sau chiar al mersului. Survin la muşchii gambei sau ai podului piciorului. Se va masa lent regiunea chiar şi după ce cîrcelul a dispărut. Se va lua calciu prin alimente sau pastile. Alimentul bogat în calciu este laptele şi derivatele sale.

— Ca medicamente, clorocalcin sau pastile de calciu. Evitarea eforturilor mari în zilele următoare.

— O noţiune de prim ajutor : Cum se confecţionează o targă, necesară de multe ori la accidentaţi grav, pînă la venirea Salvamontului.

— din două beţe drepte care se bagă printre mînecile a două hanorace ;

— din două beţe şi crengi împletite ;

— din două beţe pe care se trece în romb o pătură, colţurile rombului fiind prinse cu ace de siguranţă, pe care orice turist trebuie să le aibă în buzunarul rucsacului său.

— Un ultim sfat — Igiena nu poate lipsi nici un moment din viaţa turistului care merge pe munte şi oricum a preîntîmpina eventualele necazuri este cu mult mai uşor decît a le înlătura consecinţele.

Florin Colonaş

LA FĂLTICENI

Itinerarii spirituale

În luna mai, asupra Fălticenilor se abate ca o iluzorie furtună de zăpadă albul imaculat al merilor în floare. Orașul se află în centrul unor mari plantații pomicole și vîntul primăvăratic care suflă asupra dealurilor — grădini stîrnește vîrtejuri vegetale ce troienesc străzile orășelului. Nu pot să nu cred că sublimul peisaj nord-moldav — succesiuni de dealuri, copleșite de o vegetație luxuriantă, la orizontul cărora ghicești siluetele austere ale munților — nu a contribuit hotărîtor la modelarea unei gîndiri și simțiri proprii celor ce-au văzut lumina zilei în acest spațiu geografic. Fiindcă Fălticenii, așezare de vreo douăzeci și ceva de mii de suflete, prosperă, desigur (în ultimii ani au fost implantate aici întreprinderi de prelucrare a lemnului, inului, cînepii, care se adaugă la mai vechea existență a stațiunii pomicole), nu impresionează defel, prin ponderea sa economică. În schimb, din punct de vedere al „producției spirituale“, ca să zicem așa, aproape n-are rival în țară ! Au văzut lumina zilei la Fălticeni cărturari, artiști și oameni de știință cu care se mîndrește o națiune. Orașul a știut să le perpetueze memoria, iar la rîndu-le, cei ce sînt încă în viață, nu și-au uitat urbea natală, copleșind-o cu dovada dragostei și recunoștinței lor.

Profesorul Mihai Băcescu, directorul Muzeului de științe naturale „Grigore Antipa“ din București, membru corespondent al Academiei, este un biolog de faimă mondială. De-a lungul anilor a participat la numeroase expediții oceanografice. În urma acestora, a alcătuit multe colecții, care au îmbogățit patrimoniul muzeului pe care-l conduce.

Aflînd că urma să-și deschidă porțile Muzeul de științe naturale din Fălticeni, a donat noului așezămînt din orașu-i natal o impresionantă colecție de corali, stele de mare, scoici, bureți, melci etc., rod al expedițiilor din Marea Neagră și Atlanticul de Sud. Ea îmbogățește zestrea muzeului care mai cuprinde o serie de diorame reprezentînd fauna și flora Moldovei de nord, a Mării Negre și Deltei, variate exponate provenind din colecțiile unui alt naturalist al locului, Vasile Ciurea. O sală este dedicată savanților-înaintași de faimă mondială, un Racoviță, Antipa, Borcea. Cele 2 000 de exponate, modul riguros, științific în care sînt prezentate, recomandă Muzeul de științe naturale din Fălticeni drept una dintre cele mai importante instituții de acest gen din Moldova... În itinerariul meu fălticenean m-am oprit și la colecția Ion Irimescu. O impunătoare clădire din centrul urbei o adăpostește. Maestrul Ion Irimescu, președintele Uniunii Artiștilor Plastici, unul din marii sculptori ai țării a donat orașului în care a văzut lumina zilei 240 sculpturi și 200 lucrări de grafică. Însuși autorul a vegheat dispunerea cît mai avantajoasă a exponatelor. Temele dominante ale creației sale sînt și aici prezente : maternitatea, muzica, simbolizată prin diafane întruchipări feminine. Ion Irimescu s-a remarcat și ca un portretist de excepție, martore fiind chipurile modelate în bronz sau piatră ale lui Iorga, Pârvan, Enescu, Lipatti, Brâncuși. Marmură, bronz, piatră șlefuită... Siluete eterice și grațioase metafore ale aspirației spre frumos și ideal. O artă a cărei noblețe sporește parcă, în acest sfîrșit de octombrie luminos.

O clădire cu aspect patriarhal. Adăpostește „Colecția oamenilor de seamă“ din Fălticeni. A aparținut familiei Lovinescu. Nepotul marelui critic literar din perioada interbelică, regretatul dramaturg Horia Lovinescu, împreună cu un văr au donat-o orașului. Fotografii, obiecte de epocă, documente, cărți cu dedicații aparținînd atîtor nume ilustre. Eugen Lovinescu era fălticenean, la fel Anton Holban, prozatorul din perioada interbelică, mort, din nefericire, la o vîrstă tînără, nuvelistul Nicu Gane (1838—1916), unul din membrii marcanți ai cercului intelectual „Junimea“ de la Iași, Artur Gorovei (1864—1951), cel ce a înființat prima revistă de folclor din țară, intitulată „Șezătoarea“.

Sînt originari din Fălticeni marii actori Matei Millo (1814—1896), Grigore V. Birlic (1905—1975) și Jules Cazaban (1903—1963), regizorul de film Paul Călinescu, născut la 1902, precum și savantul ing. Dimitrie Leonida, cunoscut, printre altele, pentru studiile sale privind electrificarea țării.

La Fălticeni a locuit și creat mulți ani, în tinerețea sa, Mihail Sadoveanu. Nu departe, se află satul Mălini, locul natal al poetului Nicolae Labiș, unul din cei mai de seamă poeți ai perioadei postbelice, mort, din nefericire la 21 de ani, în 1956.

Spiritul moldav a găsit aici condiții unice de înflorire. Tradiții intelectuale, școli și dascăli renumiți (există familii care de mai multe generații dau orașului profesori-cărturari de mare prestigiu, cum ar fi familia Stino, de pildă). Tipografii (5 la număr). Ziare, reviste. O mică „Atenă“ moldavă, întrecută doar de Iași, orașul cu tradiție culturală copleșitoare.

Mi se pare remarcabil că există și astăzi la Fălticeni o dorință și o voință de a ocroti și pune în valoare tradițiile culturale și științifice, martore fiind cele trei muzee sau colecții evocate mai sus. Sînt vizitate de mii de oameni, înnobilîndu-le spiritul. Acest fapt, cît și mîndria cu care localnicii îți vorbesc despre celebritățile de ieri și de azi ale urbei, considerația de care se bucură actul de cultură, creatorii acestuia, îmi dau certitudinea că și pe mai departe asupra Fălticenilor va adia spiritul...

Mihai Hetco

Recorduri geografice montane ale continentelor

AFRICA

● **KILIMANJARO,** masiv vulcanic situat în estul continentului (Tanzania), care cu înălțimea lui de 5 895 m (vîrful Kibo), **este cel mai înalt punct din Africa.** Masa enormă a vulcanului are un diametru de 100 km și o circumferință de 270 km. El domină savanele cele mai bogate de pe glob, iar pe versanții lui, altitudinal, sînt reproduse zonele climato-vegetale ale continentului : vegetația tropicală (pînă la 1 500 m), arborii și arbuștii subtropicali (pînă la 2 000 m), păduri temperate (pînă la 3 300 m), pajiști și pășuni alpine. A fost menționat pentru prima dată de geograful spaniol Encizo, care l-a numit „Olimpul Etiopiei“ iar în 1848 a fost vizitat de misionarii germani Ludwig Krapf și Johannes Rabmann. La poalele vulcanului se află parcul național Seregeti (1 450 000 ha), care cuprinde zona cu cea mai bogată faună mare din lume, efectiv estimat la peste un milion de indivizi : lei, leoparzi, girafe, zebre, maimuțe etc.

● **PICO DE FOGO** (2 829 m), este situat în insula Fogo din arhipelagul Capului Verde, fiind **cel mai înalt vulcan activ al continentului african.** La scurtă vreme după vizita în arhipelag în 1832, seismologul francez Charles Saint Claire Deville a cercetat vulcanul din insula Fogo. Observațiile acestuia cu privire la erupțiile care au avut loc în anii 1769, 1785 și 1799, cînd vulcanul a azvîrlit prin craterul său nisip și lavă. Aceste erupții au servit vulcanologilor de mai tîrziu la studierea „brîului de foc“ din Atlanticul de mijloc, care se prelungește pînă în Africa.

Arhipelagul Capul Verde, situat în Oceanul Atlantic, la 500 km de țărmul vestic al Africii, este format din 15 insule vulcanice, avînd o suprafață de 4 033 km².

AMERICA

● **VÎRFUL ACONCAGUA** (6 959 m), din Cordilera de Limite (Anzi), **este cel mai înalt punct de pe continent și cel mai înalt vulcan stins din lume.** Limita zăpezilor persistente coboară pe versantul sudic la 4.800 m și se menține la 6 000 m pe cel nordic, însă limbile de gheață se întîlnesc pînă la 3 500 m. La 14 ianuarie 1897, ghidul italian Matthias Zurbriggen, împreună cu alpinistul englez Stuart Vines au ajuns primii pe vîrful Aconcagua. În 1980 Jean Marc Boivin și Dominique Marchal au coborît de pe vîrf cu deltaplanul. Pentru realizarea acestui zbor, care a durat 30 de minute, ei au plecat de la 5 800 m (unde vîntul bătea cu o viteză de 150 km pe oră, iar temperatura era de minus 40°C), urcînd în trei ore cei 1 159 m ce-i despărțeau de vîrf. Jean Marc s-a lansat primul cu deltaplanul în greutate de 30 kg, apoi de pe alt deltaplan Dominique a filmat întreaga aventură.

● **CEL MAI ÎNALT VULCAN ACTIV** de pe continent este **ANTOFALLA** (6 370 m), care se află în Anzi (Argentina). **Este de fapt cel mai înalt vulcan activ din lume.** El se află în estul platoului Puna de Atacama.

ASIA

● **VÎRFUL CHOMOLUNGMA** (Everest), cu înălțimea sa de 8 848 m **este cel mai înalt de pe continent și în același timp din lume.** Se află în munții Himalaya, la granița dintre Nepal și China. A fost cucerit la 27 mai

Adevăratele orizonturi ale schiului

Un lucru este cert ! Schiul cunoaşte an de an tot mai mulți adepți. El tinde să intre în cotidian, devenind o necesitate, căci a încetat demult să fie numai un apanaj al schiorilor prin vocație.

Cum se explică existența acestui magnet care polarizează în jurul său atîtea căutări, atîtea pasiuni, atîtea satisfacții ? Abia a nins și pîrtiile sînt pline. Privesc uimit impresionantul spectacol uman desprins din măreția peisajului Bucegilor, Poienii sau Clăbucetului. Cît colorit, cîtă lumină în zîmbetul care transfigurează fețele, cît optimism și robustețe în rîs și chiot, amplificate de ecou, cîtă rîvnă și ambiție la cei care, cu migală de plugar, urnesc „plugurile" ce desțelenesc grațios zăpada imaculată; cît soare și seninătate pe frunțile vîrstnicilor, cîtă mîndrie și încredere în privirea celor care, aburind de efort, termină o întrecere...

O emoționantă simbioză, o adevărată metamorfozare în banca de studii a schiului care șterge vîrstele. Un tumult clocotitor de veselie, energie și optimism.

S-a spus că în schi omul își descoperă realități de pasăre ce planează peste văi, gustînd deopotrivă plăcerea de a pluti și viteza care amețește și înalță; că ambianța cu totul aparte a schiului, creatoare de echilibru și armonie, face posibilă întărirea celei mai nobile însușiri. Este adevărat! Un sport pe cît de viguros în manifestarea lui complexă, pe atît de înălțător în plan spiritual, declanșator de energii și elanuri nestăvilite.

Dar schiul înseamnă și o educație a felului cum privim și observăm lucrurile, a acuității percepțiilor noastre. El ne înlesnește cunoașterea muntelui, a legilor și tainelor sale și numai în asemenea împrejurări omul se descoperă pe sine. Blaga se exprima atît de plastic :

„Numai pe tine te am, trecătorul meu trup,
. . . .
Dați-mi un trup
Voi munților,
Mărilor,
dați-mi alt trup să-mi descarc
nebunia în plin".

Și dacă omul are realități de pasăre și luciri de aştri căzători, el își descoperă energia și vigoarea în perpetua regăsire cu solul: intimitatea restabilită cu Materia, originea tuturor lucrurilor și a Omului. Virajele, opririle sau accelerările, contravirajele, desprinderile sau jocul de muchii, această țîșnire sau zvîcnire care mimează admirabil săritura mingii și „nervul" cailor putere, această reluare a contactului cu solul în plină senzație de alunecare sau plutire, această realitate a solidului, prezența zăpezii în care înoți, ce simbol minunat al forței, al robusteței, al certitudinii schiorului ! Arbore mobil, cu rădăcini elastice !

Iată adevăratele sensuri ale schiului. Și nu întîmplător se vorbește atît despre fascinația schiului.

Pentru ce vrem să scoatem în relief valoarea acestui sport ?

Pentru ce vrem să enumerăm (ce puțin am reușit !) avantajele practicării lui ?

Pentru că mulți, din păcate încă mulți, văd în sport, în genere, o pierdere de timp (vai!), iar în schi îndeosebi o „sabie a lui Damocles".

Pentru că adeseori, preocupați ca în trei-patru zile, o săptămînă de concediu să învățăm totul, să reproducem șerpuirea elegantă a acelor virtuozi ai zăpezii, schiorii de performanță, nu ne îngăduim nici măcar o clipă de răgaz, acolo sus, la capătul telefericului, pentru a scruta zările.

Pentru că tot acest domeniu care scapă din păcate literaturii trebuie să-l explorăm și să-l experimentăm noi înșine. Așa cum spune Federico Garcia Lorca :

„Ce-ți spun despre schi ?

Ce-ți spun despre acest nor,

acest cer, această zăpadă ?

Să le vezi, să le vezi, să le vezi

și nimic mai mult".

Prof. Ion Matei

1953 (orele 11 și 30') de către neozeelandezul Edmund Hillary și nepalezul Tensing Norke, care făceau parte din expediția britanică condusă de J. Hunt. La 16 mai 1975 prima femeie din lume, alpinista japoneză Junko Tabei, pune piciorul pe Chomolungma.

● **Cel mai înalt vulcan activ al continentului KLJUCEV** (4 750 m) se află în Peninsula Kamceatka. Conul principal, care poate fi zărit din largul Oceanului Pacific, de la distanța de peste 400 km, are peste 70 de conuri parazite. **Este primul vulcan din lume al cărui rezervor adînc (70 km) a putut fi identificat.** Prima erupție consemnată a vulcanului datează din anul 1727. Erupția din anul 1966 s-a desfășurat pe o fisură radiară, în lungul căreia au apărut mai multe cratere.

EUROPA

● **Cel mai înalt punct al continentului este MONT BLANC** (4 807 m), masiv muntos din Alpii Orientali, la granița dintre Franța, Italia și Elveția. Punctul culminant are o lungime de 150 m și o lățime numai de cîțiva metri. El apare mulat de stratul gros de zăpezi ca o largă cupolă. A fost cucerit la 8 august 1786 de francezii Jacques Balmat și Michel Daccard. În iulie 1808 a fost escaladat de o femeie.

● **Cel mai mare vulcan al continentului este ETNA** (3 269 m) și se află situat în nord-estul insulei italiene Sicilia. În afară de craterul principal, Etna mai are cca 200 de conuri secundare. Vulcanul are o suprafață de 1 300 km^2 și o circumferință la bază de 150 km. S-a calculat că în decursul vremii vulcanul a răbufnit la fiecare 6 ani. Printre ultimele erupții violente, se remarcă cea din luna martie 1984. Numai într-o zi vulcanul a eliminat 1 milion m^3 de lavă. Geograful grec Strabo i-a făcut pentru prima dată o descriere amănunțită. Se povestește că Platon (427—347 î.e.n.) s-ar fi urcat pînă în vîrful Etnei, și ar fi contemplat locul unde în anul 424 î.e.n. un alt filozof grec pe nume Empedocle, fascinat, s-ar fi aruncat în craterul plin de lavă.

OCEANIA

● **Cel mai înalt punct se află în VÎRFUL WILHELM** (4 694 m) din insula Noua Guinee, a doua ca mărime pe glob (800 000 km^2). Muntele prezintă urme ale glaciațiunii cuaternare. În pădurile de nepătruns, existente la poalele muntelui, umezeala este abundentă și aerul înăbușitor.

● **Cel mai mare vulcan activ MAUNA LOA** (4 170 m) este situat la vest de vulcanul Kilauea (Hawaii, arhipelag din Oceanul Pacific). Este aproape unic în istoria vulcanilor. Începînd din anul 1832, din cele 25 de erupții (notate pînă în anul 1920), 17 s-au produs fără cutremure de pămînt. Erupții mai importante ale vulcanului au fost : în 11 august 1855, cînd pe vulcan, la aproximativ 300 m sub vîrf, în direcția nord-est s-a format o fisură din care lava a curs timp de 15 luni. Această scurgere a ajuns pînă la 42 km distanță iar volumul a fost evaluat la 445 milioane m^3 ; în anul 1877, o mare erupție, care a durat 10 zile, a pornit dintr-o fisură situată în sud-vest iar lava s-a vărsat în ocean ; fără a avertiza prealabil, la 7 aprilie 1940 lava s-a scurs în cantități apreciabile, printr-o fisură lungă de 7 km. Este cea mai lungă perioadă a activității de vîrf de la erupția din anul 1877.

Cristian Mărculescu

Anul acesta la Costinești s-au purtat... blondele!

Capitala filmului românesc la sfîrșitul lui iulie și-nceputul lui august : Costinești 1986. Eu însumi fiind implicat m-am hotărît să nu scriu decît despre actori.

Dealtfel a fi regizor înseamnă în primul rînd a iubi actorii.

În lumea Galei filmului cu tematică de tineret sub soarele Costineștilor anul acesta a impresionat cel mai mult prezența copleșitoare a blondelor. Începînd cu Rodica Horobeț, elevă încă, protagonista de 17 ani a filmului „Al patrulea gard lîngă debarcader" și continuînd strălucit cu Anda Onesa, o profesoară de filozofie din Țigănești, județul Teleorman, cu Tania Filip cu profil delicat de filigran, în fine un actor profesionist, cu Cici-Dumitrache Caraman, tot profesoară, dar de actorie, cu Ecaterina Nazarie, o Monica Vitti autohtonă, bronzată de soarele Ploieștilor unde e actriță, cu Anda Caropol, nevăzută din păcate în vreunul din filmele prezentate, în această lume a galei nu numai actrițele îmbogățind lacrimile de soare, cu lacrimi de păr și ochi albaștri strălucitori ci o lume întreagă în suflet și eleganță culminînd cu prezența de excepție a Ecaterinei Oproiu, o devotată a exigenței și eficienței critice.

Și-n această lume de blonde, ochii albaștri ca Mediterana ai doctoriței Adela Marinescu, soția regizorului Șerban Marinescu, membru al juriului; Lena Vieru, fiica distinsului compozitor, ea însăși o pianistă de excepție, Creola Condurache, soția Marelui Actor Dan, cu un zîmbet care trezește invidia multor actrițe, regizoarea Luiza Ciolac, o blondă cu părul aproape verde, ca dovlecelul, cu Octavia Treistar — răpitoarea de voci de la Radio București — ai cărei ochi fac și mai albastră Marea Neagră, cu Mașa Dinescu, — soția Poetului, adică a lui Mircea Dinescu, cu Ruxandra Berghianu — fiica Silviei Popovici, studentă la filologie, coborîtă parcă din filmul „Darclée", cu Dana Dumitrescu, fata cu privire tulburătoare dar cuminte a ziaristului Dan Dumitrescu de la „Scînteia Tineretului". În fine criticul Marina Juc, posesoarea unor ochi verzi și periculoși de pisică. O lume fantastică de blonde din care lipsea doar Ileana Harșa-Negru, protagonista filmului meu „Sper să ne mai vedem", pe care o hepatită de ultimă oră a oprit-o la scara avionului pe aeroportul din Cluj-Napoca.

Desigur nu numai blonde în prezența feminină de anul acesta. Margareta Pogonat întîmpinată cu explozii la rampă deși într-un rol foarte mic ; Dana Dogaru — altă stea a Teatrului Nottara, Minodora Condur cu o surprinzătoare și cu-atît mai puternică prezență în „Întunecare" și desigur și frumusețea de actriță pe care doar talentul ei grozav o mai poate concura, mă gîndeam deci la regizoarea Teresa Barta, care-a venit cu un film despre Festivalul George Enescu din care nu numai Iosif Sava, prezent în public sau Anatol Vieru, de la masa juriului, au simțit un fior puternic și adînc.

Nimic despre bărbați, deci nimic.

Anda Onesa : o simplă sirenă

Început de maturizare a unei blonde de 17 ani : Rodica Horobeț
Ecaterina Nazarie și Anda Onesa (jos)

Foto : Victor Stroe

Aș vrea doar să aleg dintre blondele actrițe, cîteva, și-a încerca, dar oare se poate ? a le intra în suflet.

Întîi Rodica. Rodica Horobeț. O fată cu pistrui. Pe drumul de întors, în același compartiment cu Anda Onesa. Altă fată cu pistrui. Fascinată de Anda, care vorbește tot timpul, care-ntrebată de ziaristul-actor Costel Fugașin, ziaristul-actor ajunge să scrie un carnet întreg.

Cele două fete seamănă deci. Ar trebui scris atunci poate un film despre două surori, una jucată de Rodica, alta de Anda. Mi se pare normal ca obiectul discordiei lor să fie un Dan Condurache sau un Petre Nicolae. Un „dur" deci... Două blonde cu pistrui, două surori, vrăjmașe de moarte pentru un „dur". Ce scenariu minunat... nu ? O-ntreb pe Rodica cine-i actorul ei preferat. Îmi șoptește : Condurache... Și actrița ? „Desigur, Valeria Seciu...".

Anda Onesa ne uluiește vorbind de Frobenius. În nici un film n-a apucat însă, săraca, să joace o intelectuală și contra tuturor aparențelor și filmelor pe care le-a făcut, îndărătul zîmbetului ei simplu și copleșitor se ascunde o rafinată intelectuală. Dacă n-aș fi stat atîtea ore de vorbă cu ea pe drumul de-ntors n-aș fi crezut, nimeni n-ar fi crezut. Îmi spune că s-ar apuca să scrie povești pentru copii. Și-a descoperit talentul și ne-a fermecat și pe noi în compartiment, fantazînd o călătorie, o-ntîlnire neașteptată și uluitoare cu mine (da, chiar cu mine !) pe meridianele filmului internațional. Îmi venea să plîng de emoție și dacă vizavi de ea Rodica Horobeț n-o slăbea din ochi cum se soarbe paharul cu oranjada cea mai subtilă din lume, n-aș fi crezut și-ntr-adevăr, Anda atît de intelectuală și-atît de viitoare scriitoare cu ce poate semăna mai mult decît cu o divină oranjadă? Pare măruntă și neserioasă comparația, dar pentru un anti-alcoolic ce poate egala măcar privirea unui pahar plin cu oranjadă ? Ce oare ? Sînt poate simple, prea simplu, dar în fața Andei Onesa poți fi oare complicat ? Ea simplifică totul cu spontaneitate, e liniștită ca Cezar care vine, vede și învinge.

Minunea naturii, ce mai vrei, exact ca portocala, ca oranjada.

Apoi s-o fi văzut pe Rodica Horobeț după succesul din „Ultimul gard lîngă debarcader". Ne adunasem toți într-o rotondă din spate de la „Radiovacanța". Să ai 17 ani, să te sărute cu ochii în lacrimi Margareta Pogonat, nu e un lucru obișnuit. Caty Nazarie a venit la ea, a privit-o-n ochi, Rodica înseamnă Speranța, simțeam cu toții asta, stătea cuminte pe-un scaun, vorbeam cu toți, și sigur, cel mai fericit era Nicolae Cristache, scenaristul filmului și, recunosc, îl invidiam sincer.

Tot cu Cristache eram, în ultima zi, cu vreo oră înainte de plecare, beam un pepsi pe terasa hotelului „Forum" împreună cu Caty Nazarie. Eu încercam să cînt vechea melodie „Azi petrec la mare cea din urmă seară". Nu reușeam. N-am voce. A-ncercat și Caty, aceeași melodie. N-a reușit. M-am bucurat : „Uite că e cineva care cîntă mai prost ca mine". (Invers decît Alecsandri !) C-un zîmbet subtil, s-a apărat : „Nu știu melodia, asta-i tot !" A venit și soțul ei, s-o grăbească să-și facă bagajele. Ea a vrut să mai rămînă puțin. Și-apoi a-nceput să cînte, ceea ce știa.

În toată bășcălia am simțit dintr-o dată că a intrat ceva necunoscut, dar atît de puternic, de grav și de sălbatec aproape și ca-n acea poezie celebră a lui Bacovia despre o seară tristă noi într-o dimineață veselă, cu un soare nebun și-o mare albastră ca o lacrimă de stea albastră ne-am prăbușit cu fețele pe masă, mi-am acoperit ochii să nu mă fac de rîs, lîngă noi a venit de pe plajă Rodica Horobeț, pe care-o priveam printre lacrimi și prin degetele puse pavăză și Caty cînta, Cristache care era-n fața ei mi-a mărturisit mai tîrziu, că văzînd lacrima din ochiul lui, Caty a percutat imediat și-a apărut și-n ochii ei o lacrimă și cîntecul ei a devenit mai grav, mai sălbatec și-n fața noastră marea aceea ca lacrima de stea și Rodica ce-mi bara privirea spre mare și s-auzeau versurile melodiei compuse de-un profesor din Bîrlad încă nu prea cunoscut și eu, Cristache și Caty plîngeam fiecare separat și diferit, Rodica sta destul de rece în fața mării și

> *„Viața e țărmul ce-așteaptă demult*
> *Marea s-alunge nisipul mărunt*
> *Valul trece, valul petrece*
> *Viața e-n omul ce trece".*

auzeam noi și-apoi plecarea, compartimentul, căldura din tren, Caty trecînd pe coridor într-o rochie verde, Cristache fumînd la geam, Rodica sorbind-o din ochi pe Anda, ca o păpușă sculptată-ntr-o portocală și eu care mă tot gîndeam și mă tot gîndesc la un film din care să poată să iasă atîta suflet ca-n cîntecul lui Caty din fața acelui pahar cu pepsi de la „Forum", din recele de laser ochi al Rodicăi sau din căldura acelui normal de portocală al unei profesoare de filozofie din Teleorman.

Dumitru Dinulescu

„OCEANIA“
lui Spiru Haret

Interesul românesc faţă de enigme are o lungă istorie şi cine ar sta să facă o catagrafie a pelerinilor misterului ar ajunge, la însumarea finală, să contemple o înşiruire de o mărime considerabilă. Enigma nu pasionează numai pe aventurieri şi nici cu preponderenţă pe savanţii consideraţi „nebuni“, ea atinge adeseori cu aripa ei magică şi pe cercetătorii de fel pozitiv.

★

Un serios sociolog, cu doctoratul la Paris şi instruit în matematici (pe care ar fi dorit să le introducă în studiile materiei sociale), era Spiru Haret, pasionat, cu toate acestea, de misterele... Insulei Paştelui. Această curiozitate nu apăruse la el într-un chip întîmplător şi nu se manifestase într-o simplă însemnare gazetărească, el introducea examenul acelui fenomen în contribuţia lui capitală, „La méchanique sociale“, care e una dintre sintezele sociologice de tot inedite pe care epoca (sîntem înainte de 1900) le cunoscuse. Pe scurt, **fenomenul Insulei Paştilor** ar ilustra, zice Haret, o lege sociologică pe care omul încercase s-o verifice matematic, adică „principiul forţelor vii“. Spre a aduce un caz care să confirme teoria, Spiru Haret evoca enigmele oceanice concentrate în acel îndepărtat punct din Pacific. O insulă cu suprafaţa de 118 kilometri, cu o populaţie de şase sute de locuitori şi care e aşezată la peste trei mii de kilometri de orice regiune locuită, putînd să adăpostească nu mai mult de trei mii de suflete, ar fi putut să edifice gigantice „stînci de bazalt, sculptate în formă de statui colosale, de 6—7 metri înălţime, de o execuţie destul de primitivă dar care dovedesc o ştiinţă a observaţiei incontestabilă dar în special mijloace de execuţie cu mult superioare celor de care ar putea dispune o populaţie de cîteva sute de indivizi“ ? Întrebarea nu rămînea, la Spiru Haret, în domeniul unei inclarităţi pure, el venea şi cu o certitudine : „aceasta este dovada evidentă a existenţei unei civilizaţii destul de avansate, astăzi dispărută“. De aci începea o pasionantă operaţiune detectivistică, inedită, şi care merită evocată. Acea populaţie, zice Haret, ar fi un popor necunoscut incomparabil mai numeros decît cei de azi. Masivitatea sculpturilor „presupune existenţa unor unelte cu un anumit grad de forţă şi de perfecţiune“ ; apoi, „timpul necesar pentru ca execuţia statuilor Insulei Paştilor să fie posibilă a trebuit să fie cu mult mai lung decît cel necesar populaţiilor numeroase ale Siriei, Egiptului şi Europei, spre a ajunge la executarea unor lucrări similare“. Cum s-ar putea dezlega acest mister ? „Sînt posibile, adaugă Spiru Haret, numai două ipoteze“.

Întîia este aceea a unei colonizări, Insula Paştelui fiind „o colonie a unui popor civilizat venit să se instaleze în insulă“. Însă o asemenea procedare nu i se pare savantului cu putinţă căci ar presupune o expediţie pe Ocean în condiţiuni cu totul extravagante (barcă cu rame, distanţe imense, foame şi sete etc.). „Ipoteza, încheie el, este de necrezut, căci o expediţie plecată din America ar fi trebuit să aibă un noroc extraordinar pentru a putea descoperi un simplu punct pierdut în mijlocul imensităţii Oceanului, vizibil de-abia pe o rază de 80 de km şi a cărui existenţă nu putea fi presupună prin nimic“. A doua ipoteză i se pare, de aceea, lui Spiru Haret singura plauzibilă : aceea după care Insula Paştelui „nu este decît ultima epavă a unui continent sau cel puţin a unui grup de insule destul de considerabil, locuit altădată de o populaţie numeroasă şi civilizată pe care într-o epocă şi din cauze necunoscute o teribilă catastrofă ar fi făcut-o să dispară. Geologiei, trage Spiru Haret încheierea, îi revine posibilitatea de a stabili valoarea acestei ipoteze“.

Profunzimea unei asemenea supoziţii, care se intîlneşte şi cu acelea care presupun că Insula Paştelui ar fi o relicvă a unui continent dispărut, numit cîteodată „Mu“, este izbitoare şi e de crezut că savantul ajunsese la ea pe o cale logică şi dezvoltînd numai un raţionament de natura sociologiei istorice şi a virtualităţilor creativităţii. Precizia acestei demonstraţii, care nu poate fi, în tot cazul, contrazisă, rămîne totuşi o enigmă şi, asemeni altor pasionaţi ai misterului şi Spiru Haret ajungea la ideea esenţială mergînd dintr-o dată la ţintă, ca o revelaţie recepţionată aproape... magic.

Artur Silvestri

Povestea de dragoste a Nerganei

De la miază-noapte, de sub Piatra Goznei, din inima munţilor Semenic, se naşte un fir de apă cristalină. Neajutorat şi şovăielnic la început de drum, adunîndu-şi puterile bob cu bob, pîrîul Neargănul sau Nera, alintat de oamenii locului cu diminutivul Nergăniţa, se îndreaptă spre miază-zi, înscriindu-şi în piatră povestea de mult uitată. Unduindu-se la început leneş şi şerpuitor, mai apoi năpraznic şi vijelios, trupul de apă al Neargănului străpunge cirşiile şi cleanţurile muntelui săpînd în piatră un defileu unic prin sălbăticia lui, măreţ şi spectaculos prin dimensiuni — Cheile Nerei. Ascunsă la sînul muntelui, zăvorîtă în umbra pereţilor verticali, povestea de dragoste a Nergăniţei răzbate la lumina cîmpiei rostogolindu-se odată cu undele sprintene spre pieptul primitor al mamei Dunăre.

Povestea de dragoste a Nerganei, povestea iubirii neîmplinite, legendă ce se pierde în negura vremurilor, străjuieşte cotloanele muntelui, legîndu-se de numele locurilor, al apelor, al grotelor şi stîncilor bănăţene. De amintit şi-o mai amintesc numai bătrînii bătrînilor acestor locuri, iar de povestit o fac rar şi cu tîlc ştiut numai de ei. Aşa mi-a fost dat s-o ascult din gura lui Moş Andrei Morariul, pe prispa casei bătrîneşti, la intrarea în chei, loc de inimă şi suflet, ce mi-a fost de multe ori sălaş de noapte. În faptul serii, dezlegîndu-şi baierele inimii şi sufletului, acompaniat de susurul apei, cu vorba domoală, a început să depene ghemul poveştii...

„Se zice că de mult de tot, pe atunci cînd soarele se întîlnea în fiece zi cu luna, iar stelele obosite de veghe cădeau pe pămînt în ploi argintate, trăia prin pădurile de aici un mîndru fecior, falnic şi puternic ca bradul. Vînător iscusit cum altul nu era, el săgeta uliul din zbor, în înaltul cerului, şi ciuta din fugă ; într-o bună zi aflat la vînătoare se-ntîlni cu o mîndreţe de fată cum nu mai văzuse ; mult s-a mirat de îndrăzneala fetei de a bate codrul pe acolo pe unde numai fiarele sălbatice erau la ele acasă, dar mai mult s-a speriat cînd în zilele următoare, reintîlnind-o, îşi simţi inima bătînd să-i spargă pieptul ; nu trecu multă vreme şi pădurea, martora iubirii lor curate, îi găzdui, tăinuindu-le dragostea. Tatăl fetii, stăpînul acestor locuri, puse iscoade să-i urmărească drumurile prin pădure şi aflînd de iubirea dintre voinic şi fată, mîniat, trimise iscoade şi potere să-l aducă pe flăcău în lanţuri. Vezi bine, singura-i copilă, peţită de boieri mari, cu rang înalt, sosiţi cu alai să-i ceară mîna, îi refuzase, îndrăgind un flăcău fără de stare. Hain la suflet, stăpînul locurilor cetlui flăcăul după gratii crezînd că odată întemniţat, copila va uita iubirea-i curată şi-şi va alege un mire de neam boieresc. Nici rugăminţile fierbinţi, nici plînsul nu-l înduplecară ; ferecat în lanţuri flăcăul fu aruncat într-o grotă din inima munţilor, hrubă cu intrarea apoi zidită.

În seara nunţii o pală de vînt aduse chemarea flăcăului ferecat în lanţuri ; cu lacrimi de jale copila se rugă la Zîna cea Bună s-o ajute. Văzîndu-i dragostea curata, Zîna cea Bună o transformă într-o şuviţă de apă cristalină şi puternică ce începu să se strecoare din piatră în piatră spre inima muntelui. Aşa începu fata să-şi caute voinicul ferecat şi-n ajutor să-i vină, sfredelind temniţa de piatră. Trecură ani după ani şi Nergăniţa cu dragoste nestinsă, străpunse muntele pînă în cele mai tainice unghere căutîndu-şi iubitul. Cînd în faţă i se deschise cîmpia largă a înţeles că drum de întoarcere nu-i ; cu durere în suflet lăsă să-i rătăcească unda prin cîmpie purtîndu-şi povestea de dragoste. Mărturie peste vremuri au rămas cheile ce spintecă muntele, grotele ce împînzesc pereţii, lacurile cristaline adunate din lacrimile vărsate. Aceasta este povestea adevărată a Nergăniţei...“

Pentru prima dată cînd păşeşti în chei urmărind poteca ce se strecoară pe lîngă firul apei nu se poate să nu te ducă gîndul la legenda Nergăniţei ; cînd ochii ameţesc privind verticala pereţilor de piatră scobiţi şi sfredeliţi de zeci de grote simţi nevoia de a privi albastrul cerului încercînd să restabileşti proporţiile fireşti în această lume de basm populată cu mistere ; ajuns în Cheile Nerei ai păşit în lumea legendei îmbrăcată în parfumul ameţitor al liliacului sălbatic. Pas cu pas, alături de firul apei, străbaţi drumul Nergăniţei, drum de piatră săpat în inima muntelui, drum de legendă înscrisă peste veacuri din iubire pentru iubire.

Dan Pasere

PĂDUREA

Din timpuri vechi, pădurile reprezintă una dintre sursele cele mai prețioase, nu numai pentru că ele furnizează materii prime de mare însemnătate, ci și pentru că agriculturii îi este indispensabilă o bună repartizare a pădurii.

În echilibrul natural, pădurea ocupă un loc de prim ordin. Ea își exercită protecția nu numai asupra întinderii pe care o ocupă, ci și asupra terenurilor golașe din jur. Ea îndeplinește un rol de paravan și împiedică vînturile puternice să măture și să împrăștie solurile golașe.

Pădurea are în viața omului un important rol estetic și turistic, fiind un factor favorabil păstrării sănătății și contribuind la varietatea de forme (și de frumusețe) a peisajului.

Astfel un kilometru pătrat de pădure poate elibera zilnic în atmosferă 11 tone de oxigen, față de numai 0,55 tone cît produce o suprafață egală de ocean. Un metru pătrat de mușchi care acoperă solul forestier reține, după o ploaie puternică, un kilogram de apă. Astfel se poate calcula că o pădure de zece mii de hectare reține 500 000 m^3 de apă.

Și nu trebuie să uităm că, din toate timpurile, pădurea a furnizat literaturii și artelor nenumărate motive de inspirație.

Pentru toți marii poeți, arborele și pădurea au constituit sursă inepuizabilă de inspirație. Pentru inegalabilul nostru Mihai Eminescu, pădurea, armonie de forme și de viață, a fost izvor de meditație, lirism și poezie.

Încercăm mai jos a prezenta cîteva întinderi forestiere din țară și din alte zone de pe glob.

PĂDUREA MOCIAR, cea mai bătrînă din țară, se află pe versantul stîng din bazinul inferior al văii Gurghiului, spre confluența acestuia cu rîul Mureș. Pădurea «a fost contemporană» cu Ioan Vodă cel Viteaz, cu învățatul domn și poet Petru Cercel și cu memorabilele lupte și izbînzi ale lui Mihai Viteazul. Pe suprafața totală de 2 318 ha, rezervația de stejar de 50 ha constituie un monument al naturii situat pe un platou la 490 m altitudine. Pădurea este alcătuită mai ales din arboret de stejar, în vîrstă medie de 400 de ani, cu înălțimi de peste 18 m și un diametru mediu de 1,5 m.

Ca vîrstă, pe locul doi, poate fi considerat codrul secular **SLĂTIOARA** (județul Suceava), care din anul 1941 este declarat monument al naturii. Rezervația Slătioara, care ocupă o suprafață de 393 ha, este cea mai vîrstnică dintre pădurile de rășinoase din țară ; este constituită din molid și amestec de molid cu brad și fag în vîrstă de 350—400 ani. Mai pot fi întîlnite aici exemplare de tisa, tulichina (o iederă rară care înflorește între 10—15 iunie, cu flori roșii), precum și o curioasă plantă carnivoră numită „Foia Groasă“.

În munții californieni **SIERRA NEVADA** (S.U.A.), se află cea mai mare pădure de Sequoia din lume. Sequoia este un arbore uriaș ce poate atinge 100 m înălțime, 12 m în diametru și au o mare durată a vieții — 3000—5000 de ani. De remarcat că numai în Sierra Nevada crește în stare naturală.

Această pădure face parte din **PARCUL NAȚIONAL SEQUOIA,** unul dintre cele mai vechi din lume. El a fost înființat la 25 septembrie 1890. Parcul ocrotește circa 157 000 ha din cele aproximativ 1 milion ha cît mai însumează pădurile Sequoia.

SELVA, cea mai compactă zonă forestieră din lume, se află în America de Sud și ocupă o suprafață de 5 milioane km^2 (aproape în întregime Amazonia), aproximativ jumătate din suprafața Europei. Selva este o pădure ecuatorială veșnic verde, cu peste 4 000 de specii arborescente. Un botanist a numărat 117 specii de arbori pe o suprafață mai mică de 1 km^2. Ea se desfășoară pe o lungime de aproape 3 000 km (pe direcția vest-est) și o lățime variind între 300—400 km la țărmul Oceanului Atlantic și aproape 2 000 km la poalele Anzilor. În această imensă întindere singurele locuri neacoperite de vegetație sînt numai apele Amazonului.

Pădurile de pe malurile fluviului supuse inundațiilor sînt cunoscute sub numele de **IGAPO.** Cele aflate în locurile zvîntate, **ETE,** sînt de o mai mare varietate și au un farmec deosebit.

Igapo care formează un brîu uriaș, lat de 30—50 km, este alcătuită din arbori de esențe mai neaspectoși. Întunecoasă, umedă și tristă, este lipsită de cîntecele păsărilor, fiind năpădită în schimb de puzderie de broaște și de șerpi, de roiuri de țînțari, de șiruri nesfîrșite de furnici și păianjeni ciudați ca înfățișare și mărime, ce-și pot ucide victima dintr-o clipă, de arbori și flori cu miresme tari și amețitoare.

Dincolo de liziera pădurii Igapo se înalță etajele luminoase ale pădurii Ete, alcătuită pe solul umed, din ferigi arborescente, palmieri pitici și arbuști cu frunzișul des, deasupra cărora se înalță arbori uriași (50—60 m) cu coroane desfășurate ca niște domuri, pe ale căror trunchiuri și ramuri se încolăcesc liane asemenea unor „șerpi vegetali“.

În **PĂDUREA AMAZONULUI** cresc și unele plante deosebit de ciudate : „plantele care latră“ pentru că atunci cînd sînt atinse de vreo umbră ele se strîng producînd un fel de lătrat răgușit ; din această cauză băștinașii le cultivă împrejurul colibelor sub forma de „garduri“ vii. „Florile de foc“ sînt orhideele cunoscute și pentru mijloacele lor ingenioase de a se susține, unele fiind prinse de cîte o creangă printr-un fir foarte subțire. Dintre toate, însă „ciuperca umbrelă“ este cea mai ciudată : înaltă cam de un metru, cu sclipiri vii, ea crește văzînd cu ochii, sprijinită de un picior lung și alb, deasupra căruia se ridică o căciuliță portocalie ce ascunde un voal dantelat care coborînd în salturi pînă la pămînt răspîndește un miros respingător.

Prin frunzișul putred și umed al pădurii foiesc tot felul de insecte de forme și culori ciudate : furnici răpitoare, care, mergînd în coloane uriașe, nimicesc orice vietate întîlnită în cale ; furnici soldați cu fălci puternice ; furnicile umbrelă care foarfecă frunzele în fîșii mari și le poartă deasupra capului, ca o umbrelă.

Aici există o bogată faună, dintre care se remarcă : Capybara (cel mai mare rozător din lume — atinge peste 1 m lungime și greutatea de 50 kg) ; papagalii Arara, care plutesc în înaltul cerului cu aripile ce trec de un metru și jumătate ; pasărea umbrelă, care scoate urlete ca de taur ; pume, jaguari ; maimuțe ; pisici sălbatice ; șarpele anaconda care depășește 7 m ; vampirii, o specie de lilieci care se hrănesc cu sîngele păsărilor și al maimuțelor de Selvă.

TAIGAUA, cea mai întinsă zonă forestieră (9 milioane km^2), se desfășoară pe teritoriul Uniunii Sovietice, de la Marea Baltică pînă la Oceanul Pacific. Punctul cel mai nordic al ei este atins la 72°30'.

În această pădure bradul, bradul alb, molidul, cedrul, mesteacănul, plopul tremurător și arinul sînt esențele de conifere și de foioase mai răspîndite.

Pădurile de brazi și de molizi, cunoscute și sub numele de Urmane, au un aspect trist, posomorît. În cuprinsul lor, mușchii și lichenii împletesc un fel de covor gros, așezat peste solul îmbibat cu umezeală.

Populația taigalei este alcătuită din ostiaci și voguli ; ei sînt adunați în sate mici ; sînt recunoscuți ca meșteri iscusiți în lucratul obiectelor de lemn și din coajă de mesteacăn. Alte îndeletniciri ale lor sînt vînatul animalelor cu blană și creșterea renilor.

Lucrările celei mai mari păduri plantate de om, cu o suprafață de 1 500 000 ha, au început la 14 august 1974. Este **UN PROIECT ALGERIAN,** avînd drept scop împiedicarea avansării deșertului Sahara spre nordul țării.

Această perdea forestieră va avea în final (în 1994) o lungime de cca 1 500 km și o lățime ce variază între 5 și 20 km. Împăduririle se fac cu esențe forestiere, în special eucalipți și pini, specii cu o mare rezistență la condițiile de ariditate.

Vor fi recuperați cca 12 milioane ha de terenuri cultivabile din zona de stepă, și vor fi destinate fie plantării cu arbori fructiferi, fie culturilor furajere și cerealiere.

Matei Vlad

Pe poteci de pădure

Ce mi-a fost mai drag pe lume :
Cărăruşa prin pădure...

Nu-i anotimp să nu rătăcesc şi eu pe cărăruşile pădurilor noastre ; urmînd, poate, îndemnul lui Hogaş : — **Orice călătorie, afară de cea pe jos, e după mine o călătorie pe picioare străine. Şi aş adăuga, numai astfel ajunge călătoria, instruire şi apoi... amintire... Chiar dacă nu trec — codrii de aramă — spre Văratic, ori nu cobor pe Bistriţa aurie, la vale — tai culmea Stînişoarei pe sub Pipirig şi ies la Borca şi de acolo, pe drumul cel nou, ce cuprinde ca o salbă malurile lacului, şi el tot de o vîrstă, poposesc la Bicaz ; ori urc spre lumina cerului prin Ocolaşul cel Mic, sau prin Ocolaşul cel Mare, pînă la şa şi de acolo bat razele soarelui pe Toaca ; cred că povaţa acelor cărări m-a îndemnat să pritocesc şi zicala : «A şti să-ţi faci amintiri e un mod de a trăi»“...**

De data aceasta am înconjurat „Cetăţile Ceahlăului“ — cu toate punţile şi crenelurile albe — cu vaporul, căzîndu-i muntelui în spate... Mă grăbeam să ajung, prin satul Ceahlău, la casa lui moş Toader, pădurarul. Îmi promisese că mă ia la o partidă de vînătoare.

Trecînd prin faţa caselor, frumos rînduite, mi-a venit în minte un cîntec vechi, auzit cîndva, de la mama : **„Sub codrul cu fagi, / pe valea cu fagi, / la Rîul de rouă / Este o casă nouă / Nouă şindrilită / Frumos văruită / Cu fereastră-n cale / Cu uşiţa-n vale / În jur cu grădină : / Toate de flori plină...“.**

Amurgise şi eu trecusem de casele albe, albe ca şi stîncile în care se cuibăreau ultimele raze ale soarelui, cînd m-a cutremurat o voce : mata ?, era moş Toader !

— Te aşteptam, mă gîndeam să nu rătăceşti potecuţa pînă la mine sau să-ţi fie oarecum de jivine...

Şi eu învăţasem să-i înţeleg ascunzişurile din vorbe, dar şi el, pesemne, se deprinsese cu ascunzişurile mele, că altfel nu m-ar fi aşteptat... văzînd că înserează.

Îl cunoscusem cu ani în urmă pe o potecuţă ce urca spre sihăstrie, cum îi place să-i zică el casei ce poartă numele de „a pădurarului“... Era tot pe înserat. Eu urcam spre Dochia, el cobora. Nu avusesem ce face şi-l întrebasem, după ce mă lăsase singur şi o cotise spre sihăstria lui :

— Pe aici sînt jivine ?

— Nu-s, nu-s ! Mergi în voie ! Apoi întorcîndu-se : Un turbat de lup se tot învîrtea, da' mata mergi, că nu-s.

Se vede că moşul socoteşte animalul jivină de la urs în sus, gîndisem şi într-o clipă îl şi ajunsesem ; el mă pricepuse pe dată :

— Da' hai mata cu mine, că-i mai bine !

Îl urmasem, mai ales că înserarea începuse să se prelingă din vîrful copacilor, spre fundul văilor...

— Fii mata cu băgare de seamă, aici, la curmătură, mă atenţionase el, unde se îngustează potecuţa ; nu te uita în „gios“, că tot n-ai să vezi nimic. Nici ziua nu se vede nimic, e hău mare ! Licheşte-te de munte, asa, mai tare, să simţi muntele pe şira „schinării“, aşa, şi mergi uşurel...

Mă „lichisem“ eu de piatra muntelui, dar mi se „dezlichea“ inima din piept din cauza bătăilor... pe minut ! Mă luasem după moş Toader, că avea puşcă, dar nu auzisem de „curmătură“.

— Aici, dacă-ţi iese o jivină-n cale ! îl încercasem eu.

— Iaca, ai înţeles ! Am să-ţi spun o întîmplare, numai să trecem primejdia.

După ce trecuserăm primejdia, îmi povestise. Aşa am aflat eu — de la moş Toader — ce înseamnă umorul absurd. Şi eu, care crezusem că umorul absurd e o născocire a unor confraţi, mai isteţi...

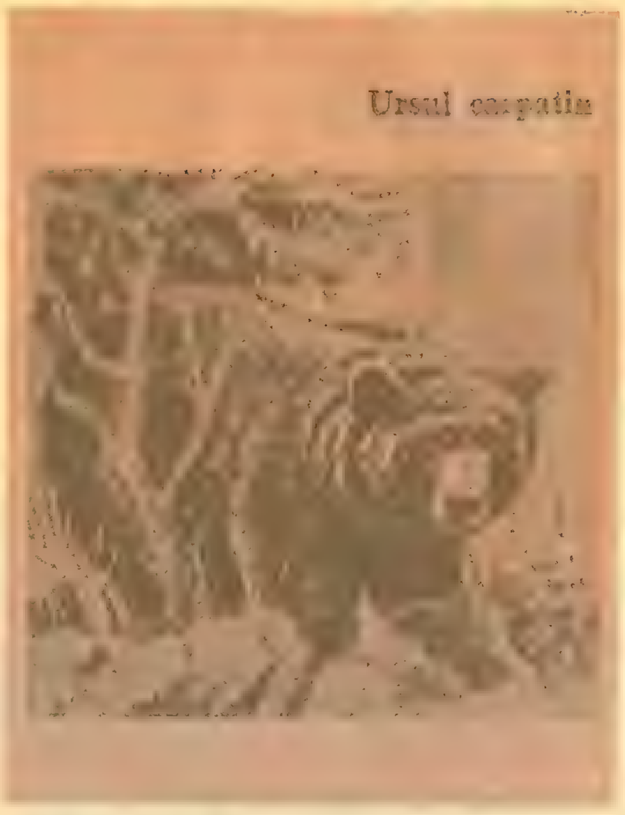

— Într-o toamnă, aşa spre înserat, baba mea începe să se vaite, rău şi rău şi să mă duc în vale, să-i aduc rachiu, să-l dreagă cu fruct de chindiuc, că moare. Iau şîpul şi pornesc, doar o babă am pe lume. Ajuns la crîşmă, iau rachiul, ascult nişte snoave, tot cu lupi şi urşi, ca pe la noi... Unul se lăuda că văzuse la curmătură, oleacă mai devreme, un urs cît o vacă... Beu un pahar, de curaj, şi o pornesc spre babă. Luna lumina, aşa, ca acum. La curmătură se vedea ca ziua, sticlea chiatra, aşa, ca acum. Ajung eu pe la mijloc şi simt, în faţă, o întunecime care mişcă ; să fie o umbră de nor ce trece prin dreptul lunii ? gîndesc. Mă apropii, matahala se ridică în două picioare ! Mi-am dat seama ce era...

— Un urs ! îngăimasem eu.

— Taman ! Caut să mă trag înapoi, curmătura îngustă, mă „lichesc“ cît pot de peretele muntelui, doar oi găsi o fărîmă de văgună : sticlă !, şi „gios“ întunecimea cea mare. Simt cum se apropie dihania de mine, şi eu, singur — cu şîpul în mînă !

— Şi ?

— Şi dihania se apropia, încerc să fac calea întoarsă, singura cale ce-mi rămăsese, dar ce să vezi mata !

— Ce ?

— Din partea cealaltă, altă dihanie, şi tot spre mine...

Şi apoi tăcuse.

— Şi ? îl îndemnasem eu curios.

— Şi se apropiau, şi eu „lichit“ de piatră... şi iar tăcuse.

— Şi pînă la urmă ?

— Şi pînă la urmă, s-au apropiat de mine, tare, tare, că nici nu mai puteam răsufla din pricina răsuflării lor, şi-au aţintit ochii în lumina ochilor mei... şi iar tăcuse.

— Şi ? răcnisem eu, ce-ai făcut ? !

— Ce să fac, îmi răspunse sec, moş Toader, ca într-un final de piesă modernă — am lăsat să mă mănînce. Nu vezi ?

Aşa ne cunoscusem, aşa ne învăţasem ascunzişurile. Acum urcam, eu tăcut, poteca de amîndoi ştiută...

— Da' văd că-n seara asta nu prea te îmbie vorba, rupse el tăcerea, nedîndu-mi prilej să-i răspund — te gîndeşti cum are să fie mîine pe poteca vînătorilor ? Mîine e zi însemnată pentru mata, trebuie să te pun mai întîi la încercare ; şi pînă să-l întreb, mi-a răspuns : „Ce încercare ? Ai să vezi mata !“...

Şi a doua zi dimineaţa, am văzut, ba am şi simţit în ce consta încercarea lui moş Toader. Mă trezise de cu noapte, şi-mi poruncise :

— Eu mă repede cu nopticica în cap pînă la telefoane, să dau situaţia, da' mata, bagă de seamă, vii singur pînă la sihăstrie cu puşca şi cu căţeluşa. Dolcuţa ştie drumu, pe potecuţa vînătorilor ! Dacă întîlneşti vreo jivină, nu trage, pădurea are şi ea, legile ei ! Fă ce face şi Dolcuţa !

— Adică să fac pe mortu, l-am completat eu...

— Chiar aşa, vezi că ştii..

Şi a plecat...

Eu cu Dolcuţa după mine cam tîrzior am ajuns pe poteca vînătorilor. Înserase.. Mă uit în ochii Dolcuţei — senini ! Parcă îmi citeşte îngrijorarea şi o ia înainte. N-am trecut bine de locul unde, după spusele lui moş Toader, **se vaită izvoarele muntelui,** c-am auzit un scheunat, era Dolcuţa. O matahală înainta pe potecă... M-am dat după Dolcuţa, a apărare. Dolcuţa, prinzînd mişcarea, s-a dat după mine, pînă ce am simţit aproape de tot dihania ce înainta. Am urmat sfatul lui moş Toader, şi m-am aruncat la pămînt, făcînd pe mortul. Mă făceam eu, dar aproape eram... N-am ajuns bine la pămînt, că Dolcuţa se şi vîrîse sub mine... Am simţit, apoi, o boare caldă pe la urechi, şi o greutate moale deasupra. Numai puşca era rece sub noi. Am auzit paşi grei şi o voce cunoscută :

— Care-i acolo ? — era moş Toader.

— Eu, moş Toader ! Eu, Dolcuţa şi un urs !

— Care urs ?

De pe noi se ridica, cuminte, un falnic cîine ciobănesc.

— E lupuşoru nostru, Dolcuţa se cam fereşte de el, încerca moşu să mă linişească. Asta-i încercarea matale, dar n-ai prea trecut-o ; va trebui să mai înveţi rînduiala pădurii... Iaca, să ne adăpostim aici, la pîndă, şi ţi-oi citi cîte ceva din „cărţile mele“... Şi eu am trecut prin multe încercări pînă am ajuns vînător... încă de cînd eram băiet... Pîndeam cu taica la cocoşi şi adorm în pîndă... Simt o căldură pe obraz de parcă m-ar fi linis un cîne. Deschid ochii : un lup, cît un „giţăl“ ! Mă ţintuieşte, pe loc, vocea tatii : Nu te clinti Tudorel ! Eu, înţepenesc !... Mă uit cu coada ochiului spre tata, îl are pe lup în bătaia puştii, dar de ce nu trage ?... Cîţiva puişori de lup încep hoajna cu mine, ca nişte căţelandri... Cine crezi că m-a scăpat ? Lupoaica ! Căci lupoaică era ! I-o tras de lîngă mine, pe lupşori, pe unii chiar de pe mine, aşa cum îşi despart cîteodată mamele copchiii să nu se amestece... I-o strîns, dar n-o plecat ! Se uită ţintă spre taică-meu, văd, şi să nu cred, taică-meu lasă puşca şi se apropie de lupoaică... Ridică de „gios“ un puişor de lup ce scheuna ca un copchilaş, era rănit. Lupoaica se uita rugătoare, dă, mamă !... Taica îl legă la lăbuţă, şi cu el în braţe porneşte pe potecă, eu mă iau după ei, lupoaica cu lupşorii după noi... Lupoaica parcă ştia că ne ducem să-l tămăduim, ne lasă să ieşim din pădure... L-am hrănit cu lapte de văcuţă şi într-o zi, cînd o mai crescut, spre mirarea şi spaima oamenilor, ies pe uliţa satului, călare pe ursul meu...

— Parcă ai spus că era pui de lup ? am sărit eu.

— Hei, şi mata, lup, urs, tot jivină se cheamă că iera, mi-o întoarce el. Şi ca să nu rămînă prea mult dator : mata, cu ştiinţa matale despre pădure, ai face bine să mai rămîi oleacă la... undiţă...

Şi, am rămas la undiţă, coborînd de pe potecile Ceahlăului, pe potecile din pădurile ce înconjoară Capitala noastră. Sînt destule. Vă îndemn să le gustaţi liniştea, cu pasul, şerpuiesc la doi paşi de noi...

Eram eu doar pescar, dar gîndu-mi, ascuns, zbura tot spre vînătoare, socotind vînătoarea mai pasionantă, mai plină de emoţii... Şi apoi amintirile, amintirile, materie primă pentru palpitante povestiri vînătoreşti, cele pescăreşti fiind prea comune... La vînătoare n-ai nevoie nici de firul de nailon, care, aşa, din senin, se încurcă, se împleteşte ca o adevărată plasă de păianjen, de-ți trebuie o întreagă zi pescărească să o descurci... Cam asemenea gînduri îmi treceau prin minte, într-o dimineață, coborînd prin pădure, spre malul unei ape... O rață sălbatică trecu pe deasupra, semn că mă apropiam de apă... „Dacă aș fi avut, acum, în loc de undiță, o pușcă !“ gîndii...

Într-o poiană mijea lumina dimineții în boabele de rouă : spectacol de lumini fără un pic de sunet !... Dar un grohăit mă făcu să tresar... La picioarele mele, printre ierburi, se mișca o pată gri-brună : un godăcel !

— Tu m-ai speriat așa, frumosule ?

Dorința de a discuta cu cineva în asemenea împrejurări e evidentă. Alături, alt godăcel, și altul...

— Eii ! da' mulți frățiori mai ai, frumosule, ați ieșit la păscut așa de dimineață ? Ori mergeți la pescuit ? caut eu să intru în vorbă cu unul dintre ei, încercînd să-l mîngîi...

Dar îmi taie calea un porc mătăhălos, țîșnit de undeva din tufiș, și începe să-mi dea ocol... Eu încerc să mă mișc... cercul se strînge în jurul meu...

— Stai cuminte, cucoană, n-am vrut să le fac nici un rău puișorilor, încerc eu să glumesc.

Ea, nimic ! Spumegă ! Godăceii trec înainte... Cercul mă ține pe loc. S-a apropiat atît de mine încît pot să o ating cu mîna, dar... nu vreau ! După ce trecu ultimul purcel, mă eliberă.

„A naibii poarcă !“, gîndii, și-mi urmai poteca prin pădure... De undeva răsări, transpirat, un pădurar.

— A dumitale era turma aceea de purcei ?

— Care turmă ?

Îi povestesc întîmplarea.

— A trecut turma ! Să-i aținem calea pe dîmbul de la izvoare ! și o luă la fugă.

Eu, cu undița, după el... Prin tufișuri, prin văgăuni, tăiem albia unui pîrîu și urcăm un dîmb.

— Uite, pe valea asta se va întoarce turma spre vizuină, mă atenționă el.

— Spre sat vrei să spui ?

— Care sat ?

— Păi, nu-s porcii matale ?

Pădurarul începu să rîdă în voie :

— Cum să fie ai mei, cînd îs porci mistreți ?

— Mistreți ? Ăștia erau porci mistreți ? Caut un reazem, pe un trunchi de copac. Mistreți, de acei ce-s pîndiți de vînători ? ! nu termin eu cu văicăreala.

— Da ! Da ! De ce te miri așa ?

— N-am avut eu pușca la mine ! caut să ies din încurcătură...

— Mai bine că n-ai avut-o ! Pădurea are și ea legile ei, animalele au și ele firea lor. Vînătorul trebuie să le priceapă, să știe cum, și mai ales cînd să tragă.. începu pădurarul o lecție de mine de mult știută, dar niciodată pe deplin aplicată... Vorba-i fu întreruptă de un zgomot... Un ciot de lemn zboară din tufiș și se oprește pe cărare.

— Asta ce-o mai fi ?

Pădurarul îmi face semn să tac.

O vulpe, cît un dulău, sare, înhață ciotul, și într-o clipă se pierde în tufiș... Vreau să deschid gura ; pădurarul mă simte și mă oprește... Vulpea repetă de cîteva ori „exercițiul“. În sfîrșit, pădurarul îmi șoptește :

— Se antrenează.

Nu pricep mare lucru din ceea ce se întîmplă. Am să înțeleg după ce va trece turma... Acum poarca era în față... Se face o liniște cum numai în asemenea momente poți întîlni... Aștept, încordat, ca pădurarul să pună pușca la ochi, dar n-o pune... Liniștea începe să mă strîngă de gît. Pădurarul urmărește, calm, cum trec purceii, unul cîte unul, și cînd ajunge să treacă ultimul, într-un salt ca de șarpe, vulpea e în gîtul lui... și dispare cu el în tufiș...

— Acum hai repede să plecăm și noi, că nu e bine...

Fug după el și ne oprim pe malul apei...

— De ce n-ai tras ? îl întreb, mai mult necăjit decît supărat. A rămas vulpea cu purcelul !

— N-ai înțeles bine lecția... O fi rămas ea cu purcelul, dar noi am rămas cu amintirea !... Și pădurarul luă pușca profesional și se pierdu pe potecile pădurii...

Eu, rămas mai departe să pîndesc peștii, gîndesc la alte și alte poteci...

Arcadie Donos

Nici măcar o greșeală

Punct terminus al crestei Fagarașului — Vîrful Suru. Un ultim popas înainte de coborîre

De mic copil visam să ajung pilot. Așa că pe vremea cînd am devenit flăcău am făcut primul pas spre înălțimi — am învățat să sar cu parașuta. Mi-aduc aminte, ca acum, de prima ieșire pe aerodrom : era o zi de august, senină, cu cerul înalt. Noi, „bobocii“, priveam, înfrigurați, de jos, o lansare a unui mare grup ce sărea de la 2 000 m în cădere liberă și ateriza la punct fix. Instructorul nostru ne explica toate fazele saltului. După vreo două ore de lecție „teoretică“, dintr-odată, instructorul ne-a comandat „drepți !“. Și ne-a rostit cel mai lung discurs pe care i l-am auzit, căci în acest sport al curajului se vorbește, totdeauna, foarte puțin :

— Țineți minte toată viața ce vă spun acum ! În parașutism cine face o greșeală nu mai apucă s-o facă pe a doua ! În acest sport nu se admite nici măcar o greșeală ! Cine nu pornește de la bun început cu această regulă, întipărită pentru totdeauna în memorie, e mai bine să renunțe. Ca să fii parașutist nu-ți trebuie doar curaj ; ci și muncă enormă la antrenamente, însușirea perfectă a tehnicii saltului, calm, inteligență, respectarea cu sfințenie a tuturor regulilor de fier ale acestui sport. Deci, țineți minte : nici o greșeală !“

Mi-amintesc cum după aceste spuse o răceală de gheață mi-a cuprins șira spinării. Și a doua zi, cînd grupa mea s-a adunat iarăși pe aerodrom, eram mai puțin de jumătate. Restul renunțaseră...

Anii au trecut și mereu mi-am amintit, în situațiile critice din viața mea, de îndemnul fostului meu instructor de parașutism : nici măcar o greșeală !. De cîte ori acest sfat, ce mi-a intrat în sînge, precum particulele de oxigen, nu m-a ajutat să trec prin marile încercări ale trăirii ! Și din nou mi-am reamintit de acel sfat într-o împrejurare dramatică, recent întîmplată cînd o familie, o școală, un oraș întreg au fost zguduite de tragica moarte a unui tînăr. Elevul Ion Milea de la Liceul industrial ARO din Cîmpulung-Muscel și-a pierdut viața într-o escaladă alpină. În afară de parașutism, și în alpinism, un alt sport de extremă temeritate, povața instructorului meu are valoare de viață sau de moarte ; căci nici în alpinism cel ce face o greșeală nu mai apucă să o facă pe a doua. Dacă parașutistul face un salt dinspre cer spre pămînt, alpinistul face unul, tot pe verticală, în sens invers — dinspre Terra spre vîrful munților. Și tot la fiecare fracțiune de secundă viața-i atîrnă de tăria lui de a nu greși.

Ion Milea avea doar 17 ani cînd s-a apucat de alpinism. Mult a mai admirat în Piatra Craiului pe „cățărătorii pe verticală“ ; a încercat și el cîteva escalade și după ce le-a reușit satisfacția i-a fost imensă. De aici pînă la pasiune n-a fost decît un pas. Mereu, mereu se avînta pe pereții de stîncă. De unul singur ! Nimeni nu l-a școlit în greul sport al cățărării, care se învață de la cel foarte priceput și care nu se practică niciodată solitar, fără echipament corespunzător. Nimeni din familie, nici un prieten, nici un profesor — cîți nu știau de pasiunea lui Ion Milea ! — nu i-a spus niciodată că alpinismul nu este doar sportul curajului și al riscului, ci, în primul rînd, al unei perfecte pregătiri tehnice și al respectării regulilor sale de fier. Nimeni nu i-a spus vreodată că și în alpinism cine face o greșeală n-o mai face și pe a doua ? Se pare că da, căci de fiecare dată tînărul Milea se cățăra de unul singur, fapt inadmisibil în alpinism. Așa și-a frînt viața...

Un alt tînăr din Brașov, Dan Marius Ciupitu, era un alpinist consacrat. Practica escalada pe pereții de munte de cîțiva ani în cadrul asociației sportive brașovene „Creația“, de la Institutul județean de proiectări. Fusese și la multe concursuri de performanță. Învățase temeinic alpinismul. Și îl făcea cu ardoare. Însă avea o meteahnă : bătea munții de unul singur. Ori toate sporturile montane sînt prin excelență colective — și schiul și alpinismul, mai ales, și orientarea turistică, și zborul cu deltaplanul, și speologia. Pleca solitar, făcea un traseu fără secund la coardă. Iarna trecută a anunțat acasă că pleacă din nou în Bucegi. Și-a luat schiurile. Doar unui prieten i-a spus că după o escaladă de iarnă are ambiția să coboare pe schiuri toată Valea Coștilei. Tot de unul singur. Trei luni a fost, apoi, căutat sub zăpezi. În zadar. De-abia cînd neaua s-a topit a fost aflat. După urme s-a dedus cauza morții sale : cum a intrat pe vale a și stîrnit o avalanșă uriașă care i-a îngropat în mormînt alb viața-i tînără.

Mulți juni de la noi au îndrăgit alpinismul. E în firea românului, curajul. Sînt însă și din cei care îl practică solitar. „Moda“ alpinismului de unul singur este un fel de sinucidere, e la fel cum te-ai arunca dintr-o aeronavă fără parașută — tovarășa de salt a parașutistului, care nici el nu se lansează de unul singur —, sau ca un om care nu știe să înoate dar sare într-un lac adînc. N-am auzit de solitari în alpinism care să învețe singuri cățărarea, să se protejeze, să-și asigure căderea în hău, care se poate produce în orice secundă. Știu, însă, solitari — și nu puțini — care au plătit cu viața greșeala de a fi plecat de unul singur pe o pistă de alpinism. Oare nimeni nu le spune acestor oameni, deschis, cu brutalitate dacă vreți, că nici în acest sport nu trebuie să comiți niciodată, măcar, o greșeală ?

Ion Preda

VARA UCIGAȘĂ

În anul 1983 — 40 de victime în timpul vacanței în Alpii de Nord

A fost o vară prea frumoasă la munte. Niciodată n-a fost atît de atrăgătoare, nici atît de crudă. 40 de morți, 3 dispăruți, 121 răniți, 20 suferinzi evacuați numai din masivul Mont Blanc. Pe culmile muntelui Chamonix salvatorii au intervenit la întîi iunie de 170 de ori. Au făcut miracole, adeseori însă moartea sosise înaintea lor. Vineri 12 august, un funcționar de la telefericul de la Aguille du Midi aude niște apeluri de pe versantul estic al vîrfului Blaitière. Elicopterul descoperă trei alpiniști spanioli care făceau semne disperate. Unul din camarazii lor era îngropat în zăpadă cu 20 de metri mai jos. În zadar echipa de salvare dislocă blocuri de zăpadă. Aproape de marginea prăpastiei întunecoase elicopterul depune un cîine salvator. Coborît în fundul prăpastiei, Timo se agită. Și sapă. Apare o mînă. Puțin mai tîrziu, se constată că era mîna unui mort.

Duminică, 14 august, sub radiațiile intense ale soarelui, doi oameni legați cu o frînghie escaladează Le Trident de Tacul pe traseul Lépiney. Ghidul italian, Giuseppe Petitgax l-a fixat pe clientul său Alexandre Simone de o stîncă și și-a continuat escaladarea. Aude un zgomot, se întoarce, și îl vede pe Simone alunecînd de-a lungul peretelui stîncos. Se îndepărtase de locul în care era în siguranță pentru a face o fotografie. Coarda care îi lega pe cei doi se întinde tot mai mult și ghidul, care era în plină ascensiune, nu mai avea mult ca să fie antrenat la rîndul lui în cădere. Din fericire corpul clientului este oprit, după 30 de metri de cădere, de un colț de stîncă. Un martor al accidentului avertizează echipele de salvatori. O jumătate de oră mai tîrziu, salvatorii erau aplecați deasupra accidentatului. L-au coborît 40 de metri, unde îl aștepta un medic adus cu elicopterul. Alexandre Simone suferă de o fractură deschisă la picior și de traumatism cranian. O salvare reușită, acolo unde ar fi putut fi doi morți !

[illegible] salvare pe pereții înalți și [illegible] de salvare coboară frînghii la capătul [illegible] și [illegible] pe targă.

Sînt salvați în [illegible] de un [illegible] care dă primul semnal în timp ce un ghid [illegible]

Din 100 accidente survenite în masivul Mont Blanc, 45 sînt datorate căderilor în prăpăstii.

Pe valea Rinului de la Mainz la Köln

Izvorît în sudul Elveției, din confluența a două rîuri alpine, Rinul superior și Rinul inferior, fluviul, cu o lungime totală de 1 320 km, străbate în drumul său spre revărsarea în Marea Nordului patru țări : Elveția, Franța, R. F. Germania și Olanda. Fără îndoială însă, că trecerea sa prin masivul șistos renan este parcursul său cel mai măreț, cel mai pitoresc, presărat cu cele mai multe legende, este partea cunoscută sub denumirea de „Rinul eroic". Pe parcursul a 190 km, șoseaua urmărește pe ambele maluri aproape fidel meandrele apei, oferind neobositului călător încîntarea descoperirii la tot pasul a unor cetăți, castele, orășele, stînci, vestigii încărcate de străveche istorie și minunate legende.

Să încercăm descoperirea acestora odată cu revărsarea rîului Main în Rin, respectiv de pe malul sting al fluviului, unde se află orașul Mainz, fostă capitală a provinciei romane Germania Superior, ce și-a dobîndit adevărata strălucire în evul mediu, păstrîndu-i-se pînă azi denumirea de „oraș de aur". Aici, spune legenda, s-ar fi întrunit împăratul Heinrich Păsărarul și curtea sa pentru a face dreptate Elsei de Brabant acuzată pe nedrept de pretendentul la tron — Friedrich von Telramund. Prințesei îi vine în ajutor Cavalerul enigmatic a cărui barcă este trasă de o minunată lebădă : este Lohengrin, fiul lui Parsival. Fără îndoială că Richard Wagner cunoscuse această legendă, ca de altfel și celelalte legende ale Rinului, cîntîndu-le ca nimeni altul în operele sale. La Mainz, a inventat Guttenberg între 1448—1450 tiparul, în muzeul de talie mondială ce-i poartă numele, putîndu-se vedea, la subsol, presa manuală cu care acesta a dat omenirii prețioase comori ale culturii universale. Fără voie mi-am amintit de tiparnița brașoveană a diaconului Coresi, tot o presă de mînă, tot unică în țară, cu care s-au tipărit primele cărți în limba română, punîndu-se bazele limbii noastre literare, la fel, de altfel, cum s-a întîmplat și cu scrierile lui Guttenberg, care au pus bazele limbii literare germane. La fel cum locuitorii Mainzului se mîndresc a vorbi cea mai corectă limbă germană, tot așa și brașovenii consideră că vorba lor este cea mai lipsită de influențe dialectale. Iată o apropiere peste timp și spațiu, pe care am considerat-o de bun augur în călătoria noastră renană.

Pentru discipolii lui Bacchus, Mainzul este bine cunoscut, fiind cel mai puternic centru viticol al țării, aici fabricîndu-se și comercializîndu-se celebrele sorturi de vin și șampanie renană, provenite din terasele viticole, așezate, pe sorturi, în special pe malul drept al Rinului, la nord de oraș. Din mijlocul podgoriilor se desprinde localitatea Rüdesheim, cunoscut popas turistic, unde vizitatorii de pretutindeni pot vedea distileriile de vinuri și participa la o degustare într-una din pivnițele pitorescului lăcaș bahic.

Continuîndu-ne drumul spre nord, la vărsarea rîului Nahe în Rin, întîlnim o localitate cu vestigii din timpul romanilor : podul lui Drusus peste rîul Nahe. Este localitatea Bingen, de unde Rinul cotește la aproape 180 de grade spre nord-est, tăindu-și anevoie drumul prin masivul stîncos. Azi, navigatorii îi cunosc capcanele și evită cu dibăcie „Bingen Loch" (groapa Bingen) care și-a pîndit timp de milenii și și-a cerut anual jertfele.

Un turn singular așezat pe o mică insulă dinspre malul stîng al fluviului atrage atenția. De el este legată legenda zgîrcitului episcop de Mainz, Hatto al II-lea, care a închis într-un șopron țăranii înfometați și bolnavii de pe moșia sa, cu promisiunea de a le da hrană, dar preferînd să-i ardă de vii, decît să le deschidă hambarele sale ticsite. În acea noapte șoarecii i-au invadat locuința, chinuindu-l pe omul fără suflet, ziua și noaptea. Disperat, și-a clădit în mijlocul Rinului un turn, pentru a se adăposti de furia mereu crescîndă a rozătoarelor. Dar odată instalat aici, șobolanii au trecut înot apa pînă la turn, l-au invadat într-o clipă și l-au devorat pe nesățiosul Hatto. De fapt, numele de „Mäuseturm" (Turnul șoarecilor) nu provine inițial de la această legendă, ci de la vechiul cuvînt german pentru „vamă" : Maute, deci turnul era un punct vamal fluvial. Astăzi turnul, restaurat, servește pentru controlul și ghidarea navigației fluviale.

Pe stîncile abrupte ce continuă malul stîng, se pot admira cîteva pitorești cetăți și castele ce străjuiesc majestuoase valea : Rheinstein, unul din cele mai frumoase castele de pe acest tronson, milenara cetate Reichenstein, ruina unui vechi punct vamal : Fürstenberg, în sfîrșit, milehara și pitoreasca localitate Bacharach. De aici deslușim pe malul opus conturul munților Rheingau, presărați la înălțime cu mici castele și sate de munte, iar în vale, de-a lungul fluviului, cu mici localități viticole, între care Lorch — bine cunoscut iubitorilor de alese vinuri, sau Kaub — orășelul marinarilor de pe Rin.

Fluviul se îngustează acum la 90 de metri, malul stîng, în care șoseaua a mușcat adînc, se înalță golaș, atmosfera este sobră, misterioasă, pregătind apariția pe malul opus a unei stînci cu un perete abrupt ce coboară pieziș în Rin. Este „Loreley", stînca de 194 metri înălțime, ce străjuiește acest cot al Rinului și a cărei legendă despre frumoasa „sirenă" cu păr bălai ce atrăgea marinarii cu cîntecul ei fermecat pînă aproape de stîncă pentru a-i da pierzării, este cîntată în poemul cu același titlu de Heinrich Heine. Plină de melancolia locului, urechea ne percepe parcă melodia lui Silcher, scrisă pe versurile marelui poet : „Ich weiss nicht..."

Zgomotul apelor învolburate te trezește din visare, amintindu-ți de Rinul „eroic". Într-adevăr, încă de la sud de localitatea Bacharach pînă la Boppard (20 km nord de Loreley), șerpuiește pe culmea dealurilor ce mărginesc malul stîng al Rinului, o cărăruie pitorească, pe alocuri abruptă, ce oferă o panoramă impresionantă asupra întregii văi a Rinului : este drumul „aurului Rinului" (Rheingoldstrasse) care se continuă de la Boppard — pitorescul orășel de origină celtică, pînă la Koblenz, pe șoseaua turistică. Rememorăm în gînd legenda distrugătorului aur al Rinului ce a dezbinat Nibelungii, ducînd la „Amurgul Zeilor", legendă ce și-a găsit expresia dramatică în monumentalul „Inel al Nibelungilor", inegalabila tetralogie wagneriană, iar muzica aceasta ne conduce pașii pînă la o străveche localitate, cu ziduri, turnuri și porți de cetate bine păstrate : Rhens. Deasupra, se află așa-numitul „jilț regal" (Königstuhl zu Rhens), locul în care — conform unei atestări din 1308, se adunau principii germani pentru a-și alege împăratul.

La întîlnirea celor trei ape : Rin, Mosel și Lahn, s-a dezvoltat încă din anul 9 î.e.n., o cetate romană cu rol strategic, ce s-a lărgit cu timpul dînd naștere orașului „Confluentes", Koblenz-ul de azi. Localitatea și-a păstrat importanța în evul mediu, fiind, temporar, reședința episcopului de Trier, iar în secolul al XIX-lea, cînd a aparținut Prusiei, aici s-a instalat o puternică garnizoană, reactualizîndu-l importanța sa strategică deosebită.

Distrus aproape trei sferturi în 1944, orașul s-a refăcut rapid, devenind reședință de județ și numărînd azi peste 125 000 locuitori. Cunoscut centru turistic, Koblenz oferă vizitatorilor, alături de vestigiile istorice, alese vinuri de Rin și Mosel precum și un anual festival de vară al Rinului, cu concerte și spectacole în aer liber, mult gustate de localnici și turiști.

Șerpuind paralel cu calea ferată, șoseaua trece prin Andernach – una din cele mai vechi localități de pe valea Rinului, păstrătoare de ziduri străvechi și case medievale – apoi prin Sinzig, locul de confluență al rîului Ahr cu Rinul, pînă la Remagen, tot o așezare veche, datînd de pe timpul romanilor, devenită azi un important centru fluvial. De la Remagen, se poate vedea conturarea treptată, pe malul drept, a masivului „celor șapte munți" (Siebengebirge), o formațiune vulcanică, întinsă pe o suprafață de 42 km patrați, aidoma unui parc natural, ce pare din depărtare un balaur cu șapte capete, avînd pe fiecare culme cîte un castel în chip de coroană.

Pe cel mai înalt din vîrfuri se poate vedea ruina „Drachenfels" (stínca dragonului), de care legenda leagă numele eroului wagnerian atît de îndrăgit : Siegfried. Ieșind victorios în lupta cu balaurul ce stăpînea stînca și păzea aurului Nibelungilor, Siegfried se îmbăiază în sîngele său, devenind invulnerabil. „Văr" cu Achile, pe care mama sa, Thetis, îl îmbăiază în apele Stixului pentru a fi neînvins în lupte, Siegfried aș spune mai degrabă că este frate bun cu „voinicul", „fiul de împărat", sau Făt-Frumosul din basmele românești, care, ucigînd cu sabia numită „bălmut" (vezi „Balmung" – numele sabiei lui Siegfried) același balaur cu șapte capete, își dobîndește puterea și invulnerabilitatea făcînd baie în sîngele fiarei.

De la înălțimea acestei stînci, Rinul poate fi văzut pînă în depărtări. Pe malul stîng : orașul Bad-Godesberg – suburbia rezidențială a Bonn-ului, unde se găsesc sediile unor ambasade, se țin congrese și consfătuiri naționale și internaționale – și Bonn, orașul în care s-a născut și și-a petrecut primii ani titanul muzicii germane, Ludwig van Beethoven, oraș devenit din 1949, capitala Republicii Federale Germania. În zilele senine, se pot vedea la o distanță de 30 de km turlele domului din Köln și clădirile vechii metropole renane, – orașul atestat documentar încă de acum două milenii, fiind leagănul unui străvechi popor germanic. Devenit capitală a provinciei romane „Germania inferior", „Colonia Agrippinensis" cum se numea în acele vremi, se va dezvolta în evul mediu ca un puternic centru religios, alături de Mainz, iar apoi, ca oraș hanseatic, liber, s-a dezvoltat ca un important nod comercial și fluvial al nord-vestului Germaniei. Azi Köln-ul este deopotrivă oraș cultural, artistic, comercial și industrial, centru expozițional și mult frecventat punct turistic.

Astfel însoțiți de apele, cînd line, cînd involburate ale Rinului, de legendele sale încărcate de tristețe, încheiem drumul nostru pe malurile fluviului renan, în acordurile muzicii wagneriene și beethoveniene, cu speranța în primăvara luminoasă, în pacea ce va învinge, triumfînd asupra întunericului, a răului și a războiului, spre fericirea întregii omeniri, așa cum înalță clarvăzător Beethoven un imn bucuriei, în finalul celei de-a IX-a simfonii.

Miorița Câmpean

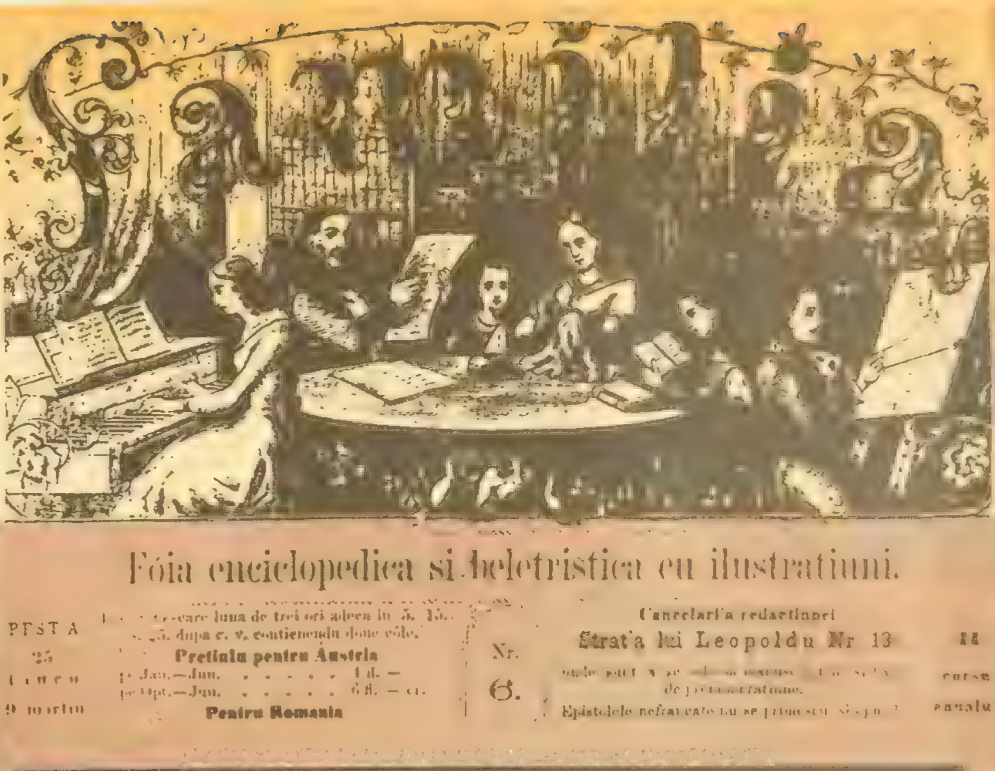

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PESTA

Pretiulu pentru Austria

Pentru Romania

Nr. 6.

Cancelari'a redactiunei

Strat'a lui Leopoldu Nr 13

CĂLĂTORIILE UNUI CĂRTURAR

„De-aș avea și eu o floare
Mîndră, dulce, răpitoare
Ca și florile de măr..."

La ceasul cînd aceste candide versuri de început ale imprevizibilului adolescent de pe plaiurile românești de la miazănoapte apăreau în publicația „Familia" din Pesta, inspiratul lor editor, Iosif Vulcan, nu număra nici el mai mult de 25 de ani. Figura însă pe frontispiciul acestei „foi enciclopedice și beletristice cu ilustrațiuni" drept director, redactor și proprietar. Și sorții au vrut ca însăși cea mai fertilă perioadă din viața marelui animator al literelor și culturii românești din Transilvania să se identifice cu viața revistei amintite care, apărînd timp de patru decenii în cea mai mare parte la Oradea, a devenit un far spiritual al unității naționale.

Și nu numai Eminescu, dar și Coșbuc, și Goga, ca și multe alte condeie strălucite, au găsit în paginile acestei reviste primul adăpost, primul prilej de afirmare pe lungul drum al consacrării, al îmbogățirii literaturii unei națiuni însuflețite de idealurile unirii.

În același timp, însuși Iosif Vulcan s-a dovedit un neobosit confident al muzelor, publicînd nenumărate poezii, povestiri, nuvele, romane, piese de teatru, multe dintre acestea din urmă intrînd în repertoriul permanent al formațiilor teatrale de amatori care propășeau cuvîntul românesc pe toate meleagurile transilvănene. Peste ani însă, publicistica desfășurată de Iosif Vulcan ne apare drept cea mai viabilă parte a operei sale, prin verva, oportunitatea, militantismul ei politic, iar în rîndurile acesteia situăm și notele de călătorie, frecvent tipărite în „Familia" după desele peregrinări pe care cunoscutul și îndrăgitul mentor spiritual le făcea în cele mai diverse medii de pe teritoriul românesc de peste munți în ultimul pătrar al veacului trecut.

Însemnările de drum oglindesc starea de spirit a populației românești din epoca aceea, de adînci nedreptăți sociale și naționale, și identificăm cu emoție această comuniune de conștiință mai ales în gîndurile pe care le stîrnesc călătorului Iosif Vulcan toate întîlnirile cu locuri încărcate de rezonanțe istorice. Așa cum, pornind de la Oradea, pe valea Crișului, nota la un moment dat :

„Aproape de Vad zăresc niște ruine de castel. Oh ! de ar ști vorbi ruinele acelea cîte istorii frumoase de gloria română ar putea să ne povestească ele din timpurile trecute, cînd prin saloanele acelui castel răsuna limba noastră sonoră, și de pe piscul său fîlfîia stindardul românesc ! Tradițiunea istorică spune că acesta a fost castelul lui Menu-Morut, ducele românilor din Crișana. Aici își petrecea el zilele cele mai frumoase, în cercul familiei sale, lăsînd grijile adînci și consumatoare în cetatea sa de pe cîmpie, ale cărei ruine asemenea se văd pînă în ziua de azi lîngă orășelul Biharia, la depărtare de o oră și jumătate de Oradea-Mare".

Pretutindeni în popasurile sale, în orașe ca și în cele mai îndepărtate sate, Vulcan era întîmpinat de gîndul frățesc îmbrăcat în straiele tradiționale ale limbii române, acest monument viu al continuității nestrămutate la picioarele căruia cărturarul bihorean se apleca plin de venerație, cu lucid discernămînt istoric. După cum, noi și noi popasuri și mărturii îi trezeau asociații istorice copleșitoare :

„În apropierea Turzii la un sat se văd și astăzi urmele drumului roman, precum și ruinele unei cetăți romane. Se crede că această cetate a fost o „viglia" clădită pentru asigurarea drumului.

Dar acestea-s suveniruri vechi... Iată, acolo în întunericul nopții se ivește o lucire orbitoare ! E roșie ca purpura !... Zărirea ei în mijlocul tăcerii nopții întunecate stîrnește în noi un cutremur... E sîngele lui Mihai Viteazul, care străluce spre noi din Cîmpia Turzii !

Am umblat pe acea cîmpie în 1870 și atunci ca și acum un fior sfînt mă cuprinse... Acolo a murit el, cel mai mare erou român, trădat, ucis, mișelește de sbirii lui Basta... A murit, dar sîngele lui a îngrășat planta unei mari idei naționale, a făcut-o roditoare și azi planta a devenit un mare pom, un pom ale cărui rădăcini se află ascunse în inima fiecărui român..."

Tot întîlniri cu istoria, cu istoria muncii crîncene pentru pîine a maselor din Transilvania, în care cazna muncitorului român se înfrățea cu truda muncitorului maghiar sub gîrbaciul aceluiași stăpînitor trufaș. Ne apar și întîlnirile scriitorului peregrin din Oradea cu băieșii din minele de la Abrud și Zlatna și cu obiceiurile lor :

„Poporațiunea din Abrud și jur stă mai toată din băieși : acolo economia de cîmp așa zicînd nu este de fel, pentru că natura a refuzat pămîntul arător și productiv. Poporul deci lucră toată săptămîna prin băi, înfruntînd de multe ori pericolele cele mai mari, sugînd aerul otrăvitor și nevăzînd nici lumina zilei.

Viața băieșului e grea. De cîte ori se scoboară în adîncul băilor, niciodată nu poate fi sigur de se întoarce viu. Un incident neașteptat, o funie ce se rupe sub el, sau o bucată de piatră căzută asupră-i, îi pot stinge la moment firul vieții. E grea viața băieșului. Și tocmai de aceea, cînd dînsul iese din baie, [illegible] moment viu, inima-i palpită de bucurie, pieptul i se înalță de plăcere, că iarăși vede soarele, iarăși e liber, trăiește și revede pe ai săi.

Atunci apoi e vesel și cînd își capătă plata pe o săptămînă, sau cînd și-au putut aduna vreo cantitate oarecare de aur, aleargă lunea la Abrud, să-și facă voia bună, căci acolo lunea e tîrg, unde s-adună „multă lume-mpărăție"... Atuncea bucuria e generală, muzica nu încetează și doinele se schimbă în hore vesele. Atunci își petrece băieșul după pofta inimii sale !"

Aceste tablouri de mult încremenite în pagini memorialistice ne evocă și pelerinajul pe care Iosif Vulcan îl făcea cu pietate de cîte ori drumurile numeroase, la chemarea prietenilor și tovarășilor de idei, îl duceau în Țara Zarandului, în preajma unor sacre mărturii, la fel de răscolitoare și azi pentru drumețul avid de apa fără de moarte a vechilor fîntîni. În țintirimul de la Țebea două umbre mari se aplecau din negura veacurilor asupra cărturarului :

„Gorunul lui Horea și mormîntul lui Iancu ! Ce puncte memorabile ! Două epoci în istoria română. Cît de aproape stau aici unul de altul ; dar cîte suspine s-au năbușit, cîte lacrimi s-au vărsat, ce suferințe cumplite s-au îndurat și cît sînge a curs de la unul pînă la celălalt !"

Noe Smirnov

ENIGMA

JOHN KEEFAUVER

REDUCE TODAY

Din antologia Hitchcock

Casa lui Yates a început să se micşoreze la puţină vreme după ce i-a sosit pachetul de la „Reduce Today !". Mai întîi mi-am zis că de vină e imaginaţia mea. Sau ochii. Mai tîrziu, cînd mi-a fost din ce în ce mai greu să bag în cutia de scrisori facturile venite de la aceeaşi companie, pentru că aceasta se micşorase, am înţeles că nu se întîmplase nimic cu imaginaţia şi ochii mei. Casa lui, cutia poştală din faţă, magazia de alături, maşina lui, parcată lîngă magazie, copacii din curte, gardul din jur, toate au început să se micşoreze după ce i-am adus pachetul acela de la „Reduce Today !".

Sînt sigur de numele companiei pentru că a fost singura corespondenţă pe care o primea. Cel puţin singura pe care i-am adus-o eu, de cînd am început să lucrez în zona aceasta. Primul lucru venit pe adresa lui a fost un pachet. Asta se-ntîmpla în prima mea săptămînă de lucru. Nu era prea mare. A intrat lejer în cutie. N-aş fi sesizat, dar, pe lîngă faptul că era primul lucru pe care i-l aduceam, am remarcat că nu avea adresa expeditorului. Doar „Reduce Today !", scris cu litere mari şi o ştampilă din Chicago. Apoi, cam după o săptămînă, a venit şi altceva pentru el — un soi de factură de la aceeaşi companie. Atunci mi s-a părut că parcă se cam micşorase cutia de scrisori. Fiindcă era izolată, deci nu în rînd cu celelalte, la început mi-a fost greu să-mi dau seama. Nici casa nu prea puteai s-o compari cu celelalte. Era şi ea izolată şi ascunsă de privirile vecinilor datorită pîlcurilor de copaci. Din drum însă puteai s-o vezi. Un mic bungalow din scînduri, nu prea mare, ca să zic aşa.

Cînd a venit a doua factură, după vreo zece zile, am fost sigur că nu mă-nşel : cutia de scrisori se micşorase. D-abia am putut să bag mîna în ea, şi parcă era mai jos decît geamul maşinii. M-am gîndit atunci că şi-o fi pus o cutie mai mică — tot nouă, ca şi „cealaltă". Mi-a trecut prin gînd chiar să mă duc la uşa lui să-l avertizez că nu poate avea o cutie mai mică decît cele obişnuite, fiindcă asta-mi dă de lucru. Pe cînd stăteam acolo, nehotărît, uitîndu-mă la casă şi aproape aşteptîndu-mă să-l văd ieşind, casa părea că se micşorează văzînd cu ochii. Şi nu numai casa ci şi magazia, maşina ori stejarii din curte. Mi s-a părut chiar că aud ceva ca un zgomot de spărturi, de dărîmături. M-a cuprins teama şi-am plecat.

Un timp Yates n-a mai primit nimic şi pentru că locuia la capătul unui drum înfundat, cîteva zile nu i-am mai văzut casa. De altfel nici n-aveam chef. De îndată ce terminam casele de pe strada lui întorceam maşina şi-o luam înapoi rapid. A lui era după o cotitură, dincolo de cel mai apropiat vecin şi el era singurul care avea motive să meargă pînă la capătul drumului, departe de lume cum era. Ai fi zis că e un drum particular.

După cîteva zile a mai venit o factură de la „Reduce Today !" Ca de obicei, tot fără adresa expeditorului. Cînd am dus-o a trebuit să mă aplec pe fereastra maşinii să ajung la cutie iar plicul de-abia a intrat. Mi-am spus însă că, probabil, Yates o fi vreun farsor care în fiecare săptămînă îşi schimbă cutia de scrisori cu una mai mică. M-am uitat apoi la casă. Deşi îmi pusesem în gînd să n-o fac. Erau, casă, maşină, copacii din curte şi gardul din jur, cu certitudine mai mici. De asta eram sigur. Nu mă-nşelau ochii.

M-am speriat şi-am şters-o rapid. Nici măcar un farsor nu s-ar apuca să-şi dărîme casa în fiecare săptămînă şi să îşi facă alta, mai mică. Şi chiar de-ar face-o, cum ar putea să-i iasă exact, exact ca cealaltă, doar ceva mai mică ? Şi o maşină mai mică, şi pomi mai mici ? Nu, cum ar putea ?

Din motive foarte clare, n-am spus nimănui ce se întîmplă. Nu voiam să mă creadă lumea tîmpit. Mai ales că eram angajat de curînd. În plus eram în situaţia celui proaspăt venit într-un oraş în care oamenii nu te cunosc destul încît să poată crede o asemenea poveste. N-aveam nici nevastă căreia să-i spun. Şi-apoi mai era ceva ciudat... oare de ce plecase cel care avusese zona asta înaintea mea ? De ce-o ştersese atît de repede încît nici măcar n-a aşteptat să apar eu şi să-mi zică ce am de făcut. Treaba asta a rămas să o facă supraveghetorul poştei. Apoi de ce nimeni din oficiul poştal ori din oraş nu vorbea despre el, şi de ce nu mi-au spus măcar numele lui ? Îl apărau, presupun... Pe el sau pe mine ! ? În cele din urmă am reuşit totuşi să aflu ceva. Nimeni din poştă sau din oraş n-a vrut postul ăsta. E drept că n-am descoperit şi motivul. E clar însă că eu, un străin, am fost angajat pentru că nimeni altcineva nu voia postul.

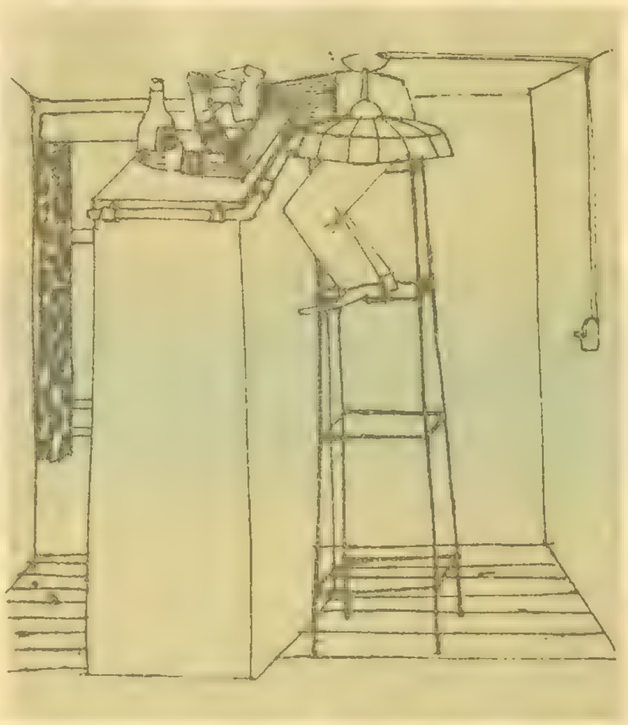

*

Cînd a apărut o nouă factură de la „Reduce Today !" pentru Yates primul impuls a fost s-o arunc. Deşi n-a fost uşor, am dus-o şi pe asta. A trebuit să cobor din maşină, să mă aplec şi să o pun în cutie. Şi-a mai trebuit să îndoi şi plicul, fiindcă astfel nu intra. Casa — şi magazia, şi maşina, şi copacii şi gardul — era acum pe jumătate cît fusese la început. Ciudat era şi faptul că, la fel ca-n celelalte rînduri, n-am observat nici un semn de viaţă prin preajmă. Ai fi putut crede că nu locuieşte nimeni acolo. Şi totuşi facturile dispăreau mereu din cutie. Presupun că Yates le lua. De altfel, fără excepţie, toate îi erau adresate — „Dl" H.L. Yates. Nimic nu venea la adresa asta pentru vreo „doamnă" sau „domnişoară" Yates. Am tot întrebat eu de el, pe la poştă, prin oraş — ca din întîmplare, sub pretextul că n-am văzut pe nimeni acasă şi mă miram că trăieşte aşa izolat, — dar toţi ridicau din umeri. Nu ştiau nimic. Nu prea erau buni la minciuni şi asta-ţi sărea în ochi.

Însă ştiam sigur că de unul singur nu m-aş fi dus să fac cercetări.

După vreo zece zile veni altă factură pentru Yates. De la aceeaşi companie. Cutia de scrisori era acum cam la 35 de centimetri de pămînt şi a trebuit să răsucesc zdravăn plicul ca să-l pot băga. Casa şi celelalte lucruri din curte nu erau nici ele mult mai mari. Desigur proporţia se păstra. Mă tot uitam la ele şi mă minunam. Era ca şi cum aş fi privit casa şi grădina unei păpuşi.

Continuîndu-mi drumul mă tot gîndeam cum s-o şterg din serviciul ăsta fără să dau explicaţii... Şi iată că vine şi următoarea factură de la „Reduce Today !". Înainte de adresa lui Yates m-am oprit şi am tras o duşcă zdravănă. Chestia asta m-a ajutat. Mai ales că, socotind eu că era timpul să apară factura pentru Yates, fusesem cam prea nervos ca să mai pot lua şi micul dejun. Ajuns la casa lui Yates sau mai bine zis la ceea ce mai rămăsese din casa şi curtea lui, mă rugam în gînd ca ultima factură să fie încă în cutie ; ar fi părut oarecum mai normal. Cutia însă era, ca de obicei, goală. Mare cît o cutie de chibrituri, coborîse aproape la nivelul pămîntului. Din cauza agitaţiei n-am fost în stare să mai îndoi plicul şi l-am înghesuit în cutie cu vîrful degetului. După asta am vrut s-o şterg dracului cît mai repede de acolo, fără să mă uit în urmă. N-am rezistat şi-am privit, totuşi, casa. Avea vreo 70 de centimetri. Poate mai puţin...

Din săptămîna următoare nu-mi amintesc mai nimic. Am început să beau zdravăn şi cum n-am fost niciodată un băutor adevărat, de-abia mai puteam să mă urnesc la treabă. Probabilitatea că va apare din nou o factură „Reduce Today !" m-a făcut atît de nervos şi m-a înspăimîntat aşa de tare încît e de mirare că mai puteam sorta şi livra corespondenţa. Noaptea mergeam acasă şi mă urcam direct în pat. Desigur cu-o sticlă. Mîncam pe sponci şi slăbisem cumplit.

Venirea unei alte facturi pentru Yates m-a făcut aproape să leşin. Înainte de-a începe alergătura am mai cumpărat o sticlă ; cea din masină era aproape goală. Cînd am ajuns la el eram destul de bine ameţit. Atît de bine încît un timp am crezut că de fapt nici n-am ajuns. Nu mai era nici o sticlă. Nici cutia de scrisori. Nici maşina parcată în curte, nici gard, nici magazie, nici pomi, pur şi simplu un loc gol. Unde fusese casa lui. Şi unde fusese el, după cum puteam să presupun.

M-am întors la poştă direct, fără să mai duc vreo scrisoare. I-am dat dirigintelui ultima factură „Reduce Today !" şi i-am spus toată povestea asta afurisită, destul de încîlcit, cred, după cîtă băutură era în mine şi cît de ciudată era întreaga istorie. Evident că n-a crezut nici o iotă... Eram beat. Şi nu numai că eram beat în timpul serviciului, dar eram şi... tîmpit, ţăcănit, nebun...

Îmi amintesc însă foarte clar un lucru. Crezîndu-mă prea ameţit să mai realizez ceva, bănuiesc, s-a întors spre adjunct şi i-a zis : „Povestea asta ne-a spus-o şi Yates".

„Yates !" am urlat eu. „Cine dracu este Yates ?"

„E tipul care-a avut zona asta înainte să te angajăm pe tine".

„H.L. Yates ?"

Şeful dădu din cap. „A trebuit să-l dăm afară după ce ne-a spus că o casă din zona lui s-a micşorat, s-a tot micşorat, pînă a dispărut."

„Chiar casa lui ?"

„Nu. Alta. El s-a mutat acolo, în zona aia a lui — a ta, acum — numai după ce l-am dat afară. Spunea că vrea să iasă din oraş".

Asta explica, cel puţin, de ce cutia de scrisori era nouă. Şeful tuşi. „Îmi pare rău, Bill, dar mă tem că va trebui să pleci şi tu..."

L-aş fi sărutat.

Cam după o săptămînă, pe cînd începeam să mă întreb de ce nu primesc nici o scrisoare, a venit un alt pachet de la „Reduce Today !". Era pentru mine.

Traducere şi adaptare de Laura Kivu

Una la mînă!

ORIZONTAL : 1) De mînă (fem.) — Introducere în medicină ! 2) Numărate pe degete — Cocoţaţi. 3) Mînaţi din urmă ! — Atribut al creştelor cărunte (masc. sing.). 4) Pulbere de stele — Minat din interior. 5) Nouă (la fix !) — Vine de la mînă. 6) Mine — Timbru sec ! 7) Suprafaţă de minare ! — Nu se lasă mult aşteptate — Minimal ! ! 8) Îi minează... pe cei fricoşi — Mine. 9) A părăsi pămîntul — Barem. 10) Cu nasul pe sus — Mînă forte (fig. pl.). 11) Mînă forte (pl.).

VERTICAL : 1) Braţ (pl.)... — ...la braţ ! — — Cvasi-incipient ! 2) Mini... eră ! — Mine. 3) Se opune brutei — Joc dublu. 4) Răpitorii de puicuţe — La fel ca noi (fem.). 5) Alee lăturalnică ! — În mînă. 6) Mînă în mînă (pl.) — Tone scurte ! 7) De mîna-ntîi — Profil de... arbore (pl.) — Are o mînă expresivă. 8) Darea mîinilor — Minus. 9) Mine — Şef de promoţie. 10) „Lulea" siciliană — Din lumea giganţilor. 11) Minări.

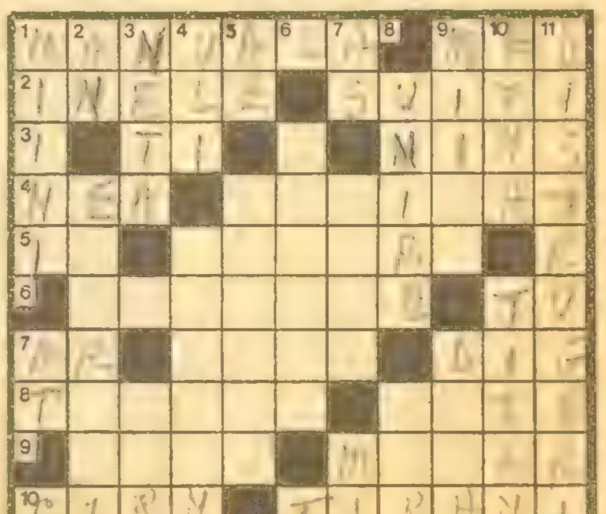

Două la mînă!

Tehnica PICTURII PE STICLĂ

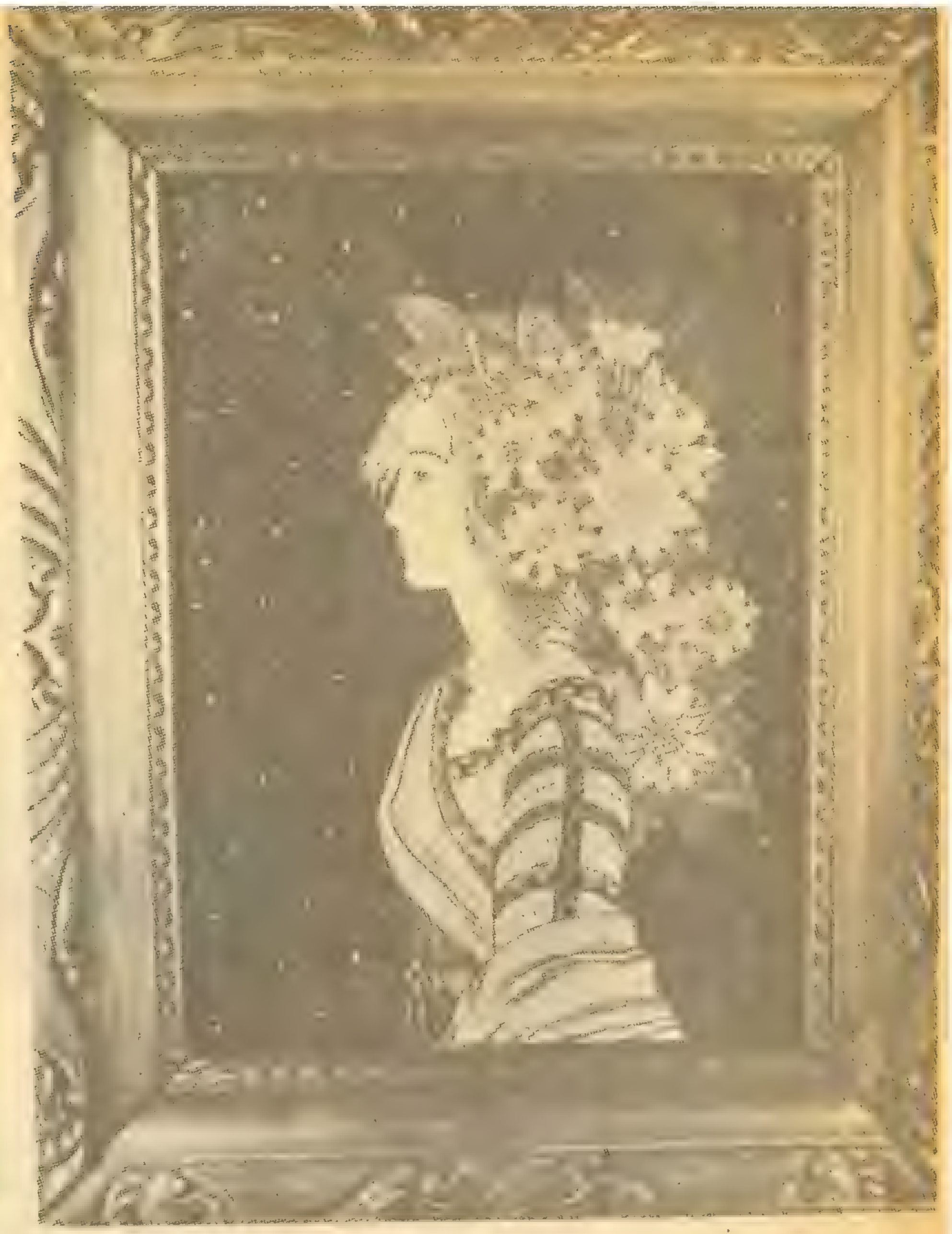

Materialul solid, transparent, dur și casant — numit sticlă se obține în ateliere ori fabrici, prin topirea în cuptoare special amenajate a unui amestec de nisip, piatră de var, carbonat de sodiu și alte adaosuri care-i pot conferi proprietăți speciale. Sticla este cunoscută din antichitate, folosită fără întrerupere, prelucrată în diferite feluri pînă în zilele noastre.

Arta picturii pe sticlă s-a născut, probabil, în aceiași timp cu apariția materialului. O primă formă de prelucrare artistică a sticlei este vitraliul. Dar sînt, desigur, multe forme de valorificare artistică a sticlei.

Pictura pe sticlă se realizează în diferite tehnici atît pe cale manuală cît și industrială. Sticla poate fi colorată cu o gamă largă de pigmenți.

Arta picturii pe sticlă ne-a reținut atenția de multă vreme. Am verificat mai multe procedee tehnice de pictură pe sticlă. Dintre ele am ales, atît pentru accesibilitate cît și pentru libertatea pe care o oferă ele modalitatea pe care o folosim cu prioritate și pe care ne îngăduim să o expunem acum celor interesați de această veche manieră artistică.

MATERIALUL

Sticla groasă de 2 mm. ori de 3 mm. are două fețe diferite. Ele se pot distinge una de cealaltă dacă expunem sticla, curată, bine ștearsă, oblic față de razele de lumină. Una dintre fețe va străluci perfect, iar cealaltă va avea o strălucire mai scăzută. Această din urmă față a sticlei are o granulație mai puțin lucioasă și acest lucru trebuie valorificat atunci cînd vom încerca să fixăm culorile.

PREPARAREA SUPRAFEȚEI DE STICLĂ

Într-un pahar de 200 de grame alegem un albuș de ou (indepărtînd gălbenușul), la care adăugăm o linguriță rasă de soluție de gumă arabică (concentrată). În lipsa acesteia folosim aceeași cantitate de miere de albine. Omogenizăm compoziția fără să fie nevoie să obținem spumă de albuș de ou. Adăugăm apoi 150 grame de apă de la robinet și amestecăm ușor emulsia cu o pensulă lată și moale de acuarelă. Aplicăm cu această pensulă un strat uniform pe suprafața mai puțin lucioasă a sticlei. Așezăm geamul într-un loc curat să se usuce. Sticla va atrage — prin cîmp electric — scame și praf. Emulsia se usucă în aer liber, ori în cameră, în 24 de ore. La nevoie se poate micșora timpul de uscare folosind un uscător pentru păr. Suprafața preparată va fi uscată în reprize alternative de aer cald și rece timp de 7—8 minute.

Sticla pregătită cu emulsie de ou se consideră uscată doar atunci cînd o atingem cu degetul curat și nu rămîne nici o urmă pe suprafață. Prin preparare obținem un suport cu calități superioare hîrtiei, pe care putem executa un desen în peniță folosind tușul negru.

Suprafața de sticlă preparată cu emulsie din albuș de ou suportă, după cum urmează, un desen cu tuș negru (tuș chinezesc, Rotring, Talens și altele de aceeași calitate) executat cu: penița topografică, penița obișnuită elastică, pană de gîscă, băț ascuțit, pensulă etc.

Nu este indicat să folosim un rapidograf, ori un alt instrument de acest fel, căci acestea emit linii egale, plictisitoare, iar pentru un desen frumos realizat sînt necesare linii vibrate, cu volute largi și expresive.

DESENUL

Trebuie să avem în vedere că un desen realizat pe suprafața mai puțin lucioasă a sticlei (suprafață preparată cu emulsie de ou) se vede din partea cealaltă a geamului, invers. Desenul executat în ordine de la stînga la dreapta va fi decodificat în ordine inversă. Trebuie să avem în vedere că eventualele imperfecțiuni vor fi etalate destul de neplăcut. Pentru a evita această situație este bine să executăm desenul pe hîrtie de calc, să-l corectăm și să-l așezăm, de la bun început, sub geam în poziția în care dorim să fie privit, ori pur și simplu, în poziția cea mai potrivită. Hîrtia de calc are suficientă transluciditate pentru a păstra imaginea desenului pe oricare dintre părțile sale și ne oferă, în același timp, posibilitatea de a folosi desenul după preferință, de mai multe ori. Meșterii populari numeau aceste desene isvoade.

Încercarea de realizare a unor șabloane, ori simpla copiere, la întîmplare, a unor desene nu au darul să ofere nici frumusețea și nici puritate picturii pe sticlă. Isvodul, modelul, este o imagine aproximativă care permite inovații, care oferă un cîmp liber pensulei precum și schimbarea elementelor compoziției, chiar în timpul lucrului. Desenul executat cu tuș, pe dosul sticlei este atît de important încît dacă l-am acoperi cu un fond de culoare albă ar trebui să obținem de fapt o lucrare terminată. Există în acest sens lucrări desenate și valorate cu baiț, care apoi au fost acoperite cu foiță de aur.

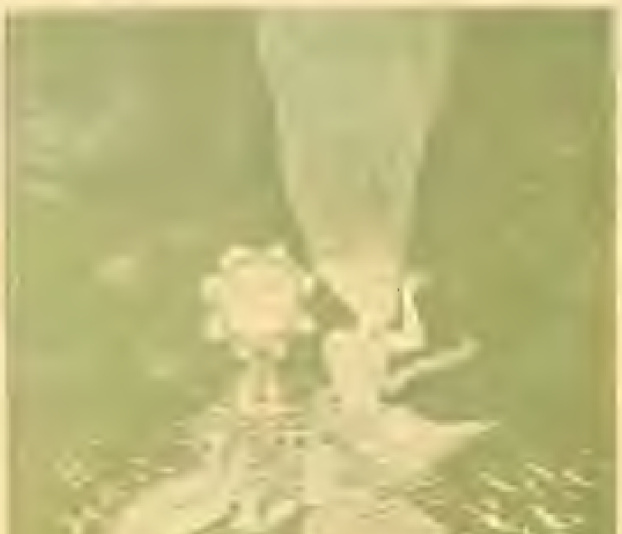

Desenul pe dosul sticlei mai poate fi executat cu negru de fum, ori cu negru de ivoriu (culori de ulei) ajutîndu-ne de o pensulă cu vîrf moale, cu care diluăm culoarea în ulei de in fiert (diluat la rîndul său cu esență de terebentină, în proporție de 50% pentru a se usca mai repede). Acest amestec se usucă la căldură (în 24 de ore) destul de bine ca să putem suprapune peste el armoniile cromatice. De asemenea, desenul pe dosul sticlei se poate realiza cu negru de fum, ori negru de ivoriu (culori tempera) ajutîndu-ne de o pensulă moale cu vîrf ascuțit pentru a dilua culorile cu apă.

Acoperind dosul sticlei în întregime cu pastă de tempera neagră obținem, după uscare, o suprafață pe care putem schița cu creionul un desen. După ce schița a fost definitivată, îndepărtăm urma creionului cu un vîrf de metal bine ascuțit. Cînd gravarea suprafeței negre s-a terminat, aceasta va fi acoperită cu foiță de aur.

Liniile gravate se vor transforma în linii de aur.

Desenele executate cu baiț, cît și desenele cu linii de aur gravate pe fond negru (ori după preferință pe fonduri de alte culori) vor atrage suficientă lumină pentru a oferi spectacolul imaginii realizate din aur și umbră.

TEHNICA AȘEZĂRII FOIȚEI DE AUR

Atunci cînd desenul executat cu baiț, ori cel gravat pe suprafață neagră a dosului sticlei s-a uscat bine îndepărtăm praful cu o cîrpă moale. Apoi întindem pe întreaga suprafață un strat subțire, uniform de mixtion care se usucă în aproximativ 12 ore. Controlăm gradul de uscare al mixtionului cu vîrful degetului pînă observăm că acesta se lipește de deget, fără să-l murdărească, fără să poată fi ridicat de pe suprafața sticlei. Peste acest strat se așează cu grijă foița de aur. Aceasta se comercializează în cutii de carton, fiind tăiată în pătrate de diferite mărimi. Pentru a nu fi irosită se recomandă așezarea ei cu ajutorul unei palete din carton, de mărimea foiței, care este îmbrăcată în catifea. Cu ajutorul paletei foița de aur este transportată în condiții optime din cutie la locul în care dorim s-o așezăm pe suprafața dosului sticlei. În final foița de aur va fi pre-

sată cu grijă pe sticlă și va fi acoperită. cu o pensulă lată și moale, cu un strat de ceară de albine, dizolvată în terebentină, pentru a fi protejată.

DESENUL

Suprafața preparată este un spațiu geometric preferat și comandat de creator. Spațiul se constituie, fie în patrate, fie în dreptunghiuri alcătuite în dimensiuni diferite. Pentru arta picturii pe sticlă desenul este o reprezentare, o sumă de forme realizate pe planul dosului sticlei. Aceste forme pot reprezenta dirijarea spațiilor spre infinit, spații imaginare — mitice, cu semnificații simbolice. Mai pot reprezenta spații ale naturii, ori producții supranaturale ale imaginației, și chiar spații multiple suprapuse ce pot reprezenta două ori trei dimensiuni pe aceeași suprafață.

Perspectiva poate fi folosită cu succes alături de alte metode de compunere a spațiului. Desenul trebuie să cuprindă în mod selectiv expresie și formă. Desenul mai cuprinde aprofundarea formelor desfășurate în planuri și modelarea lor, cu cit mai puține mijloace posibile. Fixarea conturului în jurul obiectelor și ființelor cu ajutorul unei grafii reprezentative poate constitui un stil.

Desenul compus din trame (aglomerări de linii în formă de evantai) și chiar desenul rezultat din gestul figurativ — gestul acela de a desena în aer, imaginînd spații apropiate și îndepărtate, ne pot conduce spre alte stiluri. Spațiile mai pot fi acoperite cu elemente decorative, constituindu-se într-un joc fără sfîrșit.

CULOAREA

Este suficient să analizăm cîteva dintre cele mai reușite picturi pe sticlă și aflăm că această artă folosește multe cunoștințe din aria de preocupări a picturii de șevalet.

Au apărut în zilele noastre școli de pictură pe sticlă care folosesc culorile de ulei, din tuburi, ca material de bază pentru colorat. Culorile de ulei așezate pe dosul sticlei au o viață mai lungă decit cele așezate pe pînză, fiind, practic, lipsite de acțiunea agenților externi.

Calitatea de bază a pigmenților frecați cu ulei de in este transparența, care revendică în urma ei imaterialitatea. Dacă dorim ca pictura să fie grea și materială sintem solicitați la eforturi și cunoștințe deosebite. Colorarea picturilor pe sticlă este o activitate care se confundă cu „arta de a vedea".

Expresivitatea picturii poate cîștiga în procesul de lucru specific, care se desfășoară în ordine inversă celei normale, pe suprafața dosului sticlei desenate.

Începem lucrul cu alb, cu griuri albe și cu amestecuri de nuanțe deschise. Amestecul culorilor se face prin adiționare și prin substracție, obținînd relații de culori perechi.

Nuanțele sînt alăturate în așa fel, încît o nuanță alăturată alteia să-i confere mai multă ori mai puțină strălucire. Folosind tonurile de culoare vom avea în vedere că tonurile calde vor crea impresia că sînt situate în planul din față al tabloului, în timp ce tonurile reci se vor afla în alte planuri, reprezentînd spațiul, la fel cum raportul dintre mai multe tonuri poate sublinia același lucru. Aurul preparat din pulberea aurie introduce involuntar o sursă de strălucire în spațiul compozițional.

Ținuta unei picturi pe sticlă depinde de armonia valorilor create. În timpul lucrului culorile sînt amestecate cu ulei de in fiert, diluat cu esență de terebentină.

Se folosesc pensule moi cu scopul ca tușele realizate cu ajutorul acestora să fie suficient de bine diluate, să fie uniforme și să acopere suprafața dosului sticlei.

Sînt utile, ca și în pictură, orice fel de tușe; tușa modelatoare, trasă, pusă, punctată, tușa în formă de virgulă, cea frîntă, estompată etc. Sînt situații cînd petele de culoare trebuiesc alăturate pe suprafețe mari, decorative.

Pentru arta picturii pe sticlă se mai folosesc și alte grupe de culori : culori special preparate pentru pictura pe sticlă (se folosesc după instrucțiuni tehnice), culori acrilice, seriile de culori special preparate pentru frescă, seriile de culori special preparate pentru textile (sînt foarte transparente), guașele și culorile tempera.

Cînd culorile cu care lucrăm sînt solvabile în apă se ivește o dificultate importantă. Desenul executat cu tuș pe suprafața dosului sticlei se dizolvă și se murdărește sub acțiunea apei. Pentru înlăturarea acestui neajuns este necesar ca desenul cu tuș și emulsie de ou de pe dosul sticlei să fie fixat cu un strat protector. O soluție ar fi folosirea fixativului cu care sînt fixate desenele în cărbune. Un alt fixativ poate fi introdus în tușul negru, sub forma soluției concentrate de piatră acră, care se mai numește alaun. În tușul negru se mai poate introduce o soluție concentrată de zahăr candel. Picturile pe sticlă executate cu aceste materiale trebuiesc colorate cu mare atenție pentru a nu solicita prea mult desenul și emulsia de ou. Pictura pe sticlă realizată cu tempera este de mare spectaculozitate datorită strălucirii speciale, în lumină, a pigmenților. Albastrul ultramarin, albastrul de mangan, roșul venețian și umbra arsă au o profunzime superioară culorilor similare, din seria culorilor de ulei.

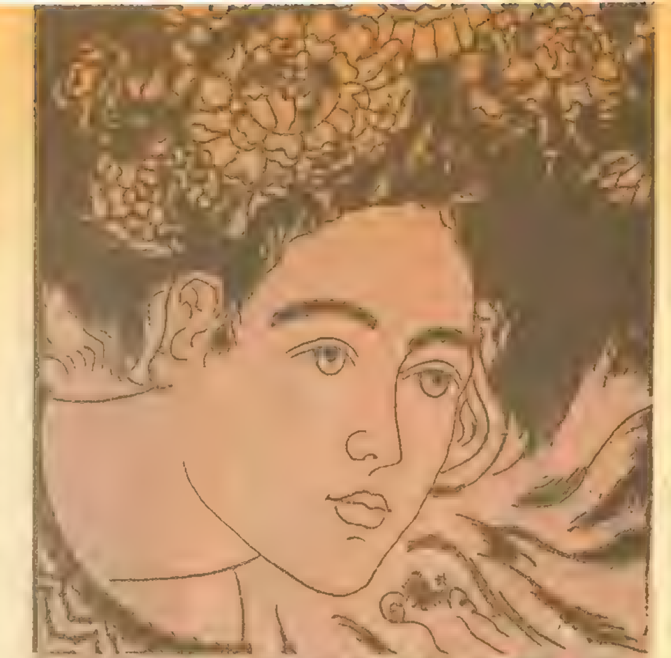

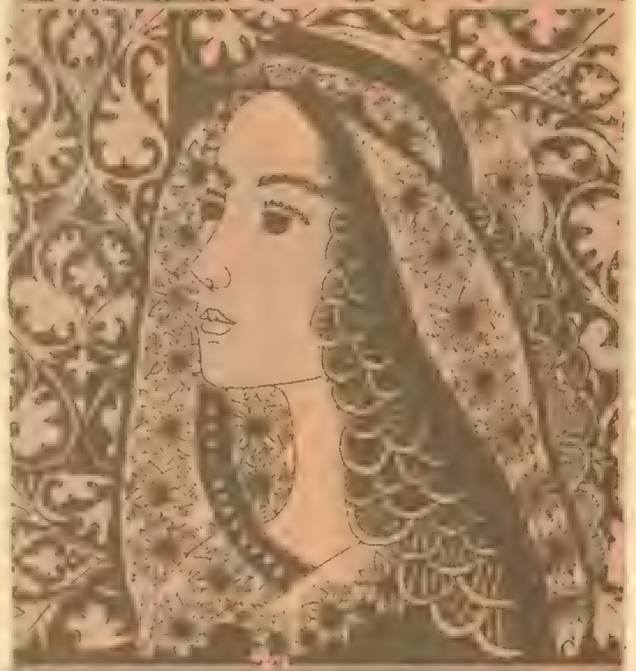

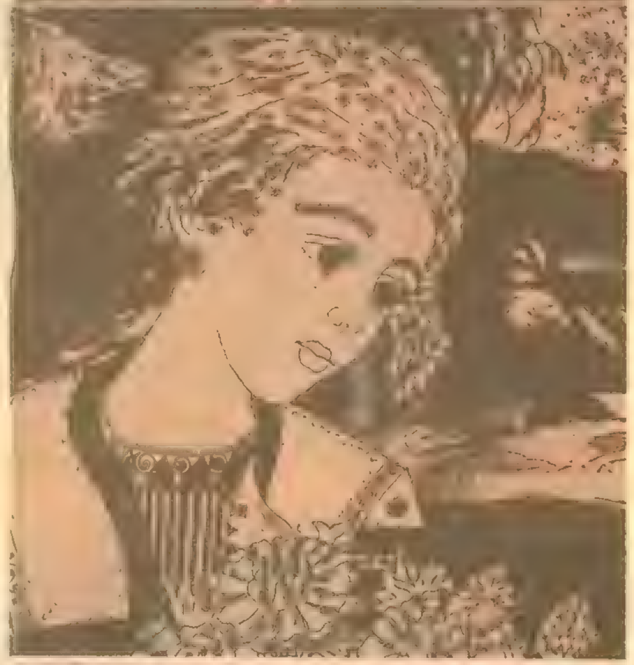

După ce pictura pe sticlă a fost terminată, indiferent de tehnica în care a fost lucrată, după ce s-a uscat, suficient de bine, dosul sticlei trebuie acoperit cu un strat de ceară de albine. Cînd tehnica nu va mai constitui un secret, creatorii pasionați vor reuși, bineînțeles, să descopere singuri secretele artei scrierii și a colorării pe sticlă, vor experimenta formule personale de lucru, căutînd să ridice, cit mai sus posibil, valoarea acestei seculare îndeletniciri artistice.

Sabin Ștefănuță

Mircea Micu

Poeme dintr-un sertar uitat

FANTEZIE PE ȚARM

Nu-ți voi mai spune versuri. Du-te tu,
în leagănul mareelor lunare.
Această noapte scurtă se trecu
ca umbra pescărușilor în mare.
Acum, pe țărmul gol încărunțesc
de dorul tău, de dorul cărnii tale.
Acesta e destinul meu lumesc
pîndit de plictiseli duminicale.
Aș vrea să dorm aici cu întristarea
la piept. Culcat pe țărm ca un artist,
dar din adînc mi te aruncă marea
ca spre-un pescar îmbătrînit și trist.

iunie 1972

PRESIMȚIRE

Împărate-jumătate,
ruginit ca frunza-n vii,
nu mai bate, nu răzbate
către oasele-mi pustii.
Cui să spun că nu mă doare
ochiul hoțului de hoț
țintuind în ziua mare
trupul meu de om și moț ?
Împărate-jumătate
trage dintre dame asul
cînd în grea singurătate
bate ceasul, ceasul bate.
Bate ceasul, ceasul bate,
cui îi bate să-l audă !
Împărate-jumătate
cu ochi orbi și mîna udă.
Că nu-mi pasă, zău nu-mi pasă.
Cînd o fi, o fi, știu bine.
Într-o sîmbătă ploioasă
cînd vor înflori glicine.

februarie 1970

NOSTALGICĂ

Fetița mea e porțelan de China,
o scoică de sidef vuind lunar
în care fierbe gîngurind lumina
și cîntă lutul blîndului olar.
Dacă-mi aplec urechea ostenită
de sunete nocturne lîngă ea
aud cum se frămîntă și palpită
întinerindu-mi sîngele — o stea.
De unde a venit, ce taină ține
în ochii ei curați străluminînd
încolăcită mică lîngă mine
ca iedera pe stîlpul ros de vînt ?
O simt vibrînd ca pe-un pian minune
reîntorcîndu-mi timpul meu sonor.
Copilăria mi s-a-ntors din lume
și m-a găsit încărunțit de dor.

ianuarie 1969

FANTEZIE CU NUD

Tu dormi cu mîinile de-alungul
unduitorului tău trup
în care sîngele pulsează
precum albinele în stup.
Pe rozul alb cu puf de piersici
al pîntecului înstelat
sclipesc cristale de lumină
ca niște steme de păcat.
Deasupra, subțiori cu umbră,
adună-n cuiburile lor
dantelării de rouă fină
și busuioc mirositor.
Ești albă ca un rîu de lapte
pe care spuma crește lin,
statuie antică, ivită
în calea mea ca un destin.
Și te privesc si-mi pari un șarpe
destins în leneviri, frumos,
mișcîndu-te încet spre mine
insinuant, neveninos...

mai 1969

MOŞTENIREA

Scenariu literar
de
TITUS POPOVICI

În Ardeal

Cetatea Făgăraşului, 1396—97.

De pe crenelurile celui mai înalt turn, Mircea priveşte colinele peste care viscolul alungă lungi trîmbe de zăpadă, ca nişte fiinţe, albe, de pe altă lume.

E în capul gol, copleşit de gînduri ; la tîmple i-au apărut multe fire cărunte...

...Soarele puternic, năbădăios al primăverii, pe crengile în floare, pe vîrfurile încă înzăpezite ale Carpaţilor...

...Castelul Făgăraşului, profilat pe cerul fără nor al verii, unde se roteşte un corb, pe pale de vînt...

...Undeva, în desişul înverzit al codrilor, Mircea îşi instruieşte o mică oştire. Îi învaţă pe oameni meşteşugul săbiei, arătîndu-le cum se despică un trunchi — dintr-o lovitură piezişă...

Corbul se leagănă în tării, plutind pe undele vîntului...

Un copilandru îşi azvîrle de pămînt căciula miţoasă, apoi încordă un arc scurt, tătărăsc. Săgeata pleacă şuierînd. Străpuns, corbul cade la picioarele lui Mircea.

— Cum te cheamă, flăcău ?

— Iancu, Măria Ta, spune tinerelul, punînd un genunchi la pămînt.

— Şi de unde eşti tu ?

— Din Hunedoara, Doamne !

Altă iarnă.

Pădure troienită de zăpadă aşternută grea.

Se aud lătrăturile aţîţate ale copoilor, apoi în nor de pulbere albă spulberată se iveşte mistreţul, namilă, cu coama înfoiată, cu botul în spume şi cu colţii tăioşi...

Stă o clipă nemişcat, apoi, cu un grohăit mînios, se repede...

...în lancea de vînătoare a lui Mircea care — călare — nu se clinteşte sub izbitură...

Zbaterea animalului străpuns de moarte.

...La un foc năpraznic, mistreţul întreg, tras pe o frigare uriaşă este învîrtit cu pricepere de Mezea, care-l stropeşte mereu dintr-o cană cu vin roşu.

Mircea petrece în mijlocul oştenilor : cei mai mulţi sînt tineri, nestăpîniţi ; se uită la el ca la dumnezeu.

Înotînd prin zăpada înaltă care-i înroşeşte picioarele goale, numai în sandale de lemn, un călugăr dominican se iveşte — pasăre neagră şi albă — în dordora focului.

— A sosit oastea lui Sigismund, părinte Franciscus ? sare Mircea în picioare.

— A sosit însăşi Majestatea Sa, spune — de sub glugă — dominicanul.

— Calul ! porunceşte Mircea.

În aceeaşi clipă, Mezea i-l înfăţişează, înşeuat.

Mircea străbate în goană codrul troienit, sub razele reci ale lunii.

Toate ferestrele castelului — ce se profilează negru pe cerul înstelat — licăresc sărbătoreşte.

Mircea străbate coridoarele întunecate. Arcaşi din suita regelui Sigismund, ca nişte stane de piatră, stau de strajă. Pe măsură ce înaintează, Mircea se întunecă la faţă : pare că oaspeţii i-au ocupat casa.

În faţa unei uşi grele de stejar, deasupra căreia e stema Ţării Româneşti, doi oşteni — cît doi urşi — încrucişează lăncile, închizîndu-i drumul.

— În casa mea ? răsună, amplificată de zidurile groase, vocea mînioasă a lui Mircea. Cu o singură mişcare a ambelor braţe îi face să zboare în lături din faţa lui.

Deschide uşa cu zgomot : odaia e plină de aburi albicioşi. Sigismund se îmbăiază. Barba lungă, udă, îi atîrnă ca o frînghie despletită.

— Dragul meu Prinţ ! ridică el braţele lungi, subţiri, albe. Frigul şi osteneala drumului mi-au rebegit măduva oaselor ! Vino ! Vino ! Sînt nerăbdător să...

— Voi aştepta ca Majestatea Ta să-şi recapete puterile ! spune Mircea. Se întoarce scurt şi iese.

Slujit de călugărul dominican — a cărui faţă nu se vede pe de-a-ntregul din pricina glugii, Sigismund se restaurează copios. Poartă un caftan de mătase verde, căptuşit cu jder ; e volubil, vorbeşte sprinten, dar cu o voioşie silnică, pe care se sileşte s-o ascundă cît mai bine. În faţa lui, Mircea, în straiele cu care a fost la vînătoare, nu se atinge nici de mîncare, nici de băutură.

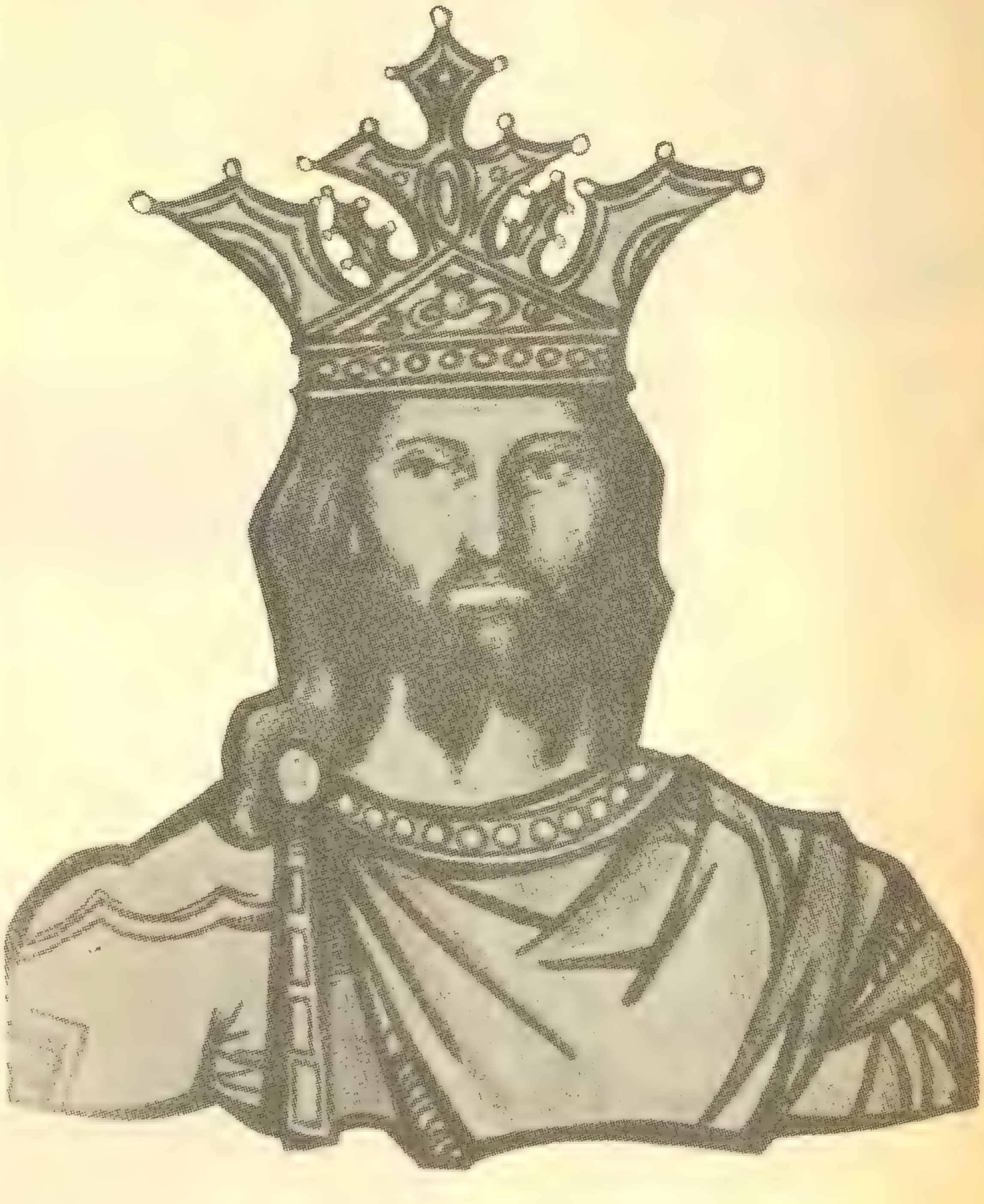

Grafică de Bogdan Stihi

— Ca să adun o oaste... O oaste capabilă cel puţin să-l înfrunte pe infidel... dacă nu să-l şi învingă... he... eheu... trebuie să strunesc mai întîi credincioasa nobilime maghiară... A cărei fire nesupusă şi rebelă, moştenire a lungii peregrinări prin deşerturile Asiei... mă sileşte ca... în loc să vin aici, în Făgăraşul tău, cu ajutorul promis... să-ţi cer eu adăpost... pentru un timp... Sub privirea grea a lui Mircea se tulbură, dar îşi revine îndată.

— ...pînă cînd trimişii mei vor izbuti să-l convingă pe Vladislav că niciodată n-am nutrit gînduri duşmănoase, ori pofte faţă de Polonia... Cu ajutorul lui voi potoli răscoala nobililor mei... şi apoi... Ridică, cu un gest graţios, cupa împodobită cu pietre scumpe. — Apoi vai de pielea murdară a infidelului ! Pînă atunci... Să bem !

— Şi să ne recomandăm Providenţei Divine... murmură călugărul dominican.

— În orice altceva, chiar cu toată vistieria mea, dealtfel cam secătuită, îţi sînt la dispoziţie, scumpul meu Prinţ...

— Aş avea nevoie de acest călugăr, a cărui sfîntă viclenie...

— Ad majorem dei gloriam, şopteşte călugărul, cu obrazul umbrit de glugă.

— ...o preţuiesc foarte...

— Ţi-l dăruiesc ! — face un gest larg Sigismund.

Zi însorită de iarnă.

Îmbrăcat într-o armură argintie, purtînd pe tunică herbul Ţării, Neagotă călăreşte alături de pater Franciscus, acesta din urmă pe spinarea neînşeuată a unui biet asin.

În spate urmează o mică suită, în care se distinge, prin gălăgie şi exuberanţa gesturilor, Ene Udobă. Acesta, ca orice parvenit, se împăunează într-o armură cu intarsii de aur.

— Sfinte Părinte, zice Neagotă, căutînd să fie subtil, nu ne lua curiozitatea în nume de rău... Cam la cît se ridică oastea pe care Majestatea Sa regele Sigismund ne-o va încredinţa întru zdrobirea Semilunei ?

— Cincizeci de mii de oameni aşteaptă, în arme, dincolo de acei munţi... întinde mîna călugărul spre crestele apropiate ale Carpaţilor.

— Solia sfinţiei tale ne-a făcut multă plăcere... Vei spune Majestăţii Sale că ne-am grăbit să-i depunem omagiul şi să-i jurăm credinţă, îl concediază Neagotă, întinzîndu-i mănuşa de oţel, asupra căreia călugărul, cu faţa mereu umbrită de streaşina glugii, se pleacă smerit. Apoi rămîne în urmă, făcînd loc lui Udobă, pe care cu un gest scurt, poruncitor, Neagotă l-a chemat lîngă sine...

Proaspătul boier e însă îngrijorat.

— Măria Ta... Măria Ta... dacă află păgînul... ne şterge de pe faţa pămîntului !

— He, he... rîde superior Neagotă, mă Udobă, mă ! tu crezi că eu sînt prost ca tine ? De ce crezi că am stăruit ca închinarea către Sigismund să aibă loc nu în castelul meu din Făgăraş... ci aici, în păduri, unde numai tufele şi dumnezeu ne văd ?

Prima şi a doua parte a scenariului literar MOŞTENIREA au apărut în lucrările B.T.T. „Călătorie în timp“ şi „Vacanţa '86“

— Să nu afle Sultanul...

— Ba dimpotrivă ! Voi avea eu grijă să afle! Că Sigismund al Ungariei mă momeşte cu oaste... cu bani... dar eu rămîn credincios.

— Pricepi ?

— Ba !

— Cască ochii şi urechile ! Iar Sigismund ni-l va aduce plocon pe sărmanul nostru văr Mircea... aşa că şi din partea asta vom avea linişte şi pace... Mă, trebuie să ştii să te pui bine şi cu unii şi cu alţii... Numai aşa vom avea linişte şi pace...

— D'apoi că de asta avem nevoie Măria Ta... Cînd să ne bucurăm de viaţă, că una avem ?

Grupul de călăreţi inaintează pe zăpada-fecioară.

Şi deodată, din adîncul codrilor troieniţi răsună zvon de bucium. Îi răspunde altul, altul... Pădurea pare că se trezeşte — şi că ceata lui Neagotă e inconjurată din toate părţile. Caii sforăie nelinişţiţi...

În cealaltă margine a largii poiene în care am intrat, un cavaler în armură neagră.

— Înaintaţi... spune călugărul lui Neagotă.

Acesta îşi indeamnă calul, care păşeşte în pas săltat pe zăpada neîncepută.

Cavalerul negru vine spre el.

— Ilustră Majestate... începe Neagotă, dar cuvintele i se îneacă în gîtlej. De sub viziera ridicată a coifului cu pană neagră il privesc ochii trişti şi neîndurători ai lui Mircea.

— De ce te-ai oprit, vere ?

Deznădăjduit, Neagotă se întoarce ; dar suita a rămas la marginea pădurii şi pe zăpadă se văd numai urmele calului său. Urme fără întoarcere.

Din pădure ies arcaşii ardeleni. Poartă straie verzi şi căciuli albe de oaie ; abia se desluşesc de brazi... O săgeată din arcul tînărului Iancu retează pana albă a coifului lui Neagotă.

— Tragi spada, ori poruncesc oamenilor să te omoare ca pe un cîine, cu pietre ?

Încet, împotriva voinţei, Neagotă işi scoate spada.

În clipa următoare o grindină de lovituri se abate asupra scutului său, care zboară în lături, dizlocîndu-i braţul, asupra umerilor, coifului pe care nu izbuteşte să şi-l apere cu spada.

În tăcerea pădurii, zăngănitul fierului, încrucişind fierul, răsună strident...

Cu o lovitură năprasnică, Mircea îl face să zboare din şea...

Neagotă cade, bufnind surd, în zăpadă.

Mezea a apărut lîngă el. În dreapta îi luceşte stins lama lată a mizericordiei.

— Ia-l de aici ! Du-te, nemernicule, să-ţi ascunzi ruşinea, încotro vei vedea cu ochii !

Mezea îl apucă de un picior şi-l tîrăşte prin zăpadă.

Încet, Mircea se îndreaptă spre ceata de însoţitori ai lui Neagotă. Ţine moale spada, care-i atîrnă pe lîngă picior.

— În veci să trăiască Măria Sa, domnul şi stăpînul nostru Mircea Voievod ! răcneşte Ene Udobă din răsputeri si vine repede sub scara lui Mircea, lipindu-şi buzele de piciorul lui, încălţat în oţel : Cît te-am aşteptat. Măria Ta, cît te-am aşteptat...

Mezea leapădă pe Neagotă la marginea pădurii de brad.

Acelaşi castel al Făgăraşului, 1417.

O masă foarte lungă. La un capăt Mircea, la celălalt Vlad, cu bărbia în palme.

— Eu nu l-aş fi iertat, spune copilul serios.

Mircea, gînditor :

— Cel mai greu lucru, cînd domneşti, este să ştii cînd trebuie să ierţi şi cînd nu...

— Şi acuma... unde e acuma Neagotă ?

Cu acelaşi ton egal, Mircea spune :

— La moşia paharnicului nostru Udobă. A venit în ţară pe ascuns... să fie la îndemîna Turcului... Împarte dregătorii boierilor. Mai mănoase decît cele cu care i-am miluit eu...

Înainte ca Vlad să poată zice ceva, sunete inalte şi ascuţite de trompete răsună, părînd că vor dărîma pereţii castelului.

Pîrcălabul cetăţii — albit de ani — se iveşte speriat în uşă :

— Măria Ta... trimişii regelui Sigismund !

În aceleaşi armuri, cu capetele închise în aceleaşi coifuri cu penaj, făcind să duduie podelele sub greutatea fierăriei ce-o poartă în spinare, zăngănindu-şi cu trufie pintenii uriaşi, vociferînd plini de entuziasm şi cutezanţă, se ivesc cavalerii apuseni, cruciaţi fără cruciadă... Vlad e foarte impresionat ; în schimb, Mircea, ascunzînd sub mustaţa albă un surîs îngăduitor, se îndreaptă spre ei, cu braţele ridicate într-un gest larg de bun venit...

Unul dintre ei înaintează, îşi scoate coiful a cărui pană, neobişnuit de lungă, se tîrăşte pe jos : il inminează unui paj care — respectuos — îl primeşte ingenuncheat ; e negricios, chior de un ochi, cu o grozavă mustaţă sură. Cu o voce care răsună ca un clopot dogit :

— Sînt Gonfalonierul Giovanni-Gianbattista Bellagamba da Rimini. Majestatea Sa Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei şi al Bohemiei...

Mircea îi ia repede vorba din gură :

...este foarte ocupat cu dezbaterile Conciliului de la Constanza, menit să pună capăt schismei dintre sfintele Biserici ale Romei şi Constantinopolului, ca în sfîrşit, cu puteri unite, şi într-un singur spirit, să ne putem apuca să incepem a cugeta ce-ar fi de făcut ca să găsim o cale ca să nu stricăm înţelegerea...

Gonfalonierul italian a rămas cu gura căscată...

Mircea il priveşte cu bunătate, ca pe un copil mare.

— Ca semn de preţuire, se înfoaie iarăşi cavalerul, Majestatea Sa vă trimite acest portret...

Doi paji inaintează cu pas elastic. Aşează şi dezvelesc un mare tablou care-l infăţişează pe Sigismund împodobit — cu toate semnele exterioare ale puterii şi măreţiei — şi chipul foarte tînăr. Mircea cercetează darul, cu atenţie.

— Cu prietenul nostru Sigismund s-a petrecut — pare-se — o minune... Timpul n-a trecut peste el. Arată şi acum, ca la douăzeci de ani.

Un cavaler pufneşte în rîs...

Gonfalonierul începe din nou, cu emfază :

— Vă trimite acest portret...

— ...Şi pe noi ! zbiară bătrînul mareşal de Marigny, înaintînd semeţ. Ajunşi la capătul vieţii pămînteşti, am venit să murim pentru Sfînta inimă a Fecioarei şi Rănile Mîntuitorului...

— ...să ne punem spadele şi vieţile... continuă, cu capul scuturat de un tremur, Guy de la Tremouille.

— ...în slujba Majestăţii Tale, Mircea, apărătorul Creştinătăţii ! — strigă cavalerul von Reichtingen.

Toţi îngenunchează în acelaşi timp.

Mircea e înduioşat :

— Viteji cavaleri, floare a Apusului... cumnecum... în toate bătăliile noastre... voi cel puţin ne-aţi fost alături... Să ne veselim, aşadar, înainte de cea din urmă luptă cu femeia cu coasă ce nu ne va ierta, pe nici unul...

Vivat ! Crescat ! Floreat !

Spadele lungi sînt smulse din teacă. Strălucesc în lumina lumînărilor. Feţele bătrîne, purtînd cicatricile anilor şi ale războaielor, strălucesc şi ele.

Masă întinsă.

Trubadurii se întrec în cîntarea virtuţilor şi a faptelor de arme. Masa se încovoaie sub bunătăţile robuste, pe măsura poftei acestor luptători — care s-au şi luat la harţă — nici unul nevoind să pară mai prejos decît celălalt.

Vlad îi soarbe din ochi, pierdut de admiraţie, cînd bunicul său îi şopteşte, făcîndu-i cu ochiul : — Hai, e vremea...

Şi, nebăgaţi în seamă, se ridică de la masă şi se strecoară afară.

Străbat lungile si întunecatele coridoare. În curtea interioară, îi aşteaptă Mezea şi Simion, cu caii.

— Bunule, noi unde, păcatele mele, ne mai ducem ?

— Să petrecem în altă parte !

Pedeapsa

La una din moşiile lui Ene Udobă, nunta fiicei lui Iercău — Roxana — cu feciorul lui Ene, cavalerul Aliman, cel umblat pe la curţi apusene să înveţe bunele purtări — cele de cuviinţă.

Mireasa, negricioasă ca tatăl ei, care o soarbe din ochi, e topită după mirele vădit plictisit.

Boieroaice bine împlinite presară boabe de grîu peste creştetele mirilor, cîntînd din răsputeri...

Oaspeţii înfulecă de zor. Un lăutar proslăveşte fapte de arme.

Iar atunci sluger Iercău
cu-a lui sabie în mînă,
ajutat de dumnezeu
bătu ordia păgînă !
Alelei şi foaie verdeeeee !

— Da' unde, doamne iartă-mă, se'ntîmplă una ca asta ? sare Ene Udobă, beat cît cuprinde, că domnia-ta, slugere, şi dragă cuscru mare, erai cu proviantul oştirii, cu zahereaua... Ehei ! zbiară el pe neaşteptate — şi vocea i se frînge, piţigăindu-se — ; işi dezveleşte pieptul : ...eu să vă arăt rănile ce-am dobîndit ! Eeeh ! scrîşneşte el din dinţi — şi lăutarul acompaniază — vultur am fost şi vultur am zămislit ! Să-l iubeşti şi să-l cinsteşti, noră !

Nora îşi culcă, sfioasă, tîmpla pe umărul lui Aliman, care surîde cu toată potcoava dinţilor.

— Să lăsăm tinerii cu ale lor... răsună glasul cam hodorogit al lui Neagotă. A îmbătrînit urît. E gros. Peste pleşuvie şi-a adus cu migală şuviţe albe şi poartă — ca s-o ascundă şi mai bine — o coroniţă de aur, ca Iulius Caesar. Guşa-i atîrnă... Numai îmbrăcămintea e strălucitoare : purpură, ţesături în fir de argint, lanţ gros cu cruce bătută în nestemate, cizme de

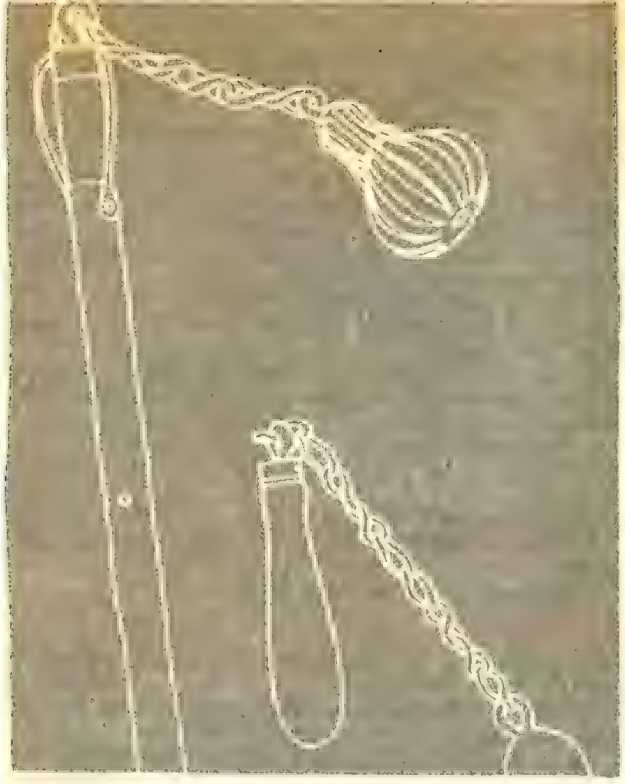

marochin cu vulturi la genunchi... Tinerii cu ale lor, iar noi cu ale noastre !

— Cum poruncești Măria-Ta, cum binevoiești a porunci ! zice Iercău, cu ochi lunecoși.

— Doamne ! Să ne vedem odată scăpați de nebunul bătrîn și cu Măria Ta pe tron... să putem răsufla și noi ușurați... Că, de ce am luptat dacă nu să ne bucurăm în tihnă de rodul trudei noastre ? se jeluie Udobă — și văzîndu-l pe Iercău cu cită pioșenie îl privește pe pretendent, își compune o înfățișare și mai plină de adorație.

Neagotă tușește, dregîndu-și glasul. La un semn răstit al lui Ene Udobă, cîntecele și vorbele încetează.

— Mă întorc de la Constantinopol. Orașul atîrnă de un fir de păr !... Cînd vrea măritul sultan, atunci îl ia !

— Precum prea bine ziceți ! — strigă Iercău, sculîndu-se în picioare.

— Regele ungurilor e în hartă mare cu regele polonilor... au ei grijile lor. Ce le pasă de noi ?

— Cînd vă aude omul, i se ia ceața de pe ochi ! zice Udobă.

— Și atunci, noi, viermii pămîntului, ...noi să ne dăm mari ? Să ne luăm de piept cu puteri nebiruite ?

— Așa-i ! Așa-i ! De ani de zile numai la asta gîndim și noi... Da' n-am avut cui spune...

— Țara are nevoie de liniște... și de un domn care să nu le facă pe toate după capul lui... ci după sfatul boierilor săi, căci ei, și nimeni altul sînt temelia țării !

— Cuvinte de aur ! se precipită Iercău să-i sărute mîna.

— Măria Ta ești acela ! Veșnic am spus-o ! îi sărută cealaltă mînă Ene Udobă ; apoi, cu toată greutatea trupului rotofei, sare ca o minge, îi ia în brațe pe cei doi miri, îi sărută lipicios :

— Creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul !

— Ho, paharnice ! Nu huli ! zice un preot, slab ca o scîndură. Astea le-a spus Dumnezeu, lu' Adam și Evei !

— Da' ce ? Pe moșia mea nu-s eu dumnezeu?

Zbîrnîind ca un bondar, o săgeată îi zboară cupa din mînă.

Uluiți, Udobă și mesenii săi văd cum în fiecare fereastră s-a ivit un cap de oștean, cu priviri rele.

Neagotă, livid, face încercări deznădăjduite să se ridice din jilț.

— M-ați atras în cursă, nemernicilor !, bîiguie el.

Se aud pinteni, zăngănind rar, tot mai aproape.

Mircea se ivește în pragul ușii — bătrîn, drept ca un stejar, cu ochii scăpărînd. E atita măreție în înfățișarea lui, încît — pe rînd — toți cad în genunchi, pe locul unde se află fiecare.

— Vere Neagotă, ...o dată te-am iertat... Poate de atunci ai deprins... pe unde vei fi umblat... meșteșugul armelor...

Si își scoate spada din teacă.

Cu o sforțare supraomenească, Neagotă încearcă să se scoale din jilț. Un geamăt îi scapă printre dinții încleștați de groază. Cade pe masă. Capul îi sună ca o bilă de lemn.

Simion Ciungul îl scutură de umărul gras, inert.

Îi vîră mîna sub tunică, la piept.

— O crăpat inima-n el... spune, firesc.

— N-avea ce să-i crape ! spune Mircea scurt.

Se întoarce spre Iercău și Udobă, care au căzut în genunchi. Udobă plînge cu sughițuri.

— Iertare, stăpîne milostiv... Mi s-au tulburat mintile... N-am stiut ce fac...

Iercău se zbuciumă să-și găsească graiul :

— Măria Ta ! Eu l-am atras la nunta fetei mele, ca să ți-l dau în mînă...

O clipă pare că Mircea îl va tăia pe loc.

Se stăpînește cu greu.

Rotește priviri cumplite.

Și deodată, privirea i se luminează : l-a văzut pe Vlad.

— Judecă-i tu !

Un murmur de uimire, repede stăvilit de privirea înghețată a lui Mircea.

O uluitoare schimbare se petrece în ființa copilului.

Își îndreaptă umerii.

Pare a crește.

Pășește în față ; face un semn spre mesele încărcate cu resturile festinului.

— Faceți curățenie !

Oștenii răstoarnă mesele, cu tot ce e pe ele ; le aruncă pe ferestre afară, în curte, unde se sfarmă.

În curte, slugile se năpustesc asupra resturilor. Cu o lovitură grea, Mezea zboară o halcă de carne din mîna unui hămesit :

— Ce ? Ești cîine să mănînci rămășițe ?

Încăperea, goală, acum, pare mai mare.

Un jilț, la perete, în care stă Mircea, cu bărbia în pumn.

Alt jilț — în mijloc — în care trupul lui Vlad pare că se pierde.

În fața lui, cu mîinile legate, cei doi trădători.

Vlad trage cu ochiul spre bunicul său, apoi... își proptește și el bărbia în pumn.

— Dezlegați-i !

— De ce ? se miră Mircea.

— N-am hotărît încă dacă-s vinovați ori ba !

Și, pe neașteptate, copilul se înfurie : — Și dacă te amesteci, mă scol de-aici ! M-ai pus să judec, lasă-mă să judec !

Mircea își ascunde zîmbetul, dar ochii i s-au umezit :

— Fii bun și iartă, Măria-Ta, spune, cu gravitate.

Între timp, mîinile celor doi au fost dezlegate.

Vlad îi privește lung și ei nu pot suporta privirea curată și străpungătoare a copilului.

— Cum vă cheamă ?

— Ene Udobă...

— Ion Iercău...

— Ce rang aveți ?

— Paharnic...

— Sluger, zice Iercău și — întorcîndu-se spre Mircea : Măria Ta, eu l-am atras la nuntă, să ți-l pot da legat în mînă...

Dar fața lui Mircea e ca o mască de piatră. Face doar un semn cu mîna că i-a lepădat de la el.

— Ce avere aveți ? continuă, necruțător.

— Moșii...

— Cîte ?

— Unsprezece, zice Udobă.

— Opt, șoptește Iercău.

— Și rangurile... moșiile... de la cine le aveți ?

După o pauză — căci, cu groază, amîndoi simt încotro îi trage logica necruțătoare a acestui copil — ei șoptesc :

— De la Măria Sa... Mircea Voievod...

— Nu se aude. Mai tare !

— De la Mircea Voievod !, zice răgușit Iercău.

— Mai tare !

— De la Mircea Voievod ! izbucnește în plîns Ene Udobă.

Vlad se întoarce spre Mircea :

— E bine ?

— Ai poruncit să nu mă amestec.

Vlad se întoarce din nou către cei doi :

— Și drept răsplată ați uneltit împotriva Măriei Sale, împreună cu Neagotă Trădătorul ?

— Măria Ta... — se reped amîndoi — ...nu te grăbi.. stai să vezi... ascultă-ne și pe noi...

— Vă ascult : ați uneltit au ba ?

— Măria Ta... se smiorcăie Udobă.

— Nu ! Nu ! Nu ! se bate Iercău cu pumnul în piept.

— Atunci ce căuta aici ?

— Ne era oaspete...

— Și acela ce bea și mănîncă la o masă... cu unul... cunoscut de toată lumea ca vînzător de țară... el, ce este ?

Cei doi tac.

Vlad se ridică. Cei doi îngenunchează... Cu mîna stîngă, Simion își șterge o lacrimă : a venit clipa dreptății.

Ochii negri ai copilului au, brusc, o sclipire cumplită, ca și cum s-ar umple de sînge :

— Să fie trași în țeapă !

În încăpere au rămas numai bunicul și nepotul.

De afară, se aud urletele cumplite ale celor doi supliciați.

Vlad — pe care Mircea îl privește cu o atenție încordată — tremură tot.

Se întoarce cu spatele spre fereastră... Nu mai poate răbda răcnetele sfîșietoare ale celor doi... Își astupă urechile.

Mircea vine lîngă el și — cu blîndețe dar ferm — îi ia palmele de pe urechi :

— Nu poți lua hotărîri, fătul meu, mai ales privind viața oamenilor, ...și apoi să-ți astupi urechile... ori să fugi de răspunderea pe care ți-ai luat-o...

Cu lacrimile curgîndu-i pe obraji, Vlad strigă:

— Erau vinovați ! Își merită soarta !

Mircea îl ia de umăr și-l duce la fereastră :

— Atunci n-ai de ce să te temi că vei visa urît !

Stau așa — un timp — unul lîngă altul.

Și, deodată, se aude vocea — iarăși vioaie, ca un clopoțel de argint — a copilului :

— Bunule ! Să-ți spun taina pe care ți-am ghicit-o... Vrei să faci pace dreaptă cu turcul... că ceilalți îți sînt de ajutor numai cu vorba... și ai hotărît să mă trimiți pe mine ostatec... că ți-s drag și ai încredere în mine... să-i pipăi unde-s slabi... Și cînd va veni ceasul, să știu cum să-i lovesc !... Așa ?

Fața lui Mircea a devenit albă ca varul. Ochii i se umezesc. Încet, solemn, ia mînuța lui Vlad, o sărută. Șoptește :

— Acum slobozește, Doamne, pre robul tău...

Înțelegerea

Curtea de Argeș, 1418.

Într-o odaie de taină, cufundată parcă în pămînt, ca un fund de fîntînă, mărginită — sus — de o subțire balustradă de piatră, de unde vine o lumină împuținată, Mihail Voievod, a cărui întreagă înfățișare arată obseala, nehotărîrea, Sevastocratul Kondilas și Izeddin-Bey.

Vorbește, cu emfază și inflexiuni abile, Kondilas :

— Așadar, iată : acestea sînt condițiile pe care Măritul Sultan Mehmed... uitînd cu mărinimie că voievodul Mircea a sprijinit, împotrivă-i, pe fratele său Musa...

Tot timpul, Izeddin întărește, dînd din cap, cele spuse de Sevastocrat.

— Însuși stăpînul meu... de Cristos iubitul și de Cristos iubitorul Autocrat Manuel, vă sfătuiește — prin gura mea nevrednică — să nu îngreuiați eforturile sale pentru statornicirea unei păci durabile... printr-o încăpățînare care vă va costa scump. Împăratul, văzînd că-i nesocotiți părerile, nu vă va sări în ajutor, punînd în cumpănă soarta țării sale...

Izeddin dă mereu din cap.

— Neînchinîndu-vă, veți arăta lumii că voi sînteți pricină de război, de necreștinească gîlceavă...

Mihail e întruchiparea nehotărîrii chinuitoare. Își șterge mereu palmele asudate, își ferește privirile. Vocea îi e ușor tremurată, ca și cum ar ascunde sau ar stăpîni un plîns mocnit.

— Eu... chiar dacă aș da dreptate și ascultare acestor cuvinte înțelepte... nu pot hotărî... Împart domnia cu tatăl meu, dar de fapt...

— De fapt — spune cu asprime Kondilas — singura piedică în calea păcii e voievodul Mircea !

Mihail nu răspunde. Coboară doar pleoapele în semn de încuviințare tacită.

— Care e mîncarea favorită a bătrînului voievod ?

În clipa aceea, ca un răspuns, de sus, spada grea a lui Mircea cade pe masă.

Cei trei tresar. Își ridică privirile.

Încadrat de Mezea și de Simion, care poartă făclii Mircea îi privește de la înălțime.

Cu un surîs uleios, Sevastocratul face o complicată reverență.

Mihail stă cu ochii plecati ; pare că se roagă.

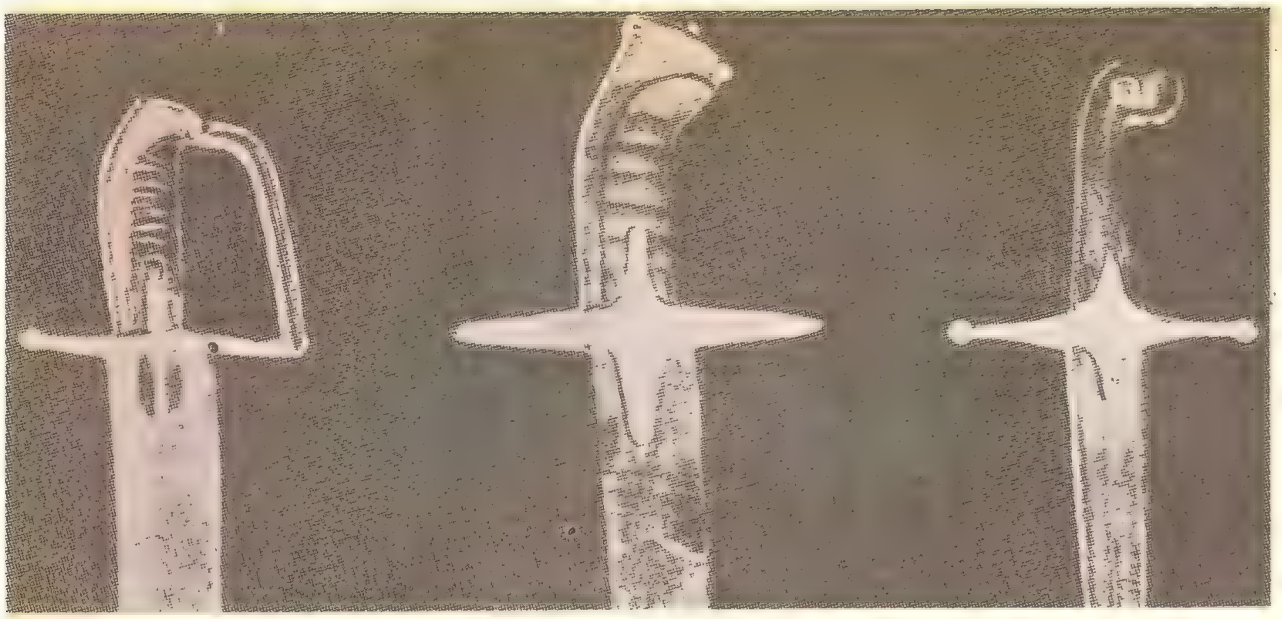

Izeddin, cu o umbră de surîs, se ridică și se înclină.

— De ce rîzi, Izeddin Bey ?

— Pentru că soarta mea e să-ți cad mereu in mînă. O să-mi dai drumul și de data asta ?

Rîsul lui Mircea trezește ecouri lungi... Se oprește, deodată :

— Du-te și spune stăpînului tău că asemenea lucruri cum e pacea ori războiul nu se hotărăsc prin interpuși... Spune-i că sînt gata să-l intilnesc... așa cum se cuvine între doi oameni care au fost binecuvintați... sau blestemați de soartă... cu puterea de-a hotărî soarta altora...

Mircea stă singur în sala tronului, potopită de umbrele serii. Numai o singură făclie își joacă lumina părelnică pe pereții groși.

Se aud pași. Cu privirea în pămînt, cu pleoapele plecate Mihail se apropie.

Se oprește în fața tatălui său. Parc că va cădea în genunchi.

— Ridică-ți privirea, Mihaile, spune Mircea.

Și... în clipa cînd își înalță fața, Mihail e altul ! Toată moliciunea, nehotărîrea au dispărut. Mișcările ii sînt vii, ochii strălucitori, buzele i se încrețesc într-un zîmbet, care se preface într-un hohot de rîs ce trezește ecouri prelungi sub boltele afumate. Mircea rîde și el. Bate din palme. Spune unui slujitor tăcut care s-a ivit : Adu-ne cupe cu vin... A fost cam greu, fiule ?

— Uh ! face Mihail și se șterge pe frunte, ca și cînd ar fi tăiat lemne.

— Cînd domnești trebuie să știi și să te prefaci, zice Mircea...

— Am învățat așa de bine, că pină și nevastă-mea... crede că am uneltit împotriva tatălui meu...

— Înseamnă că nici ceilalți n-au bănuit nimic... E bine că i-ai putut pipăi... Iți mulțumesc, fiul meu, pentru slujbă bine dusă la capăt... De ce oftezi ?

— Fecioru-meu... s-a înmuiat de cit a învățat să se ploconească...

— Să-l dai pe mîna lui Mezea, să-l dezvețe.

Beau un timp în tăcere.

— Ce-ai hotărît Măria Ta ?

— Tu ce ai hotărî în locul meu ?

Se privesc in ochi. Într-un tîrziu, Mircea spune :

— Așa e... Ai dreptate...

Toamna a aruncat mii de culori peste luncile Dunării.

Un caiac de paradă, de pe bordurile căruia covoare scumpe își înmoaie franjurile în apă, inaintează fără zgomot pe apa ce curge domol.

Sub un baldachin roșu, Sultanul Mehmed. În afară de tăietura bărbii și a mustăților, e leit tatăl său Baiezid — dar fără eleganța și nervozitatea de cal de rasă a acestuia ; totul e moale — trăsăturile, mișcările ; privirea alunecă ; umerii sînt căzuți, ca și cum povara ce-o poartă ar fi prea mare. Și îmbrăcămintea, cu toată platoșa de argint cu intarsiuri complicate de aur, e prea efeminată : prea multe falduri de mătase grea... Izeddin, plin de satisfacție, se silește să n-o arate. Ar fi primejdios pentru viața lui.

Caiacul acostează pe malul unui ostrov împădurit.

Sultanul e coborît pe brațe.

O cărăruie, proaspăt bătătorită printre tufele sălbatice, duce la un luminiș, unde Mircea, așezat pe o buturugă, așteaptă. E îmbrăcat la fel ca acum douăzeci de ani, cînd a venit în cortul lui Baiezid. Se sprijină în marea spadă de luptă.

La ivirea Sultanului se ridică. Fața lui e de nepătruns.

Se înclină. Sultanul îl salută cu mîna la frunte. buze, inimă. Apoi, zîmbind, începe :

— Îmi amintesc de chipul Măriei Talc, deși eram copil, cind l-am văzut la Rovine...

— E bine că-ți aduci aminte, Măria Ta... Ne vom înțelege mai ușor.

Sultanul simte lovitura. Zîmbetul începe să i se șteargă de pe buze :

— Ce-ai venit să-mi ceri?

— Eu ? Nimic — spune Mircea.

Sultanul își dă seama că nu se poate măsura cu el pe acest teren.

Se apropie, ii pune mina pe umărul îmbrăcat in zale și începe pătimaș :

— Voievodule Mircea, e vremea să ne înțelegem... Ce rost are să vărsăm sînge ?

— Uneori are... spune încet Mircea.

— Știi că ești singur... În față, dincolo, e toată oștirea mea. Nu știu care va fi sfîrșitul bătăliei... S-ar putea să învingi iarăși. Și ?... Vom veni mai mulți... căci destinul Islamului e să meargă tot inainte... tot înainte... În clipa cînd se va opri, fie numai să-și tragă suflarea... e pierdut... Ești un zid care ne împiedică. Vreau să-l ocolesc...

— Și care-i prețul ?

— Tractatul pe care-l cunoști... Țara se va cîrmui și mai departe după legile ei... domnitorul va avea dreptul să facă război și pace... acela de viață și de moarte asupra supușilor săi...

— De judecată !...

— Niciodată, nici o moschee nu se va ridica pe pămîntul Țării Românești...

Se oprește — ca lovit de un gînd ciudat.

— ...nici dacă ai fi învingător, n-ai putca subscrie tratat mai priincios...

— Care-i prețul ?

— Un semn al supunerii...

Sprînceana lui Mircea se încruntă ; Sultanul spune repede : Al înțelegerii... Domnitorul va avea grijă să trimită Porții, în fiecare an, trei mii de piaștri roșii ai țării, 40 de șoimi și 40 de iepe... Iar ca dovadă de încredere, un vlăstar din Casa Domnească va primi învățătură la curtea noastră.

Privește pieziș, tresare ușor : mîna înmănușată în oțel a lui Mircea s-a întins spre el. O stringe, grăbit :

— Vă veți ține de aceste înțelegeri ? întreabă Mircea.

— Eu, da...

— Urmașii ?

— Nu pot răspunde pentru ei... Tu poți pentru ai tăi ? (Mircea tace).

— Îți voi trimite acest nepot, drag inimii mele. E mic, neștiutor întru ale vieții. Va fi mai primitor la ceea ce îi veți arăta...

— Voi porunci să fie instruit laolaltă cu fiii mei...

Se înclină unul celuilalt ; își intorc spatele.

Barca Sultanului se apropie de mal. Izeddin îndrăznește :

— Fie-mi îngăduit să firitisesc pe Luminăția Ta, pentru supunerea, fără război, a lui Emirdji...

Sultanul coboară. Se întoarce spre Izeddin :

— Supunere ?... strigă el. Apoi, pe neașteptate cu un glas șoptit, făcînd un semn spre Izeddin : Tăiați-i capul...

O plută, pe care insuși Vlad Dracul, fiul Domnului, bărbos, ciufulit, neîngrijit de atita stat în tabără, dar cu colanul Dragonului pe piept, o împinge cu o prăjină lungă pe apele domoale, verzui, ale Dunării.

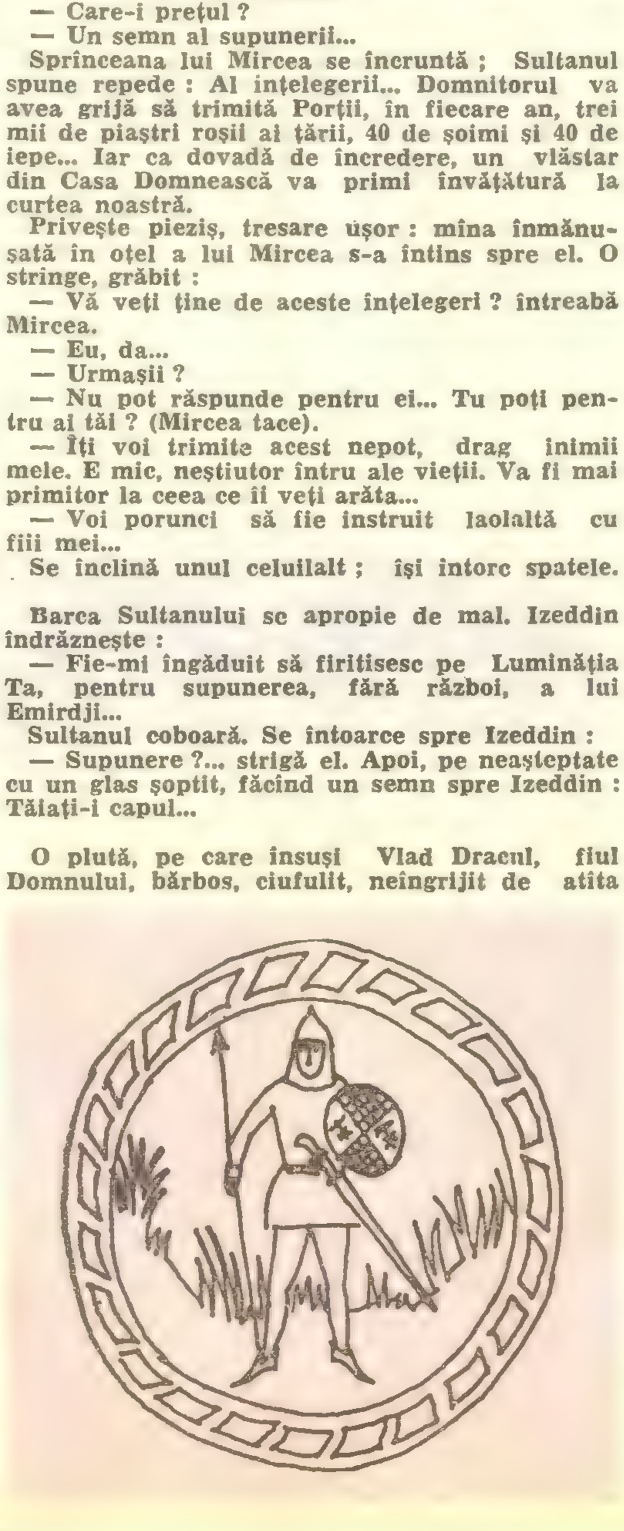

— Ei, cum e Măria Ta ? Ne măsurăm cu păgînul ?

— Deocamdată nu, Vlade... Cît vom fi tari și nedezbinați, n-o să îndrăznească... Nu poți face nimic împotriva unor oameni... care sînt gata să moară, pînă la unul, decît să trăiasеă robi... Asta i-am invățat la Rovine...

— Or să uite, tată și Doamne...

— Se poate. Insemnat e să nu uităm noi. Noi și urmașii noștri...

Brusc se întoarce. Privește cu drag chipul asudat bărbătesc al feciorului său mijlociu. Îi pune mîna pe umăr :

— Feciorul tău...

Ca atins de o presimțire rea, Vlad Dracul se întunecă.

— Ce e cu el ?

Mircea îl privește lung ; îi pune mîna pe umăr :

— Mi-e drag de el. Tare drag.

Pe malul mării care-și întinde pînza albastră pînă în zarea părelnică.

Mircea cel Mare, în armură argintie, dar fără coif, cu părul alb revărsîndu-i-se pe umeri...

La o oarecare depărtare — în spatele lor — Curtea..., Mihail poartă și el armură. Elisaveta nu înțelege nimic ; îl privește cu spaimă pe fiul ei Dan și el schimbat, într-o ținută de oștean tînăr, lipindu-se de umărul tatălui său, și căutîndu-i privirile, ca și cum acum l-ar descoperi.

Vlad Dracul, bărbos și el în armură apuseană, strînge cu degetele înmănușate în oțel brațul frumoasei sale soții care luptă cu plînsul.

— Copilul meu... copilul meu, șoptesc buzele ei roșii.

— Slujba țării, Doamnă, spune încet, dar ferm Vlad.

Boieri, cler.

În fața lui Mircea, Kondilas, plin de sine, fericit că și-a dus cu bine la capăt misiunea și poate a mai cîștigat Constantinopolului cîțiva ani de supraviețuire.

...între el, și Mircea, Vlad cel mic, viitorul Țepeș — în armură și el.

Bunicul și nepotul se privesc lung.

— Bunule, spune în șoaptă Vlad, n-am uitat nimic din ce m-ai învățat cu vorba și cu fapta...

— Să nici nu uiți. Ți-am dat în păstrare moștenire scumpă. Cea mai scumpă.

— Știu, Bunule.

— Spune-o.

Cu glasul lui cristalin, dar ferm, Vlad rostește :

— Voievod și Domn, singur stăpînitor a toată țara Ungrovlahiei și a părților de peste munți, încă și spre părțile tătărăști și herțeg al Almașului și Făgărașului și Domn al Banatului Severinului și de amîndouă părțile peste Podunavia, încă pînă la Marea cea Mare ! Am zis bine ?

— Bine, nepoate...

De undeva, dinspre Mare, răsună trîmbițe. Sevastocratul se înclină grațios :

— Se ridică vîntul, stăpîne... Pînzele corăbiei s-au umflat...

Nici Mircea, nici Vlad nu-i dau nici o atenție... N-au ochi decît unul pentru altul.

— Bunule...

— Zi.

— Mie-mi cam vine să plîng...

— Și mie, spune Mircea încet.

— Atunci, să ne luăm rămas bun, să nu ne facem de rîs, bărbați în toată firea... Rămîi cu bine, Bunule...

— Umblă sănătos... Măria Ta...

Vlad surîde.

Curtea se înclină.

Vlad se întoarce. Pornește spre malul mării, precedat de Kondilas care face temenele grațioase.

Clerul intonează cîntece de slavă.

Fața împietrită a lui Mircea privește întinderea albastră a mării.

E seară... Cerul s-a acoperit de nori negri și valurile se zbuciumă, înspumate.

Mircea cel Mare e tot acolo, cu părul lui alb fîlfîind în vîntul dezlănțuit.

Sfîrșit

ELVEŢIA TOAMNA

Clişeele de informaţie, locurile comune ale publicităţii, aluviunile lecturii au o putere tiranică : primul gînd care mi-a venit în minte intrînd în Elveţia a fost că, din clipă în clipă, o să aud ticăind mii de ceasuri. Pînă şi trenul cu care veneam din gălăgioasa Franţă mi s-a părut c-a împrumutat după punctul de frontieră ceva din „mersul“ unui „Schaffhausen“ extraplat, iar pe fiecare culme muntoasă ce apărea în dreptul ferestrei compartimentului mă aşteptam să văd sanatoriul din **Muntele vrăjit.** Şi chiar s-au ivit cîteva, albe, cu siluete maiestuoase, de transatlantic, însă nici unul din ele nu era **acela,** thomasmannian... ● Printre atîtea organizaţii, comitete şi comiţii ce-şi au sediul aici, Geneva găzduieşte, cu ospitalitatea-i sobră bineştiută, şi C.R.C.S.U.E.-ul **(Centre des Recherches Culturelles Sud—Est—Européennes),** al cărui invitat sînt, împreună cu o duzină de colegi din Bulgaria, Iugoslavia, U.R.S.S., Grecia şi Turcia. Nu voi insista asupra colocviului propriu-zis (excelent organizat, cu dezbateri mai mult decît interesante, foarte vii, pledînd firesc pentru aprofundarea cunoaşterii culturale reciproce şi conduse cu tact şi competenţă de domnul Jacques Dupont, directorul Centrului, un mai vechi prieten al ţării noastre), ci mă mărginesc a da curs unor impresii de călător prin toamna elveţiană, aşa cum s-au sedimentat ele atunci, în timpul substanţialului periplu oferit cu generozitate de gazde prin cele douăzeci şi şase de cantoane, cîte numără micul stat. Şi trebuie să recunosc c-am avut norocul să prind o toamnă superbă, de pliant publicitar. ● Vîrful Tendre (1 679 m) aflat în masivul Jura, la vreo 50 km nord de Geneva, seamănă oarecum cu Ceahlăul, dar, deşi mai aspru, mai colţuros decît Sadoveanul munţilor noştri (ca să inversez celebra metaforă), n-are sălbăticia emoţionantă a acestuia din urmă. Totul aici e marcat, vopsit, revopsit, iar inidicatoarele au instalaţii luminoase. La răscrucea potecilor nu lipsesc decît semafoarele. Nici urmă de păstori sau turme, în schimb sînt foarte mulţi americani. Îi recunoşti după „tunurile“ lor fotografice cu care mitraliază în continuu peisajul, după hainele în carouri şi după faptul că sînt bătrîni. Elveţia, ca de altfel încet-încet întreg bătrînul continent, a devenit pentru ei un fel de muzeu : „European Gallery, Open from 1918“. ● Grija elveţienilor pentru curăţenie, ca şi pentru neutralitate, este proverbială. M-am convins de asta la Berna cînd plimbîndu-mă prin zona veche a oraşului, o adevărată fortăreaţă înconjurată din trei părţi de apele rîului Aare, am încercat să descopăr aruncat undeva pe trotuar ori pe carosabil vreun muc de ţigară. Am încercat degeaba. Nici măcar frunzele, care au totuşi farmecul lor acoperind o stradă liniştită, cum sînt cele de-aici, nu sînt lăsate mai mult de două-trei ore să foşnească sub paşii îndrăgostiţilor. Gospodine rumene, pensionari vînjoşi sau pur şi simplu maşinile viu colorate ale salubrităţii le strîng şi curăţă asfaltul cu detergenţi. ● Tot umblînd încoace şi-ncolo prin vechea Bernă cu Rosiţa Kirilova, colega din Bulgaria, dau cu ochii de o placă de marmură roz ce străjuieşte intrarea într-o berărie. Pe placă scrie : „Fondată în 1191 de ducele Berthold al V-lea de Zähringen ca post militar, Berna s-a alipit Confederaţiei Elveţiene în 1353, iar în 1848 a devenit capitală în locul Zürich-ului. La numai doi ani după asta, în 1850, s-a deschis această berărie“. Ingeniozitatea instructiv-educativă a reclamei ne cucereşte şi intrăm. ● O observaţie personală : în oraşele din sud-vest (Geneva, Lausanne, Vevey, Montreux, Martigny), localnicii, majoritatea de limbă franceză, preferă vinul. Înaintînd spre nord-est (Gstaad, Thun, Berna, Lucerna, Zürich), înmulţirea accentelor guturale din zona lingvistică ocupată de germani coincide cu înmulţirea berăriilor. Însă între spaţiul vinului şi cel al berii nu există nici o linie Maginot. ● Locul unde am avut senzaţia că s-a retras Umorul : domeniul Chaplin de la Vevey, într-adevăr impresionant : o casă imensă, cu coloane („Casa cu coloane“ a lui Faulkner !), un parc ce se prelungeşte pînă pe malul lacului Léman şi multă, multă linişte. Deocamdată posteritatea nesfîrşită, glorioasă a lui Charlot e personificată de nenumăraţii săi nepoţi ce se joacă pe pajiştea din faţa casei, pe aleile parcului. Mă gîndesc că Chaplin a fost silit să plece din S.U.A. de rigorile stupide ale mccarthysmului la fel cum au fost obligaţi să părăsească Germania nazistă un Herman Hesse, un Thomas Mann, atîţia şi atîţia intelectuali străluciţi. Mulţi dintre ei au ales drept loc de exil Elveţia — acest azil de lux în mijlocul unei lumi nebune, nebune, nebune... ● La Maloja, un orăşel pe malul lacului Silvaplana, pe gheaţa înzepezită a căruia are loc iarna un uriaş maraton de ski cu 12 000 de participanţi, sîntem invitaţi la tradiţionalul party de octombrie al C.R.C.S.U.E.-ului. Obiceiul cere ca fiecare oaspete să pregătească o mîncare sau o băutură specifică spaţiului său natal, pentru asta punîndu-i-se la dispoziţie tot ceea ce îi este necesar. Ajutat de doamna Anita Inauen, o amabilă mignonă de 35 de ani, proprietăreasa micului restaurant unde are loc party-ul, am reuşit în mai puţin de trei ore să fac o oală de sarmale în foi de viţă, „ca la mama acasă“. Mi s-a confirmat încă o dată faptul că aici, ca de altfel pretutindeni, sarmalele noastre fac ravagii. ● Deşi are din belşug şi munţi şi dealuri şi văi (ca să nu mai vorbesc de lacuri), niciodată Elveţia nu m-a făcut să mă gîndesc la spaţiul mioritic. Trecerea de la o formă de relief la alta este mai abruptă, peisajul are în el ceva sacadat, de decor de mucava, îi lipseşte dulceaţa, lentoarea reliefului nostru. Numai iodlerul se putea naşte aici ; doina, niciodată. ● St. Moritz, noaptea, este o minunăţie. Văzut de sus, de pe munte, din hotelul „Silva“, pare un rîu şerpuitor de lumină printre malurile întunecate ale pădurilor de brazi. ● Elveţienii sînt amabili, respectuoşi, buni familişti, harnici, sobri ; majoritatea fumează pipă. Mai presus de toate, au însă un pronunţat orgoliu naţional, neuitînd să-ţi reamintească că ţara lor a reuşit să treacă nevătămată prin două războaie mondiale. Au un mod aparte de a da cu tifla războiului ; în casele lor am văzut scrumiere în formă de tancuri, vaze în formă de rachete, castroane de supă în formă de mine etc. ● Părăsesc această ţară a concediilor şi-a bunului gust prin sud, pe la Chiasso, la frontiera italiană. Voi reveni ori de cîte ori voi avea ocazia, cu credinţa că voi găsi nealterată, mereu vie, frumuseţea locurilor şi-a oamenilor.

Ioan Groşan

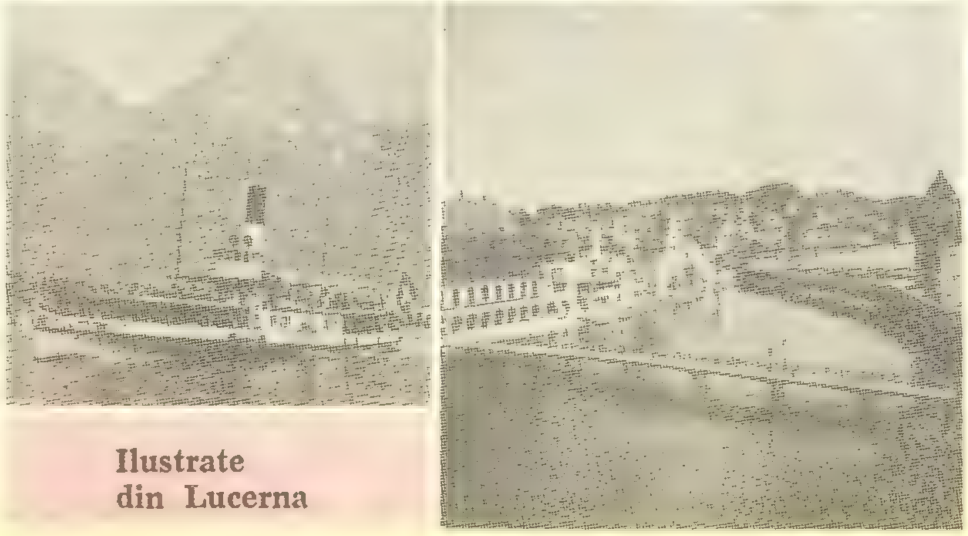

Ilustrate din Lucerna

[illegible]

TEROARE ÎN TELEFERIC

Spre sfîrşitul după-amiezii de 29 ianuarie 1983, deasupra întregului Singapore, cerul se acoperise de nori groşi, ameninţători. În insula Sentosa sutele de vizitatori ce sperau să se poată întoarce înainte de a începe ploaia se grăbeau spre staţia terminus a telefericului. 1 600 de metri îi despărţeau de oraş... La ora 17,50 o familie indiană urca într-o cabină vopsită în roşu aprins. Erau trei femei : Mommahan Kaur, soacra ei Pritam şi cumnata sa Harbhejan, un bărbat, cumnatul lui Mommahan, Mahinder Shing, trei copii : Balvindher (4 ani), Tasvindher (2 ani şi 4 luni), cei doi fii ai lui Mommahan, şi Jagjit (8 ani), fiul lui Harbhejan. Mommahan îl ţinea pe nepot, în timp ce cei doi fii ai săi admirau remorcherele. Deodată, cabina lor se smuci brusc şi Mommahan putu să vadă cum cabina aflată în faţa lor (vopsită în albastru intens) se smulse şi căzu în marea agitată. Ceva mai înainte, dintr-o altă cabină, desprinsă şi ea violent, pasagerii fură aruncaţi prin uşa deschisă.

În noaptea neagră ce urma

Cabina în care urcase familia de indieni făcu un tur complet în jurul cablului şi apoi lăsă să se deschidă uşa. Cu o viteză fulgerătoare, Mahinder îl înlătură pe micuţul Tasvindher din faţa deschizăturii înfricoşătoare ; dar pierzîndu-şi echilibrul, pică el în gol. Pritam, care se aruncase şi ea nebuneşte să-şi salveze copilul, lunecă şi dispăru cu el în noapte. De spaimă, Mommahan leşină. În cîteva secunde trei cabine şi opt fiinţe se prăvăliseră în mare (şapte dintre ele murind pe loc, doar micuţul Tasvindher supravieţuind ca prin miracol). Treisprezece alte cabine rămăseseră suspendate în aer. În patru dintre acestea, treisprezece persoane erau pur şi simplu paralizate de frică. De la postul său aflat la etajul XIV al unui turn de observaţie din apropierea portului, colonelul Lee Hsien Loong, responsabil cu salvarea accidentaţilor pe traseul telefericului, întocmea raportul cu ceea ce-i furnizau funcţionarii din port despre accident.

În momentul părăsirii portului, o navă de foraj petrolier se desprinsese de remorcherele sale, navigînd în derivă preţ de cîteva momente, suficiente pentru a lovi cu unul din pontoane, înalt de 68 de metri, cablul de teleferic (cablu de oţel cu un diametru de 42 de milimetri). În acest fel, smulsese trei cabine, dintre care doar cea care-i purta pe indieni rămăsese în aer, spînzurată de un singur fir conducător. Cum şi acest fir nu avea decît o grosime de 29 milimetri, nu se putea garanta securitatea cabinelor multă vreme. Mai ales în condiţiile în care ploaia avea să continue în rafale, aşa cum începuse.

„Orice am încerca este periculos acum“, remarcă unul dintre ajutoarele colonelului Lee, care trimisese deja o ambarcaţiune dotată cu o plasă în capătul unui catarg, pentru a-i salva pe nefericiţii pasageri. Cum însă catargul nu era destul de înalt, aceasta se-ntorsese fără vreun rezultat. Colonelul comandă atunci două elicoptere.

Fulgere brăzdau cerul. Un vînt rece pătrundea prin uşa deschisă şi prin geamurile sparte ale cabinei în care se aflau o americancă, Dorothy Jean Gilliland, şi o familie de canadieni, John Huisman şi soţia sa, Catherine. El zăcea pe podeaua metalică a cabinei, cu clavicula fracturată, ea cu faţa plină de sînge curs în urma tăieturilor cu bucăţi de geam plîngea în convulsii. Dorothy, încercînd să nu se gîndească la rana gravă pe care o avea la braţ, îi liniştea pe tovarăşii ei de drum.

Alte două cabine rămăseseră suspendate deasupra solului în chiar punctele de început şi sfîrşit ale traseului : una, ocupată de doi neo-zeelandezi, Allan Brown şi Stephen Wells, se afla la numai 150 de metri deasupra staţiei din Singapore, cealaltă, în care se urcaseră patru tineri mulatri, abia părăsise staţia din Sentosa şi se oprise deasupra unei păduri.

Cei mai ameninţaţi

În cabina indienilor, cele două cumnate plîngeau ; Mommahan privea în gol, Harbhejan, cu mai multe fracturi la o mînă, încerca să-şi înfrîngă durerile. Numai Balvindher stătea relativ liniştit.

La miezul nopţii încă mai ploua, mai puţin violent, ce-i drept, dar vîntul se înteţise.

La postul comandamentului de salvare din turnul de observaţie, toţi îşi spuneau că acest vînt, combinat cu mişcarea pasagerilor, nu va face decît să smulgă şi cabinele rămase în aer şi să le arunce în mare.

Nava de foraj rămăsese încă prinsă în cablul telefericului cu catargul, deşi platoul fusese desprins şi adus în port. Primul elicopter, „Rescue One Zero“, pilotat de locotenentul Kao Yit Chee, încercă să se apropie de o cabină goală şi, cum cablul nu păru să sufere din această cauză, porni în salvarea neo-zeelandezilor. Caporalul Phua Kim Hai, coborît din elicopter pînă la 15 metri deasupra cabinei, pendulă în aer ; dacă s-ar fi agăţat de cablul telefericului şi-ar fi decis moartea, pentru că în acest caz pilotul ar fi fost nevoit să renunţe la troliu pentru a salva echipajul rămas în elicopter. Au fost necesare peste 15 minute de manevre pentru a-l aduce pe Phua în dreptul uşii cabinei. Treizeci de secunde mai tîrziu, Allan Brown, plin de sînge, era recuperat. Tovarăşul său de drum a fost şi el scos peste alte cîteva secunde şi transportat împreună cu Allan la spital. Apoi elicopterul se-ndreptă spre cabina rămasă deasupra Sentosei. Echipajul reluă delicatul demers al pătrunderii în cabină şi cei patru tineri fură şi ei salvaţi. Locotenentul Kao şi echipajul său reuşiseră în prima parte din acţiunea de salvare. În cea mai simplă parte. Căci rămîneau de salvat cele şapte persoane din cele două cabine aflate pe traseu. Această sarcină îi reveni locotenentului Geoff Ledger, ofiţer-instructor, detaşat al marinei regale australiene. El decolă la bordul elicopterului „Rescue One One“ în direcţia cabinei ocupată de cei trei turişti nord-americani. Luîndu-şi ca reper cablul şi pilonul de beton care-l susţinea, acesta viră pentru a-i permite omului de pe troliu, caporalul Selvathan, să pătrundă în cabină printr-o parte laterală. Datorită trepidaţiilor, la un moment dat el pierdu aceste repere astfel încît nu mai putu să conducă decît după indicaţiile sergentului major Ho Tsu Keng, singurul din echipaj care putea urmări şi cabina şi omul de pe troliu. „La stînga... aşa... încă... trei metri, doi, unu... Gata !“

Un sfert de oră cît un veac

În pofida vastei sale experienţe — 11 ani de pilotaj — Ledger nu reuşea de această dată să facă elicopterul să planeze. Vîntul sufla duşmănos. După o rafală parcă şi mai violentă decît celelalte, aparatul se-ndepărtă de obiectiv : „Înapoi !“ urlă Selvathan. Cu o ochire pilotul zări jerba strălucitoare aprinsă deasupra lui. Capătul troliului atingea cablul. Ledger se uită la ceas. Conducea de numai un sfert de oră şi cu toate astea avea senzaţia că se scursese un secol. Îl dureau palmele şi încheieturile. Răsuci elicopterul spre cabină şi auzi vocea sergentului : „Încă puţin la dreapta ! E bine ! Stop ! Asta e !“ John şi Catherine Huisman şi Dorothy Gilliland au fost cu bine aduşi la sol. Rămîneau cei patru ocupanţi ai ultimei cabine. Va ţine oare cablul ? De această dată, singurul reper al pilotului rămînea tot cablul de sub el.

În cabină, cele două femei luptau împotriva panicii, Mommahan înghesuită pe o banchetă cu fiul său strîns ţinut la piept era pe punctul de a ceda nervos. Cumnata sa gemea pe podea, pe jumătate leşinată. La apropierea elicopterului cabina vibră. Mommahan ridică capul : un om, spînzurat de un fir, apăruse la fereastra cabinei : „Vă cam caut“, spuse Selvathan, luîndu-l mai întîi pe micuţul Balvindher ce părea totuşi cel mai liniştit.

— Să nu mă scapi ! Fii atent ! spuse copilul.

— Nici-o grijă. Facem numai un tur cu elicopterul.

La al doilea transport fu rîndul lui Jagjit. Cu el însă lucrurile n-au mai stat la fel de simplu. Copilul se ascunsese tremurînd într-un colţ al cabinei...

— Te aşteaptă vărul tău, îi spuse blînd Selvathan ! Vino, totul va fi bine, ai să vezi !

Îl lămuri cu greu să se lase prins în coşul troliului. Numai cu capul ascuns sub umărul lui Selvathan şi cu picioarele aduse la piept copilul acceptă să fie transportat prin noapte, în aer. Mommahan îl urmă. Rămăsese Harbhejan, alt caz dificil, deoarece orice încercetare de-a o urca în troliu o făcea să urle de durere. Ştiind că elicopterul nu poate rămîne mult timp în aer, Selvathan acţiona cu energia disperării. Înfrîngîndu-şi deopotrivă mila şi emoţia, reuşi să trimită şi ultimul pasager.

Căzut de la 56 de metri înălţime în apele portului, micul Tasvindher fu îndată pescuit de Abdul Latip, ce sărise în ajutorul lui de pe bacul pe care călătorea. La Spitalul General din Singapore, unde a fost dus de urgenţă, i se diagnostică o stare de şoc, o fractură slabă a craniului şi un hemotorax. Dar, după zece zile, copilul era înapoiat, însănătoşit, familiei.

Traducere de
Daniela Cristescu

SĂGEATA BRADULUI ROMÂN

Sub nins cleştar
a bradului săgeată
se frînge-în vînt
de-acoperişul nalt ;
cum unde-i iz presimte, —
— în purul salt,
din rădăcini captive rugi eclată.

Prin românesc neţărmur
umbra-i cere
de bine semn ce-a fost
şi rătăcit.
Luminii dă,
jertfindu-se în mit,
o ultimă,
ce nu e,
mîngîiere...

Petru Solonaru

Bucureşti, 13 iunie 1986.
dedicată simbolului forţei
poporului român, bradul,
cel mai frumos arbore de
pe aceste meleaguri.

VICTORIE ASUPRA COLŢULUI MORŢII

Locuitorii din Peru îl denumesc „Colţul Morţii" şi afirmă că escaladarea acestuia este imposibilă. Cu toate acestea, René Desmaison împreună cu trei alpinişti francezi, Jaques Fouque, Michel Arizzi şi Xavier Chappaz au reuşit să escaladeze cei 1 000 de metri de perete de gheaţă, ajungînd pe creasta vestică a unuia dintre cei mai vestiţi masivi din Cordilieri, Chacraraju. Acest perete vertical este recunoscut de alpiniştii din întreaga lume ca fiind, pe departe, cel mai dificil din Anzi. Cei patru au urcat pe versantul sudic în cinci zile, cărînd cu frînghia o greutate de aproape 180 kg. Doi localnici i-au însoţit pînă la baza stîncii, la 5100 m altitudine. Acolo, vînturile din Amazon suflă cu o viteză de 200 km/h.

Căzuţi de pe acest perete de gheaţă, doi japonezi nu au mai fost găsiţi de mai bine de zece ani

Istoria cuceririi vîrfului Chacraraju începe în urmă cu 30 de ani. În iulie 1956 Lionel Terray împreună cu şase talentaţi alpinişti au escaladat versantul nord-estic, care este cu mult mai puţin abrupt şi dificil. Pe atunci faţada sudică era considerată inaccesibilă. În ultimii 15 ani şase echipe au încercat totuşi escaladarea acesteia. „Aici, spune René Desmaison, moartea este imprevizibilă. Ea poate apare din neant şi loveşte atunci cînd te aştepţi mai puţin." La Chacraraju au murit zece persoane. Acum zece ani, doi japonezi au căzut de pe creasta din apropierea piscului. Şi azi, trupurile lor sînt îngropate undeva în gheţuri. După şase expediţii în „Cordillera blanca", apoi pe versantul sudic al lui Nevado Huandoy, creasta estică a vîrfului Chopicalqui, René Desmaison a decis să atace acest colţ al morţii, care este faţa sudică a lui Chacraraju. Cei patru membri ai echipei, care se aşteptau la orice fel de dificultăţi, sînt surprinşi totuşi de extraordinara rigiditate a gheţii. Urcă fiecare solitar, legaţi de frînghia fragilă. „Fiecare pentru sine, explică Desmaison, şi toţi pentru unul, pînă nu e prea tîrziu..."

Deschizînd calea pe versantul sudic, René Desmaison şi echipa sa au cucerit vîrful Chacraraju la 25 iunie 1983 ora 11 dimineaţa. Pe culme era atît de frig, încît abia au reuşit să fumeze o ţigară, savurîndu-şi victoria. Dar aventura nu s-a terminat. Coboară în rapel timp de aproape două zile. Desmaison este ultimul. Suportul înzăpezit de care depinde viaţa lui se clatină periculos. Deodată, la 200 m deasupra lui, se desprind cîteva pietre, dintre care una, de vreo 50 kg, ia o traiectorie rectilinie şi se îndreaptă spre capul său. René nu se poate îndepărta, fiind îngreunat şi de rucsac. Încearcă să devieze piatra cu braţul drept. Şocul este teribil. Reuşeşte ca prin minune, astfel că numai pumnul îi sîngerează şi seara coapsa îşi dublează volumul. Muntele înfrînt s-a răzbunat !

Traducere şi adaptare
Mioara Chirilă

Este rîndul lui Michel Arizzi şi Xavier Chappaz să urce pe imensul perete de zăpadă. În această zonă, stratul de zăpadă nu este prea gros.

Vedere a versantului nord-estic al vîrfului Chacraraju, escaladat pentru prima oară de Lionel Terray în 1956.

Cei patru alpinişti au ajuns la ultima porţiune a peretelui stîncos. Este un traseu extrem de dificil, pe un perete de gheaţă foarte fragil, pe care cu greu îşi pot menţine echilibrul.

Ascensiunea pe nervurile de gheaţă care se formează pe stîncă.

Echipa lui René Desmaison [illegible] pe ultima creastă a muntelui Chacraraju

AL TREILEA GONG

Interviu cu Elena Sereda

Cînd i-am dat telefon pentru a-i solicita un interviu, Elena Sereda s-a arătat contrariată. Sînt pensionară de peste doi ani, deci nu mai apar pe scenă. Pînă acum, cînd poate activitatea mea ar fi interesat pe cineva, nu prea am fost abordată. Acum cînd uitarea începe să se așeze peste numele și activitatea mea, oare mai interesează cine am fost ? Și dă să închidă telefonul. Chiar l-a închis. Sun din nou...

— Mărturisesc, stimată Elena Sereda, că nu cunoșteam acest amănunt din activitatea dumneavoastră, dar cum ați avut o viață artistică cel puțin bizară, vă rog să-mi acordați o întrevedere. Poate iese ceva.

— Insistență gazetărească. Fie. Vă aștept la mine, dar să știți că prima întrebare o voi pune eu. Altfel, nu...

„De ce socotiți bizară munca mea ?" sînt primele cuvinte cu care sînt întîmpinat.

— Deci n-ați uitat. Chiar atît de mult v-a frapat expresia „activitate bizară" ?

— Da.

— Doream să încep cu totul altfel, dar dacă aceasta vă este dorința mă supun. Ați intrat vijelios pe scena Teatrului Național, v-ați creat un nume, care aproape 40 de ani a fost prezent pe buzele iubitorilor de teatru, cu toate că ați jucat cam puțin. Aș putea să enumăr mulți colegi de-ai dumneavoastră care, în ciuda faptului că sînt la Național de foarte mulți ani, lumea i-a cam uitat. Cu Elena Sereda, spre bucuria ei, lucrurile stau altfel.

— Cred că lămurirea acestui punct de vedere va reieși din discuția pe care, acum, o accept. Deci, prima întrebare ?

— Stați în Piața Amzei, chiar vis-a-vis de Teatrul Ion Creangă. Odată acolo era sala Studio a Naționalului, pe a cărui scenă, dacă nu mă înșel, ați debutat. Dacă dăm curs fanteziei, doar sîntem pentru cîteva ore în lumea minunată a teatrului, în orice clipă cu o săgeată imaginară trasă de dumneavoastră am putea străbate inima unuia din personajele aflate pe scenă. Așezarea Elenei Sereda, aici, a fost fortuită ?

— Nu ! Teatrul face parte din ființa mea și chiar dacă atunci cînd m-am mutat în Piața Amzei, jucam pe altă scenă, am simțit nevoia să fiu aproape de această clădire de care mă leagă atîtea și atîtea amintiri minunate.

— Amintiri neplăcute nu aveți ?

— Lucrurile urîte vreau să le uit. Deci, acum cînd mai trăiesc nostalgia scenei, privesc pe geam, văd cum intră copiii, știu de regulă ce se joacă și dau frîu liber gîndurilor. Mă văd aevea în cabina emoțiilor, pregătindu-mă pentru a intra în scenă, alături de marii actori, care au călcat și ei pe scena Naționalului. O, tempora. La ora actuală este singura mea legătură cu teatrul, legătură ce-mi face și bine și rău.

— De ce ?

— Pentru că de această scenă mă leagă multe amintiri frumoase și unele urîte, pe care deși spuneam că doresc să le uit, îmi revin obsedant în memorie.

— Pentru un actor pensionarea este grea ?

— Depinde. Pentru mine a fost foarte grea, cu toate că nu prea am fost răsfățată cu roluri mari. Dar cînd vine uitarea, ea te învăluie din toate părțile. Te uită scena, te uită televiziunea, te uită cinematografia, te uită lumea. Și nu știu de ce, căci fiecare rol are vîrsta lui. Loc ar fi pentru toți.

— Afirmațiile dumneavoastră îi vizează direct pe regizori. Ce putem face ? La urma urmei sînt și ei oameni. Probabil că mai tîrziu, cînd se vor apropia de vîrsta senectuții își vor aminti de păcatele tinereții. Haideți să dăm roata timpului înapoi pentru a-mi spune cîte ceva despre copilăria și visurile Elenei Sereda.

— Sînt născută în Aiudul de Sus aflat în județul Alba. Tata a fost meseriaș, iar mama casnică. Bătrînul era mare iubitor de poezie, știa mii de versuri, pasiune pe care mi-a transmis-o. De mică mă punea să recit. Avea un sistem propriu de a-mi dirija intonația, sistem care s-a dovedit foarte bun, căci mulți ani după aceea, cînd recitam, îl vedeam aevea pe bunul meu tată, făcîndu-mi cu mîna. La șapte ani am venit la București și am copilărit în cartierul Grant. Spuneam poezii la mai toate manifestațiile școlare. Recitînd foarte mult, am deprins știința de a capta atenția publicului. În anul 1941 m-am înscris la Conservatorul „Astra", pe care l-am urmat doi ani, concomitent lucrînd la o legătorie de cărți.

— Apoi ?

— Am dat admiterea la Conservatorul de muzică și artă dramatică. Comisie grea : Ion Manolescu, Soreanu, Marioara Voiculescu, V.I. Popa, Alice Voinescu.

— Pe cine ați avut profesor ?

— Nu vă grăbiți, deoarece Conservatorul avea o particularitate demnă de reținut : la jumătatea anului, a primului an, profesorul chema pe acei care nu se dovedeau prea talentați și-i sfătuia, cu sinceritate, să-și caute altceva de făcut, căci Thalia nu este pentru ei. Profesorul meu a fost Ion Manolescu, care era foarte sever și foarte drept.

— Puteți fi mîndră că ați trecut proba focului cu un asemenea pedagog.

— A fost un mare dascăl meșterul Manolescu. Dar marele meu exemplu s-a numit Alice Voinescu. I-am plăcut de cum m-a văzut. Mi-a deschis gustul pentru citit, mi-a spus ce și cum să citesc, mi-a înțeles tinerețea, care n-a fost nici frumoasă, nici ușoară, nici romantică. După ce am terminat Conservatorul am concurat pentru un post la Național, dar am fost nedreptățită. Această caznă a lămurit-o Tudor Vianu, care a creat un loc în plus. Așa am intrat la Național. Acolo mi-am dat toată viața.

— Cum s-ar zice, nu ați călcat cu dreptul.

— Dacă stau și mă gîndesc bine cam tot timpul activității mele la Național piciorul stîng mi-a călăuzit pașii. În două rînduri rîsul mi-a adus necazuri.

— Chiar că nu-mi vine a crede. Vă rog să relatați împrejurările căci numai exuberantă nu v-am văzut. Cu toate că stăm de vorbă pentru prima oară v-am urmărit de foarte multe ori pe stradă. Printre pietoni mai mult vă strecurați de teamă parcă să nu deranjați pe cineva. Aveți mersul rar, privirea în jos, mereu îngîndurată, sînteți sobru îmbrăcată, ceea ce mă făcea să vă asemăn cu o tragediană special născută pentru marele repertoriu clasic. Credeam că nu știți să zîmbiți darmite să rîdeți.

— Vedeți cum înșală aparențele ? Aflați că am avut un rîs molipsitor. În Conservator era o vorbă : cinci minute pauză, rîde Sereda. Nimeni nu-mi rezista. După mine, toată clasa. Pe scenă, însă, am încurcat-o de două ori. Și grav.

— Cu ce prilejuri ?

— Jucam în „Tînăra Gardă" și, la un moment dat trebuia să intre în scenă Ana Barcan. Eu am văzut că masa este înclinată și am vrut să-i atrag atenția Anei să fie prudentă. Nu mi-a înțeles semnele, masa s-a răsturnat, iar eu în loc să improvizez am început să rîd. Și cum rîsul este molipsitor, pe loc, partenerii și sala s-au contaminat. Prompt, Zaharia Stancu m-a retrogradat pe șase luni. A doua oară a fost mai grav căci îl aveam drept partener pe marele Timică. Jucam în spectacolul „O zi de odihnă". Eram portăreasă și-l așteptam pe Timică să intre în scenă. Decorul era proaspăt vopsit și cum era iarnă, nu se uscase bine. Am sesizat situația de cum am intrat în scenă și-l așteptam pe maestru pentru a-i face un semn, știind prea bine că nu-i plăceau incidentele neprevăzute. Timică purta galoși, nu a sesizat semnele mele, iar galoșii se lipeau de dușumea, ceea ce l-a enervat la culme. Eu am început să rîd în stilul meu, maestrul mă străpungea cu privirile, iar sancțiunea am mers singură s-o iau căci în sală se afla, și de această dată, Zaharia Stancu. Cînd e să-ți meargă prost, merge totul din plin...

— Și, mai departe ?

— Apoi, m-am lecuit. Am învățat să mă stăpînesc pe scenă. Cît privește viața, ea a avut grijă să nu prea îmi scoată în cale multe momente euforice.

— Iată, vă apropiați de Elena Sereda pe care am descris-o ceva mai sus.

● Împreună cu Grigore Vasiliu-Birlic în „Valea Cucului" de Mihai Beniuc

● Cu Emanoil Petruț în „Nuntă însîngerată" de Garcia Lorca

În „Liceenii" de Treniov

În „Învierea" de Tolstoi

În „Gimnastică sentimentală" de Vasile Voiculescu

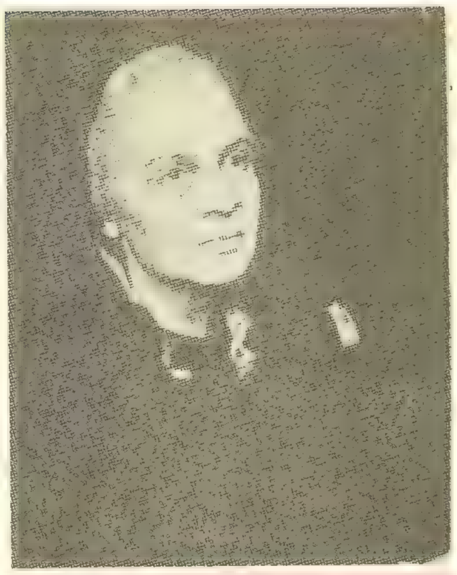

În „Troienele" pe scena Teatrului Național din Craiova

— Următorii cinci, șase ani am fost victima unei inspirații nefericite a unui regizor, care m-a văzut babă. Am făcut rolul atît de bine, încît babă am fost și în următorii ani. Eram tînără, știam că pot mai mult, dar tot în babe eram distribuită. Atunci mi-am dat seama cît de grea și păcătoasă este meseria noastră, care, pe lîngă talent și dăruire scenică mai cere ceva. Dar ce să fac, datele mele erau cele pe care le știam și teatru în teatru este foarte greu să joci. Nu-mi rămînea decît să aștept.

— Și ați așteptat toată viața ?

— Nu fiți malițios. Aveam și eu zeii mei. Am fost distribuită în „Liceenii". Rol greu căci eroina, într-o criză de disperare, se sinucide. Piesa mi-a fost de bun augur. Am depășit condiția de babă. Întinerisem. Îmi jucam vîrsta. Cu acest rol am luat premiul I de interpretare la primul Concurs al tinerilor actori.

— Astăzi cînd rolul unei femei mature nu v-ar cere nici un efort nu vă solicită nimeni.

— Aștept un rol de domnișoară. Poate mă aude cineva, doar se poartă compoziția. Revin. Deci, se spărsese gheața. Am jucat în „Citadela" lui Lovinescu alături de Lucia Sturdza Bulandra, Finteșteanu, Botta, Marcela Rusu, Matei Gheorghiu și în „Arborele genealogic" alături de fantastica Aura Buzescu.

— Stați. Simt nevoia unei pauze interogative dacă mă pot exprima așa. S-a întîmplat un lucru interesant. Cînd ați vorbit de piesa lui Lovinescu ați enumerat mai mulți artiști, printre ei nume de mare rezonanță. Cînd ați vorbit de cea de-a doua piesă ați spus un singur nume : Aura Buzescu. De ce după Aura Buzescu ați pus punct ?

— Vedeți, eu am avut norocul să joc alături sau să-i urmăresc din culise pe marii noștri actori de altădată. Despre fiecare a-și putea vorbi ore în șir. Dar Aura Buzescu este o excepție.

— Împărtășesc punctul dumneavoastră de vedere. Am încercat de cîteva ori să-i solicit un interviu, dar am fost refuzat. În ce a constat marea ei forță ?

— Avea o personalitate copleșitoare, fascinantă, cerebrală. Te îngheța cu privirea de cum apărea pe scenă. Juca modern, făcea, deci, economie de gesturi, dar avea o putere de concentrare aproape hipnotizantă. Din aceste motive rolul l-am făcut cu multă trudă. În culise eram colege, dar pe scenă...

Apoi a venit o perioadă grea. Nu eram distribuită. Am solicitat dublură pentru rolul Maslovei din „Învierea". Opt luni am repetat acasă rolul în speranța că-l voi căpăta. L-am primit pînă la urmă, dar cu ce efort.

— Așa cum mi-ați mărturisit ați jucat cu, sau văzut, mai toți marii noștri actori ai generației de aur. Despre toți nu putem vorbi acum. Vă rog, totuși, să vă opriți la doi dintre ei, care vă sînt mai aproape de suflet.

— Pe Sonia Cluceru am iubit-o tare mult. Am jucat împreună în „Gaițele". Eram Zamfira. Nu accepta improvizațiile. Cerea respectarea cu sfințenie a textului. Era caldă, umană, dar foarte retrasă. Chiar închisă. Nu părăsea scena. Stătea în culise. Broda sau cosea. Nu-i scăpa nimic. Nu se putea desprinde de scenă oricît de lung era spectacolul.

● Scenă din drama istorică „Apus de soare" a lui Barbu Șt. Delavrancea, cu George Calboreanu, Elvira Godeanu și, în rolul Oanei, Elena Sereda

Meșterul Calboreanu era pîinea lui Dumnezeu. Am jucat alături de el în „Apus de soare". Eram Oana. Venea cu două ore înainte de spectacol. Niciodată nu a ieșit la aplauze fără a mă lua de mînă. Cele două monologuri din capodopera lui Delavrancea îmi răsună și acum în urechi. Cred că nimeni nu-l va putea egala. Îl ascultam de fiecare dată cînd le spunea cu sufletul la gură și cu lacrimile în ochi, căci, în ciuda faptului că respecta textul, de fiecare dată era altul. Fantastic om, fantastic actor.

— Să revenim la Elena Sereda.

— Revenim. Jucam în schimb foarte mult la radio. Din păcate televiziunea mă solicita mai mult ca recitatoare. Dar asta nu mă prea mulțumea, cu toate că poezia este marea mea pasiune. Din păcate, acum, nici pentru versuri nu sînt solicitată.

— Ani de zile ați făcut parte din numeroase jurii. Aproape că nu exista festival al teatrului de amatori fără Elena Sereda în juriu. Această activitate nu vă satisfăcea ?

— Foarte mult. Chiar îmi și plăcea. Mișcarea de amatori este fantastică. Dar eu doream scena, scîndura aceea inertă, care se însuflețește imediat ce pășești pe ea. Scena mă refuza. Stăteam acasă, mă uitam la ceas, știam că la Național bate al treilea gong și eu vegetez. Erau momente groaznice. Mai tîrziu am fost aleasă președinta sindicatului pe Național. Dacă aș fi avut altă fire puteam transforma poziția într-o stare avantajoasă, dar cînd vedeam cîți colegi nu joacă, mă cuprindea un sentiment de jenă cu toate că eram conștientă de valoarea talentului meu. Dar n-am făcut-o.

— Cum vă explicați că cinematografia aproape nu v-a solicitat ?

— Eu am zis că-mi explic ? Dar ce să fac : să pun mîna pe telefon și să urlu : fraților regizori de ce nu mă chemați ? Vreau să joc, știu să joc, am talent. Prefer poezia. Nu o trădez, nu mă trădează.

— Poeți preferați ?

— Eminescu, Arghezi, Blaga, Labiș.

— Cînd stăm de vorbă examenele de admitere sînt în toi. Tineri și tinere, cu talent sau fără, asaltează porțile Institutului. Toți se cred mari talente, cu toate că lumea teatrului este dură și grea. Toți acești tineri se vor : Romeo, Hamlet, Ofelia, Doamna Warren sau Ștefan cel Mare. Sigur că exagerez realitatea, căci amîndoi știm foarte bine că în teatru mai este nevoie și de valeți. Dar candidații refuză realitatea. Toți se vor mari.

— Tineretului îi stă bine cînd visează. Viața, timpul îi vor trezi la realitate. Ce-i prost este că mai scapă, nu știu cum, și cîte un nechemat. Pentru el tragedia începe din anul întîi și continuă toată viața.

— Dacă n-ați fi intrat la teatru, ce v-ar fi pasionat ?

— Arheologia. Dar nu regret teatrul.

— Învățați rolurile, greu, ușor ?

— Nici greu, nici ușor. Dar de învățat le învățam acasă. Aveam însă un obicei : citeam totul despre piesa pe care o jucam.

— Ați lucrat cu mulți regizori. Ce impresie v-au lăsat ?

— Ion Sava avea o fantezie buimăcitoare. Era un novator, din care motiv am fost tare afectată ; din cauza eșecului său cu Macbeth ; Mony Ghelerter, as în alcătuirea distribuției, nu făcea altceva decît să sugereze. Dar sugera de asemenea manieră că te copleșea ; Cojar face școală. Este un artizan al lucrului „mărunt". Nu-i scapă nimic, nu obosește niciodată ; Berechet este clar, precis, explicit.

— Ne apropiem de finalul discuției. Puțin tristă dar reconfortantă. Mă uit la peretele plin cu cărți și-mi dau seama că în ceasurile de singurătate aveți un partener de nădejde : cartea și mai ales poezia. Poate nu peste multă vreme cineva își va fi adus aminte de o actriță cu numele de Sereda, care și acum la doi ani de la pensionare își potrivește ceasul în funcție de cel de-al treilea gong al Naționalului, pe care chiar dacă nu-l aude îl intuiește cu exactitate, seară de seară, chiar și atunci cînd scena se odihnește. Elena Sereda nu are relache. „Joacă" în fiecare seară.

Dan Bîrlădeanu

Jacques Couëlle în Sardigne, în fața uneia dintre casele sale

Omul care construiește case invizibile

Agățate pe coamele dealurilor sau pierdute printre arbori, locuințele semnate Jacques Couëlle se confundă cu natura și sfidează regulile arhitecturii convenționale. Pionier al ecologiei, erudit și inventator de geniu, celebrul arhitect, admirat în lumea întreagă, a efectuat lucrări în Grecia, Senegal, Algeria, Maroc etc. În mai mult de o jumătate de secol el a construit mii de case și cîteva duzini de hoteluri în numeroase țări. Jacques Couëlle, recunoscut ca un arhitect desăvîrșit, nu avea inițial nici o diplomă. Ceea ce nu a constituit un handicap pentru a fi ales în unanimitate membru al Academiei de Arte Frumoase din Franța. Ulterior, i-a fost decernat prin decret special titlul de arhitect D.P.L.G. (Diplômé par le gouvernement), rezolvindu-se astfel o situație paradoxală.

Articolul, apărut în revista **„Sélection du Reader's Digest“** sub semnătura lui **Jean-Marie Javron**, încearcă să familiarizeze publicul cu unele dintre realizările arhitectului francez Jacques Couëlle, creator al unor noi forme spațiale ținînd de ceea ce inspirat a numit **Jean Monda: „Arhitectura actuală — artă necunoscută“.**

CETATEA TROGLODIȚILOR

E suficient să vizitezi satul Castellaras construit între Cannes și Grasse, pentru a realiza pînă la ce punct Couëlle a revoluționat concepțiile arhitecturii tradiționale. Agățate de coaste în mijlocul stîncilor, pinilor și a arbuștilor de mimoze, casele lui te fac mai degrabă să te gîndești la sculpturi abstracte, decît la locuințe. Acoperișurile de forme neregulate sînt, de fapt, prelungiri naturale ale formelor de relief ale terenului. Patio-urile și terasele par mai degrabă eroziuni ale mării; se caută în zadar un unghi drept, camere, ferestre, balcoane — totul e curb. Materialul de bază — betonul brut cu tonuri de ocru și piele oxidată — se confundă atît de bine cu peisajul încît un vizitator neavertizat ar [illegible] foarte bine să creadă că vede acolo o [illegible] troglodtică multimilenară.

Couëlle ține să introducă peisajul în casă: **„Mediul înconjurător, natura începe la fereastra noastră. Dormitoarele mele au toate mai mulți kilometri lungime, pentru că nimic nu împiedică vederea“.** El nu ezită să distrugă o movilă care jenează privirea sau să construiască o colină pentru a ascunde o construcție dizgrațioasă, fie ea cît de îndepărtată

Copil fiind, el își petrecea vacanța în Provence, cu părinții. La vîrsta de 10 ani, Couëlle știa că un iepure nu-și construiește culcușul la întîmplare, ci ține cont de vînturile dominante, de cursul apelor, de expunere, de amenințarea eventualilor trecători. Este fundamentul a ceea ce el numește **„arhitectură instinctivă“: „Ca și animalul în vizuina lui,** explică el, **noi avem nevoie să ne simțim în siguranță și în același timp în armonie cu natura“.** Atunci cînd pune la punct macheta unei case, Couëlle plimbă o lampă electrică în cele mai îndepărtate colțuri pentru a studia insorirea, înainte de a fixa forma definitivă a volumelor.

O NOAPTE CUMPLITĂ

La 11 ani, J. Couëlle a construit prima sa casă. Pe cînd se afla în vacanță, în Normandia, a participat la un concurs de castele de nisip unde macheta lui a cîștigat premiul I. Anul următor el și-a reeditat performanța. În cel de-al treilea an a fost clasat în afara concursului. **„Nu putem premia mereu același copil“**, i-a răspuns președintele juriului.

„Am căpătat o asemenea aversiune împotriva examinatorilor, povestește Couëlle, **încît am hotărît să nu mai merg niciodată la școală și să nu mai trec nici un singur examen!“** Acest lucru nu l-a împiedicat să se cultive și încă cu pasiune. La 15 ani și-a petrecut mai multe săptămîni cu ciobanii din Provence Nord care l-au învățat să recunoască păsările, insectele, plantele. La Bologna a urmat studii de anatomie comparată. La Bourges s-a lăsat închis într-o scară a catedralei pentru a admira mai bine vitraliile în lumina apusului de soare, ceea ce l-a făcut să petreacă o noapte cumplită în mijlocul liliecilor.

La 21 de ani, J. Couëlle învățase atît de mult încît a creat în Aix-en-Provence Centrul de documentare pentru arhitecți „Decorația arhitecturală“, iar la 24 guvernul spaniol i-a încredințat restaurarea unui important monument istoric din Castilia. De asemenea, aceasta a fost epoca în care a răsărit ca din pămînt prima casă couëlliană. Un agent de schimb new-yorkez, Barney Schley, îi ceruse lui Couëlle să-i decoreze una din camerele vilei pe care tocmai și-o construise în apropiere de Grasse : o casă fabuloasă în stilul arhitecturii romane evaluată la un preț exorbitant. Couëlle își începe munca, rupînd monotonia unghiurilor drepte, creînd colțuri secrete, nișe, încrustînd solul cu dale în genul pardoselii specifice Evului Mediu. De-abia a terminat cînd Schley l-a convocat. Agentul de schimb a cerut să se demoleze somptuoasa vilă, nelăsînd în picioare decît camera decorată de Couëlle : „**Acum**, i-a spus el, **aveți mînă liberă să reconstruiți totul după ideea dv.“.**

Macheta „Acropolei Negritudinii“ în insula Gorée

FUTURIST ȘI MILENAR

În secolul calculatorului Couëlle își concepe casele ca un adevărat arhitect. De fapt, el reproduce pe o machetă în gips cele mai mici accidente de teren, arborii, stîncile. Chiar pe această machetă el își modelează construcția, dispunînd camerele în jurul patio-ului. În stadiul realizării propriu-zise pune adesea el însuși mîna pe modele, modificînd un oarecare detaliu, prea mic pentru a fi definit pe machetă. Tehnicile lui profund novatoare fac din construcție aproape un joc de copil. Astfel, el a pus la punct un procedeu care înlocuiește armătura metalică a betonului printr-o rețea de fire de oțel, similare cuiburilor de viespi. Pe această rețea se fixează diversele conducte de canalizări. Apoi, o pompă similară unui pistol folosit la zugrăveli permite ca totul să fie cufundat în ciment sau polistiren. Soliditatea ansamblului este excepțională. În Scandinavia, o casă construită de numai doi muncitori după acest procedeu suportă o greutate de 43 t de pămînt și de plante.

Această casă, în același timp futuristă și milenară, nu este decît o parcelă dintr-un fabulos ansamblu de vacanță construit pe 52 km^2. Aceste mici grupe de locuințe au ca particularitate faptul că nu schimbă fizionomia locului. Nu departe de aceste case el a construit de asemenea complexul hotelier de la Cala di Volpe, care a contribuit la întărirea reputației sale de „arhitect al miliardarilor“.

„Această reputație, spune el, **mi-a făcut mult rău prin faptul că ea a acreditat ideea că locuințele mele îngemănate cu peisajul ar fi elucubrații luxoase, în condițiile în care nu se mai construiește nimic prea modest. S-a uitat astfel că eu am construit sute de așezări sociale“.**

TIBIA CA MODEL

Poate la Fédale, în Maroc, într-un centru de locuințe unde Couëlle a construit 620 de case originale strălucește cel mai mult extraordinara sa forță inventivă. Construite pe bază de elemente prefabricate, botezate „fuzee de ceramică“, casele au fost ridicate în cîteva săptămîni prin manevre simple. O dată în plus arhitectul îi este dator naturii

Orașul marin din Port-la-Galère, la Théoule, în Alpii Maritimi pentru inventarea acestui mod revoluţionar de a construi locuinţe. Modelul acestor construcţii este în acelaşi timp **tibia umană** şi **tija de bambus. „Într-adevăr,** explică Couëlle, **şi una şi cealaltă au particularitatea de a fi ca nişte scorburi, un soi de locuinţe extrem de mici, comparativ cu greutăţile pe care sînt capabile să le susţină“.**

Lungi de 30 cm, largi de 8 cm şi cîntărind 1 kg, „fuzeele de ceramică“ reproduc foarte fin această structură naturală într-un material asemănător ţiglei. Prevăzute cu un „gît de sticlă“ la una din extremităţi, fuzeele se îmbină unele în altele pentru a ridica un perete sau o boltă înainte de a fi înglobate în ciment. Rezistenţa lor este de aproximativ trei ori mai mare decît a betonului.

În afara „fuzeelor de ceramică“ revoluţionare, J. Couëlle e celebru şi datorită celor cîteva sute de grădini pe care le-a proiectat în lumea întreagă. **„Plantele,** apreciază el, **trebuie să facă parte integrantă din cultura noastră. Adam şi Eva nu au fost urcaţi pe un vîrf de munte, ci într-o grădină“.** Toate cercetările sale n-au decît unul şi acelaşi scop: **„a regăsi modul cel mai corect de întrebuinţare a lumii care ne înconjoară. La Versailles,** continuă el, **se admiră ordinea, dar este vorba de o ruptură monstruoasă cu mediul înconjurător. O asemenea ruptură, încît pentru a da ansamblului puţină coerenţă a trebuit să fie reamenajate peste tot «colţuri de natură», adaptate clădirii. De aici şi grădiniţele în stil franţuzesc. Priviţi dimpotrivă o fortăreaţă din Evul Mediu prinsă pe o stîncă sau plasată la cotitura unui fluviu: este locul pe care un animal l-ar fi ales pentru vizuina sa“.**

HOTELUL ZEILOR

Aceste reflexii l-au făcut să-şi pună întrebări despre fenomene tulburătoare pe care cea mai mare parte dintre confraţii săi le-au pus pe seama superstiţiei. Astfel, el a constatat că scările sînt mai puţin obositoare la urcat atunci cînd spirala lor se întoarce de la dreapta la stînga, similar majorităţii scoicilor. **„Eu ţin cont de astfel de fenomene atunci cînd construiesc“**, a declarat J. Couëlle, a cărui vitalitate şi putere de muncă îi permit să conducă în acelaşi timp zece proiecte în diverse părţi ale lumii.

Printre acestea, primul „hotel orizontal“, construit în Algeria. El are 1 000 de camere, este total încorporat dunelor de coastă, camerele regrupîndu-se în mici insuliţe legate prin drumuri care traversează dunele.

Un alt hotel, construit de Couëlle în Iran şi care acoperă 8 000 m^2 este şi el practic invizibil. Construit pe coasta unei coline şi în parte tăiat chiar în stîncă, hotelul are drept acoperiş vaste peluze plantate cu arbuşti. **„Dacă un aviator ar încerca să-l găsească din înaltul cerului,** spune Couëlle, **el va vedea mai degrabă oi şi arbuşti“.**

La Delphi, pe muntele Parnasse, Couëlle a construit la cererea guvernului grec **Hotelul Zeilor,** de asemenea complet invizibil, nu departe de templul lui Apollo. Dar operei sale capitale i-a fost destinată insula Gorée din Senegal. Botezată „Acropola Negritudinii“, construcţia — un vast complex de 300 de camere, săli de muncă, un muzeu şi un amfiteatru, totul încoronat de o piscină situată la 34 m deasupra mării — a fost gîndită ca un loc de întîlnire a Occidentului cu lumea neagră.

„În timp cè la alţii, cariera constă în exploatarea diplomelor, încheind perioada de studiu, la dumneavoastră această carieră are o continuitate, pentru că ea este în evoluţie permanentă“. Acest elogiu adresat arhitectului care construieşte case invizibile a fost rostit de preşedintele Academiei de Arte Frumoase atunci cînd Jacques Couëlle a fost primit ca membru al acestei prestigioase instituţii.

Ceea ce arhitectul i-a răspuns cu această ocazie merită să fie subiect de meditaţie la ora la care poluarea, noxele de toate felurile şi chiar saturaţia locurilor noastre de petrecere a timpului liber pun în pericol echilibrul nostru:

„Omul poate să dispună de timpul său pentru că el însuşi şi-l trăieşte, dar nu poate să dispună de spaţiu, pentru că spaţiul este durabil şi rămîne chiar după ce omul trece“.

Traducere şi adaptare de
Florian Popa Micşan

Liu Zongyuan (773 — 819)

INSCRIPŢIE PE O PIATRĂ

După ce am colindat timp de opt zile munţii de la soare-apune, am luat-o înspre nord-vest şi, la vreo două sute de paşi, am dat de iezerul Gumu.

La douăzeci şi cinci de paşi de acest iezer, mergînd spre apus, se afla un zăgaz unde apa spumega la mare adîncime, iar ceva mai departe se zărea un colnic cu bambuşi şi feluriţi copaci. Din pămînt ieşeau furioase o mulţime de pietre, cu forme dintre cele mai ciudate. Unele se înşirau una după alta în jos, făcîndu-te să te gîndeşti la nişte cai sau bivoli mergînd să se adape la rîu. Altele se înverşunau spre urcuş, semănînd cu nişte urşi porniţi spre înălţimi. Acest colnic, nu mai mare decît a cincisprezecea parte dintr-un hectar, cuprindea toate priveliştile lumii.

Întrebînd pe un localnic cui aparţine acest teren, mi s-a spus că este părăsit de un oarecare domn Tang şi că este de vînzare. Preţul era patru sute de taeli. N-am stat pe gînduri, m-am oferit drept cumpărător. Li Shenyuan şi Yuan Keji, prietenii mei de hoinăreală, m-au aprobat bucuroşi.

Am angajat imediat cîţiva oameni care au smuls buruienile, şi au tăiat arbuştii, dîndu-le foc. S-au arătat astfel, în toată splendoarea, bambuşii, copacii şi pietrele cu formele lor ciudate. De pe colnic, puteai acum să admiri nestingherit vîrful munţilor, trecerea norilor, curgerea izvoarelor, jocul păsărilor sau al animalelor sălbatice. Totul părea să se întreacă în a plăti tribut de frumuseţe acestui colnic. Cînd te întindeai pe o rogojină, prospeţimea peisajului îţi înveselea ochii, ciripitul păsărilor îţi mîngîia auzul, limpezimea domoală îţi tulbura cugetul, iar liniştea adîncă îţi împăca inima. Eram fericit. Ştiam că în alte împrejurări n-aş fi reuşit să devin stăpînul unui astfel de loc.

Într-adevăr, dacă acest loc atît de frumos s-ar fi aflat în apropierea parcului imperial, nobilii s-ar fi bătut pe el la licitaţie şi preţul lui ar fi urcat la o mie de taeli numai într-o singură zi. Dar el era necunoscut, părăsit aici, într-un ţinut unde ţăranii şi pescarii îl vedeau zi de zi şi nu-l luau în seamă. Iată de ce Shenyuan, Keji şi eu ne fericeam că am pus stăpînire pe el. Ce şi-ar fi putut dori mai mult acest colnic ?

Soarta colnicului am gravat-o aici, pe această piatră.

Traducere de
Alexandrina Monteoru

UN RAPSOD DIN NORD

Ţinuturile din nord-vestul României, Maramureşul şi Sătmarul i-au fascinat dintotdeauna pe artiştii plastici, şi nu numai pe ei. Adie un aer de legendă peste pădurile şi munţii lor sălbatici, ceva din măreţia şi asprimea peisajului a trecut în firea şi înfăţişarea localnicilor, oameni mîndri, neînduplecaţi, apărători statornici ai gliei strămoşeşti, în atîtea rînduri de-a lungul veacurilor ameninţată... În tăcerea de catedrală a codrilor Maramureşului mai dăinuie parcă ecourile cavalcadei care avea să-l poarte pe Dragoş şi ai lui în Moldova unde urma să întemeieze un principat... Paul Erdös, născut într-o comună din Sătmar, a respirat încă din pruncie, odată cu miresmele tari ale cîmpurilor şi pădurilor acea „adiere a spiritului care învăluie anumite ţinuturi“, după fericita, clasica expresie a lui Maurice Barres, emanaţie a unei istorii de un prestigiu incomensurabil.

Nu-i de mirare deci că, deşi puternica vocaţie plastică l-a purtat prin înalte şcoli din România, Ungaria, Italia şi Franţa, unde şi-a desăvîrşit meşteşugul, a revenit cu gîndul, mai apoi, el însuşi, la oamenii din ţinutu-i natal. Pentru a-i zugrăvi, pentru a le transpune pe coala de hîrtie gîndurile, bucuriile, tristeţile. Marile teme ale graficianului Paul Erdös, Oaşul, figuri feminine din Oaş şi Maramureş, scene de muncă şi viaţă din Sătmarul de acum 4—5 decenii, i-au adus o largă popularitate şi un prestigiu binemeritat în lumea artelor plastice. De-a lungul anilor, numeroase expoziţii în ţară şi străinătate (la Moscova, Budapesta, Riga, Lugano, Praga, Londra, Atena etc.) au sporit faima acestui veritabil rapsod al Maramureşului şi Sătmarului. Nici astăzi, Paul Erdös, artist român de origine maghiară, vicepreşedinte al Uniunii Artiştilor Plastici, nu şi-a modificat opţiunile. E adevărat, arta sa este mai meditativă, a cîştigat în profunzime, desenul s-a esenţializat. Dar maestrul abordează cu predilecţie aceleaşi teme care-l obsedează de o viaţă. Adîncindu-le, descoperindu-le sensurile noi, uneori grave. Ca şi cum peste pădurile şi munţii din nord s-ar face simţită apropierea toamnei...

Mihai Hetco

Cutie poştală pe patru roţi

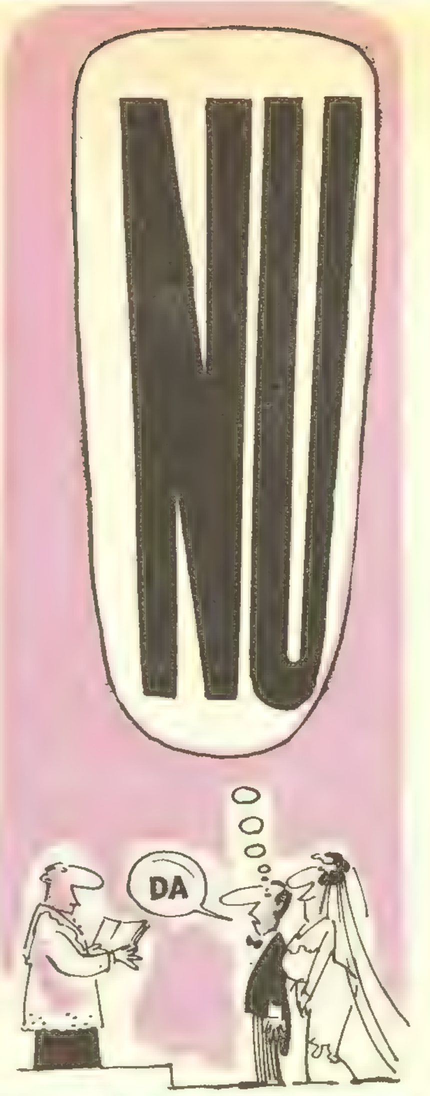

De două săptămîni relaţiile între Relu şi soţia sa se răciseră considerabil. Povestirile despre întîmplările de la serviciu, sarea zilei, care ocupau un loc important în viaţa lor, depănate savuros mai ales după prînz, dispăruseră din programul zilei. Fiecare din ei le simţea lipsa. Amîndoi. observatori şi psihologi fini, ştiau să istorisească cu talent, să dea umor şi celor mai banale fapte. Acum înlocuiseră acest program creator de bună dispoziţie cu lectura. Masa o serveau în tăcere, fără comentarii. Doar strictul necesar de cuvinte pentru bunul mers al treburilor gospodăreşti „Fii amabilă, spală-mi cămaşa albă“, „mîine, te rog să cumperi o pîine“. Nu-şi reproşau şi nu-şi imputau nimic. Pe feţele lor aparent nu puteai citi supărare, mîhnire, părere de rău. Nimic, nimic. Doar indiferenţă, ce-i drept, parcă o indiferenţă puţin forţată. Voiau pare-se cînd unul, cînd altul, să rupă tăcerea, să risipească neîncrederea care se instalase între ei, dar n-aveau curajul, nici forţa pentru aceasta. De 10 ani de cînd erau împreună, el inginer, ea medic, nimic n-a tulburat tihna căminului lor. Gelozia, acest sentiment care după cum spune Rochefoucauld „se naşte odată cu dragostea, dar nu moare totdeauna cu ea“, n-a reprezentat pentru ei niciodată o problemă. Ba, dimpotrivă, devenea un subiect de haz. „Ai văzut cum te privea tipul ce semăna cu Rudolf Valentino ?“. „Sau, mai realist, cu frizerul din «D-ale Carnavalului»“, îl corectează Gina pe Relu. „Nu fi nici tu aşa de dură cu admiratorii tăi. Nici măcar nu i-ai adresat un zîmbet de complezenţă“. Ea înalţă din umeri, semn al lipsei totale de importanţă a faptului respectiv, şi-şi continuă uscatul părului. Altă dată, la întîlnirea de cinci ani de la terminarea facultăţii, el fusese luat literalmente cu asalt de o fostă colegă, acum divorţată, care fără jenă îl lua din braţele partenerelor, pentru a nu-l lăsa să-i scape vreun dans cu adoratul ei. În altă familie, o asemenea situaţie ar fi fost poate un prilej de discuţii, dacă nu chiar de ceartă. Ajunşi acasă, pentru cei doi soţi întîmplarea a fost un prilej de haz nemaipomenit. „Mică şi plinuţă, reamintea ea scena («chiar rotunjoară bine», completă Relu) se tot vîra în tine, înălţînd ochişorii ei de... cel mai potrivit termen ar fi de viteluşă, probabil pentru a te da gata. Şi tu, nepoliticos, o tot ţineai la distanţă, iar spre sfîrşit chiar ai refuzat-o la un rock pe motiv că... te dor picioarele ! Asta-i motivare pentru un bărbat de 30 de ani, falnic ca un brad ?“. „Ce să-i faci, e greu să-i spui unei femei, mai cu seamă, foste colege, în ce situaţie ridicolă, penibilă, se pune prin atitudinea ce o adoptă“. „Ce-ar fi fost, îi spuse în replică Gina surîzînd, s-o rog să-mi rezerve în carneţelul ei şi mie unul din dansuri, în calitatea mea de soţie ?“ „Tu, draga mea eşti o veritabilă doamnă chiar cînd dormi, darmite în asemenea situaţie“.

Ca să ştii să te împaci, să stăpîneşti cum s-ar zice tehnica împăcării, a reconcilierii, trebuie să ştii şi să te cerţi. Cei care se ciondănesc zi de zi cunosc mai bine subtilităţile împăcării că doar e imposibil să fii mereu în stare de ceartă. Aşa şi Relu cu Gina. Dacă în zece ani n-au avut decît schimburi nevinovate de înţepături, n-aveau siguranţa necesară în dregerea lucrurilor. Din filme şi din cărţi asemenea lucruri se învaţă mai greu. Copiii însă reprezintă un liant teribil, un mijloc extrem de eficient de împăcare între soţi. O glumă făcută de cei mici, o vorbă de duh, o privire mustrătoare, nişte lacrimi sînt în stare să lichideze pe loc un conflict ivit în cuplul respectiv. Gina şi Relu erau handicapaţi însă de lipsa moştenitorilor. Îi doreau amîndoi, dar copiii se lăsau aşteptaţi.

O intîmplare fără haz

Într-o zi inginerul şi-a luat inima în dinţi sperînd ca prin întîmplarea hazlie ce intenţiona s-o istorisească Ginei, va mai risipi norii adunaţi din nu se ştie ce direcţie deasupra micii lor familii. „Ştii ce s-a întîmplat azi la noi, Gina ?“ Mirată că în sfîrşit Relu a abandonat stereotipia întrebărilor şi răspunsurilor legate strict de lucruri domestice, Gina s-a uitat la el, de parcă în bucătăria unde serveau zilnic masa ar fi apărut un extraterestru. „De unde să ştiu... ?“. „Imaginează-ţi că Stelian l-a rugat pe şoferul care conduce maşina unităţii să-i facă plinul autoturismului său. I-a dat banii, cheile, Nea Fane s-a urcat la volan şi a plecat. După cîtva timp se aud pe coridor discuţii aprinse. «De ce nu mi-aţi spus, tovarăşe inginer, că aţi scos rezervorul lateral ?». «Păi ce are una cu alta, nea Fane ? întreabă Stelian. Doar ştii ce probleme mi-au dat robinetele prost plasate şi în plus neetanşe ? Se produceau întotdeauna scurgeri de benzină. Puteam lua foc oricînd». «Ştiu, tovarăşe inginer, cum să nu ştiu, dar să vedeţi ce s-a întîmplat»... Inginerul a intuit imediat toată tărăşenia. «Doar nu cumva ţi-a dat prin minte să descui buşonul de la rezervorul lateral ?». «Exact don inginer, aşa s-a şi întîmplat». «Şi... ?». «Şi... fata de la staţie a fixat bine mersi furtunul în orificiul respectiv, dînd drumul la benzină. S-a oprit abia cînd cetăţenii văzînd că benzina se scurge pe trotuar şi chiar pe pantofii ei şi ai mei, au început să strige. Fata m-a făcut pe drept, cu ou şi cu oţet. «Ce dumneata nu-ţi cunoşti maşina ?» deşi eu n-aveam nici o vină şi pînă la urmă i-am plătit. Pentru cei douăzeci de litri risipiţi şi pentru cei 20 introduşi ulterior în rezervorul de jos. Dacă nu m-aţi avertizat ! Necazul e însă altul, tovarăşe inginer. Tot porbagajul, fotoliile, în sfîrşit tot, e îmbibat cu benzină. Trebuie să scoatem canapelele, covoarele şi chiar o parte din tapiţerie, să curăţim, să uscăm şi mai ales să ferim maşina de vreo scînteie». Stelian a rămas ca la dentist ! «Şi acum, zice el, luni de-a rîndul, în maşină va mirosi numai a benzină, cu toate măsurile înşirate de tine». «Asta aşa-i, don inginer. Nu vă supăraţi eu n-am nici o vină, am vrut să vă servesc ca întotdeauna». «Nu mă supăr nea Fane. Eu am fost căscat»“.

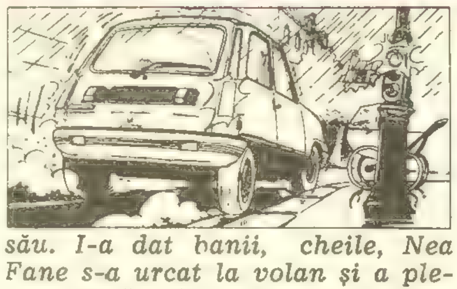

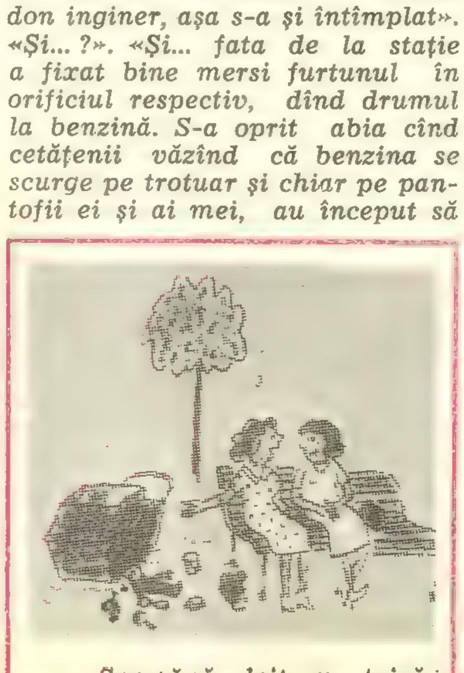

— Seamănă leit cu taică-său : cum are puţin timp liber, repară cîte ceva la cărucior !

Gina a ascultat cu atenţie povestirea, a schiţat la un moment dat un zîmbet vag, dar s-a mulţumit doar cu remarca : „Păcat de benzină“. Apoi şi-a văzut mai departe de treburile ei la bucătărie. Relu s-a întunecat la faţă. Spera într-un început de reconciliere. Ce putea s-o supere într-atît pe Gina încît să se transforme total faţă de trecut ? De vreun bărbat care să intervină în viaţa ei nu putea fi vorba, o cunoştea prea bine. Atunci ?

Biletul cu bucluc

Unul dintre cei mai buni prieteni ai lui Relu, inginer şi el, îl abordează într-o dimineaţă, în timp ce urcau împreună treptele intrării Institutului de Proiectări unde lucrau. „Relule, o ştii pe Giorgiana ?“. „Cum să nu, e prietena ta, arhitect şi încă talentată. Urma să vă căsătoriţi în curînd. M-am şi mirat că nu mi-aţi mai spus nimic despre intenţiile voastre. Aţi amînat cumva proiectul ?“. „Aş, mai rău, cred că a căzut totul“. „Şi de ce mă rog, doar şi tu şi ea sînteţi oameni de caracter şi vă cunoaşteţi nu de două săptămîni, ci de doi ani. Şi mă rog de la ce v-aţi luat“. „De la un fleac. Acum vreo două săptămîni mi-ai împrumutat maşina. Îţi aminteşti, nu ?“. „Bineînţeles, a ta era la reparat, iar eu în ziua aceea n-am avut nevoie de ea şi nici Gina“. „Georgiana pretinde că mi-a lăsat un bilet în care... deşi e o chestie intimă, ţie ţi-o spun că-mi eşti cel mai bun şi drag prieten. Îmi scria, pretinde ea“... „De ce tot spui pretinde ea ? N-ai recepţionat mesajul ?“. „Bineînţeles că nu ! Mă rog, s-o fi pierdut. Important e ce scrie. Pe scurt cam aşa : că mă iubeşte nespus, că nu mai poate de dorul meu şi că mă aşteaptă la ea , în seara respectivă“. „Şi de ce nu ţi-a mărturisit dorul acesta la telefon ?“. „Pentru simplul motiv că nu m-a găsit. Asta n-ar fi nimic dar partea gravă a problemei e că m-a căutat toată noaptea acasă la telefon şi nu m-a găsit. Ştii doar că noi am lucrat pînă dimineaţa la proiectul de reparare a avariei care era mai mult decît urgent. Dar ea rămîne surdă la toate motivările mele“. „Şi unde ţi-a lăsat mă rog faimosul bilet, care mă duce cu mintea la celebra scrisoare pierdută a lui Caragiale ?“. „Unde ? În autoturismul tău. Ştia că mi-ai împrumutat maşina, că în mod sigur o voi folosi în drumul spre casă şi l-a strecurat prin geamul întredeschis al autoturismului. Hîrtiuţa în loc să cadă pe canapea, o fi picat jos. A doua zi dimineaţă, după noaptea albă petrecută de amîndoi cu întocmirea proiectului, m-ai lăsat pe mine acasă, apoi te-ai dus cu autoturismul mai departe spre locuinţa ta. Erai ca şi mine la fel de extenuat. În starea ce ne aflam, era firesc să nu observăm o hîrtie rătăcită pe podeaua maşinii. Dar ce ai Relule ? ţi-e rău ? spune ceva, parcă ai încasat un ciomag în cap şi abia te ţii pe picioare“. Inginerul, palid la faţă, cu fruntea încruntată, cu ochii privind în în gol, nu spune nimic. Doar într-un trîziu, rosteşte. „Am trecut printr-o uşoară stare de rău dar mi-a trecut“. Gîndul îi zboară la Gina. „De asta era ea supărată pe mine. A găsit probabil întîmplător în maşină faimoasa depeşă. Apoi, după o scurtă pauză se adresează prietenului. „Hai cu mine acasă şi explică-i Ginei cum a fost cu nenorocitul vostru de bilet. De două săptămîni asta-i motivul pentru care Gina «n-are texte» cu mine“.

Happy End

„Bată-vă să vă bată, priviţi blestematul de bilet ! În fiecare zi intenţionam să i-l arăt lui Relu şi tot mă răzgîndeam“. „Cînd l-am găsit în maşină mi-a venit întîi să rîd. Cînd mai are soţul meu timp şi de amante, că doar de la serviciu vine zilnic direct acasă. Dar, mai ştii ? Apoi am intrat la idei“. Şi Gina, aruncă pe masă o hîrtie mototolită. „Trebuie acum să-i explicăm Giorgianei tale încurcătura şi să încercăm să fixăm data nunţii. Vă cununăm noi. De-acord Relule ?“. „Mai încape vorbă ? Cum s-ar zice, drept recompensă pentru firele albe pe care ni le-a scos mie şi Ginei în aceste două săptămîni biletul vostru faimos“ remarcă el maliţios.

Victor Beda

Adevărul despre MOCIAR

- Zona de protecție a stejarilor seculari.
- Cîți ani va fi avînd acest stejar lovit de trăznet ?

Despre Mociar, pădure cu stejari seculari aflată între valea Gurghiului și cea a Beicii, în apropierea orașului Reghin din județul Mureș, scriam cîndva : **„Mociarul, cum îl știu eu de cînd îi lumea, este un cîmp întins și larg pe care mergeam pînă mi se ura, cînd eram copil. Nu e loc neted decît o parte din el, cea dinspre pădurea de la 37. Restul e teren costiș, cu înclinație moale însă. Dinspre apus și dinspre nord-est îl împrejmuie fagii și brazii mai frumoși decît cariatidele“** (Valentin Borda, **Crochiuri,** Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1983).

Așa știam eu Mociarul. Cei care au vorbit despre el s-au referit, de obicei, numai la rezervația de stejari seculari. Numai în lucrările de specialitate s-a spus adevărul. Dar marea masă de cititori, turiștii pasionați de frumusețile naturii patriei, de unicatele ei nu au acces întotdeauna la aceste lucrări. De aceea, în cele ce urmează, voi spune cîteva cuvinte adevărate despre Mociar. O voi face cu ajutorul inginerului silvic **Mihai Gherghel,** directorul Liceului silvic din comuna Gurghiu. Cu domnia sa am avut recent o convorbire consacrată tocmai acestui subiect...

Zona pe care se desfășoară pădurea astăzi nu era, probabil, acoperită cu vegetație în timpurile de demult, imemoriale. Aici era, probabil, o mlaștină. Suprafața pe care o denumim acum cu acest termen propriu, **Mociar,** se întinde pe 2 000 de hectare și cuprinde trei trupuri de pădure : **Mociarul de sus, Mociarul mijlociu** și **Mociarul de jos.** Aparține U.P. Mociar din cadrul Ocolului silvic Valea Gurghiului, Inspectoratul silvic județean Mureș.

Așadar, dintr-o dată, după primele explicații ale profesorului Mihai Gherghel, imaginea mea despre Mociar s-a schimbat. Eu înțelegeam prin Mociar, ca atîția alții, numai terenul deschis dinspre comuna Beica, unde se găsesc exemplarele de stejari seculari cele mai reprezentative. Or, el, practic, se constituie dintr-o pădure falnică întinsă pe mai bine de zece kilometri. Am cutreierat-o toată, de mai multe ori, în copilărie. Am ocolit-o prin capătul dinspre răsărit, pe drumeagul ce duce în satele Chinceș (Comori) și Sînmihai, pentru a se întîlni, la Căcuci, cu valea Beicii. Am trecut prin inima ei, pînă „la Tău“, unde își are gospodăria vărul meu de-al doilea, Andrei Liț, brigadierul silvic. Am „tăiat-o“ drept spre Jabenița și Solovăstru și am înconjurat-o pe drumul ce duce de la Reghin la Sovata. De cîte ori ? De sute, poate de mii de ori... Dar eu credeam pe atunci că Mociarul este numai partea unde pășteau vacile satului meu. Abia tîrziu am aflat că lucrurile stau altfel. Și abia acum, în 1985, am aflat adevărul...

Mociarul de sus cuprinde terenuri în pantă, la o altitudine mai mare. Stejarul a cedat locul gorunului și fagului, gorunetelor. Alte specii întîlnite aici : tei, carpen, jugastru ; arbuști ca : păducelul, alunul, pațachina sau crușinul. Arboretele de terasă predomină în Mociarul de mijloc și de jos, unde există un sistem de terase, poate formate de rîul Gurghiu. Au fost sesizate cinci terase foarte bine conservate. Terasa a V-a (pășunea Beicii) prezintă cei mai reprezentativi stejari, despre care un ghid în limba maghiară afirmă că ar avea o vechime de 700 de ani, nu 500, cum știam și eu...

Stejarii seculari se pot vedea pe o suprafață de circa 50 de hectare. Sînt stingheri acum, mulți dintre ei au trupurile lovite de trăsnete și arse, dar sînt încă atîția dintre ei și falnici. Nu ca altă dată, cînd mă adăposteam pe ploaie sub coroana lor sau cînd mă urcam în ei să scutur ghindă. Toți constituie însă o raritate, un „obiectiv“ turistic demn de văzut. Așa cum mergem să vedem vulcanii noroioși de la **Berca,** tot așa trebuie văzuți și stejarii de la **Beica...**

Dintre ei, cei de demult, pe care eu nu i-am întîlnit recent, cînd m-am dus, cu Petruț, fiul meu, să-i fotografiez, se păstrează cîteva sute. Pentru a fi conservați s-au făcut, în preajma lor, împăduriri cu fel de fel de specii : stejar, gorun, plop, pin silvestru, molid, pin negru, încît, poate, prin grija silvicultorilor, nu vor dispărea, cum a început să dispară (oare de ce ?) pădurea frumoasă de la 37, pădure veche de circa 90 de ani.

— **Ca element floristic rar în Mociar,** îmi spune Mihai Gherghel, **se găsește laleaua pestriță (fritilaria meleagris), plantă ocrotită de lege.**

Așa că cei care vor porni în drumeție prin locurile despre care am vorbit mai sus vor putea vedea nu numai rarisimele exemplare de stejari, ci și frumoasa lalea pestriță...

Valentin Borda

Munții Iezer

ORIZONTAL : 1) Pitorească așezare argeșeană (680 m alt.) situată la confluența **Dîmboviței** cu **Rîușorul —** Component cu blană prețioasă a faunei mărunte **(Martes martes)** întîlnit foarte frecvent în cuprinsul masivului. **2) Piscul...,** vîrf proeminent (1 840 m) îmbrăcat în pășuni alpine, de pe teritoriul **Muntelui Mera Mare —** Prieten. **3)** Căuș ! — Arbore **(Abies alba)** cu pondere în vegetația **Munților Iezer,** în special în etajul cuprins între 1 250—1 450 m — Tuns ! **4)** Vîrf de 1 309 m, la stînga **Rîușorului. 5)** Acidă — Numele științific al omușorului. **6)** Ocrotită de lege în zona **Munților Iezer** în perimetrul comunei **Albeștii de Muscel,** unde întîlnim **calcare numulitice eocene, granitele de Albești** precum și fosile de numuliți și animale marine — Număr scurt. **7)** Masa de seară — Într-o privire ! **8)** A trage la rame — Căciulă înaltă și țuguiată purtată odinioară de voievozii noștri, a cărei formă o are piscul principal al **Păpușii** (în apropierea cabanei omonime). **9)** Cu același vîrf și o latură comună (sing.). **10)** Naș — Se întîmplă o dată la 12 luni (pl.).

VERTICAL : 1) Muchia lui..., versant despădurit (1 232 m) ce constituie ultimul obstacol pe traseul turistic dintre cabana **Voina** și **Cojocaru (Valea Dîmboviței) — Valea lui...,** afluent al Dîmboviței pe cursul căruia se află casa de vînătoare **Piatra Craiului** (1 090 m). **2)** Carpatin sau brun — masiv exemplar al faunei de pădure întîlnit în cuprinsul **Munților Iezer —** Clin lateral ! — Scriere coreeană. **3)** Un curs secat ! — Vîrf (2 102 m) și pisc (1 859 m) vizibile pe traseul turistic dintre cabana **Voina** și **Răchita. 4)** Curmătură din nordul masivului cu altitudine maximă 2 125 m, cu un lac de coamă semipermanent. **5)** Atribut al unor plante din **Munții Iezer** declarate monumente ale naturii și ocrotite de lege, cum ar fi **zîmbrul (Pinus cembra)** (sing.) — Singulară. **6) Pojorîta-...,** culme muntoasă ce se desfășoară dinspre **Iezerul Mic** și **Portăreasa** pînă la contactul cu **Depresiunea Cîmpulung** — Pene ! **7)** Castru roman (secolele 2—3 e.n.), ale cărui vestigii sînt vizibile la periferia sudică a orașului **Cîmpulung** — Siglă pentru Clubul Nautic Universitar. **8)** Dinu Constantinescu — Negație — Itinerar. **9)** Variantă a buciumului, din Munții Apuseni. **10) Lynx lynx,** alt exemplar faunistic ocrotit de lege din **Munții Iezer** — Peșteră din cuprinsul **Cheilor Mici** ale **Dîmboviței,** cu caracter de monument al naturii.

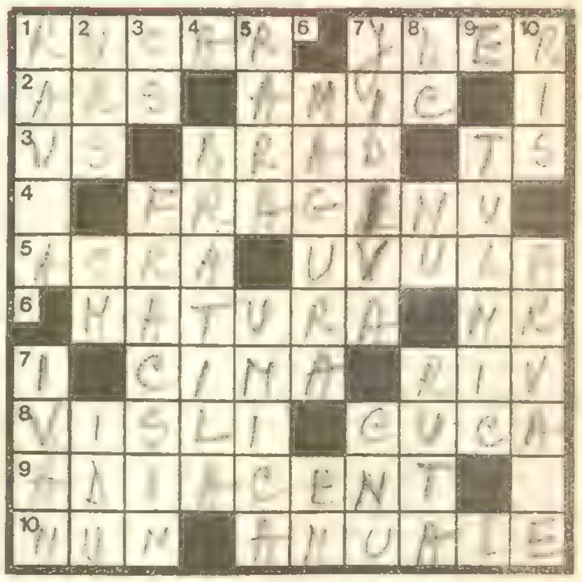

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	R	U	C	A	R	■	J	D	E	R
2	I	A	S	■	A	M	I	C	■	I
3	V	S	■	A	R	A	D	■	T	S
4		■	F	R	A	G	[illegible]	N	U	■
5	A	C	R	A	■	U	V	U	L	A
6	■	H	A	T	U	R	A	■	N	R
7	I	■	C	I	N	A	■	R	I	V
8	V	I	S	L	I	■	C	U	C	A
9	A	D	I	A	C	E	N	T	■	
10	N	U	N	■	A	N	U	A	L	E

Dicționar : ~~UVULA, RIV, IDU, ENU.~~

MAGICIANUL VIDULUI

A cucerit cei mai abrupți pereți stîncoși ai Statelor Unite. Iată extraordinarul festival al cățărătorului francez Patrick Edlinger. În vîrstă de 25 ani, dansator al vidului, care sfidează înălțimile cu forța degetelor sale impregnate cu praf de magneziu, a plecat în Statele Unite pentru a face o demonstrație de virtuozitate în fața celor mai dificili spectatori din lume. Cu toții au fost cuceriți de talentul său. Performanța lui Edlinger nu constă neapărat în atingerea unei culmi la capătul unei escaladări în care se succed obstacole de diferite grade de periculozitate. La fel ca un alergător pe pistă, el înfruntă numai pereții stîncoși extrem de dificili, care reclamă un nivel de tehnicitate aproape de limita posibilului. A parcurs 25.000 km în trei luni pentru a ajunge la toate masivele, pe toate stîncile, unde primejdia era la înălțimea artei sale. Cînd nu se cățăra „solo integral", adică fără protecția frînghiei, escalada „en tête" suspendat de coardă. Regula jocului cerea să-și ia el însuși măsurile de siguranță, de cîte ori cădea suspendat la capătul frînghiei. În decurs de trei luni a triumfat asupra a tot ceea ce americanilor le-au trebuit zece ani pentru a cuceri.

La Colorado Canyon, Edlinger „urcă" fără frînghii [illegible], pentru a [illegible] și [illegible] asperitățile minuscule, de [illegible] lățime, de stîncă. Cea mai mică greșeală înseamnă prăbușirea. [illegible] o forță incredibilă a degetelor.

Avansînd de-a lungul fisurii, aderînd la stîncă [illegible].

Cu [illegible] de-a lungul [illegible] pe [illegible] lume.

„Viața [illegible] degetelor" este titlul unui prim film consacrat lui Edlinger, [illegible] dramatic.

La Indian Creek Canyon în Utah, Patrick se [illegible]. Pe [illegible] de pe Sphinx Crack [illegible] mai spectaculoase [illegible].

Pentru a putea realiza toate explorările americane pe care și le-a propus, Patrick Edlinger și-a format o musculatură specifică, prin exerciții fizice timp de șase luni. Agățat cu două degete de o grindă de 10 mm lățime, a susținut greutăți de fontă de 65 kg. În Statele Unite, între două escaladări, își continua antrenamentele pe zidurile de piatră ale Universității Boudler. De altfel, Sphinx Crack din Colorado este, împreună cu „Grande illusion", pe care de asemenea a cucerit-o, calea sisifică a escaladării cu frînghia.

O explozie recentă a provocat o fisură oblică, presărată cu roci cristalizate, tăioase. Pe acest perete stîncos, Patrick a „zburat" de șase ori. Drept urmare, pentru a se asigura a trebuit ca într-una din incredibilele sale posturi de echilibrist să-și șlefuiască singur colțișoarele care să-i permită o fixare precară a corzii de siguranță. Această practică i-a dat forța morală de a continua, fiind conștient că de la o anumită înălțime în sus, un nou „zbor" i-ar fi fost fatal.

În timpul escaladărilor, s-a agățat adesea de o asperitate de cîțiva milimetri, uneori cu un singur deget. Pe anumite tipuri de roci s-a servit pînă și de unghii, cu care a cioplit stînca. Uneori era obligat să aștepte cîte trei zile pentru repaos, înainte de a începe un nou asalt. În timpul repetițiilor succesive, înlănțuirea fiecărui gest era programată cu o precizie absolută, ceea ce i-a permis să evite orice ezitare cînd se afla deasupra vidului. Realizările lui Edlinger, care a editat un manual despre escaladarea modernă, „Grimper", au depășit cadrul sportiv, pentru a deveni un spectacol în sine, fiind subiectul unui viitor film realizat de José Giovanni. Armonia și echilibrul, realizate în fiecare secundă, compun un balet magic în fața camerelor de luat vederi. Dacă un singur gest nu ar avea întreaga frumusețe a perfecțiunii, alpinistul s-ar prăbuși imediat.

La Joshua, Tree pozează, suspendat într-o mînă, în locul în care un celebru alpinist, Becker, a uimit America. Întrerupe pentru o clipă escaladarea pentru a bea bere dintr-o cutie.

Cu picioarele și mîinile îndepărtate lateral, dansează pe traseul care urcă pe Turnul Diavolului.

Omul muscă și omul păianjen. Lipit de bolta Psycho Roof urmărește cu ochii un nou punct de sprijin, susținîndu-se într-o singură mînă.

Pe drumul de [illegible] de pe Devil's Tower, dansează cu mîinile și picioarele întinse lateral. Pentru el este „un exercițiu simplu, care nu [illegible] decît [illegible] cu [illegible] de [illegible]".

A vrut să atingă cele mai înalte culmi ale dificultății și frumuseții. Înainte de a adera ca o muscă de bolta Psycho Roof, Patrick Edlinger observă de jos toate asperitățile de care se vor sprijini falangele sale. Ca un pianist care își repetă partitura înainte de concert, reconstituie mental traseul care îl așteaptă și prevede de pe sol toate porțiunile de stîncă pe care le va apuca cu degetele. Este încins cu o centură abdominală care îi permite să-și mențină corpul apropiat de plafon, susținut numai de forța brațelor. În timpul călătoriei sale n-a rezistat tentației de a se avînta pe extraordinarul Turn al Diavolului (Devil's Tower), care pare să fi fost cioplit de un sculptor titan. După acest festival american, Patrick Edlinger este considerat cel mai bun alpinist. Campionii Statelor Unite i-au declarat stupefiați : „A fost o cinste pentru noi să-ți urmărim escaladările".

Traducere și adaptare
Liana Constantinescu

Suspendat într-o singură mînă, își bea berea deasupra abisului

MĂRTURII DIN SECOLE DE DEMULT

Privirea întîrzie pe reliefurile în piatră ale acestei scrieri picturale. Cum trece timpul ! Cînd a trecut timpul ?

Întrebări pe care ești îndemnat să le repeți și în fața exponatelor din Muzeul municipal Shian Ian, inaugurat în 1962, în care sînt expuse în șase săli obiecte din dinastia Cin și Han. Între exponate : un decret adoptat în dinastia Cin privind unificarea măsurilor de greutate în întreaga țară, două vase cu același volum (folosite tot ca măsuri de greutate) ; vase mari de ceramică pentru păstrat cereale ; bucăți de mătase deteriorată (descoperite într-un fost palat din dinastia Cin) ; oglinzi de cupru : obiecte descoperite între ruinele, păstrate multe secole sub pămînt, ale unui uriaș palat din dinastia Cin, a cărui reconstituire în machetă îl arată ca un palat cu un singur etaj, cu coridoare nesfîrșite, cu șapte tipuri de cărămizi folosite în loc de pardoseală ; cu pereți decorați cu ceramică pe care erau pictați dragoni și celebra pasăre phönix ; cărămizi rotunde pentru fațade, cu desene și cuvinte încrustate ; picturi murale din care s-a putut reconstitui modul de viață al oamenilor; obiecte de menaj pe care sînt scrise numele meșterilor și localitatea în care s-au realizat ; bani uriași, rotunzi, din jad (toate acestea din dinastia Cin) ! Apoi : vase de ceramică, mari, ca niște călimări uriașe, în care s-au mai păstrat boabe de grîu ; fiare de pluguri din fier ; animale miniaturale din pămînt și fier, provenind din mormîntul celui de al doilea împărat din dinastia Han ; matrițe pentru turnat monede ; o „mașină" de călcat rufe (un vas în care se puneau cărbuni) ; soldați miniaturali din dinastia Han (vreo 3000 soldați din ceramică sînt aliniați într-o vitrină); soldați ținînd în mînă scuturi de apărare, călări sau în alte poziții (soldații și caii sînt diferiți; toți descoperiți în mormîntul unui general din aceeași dinastie).

Mesaje din secole de demult. Semne ale unor civilizații ce se lasă încă descoperite.

DRUMURILE TRADIȚIILOR SÎNT INFINITE

Cînd notam toate acestea trecuse demult de amiaza acelei zile. Ploaia se intețise. Apoi... Mașina aluneca prudent apropiindu-se kilometru cu kilometru de Xi An. Undeva departe, pe un drum de țară, ca într-un film fantastic, un grup de oameni, îmbrăcați în haine albe, contrastînd cu timpul mohorît, urmau un camion cu remorcă, urmat la rîndul lui de un car fantastic, drapat sau vopsit în roșu. Ca un faeton de epocă. Din cîmpie ajungea pînă la noi o muzică monotonă, ritmică. Parcă un ceas ar fi măsurat imperturbabil și armonios timpul. Mișcarea mulțimii în alb, în urmă fantasticului faeton învăpăiat în culoarea soarelui la asfințit are o solemnitate stranie.

O clipă gîndul urcă spre ceremoniile de altădată, cu miile de participanți. Cea de azi, răsărită printr-o întîmplare în zarea cîmpiei, pare ca o miniatură a celor de demult. Asemeni micuților soldați din ceramică din vitrina muzeului vizitat, reproducînd la dimensiuni liliputane figurile naturale.. Spectacolul solemn și surprinzător, mi se spune, este în fapt o ceremonie funebră, obiceiul fiind ca pe ultimul drum cel plecat pentru totdeauna să fie condus de oameni înveșmîntați în alb. Și în timp ce această pictură mișcătoare se îndepărtează lent spre un loc nedefinit, mașina ce ne duce spre Xi An înghite nemilos și grăbit kilometri. Au rămas mult în urmă mormîntul prințesei Iun Thai, ascuns sub acel mic munte verde, artificial, păzit de înălțimea altor munți naturali, cu coridorul său lung, cu pereții încărcați de picturi cu scene descriind ceremonialuri de la curtea împărătească, cu micii soldați expuși în vitrine, inclusiv cu figuri de femei-soldați (semn că făceau și femeile armata), cu imensa criptă din marmură neagră, cu soarele, luna și stelele pictate pe bolta cupolei. Au rămas în urmă mormintele somptuoase ale Împăratului Kaotsung și Împărătesei Wu Tsetien, încă nedeschise, cu demnitarii de piatră și animalele uriașe păzind drumul spre vîrfurile colinelor dominatoare, din fundal.

Este tot mai aproape orașul de azi, Xi Anul, în care semnele noului te întîmpină la tot pasul, în care luminile ce dau viață caselor și străzilor te fac să crezi, privindu-le din înălțimea unei pagode, că un cer de stele s-a răsturnat pe pămînt. Seara, la masă, ni se servesc, drept salată, fire de iarbă ce cresc pe nisip (Xi Anul nu este foarte departe de zona deșertică a Chinei), amintind de mătasea de porumb, bucăți de mere coapte, învăluite în glazură de zahăr ars, fierbinți, ce se răcoresc, strînse între bețișoare, în apa din boluri delicate, o supă din copite de cămilă; ritualul mesei fiind, din cînd în cînd, întrerupt de îndemnul de a gusta din păhăruțe-degetar o băutură din orez, împreunată cu apă caldă, o băutură plăcută la gust, aromitoare, de culoarea laptelui. Băutura albă din orez, turnată în apă fiartă, se numește „phënix. Phënixul era simbolul împărătesei. Dragonul era simbolul împăratului.

Nu știu dacă în acea seară ni s-a servit și vreun fel de mîncare din carne de șarpe, de dragon, dacă cele două simboluri s-au întîlnit peste veacuri, în acel festin domestic și prietenesc. Sigur este că multe feluri de mîncare sînt pregătite aici la Xi An după rețete ce erau mult prețuite la curțile vechilor împărați. Nu degeaba se spunea — și era adevărat — că, uneori, pentru a deveni demnitar la curtea împărătească trebuia să deții măcar o rețetă pentru un fel necunoscut de mîncare. Intra aceasta în legile sau normele „promovării în noi dregătorii și demnități".

Nu-i greu de observat că și forma vaselor în care se servesc, azi, unele feluri de mîncare a împrumutat gingășia și armonia celor expuse în vitrinele muzeelor, aducînd mărturii din secole de demult. Semn că drumurile tradițiilor, aici de unde începea altădată „drumul mătăsii", sînt infinite. Pe cîteva dintre aceste drumuri, într-o călătorie, măsurată nu cu clepsidre de apă ci de minutarele ceasurilor de cuarț, mi s-a părut a fi trecut, ca printr-un vis, într-o clipă frumoasă dintr-o zi de toamnă încețoșată. Și, încă, drumul nu s-a sfîrșit. Cel de pînă aici s-a dovedit a fi doar o bogată „prefață" la întîlnirea cu „armata de ceramică" — soldați și cai în mărime naturală — de lîngă Xi An. Întîlnire cu această cea mai recent descoperită veche minune a lumii... A opta, pare-mi-se...

Nicolae Dragoș

Starea de pace

„În timp de pace, copiii îi îngroapă pe părinți, iar în timp de război părinții pe copii"
(Herodot)

I

Nici o scăpare în război
potopul biblic ne împarte
mînați cu moartea dinapoi
vom da la orizont de moarte

Mereu cădea-vor cei mai buni
neprihăniți truditorii
acei ce speră în minuni
psalmodiind : memento mori !

Copii cu flori de liliac
acoperindu-și sărăcia
surpați sub malul unui veac
trecînd cu ochii scoși pustia

II

Și tineri fulgerați de dor
uimiți de tainele nuntirii
ca mieii duși la tăietor
vor înroși altarul firii

Femei cu pui de om la sîn
prin Valea Plîngerii vor trece
și-n preajmă un vulcan păgîn
va viscoli cu lavă rece

Bătrîni încremeniți de vii
precum dolmenele de sare
în osuar se vor topi
ieșind prin rîuri vechi la Mare

Infernul va cuprinde tot
dar cine va-ngropa pe cine ?
și îngeri vor lupta înot
în zale roșii de rubine

III

Și vor cînta, și vor muri
apocaliptică vedere
striviți de patimi și urgii
în fălcile a două ere

Nu-i bun războiul nici în vis
nici în descîntece de carte
cînd gura unui zeu proscris
împroașcă panică și moarte

IV

Treziți ca dintr-un lung coșmar
vom spune tuturor în față :
e timpul cugetului clar
e timpul dreptului la viață !

Și încă totul nu-i pierdut
și încă iadul nu-i aproape
făptura unui nou născut
mai poate-n veci călca pe ape

Lăsați pămîntul a rodi
maternitatea lui grozavă
și peștii-n rîuri aurii
și păsările albe-n slavă

Lăsați-i Păcii dreptul sfînt
de-a guverna planeta vie
răsune-n cer și pe pămînt
mari clopote de bucurie !

V

Fiți oameni pîn'la capăt, voi
ce hotărîți în omenire .
în vremuri tulburi de război
nu-i pace nici în cimitire

Treziți-vă din apa grea
în care monștrii vă-mpresoară
gîndiți-vă că s-ar putea
chiar pruncii voștri-ntîi să piară

E gustul pîinii mai bogat
ca spectrul foametei rapace
și tot ce-avem de apărat
e starea veșnică de Pace

VI

Încolonați-vă solemn
sub Arcul de Triumf în floare
și spuneți răspicat și demn :
nu vrem războaie nucleare !

Nu vrem război de nici un fel
vrem raiul antic din colinde
în urma unui nou măcel
nici luminări nu s-ar aprinde

VII

Noi vă chemăm cu glas de frați
azi totul se mai poate face
peste Danubiu și Carpați
trag porumbeii steag de Pace

Noi vă chemăm cît nu-i tîrziu
întindem mîna tuturora :
Păstrați pămîntul pururi viu !
Popoare, sus ! Luptați ! E ora !

Apelul l-au semnat, deplin,
un Președinte și o Țară !
Am scris pe-al cerului senin
cu ramuri albe de măslin :
Trăiască Pacea Milenară !

Corneliu Vadim Tudor

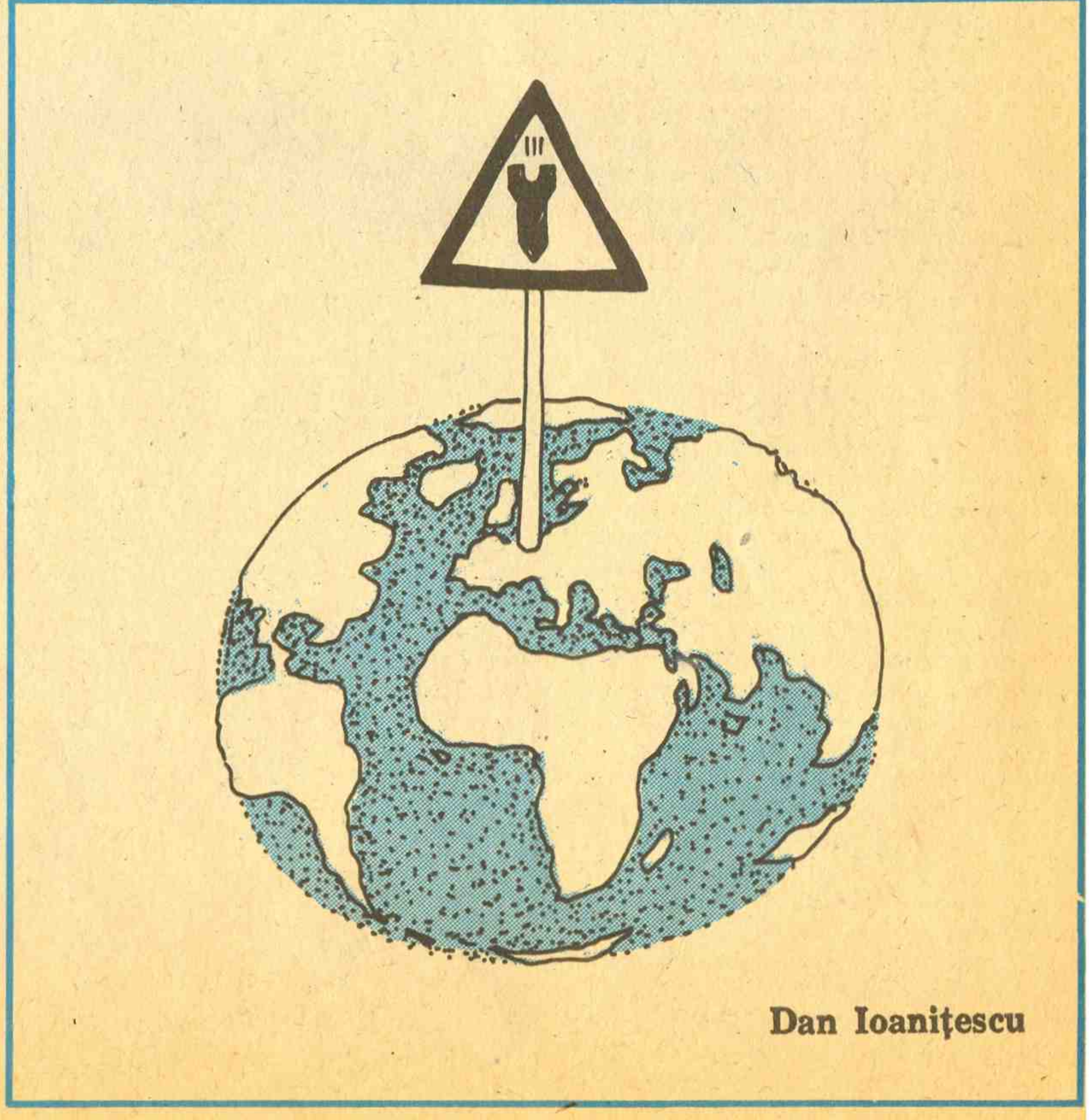

Dan Ioanițescu

G. Bacovia

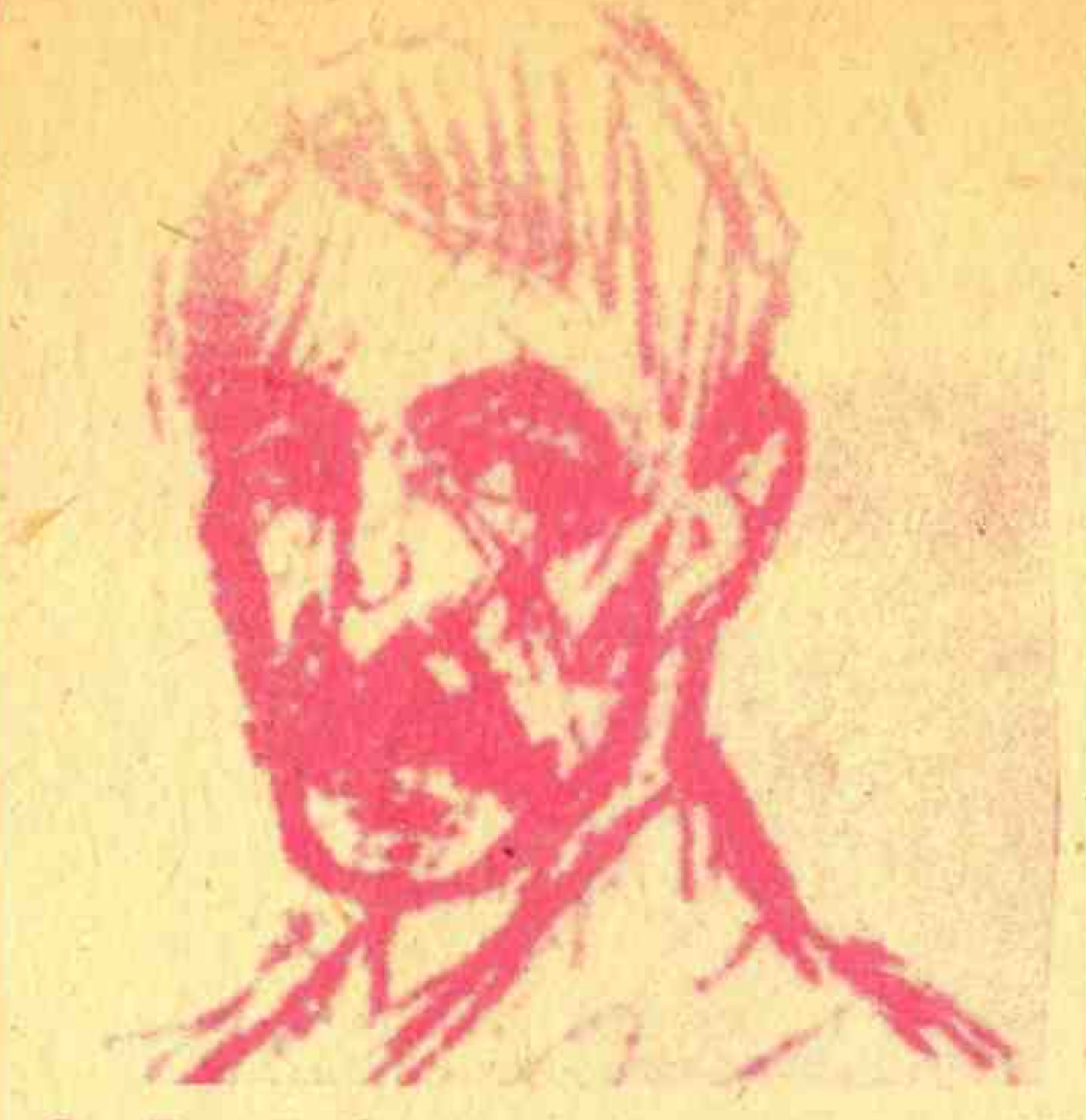

G. Bacovia, autoportret, (1912)

casa bacovia

Pe fosta stradă a liceului, la numărul 13 – pentru că nici nu se putea altfel cînd e vorba de Bacovia – într-o casă cu marchiză, cum vor fi fost multe în mahalaua băcăuană a începutului de secol, din acea planetă a dughenelor, cu uși la stradă – axul mahalalelor lacustre, unde „e ziuă și ce întune**ric !", a locuit între 1906–1928** alchimistul versului românesc, cel care avea să intre în literatura română sub numele de George Bacovia.

Casa, cu grădină mare, în fundul curții, plină de flori și vegetație, îi oferea lui Bacovia acea detașare necesară creatorului. La orele după-amiezii poetul își sorbea tacticos cafeaua urmărind jocul aburilor, în fața mescioarei din marchiză, devenită pămînteanul turn de fildeș al poetului. Solilocviile sale, solitudinea pe care o împărtășea încă de la în**ceputurile scrisului său, într-o poezie** intitulată „Singur", avea să-l caracterizeze toată viața.

„Odaia mea mă înspăimîntă
Cu brîie negre zugrăvită –
Prin noapte, toamna despletită
În mii de fluiere cîntă.

Odaie, plină de mistere,
În pacea ta e nebunie :
Dorm umbre negre prin unghere,
Pe masă arde o făclie.

Odaie, plină de ecouri,
Cînd plînsu' ncepe să mă prindă;
Stau triste negrele tablouri –
Făclia tremură'n oglindă.
. . . . "

Biroul său de lucru – o masă simplă cu o călimară, suporți pentru toc, cu sugativă, sfeșnicul, un clopoțel, alături un scaun incomod – nimic fastuos, totul simplu, ilustrînd **asceza sa și a fructului său poetic.** Cuierul întărește nota suprarealistă a încăperii. Agățate, pălăria, bascul și căciula, anotimpurile poetului, alături de bastonul său, amintind **de umbrela lui Isidore Ducasse,** conte de Lautréamont, precursor al suprarealismului. Apoi, vioara, nu un simplu „violon d'Ingres" pentru

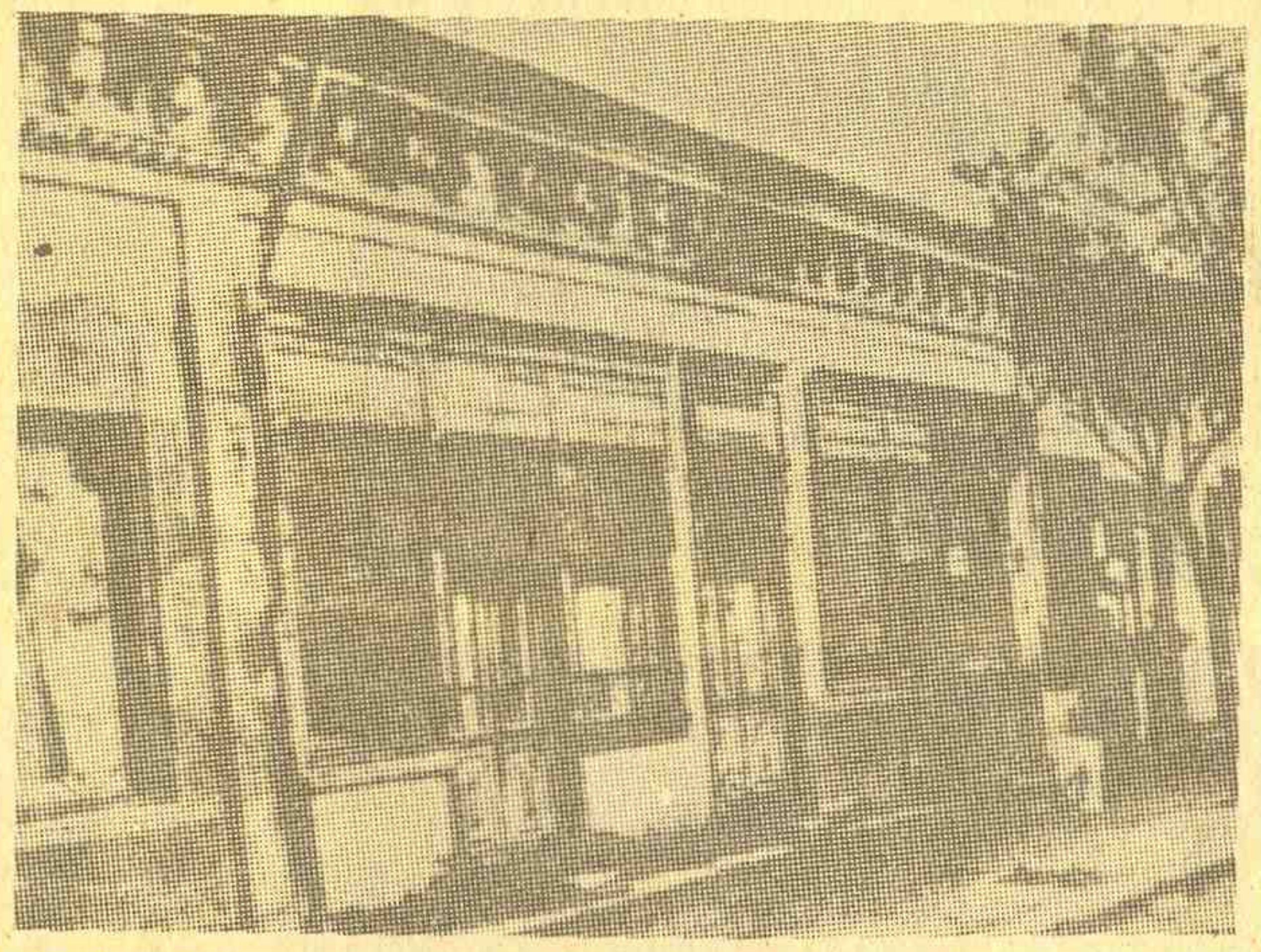

Strada Romanului nr. 103. Casa natală

că pe corzi răsunau versurile, iar în versuri, răsuna muzica. De altfel Bacovia, îndrăgostit de artă, era un mare amator de muzică. El însuși spunea: „Întîi am făcut muzică și după strunele vioarei am scris **versuri.** Fie după note, fie după urechea sufletului, acest instrument m-a însoțit cu credință pînă azi".

„De-atîtea nopți aud ploînd,
Aud materia plîngînd...
Sînt singur, și mă duce-un gînd,
Spre locuințele lacustre.

Și parcă dorm pe scînduri ude,
În spate mă izbește-un val –
Tresar prin somn, și mi se pare
Că n-am tras podul de la mal."

În afara muzicii și poeziei, poetul a fost atras și de desen. Asemeni **unor alți maeștri ai literelor românești** ca Demetrescu-Buzău alias Urmuz, Cezar Petrescu, George Călinescu, Liviu Rebreanu, Victor Ion Popa, sau mai aproape de noi, Nichita Stănescu, George Bacovia desena printre rînduri și scria printre desene. Astfel, imaginea lui Macedonski – poetul simbolist, apare într-un desen din 1946, poate ca un răspuns tardiv la portretizarea lite**rară făcută de acesta lui Bacovia**

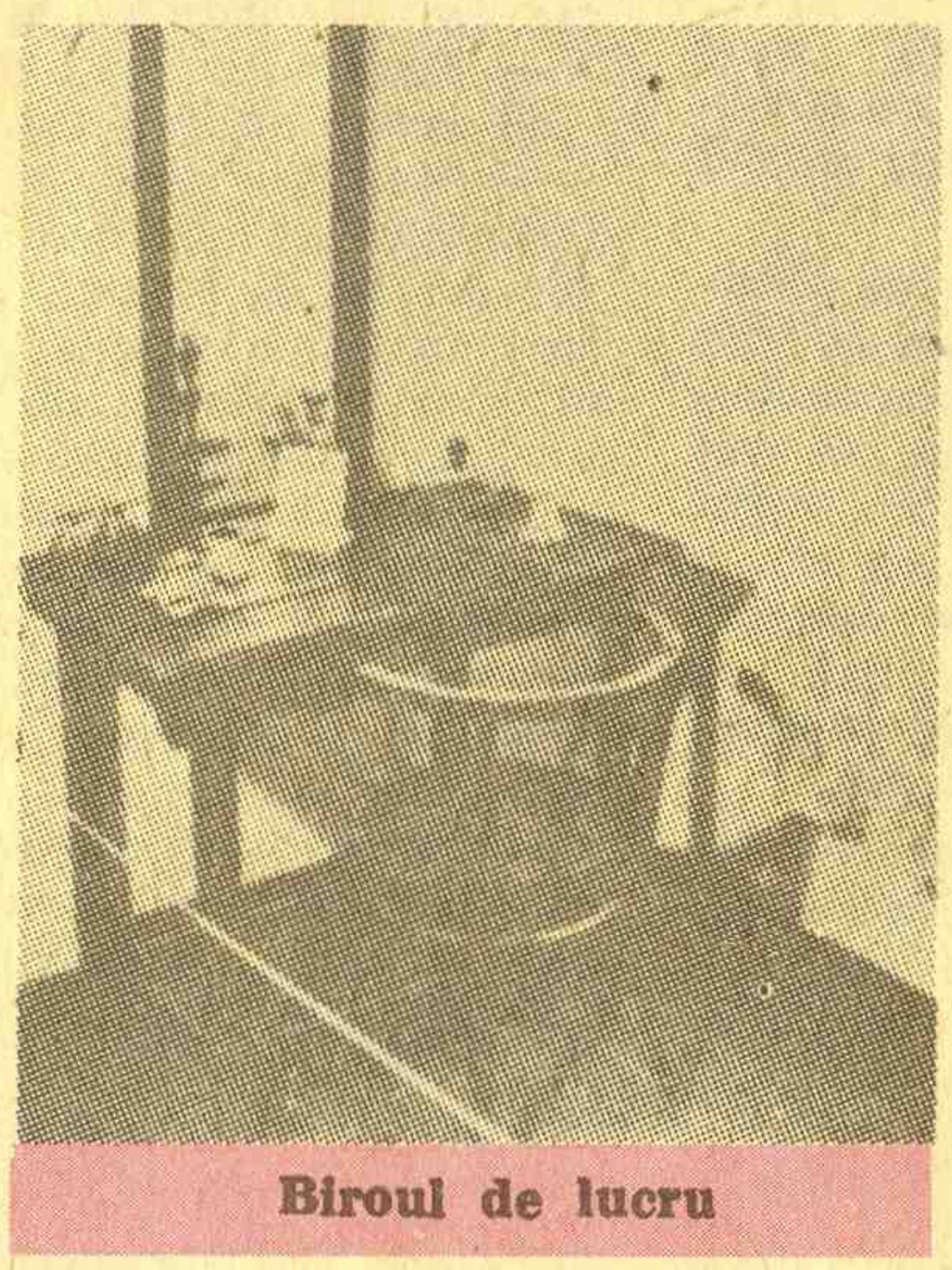

Biroul de lucru

cu prilejul apariției volumului „Plumb".

„Poete scump, pe frunte
Porți mîndre foi de laur
Căci singur pînă astăzi,
Din plumb făcut-ai aur."

„Doctor Faustus" al liricii române, neobositul șlefuitor al verbului a fost remarcat de contemporani și s-a impus în conștiința generațiilor următoare, mai ales prin acest volum.

„Plumbul este părintele aurului și al argintului. Știința a găsit această înrudire în sîngele atomilor. Asta nu mă interesează. Dar forța lui m-a apăsat pînă la distrugere".

La cinci ani după apariția volumului, în 1921, Perpessicius nota : „Simplicitatea cu care Bacovia sugerează un peisagiu, o dezordine sufletească, o nevroză, o senzație geologică misterioasă prin însăși depărtarea ei, ne dă măsura acestui mare artist, la care fuziunea între vibrația sufletească și expresie este definitivă".

„Afară ninge prăpădind
Iubita cîntă la clavir.
Și tîrgul stă întunecat,
De parcă ninge-n cimitir.

Iubita cîntă-un marș funebru,
Iar eu nedumerit mă mir ;
De ce să cînte-un marș funebru...
Și ninge ca-ntr-un cimitir.
. . . . "

În spatele casei, un parc cu o vegetație bogată în care poetul se va fi plimbat în nesomnul său la cele mai ciudate ore ale faptului.

„Acum, stă parcul devastat, fatal,
Mîncat de cancer și ftizie,
Pătat de roșu carne – vie –
Acum, se-nșiră scene de spital.

Atunci, rîdea,
Băteau aripi de veselie ;
Parfum, polen și histerie, –
Atunci, în parc, și ea venea.
. . . . "

Prin „Plumb", „Scîntei galbene", „Cu voi", „Comedii în fond", „Bucăți de noapte", „Dintr-un text comun" – lucrări ce vor deveni treptat referințe pentru studiul operei sale și care vor influența opera atîtor condeieri, Bacovia a rămas legat organic de urbea sa natală. „Pînă în 1930, spune el, am rămas un om de provincie". Un provincial rasat, însă. Apoi, tot el : „Dacă aș fi trăit într-o regiune de șes, e sigur însă că aș fi avut o aleasă viziune asupra naturii decît cea cunoscută. La Bacău, cenușiul este o culoare frecventă. Existînd în natură, s-a strecurat și în versurile mele".

Bacovia, poetul lacustrelor, al plumbului, al cenușiului, al tonului pesimist, a fost dublat de un vizionar, care scria în „Amurgul" său :

. . . . "
Și pe publice terase
Plîng viori sentimental...
E parfum, bomboane
Și desfrîu de lupanar...

...Dar notează-n cartea vremii
Filosoful proletar :
Greve, sînge, nebunie.
Foame,
Plînset mondial...
Pe cînd lasă-amurgul flăcări
Pe-un final ce se anunță
Pe-un decor miliardar..."

Cristian Costin

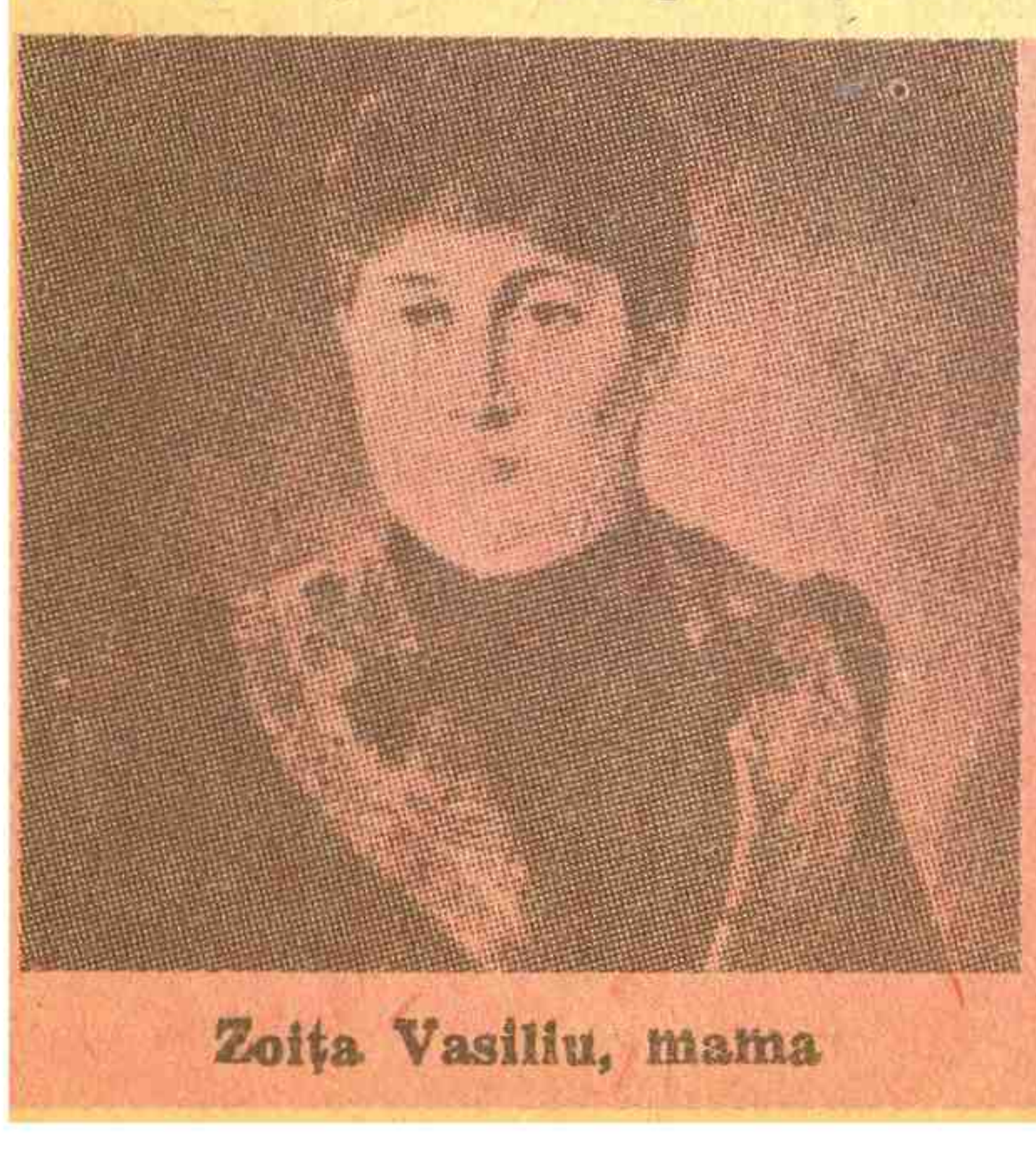

Zoița Vasiliu, mama

Dimitrie Vasiliu, tatăl

Albumul familiei Dimitrie Vasiliu

În 1956 (cu soția și fiul)

Maremma

Priveam neîncrezător azurul cerului peste care nouraşi albicioşi se plimbau aiurea, neştiind în ce parte să o ia. Massimo, ghidul nostru, se uita lung la mine, încercînd să-mi ghicească gîndurile. Nu după mult timp se apropie şi, zîmbind, mă întrebă dacă îmi fac griji pentru eventualitatea unei ploi. I-am răspuns afirmativ, adăugînd că mi-ar displace.

— Fii liniştit, în Maremma acesta nu-i semn de ploaie, zise, punînd mîna pe umărul meu, încercînd astfel să dea mai multă încredere afirmaţiei sale.

L-am crezut deoarece era din partea locului. Un cuvînt nou auzisem şi doream să ştiu ce este, mai bine zis, ce reprezintă Maremma. Nu-l întreb deocamdată, în speranţa că voi găsi prilejul să o fac mai tîrziu, iar acum trebuie să ne urcăm în autocar pentru a merge la Capalbio unde urma să participăm la „Sărbătoarea Mistreţului". În maşină se rîde şi se cîntă. Sîntem veseli ca şi soarele care îţi încălzeşte inima cu căldura lui.

Şoseaua urcă printre coline şi păduri de stejar. O zonă bună pentru vînat. Mistreţii, căpriorii, iepurii şi fazanii fac parte din fauna locului. Acum este ziua mistreţului, „cinghiale" cum i se spune în italiană.

Cu cît se urcă pădurile se răresc şi deodată pe cocoaşa unui deal apare în faţă o „fortăreaţă" de case. Este Capalbio, tîrgul dintre pădure şi stîncă unde anual, în septembrie, în duminica de la mijlocul lunii se desfăşoară tradiţionala „Sărbătoare a mistreţului". Locuitorii organizează an de an o fiesta în care la loc de cinste vor sta variatele şi apetisantele mîncăruri realizate din carne de mistreţ şi vor fi stropite din abundenţă cu vin roşu sau alb de Capalbio, renumit în Maremma.

Pe străzi şi în tratorii cîntă muzica şi se dansează. Inima tîrgului bate astăzi numai pentru veselie. Este cald şi nu adie vîntul. Massimo a avut dreptate: nu va ploua. Pe zidurile din piatră ale caselor, şopîrle micuţe se încălzesc la soare. Se pare că este tipic pentru Capalbio.

Intrăm într-o tratoria săpată într-o stîncă, unde avem locuri rezervate. Înăuntru mese şi bănci lungi din lemn, ca în hanurile de odinioară aflate pe la răscruce de drumuri. La tot pasul numai oameni bine dispuşi şi o atmosferă de sărbătoare.

Tiburzi — un erou al localnicilor

În faţa unui roşu de Capalbio prind momentul şi-l descos pe Massimo.

— Spune-mi ceva despre Maremma.

Şi omul amabil îmi face pe plac.

— Marema este regiunea unde muntele se îmbrăţişează cu marea, regiunea cu peste 125 de km de litoral, cu plaje superbe şi porturi turistice ample şi sigure, cu pinteni muntoşi ce sărută marea şi păduri de pin ce umbresc azurul apei ca la Punta Ala, Roccamare, Riva del Sole, Porto San Stefano, Port'Ercole, cu importante zone arheologice (Vetulonia, Ansedonia, Saturnia), cu bogate şi valoroase monumente istorice şi de artă (biserici şi catedrale romanice şi gotice, unde şi-a pus amprenta geniul lui Duccio da Buoninsegna, Ambrogio Lorenzetti, Matteo di Giovanni), cu o rafinată gastronomie (din care acum savurăm şi noi, acqua cotta, spiedi di caccia, cinghiale in umido), cu legende cunoscute de oricare locuitor al Toscanei. Iată că şi această sărbătoare este ţinută în amintirea unui răzvrătit, Domenico Tiburzi care jefuia pe cei bogaţi pentru a da săracilor şi al cărui cap este înmormîntat în cimitirul local la cererea sătenilor. Restul corpului a fost îngropat în afara cimitirului. Toate acestea, datorită faptului că autorităţile considerîndu-l un bandit notoriu nu au dorit înmormîntarea sa în cimitirul din Capalbio. S-a găsit în cele din urmă un compromis. Era 23 octombrie 1896. Acum Tiburzi este un erou şi este sărbătorit cum se cuvine. O parte din ce ţi-am spus, continuă Massimo, vei avea posibilitatea să le vezi. Şi încă un amănunt: astăzi Maremma se cheamă Provincia Grosseto. Zicînd acestea, ridică paharul şi toastă pentru noi. Nu uită să adauge:

— În afară de vinul de Capalbio în Maremma celebre mai sînt şi vinurile Alberese, Pitigliano, Monteregio.

Timpul s-a scurs extraordinar de repede şi trebuie să părăsim această pitorească aşezare nu înainte de a urca în cel mai înalt turn al ei. Privesc zarea şi undeva către răsărit se vede o dungă albastră. Este Marea Tireniană, spre care ne vom îndrepta. Massimo îmi face un semn discret orientîndu-mi privirea spre un falnic chiparos. A fost plantat la picioarele lui Tiburzi. Tradiţia rămasă din Evul Mediu spune că rădăcinile acestuia vor avea grijă de sufletul neliniştit al celui decedat.

Pe străduţele tîrgului apar din loc în loc smochini şi cactuşi. Ne oprim în faţa unui cactus uriaş care se aseamănă cu cel crescut ornamental la noi în glastre şi numit „limba soacrei". Avea pe el fructe galbene care ni s-a spus că sînt comestibile.

Massimo a fost primul care a luat. L-am imitat. Am reuşit să evit ţepii mari, dar culegînd fructele, mai mult de o duzină de mici ace mi s-au înfipt în palmă. Aceste fructe au gustul pepenelui galben, însă pe învelişul exterior prezintă mici peri ce nu sînt altceva decît ace. Un lucru bun merită şi ceva sacrificii. La întoarcere, singura preocupare a fost să-mi scot acele ajutat fiind şi de Mihaela, fata din grup care şi-a oferit serviciile datorită lungimii unghiilor sale.

Aripa mării

Ne îndreptăm spre Punta Ala, staţiune aflată la baza unui promontoriu ce străjuieşte partea sudică a Golfului Follonica. Sus, pe coama muntelui se află o fortăreaţă care cîndva a aparţinut spaniolilor. De aici se deschide o splendidă privelişte asupra golfului pînă către oraşul Follonica. Un port cochet găzduieşte mici ambarcaţiuni ce se leagănă pe valuri, aşteptînd leneşe să iasă în larg pentru o plimbare de agrement sau să plutească spre est cu destinaţia Insula Elba, unde vor duce pe cei ce doresc să se destindă la Portoferraio, Rio Marina sau Porto Azzuro, sau să ia cunoştinţă de urmele şederii pe aceste locuri a lui Napoleon.

Privind mai atent această limbă de pămînt observi că seamănă cu aripa unei păsări ce atinge apa mării. De aici şi denumirea Punta Ala. Aripa aceasta are culoarea verde a pinilor mediteraneeni, brodată cu auriul plajelor. Coborîm pe nisipul uneia dintre plaje. Nu este lume multă, nu este forfotă, se aud numai valurile ce se sparg de mal. Punta Ala este staţiunea care-i place Ornelei Mutti, aceasta venind aici pentru cîteva clipe de destindere ori de cîte ori are prilejul unei pauze de pe platourile de filmare.

Intrăm în apă. Este foarte caldă şi destul de sărată. Nici nu simţi că ai intrat în apă, numai faptul că eşti ud te convinge. Privesc de jos fortăreaţa; arată superb în măreţia ei. Privirea caută să zărească un oştean sau măcar un hidalgo pe meterezele ei. Însă numai şuieratul vîntului mai răzbate printre turnuri şi creneluri.

Se afirmă şi nu fără acoperire că în Maremma există o mulţime de castele. Terenul muntos şi perspectiva scrutării mării au impus construirea acestora.

Legenda spune că pe aceste meleaguri bogata familie Aldobrandeschi avea pentru fiecare zi a anului un castel. Cît este legendă şi cît este adevăr nu cunosc, cert este că in aproape fiecare sat din Maremma există ceva care să amintească de această familie.

Nume care pot fi fredonate

Plecăm din Punta Ala pentru a face turul minunatului litoral maremman. Va fi o încîntare. În dreapta mare, în stînga dealuri, coline, munţi. Înainte de a urca în autocar, facem cu toţii un autostop în mijlocul şoselei oprindu-l pe Antonio, şoferul nostru. Simpaticul Florin, constănţeanul numit aici Padrino (Naşul) dă tonul la cîntec şi imensul Fiat Padane rulează elegant, purtînd un cor constituit ad-hoc, vibrînd de bucurie.

Pe tot parcursul, azurul mării şi al cerului se împletea cu azurul inimilor noastre. Am străbătut astfel locuri de o inegalabilă frumuseţe, cu nume ce ar putea fi fredonate: Riva del Sole, Castiglione della Pescaia, Marina di Grosseto, Principina a Mare, Marina di Alberese, Talamone, Albinia.

Ajunşi la Ortebello, oprim pentru o scurtă pauză, prilej de a admira mărturiile etrusce ale urbei. Totul într-o linişte deplină şi o atmosferă romantică de neuitat.

O surpriză care ne-a uluit a fost drumul de aici spre peninsula Monte Argentario. Trei drumuri care se despart din Via Aurelia, se continuă pe trei istmuri pînă în peninsulă unde se reunesc după ce au trecut prin stațiunile acestea: Santa Liberata și Porto San Stefano la nord și Port'Ercole în golful Ansedonia. Alte drumuri și cărări brăzdează peninsula de la un capăt la altul.

Odată ajunși, primul lucru pe care avem grijă să-l facem este de a urca pe Monte Telègrafo la 635 m, cel mai înalt vîrf de aici. Cînd este senin priveliștea se deschide pe mare pînă spre Corsica, iar spre arhipelag pînă la Monte Amiata, cel mai înalt din Maremma.

Porto San Stefano este cea mai mare așezare din Monte Argentario. Este o stațiune ce își păstrează arhitectura renascentistă. In jurul acesteia o „mare" de vile și hoteluri. Are două porți de intrare: Poarta Veche și Poarta Nouă și este principalul punct de plecare către insula Giglio.

Ne plimbăm pe străduțele înguste vizitînd micile magazine. Un calm aproape absolut plutește peste așezare, dîndu-i aerul de loc în care nu s-a întîmplat și nici nu se va întîmpla ceva.

Mai mic, înconjurat de moderne vile și magnifice parcuri și dominat de un maiestuos castel, Port'Ercole este mai animat. Cheiul cu piața de pește este locul cel mai gălăgios. Un uriaș pește spadă dă culoare acestei piețe, unde se îngrămădesc pe tarabe fel de fel de pești, scoici și creveți.

Un magazin aflat în apropiere oferă, parcă la concurență, superbi corali. Micuțe plaje fac farmecul locului. Pe una dintre acestea și-a petrecut cele din urmă clipe și și-a dat sfîrșitul la 18 iulie 1610 Michelangelo Merisi zis și Caravaggio, maestrul clarobscurului. Se născuse la 1573. A murit în intimitatea unei plaje ascultînd murmurul valurilor, inspirîndu-l parcă pe Eminescu. Oare care o fi fost dorul lui? Cine poate ști?

Din Port'Ercole se poate pleca în excursii cu vaporașe, iahturi și mici ambarcațiuni spre insula Giannutri. Rada portului este înțesată de ele. De asemenea, se poate practica aici și pescuitul subacvatic. Port'Ercole este un loc preferat de Giovanni Agnelli, directorul Uzinelor „Fiat" și președintele clubului „Juventus" (și de familia acestuia).

Au fost odată etruscii

Maremma este și un pămînt roditor. În peregrinările făcute am putut observa cîmpurile pline de porumb ce tremurau în adierea vîntului, colinele ce purtau pe umerii lor vița de vie. Astăzi aici se cultivă totul. De la grîu la fructe, de la orz la struguri, de la porumb la castane comestibile, de la flori la legume.

Oamenii muncesc cu pasiune așa cum au făcut-o și strămoșii lor. Și cine oare au fost acești strămoși ? Nimeni alții decît etruscii. La Orbetello, Vetulonia, Saturnia, Ansedonia, Talamone și o duzină de alte nume întîlnești cimitire etrusce.

Am văzut pentru prima dată în zona învecinată la Tarquinia (loc celebru în lume) cîteva morminte etrusce. A fost de-a dreptul fascinant. La Vetulonia (și ea celebră în lume în acest domeniu), am prilejul să cobor din nou într-un asemenea loc. Este ca un bordei cu pereții pictați. Acest mormînt se numea al „Vînătorului" spre deosebire de primul văzut care era al „Iubirii". Defunctul era prezentat în diferite momente ale activității sale. Păsări și animale populau pereții.

Lumea etruscă, o lume fabuloasă, o lume care mai păstrează și acum o mulțime de taine. Multe dintre ele și în aceste morminte.

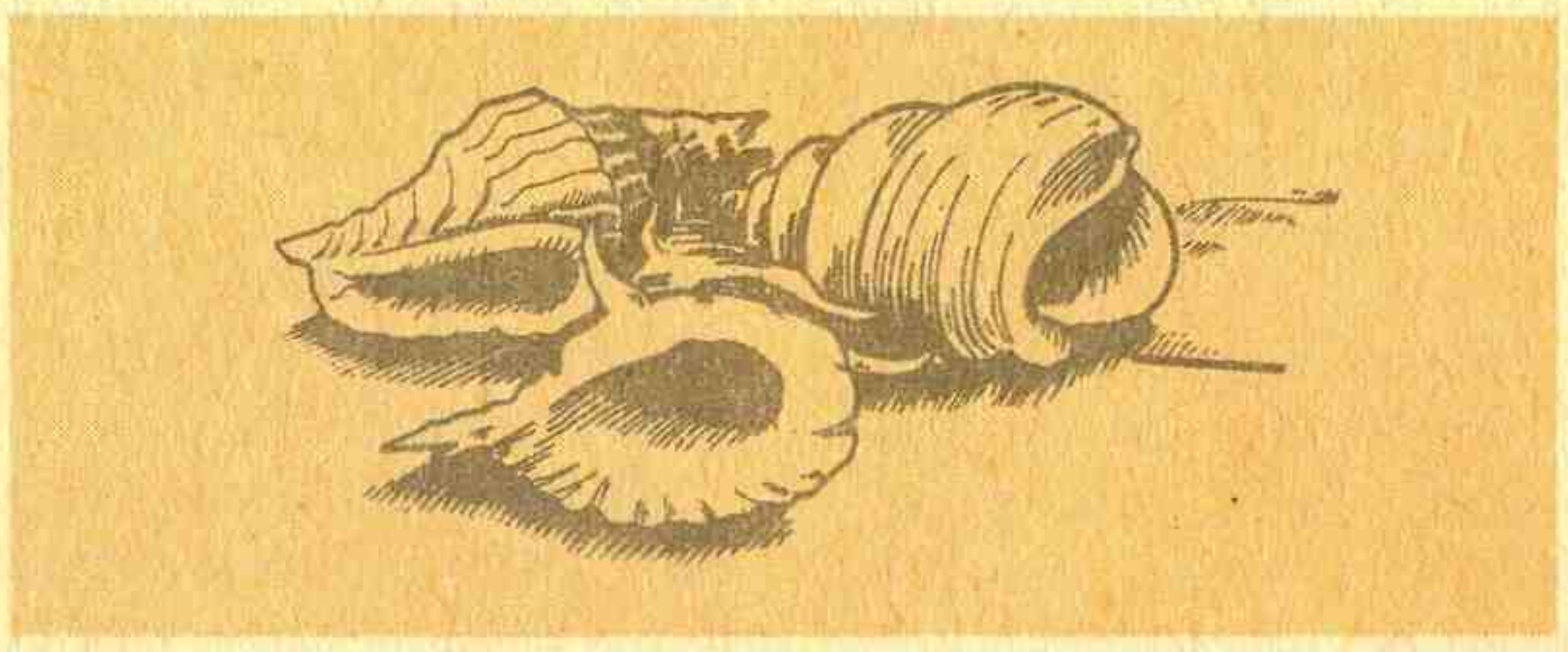

Soarele apunea peste ape și munți. Maremma se pregătea de culcare. Noi ne pregătim să cinăm la Talamone, la poalele împăduriților munți Uccellina. În meniu avem și pește și vînat. Muntele și marea, din nou prezenți lîngă noi, ne ofereau „darurile" lor. Castelul din Talamone, lîngă care se afla tratoria, aducea un aer din vremurile de demult. Stelele pe cer erau făcliile care ne luminau masa. Zumzetul mării și șuieratul vîntului prin codri erau acordurile pe care muntele și marea îmbrățișîndu-se pentru eternitate le cîntau la urechea noastră. Fiecare asculta trăind după propria-i înțelegere bucuria clipei.

Maremma: soare, mare, munte, istorie, liniște și bucurie. Oare numai atît? Desigur, mult mai mult!

Ion Nica

Muntele a luat forma unei aripi uriașe și mîngîie albastrul infinit al mării la Punta Ala.

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

Poem despre flori

— lui Grigore Hagiu —

„Dar, la naiba, poeții !"
SHAKESPEARE

La naiba, poeții, structurile astea sensibile
țevile astea zadarnice care iau probe din cer
florile astea pudice care niciodată, niciodată
nu se dezbracă în fruct, nu pot fi adică
hrană în anii de secetă
Ci numai mireasma, otrava, aburul,
biciul cuvîntului, limba-i de șarpe
ca mai aproape să-ți fie, mai din adînc
dar ce folos, ce folos, doar pentru asta
avînd nevoie de soare și vin
Dă-i în tristețea lor, spuse omul cel bun
plecînd după trebile zilnice
așa-i, spun și eu cînd simt cum cuvintele
se răcesc de la gînduri spre gură
plin de iarnă sînt, un depozit de ger
nu mă atingeți, s-ar putea, s-ar putea...
Dar la naiba, poeții, la naiba poeții

Balada
lui Petru cel trist

Cu nume vechi de împărat valah
și ochii de fîntînă
Petru cel trist sau doar înnegurat
cu moartea lui de mînă
umblă prin suduri ca printr-un palat
zidit într-o pădure
care-a-mpietrit și s-a făcut cuvînt
și n-au putut să-l fure
mai seamănă un pumn de grîu amar
pămîntul nu-l primește
vin păsări mari de se hrănesc din el
zburînd împărătește
vin secete prea lungi și-l împresor
iar Dunărea-i departe
ea poate încă nici nu s-a născut
așteaptă într-o carte
ce nu s-a scris decît în visul său
și unde-o să rămînă
Petru cel trist sau doar înnegurat
cu moartea lui de mînă

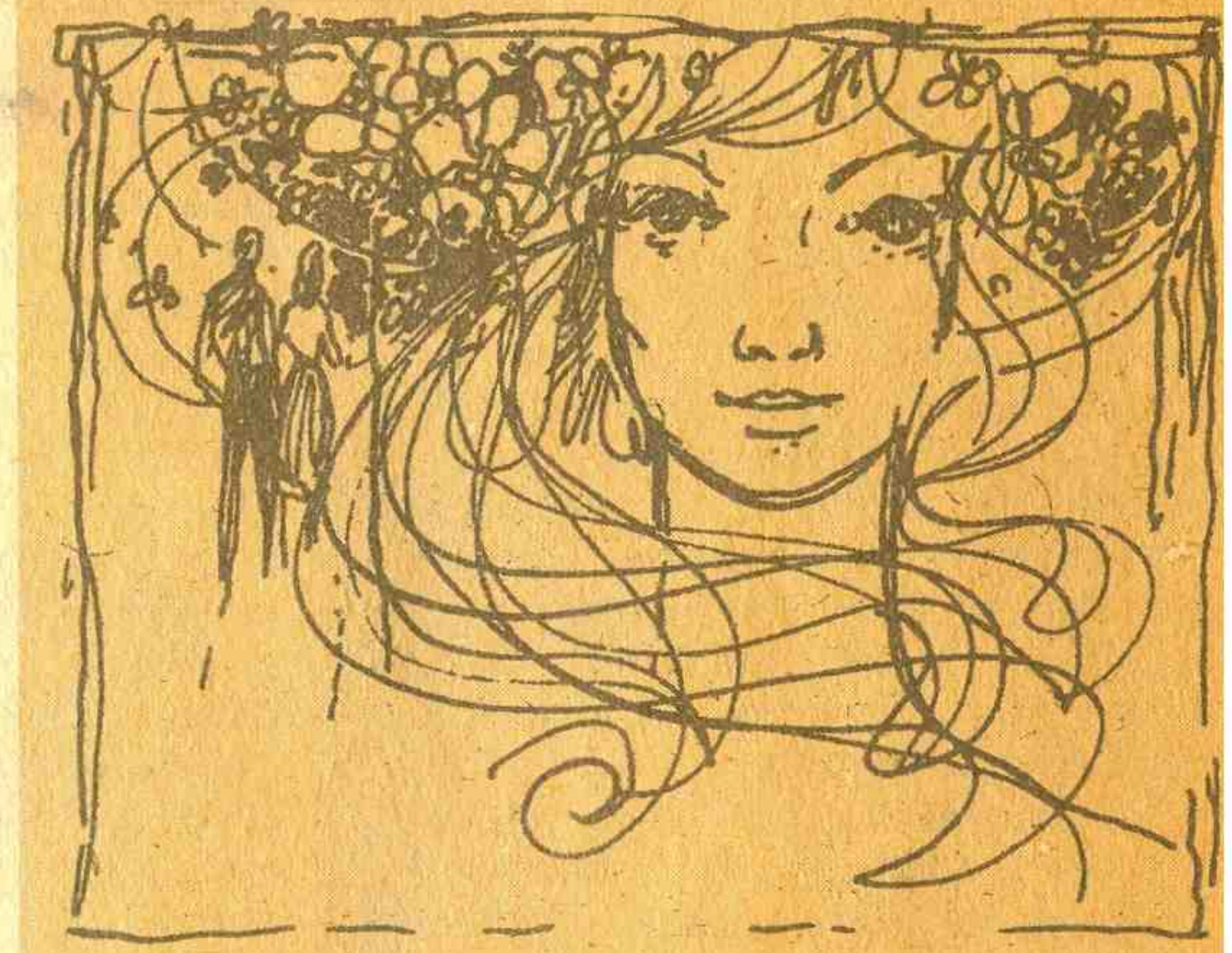

Stepă

Cîtă stepă într-o viață de om
cît vînt și cîtă uitare,
domnule doctor Anton Pavlovici Cehov
cîtă asemănare

Nimic nu mai simți, doar lipsa de aer
să fie boală, beție ori amăgire
cine mai știe de ce mor păsările
zburînd în neștire?

Cine mai crede căutînd un cuvînt
că dintr-o limbă moartă traduce
repetînd, repetînd, repetînd
un veac ce se duce?

Ehei, să te strig e zadarnic de-acum
te-au închis într-o carte,'ntr-o frunză,'ntr-un pom
uscat și pitic, fără fruct, fără nume
Cîtă stepă într-o viață de om!

MOMENTE DIN ISTORIA TURISMULUI ROMÂNESC

Turismul, realitate complexă a epocii noastre, înregistrează an de an un spectacular ritm de dezvoltare. El se adaugă celorlalte mijloace de care dispune societatea pentru asimilarea geografiei, istoriei, artei, etnografiei etc., transformînd călătoriile în admirabile posibilități de instruire și de desfătare estetică sau de agrement.

Acceptînd similitudinea turism — călătorie putem afirma că turismul a premers în ierarhia mijloacelor de cunoaștere a culturii și civilizației omenirii, a fost un instrument de răspîndire în masele de oameni a culturii, că turismul și cultura s-au născut „mînă-n mînă“ ! El confirmă din vremuri imemoriale ceea ce spunea savantul Nicolae Iorga, și anume că înveți mai mult într-o zi de călătorie decît prin lectura unui întreg raft de bibliocă. Turismul este un act de cultură în sensul cel mai larg al cuvîntului.

Chiar și „primul turist“ atestat documentar, Dion Chrysostomos, care a călătorit în Dacia cu puțin înainte de războaiele daco-romane, după cum rezultă din fragmentele infime ale „impresiilor“ sale, a fost îndemnat tot de setea de cunoaștere.

Parcurgînd lunga listă a zonelor și obiectivelor turistice din România, cu greu ne putem opri asupra unora dintre ele, cu greu vom putea da întîietate spectaculoaselor și pitoreștilor monumente ale naturii sau vestigiilor arheologice din vremea daco-romanilor și vechilor greci, originalelor comori de artă, multe dintre ele înscrise în tezaurul culturii universale.

Să călătorim pe Valea Prahovei, pe unde, arăta Alexandru Vlahuță în „România Pitorească“ în 1901, cu 200 de ani în urmă erau întunecimi de codru iar acum localitățile se continuă din una în alta și atîtea trasee turistice îngăduie străbaterea ei în toate direcțiile sau pe Dunărea împărătească așa cum îi spunea același Nicolae Iorga ? Să facem o ascensiune pe Ceahlăul domnitorului Dimitrie Cantemir, din vîrful cărui munte, relata Nicolae Gane, trei țări întregi se așterneau la picioare, locuite de același neam de oameni ce vorbesc aceeași limbă, au aceeași lege, același dor sau să ne bucurăm în atîtea stațiuni de bogăția de neprețuit a pămîntului nostru, apa minerală, prin care s-au adăugat virtuți de sănătate răcorii și limpezimii adîncurilor ?

Turismului organizat de astăzi i-a precedat, fără îndoială, drumeția, prilej de admirare a frumuseților naturii și de odihnă și recreere.

Grigore Ureche, cronicarul, ne informează că Ștefan Vodă, după grelele bătălii purtate împotriva cotropitorilor pămîntului românesc, poposea de multe ori și la Curtea Domnească din Hîrlău, așezată între culmile domoale ale dealurilor din jur, acoperite cu nesfîrșite vii, în timp ce ostenii săi își găseau tihna binemeritată la Huși, în preajma pădurilor de tei, sau pe dulcile coline, acoperite, de asemenea, cu vii.

Falnicii noștri Carpați au fost din vechime cutreierați. Se pare că prima descriere a unei ascensiuni „de plăcere“ i-o datorăm brașoveanului Ioan Ovari, care a urcat, în 1678, pe Tîmpa. În Moldova o acțiune similară a avut loc pe Ceahlău, în 1809, cum amintesc documentele, iar în Muntenia în 1839, cu destinația Peștera Ialomiței.

Într-o țară bogată în izvoare minerale, cum este România, nu se putea să nu se practice „avant la lettre“ turismul balnear.

Descoperirile arheologice atestă că efectele tămăduitoare ale apelor minerale se cunoșteau încă din cele mai vechi timpuri. În localitățile Hăbășești și Ghelăesti, din apropiere de Strunga și Bălțătești, unde se găsesc surse de ape minerale, au fost identificate mari așezări din vremea culturii neolitice Cucuteni, mileniul 4—3 î.e.n. Unele din cele mai importante vestigii ale culturii Coțofeni, care a înflorit pe teritoriul României în perioada de tranziție de la neolitic la epoca bronzului, 2500—1880 î.e.n., au fost găsite la Stojșoara, nu departe de Băile Govora.

De existența izvoarelor minerale știau și geto-dacii care le foloseau, îndeosebi pe cele de la Herculane, Moneasa și Geoagiu. Aceasta din urmă se numea pe timpul dacilor Germisara, apelativ care după unii lingviști ar însemna izvoare fierbinți.

În timpul romanilor exploatarea apelor minerale a căpătat o puternică dezvoltare. La Herculane (Ad aquas Herculis sacras ad Mediam) aceștia au ridicat numeroase construcții, unele impresionante, ale căror vestigii ies și astăzi la lumină. Prezența romană a fost atestată și la Geoagiu, care se numea Thermae Dodone, și Călimănești-Căciulata, precum și în imediata apropiere a izvoarelor sulfuroase de la Olănești.

Cetățile antice Tomis și Callatis au fost remarcate și ele de romani, ca urmare a factorilor naturali heliomarini din această zonă. La Callatis erau „băile de mare“ unde romanii foloseau ca sursă de tratament atît apa de mare cît și apele sulfuroase provenite din izvoarele mezotermale găsite în aceste locuri.

Tot de pe timpul romanilor erau cunoscute și așezările Moneasa (din județul Arad), Săcelu (din județul Gorj), după cum atestă o serie de descoperiri arheologice (sarcofage, unelte, inscripții romane etc.).

Din ultimele informații mai recente aflăm că din vremea romanilor oamenii știau și de băile termale de lîngă Oradea, respectiv Felix și 1 Mai, precum și de renumitele izvoare de la Borsec.

În Evul Mediu, exploatarea cu caracter empiric și ocazional a apelor minerale este semnalată de numeroase documente. Despre băile și amenajările de la Geoagiu au scris italianul Giovan Andrea Gromo și germanul Conrad Iacob Hiltebrandt, despre cele de la Borșa, suedezul Johann Wendel Bardiili, despre Băile Felix și 1 Mai italienii Antonio Possevino și G.P. Campani și umaniștii Nicolae Olahus și Ianus Panonius.

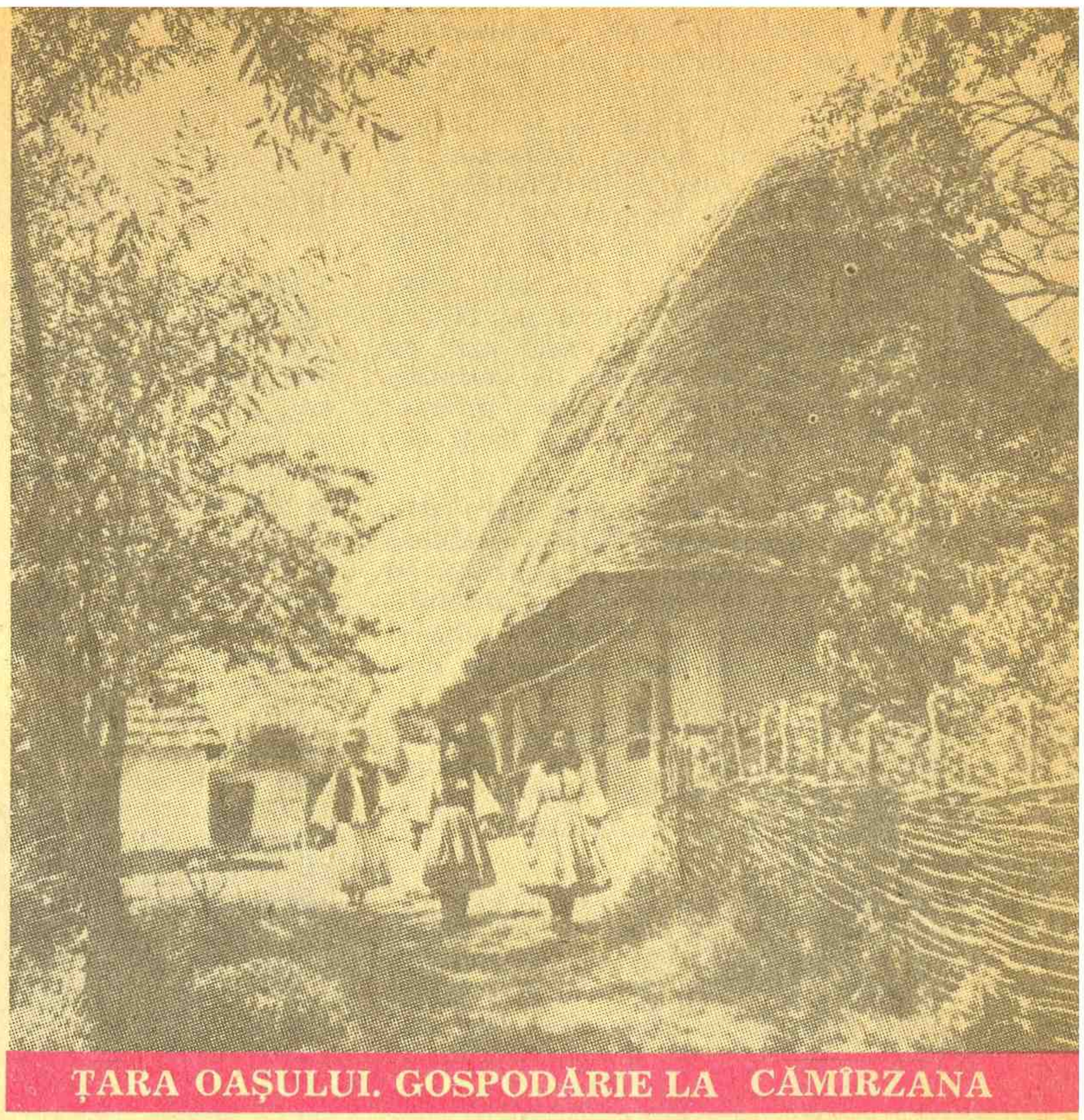

ȚARA OAȘULUI. GOSPODĂRIE LA CĂMÎRZANA

Interesul pentru apele minerale din țara noastră este subliniat și de documentele diferiților voievozi români. La 3 februarie 1488 sub Vlad Călugărul, e atestată documentar Govora, în timpul lui Radu de la Afumați sînt menționate Băile Olănești, construcția bolniței de la Cozia (pentru adăpostirea bătrînilor, dar și pentru bolnavii ce veneau la miraculoasele ape de la Izvorul tămăduirii) datează din 1543, din timpul domniei lui Radu Paisie.

Printre oaspeții stațiunilor întîlnim de-a lungul vremii pe Mihail Kogălniceanu, la Călimănești, Carol Davila, la Olănești, Tudor Vladimirescu, Dinicu Golescu, Nicolae Bălcescu, George Coșbuc la Herculane, Mihai Eminescu și Veronica Micle la Bălțătești, Ion Creangă și Nicolae Gane la Slănic Moldova, pe regina Isabela, Ioan Sigismund de Zapolia — principe al Transilvaniei și Welling, solul regelui Suediei la Geoagiu, pe Gheorghe II Rakoczi care dă dispoziție, în 1658, să se repare și să se construiască o casă a „băilor domniei“, la Felix, pe împăratul Francisc I, care a inaugurat, în 1817, instalația de băi, la Herculane.

Mișcarea turistică românească, determinată de plăcerea petrecerii timpului liber în mijlocul naturii, în special la munte, de chemarea sentimental-patriotică pentru vizitarea vestigiilor istorice, antice sau medievale, de cura balneoclimaterică, efectuată din rațiuni de sănătate, dar uneori și din motive de modă, intră în orbita mișcării similare europene, prin apariția primelor forme organizate de turism începînd de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

O serie de scriitori, ca Vasile Alecsandri, Alexandru Odobescu, Alecu Russo, Calistrat Hogaș, Nicolae Iorga, Alexandru Vlahuță ș.a. prin cărțile lor vor juca un rol deosebit în impulsionarea drumeției pe potecile de munte sau a călătoriilor de-a lungul văilor unor celebre cursuri de apă. Pe aceleași coordonate vor acționa și ideile vehiculate de activitatea publicistică desfășurată de Nestor Urechia, Mihai Haret, Bucura Dumbravă, Emanoil Bucuța etc.

Cluburile, societățile și asociațiile înființate au dus o muncă susținută în construirea unor noi poteci și cabane în munți ori au editat diferite publicații cu scopul de a trezi în rîndul maselor interesul pentru drumeție și balneologie.

Printre cele mai importante sînt: „Societatea Carpatină Transilvană“, înființată la Sibiu în 1880, de către un grup de „amici“, cu scopul cercetării „Carpaților Transilvaniei și a regiunilor învecinate, pentru efectuarea de excursii și înviorarea interesului pentru munți“; Societatea Carpatină „Sinaia“, întemeiată în 1893, la inițiativa stareţului mînăstirii Sinaia, arhimandritul Nifon, a lui Tache Ionescu, deputat, fost prim-ministru în 1921—1922 și a Bucurei Dumbravă, cunoscută scriitoare a vremii, și care a desfășurat o muncă susținută pentru construirea de noi drumuri în Bucegi și de noi cabane („pavilioane“) pe Vîrful cu Dor și Omul, precum și pentru amenajarea Peșterii Ialomiței; „Societatea de Gimnastică, Sport și Muzică“ din Iași, creată în 1902 și prin grația căreia s-a ridicat, printre altele, o casă de adăpost pe Ceahlău, iar ziua de 6 martie a fost proclamată „Ziua muntelui“, prilej de excursii colective; „Societatea Turiștilor din România“, înființată în București, la 1903, de către profesorul Ludovic Mrazec și Alexandru Tzigara Samurcaș, ce va deveni secretarul general al acesteia, asociație care avea secțiuni în Cîmpulung Muscel și Iași și a realizat nu mai puțin de 13 anuare, îndrumătoare prețioase pentru iubitorii de excursii. Cîțiva dintre membrii societății (Mihai Haret, Nestor Urechia, Emanoil Bucuța) au fondat în 1921 „Hanul Drumeților“ cu scopul de a organiza „turismul pe jos“ sau

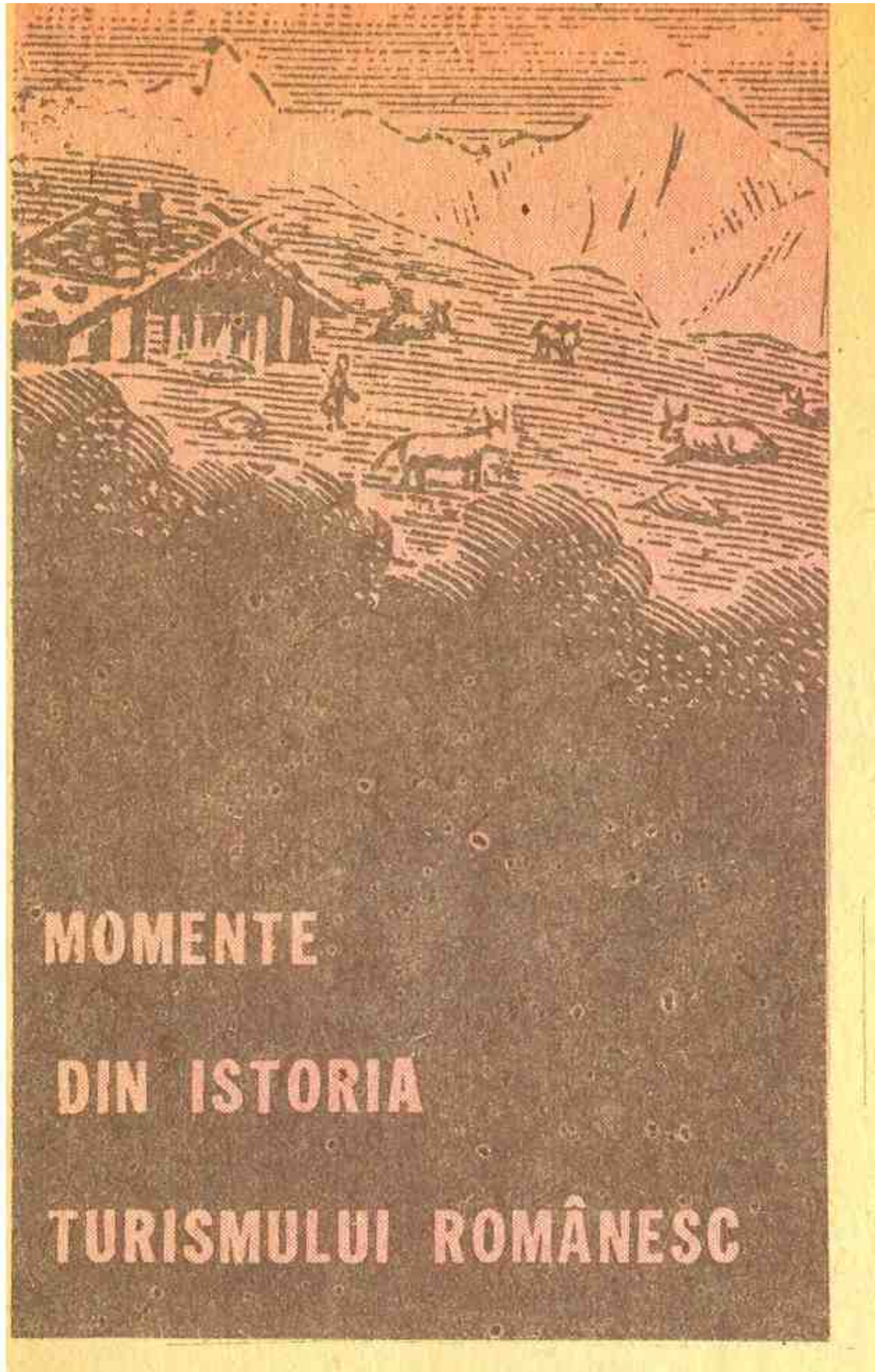

MOMENTE DIN ISTORIA TURISMULUI ROMÂNESC

„drumeția“; Societatea turistică „Frăția Munteană“, înființată la Cluj, în 1921, avîndu-l ca președinte pe marele nostru speolog Emil Racoviță; Touring-Clubul României, legiferat în 1926 ca „asociație de turism și pentru protecția naturii“, care își propunea să facă știută „România românilor și străinilor... prin publicații turistice, geografice pitorești... de a lupta pentru apărarea monumentelor naturii sau istorice și de a învăța pe excursioniști să respecte frumusețile naturale și arhitecturale ale României“. Societatea și-a organizat, apoi mai multe secții: Brașov (1926), Munții Apuseni (1927), Bucovina (1927), Retezat (1931), Maramureș (1934), Banat (1935), Arad (1935), Satu Mare (1936), Vrancea (1945); Asociația turistică „România Pitorească“, ce s-a creat la București în 1930; „Clubul Alpin Român“, constituit în 1934 ș.a.

Numărul mare și activitățile destul de însemnate ale principalelor societăți și federații turistice reclamau tot mai insistent organizarea lor la scară națională, înființarea unei organizații controlate de stat, capabilă ea însăși să răspundă de destinele potențialului turistic românesc.

La 27 februarie 1936, Senatul României votează Legea pentru organizarea turismului și, ca atare, se înființează întîiul organism guvernamental de turism, Oficiul Național de Turism. Legea a fost promulgată la 28 februarie 1936 și a apărut în Monitorul Oficial în ziua de 29 februarie a aceluiași an.

Înființarea O.N.T.-ului a însemnat nu numai . concretizarea visului precursorilor, ci și crearea condițiilor favorabile unui impuls major mișcării noastre turistice, în concordanță cu spiritul timpului.

Acest bun început își va afirma împlinirea însă mult mai tîrziu, după 23 August 1944. La sărbătorirea semicentenarului înființării O.N.T.-ului turismul românesc își etalează noile dimensiuni dobîndite grație politicii partidului nostru.

Turismului românesc i s-au conferit sarcini noi, decurgînd din obiectivele de creștere continuă a calității vieții — odihnă și recreere pentru refacerea potențialului fizic și intelectual al oamenilor muncii, folosirea în chip educativ a timpului liber și, nu în ultimul rînd, îngrijirea sănătății.

Aceste sarcini au deschis turismului din țara noastră alte orizonturi, el devenind un fenomen de masă, un turism al tuturor categoriilor de oameni ai muncii și al tuturor vîrstelor, un adevărat act de cultură de masă.

Pentru a-și îndeplini prerogativele cu care a fost investit, s-a creat o bază materială impresionantă. Numai în ultimii 21 de ani capacitățile de cazare au crescut de peste 3 ori, din care cele de pe litoral de cca. 4 ori, iar pentru turism montan de 2,3 ori. Noi stațiuni s-au adăugat patrimoniului turistic național — Neptun, Olimp, Costinești, Jupiter, Cap Aurora, Venus, Saturn pe litoral, Durău, Covasna, Borșa, Semenic în zona montană. Au fost modernizate și dezvoltate renumite stațiuni ca Băile Herculane, Băile Felix, Sovata, Căciulata, Băile Tușnad, Vatra Dornei, Slănic Moldova, Băile Olănești, Sîngeorz Băi, Buziaș, Eforie Nord precum și stațiunile de odihnă de mare atracție Sinaia, Predeal, Poiana Brașov, Bușteni, Păltiniș, Stîna de Vale.

S-a îmbogățit continuu conținutul vacanțelor oamenilor muncii, oferindu-se o gamă largă de posibilități de agrementare a sejurului. În acest scop stațiunile au fost înzestrate cu mijloace moderne de transport pe cablu — telecabine, telescaune, telegondole, baby-schi, cu patinoare naturale, terenuri de sport, bowlinguri, popicării, bazine de înot, jocuri mecanice și electromecanice, videoteci, discoteci, echipamente nautice, instalații de ski nautic, tobogane acvatice. Au fost construite centre multifuncționale de agrement și săli de spectacole.

S-au valorificat într-o mai mare măsură posibilitățile pe care le oferă zonele din jurul orașelor, ale marilor centre muncitorești, unde își petrec timpul liber milioane de oameni ai muncii, tineri, studenți, elevi și pionieri.

Pentru a răspunde cerințelor de ridicare continuă a calității serviciilor la nivelul tuturor exigențelor a fost creat un corp de specialiști.

Turismul românesc satisface în condiții de competitivitate cerințele a aproape jumătate din populația României și ale unui număr de turiști străini, echivalent cu peste o cincime din populația țării.

În anul jubiliar 1986 turismul românesc se găsește în plin efort creator pentru valorificarea superioară, în cincinalul 1986—1990, a patrimoniului natural al țării, modernizarea bazei materiale create, ridicarea calității serviciilor și a asistenței turistice, ca factori hotărîtori în sporirea eficienței economice, a contribuției sale la balanța de plăți externe, la îndeplinirea obiectivelor planului național unic de dezvoltare economico-socială a țării.

Ca operă de cunoaștere cît și ca industrie, turismul românesc s-a dezvoltat și se dezvoltă în condițiile schimburilor de valori și de idei cu întreaga lume animată de idealurile păcii, înțelegerii și colaborării internaționale.

Vasile Smărăndescu

Joc de urs, durere de animal

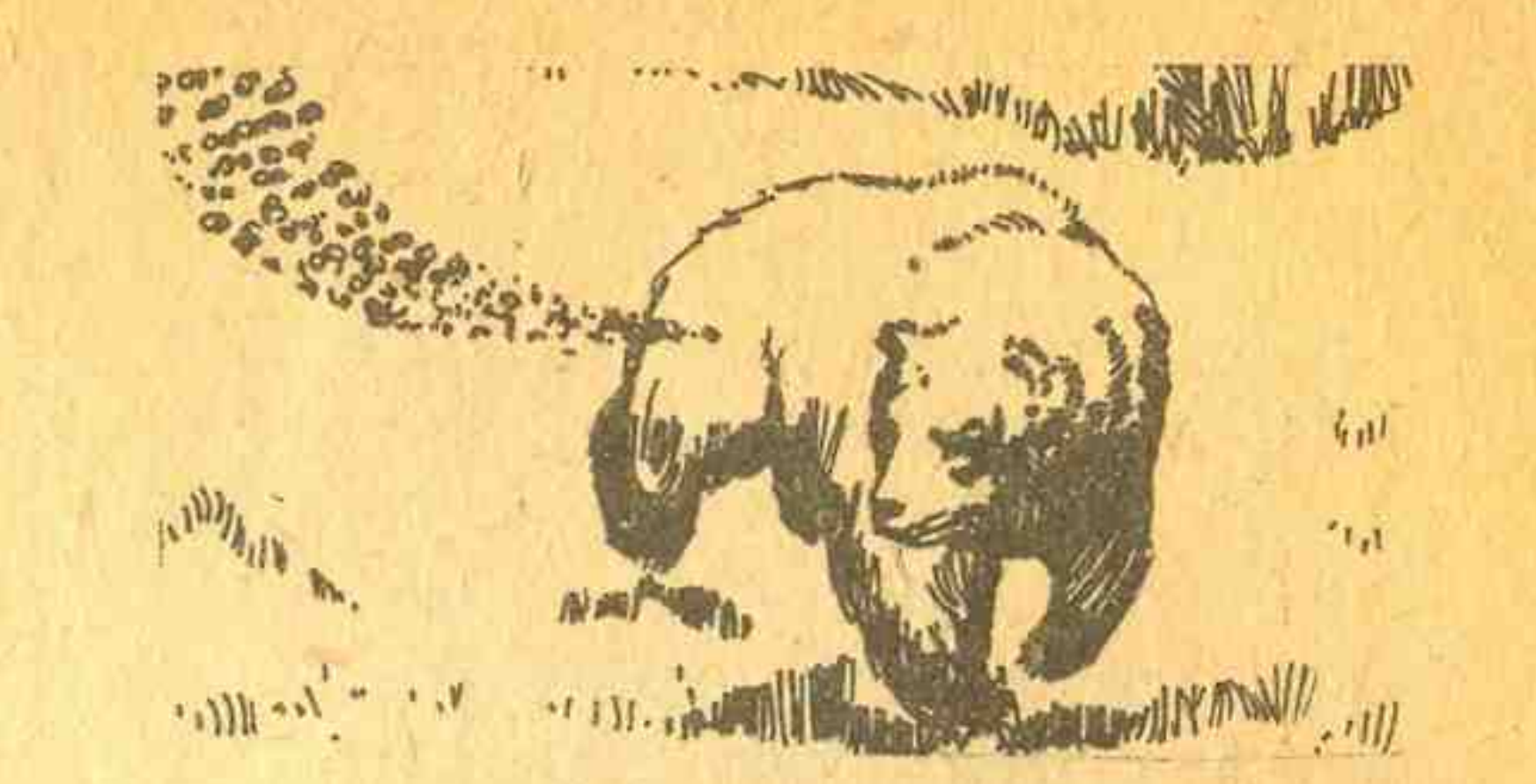

Zăpada cădea în avalanșe de pe crengile brazilor și fagilor, vîntul adia totuși căldicel, pasul călca anevoie în zăpada udă. Totul îți vorbea de primăvară. Cînd la șes începeau să înverzească pomii aci în munte pămîntul își deschidea pori uriași, care resorbeau ultima rămășiță, vechitură de zdreanță albă, murdară pe alocuri, mantia pe care muntele a ținut-o pe umerii săi o iarnă întreagă.

Respirai aerul curat, rece, priveai soarele printre vîrfurile brazilor, auzeai șoapta izvoarelor, păsările ciripind și simțeai cum sufletul ți se umple de fericire și sănătate, de bucuria de a trăi, de a-ți petrece viața în mijlocul unor asemenea minunății.

Cînd primăvara zîmbea tuturor, un urs bătrîn și-a părăsit bîrlogul, poate după hrană, poate de dorul căldurii, sau cine știe din ce motive... animalicești.

Nu m-a simțit în postul meu de pîndă și, nestingherit de nimeni, își făcea de lucru lîngă o ciotură uscată. Îi priveam jocul prin binoclu. Un joc bătrînesc, caraghios, căruia nu-i dădeam nici o explicație.

Ursanul stătea culcat pe picioarele dinapoi, iar capul, un cap uriaș, și-l freca încetișor de lemnul uscăturii, de la ureche pînă la bot și invers, mîrîind și mormăind nemulțumit. Așa și-a petrecut timpul o oră, după care încetinel s-a îndepărtat mișcîndu-și anevoie trupul bătrîn și slăbit după atîta iarnă grea.

Toată ziua s-a scurs în liniște și așa s-au scurs multe, multe alte zile, pînă ce poalele pădurii au început să fie tulburate de zgomote, tălăngi, strigăte de ciobani, behăituri de oi și de berbeci. Urcau păstorii în munți. Asta însemna că primăvara trecuse și vara își începea vremuitul.

În urma reclamațiilor primite de la cîteva stîni, pentru că un urs le tot rupea vitele, s-a eliberat o autorizație de împușcare a acestui carnivor.

După mai multe așteptări în nopți frumoase cu lună plină ursul a fost împușcat. Cînd l-am văzut, am recunoscut imediat în el pe bătrînelul din pădure. Din curiozitate m-am apropiat și i-am cercetat capul. Pe partea dreaptă a maxilarului superior, părul era căzut. I-am deschis fălcile năclăite de sînge și am rămas foarte surprins și impresionat cînd am văzut că toate măselele îi erau găurite de carii. Atunci am înțeles totul, am înțeles că nu era un joc, un joc obișnuit, ci o simplă alinare a durerilor de măsele.

Stînd aplecat deasupra acelui uriaș al pădurii, îmi puneam întrebarea : oare cîți dintre noi, cîți oameni au timp să se gîndească la durerile ascunse, neștiute de nimeni, ce le frămîntă pe animale ?

Manoliu Cătălin
meteorolog la „Babele“

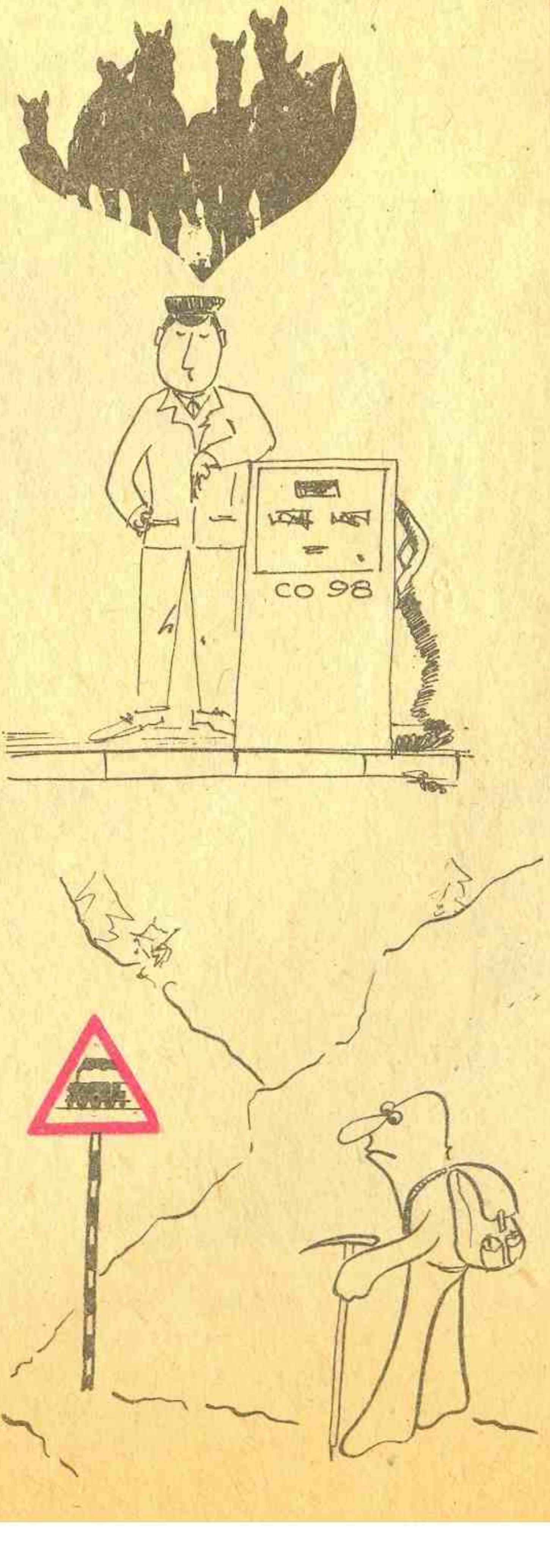

Sorin Trușcă

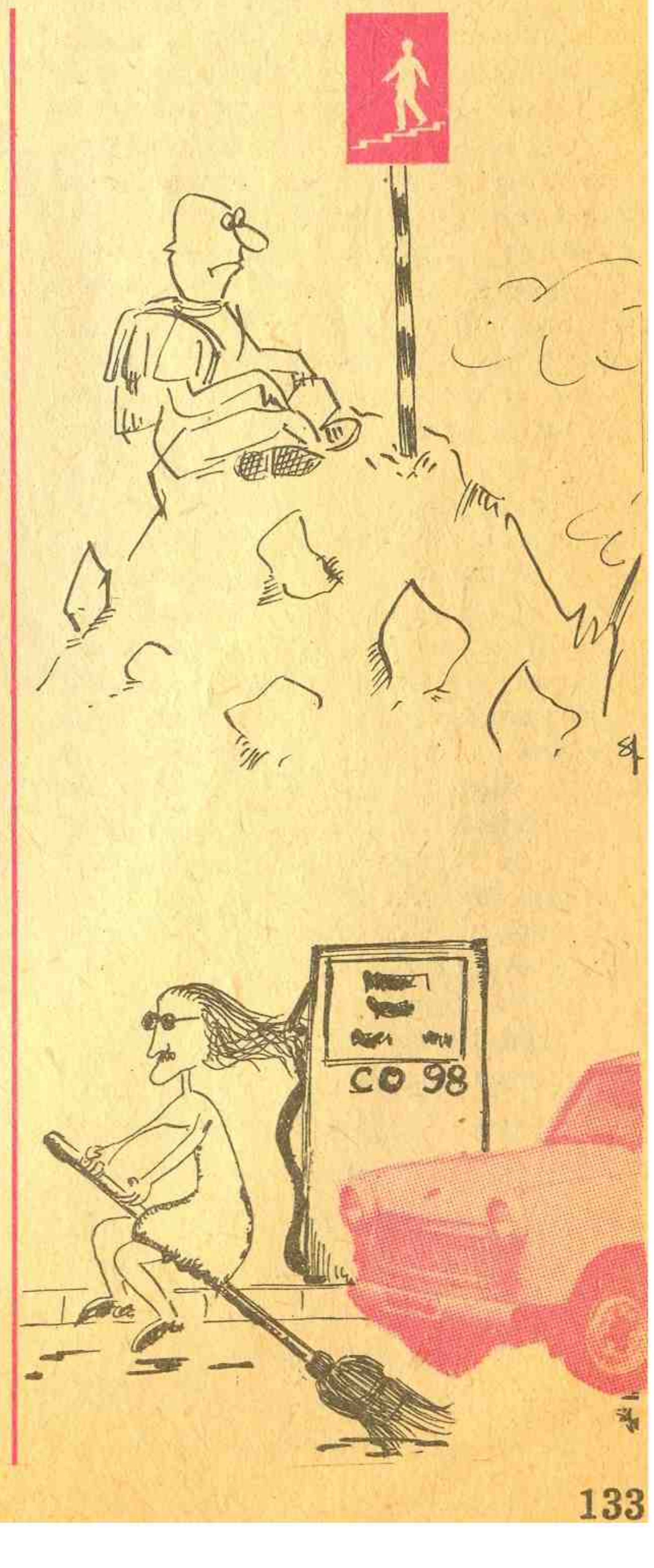

Rezervaţia naturală

„PIETROSUL RODNEI“

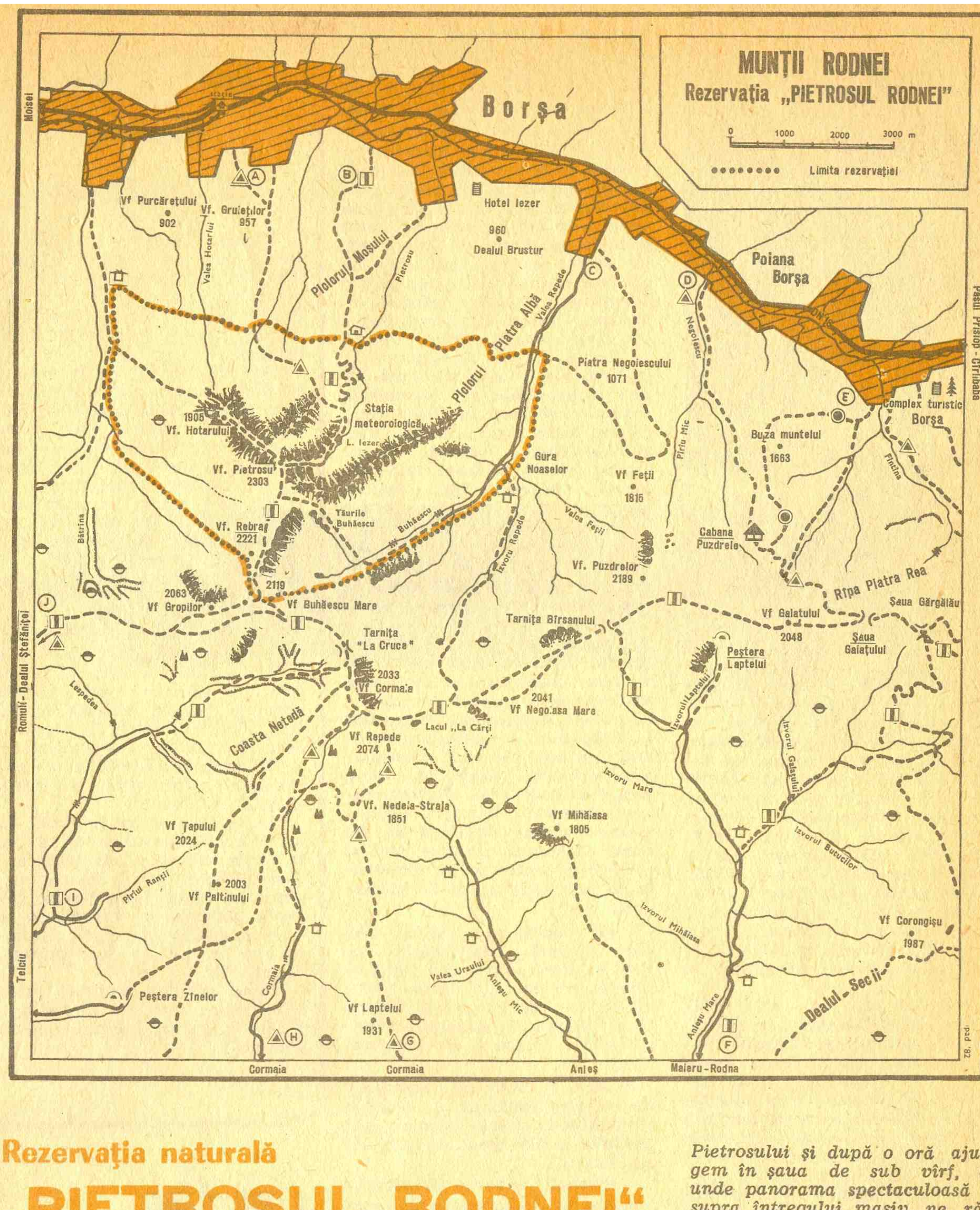
MUNŢII RODNEI
Rezervaţia „PIETROSUL RODNEI"
0 1000 2000 3000 m
Limita rezervaţiei
Moisei
Borşa
Hotel Iezer
Vf Purcăreţului 902
Vf. Gruieţilor 957
960 Dealul Brustur
Valea Hotarului
Piciorul Moşului
Pietrosu
Piciorul Piatra Albă
Valea Repede
Poiana Borşa
Pasul Prislop - Cîrlibaba
Piatra Negoiescului 1071
Negoiescu
Complex turistic Borşa
1905 Vf. Hotarului
Staţia meteorologică
L. Iezer
Vf. Pietrosu 2303
Tăurile Buhăescu
Buhăescu
Gura Noaselor
Vf Feţii 1816
Pîrîu Mic
Buza muntelui 1663
Fîntîna
Vf. Rebra 2221
Bărlina
Valea Feţii
Izvoru Repede
Cabana Puzdrele
Vf. Puzdrelor 2189
Rîpa Piatra Rea
2063 Vf Gropilor
2119 Vf Buhăescu Mare
Tarniţa Bîrsanului
Vf Galatului 2048
Şaua Gărgălău
Şaua Galaţului
Romuli - Dealul Ştefăniţei
Tarniţa „La Cruce"
2033 Vf Cormaia
Peştera Laptelui
Lespedea
2041 Vf Negoiasa Mare
Lacul „La Cărţi"
Izvorul Laptelui
Coasta Netedă
Vf Repede 2074
Izvorul Galaţului
Izvoru Mare
Vf. Nedeia-Straja 1851
Vf Mihăiasa 1805
Vf Ţapului 2024
Izvorul Butucilor
2003 Vf Paltinului
Pîrîul Ranţii
Izvorul Mihăiasa
Vf Corongişu 1987
Telciu
Valea Ursului
Anieşu Mic
Cormaia
Dealul Secii
Peştera Zînelor
Vf Laptelui 1931
Anieşu Mare
Cormaia
Cormaia
Anieş
Maieru-Rodna
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J

„Alpii Maramureşului“, cum sînt numiţi la superlativ munţii Rodnei, găzduiesc una din marile rezervaţii naturale din Carpaţi, cea mai mare din nordul ţării. Creată încă din 1932, rezervaţia s-a extins ocupînd din anul 1962 o suprafaţă de 2 700 ha (1 230 ha golul alpin şi 1 470 ha pădure) din care 750 constituie zonă de cercetare ştiinţifică cu regim de protecţie absolută. În limitele rezervaţiei, între vîrfurile Hotarul (1 905 m), Pietrosul (2 303 m) şi Piatra Albă (2 061 m), căldările glaciare Zănoaga Mică şi Mare, a Pietrosului şi a Buhăiescului — Rebra ascund lacuri cristaline, care, prin sălbăticia şi frumuseţea lor, sînt locuri unice în Carpaţii Orientali. În jurul Vîrfului Pietrosul, magistrul înălţimilor maramureşene şi în circurile glaciare cu pereţi prăpăstioşi s-a dezvoltat o vegetaţie tipic alpină şi suabalpină, cu numeroase specii rare şi endemisme rodnene. Alături de ursul brun, rîsul şi cerbul carpatin, fauna rezervaţiei s-a îmbogăţit cu capra neagră repopulată din 1962, astăzi depăşind o sută de exemplare, şi marmota, adusă din Alpi în 1973.

Despre viaţa şi obiceiurile marmotei în timpul iernii, despre ursul brun şi jder, despre multe alte animale legate de rezervaţia rodneană, afli la poarta ei, poartă maramureşeană în sensul propriu, unde îl cunoşti pe Traian Timiş — paznicul şi ocrotitorul acestor locuri. Îndrăgostit de munţi, nedespărţit de „Fulger“, calul de argint, şi „Molda“, lupoaica prietenoasă cu omul bun, Traian Timiş te întîmpină la intrarea în rezervaţie, fie iarnă fie vară, spunîndu-ţi ce e bine şi ce nu e bine de făcut, sfătuindu-te pe unde s-o iei şi ce-i de văzut pentru cei ce vor să vadă. Nu o dată omului acesta i-a fost dat să-i salveze pe cei imprudenţi, dar despre asta vorbeşte mai puţin, se uită lung la „Molda“, cerîndu-i parcă sprijinul şi spune: „...ehei, dacă nu era ea...“ şi lupoaica începe să-ţi „povestească“ în locul lui!

Să alegem unul din drumurile ce ne vor purta într-un circuit prin rezervaţie, prin cele mai frumoase locuri ale Rodnei. Plecăm din Borşa, din apropierea hotelului Iezer, pe principalul drum de acces spre Vîrful Pietrosul şi, după ce lăsăm în urmă ultimele case şi fîneţe răspîndite pe feţele de munte, începem să urcăm pe Piciorul Moşului; după 45 de minute ajungem la cantonul rezervaţiei, căsuţă de basm, împletită din trunchiuri de mesteacăn, oficiile de primă gazdă, făcîndu-le tot Molda ce ne-a zărit şi anunţat de departe; intrăm în rezervaţie, trecînd pe sub arcada maramureşeană şi începem să urcăm prin pădure pe versantul vestic al Piciorului Moşului; după aproximativ o oră, la limita pădurii intrăm în zona pajiştii alpine, la „Pietrele Albe“, şi trecem pe faţa însorită a muntelui printre tufe de afin şi smirdar; acompaniaţi de zgomotul cascadelor pîrîului Pietros urcăm în scurt timp pragul ce ne desparte de căldarea Iezerului, lăsînd în stînga staţia meteorologică; ajungînd pe malul lacului — Iezerul Pietrosului, oglindă cristalină la 1 786 m alt., înconjurat de crestele crenelate ale muntelui — ne oferim un binemeritat popas; lacul, al doilea ca mărime din Munţii Rodnei (după Lala Mare) împreună cu cele patru tăuri ale Buhăiescului, constituie zona centrală a rezervaţiei.

La poarta rezervaţiei „Pietrosul Rodnei“

În continuarea circuitului nostru începem să urcăm în serpentine scurte versantul nordic al Pietrosului şi după o oră ajungem în şaua de sub vîrf, de unde panorama spectaculoasă asupra întregului masiv ne răsplăteşte din plin efortul; după ce am urcat şi pe vîrf, aflat la 20 de minute de curmătură, revenim în şa în poteca de creastă şi începem să coborîm în imensa căldare glaciară — gazdă a celor patru tăuri ale Buhăiescului; în coborîre printre grohotişuri şi praguri de piatră, depăşim pe rînd lacurile despărţite între ele de cascade înspumate, cea mai mare de aproape 80 m, şi intrînd pe firul văii, pe versantul stîng, ajungem în drumul de tractor; aici o cabană forestieră ne poate adăposti în caz de vreme rea; mai departe, pe valea Repedea, trecem de Gura Noaselor şi după 6 km ajungem la Gura Repedea, astăzi cartier al Borşei, fostul sat Repede, încheind circuitul prin rezervaţia Pietrosul; întregul circuit durează 10—12 ore, fiind marcat cu bandă albastră pînă la Curmătura Pietrosului şi apoi potecă fără marcaj pe Calea Buhăiescu — Valea Repedea. Alte drumuri de acces spre rezervaţie au ca puncte de plecare localităţile Moisei, Dealul Ştefăniţei, Romuli, Parva şi Cormaia (Sîngeorz-Băi), conducînd spre creasta principală a Rodnei şi apoi în limitele rezervaţiei spre Pietrosu.

Dan P.

CARE-I ADEVĂRUL ?

MORMÎNT

Unde se află mormîntul lui Alexandru Macedon ? La această întrebare se străduiesc să răspundă istoricii încă de la începutul secolului nostru, dar pînă acum nu s-a descoperit nimic. Se spune că, înaintea morții sale (în anul 323 î.e.n.), marele conducător de oști și cuceritor din antichitate ar fi cerut să fie înmormîntat în oaza Siwa din Egipt. Dar istoricii susțin că această dorință nu a fost îndeplinită.

Corpul neînsuflețit al împăratului a fost trimis spre Macedonia, dar cînd procesiunea mortuară a ajuns pe teritoriul Siriei, Ptolomeu a dispus ca ea să se îndrepte spre Egipt, pentru a se îndeplini ultima dorință a defunctului, care a murit departe de patrie. Astfel, corpul lui Alexandru Macedon a ajuns la Alexandria, orașul întemeiat de el și care, de altfel, îi poartă numele.

Tot din ordinul lui Ptolomeu — devenit între timp împărat al Egiptului — corpul lui Macedon a fost depus într-un mausoleu, unde s-a aflat timp de 300 de ani. O dată cu sfîrșitul dinastiei Ptolomeilor în Egipt și cucerirea acestuia de către romani, urmele se pierd. Istoria păstrează de 2000 de ani taina legată de locul unde a fost înmormîntat împăratul. Nu se mai poate ști dacă osemintele lui Alexandru Macedon au fost exhumate și transportate în alt loc ori s-au pierdut. Este greu de găsit un răspuns, întrucît din vechea Alexandrie nu a mai rămas aproape nimic. Toate edificiile antice au fost dărîmate și s-au acoperit cu un strat gros de pămînt și nisip. Pe de altă parte, pentru a se ajunge la numeroase construcții antice, ar fi necesar să se demoleze clădiri ale orașului nou.

Deocamdată arheologii studiază manuscrise și hărți ale orașului, sperînd că vor găsi în acestea date care să le permită continuarea cercetărilor pe teren.

NECROPOLĂ

O necropolă intactă din secolul al VI-lea î.e.n. a fost descoperită la Sindos, la 15 km vest de Salonic, unde au fost scoase la iveală alte 103 morminte din aceeași epocă. În mormîntul descoperit s-au găsit numeroase obiecte, între care un inel de aur pe care este gravat cuvîntul „Doron“ (cadou). Potrivit arheologilor ar putea fi mormîntul unui luptător întrucît el conținea o cască de bronz, o spadă și o lance de fier și alte obiecte de luptă.

MISTER

De peste două mii de ani, specialiștii în studii istorice sînt preocupați de dezlegarea misterului legat de dispariția fără urmă în Egipt, a armatei persane conduse de împăratul Kambise. Perșii au cucerit „țara piramidelor“ în anul 525 î.e.n. dar, nefiind satisfăcuți de această cucerire, după ce au ocupat valea Nilului, s-au îndreptat spre zona actualei granițe egipteano-libiene. În lucrările lui Herodot se amintește că o armată de 50 000 de perși a pornit o expediție, în cursul căreia urma să parcurgă 1 000 de kilometri. Fără să ajungă la destinație, armata a dispărut fără urme în deșert, și nimeni pînă astăzi nu a descoperit ceva ce ar mai putea aminti de aceasta. În rîndul oamenilor de știință predomină părerea că detașamentele persane conduse de Kambise au fost îngropate de nisip, în urma unei puternice furtuni în deșert. Arheologii au căutat în numeroase rînduri să descopere ultimele tabere persane, iar în presa egipteană au apărut, în urmă cu cîțiva ani, știri despre o expediție care ar fi aproape de dezlegarea misterului. Știrile respective nu au fost însă confirmate. Din toamna anului 1983, tentativa descoperirii armatei lui Kambise a fost reluată de o expediție mixtă italo-americană. Cu acest prilej investigațiile arheologice au utilizat nu numai mijloace terestre, ci și aeriene, precum și date obținute prin intermediul sateliților artificiali ai Pămîntului. Chiar în cazul cînd s-ar găsi indicii că armata persană s-a rătăcit în deșert, în încercarea de a părăsi obișnuitul drum al caravanelor și a găsi unul mai scurt, dezvăluirea unor mărturii materiale privind locul pe unde a trecut ar fi extrem de dificilă, întrucît nici mijloacele tehnice cele mai moderne nu ar fi în stare să disloce dunele de nisip care au acoperit, timp de milenii, urmele mult căutate. Și totuși, cercetările continuă...

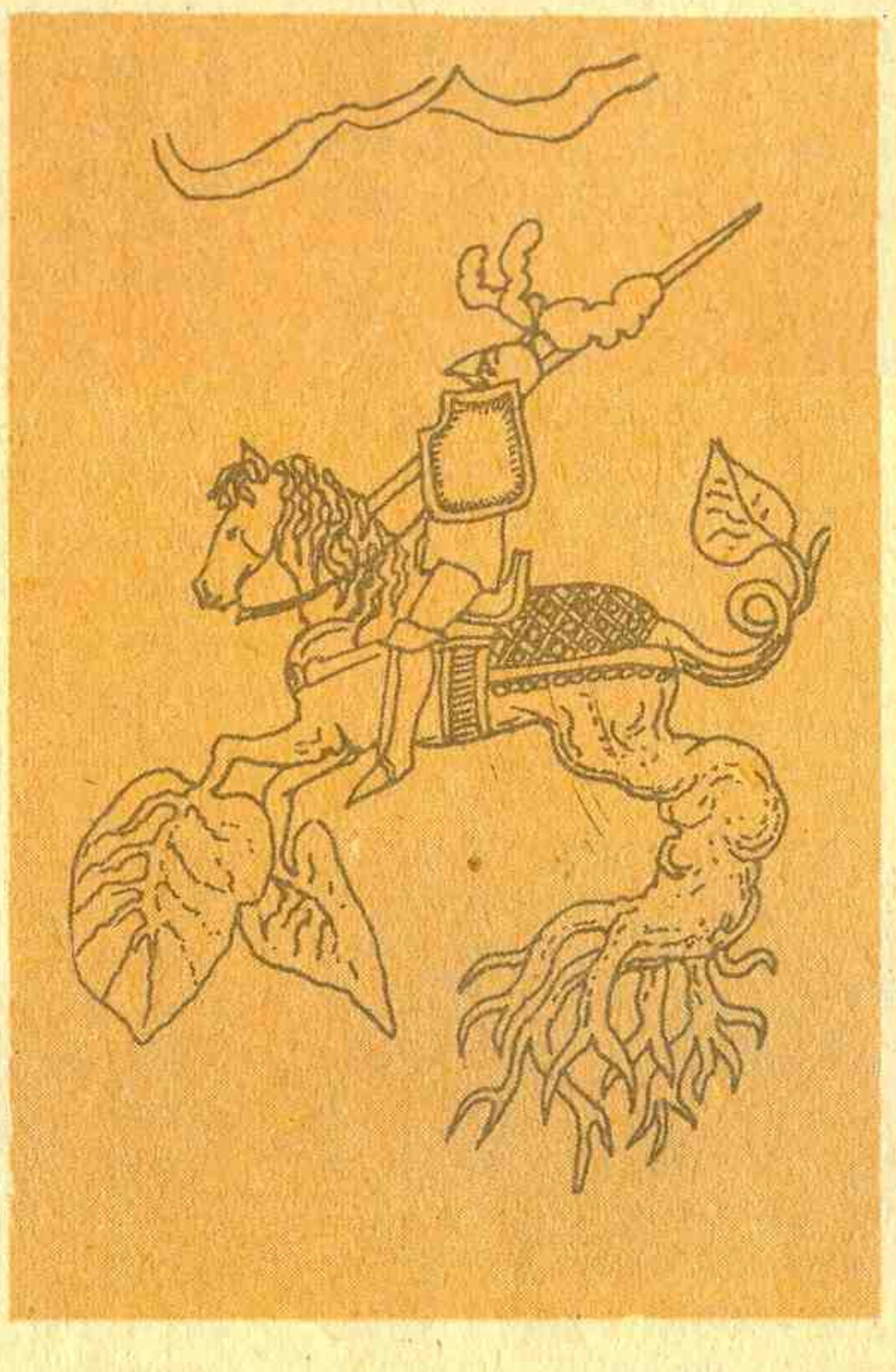

DESCOPERIRE

Pe insula Mactan din centrul Filipinelor a fost scos la lumină un craniu presupus a fi al navigatorului portughez Fernando Magellan. Magellan a descoperit Filipinele în martie 1521 cînd a și debarcat pe insula Mactan. El și-a pierdut viața într-o luptă cu băștinașii. La locul descoperirii au mai fost găsite obiecte de aur, sulițe, o sabie, un pumnal, farfurii de porțelan și diverse unelte din fier. Un profesor de la Universitatea din Cebu, care a examinat craniul, este convins că provine de la un bărbat de rasă europoidă și că nu poate fi decît al lui Magellan sau al unuia din însoțitorii săi. Dar cine poate ști ? !...

EROU

Unde a luptat ? În ce împrejurări a dobîndit calități de conducător și strateg Spartacus ? Răspunsurile la aceste întrebări au fost aflate abia cu cîțiva ani în urmă, după 2050 de ani de la bătălia în care legendarul erou a fost ucis.

Un grup de specialiști studia nu de mult un manuscris al istoricului grec Plutarh, care fusese descoperit cu numeroase pasaje lipsă. Copiști din cine știe ce perioadă îl restauraseră în mare parte, prilej cu care involuntar strecuraseră o mică eroare în ce privește destinul lui Spartacus. E vorba de capitolul VIII al „Vieților paralele“, care conține cîteva rînduri consacrate conducătorului răscoalei sclavilor din anii 73—71 î.e.n. În versiunea curentă una din însemnări se citește astfel... „primul era Spartacus — un trac dintr-un trib nomad...“

Abordînd acest pasaj specialiștii s-au oprit, frapați de o anomalie care scăpase tuturor predecesorilor lor : cum era posibilă o asemenea afirmație cînd încă cu 500 de ani înaintea răscoalei lui Spartacus tracii nu mai erau nomazi. Cu siguranță la mijloc era o „greșeală de tipar“. În textul lui Plutarh, unde originalul devenise ilizibil, fusese inserat cuvîntul nomadiku. Care să fi fost cuvîntul inițial ? s-au întrebat specialiștii. Studierea paleografiei și istoriei Balcanilor a permis presupunerea si apoi certitudinea că termenul nomadiku trebuie înlocuit cu maidiku. De ce ?

În primul rînd e greu de admis că, în opera unui istoric atît de corect în expunerea evenimentelor ca Plutarh, s-ar fi putut strecura o asemenea aberație, care ar fi dovedit o gravă ignoranță : în vremea aceea templele și cetățile trace nu erau cu nimic mai prejos decît cele ale Aticii ; zeii celor două popoare erau aceiași ; tracii știau să șlefuiască minunat pietrele prețioase, să prelucreze aurul, să cioplească marmura. În al doilea rînd, din punct de vedere grafic, relativ asemănător cu nomadiku era cuvîntul grecesc maidiku. De asemenea, după cum atestă unele izvoare istorice, din triburile tracilor făcea parte și cel al moesilor (mediku, maidiku).

Așadar Plutarh trebuie citit astfel : „Spartacus — un trac din tribul moesilor...“

Continuînd cercetările, filologii au opinat că numele de Spartacus provine de la un cuvînt trac, apropiat ca rezonanță, spartatok, adică purtător de lance.

În fine, unde s-a născut Spartacus-Spartatok ? Specialiștii au stabilit că moesii trăiau pe malurile rîului Struma, cetatea lor de reședință aflîndu-se pe locul actualului oraș Sandanski (sudul R.P. Bulgaria). Acolo e probabil să fi văzut Spartacus lumina zilei. În orice caz cercetările au atestat că, în zona respectivă, s-au purtat îndelungate și sîngeroase lupte între traci și romani. Poate că tot acolo s-a oțelit și caracterul eroului trac.

ANALIZĂ

O analiză a mîinilor și încheieturilor umflate care apar în picturile lui Rubens sugerează că artrita reumatoidă exista cu 200 de ani inainte ca unele autorități medicale s-o accepte. Aceasta este concluzia unei echipe de medici de la Universitatea din Bruxelles și de la Centrul medical Albert Einstein din Philadelphia. Spre deosebire de osteoartrită, care mai poate fi găsită în scheletele dinozaurilor și ale oamenilor primitivi, raportul precizează că nu a existat pînă acum vreo dovadă concludentă privind artrita reumatoidă mai veche de secolul trecut. Cu tablourile lui Rubens, datarea se devansează în secolul al XVIII-lea.

INFLUENȚĂ

Razele soarelui influențează psihicul uman și sînt oare capabile să inhibe sau să mărească activitatea creatoare a oamenilor ? La această întrebare, publicația „Sovietskaia Rossia“ răspunde afirmativ, precizînd că există cicluri de cîte 11 ani pentru activitatea științifică și artistică, ce coincid cu periodicitatea activității solare. Este cazul lui Albert Einstein, ale cărui mari descoperiri datează din 1905, 1916, 1927 și 1938 ; un studiu al biografiilor a 50 de compozitori din secolele XVIII și XIX arată că perioadele lor cele mai fecunde coincid cu maximile activității solare ; în 1829—1830, ani de intensă activitate solară, numeroși compozitori au compus capodopere : Berlioz-Simfonia fantastică și Regele Lear ; Chopin — două concerte pentru pian ; Paganini — două concerte pentru vioară ; Rossini — opera Wilhelm Tell.

ÎNCĂPĂȚÎNARE

Familia Mizuno este una din familiile cele mai încăpățînate din lume. De o sută și trei ani caută o comoară ascunsă, cică, în muntele Akagi, situat la cîteva sute de kilometri de capitala japoneză. Săpăturile le-a început bunicul Mizuno, în 1883. Apoi lopata și tîrnăcopul au trecut în mîinile fiului și acum ale nepotului. Muntele a devenit o strecurătoare : au fost săpate 128 galerii dar nici urmă de comoară.

RĂMAS NEIDENTIFICAT

În ziua de 26 iulie 1832, fizicianul și chimistul englez Michael Faraday a primit o scrisoare de la un oarecare P.M. Cel care nu voise a-și dezvălui identitatea ascunzîndu-se sub aceste inițiale îi scria celui care descoperise inducția electromagnetică : „Sir, citind în rapoartele institutului interesantul dv. referat despre magnetism, am încercat să reproduc experimental întreaga dv. teorie și am obținut rezultate peste așteptări...“ În continuare se dădea o descriere foarte minuțioasă a unui generator magnetoelectric de curent alternativ cu ajutorul căruia P.M. obținuse descompunerea electrolitică a apei. Uimit peste măsură că și curentul furnizat de mașina electromagnetică poate descompune apa (pînă atunci acest lucru se credea că este posibil doar cu ajutorul elementelor galvanice), M. Faraday a expediat scrisoarea lui P.M. la „Revista de filozofie“, neacordînd însă nici o atenție construcției propriu-zise a generatorului. Ulterior s-a dovedit că această construcție nu era cu nimic mai prejos de ceea ce, între anii 1860 și 1870, creează Pacinotti-Grammo : primul motor electric cu indus în formă de inel. Cine era acel P.M. nu s-a aflat nici pînă astăzi !

Mihai Burduja

O uitată cetate de scaun

VISEGRAD

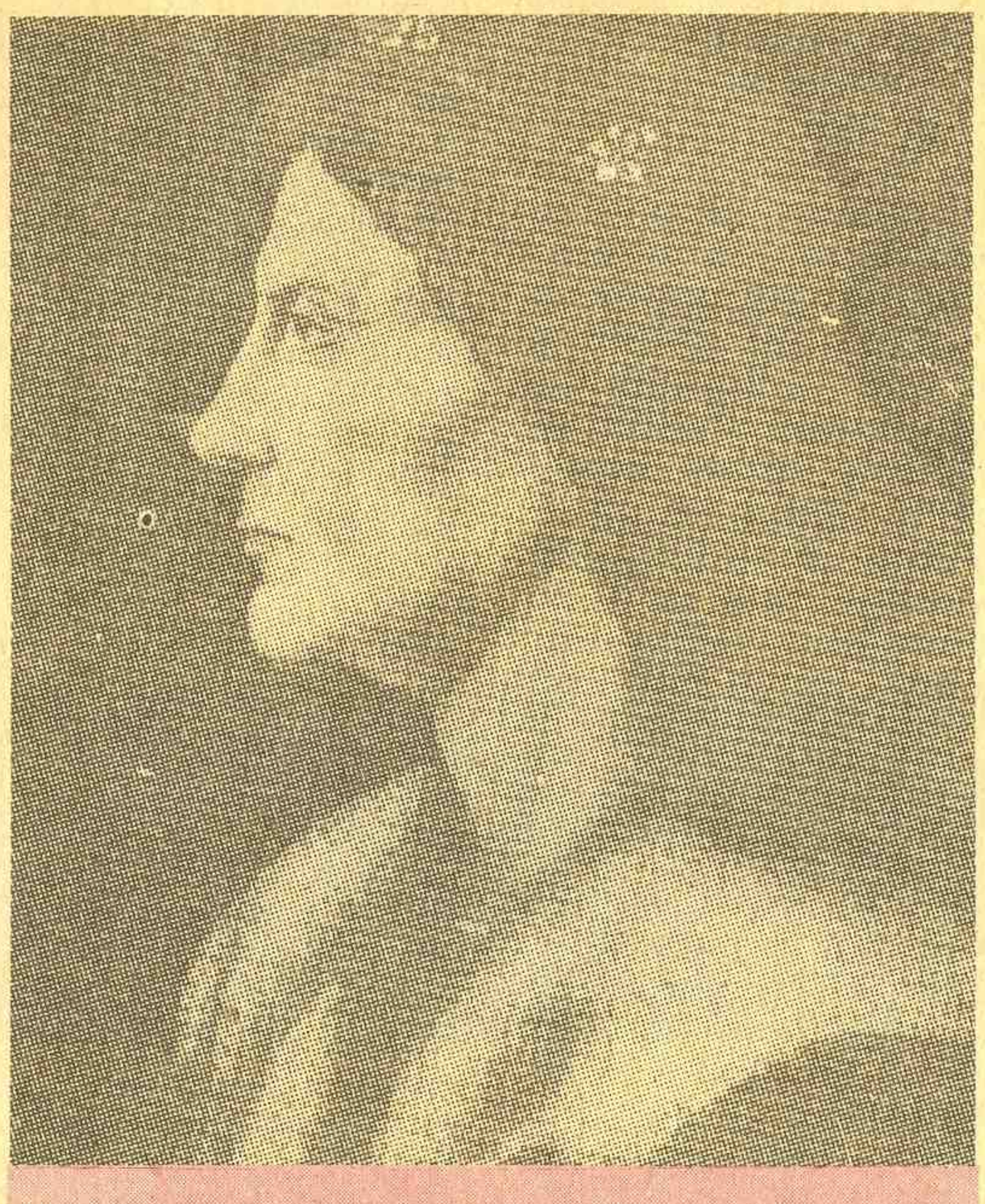

Matei Corvin, fiul lui Iancu de Hunedoara, rege al Ungariei între 1458—1490

Vechi cronici și documente din secolele al XV-lea și al XVI-lea amintesc de existența unui măreț palat regal, cu nimic mai prejos de construcțiile similare din Franța sau Italia epocii respective, situat undeva pe malul Dunării, la apus de Buda, vechea capitală.

Deși numele îi era cunoscut și era pronunțat cu deosebit respect : „Visegard, Paradiso terrestri", locul său nu a putut fi identificat timp de mai bine de două secole.

Cercetări mai susținute au început în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, dar nici acestea nu au fost încununate de succes, fapt pentru care relatările vechilor izvoade au fost considerate mincinoase sau exagerate. Nici un indiciu, cît de mic, nu lăsa să se întrezărească posibila descoperire a acestui palat.

Totuși, oamenii de știință nu au abandonat ideea găsirii acestuia, ci au pus cu mare atenție cap la cap toate informațiile culese din diverse izvoade, și, bazîndu-se pe temeinice cunoștințe istorice și arheologice, au continuat căutările.

În ultima zi a anului 1934, această neobosită muncă a fost în sfîrșit răsplătită, ba mai mult, încununată cu un neașteptat succes. Aproape de malul Dunării, acolo unde aceasta face un dublu cot înainte de a coborî în cîmpia Panoniei, în satul așezat la poalele unui deal, arhitectul Janos Schulek a găsit în grădina unei case de pe strada Fő la nr. 27, o parte din bolta unui zid de susținere.

În baza documentelor cunoscute, a putut identifica aceste resturi ca aparținînd palatului Visegrad.

Descoperirea a fost într-adevăr senzațională : primele lucrări arheologice au scos la iveală fragmente din capela palatului. Deci, Visegrad a existat cu adevărat, nu era doar o poveste și nici politețea exagerată a unor lingușitori ai curții !

Întrerupte în perioada celui de-al doilea război mondial, lucrările au fost reluate în 1945 și treptat-treptat s-au conturat pe dealul de deasupra satului patru terase ale palatului de odinioară.

Din păcate, nici un zid nu a rămas întreg, nici unul din cele patru nivele nu este complet, palatul a fost realmente „șters de pe fața pămîntului", în locul său plantîndu-se pomi fructiferi. Arheologii au conservat cu mare atenție vestigiile descoperite, bazîndu-se numai pe datele certe, neadăugînd nimic în plus la restaurarea ruinelor. S-a constatat astfel că palatul Visegrad a cunoscut trei perioade distincte de construcție și înflorire, corespunzînd diverselor perioade de domnie a regilor ce au stăpînit Ungaria în acele vremi. Prima etapă este aceea a regelui Carol Robert de Anjou, care, neînțelegîndu-se cu nobilimea din Buda, se retrage în 1316 în cetatea de pe malul Dunării, datînd din secolul precedent, pe care însă o consideră improprie reședinței unui rege, hotărînd începerea construcției unui palat propice, aproape de vechiul castel, regiunea respectivă fiind deosebit de atrăgătoare, atît din punct de vedere strategic cît și peisagistic.

Astfel s-a ridicat între 1320–1335 palatul de la Visegrad, în varianta sa stilistică proprie, influențată de trecento-ul italian, iar prin intermediul curții napolitane, nu lipsită de influența franceză.

Cronicile relatează despre „Congresul de la Visegrad" din toamna anului 1335, la care s-au întrunit cele mai vestite capete încoronate ale Europei acelor vremi : alături de regele Ungariei, regele Boemiei, al Poloniei, al ordinelor cavalerești germane, dezbătînd timp de trei luni probleme politice și îndeosebi economice ce legau interesele marilor puteri.

Cîteva amănunte pitorești ne oferă o imagine grăitoare asupra dezvoltării economico-sociale, a bogățiilor adunate acolo, asupra mărimii și fastului care domneau la Visegrad, făcînd din Ungaria „placa turnantă" a relațiilor economice și politice ale vremii. Consumul zilnic de pîine la masa de prînz pentru curtea regelui Boemiei de pildă, se ridica la 2 500 de pîini, alaiul regelui polon venit la Visegrad mînca 1 500 de pîini, iar consumul zilnic de băutură se ridica la 180 căldări de vin (circa 9 800 litri). Și să nu uităm că meniul nu se compunea numai din cele două produse ! Cam așa se petrecea în Visegradul de odinioară. Aceasta-i era puterea și strălucirea. Odată cu moartea lui Carol Robert de Anjou în 1342, se încheie prima etapă din istoria acestui palat, din care, actualele săpături nu au putut recupera mare lucru. Pietrele construcției inițiale s-au refolosit la reconstrucția palatului în perioada de domnie a lui Ludovic cel Mare (1342–1382), lucrare ce s-a impus datorită distrugerii palatului în urma unui incendiu devastator ce a avut loc în 1340.

Acum se pun bazele palatului care s-a păstrat în linii mari pînă astăzi : un ansamblu format din trei părți : spre nord, palatul regal, dispus în mai multe terase, la sud de acesta, un palat tot atît de mare, aparținînd reginei și între ele, o capelă de 35 de metri lungime cu o terasă de legătură între cele două palate. Spre malul Dunării, complexul era delimitat de un zid masiv așezat pe piloni solizi de susținere.

Ulterior, în timpul domniei regelui Sigismund de Luxemburg (1387–1437) palatul a fost mai puțin folosit, viitorul împărat romano-germanic fiind ocupat cu rezolvarea unor probleme mult mai complexe în afara teritoriului ungar. Totuși urmele unui nou incendiu din 1410, care a afectat palatul, au fost destul de repede șterse, cu care prilej s-au mai adus și unele modificări și îmbunătățiri interioare construcției.

Ultima și cea mai importantă reconstrucție a Visegradului este făcută de Matei Corvin, viitorul rege al Ungariei între 1458–1490.

Născut la Cluj în 1440, Matei Corvin, care făcea parte dintr-o veche familie de nobili români, devine la 16 ani conte de Bistrița, avînd posibilitatea de a cunoaște și aprecia arta meseriașilor din ținuturile natale, astfel încît, atunci cînd a hotărît renovarea palatului Visegrad, în 1474, a adus aici pe unii dintre cei mai pricepuți meșteri sași transilvani. După căsătoria regelui (1476) vor lucra la Visegrad și meșteri italieni.

Dintr-o relatare a cronicarului Galeotto Marzio rezultă că în 1484 palatul strălucea în noua sa haină, iar interioarele somptuoase puteau primi vizite la cele mai înalte nivele. Matei Corvin își realizase visul de a clădi în cetatea sa de scaun un palat tot atît de grandios ca modelele sale italiene : palatul Medici din Florența, Montefeltre din Urbino sau cel al familiei d'Este din Ferrara – un magnific palat în stil renascentist cum nu se afla altul în țară și nici în centrul Europei de atunci.

Cronicarii contemporani ca Antonio Bonfini, Miklos Olah nu conteneau cu laudele la adresa acestui complex. Fostul arhiepiscop de Esztergom, Miklos Olah, care a scris în 1535 la Bruxelles o istorie a Ungariei, ne-a lăsat o descriere destul de amănunțită a Visegradului, așa cum l-a cunoscut el în tinerețe. A apreciat eronat distanța sa față de Buda – la cinci mile vest de fosta capitală – ceea ce i-a indus mult timp în eroare pe arheologii care au încercat găsirea vestigiilor palatului. Cu entuziasm, apreciază însă corect dimensiunile și grandoarea acestuia. Palatul era într-adevăr demn de un rege și atît de mare încît putea adăposti în același timp patru regi împreună cu suitele lor, numărînd peste 350 de încăperi.

Cum a putut dispărea o construcție de o asemenea mărime și prestanță, încît pînă și amintirea locurilor ei să ne rămînă tăinuită atîta vreme? După moartea lui Matei Corvin, palatul a fost locuit un timp de fiul său, Ioan Corvin, apoi, probabil, din lipsă de fonduri, palatul nu a mai putut fi întreținut, mobilierul a fost mutat, sculpturile curților interioare și impunătoarele fîntîni care le decorau s-au deteriorat. În timpul războiului cu turcii, Visegrad a servit drept punct de apărare, iar după victoria de la Mohaci (1526), turcii au ocupat palatul, distrugînd masiv încăperile, grădinile, capela, turnurile, baia și sălile ce serveau pentru sauna, sistemul de canalizare de 150 de metri lungime. În 1543 un nou incendiu a afectat părțile rămase cît de cît întregi ale palatului. În 1587 un călător german care a trecut prin Visegrad relata despre starea jalnică în care se afla această „fală a Europei": fără acoperișuri, cu pereții năruiți, abia dacă mai era locuit. Decăzuse complet. La definitiva ruină au contribuit și elemente ale naturii: ploi, furtuni, vînturi au prăvălit pietrișul și pămîntul peste zidurile căzute, acoperindu-le încetul cu încetul. Iarbă și pomi au crescut în locul lor. Într-o carte apărută la începutul secolului al XVIII-lea, „Notitia Hungariae", autorul înfățișează niște ruine de cîteva etaje în locul palatului regal.

Începînd cu anul 1700, împrejurimile de la poalele dealului au fost populate cu coloniști bavarezi, care și-au luat materialele de construcție necesare ridicării noii lor așezări din ruinele vechiului palat.

Cu timpul nici localnicii nu și-au mai amintit de existența și istoria vechilor ruine, degra-

date și acoperite cu totul de dărîmături și pămînt. Astăzi, palatul Visegrad încearcă să renască pentru ultima oară: nu la nivelul gloriei, măreției și fastului său de odinioară, ci ca un impresionant memento al vechii istorii ungare.

Specialiștii decopertează mereu noi și noi părți ale uriașului complex dispus în terase, conservă cu grijă unicatele găsite, oferind turistului prilejul de a se plimba printre amintirile fostei cetăți de scaun, așezată la 42 de kilometri nord de Budapesta, acolo unde Dunărea face un dublu cot printre dealurile line, înainte de a-și defini traseul sud-estic prin cîmpia Panoniei.

În afara ruinelor fostului palat, decopertate de-a lungul unui întreg deal – și lucrările nu sînt încă terminate – ce te impresionează într-adevăr prin dimensiune și arta restaurării fidele și conștiincioase, Visegradul a adăpostit cîteva valori de necontestat ale arhitecturii timpului său, care – nu se știe cum – s-au păstrat pînă astăzi, fragmentar, reușind a fi completate și refăcute cu măiestrie de restauratori.

Mă refer în primul rînd la cele trei fîntîni reconstruite cu talent, din mai multe fragmente disparate – piese care au ajutat de altfel arheologii în depistarea etapelor succesive de clădire și reconstrucție a palatului. În cea de-a patra terasă, s-a găsit cea mai prețioasă piesă a vechiului palat: „fîntîna cu lei", din marmură roșie, cu un frumos baldachin, ce se sprijină pe un postament, nu masiv, cum ne-am aștepta, ci pe niște stîlpi octogonali, ce odihnesc la bază pe lei încolțiți de cîini. Este o reușită piesă în stil renascentist aparținînd epocii lui Matei Corvin, căruia de altfel i se atribuise în exclusivitate monumentalul palat. Din piesele zidite în spatele acestei fîntîni, unul din talentații restauratori a reușit să reconstituie o altă fîntînă, tot din marmură, mai veche, din cea de-a doua perioadă de construcție a palatului, cea a lui Ludovic cel Mare. Această fîntînă avea și ea un baldachin asemănător celei a lui Matei Corvin, preluat după moda napolitană a mormintelor familiei de Anjou. Ambele fîntîni originale sînt păstrate în muzee, dar și copiile din actualul muzeu în aer liber al Visegradului satisfac curiozitatea turistică, fiind fidel executate după originale.

A treia fîntînă, situată pe cea de-a doua terasă și aparținînd tot ultimei epoci renascentiste, are o semnificație aparte pentru istoria patriei noastre. Este „fîntîna lui Hercule" – o piesă remarcabilă nu numai pentru renascentismul ungar, ci, se pare, singura piesă efectiv păstrată din perioada renascentismului italian – o fîntînă de formă asemănătoare găsindu-se în pictura „Suzana în baie" a lui Pinturichio ce decorează unul din pereții apartamentului Borgia din Vatican.

Uriașa cupă din marmură roșie de 2,35 metri lățime, purtată de trei fete, asemeni cariatidelor, susțin coloana de aproximativ trei metri înălțime, în vîrful căreia Hercule învinge cu o singură mînă șarpele ce-l atacase. Foarte bine conservat este soclul hexagonal, ornamentat și el cu plăci din marmură roșie, pe care regele și-a înscris toate blazoanele. Trei dintre ele sînt foarte bine păstrate: în centru, un leu încoronat ce ține în laba dreaptă o altă coroană. Este stema orașului Bistrița, al cărei conte a fost Matei Corvin din anul 1456. Pe cea de-a doua placă: un alt leu cu coada dublată – însemnul Boemiei, al cărei rege a fost Corvin din 1469. În sfîrșit, o a treia placă, ce reunește cele trei însemne de putere sub o uriașă coroană regală. În dreapta sus – simbolul Boemiei, pe mijloc, într-un blazon oval, corbul huniazilor, așezat pe o cracă, iar în diagonală, pe colțul stîng – blazonul Bistriței.

Meșterii transilvani care au lucrat în etapa renascentistă de edificare a palatului Visegrad au dăltuit cu pioșenie aceste însemne ale pămînturilor strămoșești, iar Matei Corvin, mîndru de locurile natale de vreme ce nu a uitat să le includă printre blazoanele sale, a transmis posterității imaginea unui rege drept, ce nu-și uită niciodată obîrșia.

De la înălțimea teraselor Visegradului, panorama este încîntătoare. Mulți au comparat aceste meandre largi ale Dunării cu valea Rinului, alții au numit-o Wachau-ul unguresc sau Elveția dunăreană. Oricum o vom numi, valea este de un pitoresc tulburător. Dar și mai impresionantă rămîne istoria acestei străvechi cetăți de scaun, perlă a Ungariei secolelor al XV-lea și al XVI-lea, unicat în bazinul dunărean, al cărei tragic destin a făcut-o uitată și necunoscută de generații întregi.

Maria Brașoveanu

Amintiri despre război

Nu știu și nu văd cum satul meu va intra în istorie. Ceea ce știu este faptul că a fost tăiat, călcat, sfîșiat de momentele de vîrf, răvășitoare, dramatic resemnate ori aprig răzbunătoare ale zbuciumatei istorii a acestui pămînt.

Așezat într-o zonă depresionară, între pieptii munților Făgărași și Coziei, el, satul, comună acum, Cepari-Argeș, făcea, înlesnea trecerea spre Sibiu și mai încolo, spre trecătorile munților. Drum lesne adulmecat de ochii aplecați peste hărți de cei din Statele Majore ale armatelor.

Aici au fost înfruntări se pare crîncene în primul război mondial. Războiul „mare", cum îl mai numesc puținii bătrîni care mai zăbovesc harnic în viață acum. „Mare" pentru că, așa cred eu, era mai lesne de priceput, mai puțin tehnic, mai direct bărbătesc, mai „la baionetă"; oricum cu rațiuni mai ușor de priceput. Războaiele de apărare a granițelor și demnității naționale au, trebuitor de nemilos, motive temeinic justițiare.

Cînd încă mai știam și puteam să dau destoinic cu sapa la o prașilă de porumb ori, mai ales, săpînd gropi pentru puieți de meri sau peri, găseam în pămînt bucăți metalice care schilodiseră acest pămînt. Alergam sufocat de emoție dinspre cîmp în sat, acasă, crezînd că am găsit bucăți din vreo comoară ascunsă. Nu erau decît schije. Sau odată, cînd am săpat mai adînc, o jumătate de obuz de fontă — cît căușul palmei. Eram lăsat să-mi trag sufletul și mi se retrăgea blînd mirarea și bucuria din ochi prin lămurirea că sînt urme lăsate de războiul „mare".

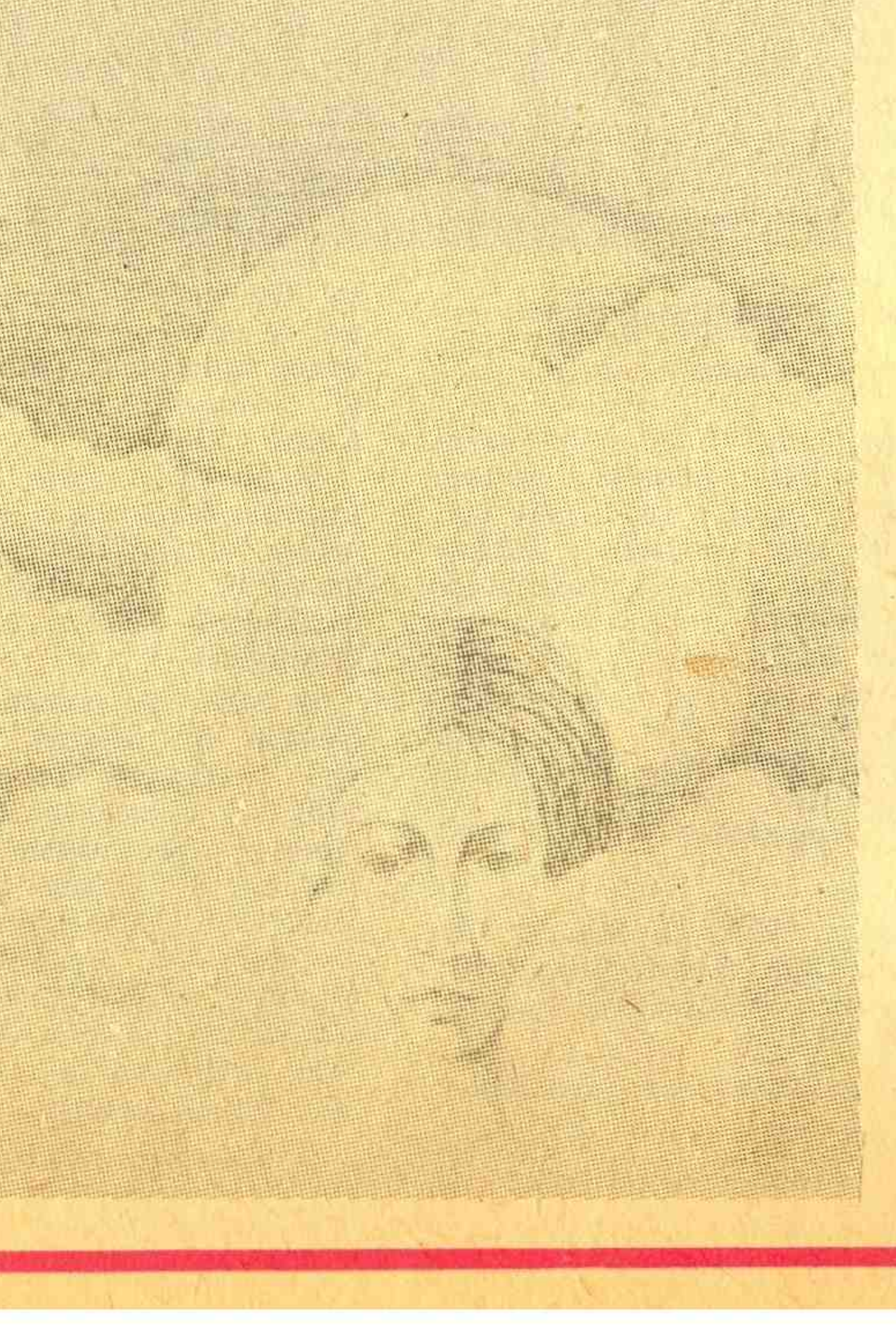

Eram la vîrsta primei clase de primară cînd mă ciorovăiam cu obiectele care nu mă ascultau, ori nu mi se supuneau, deci eram la anii primelor noțiuni care fac legătura dintre obiecte și litere și cifre. Mă tot întrebam dacă cifra patru vine, cade, de la cele patru picioare ale scaunului mic sau ale mesei. Scaunului fiind mai mic, mai ușor de mînuit și deci mai docil, mai puțin zbîrlit pe încîlcelile mele prin odaie — i-am cedat paternitatea cifrei. Și tocmai atunci, au trecut, au început să treacă nemții. Să treacă „încolo" — cum ziceau cei mari. Ei erau reci, corecți, higienici și motorizați. (Trecea, cred, o unitate cu profil tehnic.) Ce nu-mi plăcea mie la ei e faptul că nu se uitau în părți, în partea stîngă sau în dreapta. Se uitau parcă doar înainte, „încolo". Un om bun, presimțeam și simțeam atunci, mai se uită și se abandonează și pe el mîngîind cu ochii sau cu palmele ce vede sau ce simte pe lîngă el. Poate de asta atunci cînd unul dintre soldații nemți mi-a dat, mi-a întins o bucată de ciocolată am primit-o, dar n-am mîncat-o. O dată, pentru că mi-a dat-o neglijent, cu privirea lui pironită înainte, a doua oară, fiindcă nu prea știam ce e ciocolata, și a treia oară — vreau să spun al treilea motiv — era că și el mesteca alcătuirea ciudată și cenușie. Dar fără mămăligă. Pe vremea aceea, a întîmplărilor mele mărunte, scunde, scurte și iuți, și a trecerilor nemțești motorizate, nu înțelegeam și nu gustam nimic dacă nu era mămăliga alăturea. Chiar și cireșile le mîncam cu mămăligă.

Dar nu despre asta e vorba.

Pe urmă... Pe urmă soarta războiului s-a întors și prin satul meu au trecut oștile sovietice. Trecuse timp destul, mă „săltasem", aveam opt ani, nu-mi mai „puteau ciuguli rațele din buzunare" și puteam observa mai bine ce era de povestit mai tîrziu. Da, rușii „se uitau în părți", erau mai veseli, mai comunicativi și ce-mi plăcea mie erau mustățile lor largi, „pe oală". Bine, era și o lumină blîndă de septembrie, septembrie 1944, cînd îți venea parcă să te rostogolești și să te înfășori în ea. Să te răsfeți cu ochii închiși, pentru ca, odată deschizîndu-i, să-i îndepărtezi pînzele, pînzele luminii, sau să le apropii. După poftă. Cînd au trecut primele unități țin minte că mama bătea putineiul din care, sus, la buză, începea să se aleagă și să se întărească dîra de unt. Atunci a intrat un ofițer sovietic cam vîrstnic cu mustață căruntă și, după ce ne-a văzut pe mine și pe fratele meu cu străchinile întinse ca să așteptăm laptele bătut din putinei — untul se ținea pentru sărbători, m-a tras de nas, m-a mîngîiat pe păr și mi-a dat un pachețel mic, dar lung, cu bucăți de zahăr. L-am luat și am început să ronțăi cu mare hărnicie și decizie. La „zacăr" mă pricepeam, la ciocolată, — nu.

Și mai ales timpul acela de septembrie '44 în afara luminii bune și blînde mă mai încălzea pentru că pe șosea treceau și oști și soldați români. Doi unchi ai mei, Mitică și Ion Velea, au trecut munții noștri ca să treacă în veșnicie în munții Tatrei. Nici acum nu știu de unde și cum puteau să-mi trimită — în vremurile acelea de sărăcie și răsuciri vinovate și nevinovate — vederi cu iepurași explicați în alte limbi.

Las pentru ei aici o lacrimă care, chiar căzută în cerneală de tipar, rămîne rotundă, durută și limpede și nepublică, alungată și măcinată de bătaia pleoapelor și a genelor ochilor care o vor încolțită, bărbătește, s-o piardă în batistă, dar niciodată s-o lase să dispară.

Nicolae Velea

MAGIA CULORII

100 de ani de la naşterea pictorului Dumitru Brăescu

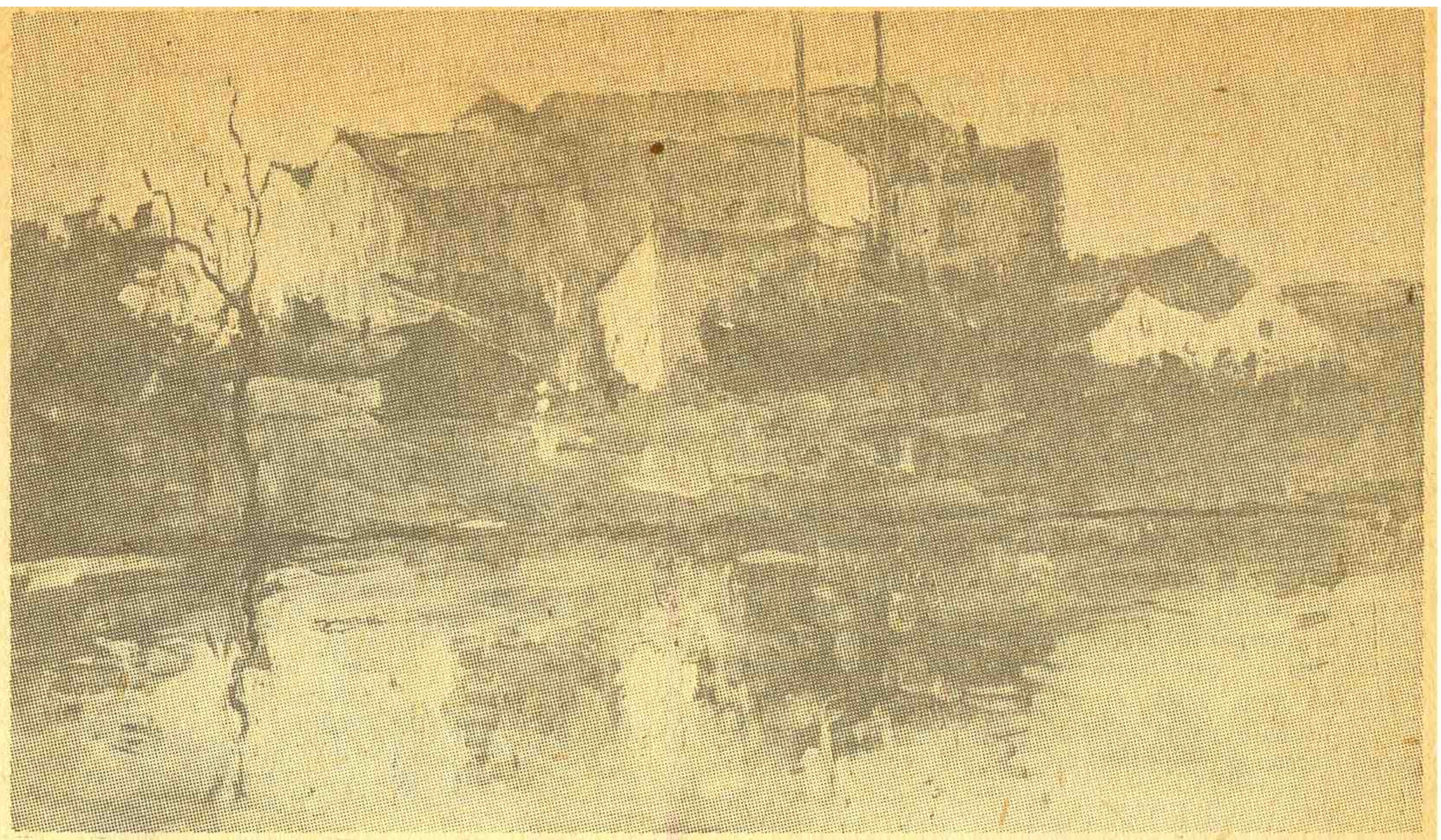

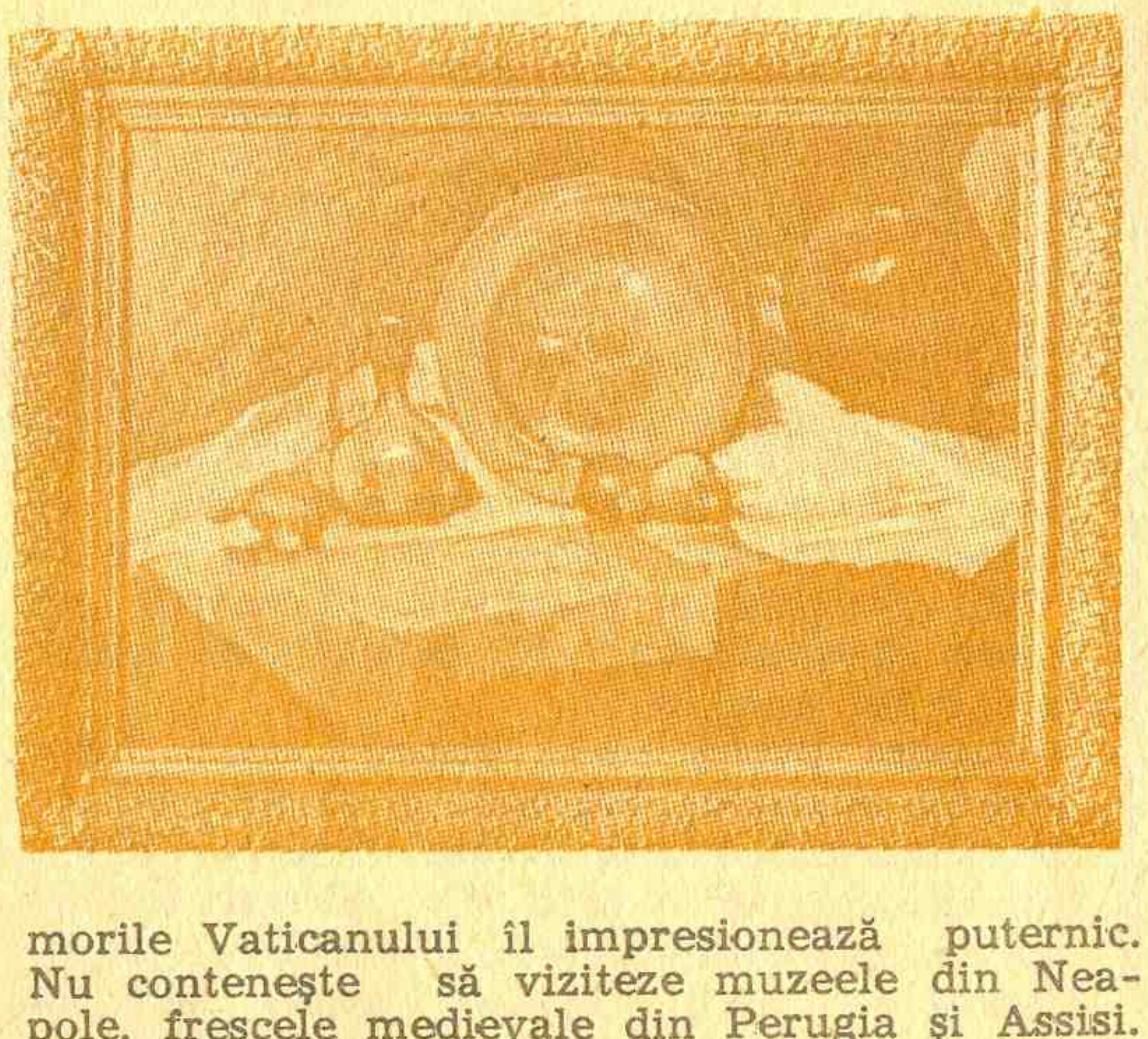

Două uleiuri de D. Brăescu :
● Fabrica de glucoză (Bucureşti)
● Natură statică (jos)

Anul acesta se împlineşte un secol de la naşterea pictorului Dumitru Brăescu, artist cunoscut în perioada interbelică mai ales prin contribuţia sa de înnoire a artei murale, pornind de la arhaicul bizantin.

Fiu al Moldovei, vede lumina zilei la 6/17 noiembrie 1886 în satul Hînţeşti, comuna Buciumeni, judeţul Tecuci, în casa tatălui său, ţăran posesor al cîtorva hectare de pămînt. El este cel de al doilea copil din cei şapte fraţi şi surori, printre care celebra aviatoare şi paraşutistă Smaranda Brăescu. Cursul primar îl urmează în satul natal iar cel gimnazial la Tecuci, unde, lipsit de mijloace, este nevoit să dea meditaţii pentru a-şi acoperi nevoile.

Avînd înclinaţii spre desen, în 1905 se înscrie la Şcoala de Belle-Arte din Bucureşti, pe care o absolvă în 1912, obţinînd diferite premii la concursuri (premiul N. Grigorescu în 1909 ; medalie de argint cl. II, în 1913). Dintre colegii săi amintim pictorii : Alexandru Romano, Petre Troteanu, Panait Mihăilescu, Sever Burada.

Ia parte la campaniile militare din 1913—1914, 1916—1918 şi 1919, fiind mobilizat la aviaţie (serviciu foto-aerian), avansînd pînă la gradul de locotenent. În contactul dur cu frontul, al experienţelor dramatice, continuă să deseneze şi să picteze schiţe şi lucrări tematice de război, scene, chipuri de ostaşi. Dintr-un număr de 23 de picturi de mari dimensiuni 18 îi sînt achiziţionate de Muzeul Militar, unele din ele pierind în incendiul ce a provocat pagube muzeului.

Lucrînd cu tot elanul, fostul discipol al lui G. D. Mirea se înscrie în Sindicatul Artelor Frumoase în 1922, participă la unele expoziţii colective încercînd să se desprindă de viziunea predominantă, grigoresciană, a timpului. Astfel, picturile prezentate în cadrul Tinerimii Artistice, în 1923 sînt remarcate pentru realismul scenelor militare, a convoaielor de refugiaţi. Distribuţia luminii, armonizarea delicată a culorilor se uneşte cu vigoarea desenului expresiv, cu stăpînirea penelului larg, precis şi plin de energie, cum observă Victor Ion Popa în cronica sa.

În expoziţia personală organizată în podul Academiei de Belle-Arte unde îşi avea atelierul — expune interioare, peisaje din Dobrogea, flori, nuduri, marine, Fabrica (de glucoză) de la Floreasca.

În 1924 obţinînd mijloacele necesare pleacă împreună cu soţia — de asemeni pictoriţă — la studii în Franţa şi Italia. În Franţa nu rămîn mai mult de cîteva luni, deoarece şi-a dat seama că în Italia îşi poate împlini mai bine vocaţia.

Ajuns la Roma se înscrie şi urmează Şcoala civilă de nud de pe lîngă Institutul superior de Belle Arte (1924—1925). Impactul cu monumentele Romei antice, cu arta catacombelor, cu comorile Vaticanului îl impresionează puternic. Nu conteneşte să viziteze muzeele din Neapole, frescele medievale din Perugia şi Assisi. Un deosebit răsunet, prin desenul expresiv şi magia culorii, au avut-o asupra sa frescele şi mozaicurile somptuoase bizantine de la Veneţia şi Ravena. Această lume a determinat cristalizarea vocaţiei sale, hotărîndu-l de a studia tehnica frescei şi arta monumentală bizantină timpurie. Aci, Dumitru Brăescu execută numeroase copii în cărbune, tempera, ulei, după monumentele celebre cum sînt prizonierii daci după arcul lui Septimiu Sever din Roma, ce sînt apoi trimise în ţară, unde pictorul se reîntoarce în noiembrie 1927.

Din 1929 obţine şi execută diferite lucrări de artă monumentală în frescă, la Balcic, Lipova-Arad (1930) şi Bucureşti (monumentul din Cartierul Griviţa 1931—1932), ultimul suscitînd variate opinii pentru îndrăzneala stilului adoptat, deosebit de a celorlalţi confraţi şi a curentului dominant.

Louis Réau, criticul şi savantul cercetător de artă, directorul Institutului francez din Viena, în trecere prin Bucureşti, vizitînd „remarcabilul ciclu al frescelor sale“, le consideră „a fi ceva din tentativele cele mai fericite care s-au făcut vreodată în ţările răsăritene pentru renaşterea decoraţiei în stilul bizantin“. Recunoscînd munca deosebită a lui Dumitru Brăescu, bogată erudiţie şi gustul în alegerea modelelor de la Argeş şi Athos, savantul precizează: „România posedă, datorită lor, un ansamblu de decoraţie neobizantină ce nu are nimic a invidia celebrele fresce de la Vasneţav din Kiev“. Încurajat de aceste aprecieri, Dumitru Brăescu realizează în continuare ansamble compoziţionale murale în frescă la Bucşani — Vlaşca (1933), Sita Buzăului, judeţul Covasna (1936—1937), Brădet-Argeş (1943). Dacă pictura sa din monumentul de la Bucureşti desfăşura fonduri închise din care se detaşau figuri şi scene cu accente dramatice, construite cu rigoarea unei stilizări impresionante, la monumentele ulterioare Brăescu adoptă fondurile deschise ocru şi roz, pe care profilează cu desen sigur, ferm şi cu o simplitate calmă, personaje şi arhitecturi, cu rapeluri de alb şi negru.

Din 1938 pînă în 1941, fiind mobilizat la Craiova şi Bucureşti în cadrul Flotilei I Aerostaţie, activitatea sa plastică a fost mult redusă. De la această dată pînă la 15 decembrie 1947 — cînd Dumitru Brăescu se stinge din viaţă în urma unei congestii pulmonare la Bucureşti, în această ultimă perioadă a existenţei sale, s-a făcut remarcat prin cîteva portrete şi o compoziţie în mozaic de piatră, apreciate de profesorul Oprescu în cadrul expoziţiei Tinerimea Artistică.

Dacă prin pictura în ulei din prima perioadă se încadrează cu aportul său de sensibilitate şi poezie în şcoala românească post grigoresciană, în schimb, prin arta sa murală Dumitru Brăescu marchează un moment semnificativ, aducînd un suflu înnoitor. Întoarcerea la sursele artei monumentele româneşti, la expresivitatea deocrativă viguroasă, de origină bizantină arhaică, opusă manierismului decadent, şablonard, nesemnificativ plastic o datorăm în primul rînd acestui artist temerar.

Dragoş Morărescu

Din istoria şcolii superioare şi a institutelor ştiinţifice româneşti

● 7 noiembrie 1860. Se inaugurează, în prezenţa domnitorului Alexandru Ioan Cuza, prima instituţie de învăţămînt superior din ţara noastră — Universitatea din Iaşi, avînd la constituire 4 facultăţi : drept, filozofie şi litere, ştiinţe şi teologie.

● Septembrie 1865. Este promulgată Legea instrucţiunii publice, potrivit căreia învăţămîntul trebuie să fie unitar în întreaga ţară: primar (de 4 ani) obligatoriu şi gratuit, secundar de 7 ani şi universitar de 3 ani.

● 16 iulie 1865. Prin decret domnesc ia fiinţă Universitatea din Bucureşti, care la întemeiere avea 3 facultăţi : ştiinţe, filozofie şi litere, drept.

● 1 aprilie 1866. Ia fiinţă Societatea literară, care un an mai tîrziu se transformă în Societatea academică română, primul preşedinte al acestei înalte instituţii ştiinţifice fiind Ion Heliade Rădulescu. Societatea avea la înfiinţare 3 secţiuni : literară, istorie-arheologie, ştiinţe naturale. La 29 martie, Societatea devine Academia Română, pentru ca din 1949 să se transforme în Academia Republicii Populare Române, iar în 1965 în Academia Republicii Socialiste România.

● 24 august 1867. Ia fiinţă Biblioteca Societăţii Academice, care din 1879 devine Biblioteca Academiei Române.

● 1869. Este întemeiat Institutul de învăţămînt agronomic din Cluj, care în 1906 devine Academia de agricultură, în 1929 Academia de înalte studii agronomice, iar în 1948 Institutul agronomic „Dr. Petru Groza“.

● 4 decembrie 1869. Se deschid la Bucureşti cursurile Facultăţii de medicină, instituţie ce avea la bază Şcoala naţională de medicină şi farmacie, înfiinţată în 1858 de Carol Davila.

● 10 noiembrie 1872. Este inaugurată Universitatea din Cluj, care avea la deschiderea cursurilor 4 facultăţi : litere şi filozofie, drept, medicină, ştiinţe ale naturii şi matematică.

● 1867. Se deschide la Bucureşti, Şcoala de poduri, şosele şi mine (cu o durată de 5 ani), care în 1881 se transformă în Şcoala naţională de poduri şi şosele ce acorda de acum titlul de inginer. Din 1920, instituţia devine Şcoala Politehnică, avînd 4 secţii : construcţii, chimie industrială, electrotehnică, mine şi metalurgie.

● 1877. Se constituie Societatea de ştiinţe medicale din România.

● 13 decembrie 1879. Sînt inaugurate cursurile Facultăţii de medicină din Iaşi.

● 1897. Se constituie la Bucureşti, Societatea de medicină veterinară.

● 1897. Petru Poni organizează la Iaşi primul laborator de chimie destinat cercetărilor ştiinţifice.

● 1899. Ia fiinţă la Bucureşti Societatea naturaliştilor.

● 1899. Spiru Haret dă legea privind reorganizarea învăţămîntului.

● 1904. Îşi deschide cursurile la Bucureşti Şcoala superioară de arhitectură, devenită în 1932 Academia de arhitectură, iar în 1952 Institutul de arhitectură „Ion Mincu“.

● 1906. Ia fiinţă în Capitală Institutul geologic al României.

● 1908. Ia fiinţă Observatorul astronomic din Bucureşti.

● 28 septembrie 1913. Începe să funcţioneze la Bucureşti Academia de înalte studii comerciale şi industriale (azi Academia de studii economice), prima instituţie de învăţămînt superior economic din ţară.

S. Alexandru

Curiozități

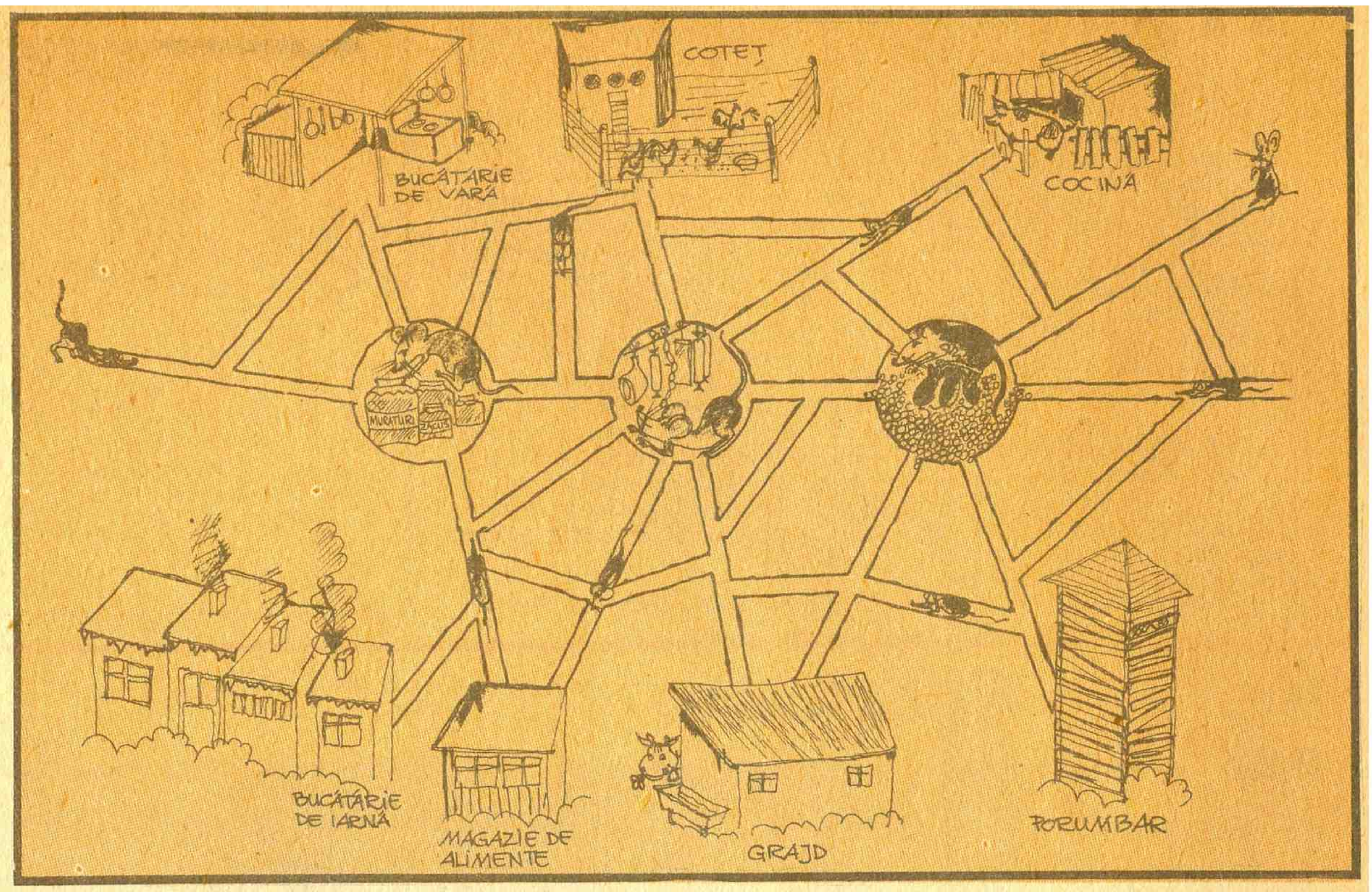

I-a fost dat omului ca în indelungata sa aventură terestră să se reîntoarcă mereu la condițiile primare de existență. În întreaga sa istorie omul a fost supus unor încercări incredibile. ***Nu o singură*** *dată populații întregi au fost decimate, fie de cataclisme naturale, sau boli, fie de războaie pustiitoare, de progromuri rasiale sau religioase.*

O asemenea dramă s-a consumat în Roma antică, la începutul mileniului I e.n., cînd o mare parte a populației, care trecuse la creștinism, a trebuit să se refugieze în măruntaiele pămîntului pentru a se salva de urgia autorităților păgîne și mai tîrziu de năvălirile popoarelor migratoare. Unele dintre aceste popoare au trecut prin foc și sabie populațiile băștinașe și avutul lor.

Datorită persecuțiilor, cultul creștin care cuprinsese mase tot mai largi trebuia să-și desfășoare activitatea în cea mai mare taină. Așa a început istoria catacombelor de la Roma și Napoli în care își îngropau creștinii morții și tot acolo se țineau slujbele religioase. Intermitent, galeriile respective cît și sanctuarele folosite pentru slujbe serveau drept locuințe datorită înăspririi persecuțiilor.

Mergînd prin galeriile catacombelor de la Roma mi-a venit în gînd o întîmplare din copilărie care m-a făcut să asociez niște lucruri și să mă gîndesc că exista o perfectă asemănare între condițiile de viață și sistemul de organizare din catacombe și cele ale șobolanilor.

Într-o dimineață, prin anii treizeci, tata s-a dus să dea drumul la păsări din coteț și cînd a deschis ușa, a fost surprins de faptul că rățuștile nu fac gălăgie cum le era obiceiul. Se aplecă, se uită în coteț și observă că în mijloc se afla o mogîldeață, dar din cauza întunericului n-a putut să deslușească ce era și atunci a întins mîna să pipăie, dar a tras-o iute înapoi. Ceva îl mușcase de un deget și-i curgea sînge. Luă un felinar și-l introduse în coteț. Să nu-i vină să creadă ceea ce vedea : toate rățuștile fuseseră omorîte și făcute grămadă, iar un șobolan le păzea în timp ce alții le cărau pe galerii.

Casa noastră se afla foarte aproape de moară, fapt ce a dus în timp la infiltrarea șobolanilor prin galerii subterane în toată ograda.

Pe lîngă pericolul de infestare, șobolanii ne provocau mari pagube materiale. Le era greu să care hrana tocmai de la moară și atunci foloseau baza locală de aprovizionare. Cărau pe galerii tot ce era comestibil pentru ei : grăunțele de la vite și păsări, porumbul din porumbar, alimentele lăsate la întîmplare, ouă, pui mici etc.

Cîinii, pisicile, otrava, cursele erau mijloace puțin eficace pentru numărul mare de șobolani. Îmi aduc aminte de o trăsnaie a bunicii care s-a dezbrăcat într-o noapte în pielea goală, a încălecat pe o mătură și rostind niște vorbe anume învățate de la o altă babă, a pornit-o peste cîmp spre moară să ducă șobolanii înapoi de unde veniseră. Se pare că șobolanii pe timpul acela nu cunoșteau graiul omenesc pentru că nici unul nu s-a sinchisit de vrăjitoria bunicii.

Războiul pe viață și pe moarte cu șobolanii a fost declanșat de tata în dimineața aceea cînd șobolanul a atentat la integritatea lui corporală. Toți unsprezece membri ai familiei, înarmați cu lopeți, cazmale, furci, ciomege am declanșat bătălia la care luau parte doi cîini și vreo cinci pisici. Este aproape incredibil, dar animalele s-au angajat în acea bătălie cu tot „devotamentul“, mai ales cîinii care au stat alături de noi toată ziua.

Atacul a început de la cotețul de găini. Pornind de la gura galeriei respective am dat de primul „sanctuar“ unde am surprins cîteva femele cu pui și un mare depozit de alimente. De la locul respectiv am pornit simultan săpăturile pe toate galeriile ce porneau în diverse direcții. Șobolanii surprinși de înaintarea noastră rapidă căutau să se salveze, dar nu scăpa nici unul. Cei ce scăpau de loviturile noastre erau prinși de cîini și de pisici. La un moment dat ne scăpase un șobolan cît un purcel. Grivei s-a repezit după el și l-a prins cu dinții de mijloc de chițăia șobolanul ca din gură de șarpe. Cîinele îl balansa căutînd să-i frîngă șira spinării. La un moment dat șobolanul se răsucește și prinde cîinele cu ghiarele de bot. De data aceasta era rîndul lui Grivei să schiaune, dar bătălia a continuat și nu i-a dat drumul șobolanului pînă nu l-a răpus. Un adevărat „viteaz“, păcat că recompensa nu putea să fie dincolo de un boț de mămăligă !

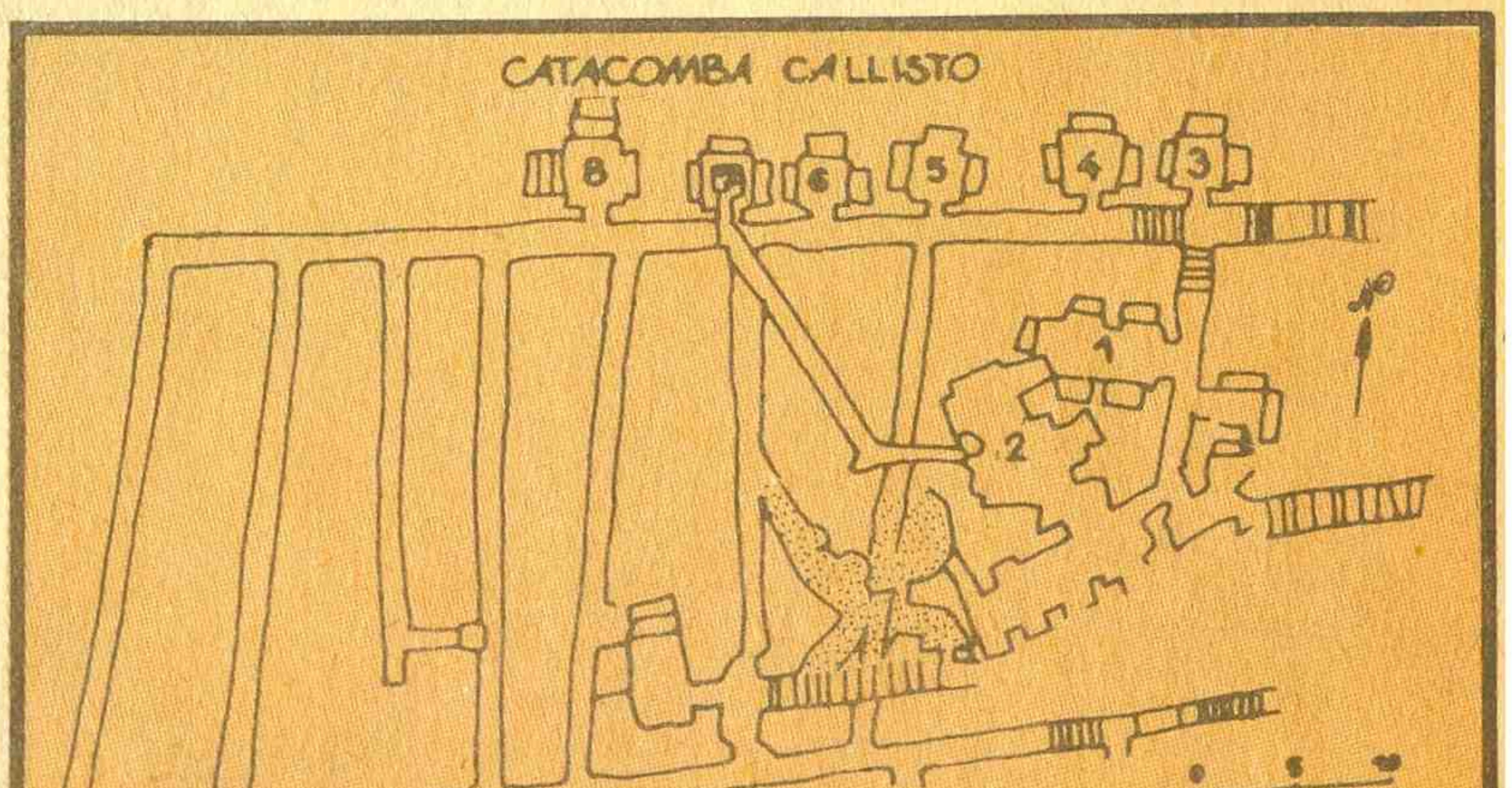

La un moment dat, un alt șobolan a căzut într-o groapă de vreo doi metri adîncime unde urma să fie instalat un nou WC. Fratele meu cel mare a intrat după el. Șobolanul văzîndu-se încolțit a început să sară, cu intenția de a-l prinde de față. Cu foarte multă greutate a reușit să-l omoare.

Bătălia a durat o zi întreagă. Pe măsură ce săpam, noi și noi galerii și „sanctuare“ ne apăreau în cale. Curtea arăta ca un teren de luptă brăzdat de tranșee. Apare un șobolan printre picioarele noastre și tata se repede cu furcoiul să-l înfigă în el dar din greșeală i l-a înfipt lui Traian în picior. Un corn de la furcă i-a străpuns laba piciorului și a trecut prin talpa pantofului. Cînd a tras furcoiul, sîngele a țîșnit ca dintr-o fîntînă arteziană. Pînă la urmă n-a pățit nimic rău, iar rana s-a vindecat în cîteva zile. Pentru un moment se produsese panică în tabăra noastră, dar ne-am regrupat forțele și am continuat mai departe lupta. Înainte de asfințitul soarelui întreaga rețea de galerii a fost distrusă. Multă vreme după aceea nu s-a mai ivit picior de șobolan prin ograda noastră.

Spuneam la început că vizitînd catacombele mi-am amintit de întîmplarea cu șobolanii. Sistemele de viață și de organizare ale acestor viețuitoare mi-au produs o profundă impresie. Atunci m-am convins că nici o specie de animale nu trăiește la întîmplare, că în totul există o ordine și, de ce n-aș spune, o disciplină de la care numai oamenii își permit uneori să se abată.

În construcția sistemelor de galerii există o anumită „concepție“ strategică. Spiritul de conservare a speciei îi determină să ia măsuri de prevedere pentru a nu fi surprinși de eventuali inamici. Din capul locului șobolanii își construiesc mai multe intrări și ieșiri, mai multe locuri pentru refugiu în caz de nevoie.

Întorcîndu-mă la catacombe, timp de cîteva ore cît a durat vizitarea lor, am încercat să mă transpun în situația acelor oameni care au fost nevoiți să le folosească și trebuie să recunosc că mi-a fost greu să accept măcar ideea unei asemenea vieți.

Oare cîte generații or fi lucrat la catacombele respective, dacă specialiștii apreciază că în total lungimea galeriilor folosite ar fi de circa o mie de km ? Mii de vagoane de pămînt au trebuit cărate cu spinarea de către adepții creștinismului. Ce tribut greu au avut de plătit cei care au îndrăznit să se ridice împotriva religiei oficiale.

Folosirea intensivă a catacombelor este atestată de numărul mare de morminte descoperite numai într-o catacombă mică cum este cea a Sfintei Agnese care măsoară 1 600 m lungime și cuprinde 5 763 de morminte. Viața intensă din catacombe este atestată și de existența a numeroase opere de artă care împodobesc în special locurile de adunare ale acestora. Se întîlnesc numeroase *fresce, reliefuri, statui înfățișînd scene religioase sau personaje ale cultului creștin.*

În timpul năvălirii popoarelor migratoare, catacombele serveau drept adăpost nu numai pentru populația creștină. În fața primejdiei certurile de ordin religios se atenuau, trecînd pe planul al doilea.

În schița din pag. 139 se poate vedea cum arătau catacombele Papei Callisto (sec. III e.n.) destinate înmormîntării ierarhiei bisericești, cît și martirilor religiei creștine.

Se spune că sfinții Petru și Pavel au fost înmormîntați în catacombe, iar mai tîrziu (sec. III e.n.), rămășițele găsite au fost reînhumate în biserici de suprafață.

De o parte și de alta a galeriilor etajate sînt înmormîntați muritorii de rînd, ale căror morminte se pot vedea și în zilele noastre.

Drumul Golgotei trecea probabil prin catacombele Romei antice. Creștinismul și-a plătit scump dreptul la existență. Arginții primiți de Iuda ca preț al trădării au deschis drumul unei îndelungate suferințe, unui calvar fără de sfîrșit. Vizitînd catacombele, acea parte care prin strădania arheologilor a fost redată turismului, încerci sentimente de uimire, de groază, dar și de respect pentru acea lume subterană care, înfruntînd tirania și despotismul împăraților Romei, s-a adaptat la viața de cîrtițe trăind, iubind și murind în acele galerii subterane.

Gheorghe Constantinescu

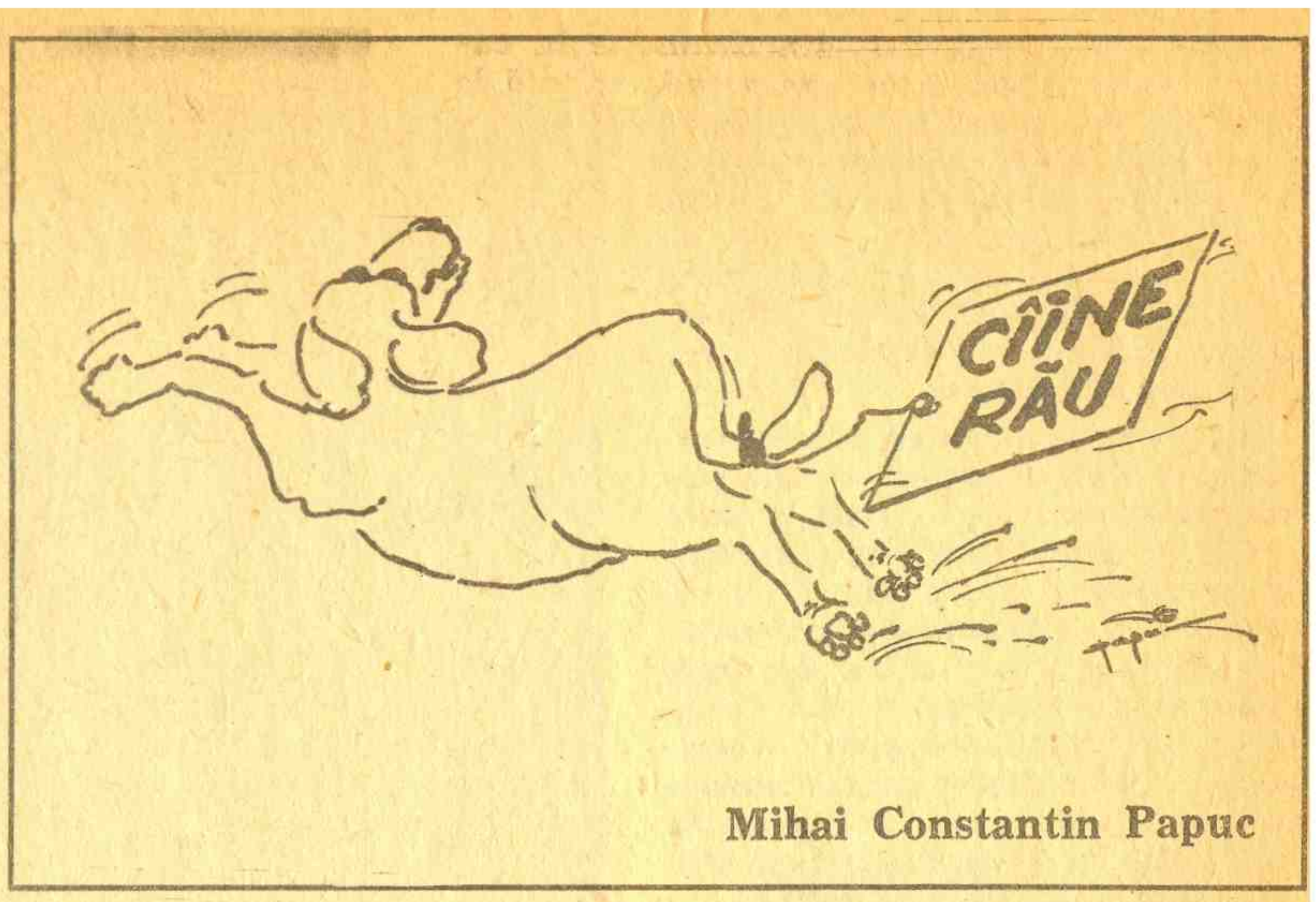

Mihai Constantin Papuc

Pe cărări de munte

PARAFRAZĂ LA „CABANA TREI BRAZI"

N-ai să poți în veci să prazi,
Sau cu focuri mari să arzi,
Cît stingeau ieri, printre brazi,
La cabană, vreo trei „barzi"...

PE TRASEU

Atît de bun a fost marcajul,
C-am ocolit perfect barajul
Și am ajuns, cu mic cu mare,
În... lacul de acumulare!

UNUI MARE FRICOS

Obstacolele, chiar mărunte,
Le-nfruntă-atîta de vîrtos
Că-ți vine să-l compari c-un munte...
Prăpăstios!

Gh. Mitroaica

ȘTIAȚI CĂ...?

● Falnicii molizi și brazi din Carpați (dintre care unii ajung la 40 m înălțime) sînt printre cei mai înalți din Europa. Recordul continental îl deține un brad înalt de 60 m, situat pe valea pîrîului Arțag, afluent al rîului Buzău.

● Pe platourile înalte de 2 500 m din Sierra Nevada (S.U.A.) crește arborele mamut Sequoia, care atinge o înălțime de 150 m, iar trunchiul are o circumferință de peste 40 m. În trunchi se poate face un tunel prin care pot trece simultan în sensuri opuse două camioane. Pentru a-l putea cuprinde sînt necesari 30 de bărbați cu brațe întinse. Pe trunchiul retezat se poate organiza un ring de dans pentru o orchestră și 30 de perechi de dansatori. Cherestеaua obținută atît din trunchi cît și din ramuri (au 20—30 m lungime și 2 m grosime) poate fi încărcată în 600 vagoane.

● Pe continentul Australia crește eucaliptul care poate atinge înălțimea de 165 m. Pînă la 90 m înălțime, trunchiul nu are crengi, după care începe coroana ale cărei frunze, în perioada secetelor lungi, se aprind foarte ușor.

● Arborele de pîine al maimuțelor sau baobabul impresionează și el prin dimensiuni — înălțimea între 25—40 m și un diametru al trunchiului de 9 m. Are un lemn moale care păstrează o mare cantitate de apă. În perioada secetoasă, elefanții însetați rup bucăți din trunchiul moale pe care le mănîncă potolindu-și setea.

● Printre speciile lemnoase ușoare se remarcă teiul, salcia, plopul, bradul, molidul. Cel mai ușor lemn este însă cel de balsa, ce crește în Anzii Cordilieri. Un metru cub al acestui lemn cîntărește 40—60 kg.

● Sînt unele specii lemnoase foarte grele, încît puse pe apă nu plutesc, ele se scufundă. Cunoscute sînt tisa, saxaulul, manglierul, lemnul de tic sau piptadenia africană din Africa tropicală ale căror greutăți specifice sînt mai mari decît cea a apei.

● Cele mai lungi plante de pe glob sînt: alga brună (200—400 m) din Oceanul Pacific și mările Australiei, liana Calamus rotang (100 m) din Asia și Africa, liana diavolului (400 m lungime) din pădurile tropicale.

● Palmierul seiselelor se găsește într-un singur loc pe glob, în insulele Seychelles. Are fructe lungi de 50 cm, groase de 35 cm și grele de 25 kg. Din sămînța lui (15 kg) se pot face vase cu o capacitate de 8 litri. Pentru ca fructele să se coacă sînt necesari 10 ani.

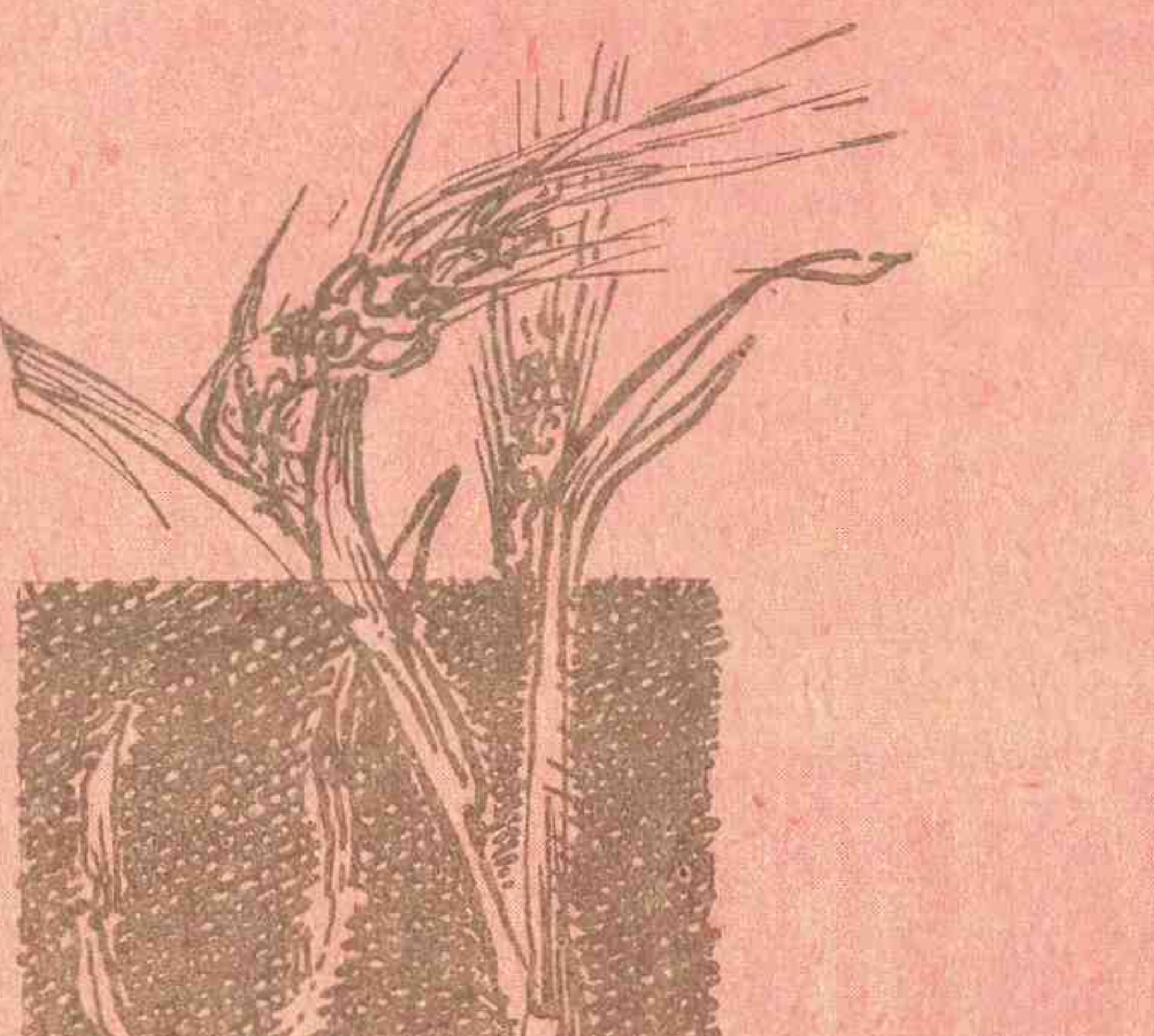

● Pe coastele aride ale dealurilor din Portugalia și Maroc crește planta insectivoră care prinde victimele cu ajutorul unor perișori lipicioși. Localnicii o atîrnă la uși și ferestre pentru a prinde muștele.

● Planta insectivoră Saracenia ce crește în mlaștinile Floridei (S.U.A.) are frunze sub formă de urnă. Pereții urnei, înalți de 60—70 cm, sînt netezi și lipicioși, ceea ce face ca insecta să alunece căzînd într-un lichid ce o va digera.

● Unele specii de plante, pentru a se apăra, secretă substanțe puternic mirositoare (frăsinelul, izma, pelinul, ciocul berzei) sau toxice (aliorul sau laptele cîinelui, iarba fiarelor, macul) care îndepărtează imediat animalele.

● Un interesant caz de apărare se întîlnește la Mimosa Pudica, originară din Brazilia. Atinsă, frunzele se strîng și se lasă în jos. Dacă lovitura este puternică toate frunzele se lasă în jos iar planta ia aspectul unei tufe uscate. După 30 minute frunzele își revin la normal.

● Pentru apărare unele plante folosesc undele electromagnetice a căror influență se simte de către animale, pînă la o distanță de 2,5 m, fiind astfel ocolite. Așa este cazul speciei ce crește în Nicaragua — Phitologica electrica.

● Caracteristici deșertului mexican sînt cactușii. Mai cunoscut este Careus Giganteus, înalt de 8—12 m și cu un diametru de 50 cm. Din fructele lui se obține bere și sirop, băuturi căutate de indigeni.

● În deșerturile Karakum și Sahara cresc plantele lemnoase saxaulul alb și saxaulul negru, lipsite de frunze; au lemn de culoare închisă, foarte tare, nu se poate tăia, dar se poate sparge cu piatra.

● Pe nisipurile deșertului Kalahari (Africa de Sud) crește planta Naras, înaltă de 1—2 m. Are rădăcini groase de 10 cm și lungi de 15 m, ce depozitează apa absorbită de la adîncimi mari. Dacă nisipul o acoperă, ea crește pînă cînd ajunge la lumina zilei. Dacă nisipul este spulberat planta se întinde pe nisip și se fixează cu noi rădăcini.

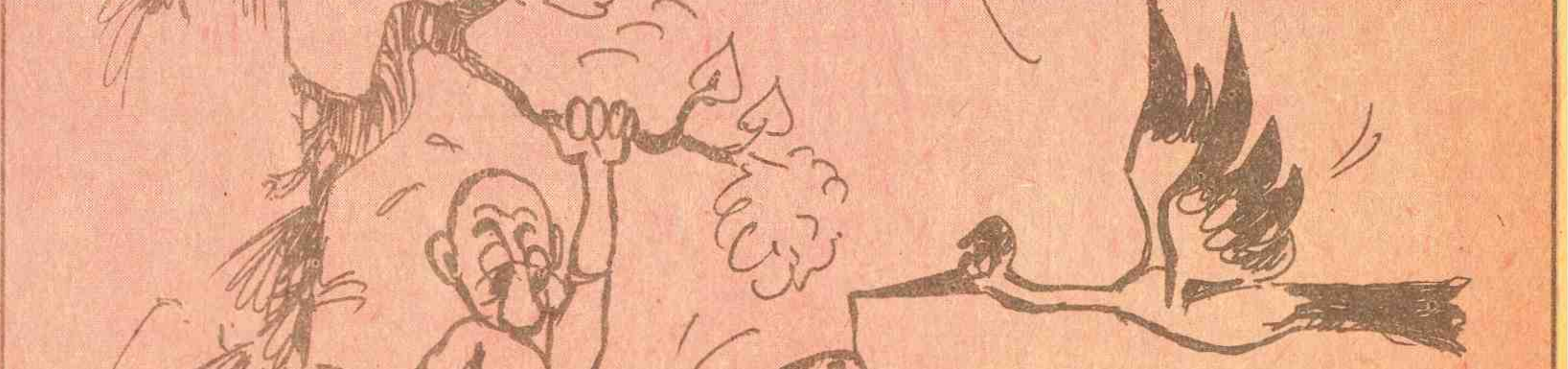

Dan Ioanițescu

Priveliști din Apuseni

PADIȘ

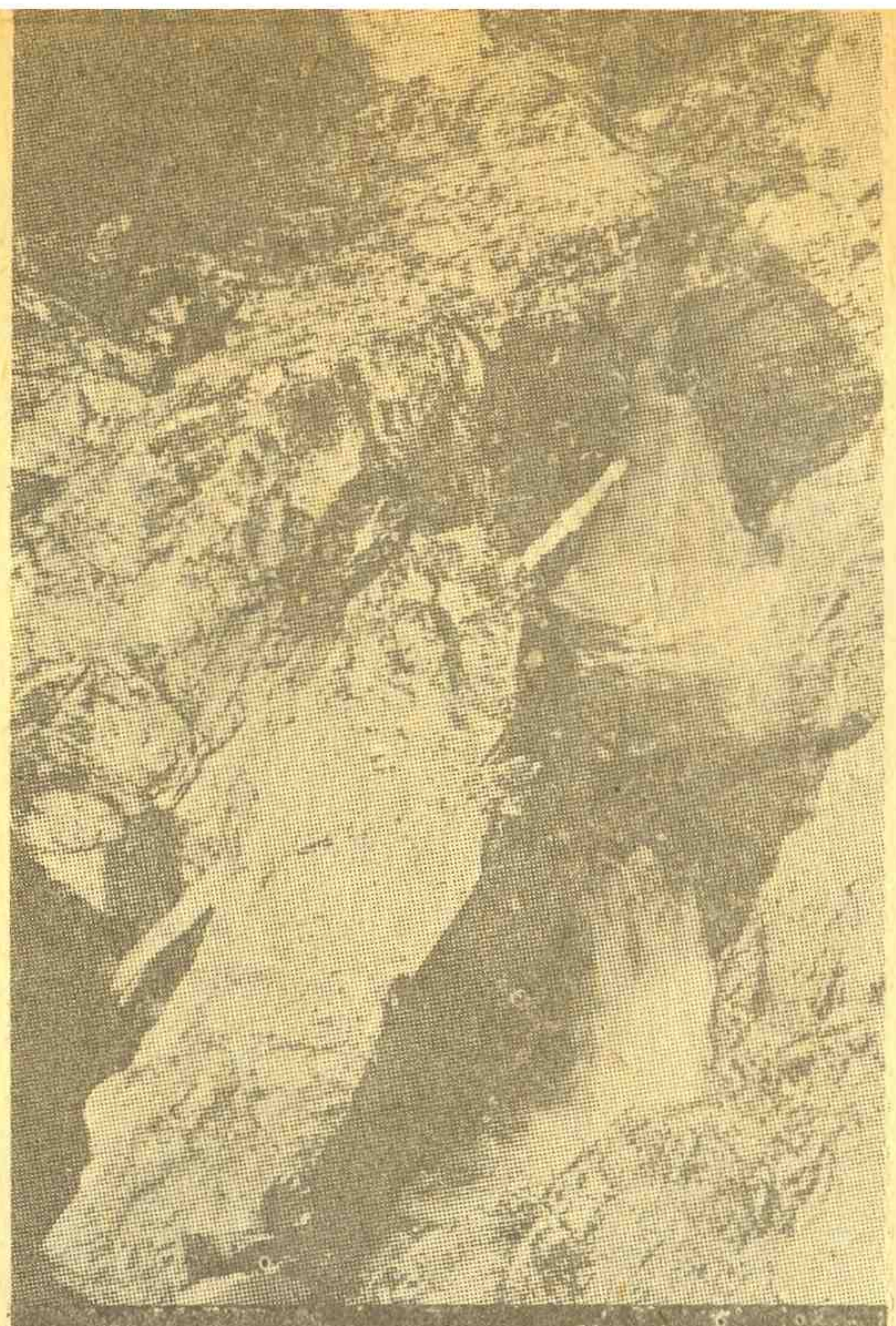
„SĂRITOARE“, CASCADE PE UN RÎU DE MUNTE DIN APUSENI

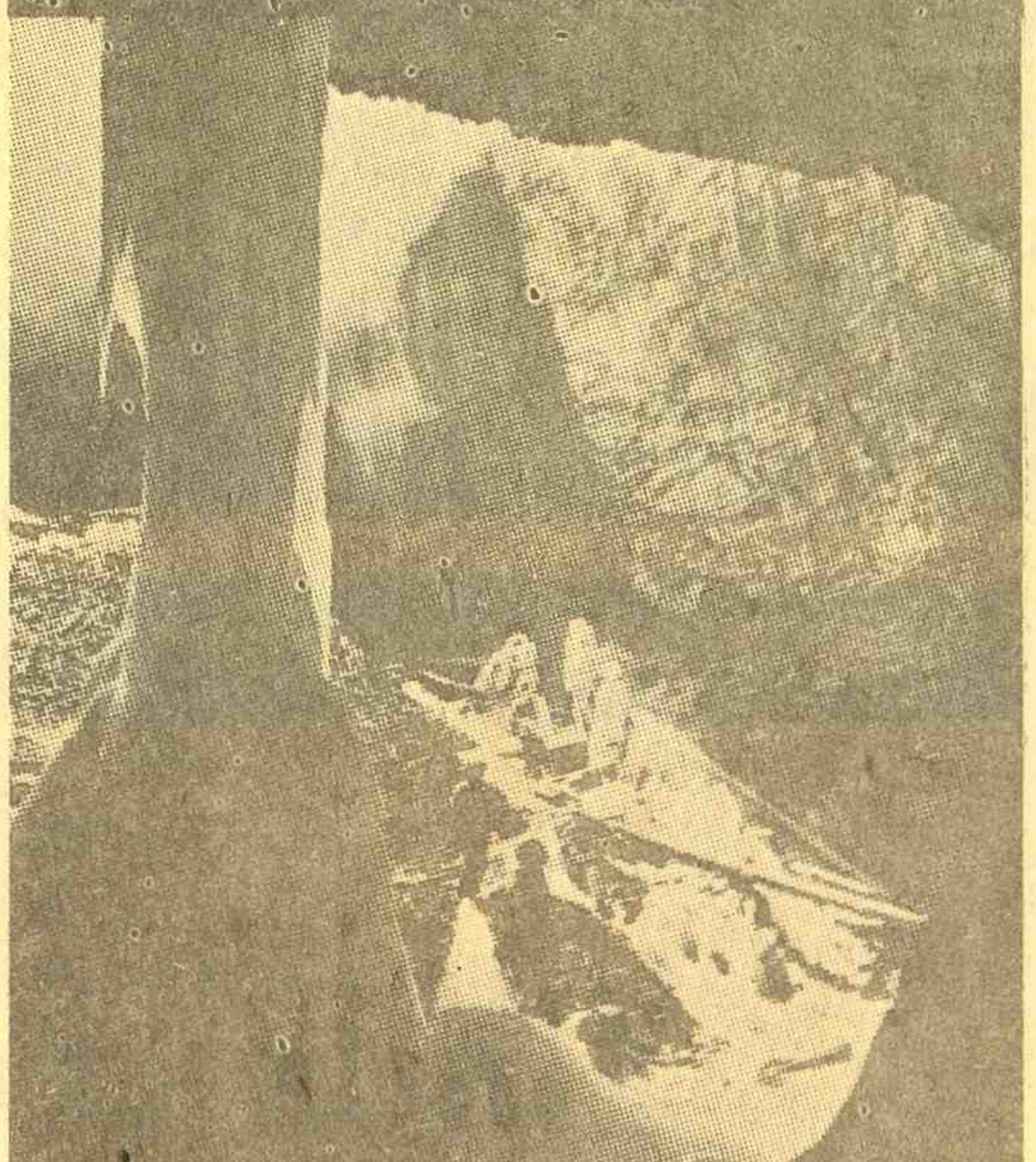
GHEȚARUL FOCUL VIU

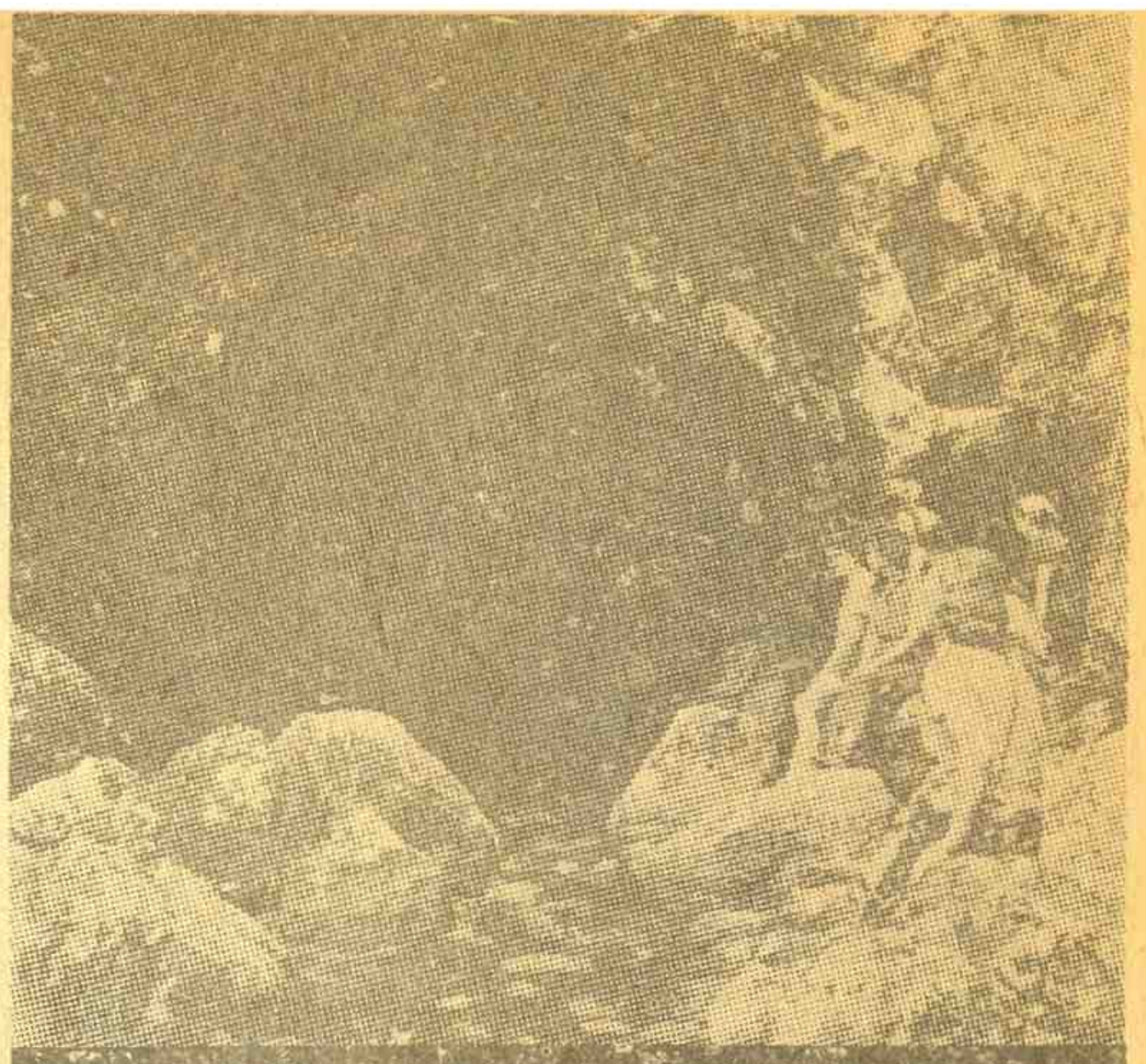
IZBUCUL PONORULUI

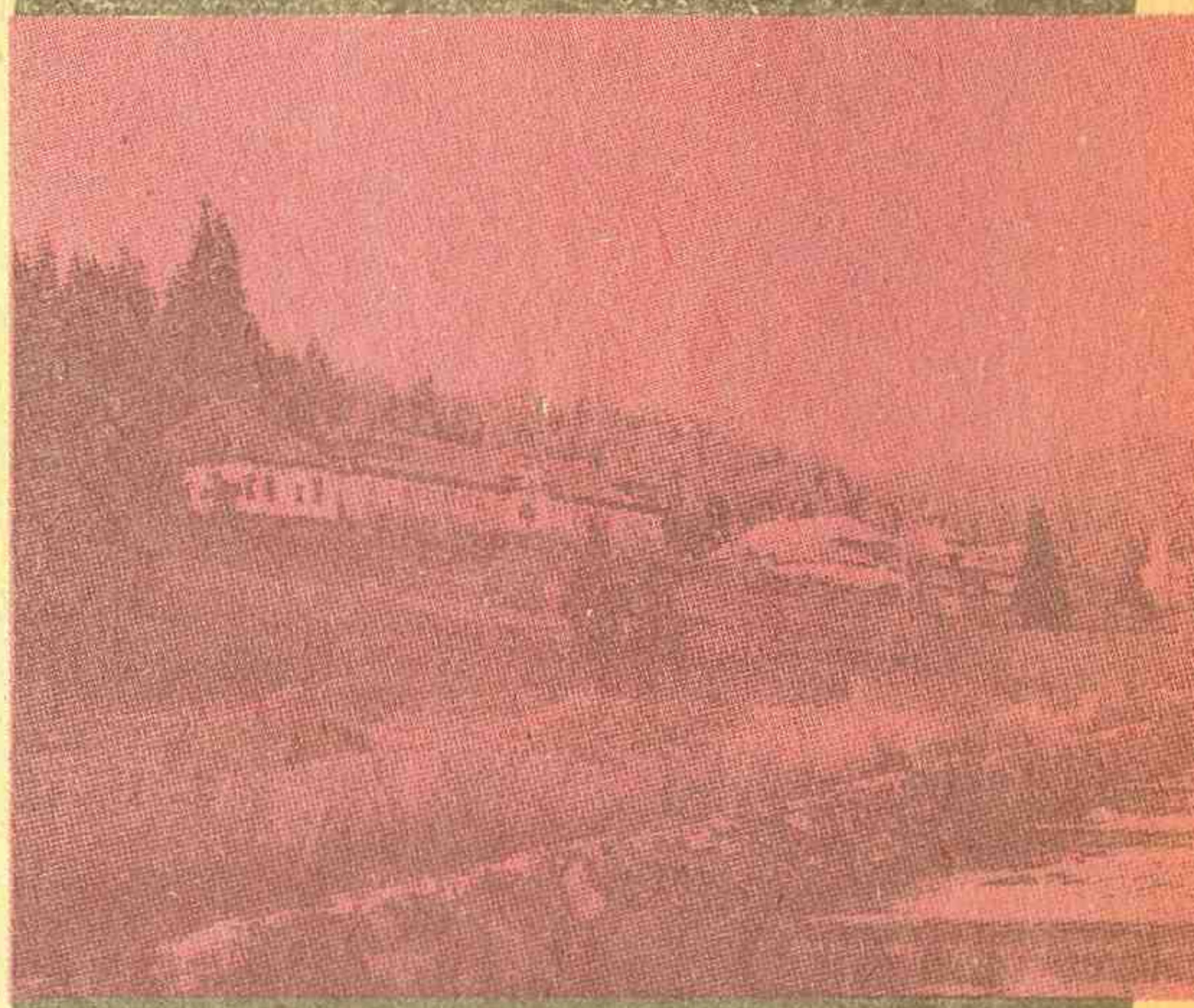
STÎNA DE VALE

FĂURITORII DE TULNICE

Mă întorceam, visînd, din drumeție la cabană, pe o ciudată întindere netedă săltată la 1 200 m altitudine. Deodată, din adîncul dolinelor porni să suie un abur des lăptos la culoare, care mă învălui din toate părțile ca o ceață. Se întindea pe toată lărgimea platoului în vălătuci leneși. Auzisem cîndva de acest fenomen al Padișului dar uitasem de el. Umbra de spaimă ce mă iscodea s-a topit însă amintindu-mi originea ceții. Din pîlniile înfundate cu apă ce-s presărate pe platou se ridică după apusul soarelui acel abur ce-l vedeam și neavînd unde să se scurgă se tîrăște la nivelul pămîntului, pînă ce în zori, frînt de sulițele soarelui, se destramă.

Cîmpia suită la înălțime a Padișului este centrul unui cerc de nespuse frumuseți naturale. Străjuită în punctele cardinale de Măgură Vînătă, Vărăștioaia, Băleasa și Biserica Moțului, culmi pline de expresivitate, ea îmbie drumețul cu nenumăratele-i poteci. Nu sînt multe locuri în lume care să se poată mîndri cu fantezia năstrușnică a carstului de aici. Din această pricină priveliștile apar cu adevărat de basm deși le vezi aievea cu ochii.

Povestea începe aici, colorată ca noianul florilor de tot felul revărsate peste întregul Padiș ca într-un parc. Stîna de Vale e la un drum de 6—7 ore către prăvălișul Văii Iadului și calma majestate a vîrfului Poieni. În toate direcțiile însă drumurile dezvăluie frumuseți fără număr : ponoare, izbucuri, peșteri și grote, ghețari, văi adînci și răsucite, puternice formații pietroase, păduri de brazi cățărate neverosimil uneori pe pereți abrupți.

Dacă o pornim spre Gemănata sau Căputi, drumul se cufundă într-o regiune sălbatecă, abia umblată, care ascunde peșteri necercetate și ponorul unde se pierde sub pămînt învolburarea a două ape, Ursul și Pîrîul Sec. Altă cale duce spre Valea Cetăților cu minunatele ei turnuri, tunele, hornuri și cascade și al cărei cel mai de seamă tezaur este avenul de la Vranița. Același decor parcă ireal te însoțește și pe drumurile ce duc la Peștera Zmeilor din Onceasa, la Peștera Alunului, la Barsa cu Peștera Neagră și groapa ghețarului, la Cheile Bulzului cu cascade și săritori zgomotoase sau în zeci de alte locuri nenumite dar tot atît de frumoase.

Le-am umblat pe toate. Le-am mîngîiat cu privirea, extaziat. Le-aș turna și în slovă dacă aș putea, dar mi-e teamă să nu le stric farmecul. Prin peșterile acestea adînci (și cîte mai sînt în Apuseni numărate cu zecile) te pătrunde fiorul tainelor pămîntului. Un român de pe aceste meleaguri care și-a purtat faima în lume, profesorul Emil Racoviță, savant de mare suprafață, a deslușit aceste taine întemeind o știință nouă. Speologia cu el începe și bogatul „material viu“ românesc pentru explorare ușurează continuarea tradiției de către numeroșii urmași crescuți la Institutul de specialitate din Cluj-Napoca, fondat de Racoviță și care-i poartă numele. E o meserie care implică pe lîngă caracterul veșnic scormonitor al omului de știință și o bună doză de romantism și poezie.

Dintre toate drumurile pe care le putem străbate, cel către Cetățile Ponorului lasă amintirea cea mai impresionantă. Nu degeaba din cauza fenomenelor carstice unice, toponimia îi păstrează și numele de „Cetatea Minunilor“.

Din poiana Padișului se adîncesc 13 ponoare care, unite, tăinuiesc sub pămînt un rîu ce reiese la suprafață prin izbucul din poiana Ponor formînd un mic lac așezat într-o peșteră. Din lac izvorăște un rîu care după cîteva sute de metri de bolboroseli se afundă iarăși sub pămînt. De la acest loc, în depărtare, se vede înălțîndu-se din verdele dens al coniferelor peretele alb al Cetății Ponorului. Complexul stîncos e format din trei gigantice doline, o peșteră, un izbuc și un rîu subteran ce se strecoară printr-un tunel lung de 4 km. De la distanță totul pare ca o înlănțuire de pereți drepți, crenelați, legați prin porți boltite, adăpostind căldări de proporții uriașe. O cetate în adevăratul sens al cuvîntului, atîta doar că a fost concepută după planurile unui arhitect căruia nimeni și nimic nu i-a putut stăvili strania fantezie. Tunelul de care pomeneam nici n-a fost încă explorat în întregime. Abia 2 km au fost cercetați și aceștia după anevoioasa traversare a 14 adînci lacuri subterane. „Poarta“ principală a cetății e o boltă largă și înaltă de 70 m cioplită în peretele de calcar, care are și el impunătoarea statură de 200 m. Pătrundem prin poartă copleșiți de măreție. În stînga, într-o galerie scundă, ne întîlnim cu apa care s-a mistuit departe pe alt drum spre peștera Căputi. Șuvoiul de apă se prăvale în gaura neagră a tunelului de 4 km. Păcat că nu putem pătrunde pe galeria cu volburile apei.

De la ultima dolină a cetății se deschide pașilor un drum nou cu alte și alte frumuseți. Turiștii versați l-au denumit „circuitul galben“. Numirea n-are nimic misterios dacă te gîndești la culoarea punctului de pe marcajul cărării care, la rîndu-i, se trage din denumirea locului unde duce : Valea Galbinii. E unul din multele itinerare memorabile ale Apusenilor. Ne întîlnim aici cu niște chei lungi și sălbatice prin care pătrunzi anevoios. Pe alocuri distanța dintre pereții de stîncă e numai de 8—10 m. Aici este Cascada Tunel unde apa se zvîrle afară din gura unei grote uruind asurzitor. La ieșirea din chei drumul duce, urcînd greu, peste pereți stîncoși către Poiana Florilor și apoi la ghețarul de la Focul viu. Fisura de acces a acestuia, ascunsă de o vegetație luxuriantă, ne conduce într-o sală pardosită toată cu gheață. Cîteva stalagmite lucind la lumina ce pătrunde furiș par niște enorme limbi de foc împietrite. Dincolo de ele se cască o ruptură în care nu coboară decît încercații și cu un noian întreg de ustensile. Drumul se încheie la Piatra Galbinii de unde ochiul cuprinde o largă și bogată priveliște asupra munților. Și mai descoperi de aici drumuri nenumărate pe care le poți străbate încă și încă.

Mă gîndesc la acest tărîm presărat cu puțuri adînci în piatră, din care se deschid galerii unite tainic de șuvoaie subterane ; la pereți de stîncă albicioși ascunși de verdele întunecat al brădetului, în care se cască guri de peșteri uriașe ; la rîpele, văile și pîlniile mari prin care pămîntul soarbe apele. Mă gîndesc la zbaterea apelor în beznă, inconștiente de splendorile lăsate de clocotul lor milenar. La tot acest tărîm de nebănuite frumuseți mă gîndesc. Și nu mă mir deloc că într-un astfel de leagăn s-au născut din mintea și mîna omului frumuseți pe măsură. Le găsesc risipite în satele din jur peste tot, și le păstrez în minte ca pe un dar neprețuit.

Nică Drian

Binecuvîntat de natură cu atîtea bogății, pămîntul țării noastre s-a dovedit încă din cele mai îndepărtate momente din istoria sa umană propice cultivării viței de vie.

Vinurile din nordul Dunării prețuite de greci, izvor de vlagă pentru dacii lui Burebista și Decebal, nelipsite de la ospețele și festivitățile daco-romanilor, ale domnitorilor din Țara Românească, Moldova și Transilvania, erau gustate din plin și apreciate în afara meleagurilor românești.

DIN ISTORIA VITICULTURII

VINURILE DE VIAȚĂ LUNGĂ

Preocupare de bază constantă și permanentă a românilor, cultura viței de vie, sursă alimentară și producătoare de vin, a cunoscut o dezvoltare tot mai mare de-a lungul timpului, devenind o sursă importantă de venit. Cultivatorii de viță de vie manifestă interes tot mai crescut pentru cultivarea celor mai bune, și mai producătoare soiuri de viță de vie și vinuri, la nivel european, erau gata să aducă și specialiști din străinătate, pentru a învăța din experiența producătorilor din alte țări. Preocupați de bunul mers al acestei ramuri a agriculturii, cultivatorii vîlceni au făcut demersuri prin prefectul districtului, Dimitrie Simulescu, pentru aducerea din Franța a 3 cultivatori de vie. Răspunsul l-a primit de la Paris prin 2 epistole, cu data de 11 și 14 ianuarie 1869 în sensul că: „au fost găsite cele 3 persoane pe care le-ați cerut". La scurt timp, același prefect a intervenit la Ministerul agriculturii pentru obținerea „autorizației de aducere a acestor cultivatori pentru 3 ani căci în acest timp vom putea forma asemenea cultivatori din tinerii noștri". Făcînd obiecție asupra aducerii în țară a celui de-al treilea cultivator, care se pricepea și la producerea de diferite soiuri de vinuri în special șampanie, prefectul județului Vîlcea nota: „din vinul Drăgășanului s-ar putea fabrica cea mai bună șampanie, mai cu osebire din vinul tămîiosul, care ar fi unic, și pentru prima oară reprodus, deoarece nici în străinătate nu există șampanie cu buchetul vinului de struguri tămîiosu, contînd mult că am putea reuși chiar de a se vinde în străinătate, și mai cu osebire în Rusia, unde țara nu este vinicolă în general". Referindu-se la cheltuielile de suportat „găsește prea exagerat prețul pretins de acel cultivator, mai cu seamă pentru începutu, dar dacă ar consimți să vie cu 20 franci, sîntem de opinie a se aduce, și un asemenea cultivator, deși, statul este expus a face sacrificii în prezent, dar mai tîrziu se vor produce învederate avantaje".

Podgoria încinge ca un brîu pămîntul românesc din Banat și pînă în nordul Moldovei. Aria de răspîndire a viei este consemnată în izvoare documentare mai în toate județele țării, iar a podgoriei în înțelesul de zone viticole compacte în 16 regiuni viticole. Cotnarul, Nicoreștiul, Panciul, Odobeștiul, Coteștiul, Iveștiul, Pietroasele, Dealul Mare, Drăgășanul, Murfatlarul, Niculițelul sînt considerate zone viticole renumite „cu regiuni viticole importante și înfloritoare", iar Dorohoiul, Suceava, Neamțul, Bacăul, Romanul sînt categorisite „de rangul al 3-lea" sau „mai puțin populate cu vii, prin numărul redus al viilor și calităților inferioare ale vinului".

În ce privește sistemul de cultură al viței în județul Dîmbovița „este același ca și în județul Prahova, diferînd însă de sistemul de cultură din județul Putna". În județul Putna „lucrările de cultură a viilor diferă întrucîtva de acelea obișnuite prin alte localități ale țării, și mai cu seamă de acela din județul Prahova". În podgoriile Brăilei în suprafață de 153 ha, 2 500 m.p. „viile sînt plantate prin împrăștiere un singur butuc ajungînd o suprafață de la 5 la 10 m.p., ceea ce ar veni aproximativ 1 430 butuci la un ha".

Denumiri ca tăiatul, hărăcitul, cercuitul, primul săpat, plivitul, al doilea săpat, recoltatul și copcitul constituie fazele evolutive ale cultivării viței de vie. Prețul pogonului de vie lucrătoare, producția medie, prețul de vînzare a vinului, costul cultivării unui pogon de vie, variază de la o regiune viticolă la alta, în funcție de natura solului, productivitate, calitatea vinului, întinderea viei, importanța podgoriei.

Procesul de vinificație este în general același, el îmbracă totuși și forme specifice de la o regiune la alta. În județul Brăila el decurgea astfel: „Strugurii culeși într-un hîrdău și mistuiți se toarnă în cadă, de aici imediat se trec în sac de pînză, care se calcă cu picioarele în linu. Mustul care curge în mostilă (curătoare) este strecurat prin un ciur de sîrmă, care nu permite să treacă decît lichidul curatu, de aici apoi se pune în butie sau boloboace. Fermentațiunea este deschisă, rareori se face ca gazul, acid carbonic, să treacă prin vasul cu apă. După ce fermentațiunea e terminată se astupă vrana cu un dop puternic, și pentru ca să se oprească orice ieșire a gazelor, sau contactul aerului cu vinul, se acoperă vrana cu cenușă muiată în apă. Pentru a se fabrica vinul de calitate mai superioară strugurii mustuiți se lasă pînă la 8 zile în cadă, și apoi se trage ravacu, alteori în timpul iernii, cînd gerurile sînt mari, buțile se scot afară, lăsîndu-se goale de 20—40 cm, și după ce au înghețat, restul rămasu lichidu se trage în alte butoaie mai mici. Apa solidificîndu-se la temperaturi mult mai mici decît alcoolul, în butie nu va rămîne decît puterea vinului, care apa înghețată fiind mai ușoară se ridică și depune pe pereții vasului".

În ceea ce priveşte soiurile de struguri acestea nu sînt aceleaşi, diferă de la o regiune la alta. În podgoria Odobeşti întîlnim soiuri indigene ca: galbena, plăvana verde, tămîioasa, crăcana, negru moale, negru vîrtos, cît şi într-o mică măsură varietăţi străine doar la 2 proprietari, aduse din Franţa de 10 sau 12 ani. În judeţul Dîmboviţa întîlnim alte soiuri de struguri cum sînt: gordinul alb şi negru, voiculeasca, sasca, ciolanul roşu, coarnă albă şi roşie, vulpea şi mai rar tămîioasa.

Statul a manifestat un interes deosebit faţă de această avuţie naţională, deschizînd credite şi înfiinţînd servicii de resort specializate pentru combaterea dăunătorilor şi perfecţionarea recoltei. În 1884 cu prilejul constatării existenţei filoxerei în podgoria de la Dealul Mare, jud. Prahova, s-a instituit o comisie filoxerică la Ploieşti, şi o comisie centrală la Bucureşti care să inspecteze toate viile din ţară. În vederea apărării viţei de vie de flagelul filoxerei s-a deschis în acelaşi an **1884 un credit** în valoare de **50 000** lei şi „a însărcinat pe dl. Brînză să meargă peste 2 luni să studieze chestiunea filoxerei în străinătate, şi să cumpere o colecţie de cărţi şi publicaţii relative la filo**xeră**“.

Totodată s-a aprobat „înfiinţarea unei staţiuni filoxerice compusă din un birou de informaţii şi de statistică, dintr-un mic laborator de micrografie, şi o vie pentru experienţe“, şi s-a intervenit pe lîngă Ministerul de Externe „să procure legile şi regulamentele altor ţări bătute de filoxeră şi s-au primit cîteva din Franţa şi Rusia“. La un an de zile, la 20 martie 1885, s-a promulgat legea pentru combaterea filoxerei, prin care se instituie pe lîngă Ministerul Agriculturii o comisie superioară, şi un serviciu exterior special cu o staţiune filoxerică în judeţul Prahova. Prin legea din 1 iunie 1891 art. 3 se înfiinţează noi staţiuni viticole în regiunile filoxerate „cu **pepiniere şi vii model** precum şi cîmpuri de **experienţă şi demonstraţiuni** pentru studierea şi experimentarea şi aplicarea tuturor procedeelor avînd ca scop conservarea şi reconstituirea podgoriilor ţării“.

În locul viilor distruse de filoxeră şi alţi dăunători ca arici sau ariceala, nu se reîmplantează orice soi de vie, ci vii altoite, în special cu viţe americane.

Astfel ia fiinţă serviciul viticol cu scopul „ca să se refacă viile şi reconstituirea lor **să se facă exclusiv numai cu viţe americane altoite**“. În acest sens s-au înfiinţat pepiniere la **Strehaia şi Ţintea** ca: „pepiniere mari pentru producerea materialului american brut, şi este pe cale de a se înfiinţa şi o a treia la **Buzău la Istriţa**“. Aceasta din urmă, trebuia să ducă „pe de o parte la mărirea şi sporirea producţiei materialului american, din varietăţile judecate mai convenabile ţării noastre, iar pe de alta, de a grupa în vie diferiţi hibrizi portaltoi americani, care au început a se afirma de o adaptaţiune mai uşoară în terenurile argiloase mornoase, calcarii, precum şi diferitele varietăţi româneşti altoite în scop de a studia afinitatea altoiului şi portaltoiului, productivitatea. Partea grea şi delicată însă pentru noi de acum înainte va fi aceea de a avea altoi autentici de valoare, şi oarecum speciali unei podgorii în pantă“.

Cerinţa de viţă altoită este tot mai mare, dovadă a interesului continuu pentru cultivarea viţei de vie de înaltă productivitate şi cu struguri de calitate superioară. Se estima ca pentru anul 1893 să se ajungă în cele două pepiniere la 1 400 000 altoi, cifră minimă, urmînd ca în viitor numărul lor să ajungă la 5—6 milioane.

Considerînd că, în afara pepinierelor existente, este nevoie „de plantaţii directe pentru cultivarea de altoi indigen“ la 21 aprilie 1893, ministrul agriculturii P.P. Carp hotăra: „înfiinţarea deocamdată a cel puţin 3 vii model în întindere fiecare de minimum 10 ha, şi maximum 35, ca anexe la aceste vii se va face şi pepiniere pentru pomi roditori“. **Podgoriile alese erau**: „pentru Buzău, la Breaza, sau Pietroasele, pentru Iaşi la Cotnari, pentru Muscel la Leurdeni, sau Goleştii-Badii, şi pentru Mehedinţi la Strehaia“.

Ioan Suciu

Nebănuitele amănunte ale istoriei

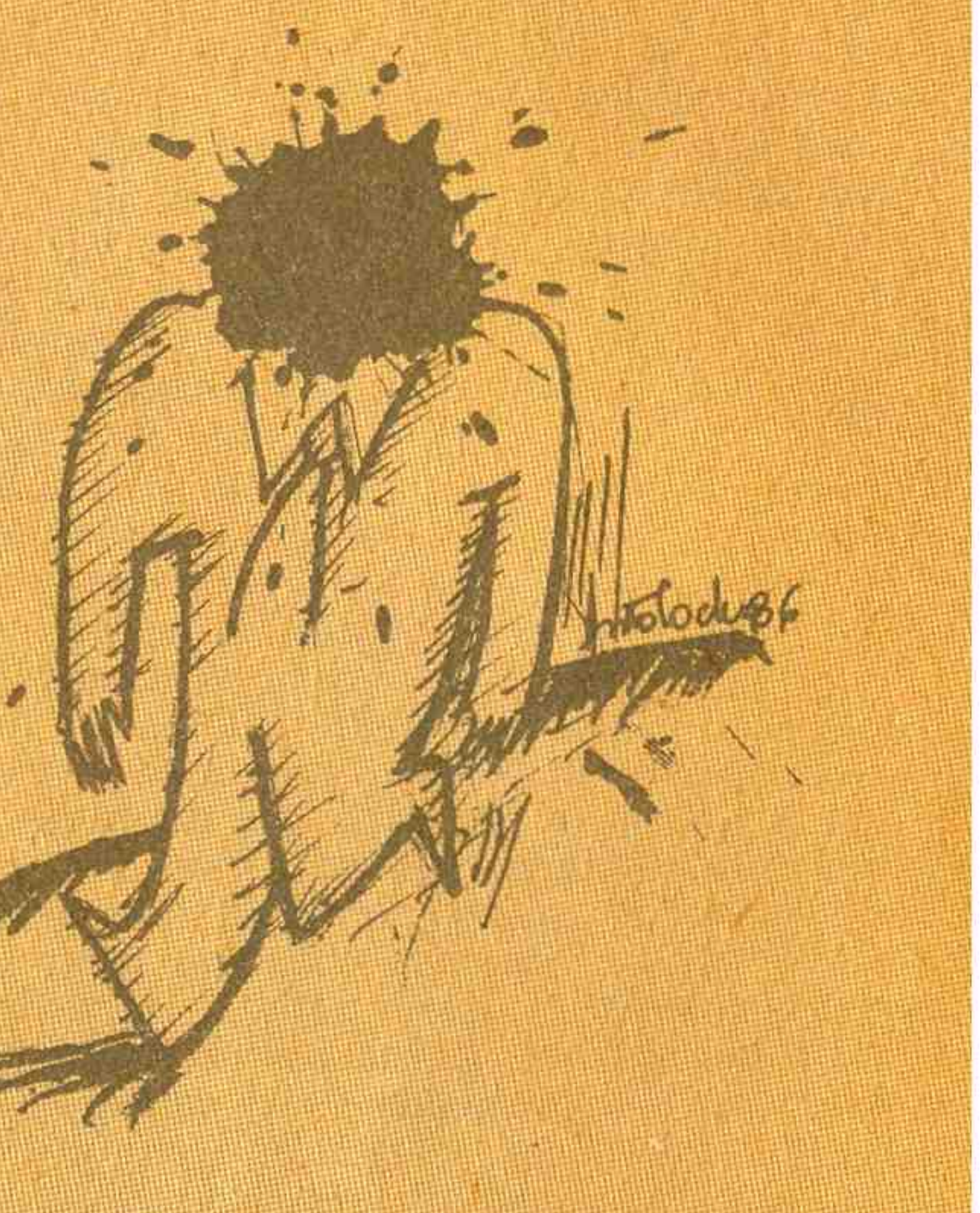

Aşa se întîmpla mereu... De fiecare dată cînd „tăticu“ se aşeza în fotoliul cel mare din sufragerie, parcă acţiona un magnet imaginar, programat special pentru a-l atrage pe Dănuţ (bucălat, 7 ani, nălţuţ, ochi verzi, tendinţe de permanent neastîmpăr) în camera „cu tata şi cu televizorul“. Apariţia lui Dănuţ era urmată în mod firesc de conturbarea liniştii tovarăşului Ungureanu Liviu, care fie că citea, fie că medita, scria scrisori, tricota (unul din hobby-urile sale, dobîndit la servici), era obligat pur şi simplu să sisteze orice activitate, pentru a fi pregătit să dea lămuririle necesare veşnic întrebătoarei sale odrasle. Bunăoară aşa s-a întîmplat şi în acea aparent monotonă dimineaţă de ianuarie, tocmai cînd...

— Tati, ia spune-mi tu mie, de ce ţinea Baiazid sabia în mîna stîngă ?

...Dănuţ se aşeză cuminte pe genunchii tatălui său, aşteptînd răbdător ca acesta să-şi lase andrelele deoparte, concentrîndu-se asupra importantei probleme lansate de fiul său.

— Dar în primul rînd, de unde ştii mătăluţă că o ţinea în mîna stîngă ?

— Cum, tăticule, — sări Dănuţ contrariat — toată lumea ştie... au spus şi la televizor...

Ungureanu-tatăl nu prea era în temă cu amănuntele istoriei. El nu ştia decît că dacii erau drepţi şi s-au bătut cu romanii, că Vlad Ţepeş îi trăgea pe toţi în ţeapă, că au fost semnalate pînă acum două războaie mondiale şi mult mai multe greve, se înregistraseră crize generale ale capitalismului ; plus alte asemenea elemente disparate, care puneau într-o lumină total nefavorabilă cultura generală a unui cap de familie. Avînd în vedere acestea, nu avea cum contesta siguranţa informaţiei furnizate de feciorul său.

— Deh, ştiu şi eu, tăticule, o fi fost stîngaci...

Dănuţ nu părea a fi mulţumit :

— Mai gîndeşte-te, tată, te rog !... Uite, dacă-mi răspunzi, îţi spun şi eu unde am văzut o carte despre „Noi modele în arta tricotatului“ — încercă să-l momească băiatul.

În acel moment, Cantemir — vecinul de peste drum — dădu un ţignal, chemîndu-şi prietenul la joacă. Şi plonjînd în salopeta „de lucru“, Dănuţ îşi abandonă fără protocol tatăl, neuitînd însă să specifice, înainte de a trînti uşa în urma sa :

— Tăticule, îţi dau timp de gîndire 3 ore. Vreau să mă conving că eşti un *tătic* deştept şi cu ocazia asta o să se convingă şi mama...

„...Ei, poftim ! — începu să cugete în gînd Ungureanu cel mare. Ce-i pasă lui ? Puşlamaua e-n vacanţă şi-şi permite să-şi facă toate capriciile... Ce-i veni acum cu sabia aia afurisită ?... Şi la urma urmei... chiar... de ce-o fi ţinut-o în mîna stîngă ?... O fi făcut febră musculară la dreapta ? Sau poate fusese rănit cu o zi înainte ?... Stai-stai, înainte de ce ?... Nu, nu, hotărît lucru, trebuie să aflu...“

După ce se frămîntă circa un sfert de oră, tatăl se îndreptă hotărît spre telefon şi formă numărul informaţiilor foarte speciale.

— Telefonista 2-7-3. Ce doriţi, vă rog ? — se auzi o voce fonfăită în aparat.

— Sărut-mîna, duduiţă. Fiţi atît de amabilă şi lămuriţi-mă vă rog, : de ce ţinea Baiazid sabia în mîna stîngă ?

— Dacă vă arde de glume, să ştiţi că v-aţi înşelat în privinţa mea. Eu nu...

Tovarăşul Ungureanu se grăbi să intervină, cerîndu-şi mii de scuze şi explicîndu-i sumar acestei „2-7-3“ situaţia delicată în care-l vîrîse feciorul său.

— Mă rog... Eu n-am cum să vă ajut. Pot eventual să mă interesez ce număr de telefon are acest tovarăş Baia... şi mai cum ?

În subconştientul solicitantului se declanşă ceva rău şi acesta se trezi trîntind receptorul. Se gîndi puţin şi formă din nou.

— Salut, măi, Costele. Nu, sînt acasă, astăzi sînt liber... Nu, tocmai croşetam, cînd, iată am fost supus unui test de cultură generală. Auzi, tu ştii de ce ţinea Baiazid sabia în mîna stîngă ?... Poftim ? Da, de ce să nu mă simt bine ? Sînt chiar sigur că mă simt bine... Nu, e la coafor, dar zău, chiar nu ştii ?... Nu unde e nevastă-mea, ci chestia aia cu sabia... Alo, alo ! Costel, mă auzi ?... Nu se mai auzi însă decît tonul, care-l vestea pe Liviu că amicul său, deranjat de la servici, abandonase straniul interogatoriu...

Cînd, peste jumătate de oră, soţia se întoarse de la coafor, purtînd o autentică ikebana pe creştet, îşi găsi bărbatul lîngă telefon, cu agenda lîngă el şi cu o pungă de gheaţă pe cap.

— Ascultă, nevastă, — o luă Ungureanu-senior „tare“, — tu ce părere ai : de ce ţinea Baiazid sabia în mîna stîngă ?

Maria-Tereza se făcu că nu aude, dădu o raită prin bucătărie, după care îşi privi lung soţul şi demară :

— Bine, măi leneşule ! De asta-ţi arde ţie ? Ce Baiazid ? Laptele a dat în foc, cartofii sînt tot necurăţaţi, rufele stau aşa cum le-am lăsat eu, în lighean, şi ţie-ţi arde de nuş'ce prieteni, de care eu nici măcar n-am auzit...

Monologul fu curmat însă de soneria de afară. Maria deschise uşa şi în hol îşi făcu apariţia Dănuţ, scuturîndu-se de zăpadă. Tatăl privi la ceas : într-adevăr, trecuseră fix trei ore de la...

— Ei, tată, te-ai gîndit ? — începu jovial dar necruţător băiatul. Văzînd însă fizionomia disperată a tatălui său, Dănuţ încercă o senzaţie de milă. Ea se transformă pe dată însă într-una de nelinişte, odată ce observă că „tăticu“ îşi pregăteşte, pentru scopuri nedefinite deocamdată, cureaua... Învîrtind-o, în mîna stîngă, precum un lasou explodă :

— Ia spune, mă, nemernicule ! De ce ţinea Baiazid sabia în mîna stîngă ?

— ...de mîner, tată ! Au ! au !... mai apucă să spună Dănuţ, jurîndu-şi în gînd să nu mai inoportuneze niciodată pe tăticul său cu astfel de probleme mărunte...

Marina Almăşan

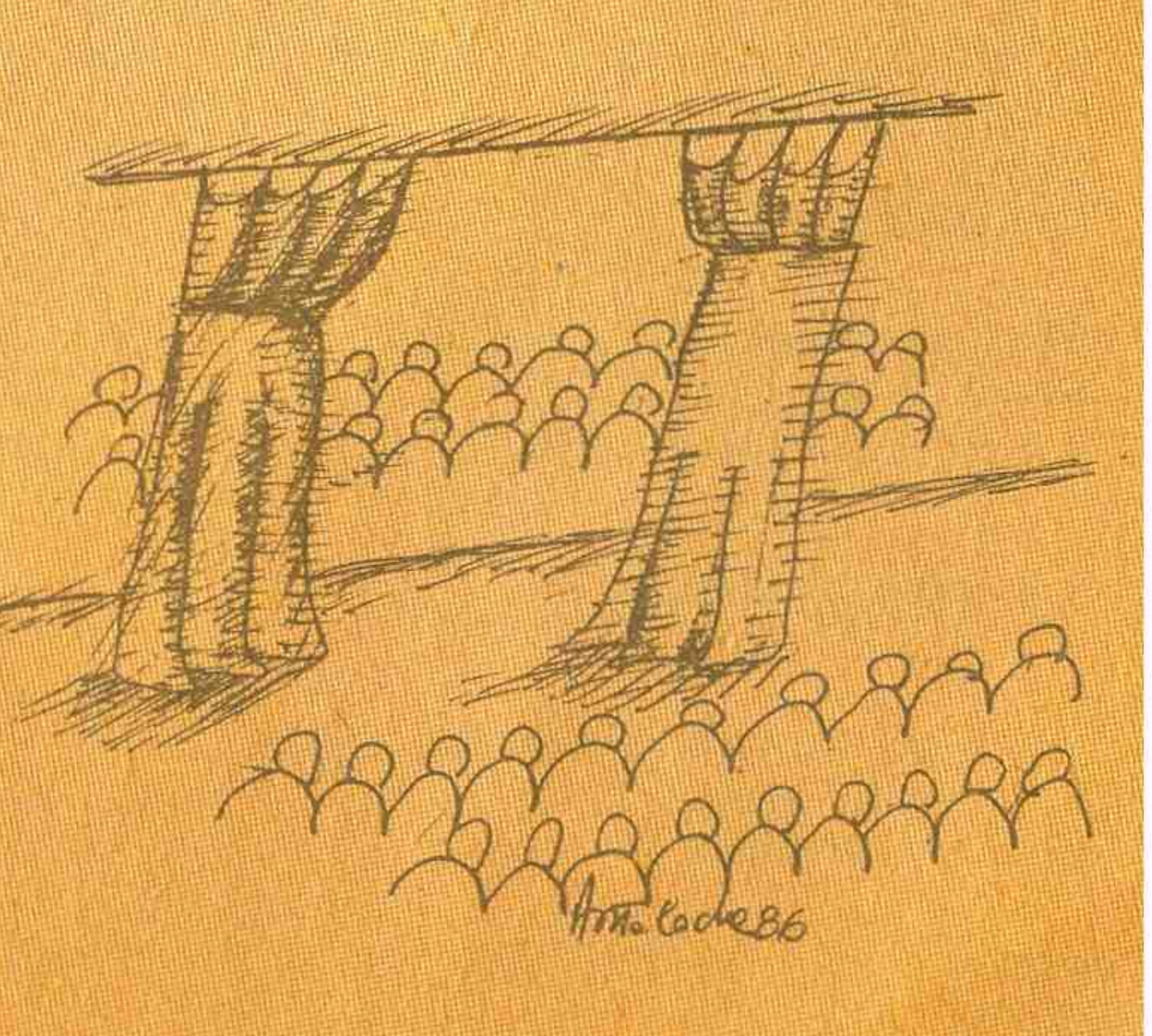

Ilustraţii de Sorin Postolache

TURISM ŞI COMERŢ

TRADIŢIA S-A NĂSCUT LA ŢARĂ

Amplasat cam la jumătatea drumului între Bucureşti şi Constanţa, Complexul Privighetorilor mi-aduce aminte, ori de cîte ori trec pe acolo, de hanurile de altădată. Este drept că au dispărut căruţele cu cai, dar au apărut tot felul de maşini, de la cunoscutele autoturisme la impunătoarele camioane de mare tonaj, purtătoare a unor numere de înregistrare care te duc cu gîndul pînă dincolo de mijlocul Europei. Ori de cîte ori opreşti maşina este imposibil să faci un pas fără acel moment de concentrare absolut necesar, deoarece forfota de aici are parcă o atracţie specială. La orice oră, multă lume şi, mai ales, grăbită. Un spaţiu pentru parcare este o problemă, un loc la masă pe terasă sau în local, aşişderea, dar pînă la urmă lucrurile se rezolvă cu bine, căci, aici, la Complexul Privighetorilor, vechea zicală „Clientul nostru, stăpînul nostru“ a devenit de mult o realitate.

Nu trebuie să ai ochi de reporter pentru a constata, indiferent de ora cînd poposeşti, că un om trecut de prima tinereţe se strecoară abil printre mese, observă totul şi atunci cînd este cazul intervine. Este şeful. Îl cheamă **Iulian Oprea** şi conduce acest complex de peste 20 de ani. Îl opresc, rugîndu-l să zăbovească cîteva minute alături de mine. Se scuză, dar promite să revină. Crezînd că am ceva nemulţumiri mă roagă să-i spun care-i baiul, dar eu intru direct în subiect : Ce este, de fapt, Complexul Privighetorilor ?

— Complexul Privighetorilor este de fapt un han. Sigur că nu se aseamănă cu cele de altădată, dar este un popas între două drumuri. Oamenii sînt obosiţi, tracasaţi, nervoşi şi, deci, trebuie înţeleşi ca atare şi serviţi ireproşabil. Din aceste motive nu am acceptat şi nu accept nici un fel de compromisuri. Cine nu înţelege acest lucru, pleacă unde vrea. În 20 de ani am căpătat o anumită experienţă pe care caut să o aplic întocmai atîta vreme cît răspund de destinele Complexului.

— Ce a fost pe aceste locuri acum 20 de ani ?

— Aproape nimic. O bodegă cu 20 de locuri şi o terasă cu 60 de scaune. Încasări ? Aproape un milion pe an.

— Şi astăzi ?

— Dispunem de un salon cu 400 de locuri şi o terasă cu peste 1 000 de locuri. Încasăm aproape 60 de milioane lei anual, cu o rentabilitate de 15 la sută. De cinci ani sîntem pe locul I pe ţară. Iată rodul muncii cu care ne mîndrim.

— Oamenii spun despre şeful lor că este muncitor, înţelegător, foarte bun pedagog, dar necruţător faţă de cei care greşesc mai ales la... nota de plată. Sincer să fiu sînteţi primul şef de restaurant despre care aud că este bun pedagog. Vreţi să-mi explicaţi „cum devine“ cazul cu pedagogia ?

— Vedeţi, la noi vine cetăţeanul şi la bucurie şi la tristeţe. În ambele ipostaze trebuie tratat egal. Nimeni nu ne dă dreptul să profităm de starea lui. Starea trebuie înţeleasă exact. Ziceţi că sînt un bun pedagog. Nu ştiu prea limpede cu ce se ocupă această ştiinţă, dar de foarte mulţi ani lucrez cu oamenii. Ei nu trebuie vegheaţi, ci supravegheaţi şi îndrumaţi. Ospătarii mi-au dat multă bătaie de cap. Mereu reclamaţii, mereu nemulţumiri. Mi-am zis : ia să încerc tineretul. Oare nu voi avea rezultate mai bune ? Şi am început să recrutez tineri. Şi nu orice fel, ci băieţi de la ţară. Sînt cinstiţi. Şi nu am greşit. Am 30 de copii sub 18 ani cu care mă mîndresc.

— Toţi sînt perfecţi ?

— Să vi-o prezint pe Ioana R. (Şi este chemată la masa noastră). Ei bine, această fată, azi o destoinică ospătară, acum doi ani a încărcat o notă de plată. Aveam trei alternative: s-o dau afară, s-o iert, sau s-o judece alţii. Am ales metoda reeducării la locul de muncă.

— Este notabil ce spuneţi, dar ospătăria este o meserie, cu dichisul ei. Omul trebuie educat. Cum se pregăteşte o masă, cum se aduc bucatele şi multe altele.

— Eu nu zic că nu este aşa, dar eu am mers la şcoală ? Doar ştiţi că meseria se mai şi fură. Noi nu dăm recepţii de mare rafinament. Spuneţi sincer, aţi fost bine servit ?

— Sincer să fiu, da.

— Ei bine, ospătarul care v-a servit este de cîteva luni în meserie. A învăţat din mers. Decît un „rafinat“ care să-mi dea probleme, mai bine unul mai puţin stilat. Să vă mai spun un lucru : n-am nici un maistru bucătar. Eu tot în ţăran cred. Ce mi-am zis : noi avem nevoie de o bucătărie tradiţională. Păi cine ştie mai bine să gătească decît o ţărancă ? Am căutat gospodine bune şi cu ele duc războiul. Mă mîndresc cu mîncărurile tradiţionale româneşti pe care le preparăm. Dar, să nu absolutizăm. Şeful de sală este de meserie şi mă ajută enorm atunci cînd situaţia este mai dificilă.

— Aveţi şi specialităţi la grătar.

— De ce să nu avem. Gospodăria anexă numără peste 300 de porci şi peste 10 000 de păsări. În plus dispunem de circa 10 ha de grădină pentru zarzavaturi. Nu cumpărăm nimic. La un asemenea dever nu putem sta la mîna nimănui. Ăsta-i secretul.

— Există, cred, o armată de oameni care se ocupă cu gospodăria anexă ?

— Dacă lucrurile ar sta aşa, credeţi că am da beneficii mari ? Noi sîntem aici o mare familie, bazată pe principiul : toţi pentru unul şi unul pentru toţi. Ca atare, fiecare membru al colectivului are sarcini suplimentare. Cele 10 ha pe care cultivăm zarzavaturile necesare bucătăriei sînt lucrate de întregul colectiv.

— Staţi aşa. Ori ospătărie, ori legumicultură ?

— De ce nu ? Dar gospodăria ţărănească cum este organizată ? La noi toată lumea, dar absolut toată lumea, lucrează o zi pe săptămînă la grădină.

— Şi dacă nu vrea ?

— Pleacă.

— Şi dacă nu ştie ?

— Învaţă. Doar toţi sînt fii de ţărani. Ascultaţi o întîmplare. Cum vă spuneam, zilnic merg în control. Şi cînd zic control înţeleg chiar control. Şi aflu odată că unul dintre ospătari n-a vrut să lucreze la grădină pe motiv că nu ştie. L-am chemat la mine. Mi-a repetat inepţia crezînd că mă poate convinge. După ce a terminat peroraţia i-am zis : Te cred că nu ştii să munceşti. Trebuie să înveţi. Şi l-am lăsat acolo o lună, pentru „studii“. A lucrat de mama focului. Doar îl controlam zilnic. S-a reîntors la ospătărie cu o calificare în plus. Noi nu ne jucăm. Am spus-o şi o repet.

— Fiţi sincer, au dezertat mulţi ?

— La noi nu se dezertează. De cei leneşi ne debarasăm singuri.

— Înainte de a merge mai departe voi ridica o problemă aparent minoră. M-au frapat curăţenia din grupurile sanitare, cu atît mai mult cu cît aveţi un public atît de divers.

— Nu-i minoră deloc pentru mine. Controlez grupurile sanitare mai abitir decît bucătăria.

— Am trecut în revistă, cred, o bună parte din activitatea Complexului. Mai aveţi un hotel, recent înfiinţat, cu 120 de paturi, ceea ce înseamnă un mare lucru. Probleme multiple şi serioase. Cîţi oameni se ocupă de întreaga activitate financiară. Bănuiesc că aveţi un serviciu numeros şi bine pus la punct.

— Numeros nu, dar bine pus la punct, da. De toată această activitate se ocupă doar doi oameni.

— Cîţi ?

— Aţi auzit bine : doi. Şi pentru că intuiesc următoarea întrebare, vă rog să reţineţi că în urmă cu două luni 30 de revizori contabili, din numeroase judeţe ale ţării, au venit în control. A fost paralizată activitatea. S-a sigilat tot. S-au strîns banii de la ospătari şi a început controlul. Dar cum să vă spun, control nu glumă. Totul a fost în regulă, nici o suspiciune, nici o fraudă. Am redeschis cu întreg personalul care a fost prezent în zilele verificării.

— Daţi-mi cîteva nume.

— Horea Stan, şeful de sală, omul meu de bază ; apoi Stana Năstase, Ion Nicolae, Ion Gorgan, Nicolae Marmuleac. Vreau să vă mai spun că problema întreţinerii la noi e diversă şi grea, căci avem nevoie şi de tîmplar, şi de electrician, şi de frigotehnist, şi de instalator, şi de geamgiu şi multe altele. Avem un singur om, care ştie tot şi face de toate, motiv pentru care vă rog să-i notaţi numele, Nicolae Vlase.

— Cîte ore staţi la Complex ?

— Vin imediat după răsăritul soarelui şi plec odată cu stingerea ultimului bec, cînd liniştea cuprinde localul, iar curăţenia străluceşte.

— Am aflat că sănătatea vă este precară. De ce nu vă îngrijiţi ?

— Am fost internat în clinica profesorului Carp, dar mi-am dat seama că spitalul nu-i de mine. Aici parcă renasc, în ciuda efortului susţinut pe care-l fac zilnic. Nu uitaţi că totdeauna copacii mor în picioare.

B. Dan

PRAG DE FÎNTÎNĂ

Piatra fîntînii,
Aburul urcînd din
Adîncul ei
Îmi cuprinde umerii
Într-o dulce, blîndă încleştare.

E spiritul adîncului
E sunetul lui,
Ecoul
Sau închipuirea ?

Timpul lucrează peste noi,
Pentru noi
La întruparea cuvîntului unu.

DE DRAGOSTE

Tot mai sfioasă fruntea o aplec
De pragul casei
Cînd m-apropii.

Oriunde eşti răspunde-mi
Să te văd,
E-ntîiul legămînt ce l-am făcut
Şi pot să pier
(dacă va fi nevoie)
Căci vie voi rămîne
Cu ochiul tău
De mă cuprinzi
O clipă.

Eugenia Miulescu

TELEX

Avionul X al companiei aeriene Y
s-a prăbuşit deasupra localităţii Z
toţi pasagerii şi-au pierdut viaţa

Am vîndut biletul cu trei ore
înainte de zbor
simt soarta de partea mea
obositor
Voi avea o faimă de buruiană
care nu piere
trăieşte sublim
învăţîndu-i pe alţii să spere

Avionul X al companiei aeriene Y
s-a prăbuşit deasupra localităţii Z
toţi pasagerii şi-au pierdut viaţa
aud şi regret

Eugenia Crăciun

CÎND LINIŞTI

Cînd linişti
de creole fructe cad
şi tropotul
murind
de zi
apune-n şoapte
trag la un han
proptit
de-un vad
să gust
buiestru lung de noapte...

Dan Dobre

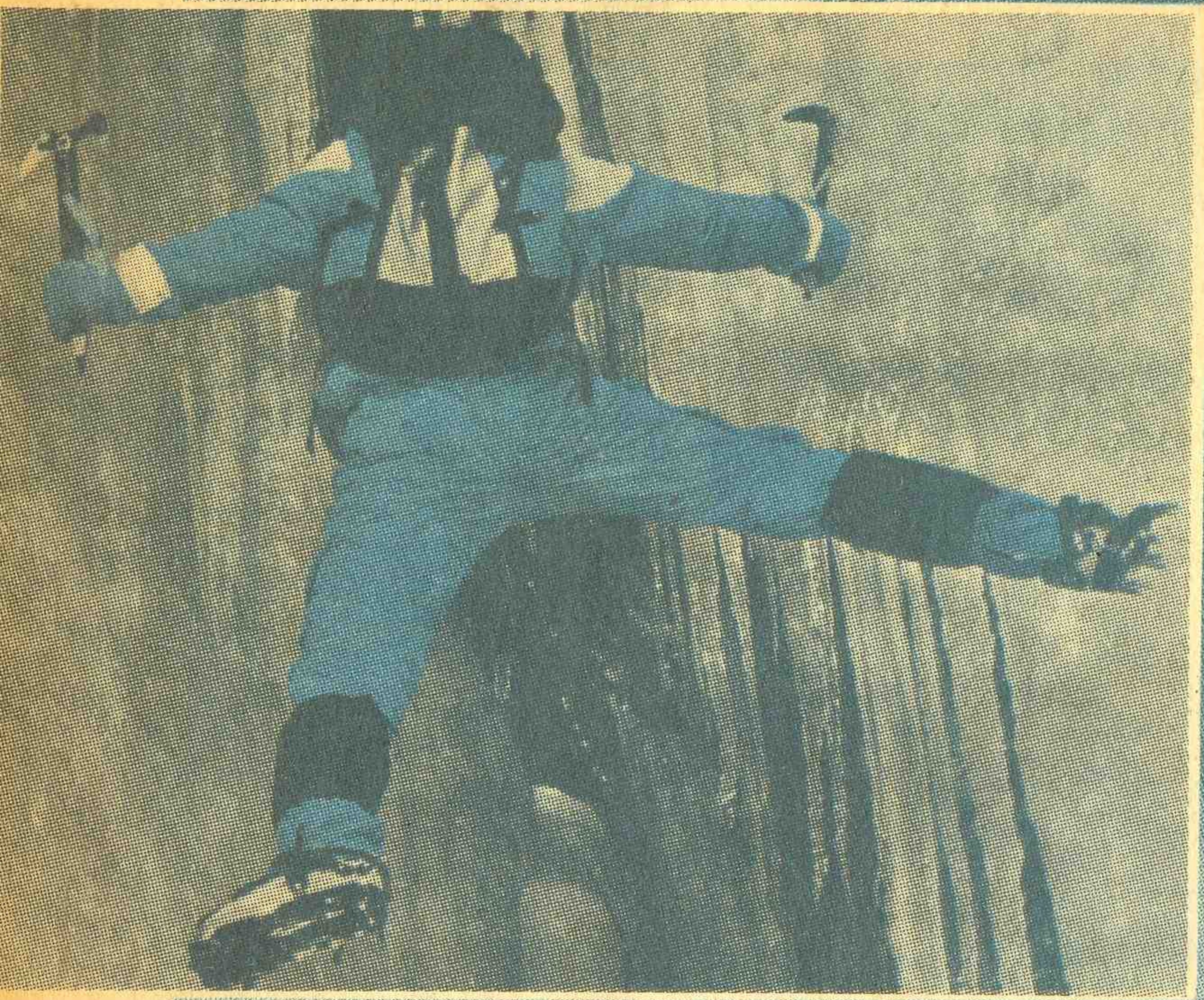

În ajunul realizării performanței sale, Cristophe Profit cucerește baza culoarului Brouillard, unde nimeni pînă la el nu a mai ajuns singur. În rucsac are un capăt de frînghie, pioleții, un reșou și prăjituri uscate. Va porni mai departe, în zori, după o noapte de odihnă.

Înarmat cu doi pioleți, Cristophe Profit a cucerit cea mai periculoasă creastă a Alpilor

Lung de patru sute de metri, scînteind în soare ca un rîu de diamante, „hiper-culoarul Brouillard“ este la 4 000 metri altitudine. O strîmtoare albă de gheață, cea mai pură și mai periculoasă din Europa. O primejdie pe care Cristophe Profit, un as al alpinismului, a vrut s-o înfrunte singur. Asemeni lui Patrick Edlinger — alpinistul care urcă cu mîinile goale — și el are cultul explorărilor individuale, recompense ale unei vieți de ascet. Nu bea, nu fumează, se hrănește cu orez, cu diferite cereale și lactate, iar gîndurile sale zboară neîncetat spre munți. Sub o siluetă aproape fragilă (68 kg la 1,80 m) se ascunde o musculatură de oțel, pe care o întreține prin exerciții zilnice, efectuînd tracțiuni pe o bară cu nervuri care imită neregularitățile stîncilor. În momentul în care a atacat stînca de gheață, Cristophe Profit nu avea cu el decît un capăt de frînghie, doi pioleți și încrederea în sine.

Cele cinci ore eroice în culoarul care nu se dezgheață niciodată.

Fascinat de înălțimile munților, Cristophe Profit iubește gheața, schimbătoare în funcție de oră și de soare, care mărește și mai mult primejdia unei escaladări „solo“. În decursul celor cinci ore de luptă cu stînca a pierdut din greutate trei kilograme. În cele trei zile anterioare ascensiunii s-a hrănit cu alimente bogate în substanțe energetice.

Însă nu este permisă nici o greșeală. Alunecarea unui bloc de gheață încălzit prea tare de soare sau desprinderea unei trepte de zăpadă mai fragilă înseamnă căderea. Fără apel. Mortală. Dar curajul învinge. În cinci ore Cristophe înghite prăpastia, pentru a ajunge pe creasta Brouillard, chiar sub Mont Blanc. Acolo, în sfîrșit, cu plămînii arși de lipsa de oxigen, pe o dantelărie fină de stînci acoperite cu zăpadă, își savurează succesul, privind în jos, spre dîra albă strălucitoare dintre cele două stînci sidefii pe care a străbătut-o. Încă o dată, muntele înfricoșător și glacial a fost înfrînt.

Traducere și adaptare de L. C.

ACROBATUL GHEȚURILOR

Cristophe Profit ia startul în zori, după ce și-a petrecut noaptea în refugiul Eccles, la 3 600 m altitudine. Drumul de gheață îl așteaptă : patru sute de metri pînă în vîrf și o temperatură de minus cincisprezece grade. Pornește cu abilitate și fără teamă.

MEȘTEȘUGURILE TRADIȚIONALE

PE AGENDA TINERILOR CREATORI

Arta populară românească prilejuiește, incontestabil, o înaltă lectură formativă pentru un creator contemporan, preocupat de identitatea sa culturală. Există cazuri exemplare, cum ar fi Scandinavia sau Japonia, instauratoare de „școală“ în fenomenul foarte larg de proiectare de produs, pe care-l numim generic „design“. Cele două școli de design se disting printr-o mare „naturalețe“ a concepției, în sensul atașamentului la o ideologie preindustrială, rurală, adică apropiată de un model natural. Am adus în discuție designul japonez și scandinav ca două contexte de creație formală bazate pe o **concepție artizanală.** Din sfera acestei viziuni artizanale s-a transmis, într-o prelucrare modernă, acea înțelegere aproape senzitivă a obiectului, în formele sale savant simplificate.

Una din valorile artizanale recuperabilă într-o concepție modernă a obiectului este păstrarea unei anumite „savori“ a materialelor, preferate uneori sumar finisate sau prelucrate în așa fel încît să potențeze o calitate-titlu. Un bun exemplu este folosirea **esențelor de lemn** pentru calități de textură și nuanță, ce sugerează căldura, intimitatea, sau chiar un vis patriarhal. Conținătoarele din lemn strunjit, fie ele doze de bucătărie, recipiente cosmetice sau accesorii de birou sînt tot mai des prezente ca propuneri, în serii mici, încă neindustrializate.

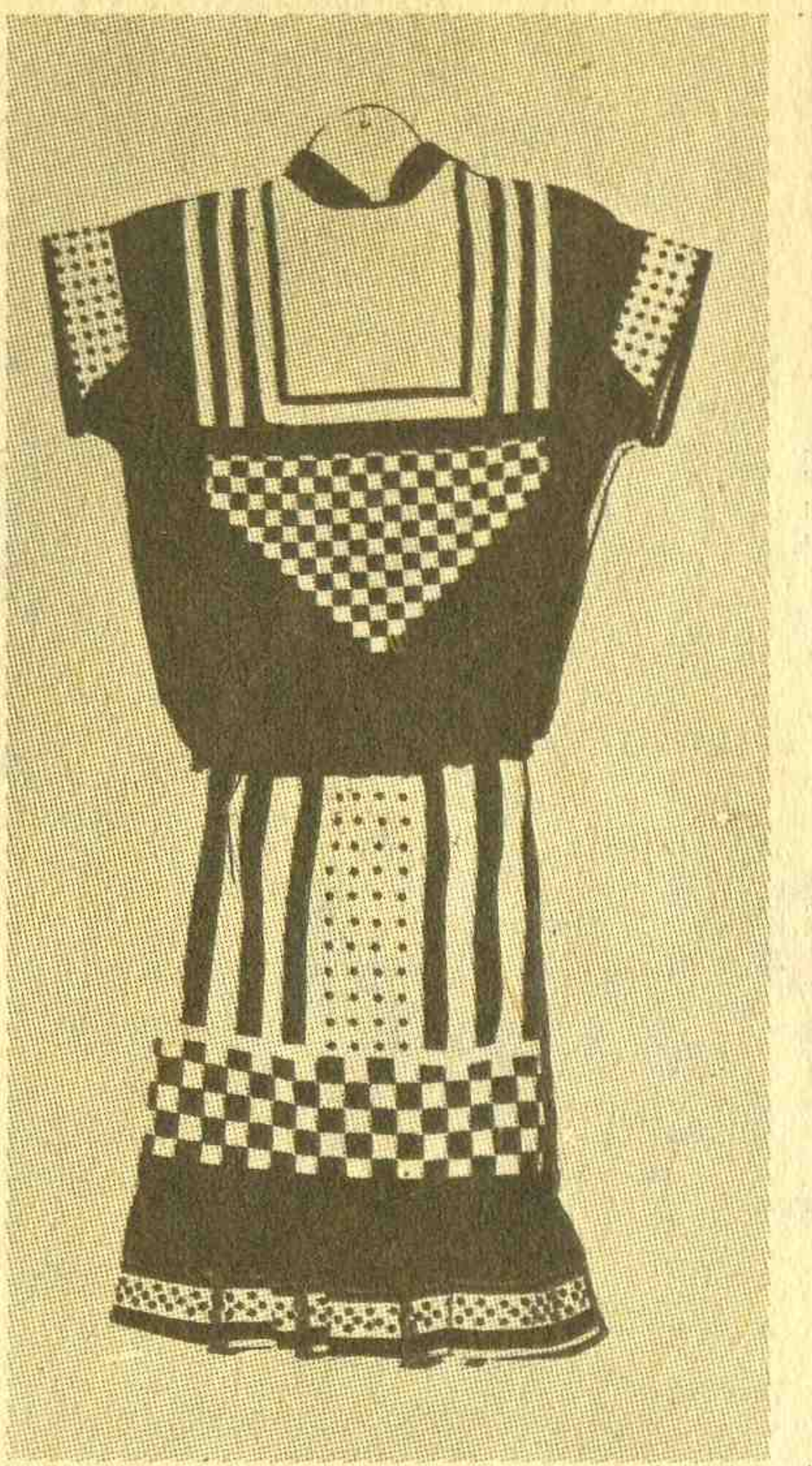

Ioana Oncescu — creație vestimentară inspirată de portul popular din Săliște

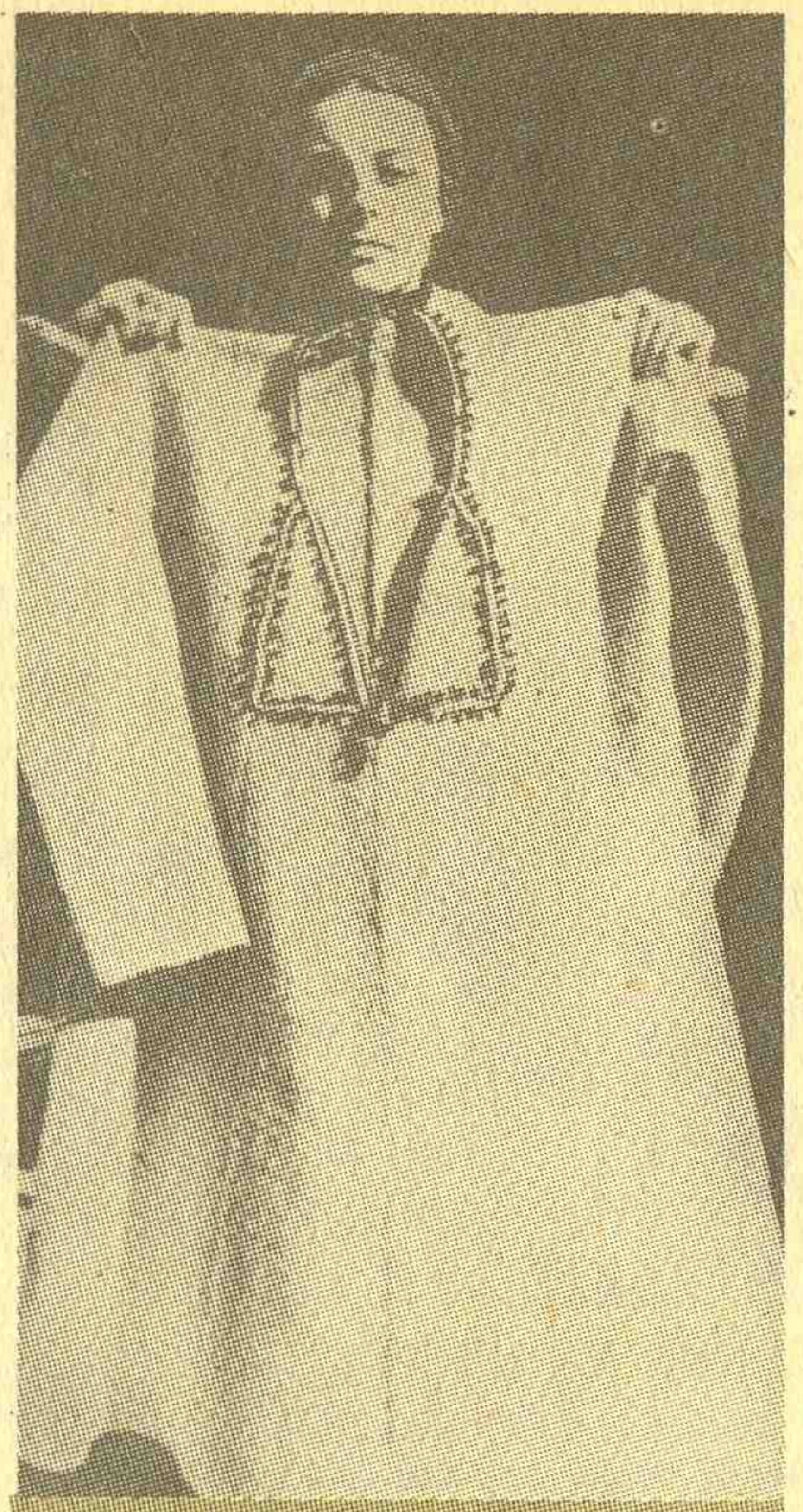

Port de la Cîmpu lui Neag

> *„Sînt atras de toate organizările naturale. (...) Dar îmi dau seama că fugind de oraș sînt mereu acolo unde sînt oamenii în curs de organizare. Caut sălbatecii nu pentru a găsi barbaria ci pentru a le măsura înțelepciunea. America sau Europa, țărani sau pescari, înțeleg : merg acolo unde oamenii practică lucrări folositoare în a-i hrăni și iau inițiative al căror efect este de a le ușura munca. Ei fac, de asemenea, tot ce trebuie pentru a obține fără cheltuială și efort bucuriile sociabilității : meserie, familie, colectivitate“.*
>
> LE CORBUSIER, 1934

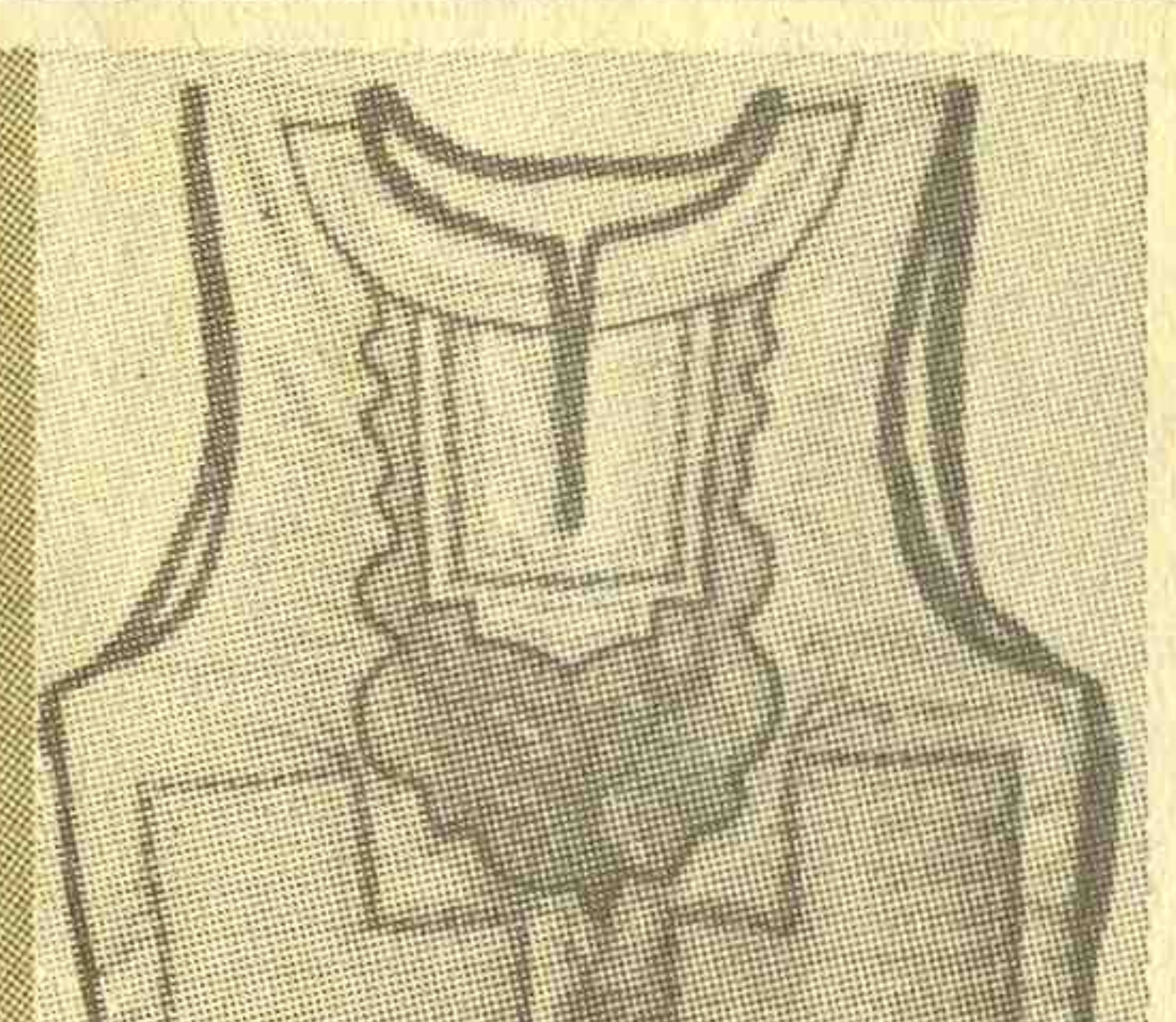

Pieptar

Port popular bănățean (Birlova)

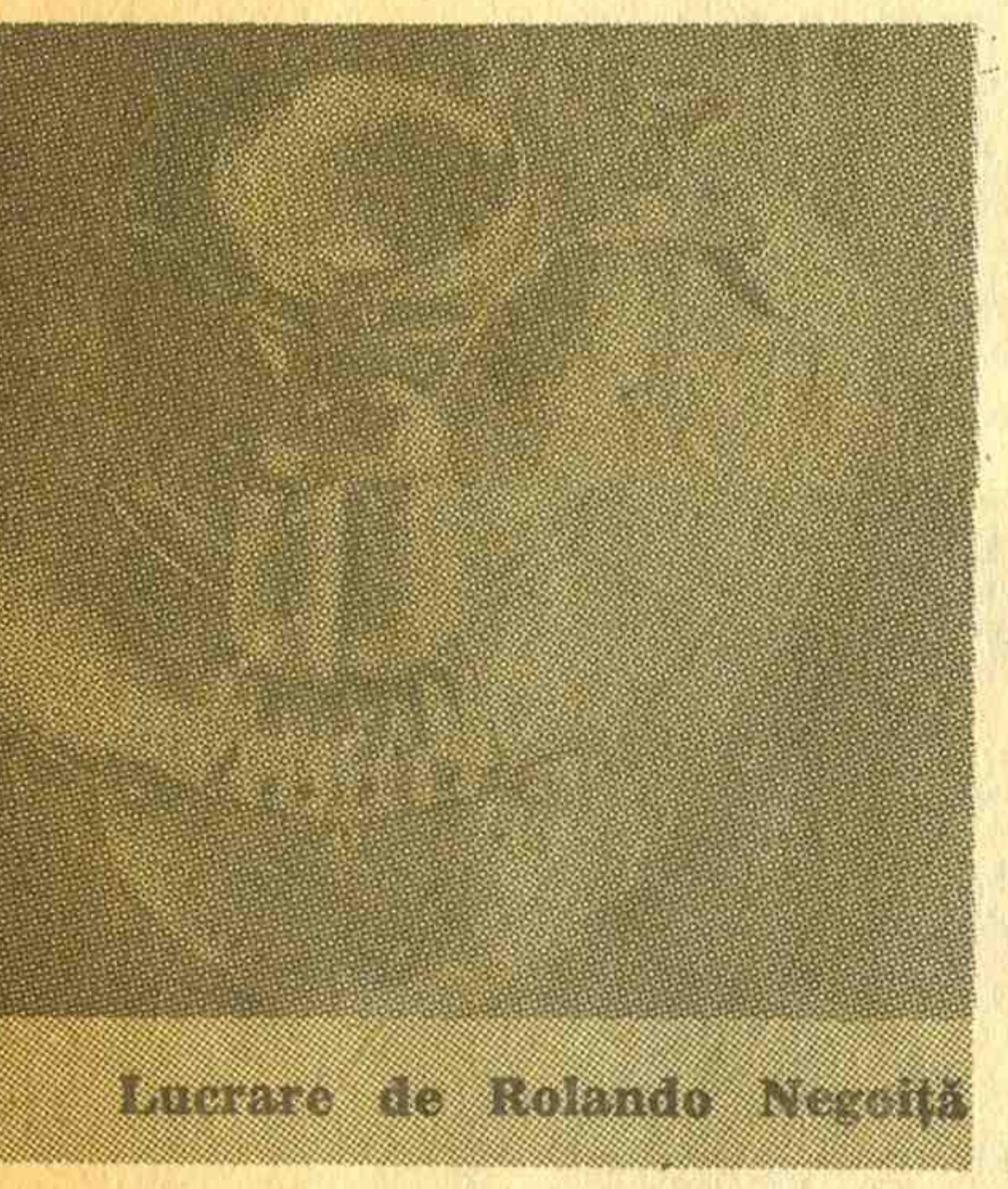

Lucrare de Rolando Negoiță

Dintre tinerii designeri care proiectează **mobilier,** nu în sensul pastișei folclorice ci al recuperării unor calități de textură și tehnologie simplă, artizanală a îmbinărilor întîlnite în „civilizația lemnului“, amintim pe Marina Teodorescu, Dragoș Gheorghiu, Laurențiu Constantinescu. Lemnul este des preferat în creația de jucării, ca material natural, plăcut estetic și psihologic. Căldura atingerii aduce lemnul în universul copilăriei începînd cu jucăriile de țarc, jucăriile imitative (prototip fiind călutul de lemn), apoi jucăriile meșteșugărești. Odată cu înaintarea în vîrstă apar jucăriile de îndemînare, pentru care, îmbinările pe care le permite lemnul, devin un alfabet de ingeniozitate și de gîndire logico-constructivă. Creator al unor vehicule modulare din lemn, designer-ul Vladimir Hagiu ne spune : „Formele simple permit citirea, înțelegerea rapidă din partea copilului, îi dezvoltă creativitatea, ca principiu de design pedagogic. Avantajele modularității constau în aceea că demontarea permite realizarea unei noi jucării și de aici pornește bucuria gestului lucid, creator la nesfîrșit“. Valoarea de ingeniozitate a mecanismelor artizanale, surpriza dispozitivelor în raport cu sarcinile lor de utilitate, principiile logice de funcționare sînt teme de studiu pentru orice designer. Dăm ca exemplu tot creația de jucării a tinerilor creatori Svetlana Uto și Mugur Nazarie.

Am abordat artizanalul și designul ca două moduri paralele de creație de obiecte utilitare și am dat cîteva exemple ale recuperării calităților de meșteșug ce preocupă tinerii creatori. Dintr-o perspectivă formală și mai amplă, interesînd continuitatea unui spirit și gust al locului, invocăm marea lecție a **proporțiilor formale,** de sesizat în civilizația satului românesc, la scările cele mai diverse, de la ansamblul arhitectonic al gospodăriei la mecanism sau obiect casnic țărănesc. După spusele lui Walter Gropius, unul dintre iluștrii arhitecți întemeietori de școală, ai secolului nostru, „proporția este o funcție a lumii spirituale“. Cu această premiză, evitînd „înfrumusețarea“ unui obiect modern, urban în speță, amintind candid repertoriul folcloric, un tînăr creator este invitat să descifreze, ca model mental, legea de armonie, diapazonul creației vechi românești.

Nu altfel stau lucrurile, la nivelul exemplelor de calitate, în **creația de modă.** Designul vestimentar de inspirație folclorică este frecvent abordat de tinere creatoare ca Maria Negreanu, Roxana Trestioreanu, Adriana Păunescu, Anca Szöny, Maria Anton Popa sau Anca Șesan. Nu doar aceste creatoare mărturisesc în concepția lor prezența cîtorva legități și procedee stilistice de mare acuratețe din creația de costum tradițional românesc. Este cazul, mult prelucrat, al Gabrielei Coruț, care transpune într-o linie acut modernă, de modă feminină, sugestii din costumul folcloric bărbătesc (cămeșoi, ițari, pieptar, clop).

Un model de bună înnodare cu rigorile și frumusețea costumului dintr-o vatră folclorică distinctă (Țara Oașului sau Mărginimea Sibiului) îl oferă veșmintele create de Maria Negreanu și Ioana Oncescu, piese ce ating ades o calitate monumentală. Memoria de plastician a Ioanei Oncescu a reținut din documentul folcloric o viguroasă compoziție grafic-decorativă în alb și negru, de linii și registre. În transpunere textilă, stilul grafic al costumului folcloric de tip Săliște va deveni o compoziție de fîșii, benzi și tighele, folosind efectul linear de negru pe cîmp alb. Artista urmărește de asemenea înnoirile tehnice în creația de costum popular contemporan, ca de pildă asimilarea pasmanteriei industriale sau procedee de cusut și brodat cu mașina.

Un reviriment „meșteșugăresc“ în ultimii ani și în ultimele promoții de tineri plasticieni înregistrează și bijuteria. Nume ca Alexandru Nacu, Aida Bostan, Bogdan Hajbotă, Sergiu Chelu s-au impus în expoziții personale sau în secțiunea de podoabe-bijuterie a expozițiilor de artă decorativă. Rolando Negoiță își făurește, în sensul etimologic de meșter-faur, un univers de forme de mare bogăție și senzualitate. Stăpînind virtuți tehnice în prelucrarea metalelor, recurgînd și reînvățînd procedeele migăloase ale orfevrăriei, Rolando Negoiță creează bijuterii moderne prin traseul compozițional care, însă, păstrează expresivitatea uneltei, respectiv calitățile de manualitate în modelarea materialelor.

Creația tinerilor artiști, atenți la revirimentul meșteșugurilor tradiționale (în acest sens rămîne de amintit ceramica, pictura pe sticlă sau pe panou de lemn, pielăria ș.a.m.d.) nu lasă să transpară „citatul“ folcloric, evitînd astfel facilul și ambiguitatea stilistică. Căutările acestor artiști se alătură interogării majore a izvoarelor, prin care creatorii tinerei generații informează prezentul, confruntîndu-l cu originile, istoria, etnia.

Aurelia Mocanu

PRIMIM

Articolul „Excursia literară — formă esențială de educație și cunoaștere prin turism“, apărut în lucrarea B.T.T. „Călătorie în timp — turism și istorie“ (1986), la paginile 63—64, a avut drept bibliografie principală lucrarea „Excursia literară“ de Mircea Handoca, Editura Didactică și pedagogică, 1971. Facem cuvenita precizare.

Ion Manta

TELEFONUL

Cei doi tineri care-i montaseră telefonul plecaseră de cîteva minute. Aşezat într-un fotoliu Ionescu mîngîia cu privirea cutia fermecată pentru care alergase atîta. Cîte cereri, cîte audienţe, la Dumitrescu, la Vasilescu... dar acuma gata. Iat-o aci, pe biroul său de lucru, frumoasă ca un fragment de cer senin. Pe birou?! O să se supere Matilda? Bine, dar îi este mai la îndemînă şi-apoi un telefon printre cărţi şi proiecte îi dă o anume sobrietate în ochii vecinilor, prietenilor, nu? Aşa, pe hol, cum hotărîse cu Matilda, parcă-ar fi fost un telefon public.

Deodată, Ionescu tresări. De pe masa de lucru venea un ţîrîit prelung şi strident. Telefonul. Sună telefonul. Sări brusc în picioare şi se apropie de birou. Ce ţîrîit, ce ţîrîit superb, gîndi el. Îl lăsă să mai sune odată apoi cu un gest îndelung exersat ridică receptorul:

— Alo, aici casa Ionescu, vă rog...

— Casa Ionescu?! auzi el o voce guturală, nu e gara?

— Nu, tovarăşe, aţi greşit.

— Mă scuzaţi...

Ionescu mai ţinu cîteva clipe receptorul în mînă şi dezamăgit că primul apel fusese o greşeală îl puse apoi în furcă cu o uşoară strîmbătură.

Nu dură nici cinci minute şi telefonul sună iarăşi. Ridică din nou receptorul şi o voce de bariton i-o luă înainte:

— Alo, sînt Popescu, dă-mi-l rapid pe Georgescu...

— Care Georgescu, tovarăşe, aici e Ionescu, familia Ionescu.

— Aha, mă iertaţi, am crezut că e gara.

După un timp o femeie:

— Vă rog, nu vă supăraţi, la ce oră pleacă acceleratul de Timişoara?

— Cine să plece? întrebă Ionescu stupefiat.

— Acceleratul de Timişoara...

— Greşeală.

După ce puse receptorul în furcă, cu oarecare nervozitate, îşi aprinse o ţigară şi ieşi pe balcon. Cine, naiba, făcea glumele astea! Vreunul dintre colegi, cu siguranţă. Aflase numărul de telefon întîmplător şi acum se ţinea de bancuri. Dar cine? Matache e-n delegaţie pentru o lună, tovarăşa Crina e femeie serioasă, Gogonea e-n concediu la mare. Care să fie, care să fie?! Tănase e puşti, Moise e... Moise. Ăsta e. Luna trecută se lăuda că poate el să-mi aranjeze cu telefonul că are el un amic la Telefoane care... El e. Am să-i trag un perdaf mîine. Dar n-are rost. O glumă nevinovată, acolo ca între colegi...

Ionescu iar tresări. Telefonul. Ce ţîrîit superb, ce ţîrîit superb, gîndi ei.

— Alo, gara? se auzi în receptor.

Preţ de cîteva clipe Ionescu rămase cu receptorul suspendat deasupra telefonului gata să-l închidă. Deodată faţa i se lumină de un zîmbet ştrengăresc şi duse iar receptorul la ureche.

— Alo, gara? auzi el din nou vocea de la celălalt capăt al firului.

— Gara, vă rog, ce doriţi?

— Ce răspundeţi aşa greu măi oameni buni! La ce oră pleacă trenul spre Constanţa?

— Peste zece minute, de la linia 3, zise Ionescu şi închise brusc pentru ca celălalt să nu-i audă hohotul de rîs.

Mare figură Moise ăsta, gîndi el frecîndu-şi mîinile, dar am să-l bat cu armele lui. O să mă distrez grozav.

După un timp telefonul iar: ţîrrr, ţîrrr...

— Bună ziua, cînd am tren spre Ciulniţa?

Ionescu îi spuse omului o oră la întîmplare şi vru să-nchidă.

— Nu, ăsta nu-i bun, mai spre seară, dacă se poate...

— Mai este unul singur la 18,45, şi închise.

După alte cîteva minute, alt telefon.

Apoi încă odată, şi încă odată, pînă începu să se enerveze. Mai fumă o ţigară, mai bău o cafea dar telefonul nu înceta de loc. Moise ăsta întrece măsura, zău aşa, uite e aproape miezul nopţii şi nu se mai astîmpără. Deşi sînt în concediu, mîine mă duc la Institut şi îl arunc de la etajul V, păi se poate? Mai face omul o glumă, două, acolo, dar nu e nici 1 aprilie şi, de-acuma, nici ora potrivită...

— Alo, gara?

Ionescu simţea că începe să turbeze.

— Măi Moise, lasă-le dracu de bancuri că e tîrziu...

— Ce bancuri, tovarăşe, ce bancuri, mie să-mi spuneţi ce tren...

— Măi, Moise, tu eşti turc?

— Ce Moise, tovarăşe, vă arde de glume? Mai bine mi-aţi spune cînd...

Aruncă receptorul în furcă şi-şi înfipse mîinile-n păr. Se aruncă pe pat, îşi trase perna peste cap şi încercă să nu mai asculte telefonul care suna, suna întruna.

După miezul nopţii se hotărî să mai răspundă odată...

— Alo, să-ţi fie ruşine, tovarăşe, auzi el o voce foarte îndepărtată, eu te-am întrebat de trenul de Constanţa şi-acum îţi vorbesc de la Timişoara, am să te reclam, auzi, am să...

Ionescu nu mai asculta de mult. Sta lungit pe pat şi avea senzaţia că-i va plesni capul din clipă-n clipă. Cutia telefonului era tot o cutie fermecată, dar în alt sens şi în nici-un caz nu i se mai părea un fragment de cer senin. Era, aşa, ca un tren albastru uriaş ce se strecura cu viteză infernală prin lumina gălbuie a lămpii de birou şi venea, venea spre el, spre creierii lui transformaţi în cale ferată. Sări ca ars într-o parte, apoi se repezi cu toată forţa înainte, apucă telefonul cu ambele mîini şi vru să-l arunce prin geam, afară, în stradă. Tras cu putere, telefonul se smulse din priză şi liniştea se instală brusc. Ionescu îl puse pe birou. Pentru că era deja dimineaţă se îmbrăcă în grabă, îşi aprinse încă o ţigară, se aruncă în primul autobuz şi în zece minute era postat în faţa Instituţiei în aşteptarea lui Moise. Primul venit era Zorlescu, un coleg mai vîrstnic:

— Neaţa, Ionescule, ce-i cu tine? parcă mai aveai din concediu...

— Da... am o treabă cu Moise.

— Cu Moise?! Păi tu n-ai aflat că Moise... Moise e de trei zile-n spital... Un grav accident de maşină... Ce-i cu tine măi, omule, parc-ai fi de pe altă lume...

Ionescu îşi simţea creierul ca într-un vîrf de ac. Încercă să se adune, să se liniştească apoi îşi îndreptă paşii spre Telefoane.

E ceva necurat la mijloc, e ceva ce nu-nţeleg la mijloc.

De la Telefoane fuse trimis la Gară, de la Gară la Telefoane, de la Telefoane iar la Gară etc. etc...

Reclamaţii, audienţe, iar reclamaţii, iar audienţe, pînă cînd, într-o zi, ei bine într-o zi auzi soneria de la intrare.

— Bună ziua, îl salută un tinerel, aici locuieşte familia Ionescu?

— Da, ce doriţi...

— În problema telefonului dumneavoastră.

—Da, da...

— Dintr-o eroare, aţi fost cuplat cu Gara. Dar s-a rezolvat...

—În sfîrşit, zise Ionescu avînd pe faţă întipărită o mină de mare satisfacţie.

— ...împreună cu factorii de răspundere de la Gară s-a luat hotărîrea de a vă înmîna, prin mine, un Mers al trenurilor, ultima ediţie spre a da informaţii precise solicitanţilor...

Constantin Grigore

ALPINĂ 10

Am cerbi frumoşi crescîndu-i în furtuni,
acolo sus pe munţii solitari.
Desigur de aceia-s temerari
şi duc cu ei trofeele — minuni!

Şi ciutele-s superbe-n mersul des
cînd trec prin plopi înalţi şi-orgolioşi;
iar norii parcă nu-s întunecoşi,
cînd piscurile îi trimit spre şes!

Am zimbrii iuţi ca Dragoş-vînător
cînd a descins în spaţiul moldav.
Privighetori au sufletul suav
cînd sus pe culmi cresc ghiersul creator!

De-aceea spun cu verbul cristalin
Frumosul e suprem cînd e alpin.

Petre Paulescu

ASFINŢIT

Nu te găsesc niciodată
Deşi îmi striveşti umbra
Cu trupul tău rău.
În nopţi de cîntec
Diafan şi beat
Urmăreai mişcările mele
Nestatornic ca şi acum
Ai putea, să m-alungi printre ploi,
Din nimic m-ai făcut
Şi eu te-am cuprins în acel neant
De la începutul vieţii
M-ai împovărat cu-a ta veşnicie.

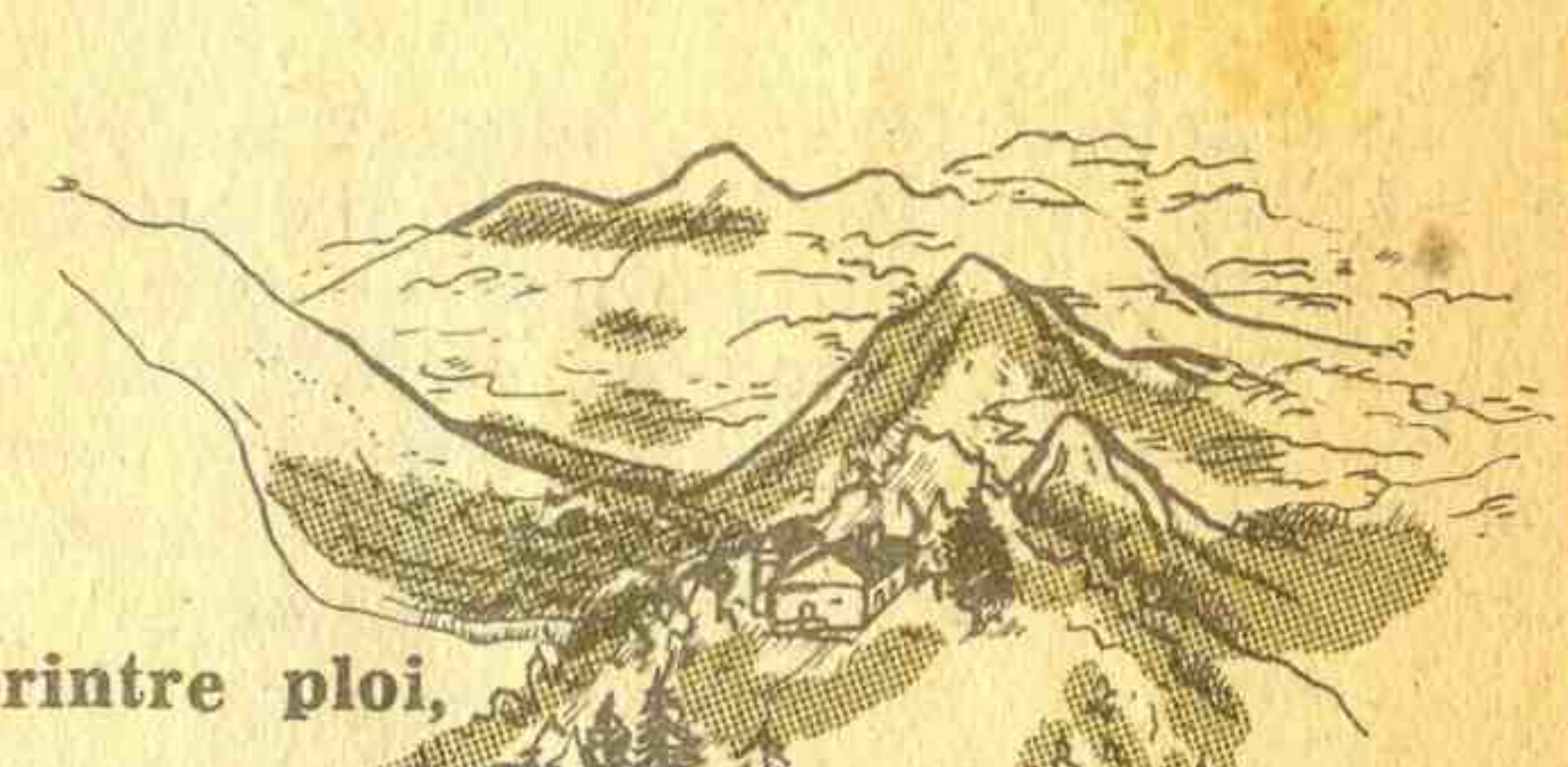

POTOP DE UNDE

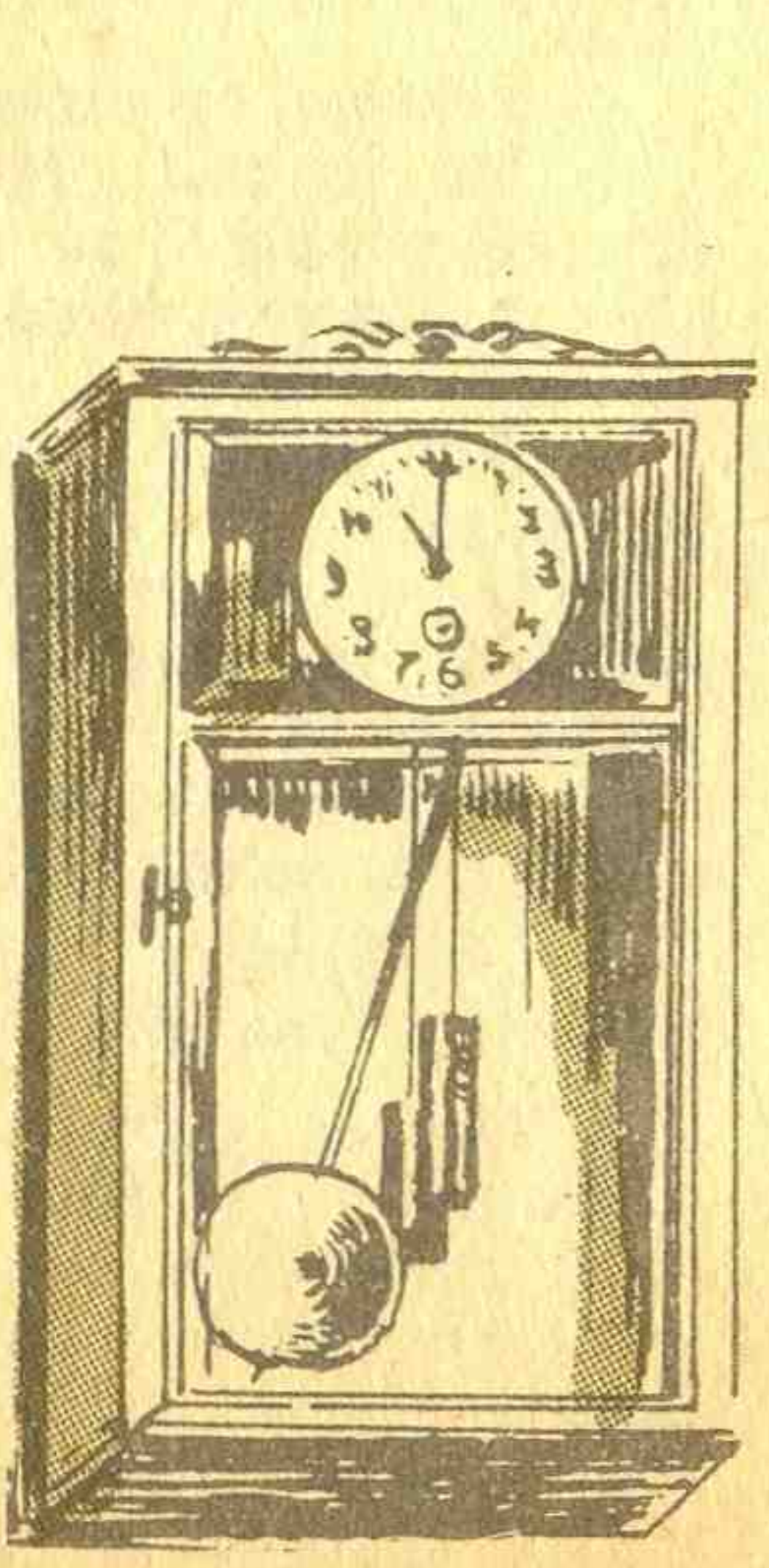

Bat meteoric în fereastră zorii
Pendula, timpul îl devoră
Rotind într-un memento-mori
Luciri de lac, într-o fixată oră.

În arcuri de oţel, auzuri fine
Se răsucesc în dinţii rotitori
Albastre viaducte să îmbine
Urechii, în cîntat de zori.

Secunda triumfală irumpe! Muzică de jazz
Căci ştiu cum se avîntă prin deşert
A trupului plămadă — La schimbător macaz
Alt timp, alt ochi inert.

Vai! Timpul — e în noi ca fierul —
Potop de unde — adormit de-un veac
Un călător oprit, pretins a fi doar mesagerul
Clipei, ce s-a ascuns în vîrf de ac.

Nadina Pătraşcu

Hal Ellson

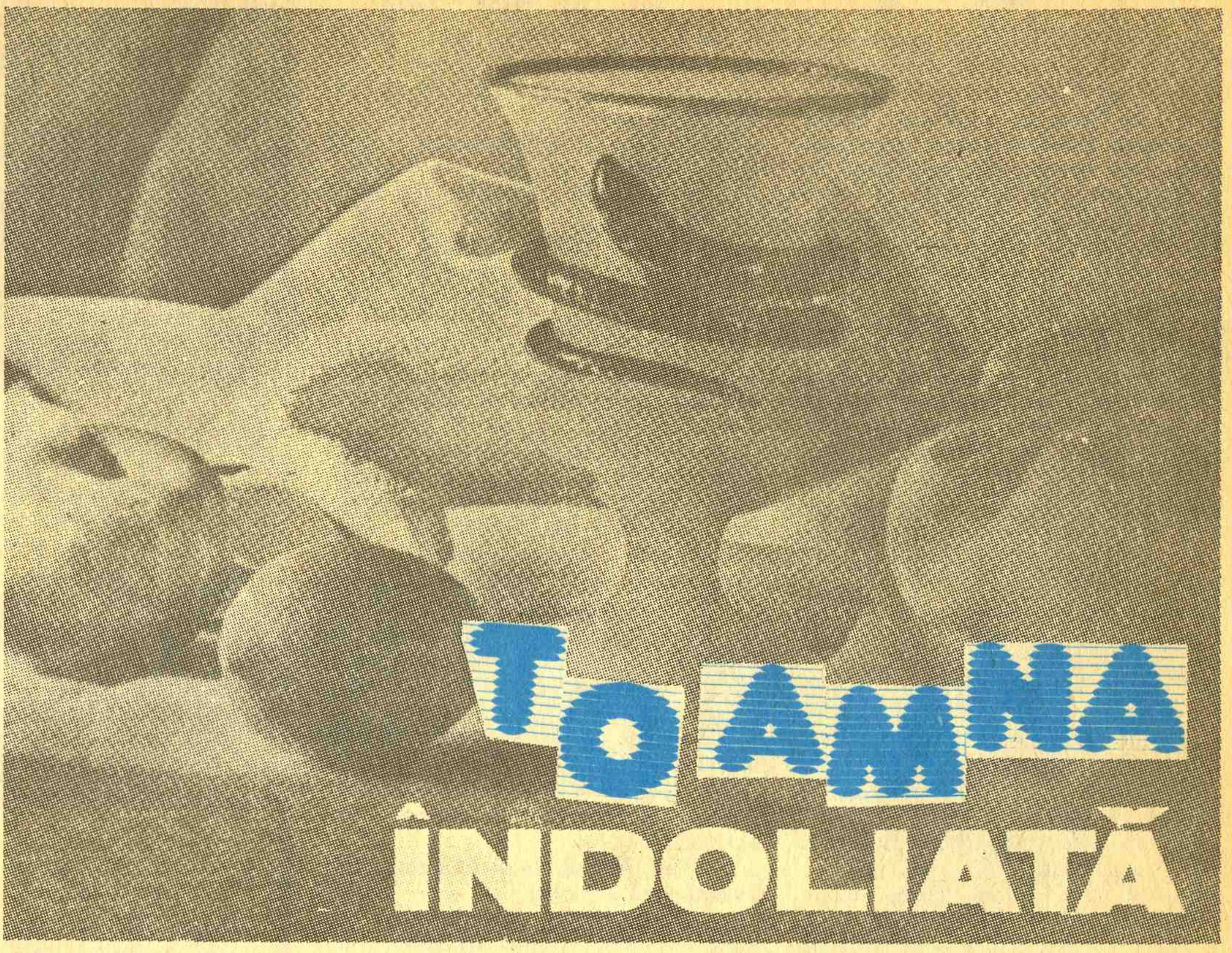

TOAMNA ÎNDOLIATĂ

Scrisoarea zăcea pe birou. Domnişoara Fairfax nu o deschisese, nu avea nici un rost. Se aştepta de multă vreme să primească veşti proaste. Banca se pregătea să pună mîna pe casa ei, dar domnişoara Fairfax avea o cu totul altă părere în privinţa aceasta. E adevărat că nu avea bani, dar avea în schimb bijuteriile ; erau superbe şi valoroase şi fuseseră moştenite din mamă-n fiică, însă trebuia să-şi salveze casa.

Scoase bijuteriile dintr-un scrin cu incrustaţii complicate, le admiră şi le puse cu grijă într-o gentuţă neagră, închizînd-o — cincizeci de mii de dolari în coliere, broşe, brăţări, cercei şi inele.

— Să văd acum dacă le mai dă mîna să încerce să-mi ia casa, şopti ea privind pe fereastră.

Frunzele se roteau şi se răsuceau în bătaia vîntului pe pajiştea din faţa casei, o pasăre trecu razant pe deasupra gardului viu şi o frunză căzu singuratică dintr-un copac aproape total dezgolit. O frunză îngălbenită şi veştejită, atinsă de suflarea toamnei, dar domnişoara Fairfax nu o văzu. Ascultă bătăile ceasului din hol, numărîndu-le în gînd pînă la ultima.

Era timpul să plece. Se ridică oftînd şi se apropie fără zgomot de uşă. O închise în urma ei şi coborî la parter.

Jos, holul era cufundat în umbră şi plin de miros de mosc. Se opri în faţa cuierului, îmbrăcă o haină neagră şi anonimă, îşi trase nişte mănuşi lungi negre, îşi puse o pălărioară pe cap şi se privi în oglindă.

În apele ei adumbrite plutea ca într-un iaz întunecat imaginea surprinzătoare a unei fiinţe mai tinere. Aşa arătase ea cu ani şi ani în urmă, pe cînd iedera, care acum îmbrăca în întregime casa, abia atingea nivelul pervazurilor de la primul etaj.

Doamne, cît de frumoasă eram, îşi spuse bătrîna, şi năluca din oglindă pieri. Se răsuci iute pe călcîie şi intră într-o cameră de dincolo de holul cel mare. În absenţa ei tăcerea deveni şi mai densă, ameninţătoare, apăsătoare. Domnişoara Fairfax rămase în picioare în camera de dincolo de hol ascultînd pînă ce auzi în sfîrşit ceasul cel mare. Era încordată, chipul ei blajin era ascuns în umbră, iar pendula grea marca cu legănări moi şi fără milă trecerea necurmată a fiecărei clipe.

Domnişoara Fairfax intră din nou în hol cu paşi vioi şi înşfăcă geanta de piele neagră. O lasă cu grijă jos însă, după ce ieşi pe mica terasă din faţa uşii de la intrare. Încuie uşa şi coborî treptele. Vîrtejuri de frunze moarte se roteau pe pajişte.

Lîngă poarta parcului aştepta un taxi. Şoferul îi ieşi în întîmpinare şi întinse mîna să ia geanta.

— Nu-i nevoie, tinere, spuse ea sec şi nu-l lăsă. Mîinile ei firave erau încleştate pe geantă în timp ce se apropia de taxi.

Şoferul păşi iute înaintea ei, deschise portiera, o închise prevenitor după ce domnişoara Fairfax urcă în maşină, se aşeză la volan şi o porni spre gară. Deschise iar portiera, o ajută pe bătrînă să coboare, dar nu mai îndrăzni să se atingă de geanta pe care ea o ţinea cît putea de strîns. O fi avînd un milion de dolari în ea, făcu el o strîmbătură în gînd după ce văzu ce bacşiş mic îi dăduse.

Un minut mai tîrziu intră un tren în gară. Refuzînd să-i înmîneze geanta conductorului, domnişoara Fairfax urcă în vagon, găsi un loc şi-şi puse geanta în poală, punîndu-şi strîns mîinile peste ea. Acest lucru atrase desigur atenţia celorlalţi pasageri ; toată lumea zîmbi amuzată, cu excepţia unui tînăr care urcase după domnişoara Fairfax şi nu-şi mai lua privirile de pe gentuţa neagră. În timp ce trenul ieşea din gară, el se ridică de pe locul lui şi se mută lîngă domnişoara Fairfax.

Bătrîna se întoarse spre el, iar tînărul îi zîmbi. Era bine îmbrăcat, într-un costum cu croială elegantă. Domnişoara Fairfax zîmbi şi ea, apoi, ca să spună ceva, menţionă vremea plăcută şi ce bine era că nu ploua.

— Nimic nu se poate compara cu toamna. E formidabilă, replică tînărul.

— E un anotimp frumos, continuă domnişoara Fairfax. Puţin cam trist, dar n-ar mai fi toamnă dacă n-ar fi aşa.

Tînărul dădu afirmativ din cap în timp ce trenul trecea pe lîngă un sat pitoresc. Se lăsa întunericul, învăluind în haina sa neagră peisajul plin de culoare.

Trenul se legăna uşor, lăsînd în urmă siluete fantomatice de copaci şi coline albăstrii. Locomotiva gîfîia uşor şi ritmic în faţă.

Sunetele adormitoare o făcură pe domnişoara Fairfax să înceapă să moţăie ; mîinile ei mici şi uscăţive îşi slăbiră strînsoarea, dar nu pentru mult timp. Se dezmetici brusc.

— Dumnezeule, eram gata să adorm, exclamă ea. Dar mi-a priit. Nu e ciudat cît de lung pare un moment cînd închizi ochii puţin ? Şi te simţi atît de odihnit după aceea !

Tînărul îşi arcui sprîncenele.

— De ce nu dormiţi un pic, dacă sînteţi obosită ? sugeră el.

— Oh, nu. Stăteam de vorbă şi a fost nepoliticos din partea mea să închid ochii.

— Nu face nimic. De fapt, nici n-am băgat de seamă.

O minciună convenţională ; domnişoara Fairfax zîmbi şi privi pe fereastră. Se lăsase noaptea ; luminile licăreau sfios înghiţite repede de întuneric. Se întoarse din nou către tînăr, ridicînd glasul :

— Mergeţi departe ? Eu cobor la Rockport. Cunoaşteţi oraşul ?

— Tot acolo cobor şi eu.

— Înseamnă că-l cunoaşteţi bine.

— Da, am atîţia prieteni vechi acolo.

— Da ? Cunoaşteţi poate familia Hamilton ?

— Nu, dar i-am auzit pe prietenii mei pomenind de ei. Nişte oameni foarte cumsecade.

— Sînt nişte prieteni foarte vechi de-ai mei.

— Mergeţi în vizită la ei ?

— Nu tocmai. Mîinile domnişoarei Fairfax se crispară pe geantă. Vreau să le propun o afacere, spuse ea şi firul conversaţiei se rupse brusc.

— Rockport ! strigă conductorul, trecînd pe culoar.

În timp ce trenul încetinea, pasagerii se ridicară, iar tînărul se întoarse spre domnişoara Fairfax.

— Pot să vă ajut să duceţi geanta ?

Bătrîna ezită o clipă, apoi i-o întinse.

— Mulţumesc, sînteţi un tînăr foarte amabil, spuse ea.

Atunci se petrecu nenorocirea. Prea mică şi fragilă ca să ţină piept pasagerilor mai tineri, care erau nerăbdători să coboare din tren, domnişoara Fairfax rămase în urmă şi coborî ultima din vagon. Privi în jur după tînărul atît de săritor, dar nu-l zări nicăieri. Uluită, privea la cei care treceau pe lîngă ea, la mulţimea care se rărea şi, dintr-o dată, îşi duse mîna la gură.

Ţipătul ei îi făcu să tresară pe cei care mai erau pe peron. Un bărbat se apropie de ea, pe urmă încă unul. Primul o luă de braţ şi o întrebă cu blîndeţe ce s-a întîmplat. Dar ea plîngea acum, aşa că răspunsul ei fu o înşiruire de vorbe fără înţeles. Bărbatul aşteptă plin de răbdare, apoi mai făcu o încercare. Între timp ea îşi revenise.

— Bijuteriile mele. În valoare de cincizeci de mii de dolari. Nenorocita de mine ! strigă ea. S-au dus. L-am lăsat pe tînărul acela să-mi ducă geanta şi a fugit cu ea.

Era deci ceva de competenţa poliţiei. Cinci minute mai tîrziu, şeful poliţiei din Rockport intra în sala de aşteptare şi începea să-i pună domnişoarei Fairfax întrebările de rutină. Nu, nu-l cunoştea pe tînărul care-i furase geanta, nici nu putea să-l descrie prea bine. Era tînăr, blond şi avea un zîmbet fermecător. Asta fu tot ce putu scoate de la ea sărmanul poliţist.

— Vom face tot posibilul, domnişoară Fairfax, spuse el, dînd din cap, dar am avea nevoie de mai multe date.

— Da. Ştiu, ştiu.

— Bijuteriile acelea. N-ar fi trebuie să le luaţi cu dumneavoastră. Aţi fost puţin cam nesăbuită. Dacă...

— Oh, dar trebuia să le iau. Urma să le vînd. Ştiţi, banca vrea să pună mîna pe casa mea.

Şeful poliţiei dădu înţelegător din cap şi-i strînse încurajator mîna zbîrcită.

— Îmi pare rău de cele întîmplate. Îl vom prinde pe hoţ şi îi vom da ceea ce merită.

Vorbe, vorbe aruncate în vînt ; odată cu bijuteriile, pierduse şi casa. Domnişoara Fairfax scutură din cap.

— Era un tînăr atît de chipeş, spuse ea şi începu iar să plîngă.

Şeful poliţiei încercă din nouă să o îmbărbăteze.

— Soseşte trenul de Bellville. Aţi face mai bine să vă duceţi acasă. Vă vom da de ştire imediat ce dăm de urma lui.

Domnişoara Fairfax încuviinţă din cap şi se ridică. Trenul intră cu zgomot în gară. Poliţistul o luă de braţ pe bătrînă, o conduse pe peron şi o ajută să urce în tren.

Frunzele se fugăreau pe pajişte, stîrnite de vîntul nopţii. Casa masivă se înălţa întunecată şi tăcută. Domnişoara Fairfax urcă treptele, intră şi închise uşa. Ceasul cel mare din hol ticăia înainte, lansîndu-şi mesajul funest. „Toa-te pier. Toa-te pier“, şoptea el întruna.

Bătrîna îşi scoase pălăria, haina şi mănuşile, intră în camera de zi, întinse mîna spre *comutator, dar chiar în momentul acela se aprinse lampadarul înalt de pe masă. Încăperea era împodobită cu mobile scumpe de culoare închisă. În scaunul de lîngă lampadar, tînărul chipeş care îi şterpelise geanta domnişoarei Fairfax dădu politicos din cap şi rînji.*

— Doamne, Roger, ai ajuns deja? spuse ea.

— O maşină e mai rapidă ca trenul, replică Roger. Cum te-ai descurcat la Rockport ?

— Splendid. Totul s-a petrecut exact aşa cum am presupus noi. Şeful poliţiei a fost atît de impresionat. M-a urcat în tren şi mi-a promis că-şi va da toată silinţa ca să te prindă.

— Numai că n-o s-o facă, rîse Roger.

— După felul în care i te-am descris, în nici un caz, spuse bătrîna. Ah, a fost atît de uşor, atît de extraordinar de uşor.

— Fireşte. Oricine ar fi păcălit de o sărmană bătrînică nevinovată ca tine.

— I-am dus pe toţi, pînă la unul. Era ca şi cum aş fi jucat într-o piesă şi totul era atît de pasionant. Bătrîna zîmbi încîntată, apoi traversă camera şi ridică gentuţa neagră de pe masa unde o pusese nepotul ei.

— Frumoasele mele bijuterii, exclamă ea. Acum le am şi pe ele, şi voi primi şi suma de la societatea de asigurări.

— Cincizeci de mii de dolari, spuse Roger. O mulţime de bani.

— Mai mult decît suficient ca să plătesc datoria la bancă, dar, ce crezi tu, cei de la asigurări nu vor bănui nimic ?

— Ei sînt tot timpul bănuitori, dar nu vom avea nici o problemă cu ei, spuse Roger cu nepăsare. Vor plăti fără să crîcnească.

— Da, da, vor plăti. Bătrîna zîmbi şi deschise geanta. Scoase bijuteriile una cîte una din ea. Dumnezeule, cît de frumoase sînt ! exclamă ea.

— Foarte frumoase, spuse Roger calm. Eu unul însă prefer automobilele sport.

— Da, ştiu, fiecare cu ale lui. Dar uită-te la aceasta. Bătrîna ridică o broşă magnifică.

— Maşinile sport şi banii gheaţă, continuă Roger pe un ton ciudat de impersonal.

— Ai o maşină sport, îi aminti bătrîna. În privinţa banilor, va trebui să ai puţină răbdare, vor veni şi ei. Doar ştii că nu mai am mulţi ani de trăit.

— Ani ? Roger scutură din cap. Nu pot aştepta atît de mult. La urma urmei, furtul bijuteriilor şi încasarea sumei cu care sînt ele asigurate a fost ideea mea, mătuşică. Dacă n-aş fi fost eu...

— Da, dacă n-ai fi fost tu şi maşinile tale şi datoriile tale de la jocul de cărţi, n-aş fi făcut ceea ce am făcut, izbucni bătrîna. Eşti lacom şi nerecunoscător.

— Lacom, da, admise Roger. Dar şi viclean, adăugă el cu un rînjet. Mă întreb de unde am moştenit trăsăturile astea.

Bătrîna puse broşa în geantă, pe urmă restul bijuteriilor. După care se întoarse spre nepotul ei şi spuse :

— Cît vrei ?

— N-am să fiu lacom. Jumătate din banii de la asigurări îmi ajung.

— Iar restul cînd am să mor, ca să nu mai vorbim de bijuterii şi de casă. Sper cel puţin că vei putea aştepta pînă cînd voi primi banii.

— Am să încerc să am răbdare, rînji Roger.

Domnişoara Fairfax se duse să-şi pună bijuteriile în ascunzătoarea lor, bombănind furioasă :

— Lacom şi viclean, lacom şi viclean.

O jumătate de oră mai tîrziu îl chemă în bucătărie, unde pregătise o cină rece. Ei nu-i era foame. Se mulţumea cu un ceai.

— Mai eşti furioasă ? o întrebă Roger cu un rînjet în colţul gurii. Hai, mătuşică, mănîncă şi tu, ştii ce gustoşi sînt cîrnăciorii !

— Nu mi-e foame, răspunse ea, uitîndu-se la el cît de lacom muşcă din sandviş. Lacom şi viclean ; mult prea lacom, dar nu suficient de viclean, gîndi ea şi întoarse capul.

Ceasul cel mare din hol îşi vedea mai departe de măsurarea timpului. „Toa-te pier ! Toa-te pier !“ îngîna el în ritm egal. Bătrîna zîmbi în gînd şi ascultă sunetele domoale, în vreme ce nepotul ei nu auzea nimic, preocupat să muşte din sandvişul cu cîrnăciori presăraţi cu boia dulce... şi otravă.

Traducere de
Mihai-Eugen Avădanei

La masă

ORIZONTAL : **1)** În cămară — Verdeaţă pentru mîncare. **2)** Belşug (fig.) — Unde se păstrează unele alimente. **3)** Sînt... — ... cu multă sare. **4)** Te serveşte la masă — Limbă de gîscă ! **5)** 250 de grame — Nelipsită de la orice masă. **6)** Servită — Medic în limba sumeriană „cunoscător al apei“. **7)** Preparat culinar tradiţional — Maestru, la masă ! **8)** Iute la început ! — Cea mai gustoasă masă. **9)** La supă ! — Ardei roşu uscat umplut cu un amestec din cocă de făină, ceapă, uneori şi orez, apoi copt sau fiert în moare de varză acră — Pînă la ultima firimitură. **10)** Pusă pe nepusă masă (3 cuv.).

VERTICAL : **1)** Mîncare preparată din carne de vită sau din peşte fiert în apă sărată cu diferite ingrediente — La stufat ! **2)** Una cu unu ! — Dezgust — Cupă ! **3)** Făcute la grătar. **4)** Folosită la conservarea unor alimente. **5)** Stă în capul mesei — A da înapoi ! **6)** Mîncare, bucate — Înţeapă ! **7)** Ca pelinul (fem.) — Peşte marin. **8)** La mărar ! — Bucătăria unei... mingi ! **9)** Maşină de gătit — Preparat culinar condimentat cu care se pregătesc unele mîncăruri. **10)** Bună pe varză... — ... murată (fig.).

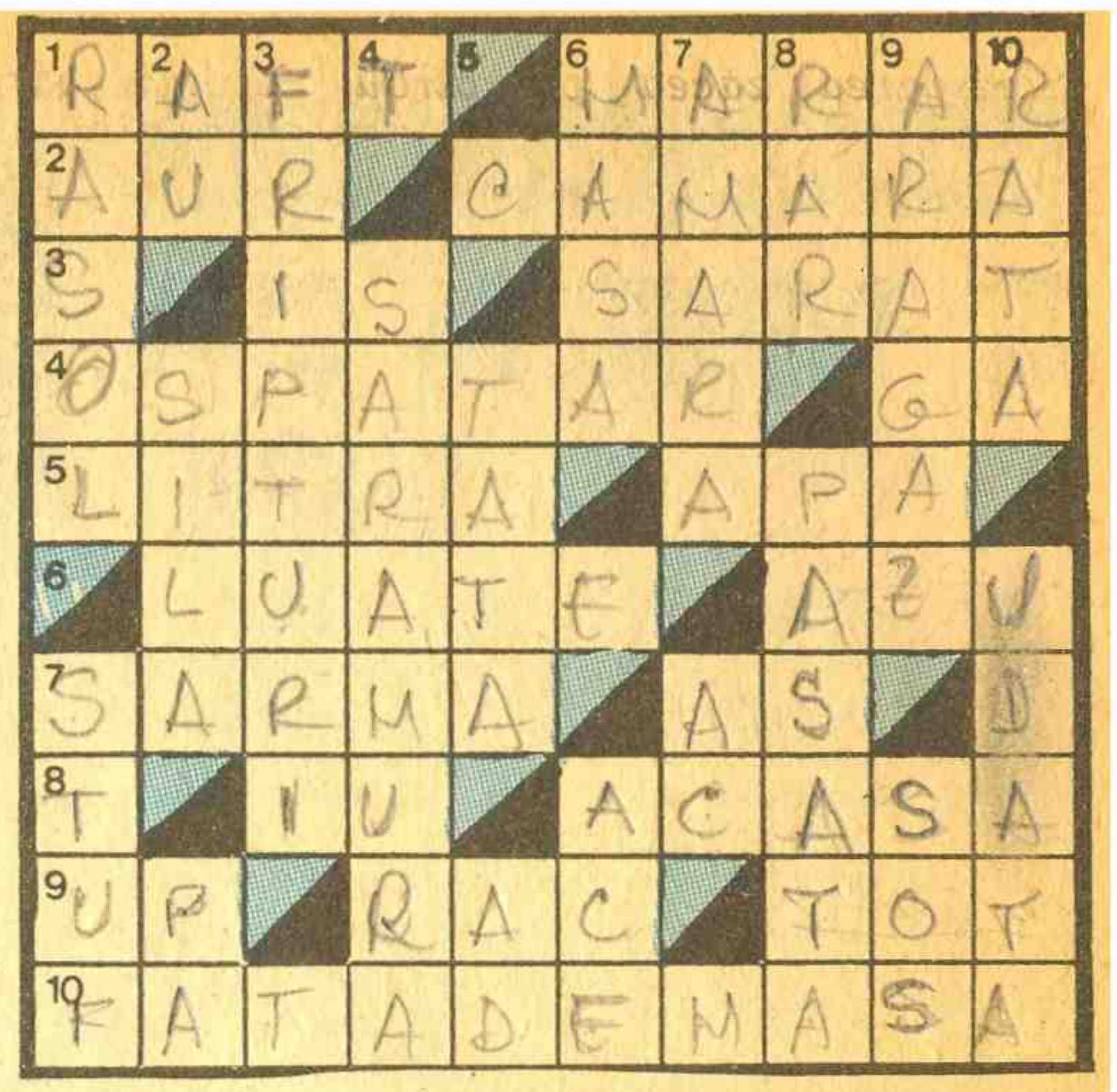

1 R	2 A	3 F	4 T	5 ■	6 M	7 A	8 R	9 A	10 R
2 A	U	R	■	C	A	M	A	R	A
3 S	■	I	S	■	S	A	R	A	T
4 O	S	P	A	T	A	R	■	G	A
5 L	I	T	R	A	■	A	P	A	■
6 ■	L	U	A	T	E	■	A	Z	U
7 S	A	R	M	A	■	A	S	■	D
8 T	■	I	U	■	A	C	A	S	A
9 U	P	■	R	A	C	■	T	O	T
10 F	A	T	A	D	E	M	A	S	A

Liviu Pintilie

Un ţăran trece strada

Bunicul duminica

Bunicul / duminica spre seară / mînca mai devreme / şi pe urmă se ducea să se culce / obişnuind să ne spună / hai / gata cu duminica / mîine e luni / începe o nouă săptămînă de muncă / trebuie să fim odihniţi / aşa zicea bătrînul /ridicîndu-se de la masa de sub şopronul de vară / aşa e bine / doar nu ni s-au dat duminicile ca să ne zdruncinăm / şi să nu mai fim buni de nimica toată săptămîni / hai / ridică-te Lixandre / îi cerea bunicul celui mai mic dintre nepoţi / dacă împlinise trei ani / şi cu care de-altfel şi dormea în prima odaie / ridică-te şi hai la culcare / Lixandre / doar mîine la joacă trebuie să fii şi tu odihnit.

Bunicul lunea

Lunea dis-de-dimineaţă se trezea / îl auzeam bine / pentru că nu se ferea să facă zgomot / întîi tuşea gros / deşi nu mai fuma de douăzeci de ani / dar aşa se învăţase / pe urmă îşi trîntea picioarele desculţe pe podea / căuta bocancii / nu se încălţa niciodată cu altceva / numai că pentru lucru avea bocanci vechi / iar pentru sărbătoare pe cei noi / din dulap / în sfîrşit pînă îi găsea se trezea şi Lixandru plîngînd / bunicul însă nu-l auzea / ori nu vroia să-l audă / ori se prefăcea / îşi căuta cămaşa şi pantalonii bocănind prin odaie / de aceea ăl mic bocea şi mai tare / că nu era luat în seamă / de / pînă cînd bunicul îl întreba dacă nu-l doare burta sau altceva / cu asta îl liniştea brusc pe Lixandru / copilul ştia că dacă îi răspunde că da / i-ar fi dat o lingură cu ulei sau sare de lămîie / cum făcuse o dată / ei / întreba bătrînul / ce te doare Lixandre / nimic / zicea băiatul / şi noi bufneam în rîs pe sub pături / nimica / şi atunci de ce plîngi Lixandre / de ce / nu plîng bunicule / îi răspundea băiatul / mă spăl pe faţă.

Bunicul marţea

În a doua zi a săptămînii nu-i intra nimeni în voie / i se părea că n-avea spor / cu cîte erau de făcut în gospodărie / de aceea ne împărţea treburile / încruntat / cu ochii lui albaştri ca două cioburi de sticlă / asta faci tu / asta face el / să nu vă prind amestecaţi / avem multă treabă băieţi / şi se strică şi timpul / tu Lixandre lasă joaca şi ţine-te de bunică-ta / adu-i viţă pentru foc şi apă pentru mîncare / lasă băiatul în pace / omule / zicea şi bunica / doar nu vrei să se-ntîmple nenorocirea şi să pice-n fîntînă / să vină maică-sa să ne scoată sufletul / cu unghiile / din noi/ doamne fereşte / e mare / e băiat mare / mormăia bunicul mîngîindu-şi nepotul pe creştet / e flăcău / am încredere în el / iar Lixandru nu mai putea de bucurie / lua găleata şi se ducea la fîntînă / atîta putea să facă şi el.

Bunicul miercurea

Multe lucruri nu sînt de spus despre miercuri / bătrînul îşi vedea de treburile lui / noi de ale noastre/ încă nu se uscase la cîmp / nu se putea intra la coasă / soarele însă începuse să ardă / fir-ar el să fie de păgîn / blestema bunicul / dimineaţa arde şi după-masa dă bir cu fugiţii / parcă n-ar fi şi el creştin ca noi.

Bunicul joia

Joia / în miezul zilei / nu mai răbdam / ni se părea că luase un foc / paiele ne zgîriau picioarele şi mîinile / obosite / cu care strîngeam spicele / în urma lui / ne sculasem cînd încă mai era noapte / mîncasem o turtă / şi cînd soarele sări pe cer / agăţîndu-se roşu în creanga mărului de la poartă / noi ieşeam din curte în căruţă / măi nepoţi / ne striga bunicul / să n-adormiţi / că vă înşiraţi pe drum dacă veţi cădea din căruţă.

Bunicul vinerea

Era mulţumit / făcuse destule şi în faţă mai avea o zi / e adevărat / nu chiar plină dar / ziua de sîmbătă / secerase / acum trebuia să triere / acolo nu ne mai lua / nu putea scăpa de gura femeii căreia îi era teamă de maşină / n-au ce căuta acolo / zicea ea / acolo du-te singur / şi bunicul pleca / singur însă numai pînă ce ieşea în uliţă / unde-l aşteptam pe ascuns / să ne urcăm şi noi în căruţă şi să mergem la treieriş / să nu vă afle femeia / ne spunea / să nu vă afle că ne spurcă pe toţi.

Bunicul sîmbăta

Sîmbăta era zi de tîrg / încă de noapte auzeam cum trec / spre oraş / carele de la munte / singure / parcă fără stăpîni / cu boi mari şi albi la oişte / şi cîinele dedesubt / în coada carului / atît auzeam / cum scîrţîie şi se hurducă / pe pietrele mai mari rătăcite în mijlocul drumului / auzindu-le ne bucuram / era sîmbăta mergeam cu bunicul la tîrg / şi abia aşteptam să-l auzim tuşind / şi pe Lixandru plîngînd / ce-ai Lixandre / ce te doare ?

Iulian Neacşu

SFATUL MEDICULUI

CE TREBUIE SĂ ȘTIM DESPRE DEGERĂTURI

Prin noțiunea strictă de degerătură se înțelege numai un accident local al frigului, lăsînd deoparte influența frigului asupra întregului organism. Cu toate că această denumire nu cuprinde definiția completă, termenul este consacrat și îl folosim ca atare.

Pentru aprofundarea cercetărilor legate de acțiunea frigului s-au organizat numeroase expediții arctice și subarctice, dotate cu laboratoare și cadre universitare, care să poată urmări modificările țesuturilor, în diferite etape, sub efectul înghețului. Toate aceste studii experimentale au avut și au ca scop găsirea unor metode eficiente de tratament și evitare a unor complicații grave și mutilante, la care se ajunge uneori. Expunerile prelungite la frig determină o serie de leziuni asupra organismului, care pot fi reversibile sau ireversibile, și care sînt proporționale cu puterea de înghețare.

Această putere de înghețare depinde de mai mulți factori. În primul rînd sînt factorii de mediu ambiant, în care temperatura joacă rolul important. În general se știe că pentru apariția leziunilor de îngheț temperatura este sub 0°C, coborînd pînă la —60°C, dar nu rare sînt situațiile cînd apar degerături (piciorul de tranșee) și peste 0°C (+20°C — 0°C), în condiții de mediu favorabil.

Un alt factor care trebuie avut în vedere este natura frigului : aerul uscat și apa. Dintre aceștia, apa (umiditatea), fiind mai bună conducătoare de căldură, are o putere de înghețare de 25 de ori mai mare decît aerul uscat.

Un rol important îl joacă și viteza de deplasare a aerului. Cu cît vîntul este mai puternic, cu atît crește puterea de înghețare. Se cunoaște că aerul în mișcare, cu o viteză de 140 km/oră, are o putere de înghețare de 25 de ori mai mare decît aerul calm.

Un alt factor important în degerături și de care depinde severitatea leziunilor este durata de expunere la frig.

În afara acestor factori legați de mediul ambiant, puterea de înghețare mai depinde și de teren — de factorul uman.

Se stie că nu toți oamenii suportă la fel frigul. Cei obișnuiți să trăiască la Polul Nord — eschimoșii — se simt foarte bine la temperaturi scăzute, pe cînd negrii din Africa nu pot suporta aceste temperaturi. Tinerii între 20—45 de ani sînt mai rezistenti la frig decît vîrstnicii. Toleranta neegală la frig mai depinde si de unii factori individuali, ceea ce explică faptul că, în aceleasi condiții meteorologice, numai unele persoane dintr-o colectivitate fac degerături.

Unii indivizi sînt mai sensibili la temperaturile scăzute datorită unor boli cronice vasculare sau pulmonare, care scad temperatura centrală, diminuînd arderile intracelulare. Așa sînt suferinzii pulmonari (fumătorii — tușitorii cronici) cu scleroză pulmonară, bronșiticii etc. Aceștia, mai ales în condiții de altitudine, unde presiunea oxigenului din aerul respirat este scăzută, sînt mai predispuși la complicații prin acțiunea frigului. De asemenea, persoanele suferinde de boli cronice vasculare, cu tulburări circulatorii periferice (anemii, arterioscleroză, stază venoasă, edeme etc.), au o rezistență scăzută și fac forme mai rapide și mai grave de înghețare.

Oboseala, surmenajul, alimentatia insuficientă (rații hipocalorice), sedentarismul, prin diminuarea termogenezei, predispun mai frecvent indivizii la înghețare.

Nu trebuie omiși și alți factori numiți extrinseci, care au importanța lor indiscutabilă în apariția degerăturilor. O îmbrăcăminte insuficientă, strînsă pe corp și care jenează mișcările, încălțămintea fixă pe picior, care împiedică circulația, imobilitatea și în special declivitatea membrelor, care favorizează staza și edemul, constituie tot atîția factori de care trebuie să se țină seama în condiții de temperatură scăzută.

În aceste situații trebuie subliniat și rolul alcoolului. Dacă în cantități mici este util prin acțiunea vasodilatatoare, în schimb, depășirea dozelor utile și starea de ebrietate, prin pierderea de căldură și imobilitate (căderea în zăpadă), expune individul la degerături grave.

Contactul cu aerul foarte rece (la pol sau la mare altitudine) și mai ales în condiții de efort fizic, în respirații frecvente, provoacă așa-numitul „plămîn rece“ sau „plămîn înghețat“. Hiperventilația cu aer rece poate provoca o congestie a mucoasei arborelui traheobronșic, cu tuse astmatiformă și hemoptizie (fenomen, într-un fel, asemănător cu hiperventilația în deșert, cu aer uscat si fierbinte). Leziunile astfel produse predispun la infecții ale tractului respirator și, timp de 1—2 săptămîni, bolnavii prezintă un spasm diafragmatic, cu dureri musculare abdominale și toracice.

Prevenirea „plămînului înghețat“ se face prin evitarea hiperventilației în aer rece, purtînd măști protectoare speciale. Tratamentul constă în repaus la pat (fără fumat), bronhodilatatoare, inhalații cu aer cald umidificat, aerosoli și oxigen.

Nerespectarea sau necunoașterea anumitor reguli de luptă contra frigului, pe care mulți amatori, iubitori ai muntelui și iernii, nu le știu, plătesc tributuri mari, uneori pierzîndu-și chiar viața. Așa se explică de ce exploratorii regiunilor arctice sau alpiniștii profesioniști sînt foarte rar afectați de degerături.

Acțiunea directă a frigului asupra organismului se traduce prin două mecanisme : unul vascular, manifestat prin vasoconstricție și paloare, ca răspuns reflex simpatic al vaselor la frig, și prin efectul de **feed-back** al hipotalamusului, datorită sîngelui rece circulant. Urmează o perioadă de vasodilatație capilară, cu scăderea capacității de disociere a oxihemoglobinei. Prin efectul diuretic al frigului, apare un grad de hipovolemie care mărește hemoconcentrația. Aceste modificări cresc permeabilitatea capilară și vìscozitatea sanguină, apare staza eritrocitară și se pot produce tromboze vasculare.

În final, scăderea temperaturii corpului duce la anoxia tisulară și acidoză metabolică, stări incompatibile cu supraviețuirea.

Al doilea mecanism prin care acționează frigul asupra organismului este de natură fizico-chimică. Frigul la —5°C sau —10°C poate determina cristalizarea apei și consecutiv alterări electrolitice. Cu alte cuvinte avem de-a face cu o acțiune de congelare, care cuprinde, în ordine : apa intercelulară, apa intracelulară și apoi apa legată de moleculele proteice. Se ajunge astfel la deshidratarea celulei prin înghețare, care mărește, în același timp, concentrația electrolitică (săruri) și acestea, într-un grad mai mare, duc la moartea celulei.

Formele de înghețare sînt de două feluri :

— **înghețarea generalizată** (hipotermia) și
— **înghețarea localizată** sau **degerătura propriu-zisă.**

Din cadrul înghețărilor generalizate nu vom discuta decît hipotermia la frig uscat și cea de imersie (sub apă), lăsînd deoparte unele aspecte ca hipotermia fiziologică sau hibernația naturală, întîlnită la unele animale, sau hipotermia artificială, folosită în cadrul acțiunii terapeutice medicale, în care un organism este pus în mod special în condiții de metabolism scăzut.

Înghetarea generalizată la frig uscat ca și sub apă rece se explică prin :

— scăderea bruscă a temperaturii externe și interne a corpului ;
— epuizarea rezervelor energetice ;
— epuizarea nervoasă.

Împrejurările în care se produce hipotermia la frig uscat sînt variate dar, în primul rînd, trebuie avut în vedere contactul indirect cu mediul solid înghețat (zăpada sau gheața). Așa se întîmplă de obicei cu înghețații găsiți pe munte, prinși de avalanșe, izolați în corturi sau adăposturi improvizate. În cazul avalanșelor, moartea survine prin acoperirea cu un strat de zăpadă mai mare de 2 m cînd, odată cu hipotermia și creșterea bioxidului de carbon, se adaugă și leziunile, uneori grave, produse datorită gheții, pietrelor și lemnelor din jur, care duc rapid la pierderea cunoștinței și deci la incapacitatea de apărare.

Adăposturile cu pereții din gheață sau zăpadă trebuie să fie cît mai ermetic izolate, pentru a reduce pierderile de căldură din interior spre exterior.

Aprecierea gradului de înghețare se face prin determinarea temperaturii centrale (rectale), care începe să se manifeste sub punctul critic (35°C). Primele semne ale înghețării generalizate sînt tremurăturile, tegumentele reci, marmorate, pulsul periferic slab perceptibil și tensiunea arterială scăzută. Respirația devine mai rară și superficială. La o temperatură scăzută sub 30°C apare o stare de apatie cu halucinații și chiar obnubilare (tulburarea stării de cunoștință). Sub 28°C pînă la 21°C este perioada în care înghețatul se găsește într-o stare foarte gravă, cu astenie musculară, somnolent, dar cu o senzație falsă de căldură plăcută, chiar euforic uneori, stare care precede decesul sau, cum se mai numește, „moartea albă“.

În cazul înghețării de imersie moartea survine foarte repede (10—20 de minute), prin spasmul musculaturii respiratorii (stop respirator).

În recunoașterea înghetării generalizate apare posibilitatea confuziei cu o moarte aparentă, în care situație bătăile cardiace si respirațiile sînt atît de reduse, încît par imperceptibile.

Pentru avizați, un presupus înghețat pune problema unei intoxicații medicamentoase, a unui accident vascular cerebral, etilism cronic sau o comă diversă.

În ceea ce privește tratamentul, trebuie știut că bolnavii cu înghețare generalizată și manifestări locale și generale evidente prezintă o rată a mortalității de 45—100%, în raport cu gradul de înghețare. Acești bolnavi trebuie transportați cît mai repede, în condiții de supraveghere medicală, la spital, de dorit cu secție de terapie intensivă, pentru a putea preveni un stop cardiorespirator și institui un tratament de încălzire corect, sub monitorizare.

Ca măsură urgentă, valabilă și pentru nespecialiști, este aceea că orice bolnav în stare de hipotermie trebuie scos din mediul rece și umed, dezbrăcat de hainele ude, înfășurat în pături uscate și adăpostit în locuri calde, pînă la sosirea Salvării. Dacă poate fi altfel transportat, trebuie procedat cît mai repede, în condiții de protecție contra frigului. Este indicată administrarea de băuturi calde.

Înghețarea localizată sau **degerătura** propriu-zisă cuprinde extremitățile, membrele inferioare fiind interesate în proporție de 80—90%, cele superioare în 5—6% și alte localizări mai rare, 4%. După mediul în care se produc, degerăturile pot fi **umede** și **uscate.**

Degerătura umedă este o suferință care apare după o expunere mai îndelungată a unui segment din corp (mîini sau picioare), în condiții de umezeală, la temperatură între +20°C și 0°C. Acest aspect de degerătură este mai frecvent întîlnit în condiții de război, cînd soldații rămîn imobilizați, cu picioarele umede în tranșee. Această degerătură se mai cunoaște și sub numele de „picior de tranșee“.

Evoluția unei astfel de degerături se produce în două etape. Mai întîi în faza de hipoxie, piciorul este rece, edemațiat, albicios, dar și cu zone cianotice-albăstrui. În a doua fază — cea de hiperemie — care se menține zile și săptămîni, piciorul, acoperit de vezicule, este roșu, edemațiat, dureros și cald. În această perioadă se poate produce infecție cu ulcerații și necroze.

Prolifaxia se face purtînd încălțăminte izolatoare de umezeală și păstrarea uscată a picioarelor.

Tratamentul prezintă cîteva particularități. Încălzirea se poate face treptat, cu apă călduță (37°—38°C) sau „aer răcoros“. Repaus la pat și asigurarea unei circulații sanguine prin vasodilatatoare și anticoagulante. Se vor administra antibiotice și calmante ale durerii. Dacă leziunile evoluează cu gangrenă, acestea vor fi secționate chirurgical.

Degerăturile uscate, de care ne vom ocupa mai pe larg, prezintă mai multe aspecte :

După profunzimea țesuturilor interesate se împart în mai multe grade. **Degerătura de gradul I,** sau așa-numitul **eritem pernic,** este cea mai ușoară formă și se întîlnește la mîini, față și picioare. Ea nu este o degerătură propriu-zisă, ci mai mult o sensibilitate a tegumentelor neprotejate expuse la frig uscat (sub —7°C), în care predomină tulburările funcționale. Pielea este roșie (vasodilatatie), caldă, edemațiată și

— E nenorocire ! Mereu se găsește cîte cineva să ne facă umbră !

însoţită de durere şi furnicături. Aceste tulburări sînt reversibile, dar, repetîndu-se în fiecare iarnă, se poate ajunge la ulceratii tegumentare, care vara dispar şi eritemul pernic devine cronic.

Ca măsuri de prevenire se indică protejarea, pe timp de ger, a suprafeţelor descoperite, iar odată apărut eritemul de îngheţ este contraindicat masajul (obicei greşit, frecatul cu zăpadă) şi aplicarea de căldură excesivă, pentru că se pot agrava leziunile tisulare iniţiale, grăbind apariţia ulceraţiilor şi a infectiilor.

În **degerătura de gradul II** apar flictenele, care conţin un lichid clar sau sanguinolent şi care, dacă nu se infectează, se pot vindeca fără urme.

Degerătura de gradul III se caracterizează prin apariţia necrozei tegumentare, mai evidentă după decolarea flictenelor, vindecarea se face prin cicatrizare sau grefă de piele.

Cea mai gravă formă de degerătură este **cea de gradul IV,** caracterizată prin necroză profundă sau totală, în care segmentul interesat prezintă aspectul de congelat prin cristalizarea apei din ţesuturi.

Tegumentul are culoarea palidă-gălbuie, cu aspect translucid-cerat şi nu rulează pe proeminenţele seroase (fixat). Segmentul îngheţat nu are sensibilitate, nu este dureros la apăsare şi, introdus într-o cameră caldă, se abureşte.

Împărţirea degerăturilor în grade are o oarecare asemănare cu gradele din arsuri, dar în realitate există o deosebire esenţială. Arsura, odată produsă, rămîne în acelaşi grad — adică la aceeaşi întindere şi profunzime în care s-a prezentat la primul consult — pe cînd în degerături leziunile ţesuturilor sînt în evoluţie, timp de mai multe zile, săptămîni şi chiar luni, delimitarea lor făcîndu-se tardiv şi cu riscul extinderii acestor leziuni în raport cu complicaţiile ivite şi calitatea tratamentului aplicat.

Aceste aspecte sînt mai caracteristice în degerăturile profunde în care, după mai multe ore de încălzire şi tratament, apar flictene, apoi la 4—5 zile după detaşarea lor, ţesuturile au o culoare roşie-violacee, după care pielea şi unghiile se înnegresc în aproximativ 2 săptămîni, apărînd, totodată, şi zonele de demarcare între ţesuturile devitalizate şi cele recuperate sub tratament.

Pericolul mare în această perioadă de evoluţie sînt complicaţiile infecţioase în care pot apărea abcese, flegmoane, artrite supurate, gangrenă, tetanos şi chiar septicemii.

Semnele prin care se fac cunoscute degerăturile sînt : dureri la nivelul segmentelor interesate ale corpului expuse la frig (mîini, picioare, faţă), instalarea anesteziei acestor segmente şi insensibilitatea părţii îngheţate. Acest fapt este foarte periculos, pentru că, odată instalată lipsa de durere, frigul nu mai este sesizat, iar expunerea prelungită afectează ţesuturile mai profund. Pielea devine palidă sau cianotică, iar ţesuturile îngheţate sînt dure şi degetele nu se mai pot mobiliza.

Totodată, poate să apară edemaţierea cu flictene şi secreţie hemoragică. În degerături pot apărea contracturi ale articulatiilor degetelor, cu extensie metacarpo-falangiană, flexie interfalangiană şi adducţia policelui. Cînd se produce îngheţarea totală, revenirea la normal nu mai este posibilă, pielea devine mumificată şi urmează autoamputaţia.

Tratamentul degerăturilor este un tratament de urgenţă, pentru că rezultatele sînt cu atît mai bune, cu cît îl aplicăm mai devreme.

Dar „cel mai bun tratament al degerăturilor rămîne profilaxia lor“ (Mills).

Prevenirea degerăturilor este de o importanţă fundamentală şi trebuie făcută prin acţiuni educative în masa populaţiei expuse la frig, în special a acelora care îşi exercită profesiunile în condiţii meteorologice nefavorabile.

Este necesar să se ştie că cei care se expun frigului excesiv, în special iubitorii de munte, iarna, trebuie să-şi menţină căldura corpului prin îmbrăcăminte adecvată şi mişcare, avînd în acelaşi timp şi o alimentatie bogată în calorii.

Îmbrăcămintea trebuie să fie uscată, în mai multe straturi, impermeabilă la apă, vînt şi frig şi suficient de largă pentru a permite mişcările. În mîini să poarte mănuşi largi, preferabil îmblănite, şi numai cu un deget. Pentru picioare, încălţămintea să fie largă, să nu stingherească circulaţia sanguină, cu ciorapi groşi uscaţi.

Alimentaţia trebuie să fie excesivă faţă de strictul necesar previzibil şi să se consume alimente cu putere calorică mare. La altitudine poate să apară uneori anorexia (lipsa poftei de mîncare). Ea trebuie învinsă şi consumate alimente şi lichide calde în exces. Fumătorii care au deja o rezistenţă scăzută la frig nu e bine să fumeze (nicotina este vasoconstrictoare).

Folosirea băuturilor alcoolice în condiţiile temperaturilor de îngheţ a stîrnit multe controverse. Ele oferă într-adevăr o senzaţie de încălzire prin vasodilataţia microcirculaţiei extremităţilor, dar în realitate, această vasodilataţie alcoolică, de scurtă durată, accelerează pierderea de căldură a organismului şi scade temperatura centrală, atît de importantă în mentinerea echilibrului homeotermic. Alcoolul mai trebuie evitat şi pentru că „starea de bine“ pe care o provoacă, diminuează recepţia periferică, predispune la imobilizare şi somn şi individul poate adormi în frig. Pentru cei care trebuie să doarmă sau să se odihnească pe timp de frig excesiv sau pe zăpadă, dacă nu au saci de dormit, nu este indicat să se aşeze în poziţie culcat, ci numai şezînd, cu genunchii flectaţi, poziţie în care contactul cu exteriorul (zăpadă, gheaţă) este mai mic şi pierderea de căldură mai redusă.

Tratamentul în degerături trebuie să ţină seama de cîteva principii, şi anume că degerătura uşoară este rapid reversibilă la căldură şi fără alterări tisulare. Local, se fac băi calde (40°—42°C), timp de 30—35 de minute, pînă cînd tegumentele devin roşii şi calde. Se administrează calmante (Algocalmin, Piafen, Fortral etc.), pentru că revenirea este dureroasă. Zonele complet îngheţate rămîn anesteziate, fără semne de revenire. Membrele inferioare trebuie ţinute în pozitie mai ridicată, pentru îmbunătăţirea circulaţiei periferice. Se indică exerciţii de mobilizare pentru articulaţiile implicate ; în acest stadiu, bandajarea lor nu este indicată. Escarele şi necroza pielii trebuie corect tratate, pentru a nu compromite mai tîrziu articulatiile. Zona distrusă se menţine curată şi uscată, sub protectie de antibiotice.

Tratamentul medical şi chirurgical de specialitate al degerăturilor este mult mai complex şi nu avem în vedere expunerea lui în rîndurile de faţă.

Ceea ce trebuie să se ştie, în general, despre tratament, este faptul că orice degerătură, cît de superficială ar fi, trebuie să se înlăture prin încălzire imediată. Această încălzire se poate realiza fie prin căldura umană (metode nordice), folosind căldura mîinilor, pe care le aplicăm pe suprafeţele îngheţate, pînă ce apare sensibilitatea, sau introducem mîinile îngheţate în axilele salvatorului. Tot printre metodele nordice se numără şi procedeul de încălzire cînd sînt doi salvatori, care cuprind îngheţatul între ei, stînd cu spatele la faţa unui salvator şi al doilea salvator cu spatele la faţa îngheţatului.

De reţinut că un segment de corp îngheţat nu se freacă cu zăpadă, nu se masează (se rup capilarele) şi nici nu se aplică vreo pomadă grasă.

Dacă este nevoie ca degeratul să fie transportat la spital şi dacă transportul durează timp mai îndelungat, se recomandă să nu se încălzească segmentul degerat, pentru că, în conditii de mediu nefavorabile, acesta ar putea îngheţa din nou, ceea ce ar duce la agravarea evoluţiei prin apariţia infecţiei. Este mai bine să se menţină extremitatea îngheţată încă 2—3 ore, pînă se ajunge la spital, unde se poate realiza o încălzire corectă, rapidă şi totală.

În cazul în care, înainte de transport, s-a realizat o încălzire a zonelor afectate, se va face tot posibilul ca încălzirea să se mentină, cu ajutorul unor pansamente bogate, la adăpost de orice contaminare.

Dacă degeratul se poate deplasa singur către unitatea medicală, fără a folosi segmentul îngheţat, este indicat să o facă pentru activarea circulaţiei, dar nu cu un efort excesiv.

Bolnavii cu degerături se vor interna întotdeauna într-o secţie de chirurgie. În ceea ce priveşte tratamentul de specialitate, menţionăm

Ilie Eugen Săuchea

Clubul FEMINA

din municipiul Petroşani

— Rodica Ardelean, v-aţi manifestat dorinţa de a împărtăşi şi altor Comitete municipale ale femeilor din ţară din experienţa clubului înfiinţat în Petroşani...

— Da, şi nu este cazul să fim modeşti. În anul 1985 la noi în oraş a luat fiinţă un club deosebit, iar dacă am să vă spun numele său în bună măsură veţi înţelege de ce afirm aceasta. Se numeşte FEMINA.

— A cui a fost ideea ?

— Iniţiativa aparţine Comitetului municipal al femeilor. Preşedintei Emilia Man, care a fost sprijinită îndeaproape de tovarăşa Felicia Necşa, secretar cu probleme sociale în cadrul Comitetului municipal de partid.

— Şi ce este în fond acest club Femina ?

— Locul de întîlnire a sute de femei. Normal, nu ? Clubul are nu mai puţin de şase cercuri : socialism ştiinţific, educaţie juridică, femeia şi familia, creaţia tehnico-ştiinţifică, educaţie gospodărească. Coordonatorii sînt şi ei pe potriva profilului cercurilor. Avem profesori ca Adrian Karacsony, jurişti ca Dorica Maniu, doctori ca Adriana Iacob şi Ovidiu Murariu, un specialist în probleme de comerţ — Ioana Mihalca, un doctor inginer — Lidia Mihăilescu...

— Şi o preşedintă a clubului, Rodica Ardelean. Pe care o rog, în continuare, să ne vorbească despre activitatea clubului.

— Activităţile clubului. Fiecare cerc fiind condus de către cadre de specialitate, cu pregătire superioară, abordează în şedinţele care au loc bilunar — două, trei ore — teme ce reflectă preocupările femeilor, tripla lor calitate de oameni ai muncii, gospodine şi mame.

— Concret.

— Şedinţele de cerc cuprind dezbateri, expuneri, demonstraţii practice, fiind puse în discuţie probleme de interes general, de la abordarea unor teme juridice, de politică internă şi externă la teme cu caracter medico-sanitar, cultural-educativ sau gospodăresc. E bine de ştiut că acţiunile organizate, iniţiativele îşi găsesc o aplicabilitate imediată.

— Şi mai concret, dacă pot spune aşa.

— Printre expunerile recente putem aminti pe aceea intitulată „Coordonate principale ale politicii externe a R. S. România în anii Epocii Nicolae Ceauşescu“. Aş mai aminti simpozionul cu tema „Înfăptuirea politicii demografice a partidului şi statului privind creşterea mai accentuată a natalităţii şi sporului natural al populaţiei, o îndatorire de onoare, de înalt patriotism“. O contribuţie esenţială au avut medicii Adriana Iacob şi Nicolae Scărlătoiu. Simpozionul a fost precedat de un schimb de experienţă la cîteva dintre cele 39 de grădiniţe şi 11 cămine ce funcţionează în Valea Jiului, precum şi de o seamă de proiecţii de filme tematice sau artistice. Ar fi multe de spus. Deoarece s-ar părea că deja am cam ieşit din anonimat, clubul Femina a început să se bucure de sprijinul mai multor instituţii şi întreprinderi din municipiul Petroşani. În intenţia noastră este să ne lărgim activitatea. Avem în proiect înfiinţarea unui cenaclu literar-muzical al femeilor.

— Vă mulţumim, Rodica Ardelean.

— Pentru foarte puţin. Vă aşteptăm la Petroşani ca să vă convingeţi că acest club îşi propune — şi în bună parte credem noi că reuşeşte — să ofere tuturor femeilor, indiferent de vîrstă şi profesie, accesul la actul de cultură, la noile cuceriri ale ştiinţei, la metodele de educare ale noii generaţii aflate în pragul deplinei afirmări profesionale, precum şi în viaţa de familie.

Reporter

că acesta este complicat și de durată. El începe printr-o reîncălzire (băi cu apă caldă — 40°C—42°C), reechilibrare volemică (perfuzii) și combaterea durerilor. Se va face tratament cu antibiotice, iar tratamentul chirurgical propriu-zis constă din inlăturarea zonelor gangrenate, ajungîndu-se, uneori, pînă la amputații, în raport cu rezultatele obținute în urma tratamentelor și tehnicilor adjuvante de recuperarea anumitor zone.

Efectele tardive ale degerăturilor (sechele) sînt determinate de gradul leziunilor și de complicațiile acestora. În apariția sechelelor trebuie să avem în vedere degerăturile fără tratament, cu tratament corect sau incorect. De menționat că factorul vîrstă joacă un rol foarte important (copii în perioada de creștere sau bătrîni deja afectați neurovascular).

În general, sechelele după degerături se manifestă prin tulburări trofice locoregionale și tulburări vasculo-nervoase.

Orice degerat rămîne mult timp sau pentru totdeauna sensibilizat la frig. La cel mai mic ger, pe care alții îl suportă fără nici o dificultate, aceștia fac reacții vasomotorii paradoxale, cu dureri și furnicături ale zonelor care au fost degerate.

Pielea poate deveni atrofică și indurată și, uneori, cu ulcerații cronice, datorită edemului ; unghiile se atrofiază și se deformează. Extremitățile care au fost degerate transpiră abundent (hiperhidroză) și prezintă, din cînd în cînd, dureri. Musculatura se atrofiază, iar tendoanele se retractă. Articulațiile prezintă modificări osteoartritice, cu dureri persistente, edeme, deformații și chiar anchilozări. La copii, capetele oaselor se deformează pentru toată viața, iar falangele distale devin mai scurte. S-au mai constatat osteoporoze (decalcifieri) și chiar osteomielite.

Toate aceste consecințe ale degerăturilor, prin gravitatea lor, pot produce un grad mai mare sau mai mic de invaliditate, care afectează omul, reducîndu-i capacitatea de muncă, izolîndu-l în societate și creîndu-i complexe în supraviețuire.

Conf. dr. Marian Ciurel

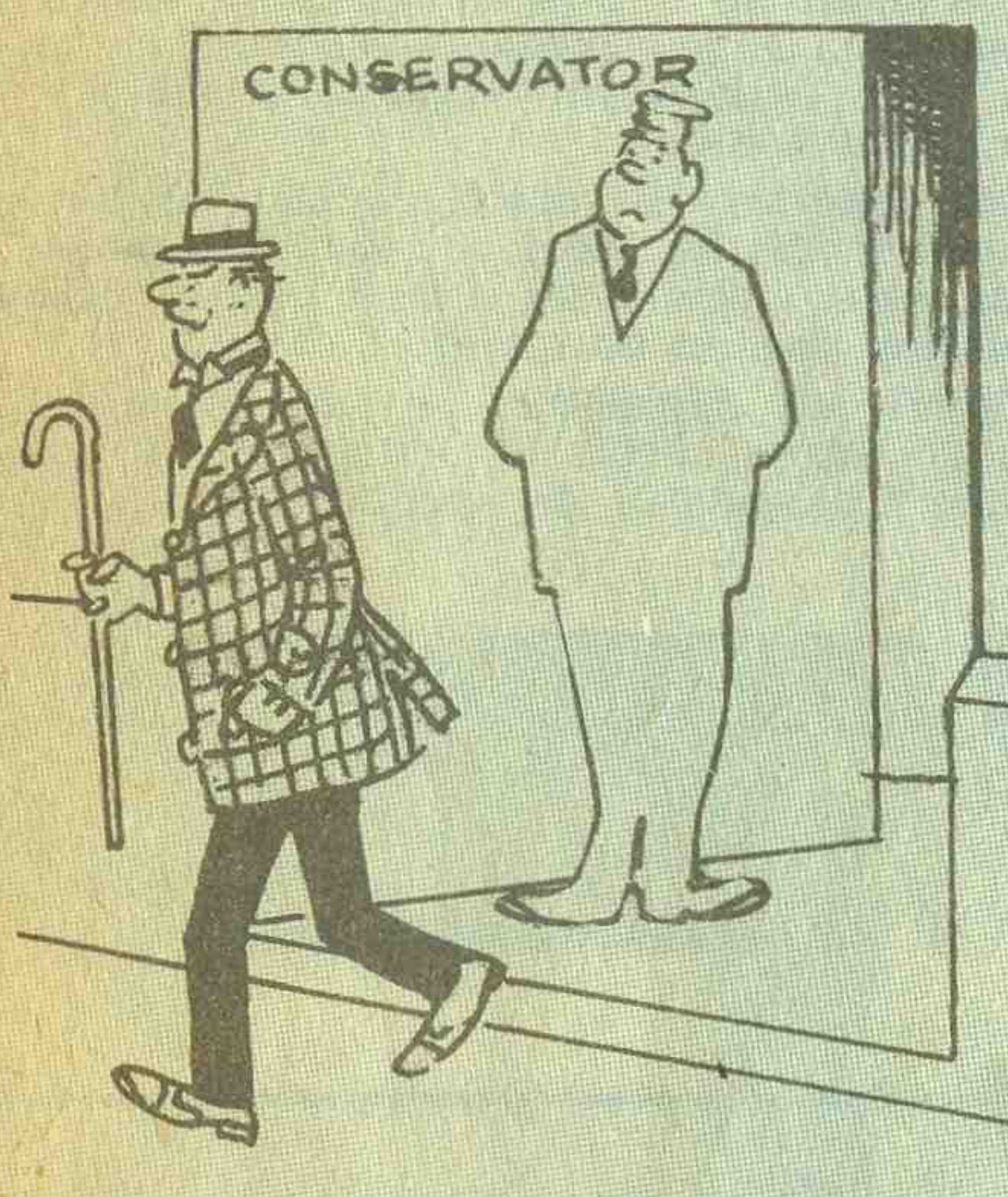

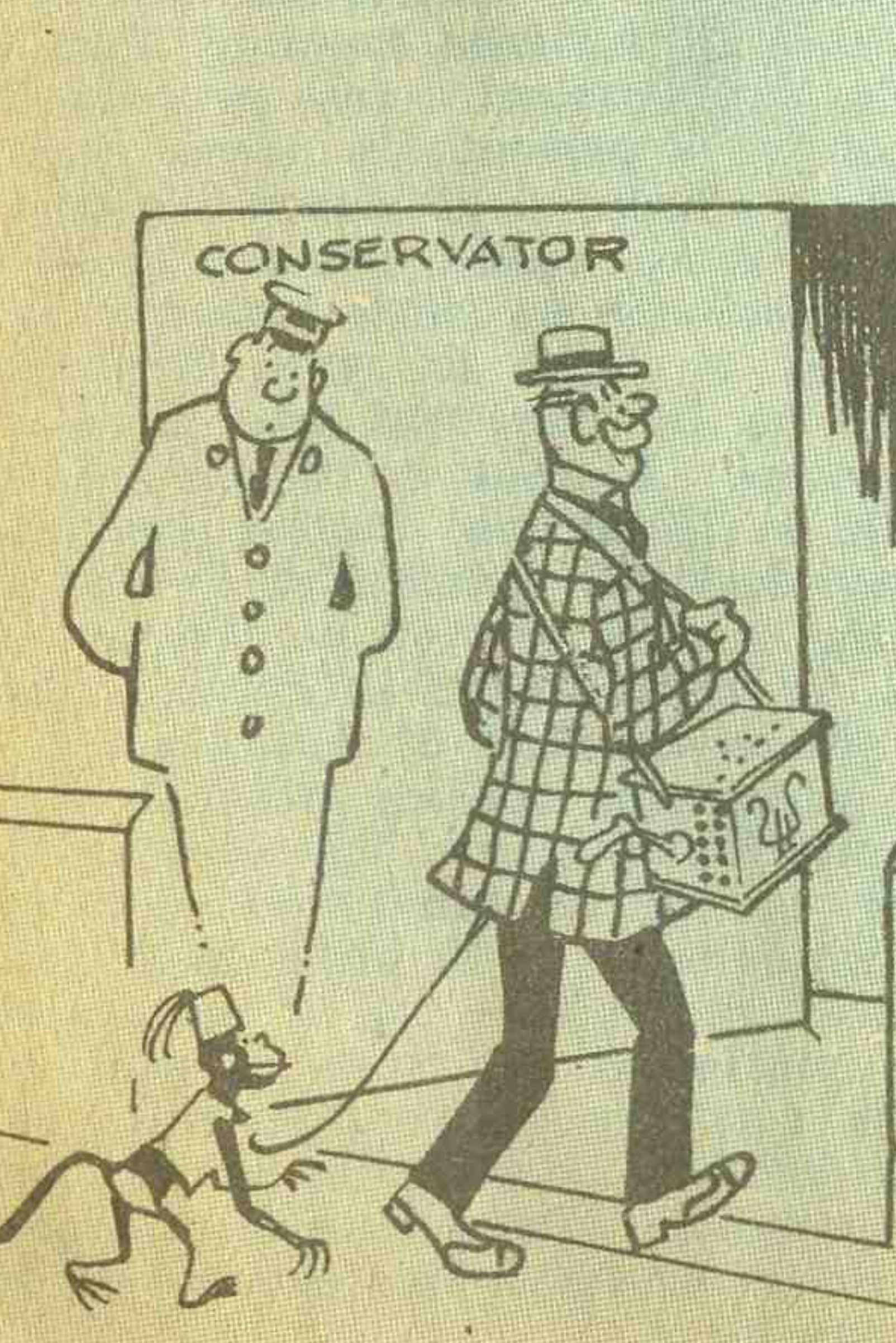

Lumea unei pasiuni

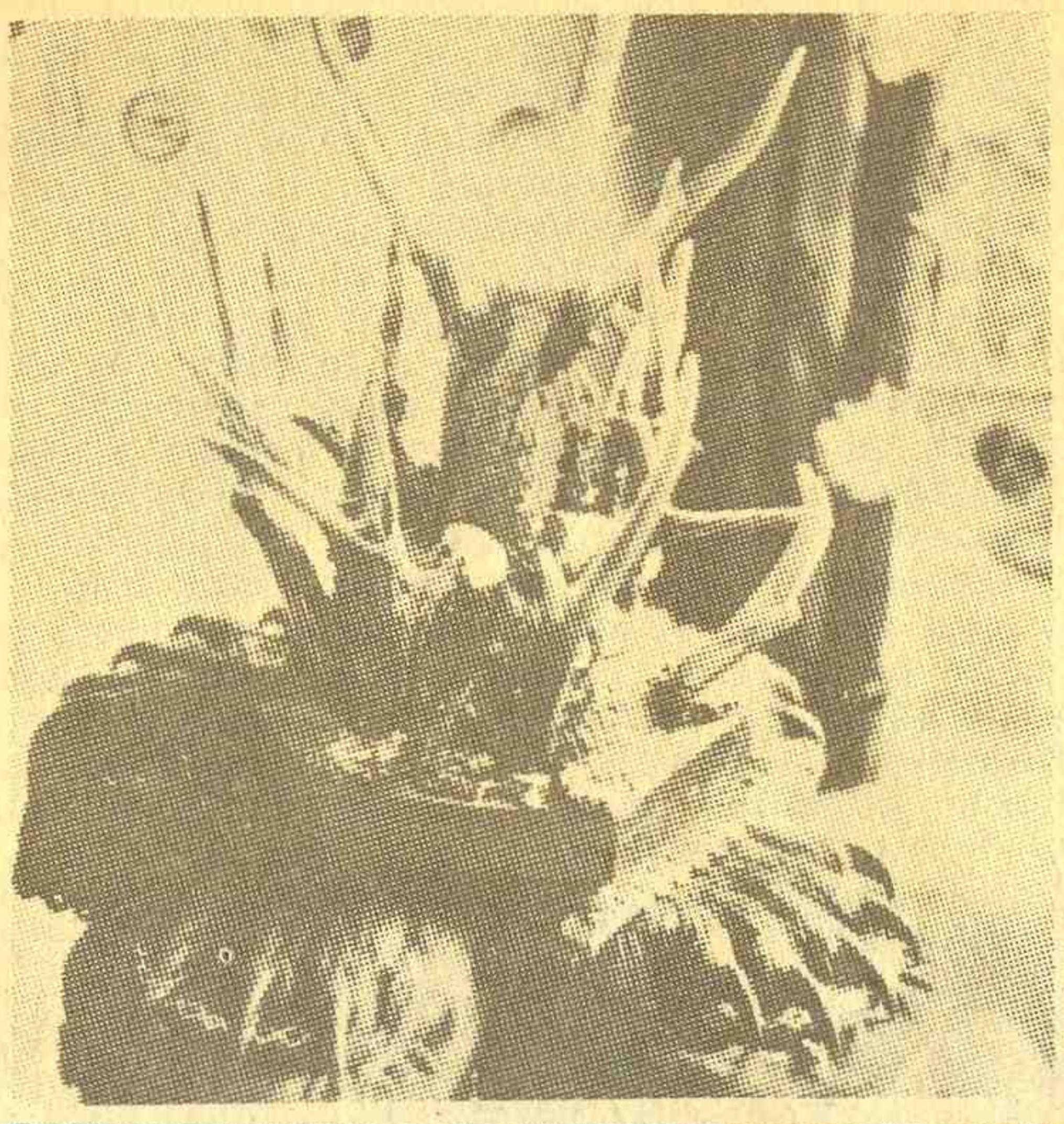
Trofee, trofee..

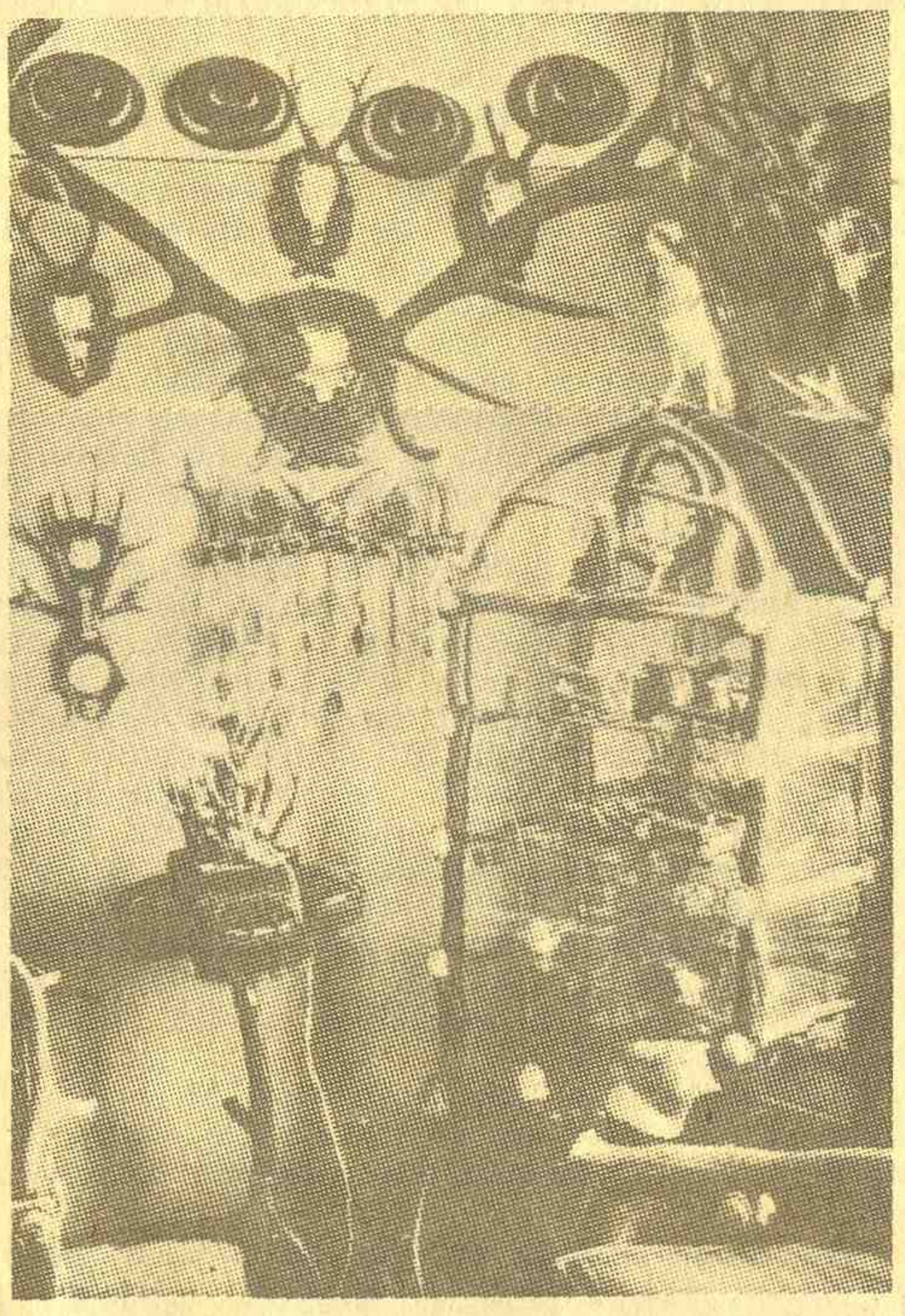
Mobilier, medalii și trofee ca într-un decor din „Freischutz".

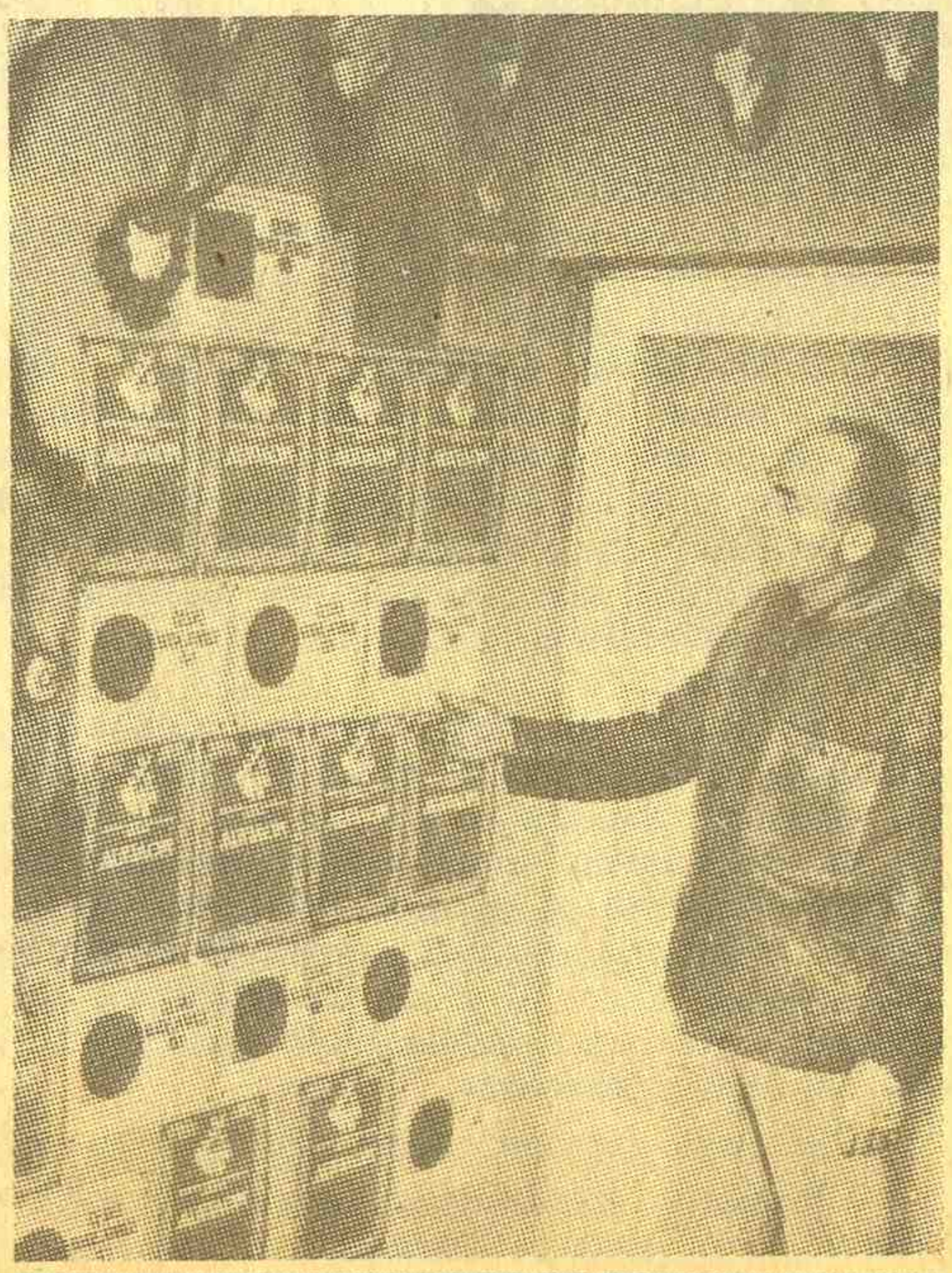
Andrei Kolozsvári în fața numeroaselor sale distincții internaționale.

— Cum se doarme într-un pat din corn de cerb ?

— Foarte bine. E lejer și nu scîrțîie deloc !

Aceeași întrebare cu lucruri făurite din corn de cerb aș fi putut-o pune și referitor la lustră, o masă, un birou, un telefon de perete, o vitrină cu trofee, un cuier... Despre întregul mobilier dintr-o cameră insolită în care Andrei Kolozsvári din Tîrgu Mureș ne-a primit, ca să ne uimească.

...Pe o stradă centrală din oraș, omul cu fața roșcovană și uscățivă are un atelier ciudat ; un fel de micromuzeu în care păsări și animale, naturalizate cu adevărată artă, atrag privirile a numeroși trecători. Am intrat și noi să stăm de vorbă. Am aflat astfel că Andrei Kolozsvári are 52 de ani, a fost mecanic auto și că marea lui pasiune era și a rămas vînătoarea. De 38 de ani se îndeletnicește cu naturalizarea, executînd operațiile după metode proprii, cu mijloace de conservare și redare a atitudinilor specifice animalului respectiv, descoperite și perfecționate de el după îndelungată experiență. „Clienții" obișnuiți ? Muzee de științe naturale, laboratoare, școli, catedre de biologie, unități de material didactic. De 24 de ani este membru al Asociației vînătorilor și pescarilor sportivi, fiind posesor al unor extrem de valoroase trofee între care 41 (de cerb, mistreț și căprior) distinse cu medalii de aur la concursuri internaționale din Iugoslavia, Franța, Bulgaria, Cehoslovacia, Ungaria, trecute în mari cataloage de specialitate.

Ne-a invitat acasă să le vedem. Un perete așternut cu diplome, o vitrină cu medalii, o etajeră cu cataloagele în care sînt menționate trofeele. Restul pereților este ocupat de trofeele însele. Ceea ce este însă absolut ieșit din comun este mobilierul. Tot ce se află în cameră a fost confecționat de Kolozsvári, cu propriile-i mîini, în timpul liber. Din coarne de cerb, sticlă și plăci de lemn furnuruit. Fotografiile pe care le prezentăm au, neîndoielnic, o parte din neobișnuitul a ceea ce vedem, dar sînt numai secvențe. Realitatea este, cu adevărat, fascinantă. Imaginație, tehnică, simț artistic, minuție dusă la extrem se armonizează toate în realizarea obiectelor. Patul este lucrat din bucăți de corn, în simetrii și asimetrii naturale care dau ansamblului un echilibru aparte, conferindu-i parcă o gingășie de sculptură în lemn. Dau să mă așez, dar mă răzgîndesc stăpînit de sentimentul că mă aflu în fața unui lucru fragil. Omul cu fața roșcovană **rîde cu poftă** și mă liniștește :

— Ședeți, ședeți ! Ține vreo 300 de kilograme. L-am lucrat pe un sistem de șuruburi. Nici nu se clintește.

Într-adevăr, structura parc-ar fi de piatră. Doar arcurile și salteaua sînt dulci, odihnitoare. Kolozsvári își petrece multă vreme în această cameră, un fel de lume a lui, cum o numește, visînd poate la munți împăduriți, la vînători cu gonaci sau la pîndele cu nervii întinși din partidele la cerb, mistreț și cocoșii de munte. Un cocoș de munte cu coada în evantai e pictat și pe globul alb mat al lustrei, care pare o lună plină văzută prin rămurișul unor coarne de cerb.

Cel mai insolit lucru mi s-a părut însă telefonul din peretele de lîngă birou. Un trofeu de cerb lopătar cu craniu prelung își răspîndește podoaba coarnelor. Pe osul frontal e montat discul pentru formarea numărului, iar de „stiletul" cornului drept — bucata scurtă și ascuțită ca un pumnal curbat numită **ramura lupului** — atîrnă receptorul. **Ramura lupului,** ușor mobilă, deschide și închide contactul la desprinderea și agățarea receptorului. Totul e făurit din corn de cerb, cu excepția aparaturii, disimulată în spatele craniului.

Undeva, într-un colț, atîrnă un corn de vînătoare. Cînd i se face dor de foșnetul pădurii, Kolozsvári cîntă cu el notele unor chemări ciudate, apoi își pune banda cu „Marșul vînătorilor" din **Freischutz,** de Weber...

Dorin Iancu
Foto : Dinu Lazăr

Antologie Agatha Christie

HIDRA DIN LERNA

1

Hercule Poirot se uită încurajator la omul din faţa lui.

Doctorul Charles Oldfield avea cam la patruzeci de ani. Părul lui deschis la culoare era puţin încărunţit iar în ochii lui albaştri se citea spaima. Se bîlbîia şi se purta nesigur. În plus, nu reuşea să ajungă la miezul lucrurilor.

Povestea :

— Am venit la dv., domnule Poirot, cu o rugăminte destul de neobişnuită. Acum însă aş vrea s-o las să se ducă pe apa Sîmbetii, abia acum mi-a căzut fisa cît de afurisită-i toată problema. O alună ca asta e greu oricui s-o spargă.

Hercule Poirot mormăi :

— Asta fiţi amabil şi lăsaţi-mă pe mine să apreciez.

Oldfield murmură :

— Mi-a trecut prin cap că...

Tăcu.

Hercule Poirot completă :

— ...că eu v-aş putea ajuta ? **Eh, bien,** poate că pot. Spuneţi-mi ce vă chinuieşte ?

Oldfield se îndreptă puţin. Lui Poirot nu-i scăpă expresia lui de om pierdut.

Cu glas în care se putea desluşi deznădejdea, Oldfield spuse :

— Ştiţi, n-ar fi avut nici un rost să mă adresez poliţiei... Ar fi fost neputincioasă. Şi sînt din zi în zi mai rele. Nu ştiu ce...

— Ce sînt din zi în zi mai rele ?

— Vorbele... De fapt, e foarte simplu, domnule Poirot. Mi-a murit soţia, e-un an de-atunci. A suferit un an încheiat. Iar acum oamenii zic că eu am omorît-o, că eu am otrăvit-o...

— Aha, făcu Poirot. Şi aţi otrăvit-o ?

— Domnule Poirot ! spuse Oldfield ridicîndu-se brusc.

— Liniştiţi-vă, spuse Poirot, staţi frumuşel jos. Să începem cu premiza că nu dv. aţi otrăvit-o. Probabil aveţi un domeniu la ţară...

— Da, la Market Loughborough. În comitatul Berkshire. Ştiam că nu duce lipsă de oameni răi de gură, dar n-am crezut niciodată că se va ajunge atît de departe, zise Oldfield dîndu-se cu scaunul mai aproape. Domnule Poirot, nu vă puteţi imagina prin ce trec. La început n-am ştiut nimic, am băgat însă de seamă că oamenii sînt mai puţin prietenoşi faţă de mine decît înainte, că mă evită, dar am pus toate astea pe seama proaspetei mele văduvii. După aceea a început să-mi sară în ochi : oamenii treceau mai bucuros pe partea cealaltă a străzii, decît să trebuiască să vorbească cu mine. Îmi pierd pacienţii. Ori încotro mi-arunc privirea n-aud decît un şuşotit. Simt privirile ostile aţintite asupra mea şi aud cuvinte pline de otravă. Am primit şi multe scrisori, scrisori greţoase.

Tăcu o clipă, apoi continuă :

— Şi... Şi nu ştiu ce-aş putea face. Nu ştiu cum să lupt împotriva păienjenişului de minciuni neruşinate şi pline de insinuări. Cum poţi combate ceva ce nu ţi se spune pe faţă ? Sînt complet neputincios, mă distrug cu încetul şi fără pic de milă.

Poirot dădu gînditor din cap. Spuse :

— Da, calomnia este hidra aceea cu nouă capete din Lerna pe care nu-i chip s-o ucizi, pentru că dacă îi tai un cap, îndată îi cresc în loc alte două...

— Exact cum spuneţi, zise doctorul Oldfield. Sînt neputincios, pur şi simplu neputincios ! Am venit la dv. ca la ultima speranţă, dar cred că nici dv. n-o să găsiţi scăparea.

Hercule Poirot tăcu cîteva clipe, apoi spuse :

— Nu fiţi atît de sigur. Problema dv., domnule doctor, mă interesează. Tare mi-aş dori să pot distruge balaurul ăsta cu mai multe capete. Mai întîi însă, povestiţi-mi ceva mai multe despre această problemă, despre împrejurările din care cresc calomniile. Mi-aţi spus că soţia dv. a murit cam cu un an în urmă. Din ce cauză ?

— Ulcer perforat.

— A fost dovedit la autopsie ?

— Da de unde, suferea de multă vreme de ulcer...

Poirot dădu din cap încuviinţînd.

— Dar simptomele ulcerului perforat sînt foarte asemănătoare cu ale otrăvirii cu arsenic. Asta-i o chestie îndeobşte cunoscută. În ultimii zece ani s-a scris despre cel puţin patru crime senzaţionale în care victimele au fost îngropate fără nici un fel de bănuială şi asta numai pentru că pe certificatul de deces a fost scris : ulcer perforat. Soţia dv. era mai tînără sau mai în vîrstă decît dv. ?

— Cu cinci ani mai în vîrstă.

— Aţi fost mult timp împreună ?

— Cincisprezece ani.

— A lăsat vreo moştenire ?

— Da, era destul de bogată. Au rămas de pe urma ei vreo treizeci de mii lire.

— O sumă frumuşică. V-a lăsat-o dv. ?

— Da.

— V-aţi înţeles bine cu soţia dv. ?

— Sigur că da.

— Nici o ceartă ? Nici o scenă ?

— Nu, spuse ezitant Charles Oldfield. Soţia mea a fost, se poate spune, un om pe care nu era uşor să-l poţi mulţumi. Era foarte bolnăvicioasă şi plină de teamă. Din această cauză era adesea tăcută şi nu era uşor să-i intri în voie. Erau zile cînd ori ce făceai, ea nu era nicicum mulţumită.

Poirot dădu din cap, apoi spuse :

— Da, da, cunosc tipul ăsta de femeie. Îţi face capul calendar că o neglijezi, că pe ea n-o iubeşte nimeni, că soţul nu aşteaptă decît ca să moară mai repede.

Pe faţa lui Oldfield se putea citi că diagnosticul lui Poirot era adevărat. Zîmbi.

— Aţi fost foarte exact.

Poirot continuă :

— Cine o îngrijea ? Avea o îngrijitoare ? Sau cineva de-al casei ? Sau o servitoare ?

— Avea o îngrijitoare, o persoană înţeleaptă şi calificată. Cred că ea n-ar fi capabilă de asemenea calomnii.

— Dar pînă şi persoanelor înţelepte şi calificate le-a dat dumnezeu limbă... Limbă pe care nici măcar ele nu o folosesc în chipul cel mai înţelept. Nu mă îndoiesc că ea a vorbit... Avea toate condiţiile ca din povestea asta să iasă un veritabil scandal. Acum vă mai pun o întrebare : **Cine este doamna ?**

— Nu vă înţeleg, spuse doctorul Oldfield roşind tot.

Poirot spuse foarte delicat :

— Mă tem că mă înţelegeţi... Am întrebat cine e doamna de care vă este legat numele ?

Doctorul Oldfield se ridică. Spuse :

— Nici o doamnă. Îmi pare rău, domnule Poirot că v-am răpit atîta timp.

Se îndrepta spre uşă.

Hercule Poirot spuse :

— Şi mie. Cazul dv. însă mă interesează. Şi aş fi bucuros să vă pot ajuta, dar nu o pot face dacă nu-mi spuneţi adevărul golgoluţ.

— Dar vi l-am spus.

— Nu mi l-aţi.

— Ce vă face să credeţi că la mijloc trebuie să fie neapărat o femeie ?

— **Mon cher docteur,** vă imaginaţi cumva că nu mă pricep la mentalitatea femeilor ? La ţară bîrfelile se învîrt totdeauna numai şi numai în jurul raporturilor dintre bărbaţi şi femei. Dacă un bărbat îşi ucide nevasta pentru a putea pleca apoi la Polul Nord sau pentru a trăi în linişte în chip de flăcău tomnatic, uite chestia asta nu i-ar interesa pe vecinii lui nici cît negru sub unghie. Dar dacă există bănuiala că bărbatul şi-a omorît nevasta pentru a se putea căsători cu alta, ei bine, în acest caz se poate umple un sac cu calomnii şi bîrfe.

— Dar eu nu sînt răspunzător de ce cred amatorii de scandaluri insipide şi scormonitorii în toate alea.

— Sigur că nu sînteţi.

Poirot continuă :

— Luaţi loc frumuşel şi răspundeţi-mi la întrebarea pe care v-am pus-o acum cîteva clipe.

Oldfield se întoarse cu pas nesigur şi se aşeză.

— Ar fi foarte posibil să fie vorba de domnişoara Jean Moncrieff. Ea se ocupă de medicamente la cabinetul meu medical. Este o fată absolut remarcabilă.

— De cînd lucrează la dv. ?

— De trei ani.

— O iubea pe doamna dv. ?

— Nu, nu se poate spune că o iubea.

— Era geloasă pe ea ?

— Ar fi fost absurdă.

Poirot zîmbi, apoi adăugă :

— Femeile sînt proverbial de geloase, dar să vă spun ceva. Realitatea mi-a demonstrat că gelozia — motivată sau nu, are totdeauna o cauză. Poate că le lipsesc probele concrete, dar de regulă gelozia lor este motivată.

Doctorul Oldfield spuse energic :

— E-un nonsens ce spuneţi. Niciodată nu i-am spus domnişoarei Moncrieff vreun cuvînt pe care soţia mea să nu-l fi putut auzi.

— Asta se poate, dar cu toate astea ceea ce am spus mai adineaori este adevărat, spuse Hercule Poirot. Domnule doctor, voi face tot ce-mi stă în putinţă în cazul dv. Trebuie însă să fiţi absolut sincer cu mine, fără să ţineţi seama de convenţii sau de propriile sentimente. Este adevărat, nu-i aşa, că aţi încetat să vă mai iubiţi soţia cu mult înainte ca ea să moară ?

Oldfield tăcu o clipă, după care spuse :

— Vă spun sincer, domnule Poirot : nu prea mi-am iubit soţia. Cred că am fost un soţ bun, dar n-am fost niciodată îndrăgostit de ea.

— Dar fata aia, Jean ?

Doctorului îi apărură broboane de sudoare pe frunte. Spuse :

— Eu — dacă n-ar fi fost scandalul şi bîrfele alea, i-aş fi cerut să se căsătorească cu mine.

Poirot se sprijini de scaun. Spuse :

— În sfîrşit, am ajuns la miez. **Eh, bien,** domnule doctor, am preluat cazul dv. Dar ţineţi minte că vreau să aflu adevărul.

Oldfield spuse :

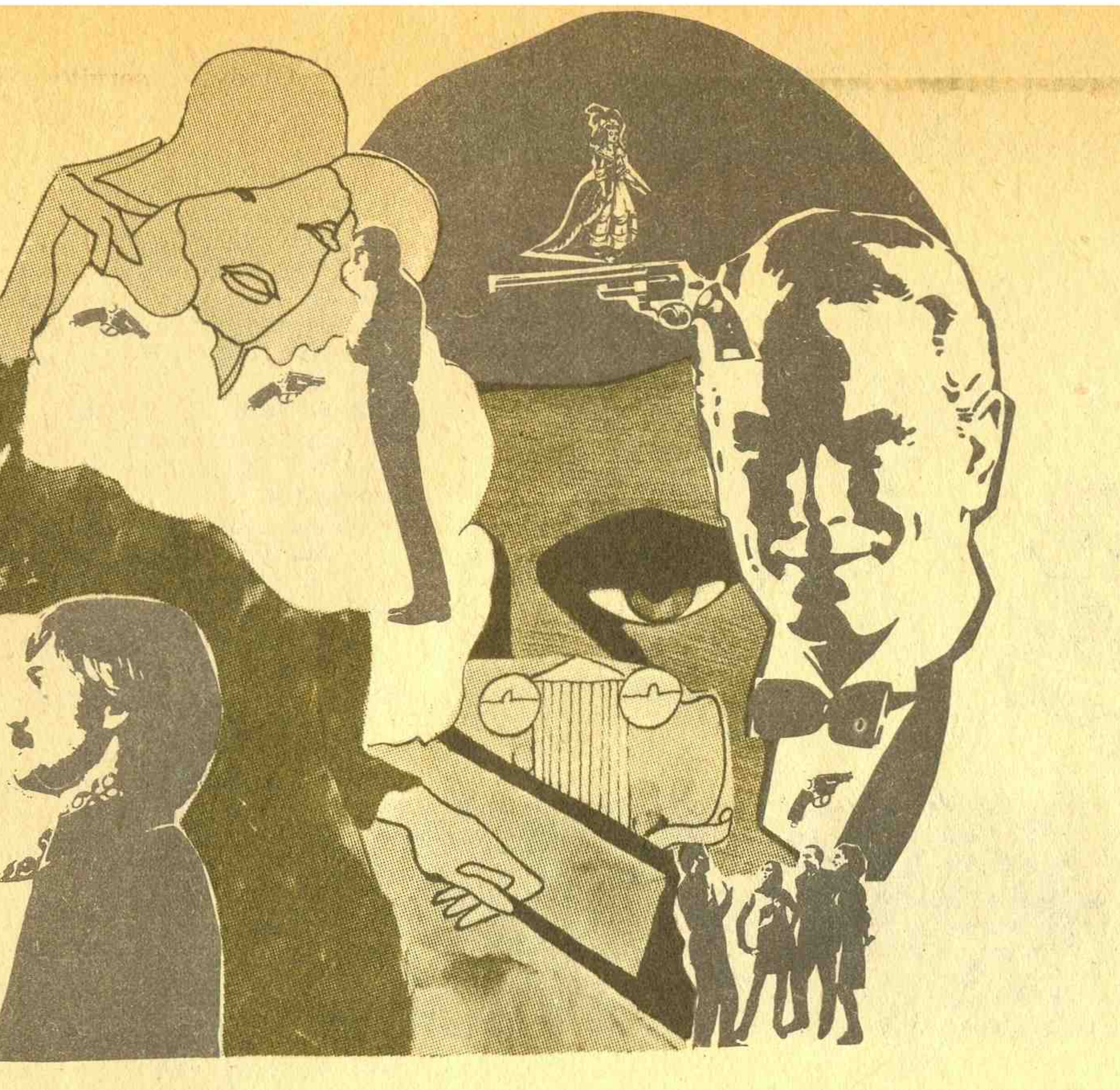

— Adevărul nu-mi poate dăuna.

Și adăugă după o clipă de cumpănire :

— Vă spun, m-am gîndit să înaintez acțiune pentru calomnie. Dacă l-aș cunoaște măcar pe unul dintre cei care mă calomniază sigur mi-aș putea face dreptate. Cel puțin așa cred cîteodată... Altădată îmi zic că poate ar fi și mai rău... Oamenii ar vorbi și mai mult și ar spune : n-a reușit să dovedească nimic, în schimb fără foc nu iese fum...

Se uită la Poirot.

— Spuneți-mi sincer, v-ați putea face din toate astea un punct de vedere ?

— Un punct de vedere se poate face din orice, răspunse Hercule Poirot.

2

— Plecăm la țară, George, îi spuse Hercule Poirot servitorului său.

— Adevărat, domnule ?

— Ne ducem să-i facem de petrecanie balaurului cu nouă capete.

— Chiar, domnule ? Asta-i ceva ca monstrul din Loch Ness ?

— E ceva mai puțin fantastic, George. Nu m-am gîndit la o fiară din carne și oase.

— Atunci v-am înțeles greșit, domnule.

— Ar fi mult mai ușor dacă ar fi vorba despre o astfel de fiară. Nimic nu este mai greu de lichidat ca izvorul unei calomnii.

— Da, desigur, domnule. Uneori e greu de aflat de unde pornesc clevetirile.

Hercule Poirot nu se cază la locuința doctorului Oldfield, ci trase la hanul local. Dimineața, îndată după sosire, avu prima discuție cu domnișoara Moncrieff.

Era o fată înaltă cu părul ca arama și ochii albaștri. Avea comportamentul atent al omului pus în gardă.

Spuse :

— Așadar, doctorul Oldfield v-a făcut o vizită... Știu că avea de gînd s-o facă.

Din vorbele ei se putea vedea că nu era din cale-afară de bucuroasă.

Poirot o întrebă :

— Dv. n-ați făcut un secret din asta ?

Privirile lor se întîlniră. Fata spuse rece :

— Ce-ați putea face în acest caz ?

Poirot îi răspunse încet :

— Trebuie să existe un mod prin care să-i punem capăt.

— Ce mod ? spuse ea. Vreți poate să mergeți din calomniator în calomniator și să spuneți : **„Vă rog frumos, fiți atît de amabili și încetați cu vorbele astea. Ele îi fac tare mult rău sărmanului doctor Oldfield...**

Iar ei or să vă răspundă : „Desigur, eu n-am crezut niciodată în scornirile lor". Dar faptul cel mai grav este că nici unul n-o să spună : „Drăguță, nu ți-a trecut niciodată prin cap că ar fi posibil ca moartea doamnei Oldfield să nu fi fost așa, din senin ?" Nu, ei spun : „Draga mea, eu — desigur — **nu cred** ce se șușotește despre doctorul Oldfield și soția lui. Eu sînt **sigură** că el n-ar fost în stare de una ca asta, dar adevărat este că o cam neglija. Și mai cred că n-a fost din cale-afară de înțelept să primească o fată atît de tînără care să se ocupe de medicamente. De bună seamă că lui nici prin cap nu i-a trecut că între ei ar putea fi ceva. Nu, nu ! Eu sînt sigură că toate au fost la locul lor...".

Tăcu, roșie în obraji, și respiră repede.

Hercule Poirot zise :

— Se pare că știți foarte bine tot ce se vorbește.

Fata își mușcă buzele apoi spuse :

— Chiar prea bine.

— Dv. cum ați rezolva problema asta ?

Jean Moncrieff spuse :

— Cel mai bine ar fi dacă și-ar vinde cabinetul medical și ar lua-o de la început, în altă parte.

— Nu credeți că bîrfele s-ar ține după el ?

Jean ridică din umeri.

— Ar trebui să riște.

Poirot tăcu o clipă după care întrebă :

— V-ați căsători cu doctorul Oldfield, domnișoară Moncrieff ?

Întrebarea, mai mult ca sigur, n-o surprinsese. Îi răspunse scurt :

—Pînă una-alta, nu mi-a cerut mîna.

— Și de ce ?

— Pentru că l-am făcut eu să-și ia gîndul de la asta.

— Asta-i mare noroc, să întîlnești un om care să-ți vorbească deschis.

— O să vorbesc fără ocolișuri. Cînd mi-a ajuns la urechi zvonul că Charles și-a omorît soția pentru a se putea căsători cu mine, mi-a fost foarte limpede că dacă ne-am lua, n-am face, decît să le dăm apă la moară. Am tot sperat că blestematul de scandal se va stinge, dacă lumea va vedea că nici de gînd nu avem să ne căsătorim.

— Și scandalul nu s-a stins ?

— Da de unde !

— Fără îndoială, cazul e cam ciudat, spuse Hercule Poirot.

— Oamenii au așa de puțin timp pentru distracții, spuse Jean cu glas amar.

Poirot o întrebă :

— Vreți să vă căsătoriți cu Charles Oldfield ?

Fata răspunse fără tulburare.

— Da, vreau, mi-am dorit acest lucru din prima clipă cînd l-am cunoscut.

— Deci, moartea soției lui vă vine de minune, nu ?

Jean Moncrieff răspunse :

— Doamna Oldfield era o femeie deosebit de dezagreabilă. Dacă e să fiu sinceră, am simțit o ușurare cînd a murit.

— Mda, făcu Poirot, n-aș putea spune că duceți lipsă de sinceritate.

Fata îl recompensă cu un zîmbet.

Poirot spuse :

— Aș avea o propunere.

— Da, care ?

— E nevoie de o acțiune drastică. Aș propune ca cineva, eventual dv., să scrie la Ministerul de Interne.

— Pentru Dumnezeu, ce aveți de gînd cu asta ?

— Cred că drumul cel mai bun care ar duce la curmarea acestor calomnii ar fi ca trupul doamnei Oldfield să fie exhumat și să i se facă autopsie.

Jean se dădu un pas înapoi. Deschise gura apoi o închise la loc. Poirot n-o slăbea din ochi.

— Ei, mademoiselle ? făcu el.

Jean Moncrieff spuse liniștită :

— Nu sînt de acord cu dv. !

— De ce ? Concluzia că moartea s-a produs în condiții naturale le-ar închide gura !

— Da, dacă se va ajunge la concluzia asta.

— Vă dați seama, mademoiselle, ce pot însemna vorbele dv. ?

Jean Moncrieff răspunse nerăbdătoare :

— Și încă foarte bine. Vă gîndiți probabil la otrăvirea cu arsenic, dar s-ar putea să se dovedească că n-a fost otrăvită cu arsenic. Mai există și alte otrăvuri, cum sînt alcaloizii, de pildă. În cazul că ei ar fi fost folosiți, după un an nu mai rămîne nici urmă de ei. Și-apoi îi știu eu pe funcționarii ăia, vin cu niște concluzii nesărate, cum că n-a putut fi stabilită cauza morții. Iar în această situație, limbile rele se vor ascuți și mai mult.

Hercule Poirot o întrebă, după o clipă de tăcere :

— Care este, după părerea dv., cea mai mare clevetitoare din sat ?

După o scurtă pauză de gîndire, Jean răspunse :

— Domnișoara aia bătrînă, Leatneran. Ea e cea mai rea.

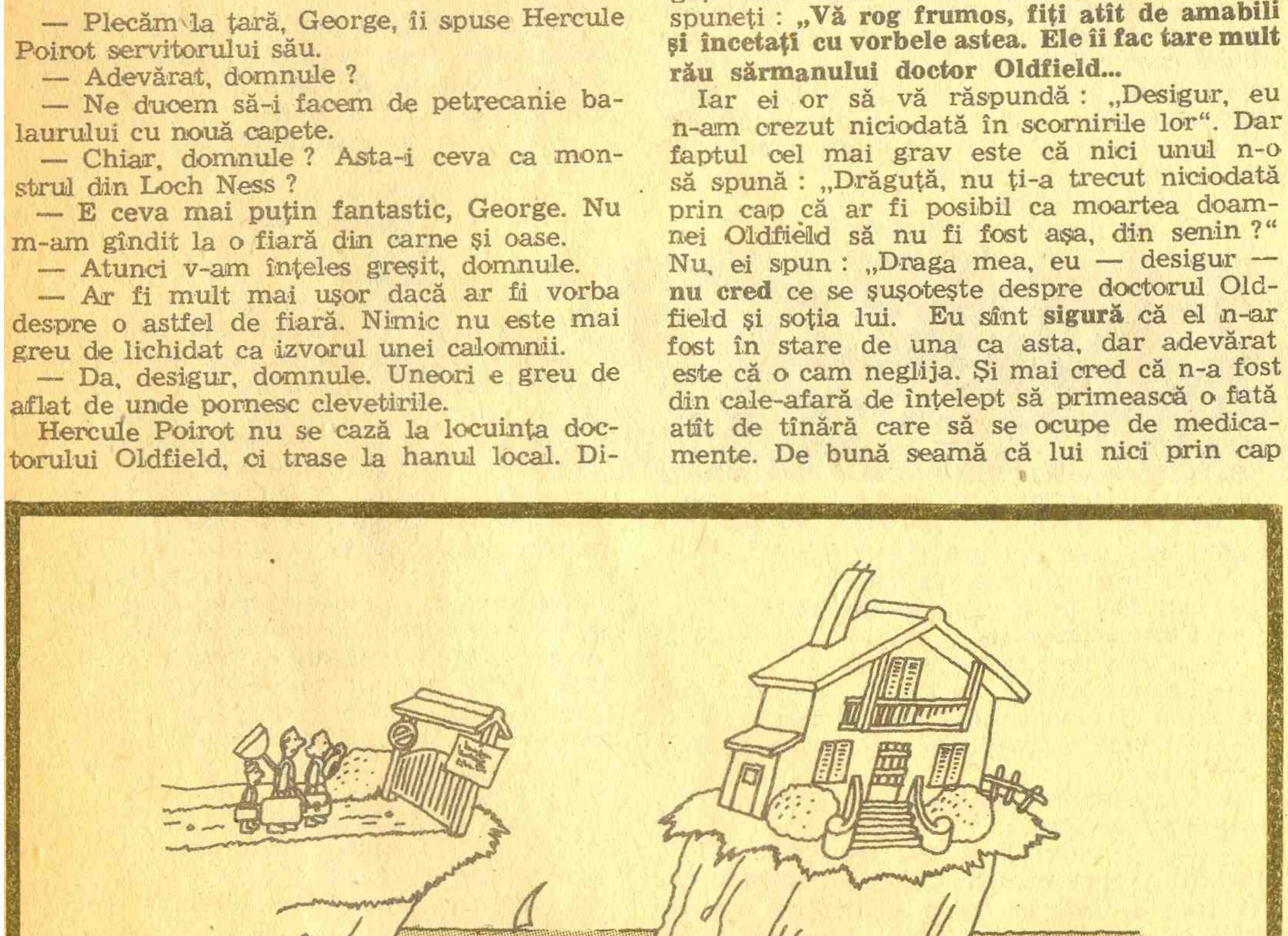

În vizită de la munte... la mare !

COLECȚIA ENIGMA

— Hm ! Mi-ați putea-o prezenta pe domnișoara asta ? Dacă s-ar putea așa, ca din întîmplare... ?

— Asta-i teribil de ușor. Toate mîțele astea sînt acum la pîndă, iar dimineața se duc la cumpărături. E suficient să dăm o raită pe strada principală.

Totul merse ca pe roate, exact cum prevăzuse Jean. Ea se opri în fața poștei și intră în vorbă cu o femeie înaltă și slabă, de vîrstă mijlocie, cu nas lung și ochi pătrunzători.

— Bună dimineața, domnișoară Leatheran.

— Bună dimineața, Jean. Azi este o zi frumoasă, nu-i așa ?

Cu ochii ei iscoditori îl examina pe însoțitorul lui Jean Moncrieff. Aceasta spuse :

— Dați-mi voie să vi-l prezint pe domnul Poirot, venit la noi pentru cîteva zile.

3

Hercule Poirot rupse cu o mînă o bucată de covrig în timp ce cu cealaltă balansa o ceașcă de ceai. Domnișoara Leatheran a fost atît de drăguță și l-a invitat la o ceașcă de ceai, de bună seamă cu scopul de a afla ce căuta străinul acesta excentric în satul lor.

Poirot se apără cîteva clipe de asalturile ei, timp în care curiozitatea ei crescu. Cînd aprecie că a venit timpul, se aplecă spre ea :

— Da, domnișoară Leatheran, spuse el, văd că sînteți afurisit de isteață, m-ați prins ! Mi-ați ghicit secretul. Am venit aici pentru că așa mi-a cerut Ministerul de Interne. Dar vă rog — și Poirot vorbi mai încet — țineți numai pentru dv. această informație.

— Desigur, bine-nțeles, spuse domnișoara Leatheran. Ministerul de Interne... doar nu vreți să spuneți că în legătură cu sărmana doamnă Oldfield ? !

Poirot dădu de cîteva ori din cap.

— Nu, nu...

Domnișoara Leatheran respiră adînc la auzul celor două cuvinte, iar expresia feței ei trecu prin toată gama sentimentelor de bucurie.

Poirot spuse :

— Dv. înțelegeți, desigur, că asta este o problemă delicată. Misiunea mea este să fac o informare dacă există sau nu suficiente motive pentru o exhumare.

Domnișoara Leatheran spuse :

— Doar nu cumva aveți de gînd s-o scoateți din pămînt pe sărmana femeie ! Dar e groaznic !

— Dar dv., domnișoară Leatheran, ce părere aveți despre treaba asta ?

— Da, știți, domnule Poirot, omul aude vrute și nevrute. Eu însă nu plec urechea. Se spun atîtea despre asta ! Nu-i mai puțin adevărat că de la moartea soției sale, doctorul Oldfield se poartă foarte ciudat. Eu însă am zis totdeauna că asta nu poate fi un semn că ar avea conștiința încărcată. Poate că este copleșit de tristețe. Totuși, nu se poate spune că și-ar fi iubit foarte mult soția. Asta o știu categoric, de la sursă. Sora Harrison, care a îngrijit-o pe doamna Oldfield vreme de trei sau patru ani, pînă la moartea ei, cam așa a lăsat să se înțeleagă. Am avut, știți, impresia că sora Harrison știe ceva, nu că ar fi zis ceva în acest sens, dar omul zice că da, după cum se poartă.

Poirot constată cu tristețe :

— Avem așa de puține informații din care să reiasă așa ceva.

— Drept, asta-i drept, dar, cu toate acestea, domnule Poirot... dar se va vedea imediat ce va fi deshumată.

— Da, atunci vor fi toate clare, spuse.

— Astfel de cazuri au mai fost, zise domnișoara Leatheran, ridicîndu-și brusc nasul. Cu toate acestea, Jean Moncrieff este o fată foarte cuminte, de asta sînt convinsă... N-aș vrea să spun că l-a încurajat în vreun fel, dar bărbații sînt capabili de prostii cît roata carului cînd e vorba de fetișcane, știți ? Și unde mai puneți că la slujbă erau tot timpul împreună !

Poirot tăcu. O privi cu o expresie nevinovată gîndindu-se că va fi supus unui nou val de cuvinte. Se și distra puțin încercînd să ghicească de cîte ori va mai spune „cu toate acestea“.

— Cu toate acestea, chiar dacă deshumarea și autopsia vor avea loc, nimeni nu va putea stăvili șuvoiul vorbelor. Vor vorbi slujnicele, astea știu atîtea dintr-astea, nu-i așa ? Și, cu toate acestea, cum să le astupi gura ? Pe Beatrice, Oldfieldii au pus-o pe liber imediat după înmormîntare... eu tot mereu mi-am zis că e ciudat, mai ales dacă stai să te gîndești cît de greu este astăzi să găsești o slujnică. Asta vine cam așa, cum că doctorul Oldfield se temea că Beatrice ar ști ceva.

— Tocmai asta-i un motiv în plus să reluăm cercetările, spuse Poirot solemn.

Domnișoara Leatheran tresări.

— Bine, dar e neplăcut, spuse. Micuțul și liniștitul nostru sătuleț va ajunge în paginile gazetelor — imaginați-vă ce publicitate!

— Asta vă sperie ? întrebă Poirot.

— Puțin. Știți, eu sînt de modă veche.

— După cum știți, e vorba de o alarmă datorată proștilor de clevetitori.

— Vedeți, asta n-aș putea-o spune cu conștiința curată. Știți, cred că de unde nu-i foc nici fum nu iese.

— Exact la asta mă gîndeam și eu, spuse Poirot.

Se ridică.

— Pot conta pe discreția dv., mademoiselle ?

— Desigur, n-am să suflu nimănui nici pîs.

Poirot se despărți de ea zîmbind.

Lui Gladys, servitoarea domnișoarei Leatheran, care îi dădu pardesiul și pălăria, îi spuse :

— Am venit să cercetez împrejurările morții doamnei Oldfield, dar v-aș rămîne îndatorat dacă veți ține asta numai pentru dv.

Mare mirare că servitoarea domnișoarei Leatheran nu s-a prăbușit în spațiul pentru umbrele. Respiră tulburată :

— Așadar, domnul doctor chiar a... ?

— Dv. credeți de mult acest lucru, nu ?

— Vedeți, domnule, eu nu... Beatrice... era la ei cînd a murit doamna Oldfield.

— Și ea crede că — Poirot folosi într-adins o întoarcere melodramatică — că cineva și-a mînjit mîinile ?

Gladys dădu încurcată din cap.

— Da. Și spune că îngrijitoarea, sora Harrison, crede și ea același lucru. Ea o iubea pe doamna Oldfield și a suferit cumplit cînd s-a prăpădit, și Beatrice spune că sora Harrison trebuie că știe ea ceva pentru că prea s-a întors cu totul împotriva doctorului, dar așa ceva ea n-ar fi făcut dacă n-ar fi fost să fie ceva în neregulă, nu ?

— Unde-i acum sora Harrison ?

— O îngrijește pe bătrîna domnișoară Bristow, casa aceea de la capătul satului. Sigur o găsiți, are coloane la trepte...

4

În scurt timp Hercule Poirot stătea în fața unei femei care fără putința de tăgadă trebuia să știe mai multe decît oricine altcineva despre împrejurările din care s-a născut povestea.

Îngrijitoarei Harrison nu-i lipsea mult pînă la patruzeci de ani, dar era încă o femeie frumoasă. Avea trăsături calde și grave de madonă și ochi mari, închiși la culoare. Ea îl asculta răbdătoare și atentă. Apoi spuse încet :

— Da, știu despre istorioarele astea neplăcute. Am făcut tot ce am putut ca să le curm, dar a fost ceva descurajant. Știți, oamenii umblă cu gura căscată după senzații.

Poirot spuse :

— Trebuie să existe ceva care să ațîțe vorbele.

Observă că expresia de teamă, de îngrijorare de pe fața ei deveni și mai evidentă. Dădu din cap încurcată.

— Poate, spuse Poirot, că doctorul Oldfield nu o putea suporta pe soția lui... poate că din asta au pornit calomniile.

Sora Harrison i-o reteză energic :

— Nici vorbă, doctorul Oldfield a fost totdeauna foarte drăguț cu soția lui, avea răbdare cu ea.

— Chiar o iubea foarte mult ?

Harrison ezită.

— Nu, chiar atît de mult n-aș spune. Doamna Oldfield era o femeie cu care nu era ușor să trăiești : cerea tot mereu compasiune și atenție, o atenție și o îngrijire exagerată.

— Vreți să spuneți cu asta, o întrebă Poirot. că-și exagera boala ?

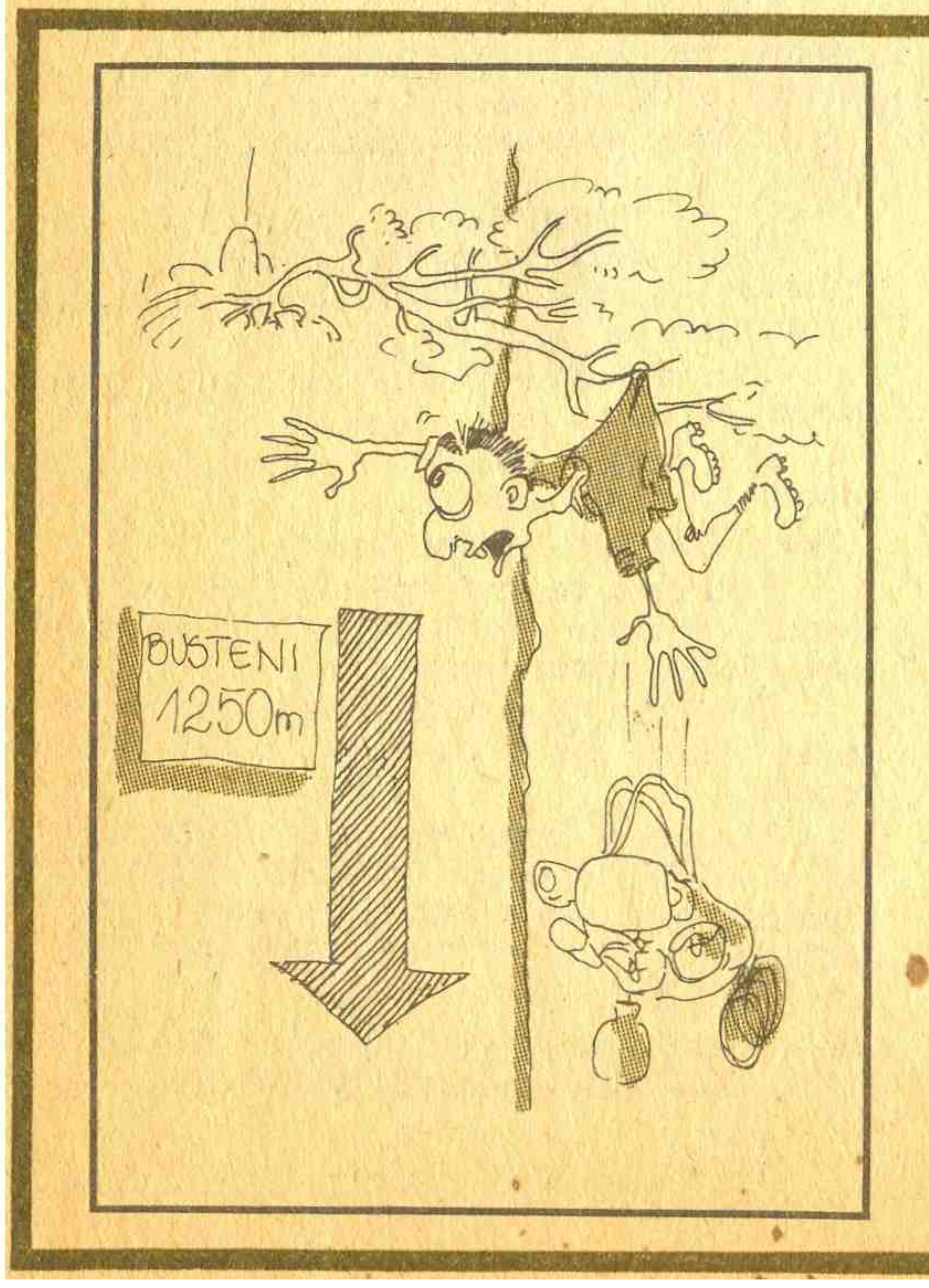

Simple

ORIZONTAL : 1) Casă de bani — Unitate de ceasornicărie. **2)** Zi de cumpănă — Pălărie anatoliană — Ne duce pe noi în ispită (fem !). **3)** Se simte în largul lui, ca la el acasă — Garantează vechimea. **4)** Prefix ! — Pregătit să întemeieze un cămin. **5)** Mijloc de muiere ! — Soliști la corn. **6)** Stare de alertă. **7)** Prins din urmă ! — Fond de față — Geniu pustiu ! **8)** Notă verbală de recepție — Nu se face cu una cu două (fem. pl.). **9)** Fețe palide (fig.) — Ingenue ! **10)** Nu ne duce pe noi în ispită — Nu-i a bună (masc.). **11)** Limite de competență ! — Trecătoare peste munți (masc.).

VERTICAL : 1) Titular de avans — Dulceață de fructe. **2)** Cu valoare de întrebuințare — Camping cu boemi. **3)** Piese de rezistență — Tarzan în junglă (pl.). **4)** Vas cu reacție. **5)** Specii arhicunoscute — Purtat pe brațe. **6)** Realizări de răsunet. **7)** Rase de cîini (sing.) — Pielea anumitor fețe — Ambiții deșarte ! **8)** Ajutor de vainburș. **9)** Stări de fapt. **10)** Rută ocolitoare — Segment de dreaptă ! — Primus... la romani. **11)** Pregătiți în foi de viță — Bază de lansare.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 C	U	L	A	■	R	O	T	I	T	A
2 A	Z	I	■	F	E	S	■	H	U	R
3 M	A	T	R	O	Z	■	S	T	R	A
4 P	R	E	■	S	O	B	A	R	■	C
5 I	E	■	K	I	N	D	C	E	R	I
6 O	■	R	E	L	A	X	A	R	E	■
7 N	S	■	T	E	N	■	G	U	■	M
8 ■	A	L	O	■	T	R	I	P	L	E
9 S	T	E	R	S	E	■	U	E	■	R
10 V	R	I	T	A	■	A	■	R	A	N
11 C	A	■	A	L	P	I	N	I	S	T

Îngrijitoarea dădu afirmativ din cap.

— Da, starea critică a sănătății sale exista numai în capul ei.

— Dar, cu toate acestea, spuse Poirot grav, a murit...

— Ah, așa este... Eu știu...

Poirot o observă un minut, poate două. Era neliniștită și încurcată, dădea semne evidente că se afla în încurcătură.

Poirot spuse :

— Cred, sînt chiar sigur, că știți care a fost primul motiv care a dus la aceste vorbe.

Sorei Harrison i se rumeniră obrajii. Spuse :

— Bine, aș putea să-mi exprim o părere. Cred că vorbele alea le-a scornit servitoarea Beatrice și cred că știu și ce a determinat-o s-o facă.

— Da ?

— Știți, a fost ceva ce eu am auzit din întîmplare — un crîmpei de discuție între doctorul Oldfield și domnișoara Moncrieff, și sînt aproape sigură că Beatrice a auzit și ea, chiar dacă n-o recunoaște.

— Și despre ce era vorba ?

Sora Harrison tăcu un minut, ca și cînd ar fi vrut să-și încerce exactitatea memoriei, apoi spuse :

— S-a întîmplat cam cu trei săptămîni înaintea ultimului infarct, după care doamna Oldfield a și murit. Erau în sufragerie. Eu tocmai coboram scările cînd am auzit-o pe Jean Moncrieff zicînd :

— Cît mai poate dura ? Nu mai pot aștepta atîta.

Iar doctorul i-a răspuns :

— Nu mult, iubirea mea. Îți jur.

După care ea a zis :

— Nu mai rezist. Crezi că o să reușească ?

La care el :

— Bine-nțeles. Nu se poate întîmpla nimic. De azi într-un an vom fi unul al altuia.

Ea tăcu.

— Asta a fost pentru prima dată, domnule Poirot, cînd mi-am dat seama că între doctor și domnișoara Moncrieff există un anumit soi de relații. Știam că lui îi plăcea și că erau prieteni buni, dar atît. Am urcat apoi din nou pe scări — eram zguduită de ceea ce auzisem — cînd am băgat de seamă că ușa bucătăriei era deschisă. Și cred că Beatrice a auzit și ea discuția. Dv. vă este limpede, desigur, că ceea ce și-au spus se poate explica în două feluri. Asta poate însemna doar că doctorul știa că soția lui e grav bolnavă și n-o s-o mai ducă mult și eu nu mă îndoiesc că tocmai la asta se gîndea ; dar altcineva, Beatrice de pildă, ar fi putut înțelege într-alt fel — cum că doctorul și Jean Moncrieff — adică... s-ar fi pregătit s-o îndepărteze pe doamna Oldfield.

— Dv. însă nu credeți asta, nu ?

— Nu, bine-nțeles că nu...

Poirot o privi cercetător, apoi spuse :

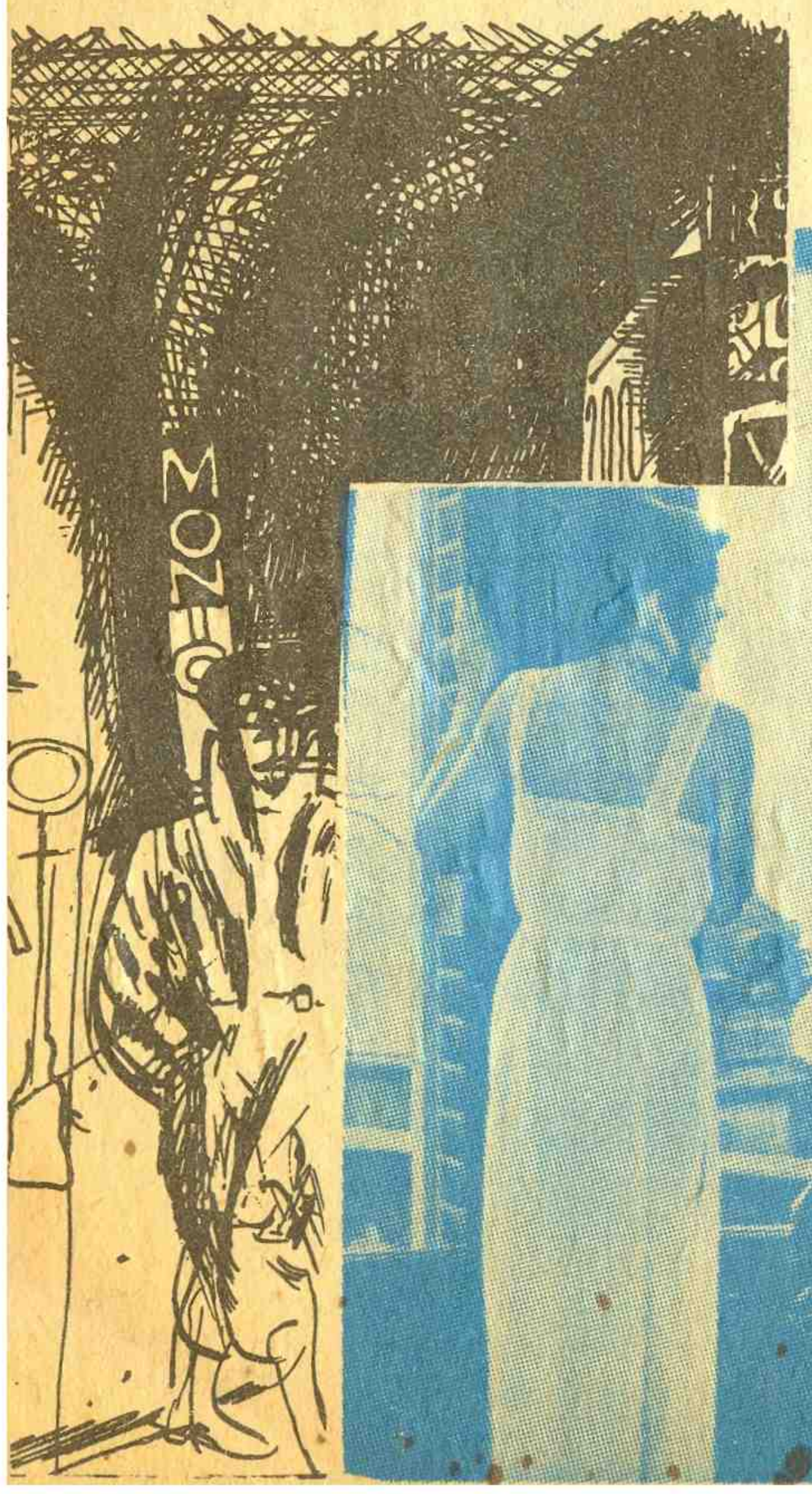

— Domnișoară Harrison, nu cumva țineți ceva numai pentru dv. ? Ceva ce nu-mi spuneți ? !

Femeia se înroși și spuse supărată :

— Nu ! Nu ! Categoric nu ! Ce-aș putea să mai știu ?

— Nu știu. Dar am crezut că mai aveți ceva pe suflet.

Dădu din cap că nu, în ochi însă i se aprinse din nou o expresie de neliniște.

Hercule Poirot spuse :

— S-ar putea ca Ministerul de Interne să ordone deshumarea cadavrului doamnei Oldfield.

— Nu se poate ! spuse sora Harrison complet îngrozită. E cumplit !

— Credeți că ar fi ceva deplasat ?

— Cred că ar fi groaznic ! Imaginați-vă ce s-ar spune ! Pentru sărmanul doctor Oldfield asta ar fi cumplit, absolut cumplit !

— Nu credeți că ar putea fi în folosul lui?

— La ce vă gîndiți ?

— Dacă este nevinovat, atunci nevinovăția lui va fi dovedită, spuse Poirot, după care tăcu. Observa cum ideea se înrădăcina în mintea sorei Harrison ; vedea cum își ștergea, încurcată, fruntea și cum după aceea, fața i se lumina toată.

Respiră adînc și se uită la el. Se auziră cîteva bătăi în podeaua de la etajul de sus. Sora Harrison se ridică brusc.

— E domnișoara Bristow, a dormit și acum s-a trezit. Trebuie să urc, să mă îngrijesc de ea pînă i se aduce ceaiul. După aceea ies la plimbare. Da, domnule Poirot, cred că aveți dreptate. Autopsia o să închidă toată povestea, odată pentru totdeauna. O să se vadă că nu-i nimic din toate astea și toate grozăveniile alea despre sărmanul domn doctor Oldfield or să înceteze.

Și zicînd acestea îi întinse mîna și ieși din cameră.

5

Hercule Poirot ajunse la poștă și ceru o convorbire telefonică cu Londra.

De la celălalt capăt al firului se auzi :

— Domnule Poirot, trebuie să vă băgați nasul în toate ? Sînteți sigur că este ceva pentru dv. ? Știți doar că un scandal la țară, cum este ăsta, plesnește de regulă ca un balon de săpun.

— Acesta este un caz excepțional, spuse Poirot.

— Dacă așa spuneți dv., bine. Dv. aveți atît de des dreptate, că a devenit ceva plictisitor. Știți însă că n-o să fie distractiv dacă alarma e falsă.

Hercule Poirot zîmbi ca pentru el. Zise :

— Nu, de rîs voi rîde eu.

— Ce-ați spus ? Nu se aude bine.

— Nimic... nimic...

Și puse aparatul în furcă.

Ieșind din cabină în hala oficiului poștal se aplecă peste un perete despărțitor și zise cu tonul cel mai dulce de care era în stare :

— Nu mi-ați putea spune, madame, unde o pot găsi pe servitoarea care a lucrat la doctorul Oldfield... ? Beatrice cred că se numește.

— Beatrice King ? Și-a schimbat de două ori locul de atunci. Acum e la doamna Marley, în casa de deasupra băncii.

Poirot mulțumi, cumpără două ilustrate, un caiet cu timbre și o piesă de ceramică din partea locului. În timp ce plătea aduse vorba brusc despre răposata doamnă Oldfield. Nu-i scăpă expresia misterioasă care apăruse pe chipul doamnei diriginte.

— A fost absolut pe neașteptate, nu-i așa ? Se vorbește mult despre asta, sigur ați auzit și dv.

Ochii femeii sclipiră. Îl întrebă :

— Cu Beatrice King vreți să vorbiți despre acest caz ? Tuturor ni se pare foarte ciudat cît de repede s-a întîmplat. Unii cred că ea știe ceva, și poate că și știe...

Beatrice King era o fată mică de statură, cu nasul borcănat. La prima vedere se părea că nu suferea de prea multă inteligență, dar în ochi îi strălucea mai multă șiretenie decît se putea deduce din comportarea ei. Se părea că de la Beatrice King nu aflase nimeni prea multe. Repeta întruna :

— Nu știu nimic. Nu știu de nimic... Nu-i treaba mea să spun ce a fost acolo... N-am habar despre ce vorbiți... Despre o discuție între doctor și domnișoara Moncrieff ? Eu nu am obiceiul să ascult pe la uși și dv. nu aveți dreptul să mă învinuiți de așa ceva. Eu nu știu nimic !

Poirot spuse :

— Ați auzit vreodată despre o otravă numită arsenic ?

Fața supărată a fetei se lumină puțin în spatele unui zîmbet prost ascuns. Spuse :

— Asta era în sticluța aia cu medicamente ?

— În care sticluță cu medicamente ?

Beatrice spuse :

— În sticluța cu medicamente pe care domnișoara Moncrieff o pregătea pentru doamna. Sora însă îl degusta, îl mirosea, apoi îl arunca în chiuvetă și punea la loc apă de la robinet. Leacul arăta ca apa. Odată domnișoara Moncrieff i-a adus doamnei un ibric cu ceai, dar sora i l-a dus iarăși la bucătărie și a făcut un ceai nou. Zicea că ceaiul n-a fost făcut cu apă destul de fiartă. Atunci am crezut că era vorba doar de șicanele pe care le fac cîteodată îngrijitoarele, acum însă nu mai știu, poate că era vorba de altceva.

Poirot dădu din cap apoi întrebă :

— Beatrice, o iubeai pe domnișoara Moncrieff ?

— N-am avut nimic contra ei... E cam închipuită, asta-i drept. Știam însă mai demult că era fermecată de doctor. Era deajuns s-o fi văzut cum se uita la el.

Poirot dădu din nou din cap, apoi se duse la hotel. Ajuns aici, îi dădu lui George ordine precise.

6

Doctorul Alan Garcia, chimist în Ministerul de Interne, își freca mîinile. Se uită la Hercule Poirot și spuse :

— Presupun că sînteți mulțumit, domnule Poirot. Sînteți omul care aveți totdeauna dreptate.

Poirot spuse :

— Mă măguliți foarte.

— Ce v-a atras la povestea asta ? Bîrfele ?

— Cum spuneți : Balaurul cu numele calomnie, monstrul cu mai multe capete.

A doua zi Poirot luă din nou trenul spre Market Loughborough. Așezarea zumzăia ca un stup din momentul în care începuse deshumarea.

Emoția generală atinse culmea cînd oamenii aflară rezultatul autopsiei.

Poirot se afla în hotel cam de o oră. Tocmai terminase un prînz copios — budincă cu carne de vită și vrăbioare după care bău o bere — cînd i se aduse la cunoștință că era așteptat de o femeie.

Era sora Harrison. Avea fața palidă și căzută.

— E-adevărat, domnule Poirot ? E chiar adevărat ?

Îi oferi cu delicatețe un scaun.

— Da. A fost găsit mai mult arsenic decît i-ar fi fost necesar pentru a muri.

Sora Harrison scoase un strigăt :

— N-aș fi crezut, nici o clipă nu mi-ar fi trecut prin cap... apoi izbucni în plîns.

Poirot spuse încet:

— Vedeți, adevărul trebuia să iasă la lumină.

— O să-l spînzure ?

— Mai trebuie încă multe dovedite, spuse Poirot. Cu care prilej, cum a ajuns la otravă, modul cum i-a dat-o...

— Dar, domnule Poirot, dacă el n-a avut nimic comun cu asta, absolut nimic ? !

— În cazul acesta — ridică Poirot din umeri — în cazul acesta...

Sora Harrison spuse încet :

— Știu ceva ce ar fi trebuit să vă spun mai demult, dar am gîndit că nu-i ceva important. Mi s-a părut ciudat...

— Știam eu că ascundeți ceva pentru mine, spuse Poirot. Aș fi bucuros s-o aflu cît mai repede.

— Nu-i ceva prea grozav, e vorba de faptul că odată, cînd am intrat în încăperea cu medicamente, am văzut-o pe Jean Moncrieff făcînd ceva — aș spune — neobișnuit.

— Da ? Și ce făcea ?

— Poate o să pară o prostie... Turna ceva într-o pudrieră, una așa, roz smălțuită.

— Și ?

— Nu turna însă pudră, mă gîndesc la pudră pentru ten, ci ceva dintr-o sticlă din dulapul cu otrăvuri. Cînd m-a văzut, a închis pudriera şi a băgat-o în poşetă, iar sticla a pus-o repede în dulap, ca să nu văd eu ce sticlă avusese în mînă. Poate că asta nu are nici o importanţă, dar acum, cînd ştiu că doamna Oldfield a fost otrăvită...

Tăcu.

Poirot spuse :

— Mă scuzaţi o clipă ?

Ieşi şi-i telefonă sergentului Grey din secţia criminalistică a poliţiei din Berkshire.

Hercule Poirot se întoarse şi amîndoi — el şi sora Harrison — rămaseră o clipă tăcuţi.

În gînd, Poirot vedea chipul fetei cu părul ca arama, îi auzea glasul zicînd : „Nu-s de acord cu dv.“. Jean Moncrieff nu era de acord cu efectuarea autopsiei. Ea venise cu argumente demne de luat în seamă, dar faptul rămînea ca atare. Este o fată capabilă, aprigă şi rezolută. Era îndrăgostită de un bărbat încătuşat lîngă o femeie bolnavă, care putea — după părerea sorei Harrison — trăi încă mulţi ani pentru că nu suferea aproape de nimic.

Hercule Poirot oftă.

Sora Harrison îl întrebă :

— La ce vă gîndiţi ?

— Că totul este foarte trist, răspunse.

Sora Harrison spuse :

— Nici o clipă nu pot crede că el a ştiut ceva despre asta.

Poirot spuse :

— Sînt sigur că n-a ştiut nimic.

Se deschise uşa şi intră sergentul Grey. Ţinea în mînă un pacheţel învelit într-o batistă de mătase. Îl despachetă şi îl puse pe masă. Era o pudrieră roz, de culoare smălţuită.

Sora Harrison spuse :

— Asta-i chiar pudriera pe care am văzut-o atunci.

Grey spuse la rîndul lui :

— Am găsit-o în spate, în sertarul măsuţei pentru toaletă a domnişoarei Moncrieff. În plicul pentru batiste. Aş spune că nu se găsesc pe ea amprente digitale, dar mai bine să fim prevăzători.

Cu mîna cu batista apăsă pe închizător şi pudriera se deschise. Grey spuse :

— Praful ăsta nu-i o pudră.

Puse vîrful degetului în praf apoi îl linse cu vîrful limbii.

— N-are gust de nimic.

Poirot spuse :

— Arsenicul alb nu are nici un gust.

Grey spuse :

— O să-i facem îndată analiza. După aceea se uită la sora Harrison : Puteţi jura că-i una şi aceeaşi pudrieră ?

— Da. Ştiu sigur. Este aceeaşi pudrieră pe care am văzut-o la domnişoara Moncrieff cam cu o săptămînă înaintea morţii doamnei Oldfield.

Sergentul Grey oftă, se uită la Poirot şi dădu din cap. Acesta apăsă pe buton.

— Trimiteţi-l, vă rog, aici, pe servitorul meu.

George, un camerist perfect, discret şi atent intră şi se uită întrebător la stăpînul lui.

Hercule Poirot spuse :

— Domnişoara Harrison, dv. aţi declarat că aţi văzut acest obiect în urmă cu un an, la domnişoara Moncrieff. Mai mult ca sigur că veţi fi surprinsă dacă am să vă spun că pudriere ca aceasta vinde firma Woolworth, dar numai de cîteva săptămîni. Modelul a început să fie fabricat abia acum trei luni.

Sorei Harrison nu-i mai ajungea aerul. Se uita la Poirot cu ochii ei negri, încrîncenaţi. Acesta se întoarse spre George.

— George, aţi văzut undeva această pudrieră ?

George făcu un pas înainte.

— Da, domnule. Am văzut-o pe această persoană, sora Harrison, cînd a cumpărat-o de la firma Woolworth vineri, în data de şaptesprezece. Potrivit ordinelor dv..., eu am urmărit-o pe această doamnă de cîte ori ieşea pe stradă. În ziua despre care vă spun, ea a plecat cu autobuzul la Damington, a cumpărat de acolo pudriera, apoi s-a întors la casa în care domnişoara Moncrieff locuieşte cu chirie. Eu m-am ascuns acolo, aşa cum mi-aţi poruncit. Am văzut-o mergînd în dormitorul domnişoarei Moncrieff unde a ascuns pudriera într-un sertar al mesei... Am văzut foarte bine acest lucru uitîndu-mă pe gaura cheii. După aceea a plecat, convinsă că n-a văzut-o nimeni. Trebuie să adaug că nimeni nu încuia poarta şi, în plus, se întuneca.

Poirot spuse cu glas apăsat, rău prevestitor:

— Puteţi, domnişoară Harrison, să explicaţi aceasta ? Cred că n-aveţi ce explica. În pudriera pe care aţi adus-o de la Wolworth nu se găsea arsenic, se găsea însă după ce dv. aţi părăsit casa domnişoarei Bristow. N-a fost prea înţelept să purtaţi arsenicul asupra dv., sfîrşi el cu voce calmă.

Sora Harrison îşi ascunse faţa în palme. Apoi spuse cu glas liniştit, fără culoare :

— E-adevărat... totul este adevărat... Eu am ucis-o şi pentru nimic... Am înnebunit...

7

— Trebuie să vă cer iertare, domnule Poirot, spuse Jean Moncrieff. M-am supărat groaznic pe dv., mi-era un necaz teribil. Am avut impresia că dv. agravaţi totul.

Poirot spuse zîmbind :

— Aşa a fost, ca în povestea cu hidra din Lerna. Nu apuca Hercule să-i reteze un cap, că îi şi creşteau alte două în loc. După exemplul tizului meu, a trebuit să retez capul principal în care îi stătea toată forţa. De unde au pornit calomniile ? Nu mi-a trebuit prea mult timp pentru a-mi da seama că la originea acestor bîrfe se află sora Harrison. Am vizitat-o. Mi-a făcut impresia unei femei cumsecade, inteligentă şi simpatică. N-a trecut însă mult şi a început să comită greşeli foarte grave. Ea a reprodus o discuţie a dv. cu doctorul pe care a ascultat-o întîmplător, discuţie care a fost, trebuie s-o spun, falsă de la început pînă la sfîrşit. Din punct de vedere logic, era absolut incredibilă. Dacă dv. aţi fi plănuit să o ucideţi împreună pe doamna Oldfield nu aţi fi discutat acest lucru — sînteţi doar oameni inteligenţi — în faţa uşii larg deschise, v-ar fi putut auzi cineva de pe scări sau din bucătărie. Şi, în afară de asta, cuvintele care v-au fost atribuite nu corespundeau mentalităţii dv. Erau cuvintele unei femei cu mult mai în vîrstă, de un tip complet diferit. Erau exact cuvintele pe care le-ar fi folosit sora Harrison într-o situaţie ca aceasta.

Din clipa aceea mi-au fost toate clare. După cum am constatat, sora Harrison este încă o femeie relativ tînără şi frumoasă. Aproape trei ani ea a fost indispensabilă doctorului Oldfield. Doctorul o aprecia şi-i era recunoscător pentru devotamentul şi compasiunea ei. Sora era stăpînită de ideea că dacă doamna Oldfield ar muri, doctorul i-ar cere mîna mai mult ca sigur. În loc însă ca acest lucru să se împlinească după moartea doamnei Oldfield, doctorul Oldfield vă iubeşte pe dv. De aceea nu a zăbovit o clipă şi din ciudă şi gelozie a început să îndrepte suspiciunile asupra doctorului Oldfield zicînd că el şi-a otrăvit soţia.

Aşa mi-a apărut mie situaţia. Iar proverbul acela vechi potrivit căruia „fără foc nu iese fum“, a început dintr-odată să-mi pară foarte cu cap. Am început să mă gîndesc dacă sora Harrison nu a făcut cumva mai mult decît să împrăştie calomnii. Ea mi-a spus nişte lucruri care mi s-au părut ciudate. De pildă, a spus că boala doamnei Oldfield exista numai în închipuirea ei, că — zicea ea — soţia doctorului nu suferea de nimic. Dar doctorul nu avea nici o îndoială că soţia lui era cu adevărat bolnavă şi, de aceea, nu a fost surprins de sfîrşitul ei. Cu puţin timp înainte de moarte, el a chemat un alt doctor să o consulte, întrucît starea sănătăţii ei era foarte gravă. Ideea cu deshumarea am aruncat-o doar aşa... În faţa acestei situaţii sora Harrison a fost la început speriată de moarte. Repede însă i s-au trezit ura şi gelozia : dacă vor găsi arsenicul — pe ea n-o va bănui nimeni. În colimator vor intra doctorul şi Jean Moncrieff.

Rămînea o singură speranţă, s-o fac pe sora Harrison să-şi supraaprecieze capacităţile. Mi-am zis că în mod cert sora Harrison va face tot ce-i va sta în putinţă pentru a o băga la fund pe Jean Moncrieff. De aceea am dat ordine servitorului meu George, un bărbat absolut discret şi pe care ea nu-l văzuse niciodată, să o urmărească cu toată atenţia.

Jean Moncrieff spuse :

— Aţi lucrat formidabil.

În discuţie se amestecă şi doctorul Oldfield. El zise :

— Într-adevăr. N-am să vă pot mulţumi niciodată îndeajuns. Doamne, cît am putut fi de orb şi de prost !

Poirot întrebă cuprins de curiozitate :

— Şi dv. aţi fost oarbă, mademoiselle ?

Jean Moncrieff îi răspunse încet :

— Mi-era o frică teribilă. Ştiţi, îmi dispăruse arsenic din dulapul cu medicamente...

Oldfield sări ca ars :

— Jean, doar nu cumva ai crezut, că eu... !

— Nu te-am bănuit pe tine, eu credeam că doamna Oldfield a ajuns cumva la el, dar că din neştiinţă a luat prea mult. Şi m-am mai temut că dacă i se va face autopsia şi arsenicul va fi găsit, nimeni nu va crede explicaţia mea şi vor ajunge la concluzia că tu ai făcut-o. Din această cauză nu am spus nimănui că-mi lipseşte din arsenic. În cele din urmă am falsificat lista otrăvurilor ! Sora Harrison era însă ultima pe care aş fi bănuit-o...

Oldfield spuse :

— La fel şi eu. Era atît de delicată, o adevărată doamnă. O madonă, ce mai...

Poirot zise abătut :

— Da, ar fi putut ieşi din ea o femeie şi o mamă bună... A fost dominată însă de sentimente foarte puternice.

Trase aer în piept şi zise pentru sine :

— E-atît de trist...

După aceea zîmbi bărbatului de vîrstă mijlocie care se prefăcea a fi fericit şi domnişoarei aprinse din faţa lui. Şi îşi spuse în gînd :

„Ăştia doi au ieşit din umbră la lumina soarelui... iar eu... eu am îndeplinit a doua muncă a lui Hercule“.

Traducere şi adaptare de
Nicolae Nicoară

Inedit

TEODOR PÎCĂ

Hotarele

Hotarele se-ascund în după-amieze
Cînd curge apa liniștii pe drum,
Cînd se topesc în aer metereze
Și mă prefir prin ațele de fum.

Hotarele se-ascund sub inserare,
Cînd piere scursă-n piatră umbra mea,
Cînd, aiurit, dintr-o despresurare,
Feresc obrazul alb, de palma grea.

Hotarele se-ascund adînc în mine
Pînă spre crudul falsei dimineți,
Cînd corturile cad și se cuvine
Să mă găsească-n frunte, nedrumeț,

Iubind, visînd, rememorînd hotare...
Încet se-nchează ațele de fum
Și-ntind obrazul spre impresurare
Și-nghează apa liniștii pe drum.

Sonet

Nu m-am iubit în valuri de samur,
Ci-n izul aspru, sănătos, de stînă, —
Celesta boltă doar mi-a fost stăpînă
Și martori păltinașii dimprejur.

Cu draga mea cutreieram de mînă
Și ne iubeam sub cergă de azur,
Nu sub dulceag izvor de abajur,
Ci sub valtrap mirositor a lună.

Nu cunoșteam mînie și strîmtoare,
Ci doar pe draga-mi, proaspătă mireasmă,
Din creștet în mărgeanul din picioare,

Iar azi mă-mbăt cu spumă de aghiazmă,
Mă-mpărtășesc cu șipuri de uitare,
Topind alcool curat în sfîntă plasmă.

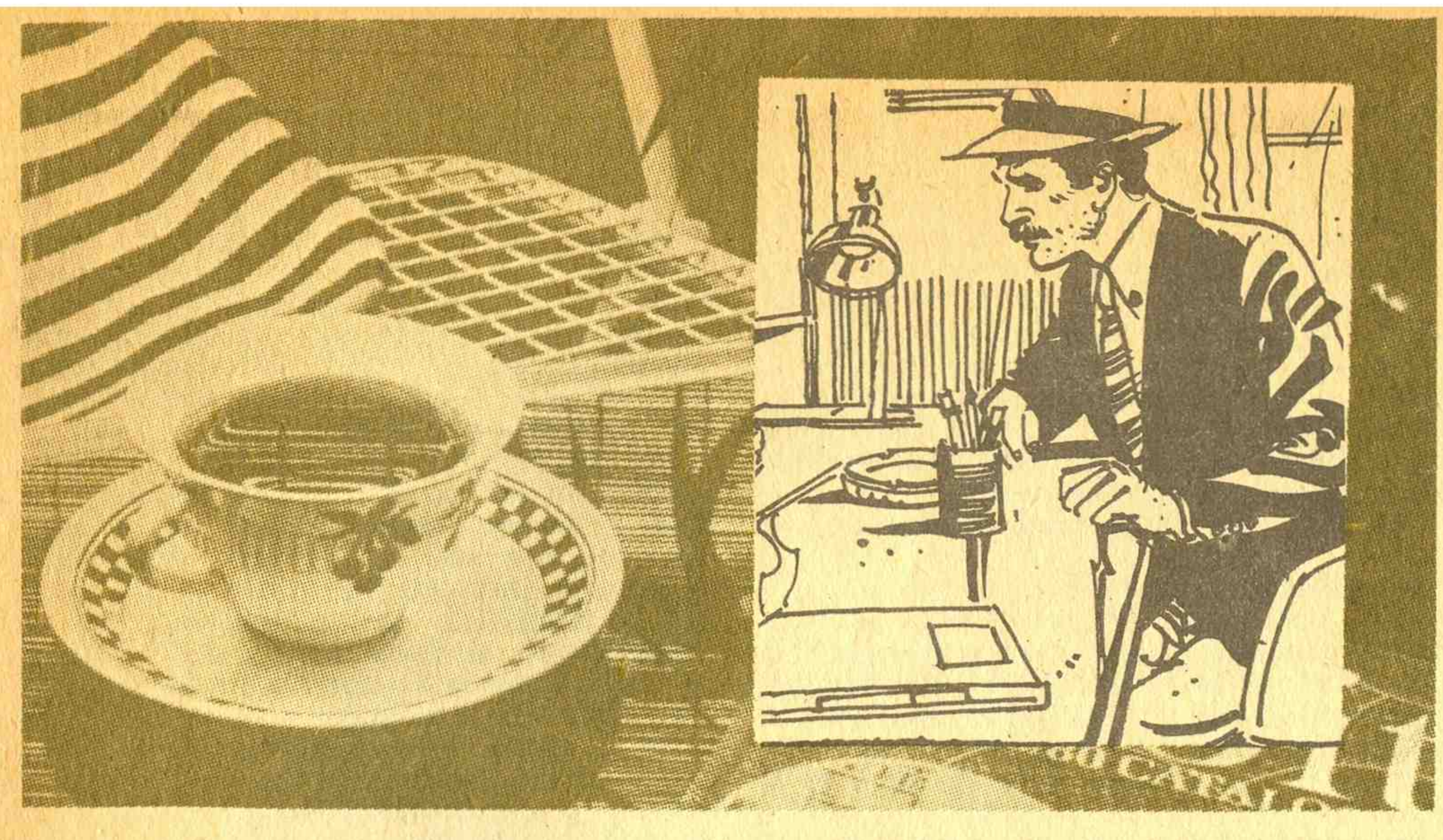

POVESTE DESPRE UN APARTAMENT IEFTIN

În cazurile pe care le-am înregistrat pînă acum, investigațiile inspectorului Poirot porneau de la faptul în sine, crimă sau jaf, și continuau cu un proces de deducție logică, pînă la descoperirea finală. În evenimentele pe care le voi consemna aici, un concurs de împrejurări ieșite din comun, legate de incidente aparent triviale, i-au atras atenția lui Poirot și l-au condus la niște întîmplări sinistre ce au completat un „caz“ cît se poate de neobișnuit.

Îmi petrecusem seara împreună cu un vechi prieten, Gerald Parker. În afară de gazda mea și de mine, mai erau de față încă șase persoane și la un moment dat cum era de așteptat în prezența lui Parker, conversația s-a concentrat asupra „vînătorii de case“ din Londra. Casele și apartamentele constituiau hobby-ul cu totul și cu toul special al lui Parker. Începînd cu sfîrșitul războiului, ocupase, pe puțin, vreo șase apartamente și case. Abia se stabilea undeva, că și dădea peste o nouă găselniță, și, plin de avînt, se muta. Aproape întotdeauna mutările lui erau însoțite și de un cîștig pecuniar, căci îl ducea mintea la afaceri, dar o făcea mai mult de dragul artei, banii fiind un lucru neinteresant pentru el. L-am ascultat un timp pe Parker, cu respectul novicelui pentru expert. Apoi a venit rîndul nostru și ne-am dezlegat limbile într-un vacarm infernal. Într-un tîrziu, cuvîntul i-a fost cedat d-nei Robinson, o proaspătă soție încîntătoare, care se afla acolo cu soțul ei. Nu îi cunoscusem pînă atunci deoarece Robinson era o cunoștință recentă a lui Parker.

„Apropo de apartamente“, spuse ea, „ați auzit ce noroc am avut, d-le Parker ? Avem un apartament — în sfîrșit ! În Montague Mansions.“

„Bine,“ spuse Parker, „întotdeauna am fost de acord că există o mulțime de apartamente la un anumit preț !“

„Da, dar acesta nu este la un anumit preț. Este foarte ieftin. Optzeci de lire pe an !“

„Bine, dar Montague Mansions se află vis-à-vis de Knightsbridge, nu-i așa ? Este o clădire mare, frumoasă. Sau poate vorbiți de vreo rudă săracă a aceluiași nume, înțepenită undeva pe la periferie ?“

„Nu, este chiar cea de lîngă Knightsbridge! Asta este extraordinar !“

„Extraordinar este cuvîntul ! E de-a dreptul o minune. Dar trebuie să fie pe undeva o chichiță... O filodormă, presupun ?“

„Nici o filodormă !“

„Nici o filo... — oh, mi se face rău !“ mormăi Parker

„Dar a trebuit să cumpărăm mobila.“ continuă d-na Robinson.

„Aha !“ se învioră Parker. „Știam eu că trebuie să fie o chichiță pe undeva“.

„Cu cincizeci de lire. Iar mobila este minunată !“

„Mă dau bătut.“ spuse Parker. „Proprietarii sînt iresponsabili și cu un gust pentru filantropie.“

D-na Robinson arăta puțin deconcertată. Un mic rid apăru între sprîncenele-i delicate..

„Este de-a dreptul ciudat, nu-i așa ?... doar nu credeți că locul acela este bîntuit?“

„N-am mai auzit de apartamente bîntuite“, declară Parker hotărît.

„Nn-u.“ D-na Robinson nu părea defel convinsă. „Ar fi însă niște lucruri care mi s-au părut... ciudate.“

„Ca de exemplu“ — am sugerat.

„Aaa,“ făcu Parker, „ați trezit interesul expertului nostru în criminalistică ! Destăinuiți-vă lui d-nă Robinson. Hastings dezleagă orice mister“.

Am rîs, încurcat, dar nu pot să spun că mi-a displăcut rolul care îmi era încredințat.

„Oh, nu prea ciudate, căpitane Hastings, dar cînd am mers să discutăm cu cei doi agenți, Stosser și Paul, tot ce ne-au oferit era cu patru, cinci sute de lire pe an sau cu filodorme uriașe, și apoi, chiar cînd eram pe picior de plecare au pomenit de un apartament la optzeci de lire, dar nu știau dacă merită osteneala să mergem pînă acolo, fiindcă e pe piață cam de mult și au mai trimis și pe alții acolo și este aproape sigur că a fost luat, „smuls“, cum au spus ei, dar nu i-a anunțat nimeni nimic, așa că au continuat să trimită lume acolo.“

D-na Robinson făcu o pauză care în momentul acela îi era absolut necesară pentru respirație, apoi continuă :

„Le-am mulțumit și le-am spus că probabil nu are nici un rost dar că ne vom duce totuși acolo, fiindcă nu se știe niciodată. Nr. 4 era la etajul doi, și cînd așteptam liftul, Elsie Ferguson, o prietenă de-a mea, care împreună cu soțul ei căuta un apartament, cobora scările. «În sfîrșit v-am luat-o înainte, draga mea,» a spus. «Dar nu are nici un rost, a fost deja închiriat.» Asta părea să pună capăt afacerii, dar... ei bine, cum spunea și John, era foarte ieftin, noi ne puteam permite să dăm mai mult și ne gîndeam că poate dacă dădeam o filodormă — un lucru îngrozitor, bineînțeles, mi-e și rușine că vă spun dar știți ce înseamnă «vînătoarea de case».“

Am asigurat-o că eram foarte conștienți de faptul că în această luptă pentru case și apartamente, partea inferioară a naturii umane se ridică deasupra celei superioare și că în aceste cazuri se aplică legea haitei.

„Așa că ne-am dus sus și,mă credeți sau nu, apartamentul nu fusese închiriat. Servitoarea ni l-a arătat. am cunoscut-o și pe proprietară și am clarificat afacerea pe loc : posesiune imediată și cincizeci de lire pentru mobilă. Am semnat contractul a doua zi, și mîine trebuie să ne mutăm în el !“

D-na Robinson făcu o pauză triumfătoare.

„Dar ce-a fost cu d-na Ferguson ?“ întrebă Parker. „Ia să vedem cum stai cu deducția, Hastings.“

„Evident, dragul meu Watson“ (Watson, confidentul lui Sherlock Holmes și naratorul povestirilor lui — n.t.), am citat eu degajat. „S-a dus la alt apartament.“

„Oh, căpitane Hastings, ce inteligent sînteți !“ spuse d-na Robinson admirativ. În momentul acela mi-am dorit ca Poirot să fi fost acolo. Uneori am sentimentul că îmi subestimează capacitățile.

Discuția în sine fusese amuzantă, așa că în dimineața următoare i-am relatat-o lui Poirot. Părea interesat și m-a întrebat, în mare, despre prețul chiriilor în diferite locuri

„O poveste ciudată,“ spuse el gînditor. „Scuză-mă, Hastings, mă duc să fac o scurtă plimbare.“

Cînd se întoarse, peste vreo oră, ochii îi străluceau de un entuziasm aparte. Își așeză bastonul pe masă și își scutură panglica de la pălărie, cu mare atenție, așa cum făcea întotdeauna atunci cînd se pregătea să vorbească.

„Este foarte adevărat, **mon ami,** că nu avem nici o afacere de rezolvat momentan, așa că ne putem devota în totalitate acestor investigații.“

„Despre ce investigații vorbești ?“

„Prețul foarte ieftin al apartamentului amicei dumitale, d-na Robinson.“

„Poirot, doar nu vorbești serios !“

„Ba vorbesc cît se poate de serios. Imaginează-ți, prietene, că prețul real al acestor apartamente este de 350 de lire. Am verificat acest lucru. Și tocmai acest apartament este închiriat la un preț derizoriu ! De ce ?“

„Ceva nu este în regulă. Poate este într-adevăr bîntuit, așa cum a sugerat d-na Robinson.“

Poirot nu părea satisfăcut de această ipoteză.

„Apoi este curios faptul că prietena ei îi spune că apartamentul este închiriat, iar cînd ea se duce sus, culmea, nu este defel închiriat.“

„Dar ești de acord cu mine că femeia putea foartea bine să fi greșit apartamentul? Asta este singura soluție posibilă.“

„S-ar putea să ai sau să nu ai dreptate, Hastings. Este însă un fapt că numeroși alți amatori au fost trimiși acolo și totuși, în ciuda prețului mic, era încă liber cînd d-na Robinson a ajuns acolo.“

„Asta demonstrează că într-adevăr este ceva putred în afacerea asta.“

„D-nei Robinson nu i s-a părut nimic anapoda. Curios, nu ? Ce impresie ți-a făcut, Hastings ?“

„Este o creatură încîntătoare !“

„**Evidemment !** din moment ce te-a făcut incapabil de a-mi răspunde la întrebare. Te rog să mi-o descrii.“

„Ei bine, este înaltă și frumoasă, părul este superb, de un castaniu deschis“.

„Ai avut întotdeauna o preferință pentru această culoare !“ murmură Poirot.

„Dar continuă, continuă...“

„Ochi albaștri și un ten strălucitor, și... cam asta-i tot, cred“, am conchis brusc.

„Și soțul ei ?“

„Oh, este un tip de treabă — nimic deosebit.“

„Blond, brun ?“

„Nu știu exact, ceva între — o figură comună.“

Poirot clătină din cap. „Da, există sute de astfel de bărbați — și oricum, întotdeauna ai descris mult mai bine femeile... Știi ceva despre ei ? Parker îi cunoaște bine ?“

„Cred că sînt cunoștințe recente. Dar bineînțeles, Poirot, doar nu crezi că...“

„Încetișor, **mon ami.** Am făcut eu vreo afirmație ? Tot ce susțin este că într-adevăr este vorba de o poveste ciudată. Și nimic nu ne luminează mințile ; poate doar numele doamnei, Hastings ?“

„Numele ei este Stella“, am spus bățos, „dar nu văd...“

Poirot mă întrerupse cu un chicotit. Exista ceva ce îl amuza grozav.

„Și Stella înseamnă stea, nu-i așa ? **Fantastic !**“

„Dar ce vrei să...“

„Iar stelele luminează ! **Voilà !** Calmează-te Hastings. Nu-ți lua aerul ăsta de demnitar jignit. Haide, mergem la Montague Mansions și facem cîteva investigații.“

„The Mansions“ era un bloc foarte îngrijit. Un portar în uniformă se încălzea la soare în prag, așa că Poirot lui i se adresă :

„Mă scuzați, îmi puteți spune dacă un domn și o doamnă Robinson, locuiesc aici ?“

Portarul nu era prea vorbăreț din fire și aparent într-o dispoziție proastă. Abia dacă ne-a aruncat o privire, mormăind :

„Nr. 4. Etaju' doi“.

„Vă mulțumesc. Ați putea să-mi spuneți de cînd stau aici ?".

„De șase luni".

Am tresărit, surprins, conștient de grimasa răutăcioasă de pe fața lui Poirot.

„Imposibil", am strigat, „cred că vă înșelați !".

„De șase luni !".

„Sînteți sigur ? Doamna de care vorbesc este înaltă, frumoasă, cu păr castaniu și."

„mneaei e", spuse portarul. A venit în 29 decembrie, așa să știți. Acu' șase luni !".

Păru că își pierde interesul pentru persoanele noastre, așa că se retrase pe hol, cu pas legănat.

L-am urmat pe Poirot afară.

„**Eh, bien,** Hastings ?" mă întrebă prietenul meu, ironic. „Ești și acum la fel de sigur că femeia aceea încîntătoare spune întotdeauna adevărul ?".

Nu am replicat. Poirot deja se îndreptase spre Brompton Road, înainte să-l întreb ce avea de gînd, așa că l-am urmat.

„Către agenția de închirieri, Hastings. În momentul de față, cea mai mare dorință a mea este să-mi închiriez un apartament în Montague Mansions. Dacă nu mă înșel, acolo se vor întîmpla o mulțime de lucruri interesante, în curînd".

Am avut noroc. Nr. 8, la etajul patru, era de închiriat, contra sumei de zece guinee pe săptămînă. Poirot l-a luat prompt pentru o lună. Afară, în stradă, îmi reprimă protestele :

„Doar fac bani ! Îmi pot permite un moft. Apropo, Hastings, ai un revolver ?".

„Da, am pe undeva..." am răspuns ușor cutremurat. „Crezi că...?".

„Că vei avea nevoie de el ? Este foarte posibil. Văd că ideea te încîntă. Întotdeauna te-au atras istoriile spectaculoase și romantice".

Următoarea zi ne-a găsit instalați în căminul nostru temporar. Apartamentul era plăcut mobilat. În clădire ocupa aceeași poziție cu cel al familiei Robinson, dar era două etaje mai sus.

Ziua următoare instalării noastre era o duminică. După-amiază, Poirot lăsă ușa de la intrare întredeschisă și mă chemă repede în momentul în care o lovitură reverberă de undeva de jos.

„Privește peste balustradă. Aceia sînt prietenii tăi ? Să nu te vadă...".

„Ei e", am declarat agramat.

„Bun. Așteaptă puțin".

După vreo jumătate de oră, o tînără femeie îmbrăcată strident ieși ca o vijelie. Cu un oftat de satisfacție Poirot se înapoie în apartament, în vîrful picioarelor.

„**C'est ça.** După stăpînul și stăpîna, servitoarea. Apartamentul ar trebui să fie gol acum".

„Ce ai de gînd să faci ?" l-am întrebat cu oarecare reținere.

Poirot tropăi voios înspre oficiu și începu să tragă de frînghia liftului de cărbuni.

„Vom coborî după metoda lăzilor de gunoi", îmi explică amuzat. „Nu ne va observa nimeni. Concertul de duminică, plimbarea, somnul de duminică după prînzul englezesc — **le rosbif** — toate acestea vor abate atenția tuturor de la acțiunile lui Hercule Poirot. Vino, prietene".

Păși în dispozitivul din lemn grosolan iar eu îl urmai delicat.

„Intrăm cu forța în apartament ?" l-am întrebat cu inima strînsă. Răspunsul lui Poirot nu fu prea liniștitor :

„Nu chiar astăzi", a replicat.

Trăgînd de frînghie, coborîm încet pînă la etajul doi. Poirot scoase o exclamație de satisfacție cînd observă că ușa de lemn de la oficiu era deschisă.

„Ai văzut ? Niciodată nu încuie ușa cu zăvorul în timpul zilei. Oricine ar putea să urce sau să coboare cum am făcut noi. Noaptea, o încuie — deși nu întotdeauna — iar asta ne-ar încurca grozav".

În timp ce vorbea, scoase niște unelte din buzunar și se așternu pe treabă cu dibăcie, obiectivul lui fiind acela de a aranja zăvorul în așa fel încît să poată fi deschis din lift. Operația i-a luat doar trei minute, după care Poirot își băgă uneltele înapoi în buzunar și apoi urcarăm în același mod în apartamentul nostru.

Luni, Poirot lipsi toată ziua iar seara cînd se întoarse se prăbuși într-un fotoliu, cu un oftat de satisfacție.

„Hastings, vrei să-ți spun o povestioară ? O poveste pe gustul tău, care să-ți aducă aminte de filmul tău preferat ?"

„Dă-i drumul", am rîs. „Presupun că este una adevărată, nu vreun efort al imaginației tale".

„Este una foarte adevărată. Inspectorul Japp de la Scotland Yard garantează pentru veridicitatea ei, din moment ce mi-a ajuns la urechi prin serviciile lui amabile. Ascultă, Hastings: în urmă cu mai bine de șase luni, niște planuri ale marinei militare au fost furate dintr-un departament de stat american. Aceste planuri reprezentau pozițiile unora dintre cele mai importante sisteme de apărare în port, sisteme care, vîndute unui guvern străin interesat — cel japonez, de exemplu — ar valora o grămadă de bani. Bănuielile au căzut asupra unui tînăr, de origine italiană, pe nume Luigi Valdarno, funcționar în departament și care a dispărut odată cu documentele. Nu se știe exact dacă el a fost hoțul sau nu, oricum două zile mai tîrziu, a fost găsit în partea de est a New York-ului, împușcat. Nu s-au găsit documentele asupra lui. De cîtva timp Luigi Valdarno ieșea cu o domnișoară, Elsa Hardt, cîntăreață, o figură cu totul nouă, care locuia cu fratele său într-un apartament în Washington. Nu se știa nimic despre antecedentele ei, dar a dispărut și ea cam în aceeași perioadă cînd Valdarno era mort. Sîntem încredințați să credem că în realitate această domnișoară era un spion internațional versat, fără scrupule, avînd la activ numeroase „lucrături" săvîrșite sub diferite identități. Serviciul secret american, în timp ce-și dădea osteneala să-i ia urma, era cu ochii și pe un oarecare „gentleman" japonez care locuia în Washington. Erau convinși că în momentul în care Elsa Hardt își va fi acoperit suficient urmele, îl va contacta pe domnul în chestiune. Unul dintre cei doi a plecat în Anglia acum două săptămîni. Astfel, se pare că Elsa Hardt se află în Anglia". Poirot făcu o pauză, după care continuă încetișor : „Semnalmentele oficiale ale Elsei Hardt sînt : înălțimea : 1,70 m, ochii : albaștri, părul : castaniu, tenul : deschis, nasul: drept, semne particulare : nu are".

„D-na Robinson !" am gîfîit.

„Oricum, este foarte posibil", adaugă Poirot. „De asemenea, am auzit că un tip oacheș, un străin, se interesa de chiriașii de la Nr. 4, nu mai departe de azi dimineață. De aceea, **mon ami,** mă tem că astă-seară va trebui să o repudiezi pe frumoasa ta adormită și să mi te alături în priveghiul din apartamentul cu pricina, armați cu excelentul tău revolver".

„Cu plăcere", am strigat cu entuziasm. „Cînd începem?".

„Miezul nopții este atît solemn cît și foarte potrivit cred. Este puțin probabil să se întîmple ceva pînă atunci".

La ora douăsprezece fix, ne-am strecurat cu grijă în liftul pentru cărbuni și am coborît pînă la etajul doi. Poirot meșteri puțin și ușa de lemn a oficiului se deschise, iar noi intrarăm în apartament. Din oficiu trecurăm în bucătărie unde ne așezarăm comod pe două scaune, lăsînd ușa care dădea în hol întredeschisă.

„Acum nu mai avem altceva de făcut decît să așteptăm", spuse Poirot mulțumit, închizînd ochii.

Această așteptare îmi păru nesfîrșită. Îmi era frică să nu adorm. Tocmai cînd mi se părea că așteptam de vreo opt ore — dar, de fapt, nu așteptaserăm decît exact o oră și douăzeci de minute — un zgomot slab îmi ajunse la urechi. Poirot mă atinse pe mînă. M-am ridicat și împreună ne-am deplasat prevăzători spre hol; dintr-acolo venea zgomotul. Poirot îmi șopti la ureche :

„De partea cealaltă a ușii de la intrare... Taie broasca. Atunci cînd am să-ți spun eu, nu mai curînd, te năpustești asupra lui și îl ții strîns. Ai grijă că are un cuțit la el".

La un moment dat s-a auzit un zgomot de ruptură și prin ușă apăru un cerc de lumină. S-a stins imediat și ușa s-a deschis încet. Poirot și cu mine ne-am lipit de perete. Am auzit respirația unui bărbat care a trecut pe lîngă noi. Pe cînd acesta încerca să facă lumină, Poirot îmi șopti :

„**Allez**".

Am țîșnit amîndoi în același timp iar Poirot, cu o mișcare rapidă, înfășură capul intrusului cu o eșarfă de lînă, în timp ce eu îi imobilizam brațele. Toată treaba s-a făcut

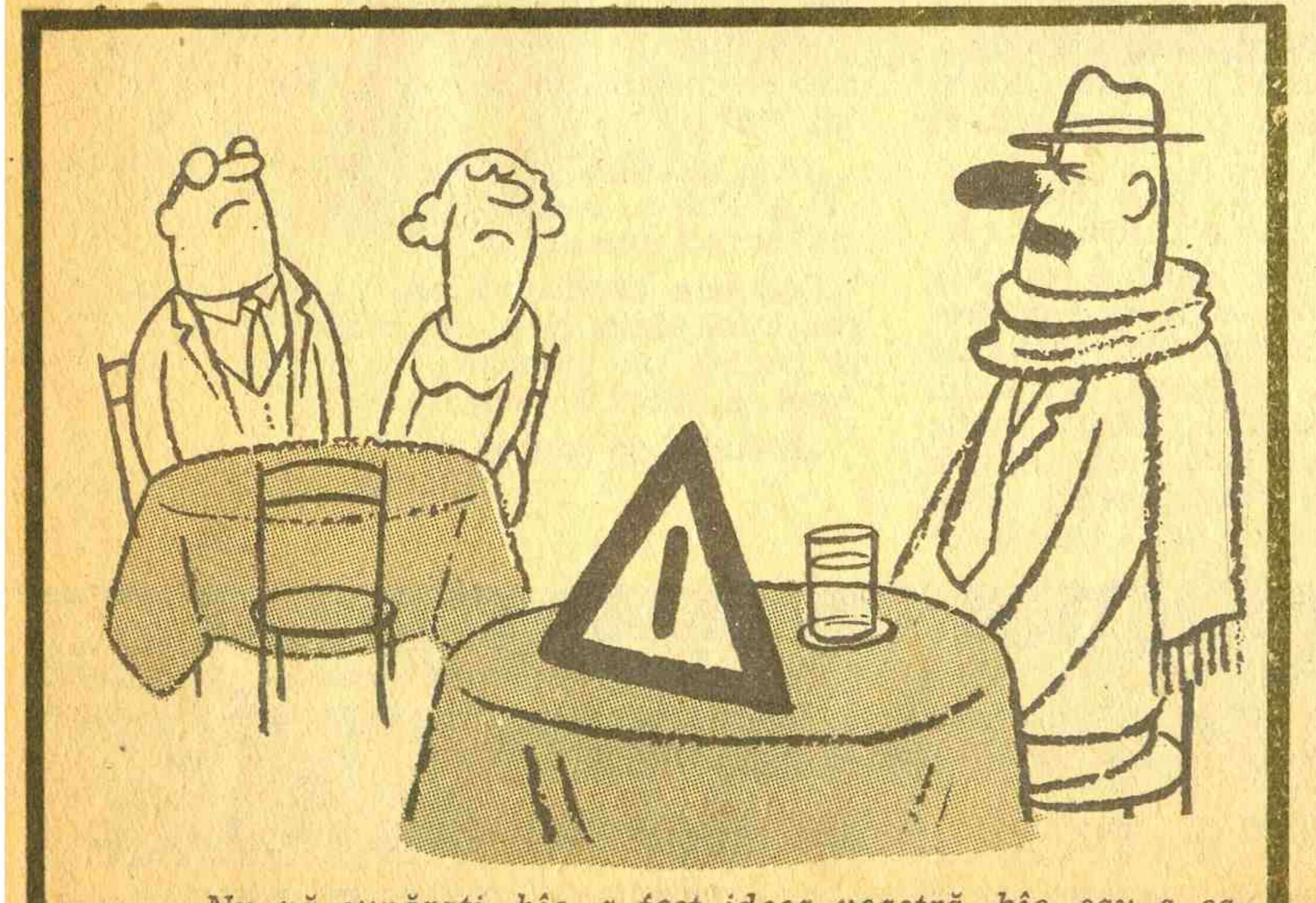

— Nu vă supărați, hîc, a fost ideea voastră, hîc, sau a cabanierului ? !

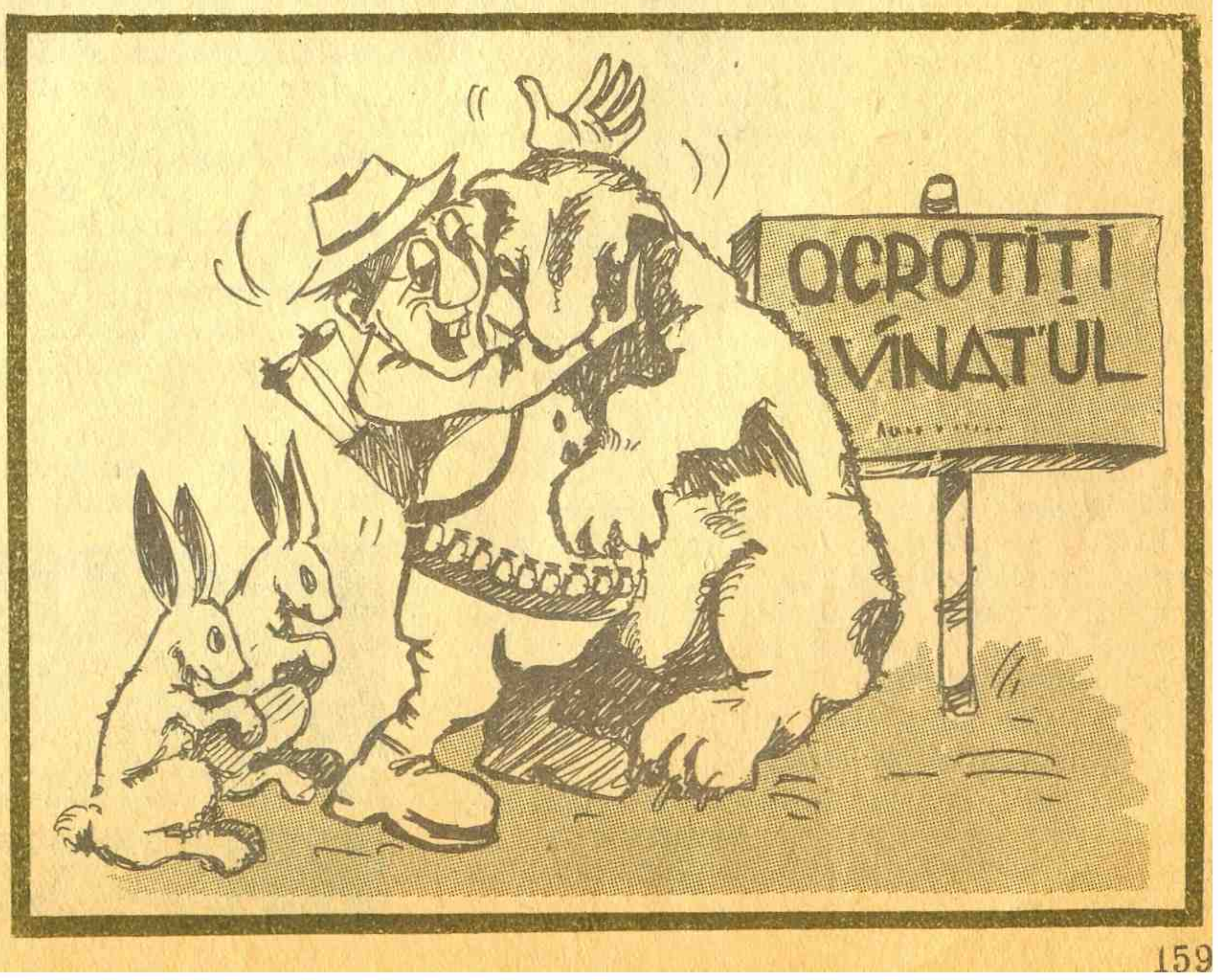

rapid şi fără zgomot. I-am sucit stiletul din mînă şi, în timp ce Poirot coborî eşarfa de pe ochi şi îl legă la gură, am scos revolverul şi l-am ţinut într-o poziţie în care putea să-l vadă clar şi să înţeleagă că orice fel de rezistenţă era inutilă. Cînd încetă să se mai zbată, Poirot se apropie de el şi îi şopti ceva la ureche. Omul dădu din cap în semn că se supune. Apoi, impunînd tăcere printr-o mişcare a mîinii, Poirot ne conduse afară din apartament, pe scări în jos ; urma captivul nostru iar eu „acopeream" spatele. Cînd ajunserăm în stradă, Poirot se întoarse spre mine :

„După colţ se află un taxi care aşteaptă. Dă-mi revolverul. Acum nu mai avem nevoie de el".

„Dar dacă tipul încearcă să scape ?".

Poirot zîmbi : „N-o să încerce".

M-am întors cu taxiul imediat. Eşarfa fusese luată de pe faţa străinului şi am tresărit cu surprindere : „Nu este japonez !".

„Observaţia a fost întotdeauna punctul tău forte, Hastings ! Nimic nu-ţi scapă. Nu, omul nu este japonez, este italian".

Ne-am urcat în taxi şi Poirot îi dădu şoferului o adresă. Eu deja intrasem în „ceaţă". Nu vroiam să-l întreb pe Poirot, în faţa captivului nostru, încotro mergem, şi mă luptam în zadar să mă luminez cît de cît.

Am descins la uşa unei căsuţe, aşezată nu departe de şosea. Un trecător beat se împleticea pe trotuar şi aproape că s-a ciocnit de Poirot care i-a adresat cîteva cuvinte pe care nu le-am reţinut... Toţi trei am urcat cele cîteva trepte ale casei, pînă la uşa unde Poirot sună şi ne făcu semn să stăm mai la o parte. Nu răspunse nimeni ; sună din nou apoi bătu cu convingere cîtva timp. Deodată apăru o lumină şi uşa se deschise puţin.

„Ce dracu' vrei ?" întrebă grosolan un bărbat.

„Doctorul. Soţia mea este bolnavă".

„Nu-i nici un doctor aici". Omul se pregăti să închidă dar Poirot îşi propti piciorul în deschizătura uşii. Dintr-o dată deveni caricatura perfectă a unui francez înfuriat :

„Spui că nu-i nici un doctor aici ? Te dau în judecată. Trebuie să vii ! Am să stau aici şi am să bat şi am să sun toată noaptea !".

„Scumpul meu domn..." uşa se deschise din nou iar omul, încotoşmănat într-un halat de casă şi în papuci, păşi spre Poirot pentru a-l linişti, privind îngrijorat în jur.

„Am să chem poliţia !".

Poirot se pregătea să coboare treptele.

„Nu, nu face asta, te implor!". Şi omul se repezi după el. Cu o mişcare lină Poirot îl împinse pe scări în jos. În minutul următor toţi trei ne aflarăm în casă, cu uşa zăvorîtă.

„Repede — aici". Poirot ne conduse în cea mai apropiată cameră şi aprinse lumina. „Şi tu — după draperie".

„Si, signor", spuse italianul şi dispăru după faldurile de pluş roz. La fix. Exact cînd acesta simplificase peisajul, o femeie dădu buzna în cameră. Era înaltă, cu părul roşcat, îmbrăcată cu un kimono stacojiu care îi înfăşura silueta zveltă.

„Unde este soţul meu ?" strigă, privind speriată în jur. „Cine sînteţi ?".

Poirot făcu un pas înainte şi o reverenţă. „Să sperăm că soţul dumneavoastră nu va răci ; am observat că avea papuci şi că halatul era călduros".

„Cine sînteţi ? Ce căutaţi în casa mea ?".

„Este foarte adevărat că nici unul dintre noi nu a avut plăcerea să vă cunoască, doamnă. Este cu atît mai regretabil cu cît unul dintre noi a venit tocmai de la New York, special ca să vă vadă".

Draperiile s-au dat la o parte şi italianul păşi înainte. Spre stupefacţia mea, am observat că acesta flutura revolverul meu, pe care, fără îndoială că Poirot îl pusese neglijent, undeva în taxi. Femeia scoase un ţipăt ascuţit şi dădu să fugă, dar Poirot îi tăie calea.

„Lasă-mă să trec", ţipă ea. „O să mă omoare !".

„Cine era nenorocitul ăla de Luigi Valdarno ?" întrebă italianul grosolan, fluturînd arma şi îndreptînd-o spre fiecare dintre noi. Nu îndrăzneam să mişcăm.

„Doamne, Poirot, este îngrozitor ? Ce facem ?" am strigat.

„Ţi-aş fi recunoscător dacă m-ai scuti de explicaţii Hastings. Pot să te asigur că prietenul nostru nu va trage pînă nu spun eu".

„De ce eşti aşa de sigur ?" spuse italianul rînjind dizgraţios.

Eu nu eram la fel de sigur ca Poirot, dar femeia se întoarse brusc către el :

„Ce vreţi ?".

Poirot făcu o reverenţă : „Cred că nu este necesar să jignesc inteligenţa Elsei Hardt, întrebînd-o".

Cu o mişcare rapidă femeia smulse o pisică mare, de pluş, care servea drept husă pentru tefelon.

„Sînt cusute în căptuşeala ăsteia".

„Inteligent...", murmură Poirot admirativ. Se dădu la o parte din faţa uşii. „Bună seara, doamnă. Îl voi reţine pe prietenul dvs. din New York pînă vă veţi aranja retragerea".

„Prostule !" răcni italianul şi, ridicînd revolverul, ţinti silueta femeii ce fugea, moment în care eu mă aruncam asupra lui. Dar arma scoase un declic inofensiv şi se auzi doar vocea blîndă şi plină de reproş a lui Poirot :

„Hastings, nu ai încredere în vechiul tău prieten. Nu-mi place ca prietenii mei să poarte pistoale încărcate asupra lor. Nu, nu, **mon ami"**.

Apoi către italianul care înjura spumos, pe acelaşi ton de blînd reproş :

„Vezi ce-am făcut pentru tine ? Te-am salvat de la spînzurătoare. Şi să n-ai impresia că frumoasa noastră doamnă va scăpa. Nu, nu, casa este supravegheată. S-a dus exact în braţele poliţiei. Nu-i ăsta un gînd frumos şi reconfortant ? Da, acum poţi părăsi încăperea. Dar ai grijă — ai foarte mare grijă. Eu... — a plecat ! Şi prietenul meu Hastings mă priveşte cu reproş... Dar totul a fost atît de simplu ! A fost foarte clar, de la bun început, că din sute de amatori pentru închirierea apartamentului Nr. 4 din Montague Mansions, numai familia Robinson a fost considerată corespunzătoare. De ce ? Ce anume îi singulariza la prima vedere ? Aspectul ? Posibil, dar nu era ceva deosebit. Atunci numele !".

„Dar numele de Robinson nu este neobişnut", am replicat. „Este un nume cît se poate de comun".

„Exact ! Aici era şpilul. Elsa Hardt şi soţul ei sau fratele sau cine o fi fost cu adevărat au venit de la New York şi au luat un apartament pe numele de dl. şi d-na Robinson. Brusc au aflat că una din societăţile astea secrete, Mafia sau Comorra, din care, fără îndoială Luigi Valdarno făcea parte, este pe urmele lor. Ce să facă ? Au făcut o schemă de o simplitate transparentă. Evident, ştiau că urmăritorii lor nu îi cunoşteau personal pe nici unul dintre ei. Atunci ce poate fi mai simplu ? Oferă apartamentul la un preţ absurd de convenabil. Din miile de tinere perechi în căutarea unui apartament, nu se poate să nu fie şi vreo familie Robinson. Era doar o chestiune de timp. Apoi, ce se întîmplă ? Răzbunătorul soseşte ; ştie numele, ştie adresa. Loveşte ! Totul s-a terminat, răzbunarea este satisfăcută, iar d-ra Elsa Hardt a scăpat ca prin urechile acului încă o dată. Apropo, Hastings, trebuie să mă prezinţi adevăratei d-ne Robinson — creatura aceea adorabilă şi sensibilă ! Ce-or să creadă cînd vor vedea că le-a fost spart apartamentul ? Trebuie să ne grăbim înapoi. A, se pare că soseşte Japp cu prietenii lui".

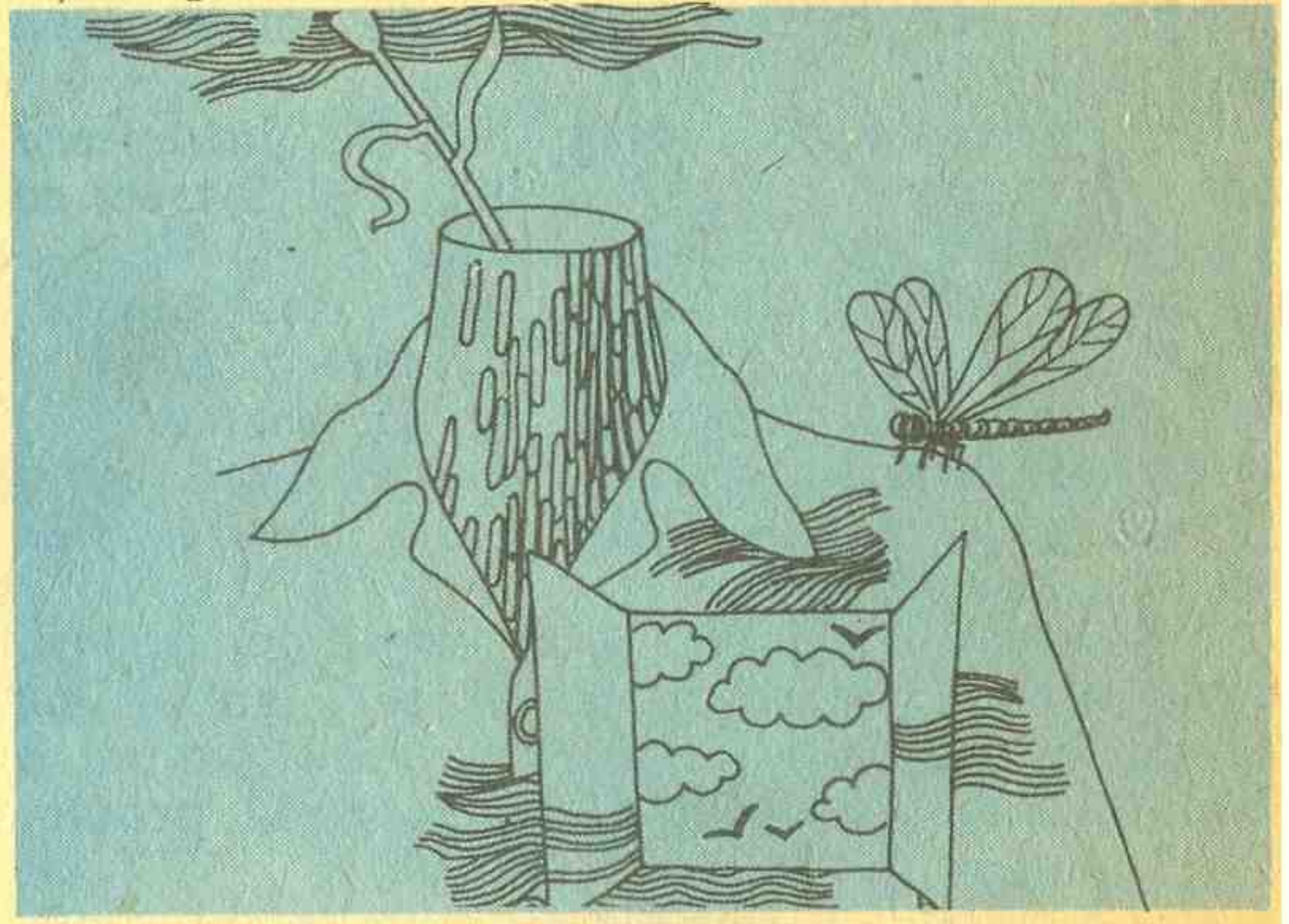

O bătaie puternică se auzi în uşă.

„Dar cum ai aflat adresa asta ?" am întrebat pe cînd îl urmam pe Poirot în hol. „A, bineînţeles că ai pus pe cineva să o urmărească pe falsa d-nă Robinson cînd a părăsit apartamentul".

„Doamne-ajută, Hastings, îţi mai foloseşti şi tu celulele cenuşii din cînd în cînd. Acum o mică surpriză pentru Japp".

Deschizînd uşa uşor, scoase capul pisicii pe lîngă margine şi făcu un „miaaauu" patetic. Inspectorul de la Scotland Yard care stătea în faţa uşii împreună cu încă un bărbat tresări împotriva voinţei lui.

„Oh, este doar Monsieur Poirot ghiduşul...!" exclamă el zărind capul lui Poirot care îl urmă pe cel al pisicii. „Dă-ne drumul înăuntru, musiu".

„Prietenii noştri sînt bine, sănătoşi ?"

„Da, i-am «colectat» fără probleme, dar nu aveau «marfa» la ei".

„Am înţeles. Aşa că aţi venit să căutaţi. Eu tocmai plecam, împreună cu Hastings, dar aş mai putea să mai zăbovesc puţin, să vă ţin un curs asupra istoriei şi deprinderilor pisicii domestice...".

„Te-ai prostit de tot ?" spuse Japp.

„Pisica", începu Poirot, „era foarte preţuită de către vechii egipteni. Este încă privită ca simbol al norocului atunci cînd îţi taie calea. Pisica asta ţi-a tăiat ţie calea astă-seară Japp. Ştiu că în Anglia este nepoliticos să vorbeşti despre interiorul oricărui animal sau persoană. Vă asigur însă că interiorul acestei pisici este foarte delicat... Mă refer la căptuşeală...".

Însoţitorul inspectorului Japp apucă pisica şi, mormăind ceva, o smulse din mîinile lui Poirot.

„Am uitat să fac prezentările", spuse Japp. „D-le Poirot, acesta este d-l Burt din serviciul secret american".

Degetele experimentate ale americanului simţiseră deja ceea ce căuta. Întinse mîna şi pentru un moment nu-şi găsi cuvintele. Apoi se ridică în picioare :

„Încîntat de cunoştinţă !".

Traducerea şi adaptarea
Liana Vlad

IOAN NICOLAE, LIVIU PINTILIE (dactilografia), MARIA CROITORU (corectura), B. DANIELESCU (tehnoredacţia) C. ŞTEFĂNESCU, NICOLAE GADONSCHI (prezentarea grafică)

Redactor responsabil : TOMA MICHINICI

Apare sub egida B.T.T. Tipărit C.P.C.S. Comanda nr. 60376

BTT

LEI 25

BIROUL DE TURISM PENTRU TINERET

Pe scurt despre marcajele montane

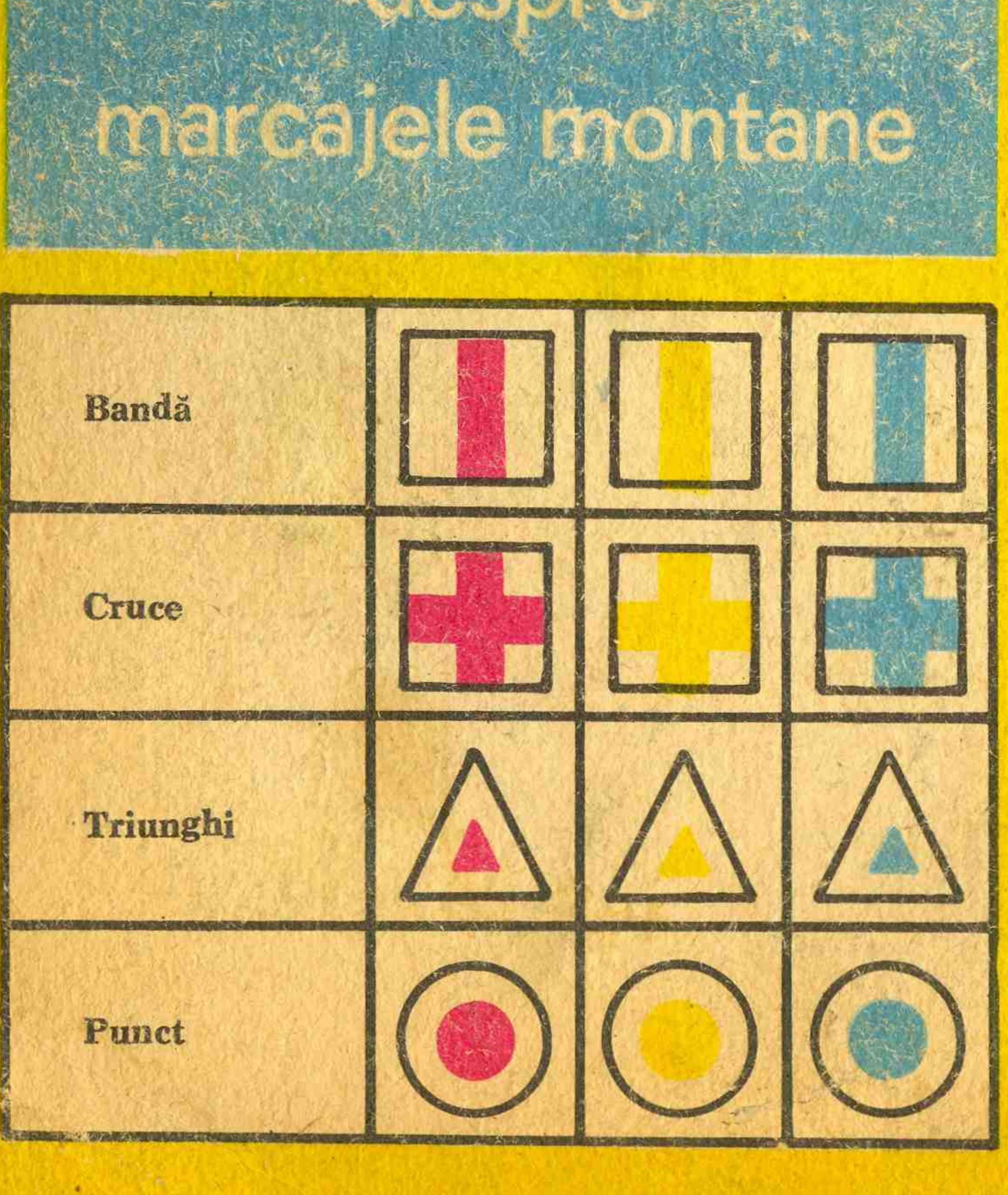

Asemenea marcajelor rutiere, şi pe munte există un sistem de marcaje, uniforme ca desen şi culoare, care uşurează orientarea turiştilor, fiind de un real folos mai ales în condiţiile vizibilităţii reduse, ca urmare a ploilor, ceţii, ninsorii, viscolelor, sau la căderea nopţii.

Sistemul de marcaj al munţilor noştri cuprinde patru semne: bandă, cruce, triunghiul, punctul, care însă sînt în trei variante culoristice, adică roşu, galben şi albastru. În total pot exista, deci, 12 tipuri de semne aplicate pe stîlpi înalţi din ţeavă de fier, pietre, copaci, ziduri ale diferitelor construcţii.

În afara marcajelor cu semne şi culori, în Retezat, se întîlnesc aşa numitele momii, care nu sînt altceva, decît ridicături de pietre, sub forma unei piramide, construite de ciobani, în special pe platou, care au de asemenea rol de orientare.

Marcajele sînt indicate din loc în loc şi de săgeţile indicatoare, care nu numai că indică marcajul, dar arată şi numărul de ore, mediu în care se parcurge traseul, uneori înscriindu-se şi numărul de kilometri pînă la obiectiv. Datorită sporirii numărului de turişti străini, care fac ascensiuni în munţii noştri, o serie întreagă de săgeţi indicatoare sînt scrise şi în limbile de largă circulaţie internaţională.

Într-un anumit punct turistic se pot întîlni de multe ori mai multe trasee turistice, deci pot fi aglomerări de marcaje, care, după un drum mai mult sau mai puţin comun, se despart şi conduc pe turist la respectivul obiectiv care este indicat în hărţile şi pliantele turistice montane.

Pe platouri, stîlpii de marcaj arată direcţia de mers, privindu-i frontal. Traseele de creastă sînt marcate cu bandă, în general roşie.

Documentarea asupra marcajelor se poate face din diferite cărţi, mai cu seamă cele cuprinse în colecţia „Munţii noştri" editată de editura „Sport-Turism". O bună documentare oferă şi revista „România Pitorească" sau almanahurile editate de Biroul de Turism pentru tineret.

Operaţiunea de prospectare, marcare şi întreţinere a semnelor de marcaj este deosebit de obositoare şi costisitoare, aşa că fiecare turist trebuie să aibă grijă să nu deterioreze şi să avarieze marcajul, inducînd astfel în eroare pe ceilalţi turişti, mai ales pe cei neexperimentaţi. Aşa se face că de multe ori, dintr-o glumă, se ajunge la situaţii cu urmări grave.

Lăudabilă este iniţiativa unor entuziaşti care pe propria cheltuială şi cu multă trudă au refăcut porţiuni întregi de marcaj deteriorat ca urmare a intemperiilor.

Şi nu sînt puţine exemplele de elevi, studenţi, salvamontişti, oameni ai muncii din diferite întreprinderi care în orele lor de răgaz au dovedit, o dată în plus, dragostea lor pentru munte, pentru natură, contribuind şi în acest mod, prin marcarea unor trasee, la punerea în valoare a frumuseţilor patriei.